MARCI VALERII MARTIALIS

EPIGRAMMATA

EX EDITIONE BIPONTINA

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITA.

VOLUMEN TERTIUM.

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1822.

NOTÆ VARIORUM

IN

M. VAL. MARTIALIS EPIGRAMMATA.

EX EDITIONE C. SCHREVELII,

LUGD. BAT. 1670. 8VO.

NOTÆ VARIORUM

IN

M. VAL. MARTIALIS EPIGRAMMATA.

DE SPECTACULIS LIBELLUS.

EPIG. I. Per inductionem collectivam Titianum Amphitheatrum omnibus orbis operibus præfert.

1 *Barbara*] Ad Græcorum distinctionem, quibus alii omnes barbari dicti; imo ex suis, qui non 'Ελλάδα incolebant, quive non ore rotundo molliter et Attice loquebantur. Ab aspera enim et inculta pronuntiatione 'Barbaros' dictos censet Strabo l. 14. Dicitur postremo 'barbarum,' quicquid ab humanæ vitæ cultu, ratione, lingua abhorret; et quicquid ferum, inurbanum, qua moribus, qua lingua, judicatur. *Farnab. Rader. Pyramidum*] Moles hasce altissimas in sepulchrorum usum, non sine profusa opum ostentatione, reges Ægyptii extruxere, a quadrata basi decrescendo ascendentes in formam πυρὸς, unde et nomen. post Herodotum, Melam, Plinium c. 12. l. 36. Solinum, Marcellinum, Diod. Siculum, &c. qui de his scripsere, etiam lege Bellonium, qui Pyramides, quæ hodie visuntur, ipse dimensus est. l. 2. Observ. c. 42, 43, et 44. *Sileat*] Signate ad 'Barbaros' et ἀφώνους: vel, 'sileat miracula,' id est, non amplius miretur, habeatve pro miraculis. *Miracula*] Θαύματα, conspicua seu spectanda propter artificium opera, quæ septem numerantur, muri Babyloniæ, Dianæ Ephesiæ templum, Jovis Olympici simulacrum, Pyramides Ægyptiæ, Mausoleum sepulchrum, Colossus Rhodius, Cyri regia. Quibus et alii septena altera adnumerant; quorum duo, Jovis Olympici templum, et Colossus Rhodius, quæ jam ad plenam enumerationem a Poëta sunt omissa. I. Scoppa censet voluisse Martialem hoc epigrammate amphitheatrum quinque his structuris anteponere, propter, 1. altitudinem, 2. celeritatem, 3. statuas, 4. varietatem, et 5. nobilitatem; et 'assiduum' inter cætera dici ait, quod non intermittitur: et labor Babylonis condendæ nunquam, ut ex historicorum monumentis colligitur, intermissus est: idcirco de hac celeritate, et non de pensilis horti irrigatione est intelligendum. Quem vide Collect. l. 1. c. 29. *Memphis*] Nobilissima Ægypti civitas, hodie *Cairo*. De situ Memphios, ac natura, ingenio, munitione loci, vide Diodorum Siculum l. 1.

2 *Assiduus*] Lego cum Alciato *Assyrius*, et tertio versu, pro *honores*, cum Scaligero *Iones;* quarto versu, ex Thuana membrana, *Dissimulet Delon*.

Hæc enim est *οἰκονομία* Martialis, nominare rem, quæ admirationi est, et locum vel gentem, ubi admirationi est. Sic ait, 'Memphis sileat Pyramidum miracula barbara:' id est, immania. Passim Cicero 'immanes' barbaros et 'immanitatem' barbarorum. Sic etiam, 'Assyrius labor non jactet Babylona:' id est, Assyrii non venditent tanquam manuum et laboris prodigium Babylona. Sed nec 'Iones laudentur Triviæ templo:' non commemoretur Diana Ephesia, tanquam Ionibus, illis mollitie infamibus et illaudatis, eximiam laudem ferens. Et ista 'ara' innumeris de cornibus structa cesset ostentare 'Delon,' nec habeatur in posterum justa causa, cur ob eam visatur ac prædicetur Delos. Denique nec glorientur Cares suo Mausoleo. Sic Memphi jungit Pyramides, Assyriis Babylona, Ionibus Dianæ templum, Caribus Mausoleum. Nihil hic loci cuicumque assiduitati sive laborandi sive laudandi; nihil vel honoribus vel heronibus; nihil deo. *Gronovius. Assiduus*] Q. d. Neque homines assiduo laborent in laudanda Babylone; neque Cares immodici sint in extollendo Mausoleo. 'Assiduus' ergo 'labor' laudandi intelligitur, non autem ædificandi. Alii legunt *Assyrius:* ut Alciatus, Junius, et A. Schotus: et hortos pensiles Babylonis, non muros Semiramidis intelligunt: illos autem fabricatos in gratiam pellicis a rege Assyrio, satis constat. 'Assyrium' etiam 'laborem' appellant, quod Babylon caput Assyriorum. Vide et Politian. Miscell. l. 2. Turneb. l. 17. *Jactet, &c.*] Celebret illam Orientis reginam, arcemque Persarum ac regum domicilium, cujus conditor Mosi ex Gen. laudatur Nembrotus. *Rad.*

3 *Triviæ templo*] Dianæ Ephesiæ, quæ 'Trivia' dicitur a triplici cursu sub Zodiaco, secundum longitudinem, latitudinem, et altitudinem: vel ob triplicem ejus in cælo, terris, et inferis potestatem. Triviis etiam præesse fertur. Referunt alii ad tres decades mensis, *ἱσταμένου, μεσοῦντος, φθινομένου. Molles laudentur Iones*] Propter molles Ionas, omnis nequitiæ inventores, Deam multimammiam, festi summa cum pompa et mollitie celebratam, sacerdotem denique castratum. Vide Ang. Politian. Miscell. c. 51. 'Mollis quæ tendit Iona' Propert. l. 1. e. 6. Hac ratione motus Raderus, lectionem *τοῦ Iones* præfert *τῷ Honores.* Aliis propter signa affabre et ad vivum efficta. Virgil. 'Spirantia mollius æra.' et Flaccus, 'molles imitabitur ære capillos.' Petitus rescribendum conjicit, *herones.* Ejus emendationem asserere videtur Plin. l. 36. c. 16. et quare 'molles' dicantur 'herones,' docebit, ubi agit de Dianæ Templo Ephesi: 'Operi præfuit Chersiphron architectus. Summa miracula, epistylia tantæ molis attolli potuisse. Id consecutus est ille heronibus harena plenis, molli pulvino super capita columnarum exaggerato,' &c. Meminit quoque heronum ex ulva palustri factorum Vitruvius l. 5. extremo. Non dissimulandum etiam quod Pet. Scriverius novam interpunctionem et lectionem excogitarit: *Nec Triviæ templi moles laudentur: honores Dissimuletque, &c.* Verum non e gustu, numero, et calamo Martialis; dura nimis et illi insolens.

4 *Dissimuletque, &c.*] Non usque adeo efferat, non tanquam divinum opus jactet, cum ab Amphitheatro mortali manu facto illam longe superatam videamus. *Ara frequens*] Non Jovis Hammonis apud Nasamonas, quæ nec opibus nec structura erat insignis; sed *βωμὸς κερατωνὸς*, Apollinis Delii, ab ipso quadrimo ex cornibus Cynthiadum caprearum a sorore interfectarum compactus: de quo diserte Ovid. in Ep. Cydippes ad Acontium: 'Miror et innumeris

structam de cornibus aram.' Vide Plutarch. *lib.* de animalium solertia, et in vita Thesei, et Politian. c. 52. Miscellan. hujus meminit et Callimachus in hymno Apollinis.

5 *Aëre, &c.*] Ad altitudinem 140. pedum sublata columnisque innixa, summoque cacumini impositam quadrigam, cujus equi suspensis alis volare videbantur. Tum 'suspensa' dicebantur, quæ suffulta erant, 'suspendis dentibus orbes,' l. 2. epigr. 43. *Vacuo*] Quod non habitetur. Poëtis et Epicureis aër 'inanis' quoque appellatur et videtur. Manilius: 'per inania cæli.' *Mausolea, &c.*] Mausoli regis Cariæ tumulum, monumentum illi ab uxore Artemisia extructum.

6 *In astra, &c.*] Eleganter respicit ad τὸ in *aëre pendentia.*

7 *Cæsareo, &c.*] A Vespasiano auspicato inceptoque, a Tito F. perfecto et dedicato. *Omnis, &c.*] Conclusio epigrammatis cum epiphonemate illustri, quo colligit, quod per partes dixerat. *Labor*] Opus speciosum. *Amphitheatro*] In quo ederentur spectacula et venationes, absque scena, sedibus per gradus undequaque clauso, in quibus loca 87000. ovali forma: ad cujus summitatem ægre visio humana pertingeret. Vide Vitruvium, Marlianum, Lips. de Amph. &c.

8 *Opus*] Amphitheatrum Cæsaris.

EPIG. II. Vespasiani atque Titi Cæss. (quibus pleraque libelli hujus spectaculorum epigrammata assignes) beneficentiam celebrat, qui, vastum Neronis ædificium demoliti, loco ejus publica extruxere vel reddidere opera, Colossum, Amphitheatrum, thermas, porticum.

1 *Hic ubi*] In quarta urbis regione: nam urbs principio in tres tantum regiones, quas Varro 'partes' appellat, erat a Romulo conditore divisa. Servius dein Tullius aucta urbe et populo, eandem in quatuor regiones distribuit: illasque a loco, quem quæque pars colebat, appellavit. Prima dicta erat 'Suburana,' altera 'Exquilina,' tertia 'Collatina,' postrema 'Palatina.' Atque hæc urbis divisio durabat usque ad ævum Augusti Cæsaris, qui urbem mirum in modum, qua tectis, qua populo amplificatam, in 14. Regiones divisit. *Rader.* *Sidereus*] Cui (dejecto Neronis capite) Vespasianus Solis vultum 12. radiis insignem reposuit dicavitque Soli Sidereo Deo. Vide v. 2. in ep. 60. l. 12. Vel 'sidereus,' radiatus, radios spargens, instar sideris; princeps autem siderum Sol, quem l. 12. Ep. 60. 'Sidereum Deum' appellat. Radii porro divinitatem significant. *Colossus*] Statua quam sibi Nero construxerat, altam pedes circiter 120. Colossum ab artifice Lysippi discipulo cognomine dictum contendunt multi. Malim παρὰ τὸ κολούειν τὰ ὄσσε, ab hebetando visu dictum, quod præstringantur oculi in tanta altitudine spectanda; quod canit Statius: 'Vix lumine fesso Explores, quam longus in hunc despectus ab illo.' *Raderus.*

2 *Crescunt pegmata*] Extruuntur vel ex se surgunt: erant enim machinæ αὐτοκίνητα, quæ ex se in sublime crescebant aut rursus decrescebant. Dicitur autem *pegma* a πήγνυμι, 'compingo:' eo quod moles fuerit lignea, varia et occulta arte compacta. Seneca epist. 88. *Raderus.* *Media*] Manifesta vel aperta: vel media inter Capitolium portamque triumphalem. *Celsa*] In tertium aut quartum tabulatum elata. *Via*] Sacra, quam Neronis domus occupaverat; nunc vero ita lata et laxa est beneficio Cæsaris, ut pegmata excitari et ferri in ea possint.

3 *Invidiosa feri*] Odiosa, invisa iis quorum ædes interceperat incendiarius Nero, ut in usum suum converteret. Neronis enim aurea domus occupavit spatium Colossi et vias publicas. Sueton. c. 31. 'Domum a palatio

Esquilias usque fecit.' *Radiabant*] Auro gemmisque fulgebant. *Atria*] Domus prius 'Transitoria,' mox incendio absumpta restitutaque, 'Aurea' nominata. Suet. Nerone c. 31. *Regis*] Crudelis Tyranni Neronis: nomen autem regis semper Romanis invisum.

4 *Unaque, &c.*] Notum hoc e carmine illo, 'Roma domus fiet, Veios migrate Quirites, Si non et Veios occupat illa domus,' referente Suetonio Ner. c. 39. Neronis enim domus e Palatio ad Esquilias usque pertinebat.

5 *Hic ubi, &c.*] Inter Cœlium montem et Esquilias. *Amphitheatri*] Epigr. I. v. 7.

6 *Erigitur*] Erigi Amphitheatrum dixit: altitudinem ejus declarans. 'Venerabilis' autem ea 'moles,' quoniam sacra Marti. *Stagna, &c.*] Stagnum maris instar, circumseptum ædificiis ad urbis speciem.

7 *Hic, &c.*] In tertia urbis regione. *Velocia, &c.*] Celeriter extructa.

8 *Abstulerat, &c.*] Incendio enim et ruinis patriæ domum sibi extruxit, ad eamque arva, stagna, sylvas, prospectus, &c. Tacit. 15. Annal. *Superbus*] An quia amplissimus et magnificentissimus? an quia privatus, et Neroni singularis, nec populo communis, ut Thermæ Titi? *Raderus.*

9 *Claudia, &c.*] Quæ et Livia, aliis tamen a Livia diversa. *Porticus*] Romæ porticus additæ sunt vel ædibus sacris, vel illustrium virorum domiciliis, vel publicis aliis ædificiis: idque vel ob pluvias subitas declinandas, vel gratas per æstatem umbras et frigora captanda: vel ipsa ornamenta fabricæ. *Rader. Umbras*] Cum suas, tum vitis, quæ subdiales inambulationes umbrosis pergulis opacabat. Plinius l. 14. c. 1.

10 *Ultima, &c.*] Extrema pars domus Aureæ, id est, juxta Esquilias in quinta urbis regione.

11 *Reddita Roma sibi*] Una domus antea et unius erat, quam Cæsar publicis extructis operibus communem fecit, hoc est, urbem urbi, Romamque Romæ reddidit. *Rader. Te præside, Cæsar*] Te Imperatore.

12 *Deliciæ, &c.*] Postquam opera et munera publica facta sunt, quæ nuper in privatis deliciis occuparat Nero. Videtur alludere ad elogium commune Titi, quem 'orbis delitias' appellavere. *Domini*] Cæsaris Neronis.

Epig. III. Ex omni orbis parte (ad quam Rom. populi nomen pervenerat) confluxisse gentes spectandi ludos, salutandique Cæsaris studio: generalique acclamatione illum *Patrem patriæ* salutasse.

1 *Quæ tam seposita est*] Nullam ait gentem adeo remotam ab urbe, ex qua non fuerint in urbe visi spectatores; tantus amor erat et cupido spectandi. Tranquill. in Cæsare c. 39. 'Ad quæ omnia spectacula tantum undique confluxit hominum, ut plerique advenæ aut inter vicos aut inter vias tabernaculis positis manerent, ac sæpe præ turba elisi exanimatique sint plurimi, et in his duo senatores.' *Rad. Barbara, &c.*] Ex Græcorum divisione mundi, quibus alii omnes Barbari dicti, imo ex suis qui non Ἑλλάδα incolebant, quive non ore rotundo, molliter et Attice loquebantur. Ab aspera enim et inculta pronunciatione Barbaros dictos censet Strabo l. 14. J. C. Scalig. a *Bar*, quod Arabice 'Desertum' sonat, more Hebræo geminato ad intentionem. Exerc. et in Theophrast. de plant.

2 *Urbe tua, &c.*] Sede Imperiali, vel, a te restituta: ut præced. epigr.

3 *Orpheo Hæmo*] Ad montem Hæmum Orphei parentes habitarunt. *Cultor Rhodopeius*] Thrax agriculturæ studiosus. Rhodope enim mons Thraciæ: quasi dicat, venere Boreales incolæ.

4 *Sarmata, &c.*] *Tartari, Russi, Poloni,* ἱππομολγοί. Dionys. Perieges.

ἵππου Αἵματι μίσγοντες λευκὸν γάλα δαῖτα τιθεῖσι. Virgil. G. 3. Gelonus, 'qui lac concretum cum sanguine potat equino.' et Plin. l. 18. c. 10. Brod. l. 5. c. 31.

5 *Prima bibit, &c.*] 'A meridie,' Ægyptii et Afri, apud quos Nilus primum fluere deprehenditur: neque enim fons Nili tum repertus. Quamvis Juba rex Mauritaniæ exquirere originem Nili tentaverit. Plinius l. 5. c. 9. 'Nilus,' inquit, 'incertis ortus fontibus, it per deserta, et immenso longitudinis spatio ambulans, famaque tantum inermi quæsitu cognitus, sine bellis, quæ cæteras omnes terras invenere Originem (ut supra rex potuit exquirere) in monte inferioris Mauritaniæ, non procul Oceano habet, lacu protinus stagnante, quem vocant Nilidem.' Forte huc respexit Martialis, quando dixit, 'deprensi flumina Nili.' Sed Plinius ipse loco adducto tradit incertos fontes, ubi plurima de ejus origine. Vide Brodæum l. 4. Miscell. c. 24. *Bibit*] Accolæ enim Nili vinum non quærunt, tanta est Nili dulcedo: et Gyraldus docet aquam Nili Ægyptiacis tanto in honore habitam, ut cum hydria ad templum humeris ferretur, omnes procumberent, et sublatis manibus Diis gratias agerent: quoniam per tot spatia terrarum, totque invias regiones advehatur.

6 *Et quem supremæ*] 'Ab Occidente,' qui ad Hesperium litus siti; Aliis Britanni, quorum litora, ut et ultima Thule, maris fluctibus feriuntur. *Tethyos, &c.*] Uxor Neptuni, Metonym. maris.

7 *Festinavit Arabs*] 'Ab Oriente,' e Nabathæa, id est, Petrea; et Sceniti, id est, deserta Arabia. *Sabæi*] E Felici Arabia. Sabæi a thuris fertilitate scriptoribus celebrantur. Virgil. G. 1. 'India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.'

8 *Nimbis, &c.*] Κρόκου ῥαινομένου, croci aqua diluti aspersionibus, quæ in theatro et Amphith. fiebant. Cilicia vero, croco nobilis: vide ep. 26. l. 5. v. 8. Quas aspersiones Latini odoratum imbrem, vel undam croco dilutam vocabant. Aqua enim dilutum crocum, vocat hic Poëta 'nimbum,' qui spectatores velut imber irrorabat. *Rad.*

9 *Crinibus, &c. Sicambri*] *Gueldri*, Syneedoch. Germani, quorum insigne, obliquare crinem nodoque substringere. Tacit. de Germ. et Juven. 13. 'madido torquentes cornua cirro.' *Crinibus in nodum tortis venere Sicambri*] Non mos Germanorum fuit crines calamistris inurere, aut alio modo ornare. Phrygum hoc fuit proprium et effœminatarum gentium, quibus hoc probrum passim objectum, quod haberent comas, 'Vibratas caldo ferro, murrhaque madentes.' Longe hoc a Germanis. Quid igitur illi, aut quomodo crines torquebant? qui simplicissimus fuit modus, in nodum eos cogebant: ex ipsa scilicet coma, quam satis longam nutriebant, nodum faciebant. Quia vero non datur ex crine nodum in capite facere, nisi torqueatur, ideo 'tortos in nodum crines' dixit Poëta, in nodum scilicet coactos, vel nodo substrictos. *Salmasius.*

10 *Aliter, &c.*] A natura, vel Solis ardore, cum Germani artificio cirrati sint; vel in nodum torquerent.

11 *Vox diversa, &c.*] Lingua varia, acclamatio vero et mens eadem. *Farn.* Conclusio elegans et morem priscum acclamandi docens. Imperatoribus enim acclamabatur vel in consilio a senatu; vel a militibus in triumpho, vel a populo in theatris aut tota urbe, si quid novi et fausti pro salute publica egissent. *Rad.*

EPIG. IV. Si ad Titum hoc epigramma (quod verisimilius) referas, testes habes Tranquillum cap. 8. Titi. et Xiphilin. in Tito. Si ad Domitianum, eundem habes Tranquil. cap. 9. Domitiani.

1 *Turba gravis, &c.*] Delatores, calumniatores fiscales, qui, sub Nerone divitum opibus insidiati, eos quo jure, qua injuria accusationibus vexarant.

2 *Miseras sollicitabat opes*] Plin. in Panegyr. de his delatoribus: 'Vidimus delatorum indicium quasi grassatorum, quasi latronum. Non solitudinem illi, non iter, sed templum, sed forum insederant. Nulla jam testamenta secura, nullus status certus, non orbitas, non liberi proderant. Auxerat hoc malum principum avaritia.'

3 *Tradita Getulis*] Relegata est in arenosa et deserta Africæ loca: legunt alii *Traducta est Gyaris*, quia in Gyarum insulam plerumque cives Romani relegabantur: alii *Cybiris*. Lipsius cap. 11. lib. 2. de Cruce legit, *Traducta est Titulis*: pro more noxiorum traducendi per forum seu Amphit. appensis collo titulis et inscriptionibus criminum: et Sueton. c. 8. Titi: 'Delatores assidue in foro fustibus et flagellis cæsos, novissime traductos per Amphitheatri arenam, partim subjici in servos aut vænire, partim in asperrimas insularum avehi imperavit.' Traditi sunt delatores Getulis, magistris scilicet leonum, ut eos ipsi suis leonibus laniandos objicerent: quos tamen quum arena non caperet, pulsi sunt quidam in exilium. *Scalig. et Scriv.* *Nec capit, &c.*] Tantus est delatorum numerus, ut vix capiat eos Amphith. imo vix insulæ. Plinius in Panegyrico Trajani. *Arena*] Pro ipso Amphitheatro. Lege Lips. de Amphit. c. 3.

4 *Habet, &c.*] E talionis pœna, quæ veteribus placuit.

5 *Ausonia urbe*] Roma urbe, quæ caput Ausoniæ seu Italiæ, ab Ausone Ulyssis et Calypsus filio.

6 *Impensis, &c.*] Curis, beneficiis, muneribus. *Vitam*] Vitam scilicet tuam acceptam referas beneficiis et muneribus Cæsaris, qui præter alia munera tibi data editaque, dedit et vitam, quum perdidit delatores. Vel 'annumeres' seu tribuas 'vitam' tibi servatam, curis Cæsaris, quas impendit saluti tuæ, quum delatores deprehendit et punivit. *Raderus.*

Epig. v. Inter alia spectacula exhibitæ sunt et priscæ fabulæ, in arena actæ: hic autem Pasiphaës nefandus cum tauro concubitus, * quale inter Pyrrhicarum argumenta repræsentarat Nero, ut multi spectantium crederent. Vide Suet. Neronem seu lib. 6. cap. 12. et Apuleii Metamorph. 10.

* *Quale inter, &c.*] Idem fuisse censet J. Rutgers. Var. Lect. l. 5. c. 15. proinde non Martialis esse hoc epigr.

1 *Pasiphaë*] Filia Jovis et uxor Minois regis Cretæ tauri amore insaniit. *Dictæo, credite, &c.*] Cretensi, a Dicte, monte Cretæ.

2 *Accepit fidem*] Vera creditur.

3 *Nec se miretur, &c.*] Nec sibi tantum applaudant veteres, quod hujusmodi fabulas ingeniose finxerint: nos enim eas artificiose actas in Amphitheatro vidimus.

4 *Arena*] Pro Amphitheatro, ut ante.

Epig. vi. Prisci temporis venationibus hasce Cæsaris anteponit, eo nomine, quod vel fœmina in Amphitheatro leonem interfecerit, quem laborem inter summas Herculis laudes decantarat antiquitas.

1 *Invictis, &c.*] In quibus ipsi viri non victi, sed victores sunt virorum et bestiarum quibuscum committuntur. *Mars tibi, &c.*] Virilis sexus: alludit autem ad morem gladiatorum venatorumque, habitu Dei alicujus pugnantium; nec non ad Amphith. Marti dedicatum, ut et theatrum Veneri.

2 *Venus*] Muliebris sexus: ἀντιτίθεται Marti bellicoso mollis et imbellis dea: infra vers. 6.

3 *Prostratum Nemees, &c.*] Herculis primum opus ac labor, leo Nemeæus,

quem in valle, quæ est inter Mycenas et Nemeam silvam, confecit: unde dictus est Nemeæus Hercules, et leo ipse Nemeæus. *Raderus.* *Et vasta in valle*] Lego: *sed vasta in valle*. Id enim ἀντικείμενον τοῦ 'Vidimus.' Nam dubia fides est ejus, quod in vastis desertisque locis factum jactatur, et, si factum est, non voluptatem spectantibus tribuit. *Gron.* *Leonem, &c.*] Quem confecit Hercules in silva Nemeæa, inter Cleonas et Phliuntem.

5 *Prisca, &c.*] Emphatice, amplificatrix veri vetustas, quæ incerta in majus ferre solet, præcedenti Epigr. 'longæva vetustas.' *Munera, Cæsar, &c.*] Munera proprie ad gladiatorios ludos spectant: sed et includunt naumachias et venationes: quæ vel pugnæ, ejusque bestiarum inter se commissarum, aut bestiariorum, θηριομάχων, qui cum feris congrediebantur; aut ubi vincti objectabantur feris capitis rei, malefici, et miselli Christiani: vel direptionis missilium per tesseras, vel sine tessera.

6 *Fœminea, &c.*] Namque et in Romanam arenam descendere sustinuerunt fœminæ: et quod olim Hercules, id jam fœminæ faciunt. Xiphilin. in Nerone et Tito. Sueton. Ner. c. 11. Tacit. Annal. 15. Juvenal. Sat. 1. vs. 22.

Epig. vii. Damnati in Amphitheatrum producebantur, fabulæ alicujus personam sustinentes, veluti Herculis ardentis, Orphei discerpti, Phaëtontis aut Icari decidentium inter feras, &c. Hic capitis quidam reus ob parricidium, domini necem, sacrilegium, vel urbis incendium, cruci affixus vere ab urso laniatus, Laureolum mimum repræsentat.

1 *Scythica rupe*] Caucaso.

2 *Assiduam nimio pectore pavit avem*] Aquilam, interdiu vescentem, noctu in pœnas renascenti jecore.

3 *Caledonio*] E Scotia, Synecdoch. in Septentrionalibus enim plagis ursi maximi et sævissimi.

4 *Non falsa, &c.*] Non ficto dramate, in quo quis ursi pelle tectus (uti Nero apud Sueton. c. 29.) fictitium Laureolum dilaniare videretur; non in ficta cruce, uti agebat Laureolum Lentulus (Juvenal. Sat. 8. judice) dignus vera cruce: sed vere totum corpus laceratus. *Laureolus, &c.*] Damnatus iste, Laureoli latronis urso expositi mimum vere agens.

6 *Inque omni, &c.*] Totus evisceratus, carne nudatus, nil nisi vulnus: σχῆμα ὀξύμωρον.

7 *Denique supplicium*] Faveo Scaligero contra Gruterum et Scriverium: satisque certum habeo Panormitanum istum nescio quem tam elegantes versus facere non potuisse. Quid hic inepti sit, nec ostendunt illi, nec ego video. Illud, *Denique*, quod maxime offendit (nam hoc est, ob quod causatus Gruterus, se non videre, quomodo hi versus connecti queant cum præcedentibus, et suspicatur aut excidisse aliquot versus medios, aut hos esse adulterinos) sic positum est, ut apud Florum 1. 16. 'denique bis floribus vernat.' Sensus autem ille adjicitur ad demendam invidiam crudelitati, quæ spectaculi gratiam refrigerare poterat. *Gronovius.*

9 *Arcano, &c. auro*] Ornatu, statuis, vasis templorum aureis, ἀναθήμασι: vel etiam privato auro, templis custodiæ causa deposito.

11 *Vicerat antiqua, &c.*] Admiserat sane aliquod crimen, Laureoli illius latrocinio gravius.

12 *In quo*] Sic epigr. 5. supra, 'Accepit fabula prisca fidem:' et infra epigr. 21. vs. 8. *Quæ fuerat fabula*] Ludit in conclusione per contraria, dum nova antiquis, vera fictis componit.

Epig. viii. Damnato cuidam et (ut in præcedentis epigr. argumento) Dædali fab. in supplicium agenti, dum pegmate excussus, quasi e

Minois arce avolaturus in feras decideret, insultans, optat Dædali (ut est in fab.) pennas.

1 *Dædale, &c.*] Simile quid de Icaro juxta Neronis *οὐρανίσκον* decidente, vide apud Tranquill. Ner. c. 12.

2 *Habuisse*] Pro præsenti ponitur *κατ' ἐναλλαγήν*. Sensus enim est, quam velles nunc habuisse pennas illas, quas tum habuisti, cum a Creta avolares cum Icaro.

EPIG. IX. Rhinoceros ægre lenteque irritatus, præter spem tandem in feras irruens, taurum jactabat non secus ac taurus pilam.

1 *Exhibitus*] In spectaculum datus.

2 *Promisit, prælia*] Sic infra epig. 22. 'Desperabantur promissi prælia Martis:' a Cæsare scilicet promissi vult Jos. Scalig. hic ergo legit *promisti*. Quod mihi durius videtur quam noster dare aut etiam ferre potuerit. *Rhinoceros*] Ingens bellua, cui nomen dedit τὸ ἐπ' ἄκρᾳ τῇ ῥινὶ κέρας, καὶ ἄλλο ὑπὲρ αὐτὸ οὐ μέγα. Pausan. l. 9. quamvis et hæc relatio de 2. cornibus non ita gravi fide constet. Hinc ergo Rhinoceros dictus a cornu illo majore e nare prorumpente. Plin. l. 8. c. 20.

3 *Pronus*] Cornu submisso ad tollendum taurum, et fera alias etiam prona.

4 *Cui pila*] Epigr. 53. l. 14. et epigr. 19. infra. *Cui pila*] Rhinoceroti taurus pro pila erat, tam leve illi pondus taurus. Unde robur bestiæ discis, quod et admiratur Poëta, nec præ magnitudine expromit, ut Lectori, quod solet, meditandum relinquat. *Raderus.*

EPIG. X. Cæsarem a justitia laudat, qui leonem quod magistrum læserat occideratve, telis confossum interfici jussit.

1 *Ingrato leo perfidus, &c.*] In custodem, rectorem, mansuetarium, sed οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσι ὅρκια πιστὰ, 'Fœdera sunt hominem non fida interque leonem.' Tigres enim et leones, ut Seneca vere, Epist. 89. 'Non exuunt, sed tantum submittunt feritatem.'

2 *Notas*] Magistri coërcentis, vel forte irritantis: ut epigr. 22. infra. *Contemerare*] Violare.

4 *Tela tulit*] Venabula, jacula conficientium.

5 *Quos decet, &c.*] A minori.

6 *Ingenium, &c.*] Hemistichium ex Ovidiano illo, eleg. 10. lib. 1. Am. 'Turpe erit ingenium mitius esse feris.'

EPIG. XI. Novum venationis genus prædicat, ursum scilicet visco (quo alias aves capiuntur) implicitum.

1 *Præceps sanguinea, &c.*] Ursus capiti, quod dedit illi natura invalidissimum, prætentis anterioribus pedibus demissoque ad terram capite, se in orbem volutare solet ad declinandam plagarum vim. *Præceps*] Impetu ruens. *Rotat*] Κυβιστᾷ Græce, in orbem agit seu volvit.

2 *Implicitam visco, &c.*] Hæsit visco impeditus. Sunt qui legant *implicitus*. Nam Perottus, Scaliger, et Nonius Marcellus credunt 'viscum' hic positum pro reti, a tenacitate. Sed credibile magis, hic pro glutine poni debere, quod aucupiis servit; alioquin nihil dicturus, cum hoc, ut novum genus venationis admiretur. *Rad. Marcil.*

3 *Splendida jam tecto, &c.*] Postquam nova hæc et acuta inventa est ferarum viscatio, cessent corytis et thecis recondita venabula, quibus cominus, et lanceæ, quibus eminus feras conficimus. Venatores enim ferrum seu mucronem venabuli arte celabant, ut feræ facilius se ferro induerent non viso, a viso autem refugiebant. Splendidum ergo per se venabulum, coloribus fucabant, ut feras fallerent: quod hic non erat necesse, cum declinare etiam splendentem ferri aciem visco hærentes non possent. Non repudio tamen alteram explanationem: Cessent venabula venatorum et condantur vagina; quan-

do hic illis usus non est, cum feræ novo artificio, avium ritu capiantur. *Raderus.*

4 *Torta*] Eminus nempe emissa, ut fit cum jaculum manu torquetur, et vibratur.

5 *Deprendat vacuo, &c.*] Argute claudit epigr. antithetis, ex permutatione utriusque artificii: 'deprehendere' enim proprie venatoris, 'captare' aucupis est: vel sic: Quid jam superest, nisi ut feræ etiam volitent, easque capiat venator; namque eadem arte capiuntur, qua aves?

Epig. xii. 1 *Cæsareæ Dianæ*] Amphitheatralis venationis, quæ Dianæ sacra. 'Diana,' pro venatu. *Discrimina sæva*] Cruentam cum feris pugnam notat; qua vel a bestiario feræ, vel a fera bestiarius conficiebatur.

2 *Fixisset, &c.*] Cum emissa manu lancea fixisset feram suem fugientem.

3 *Exiliit*] Vulnere facta parens.

4 *O Lucina ferox, &c.*] O Diana, Lucina, Ilythia, Dea parturientibus præfecta, crudeliter sane obstetricio defungeris officio, si per vulnus pariendum sit.

5 *Pluribus illa, &c.*] Et tamen pluribus voluisset mori vulneribus, ut per vulnera suculis pluribus nascendi pateret iter. Ex hoc ergo versu patet unum tantum suculum prosiluisse, cæteros matris funere tumulatos.

6 *Triste pateret, &c.*] Vulneris et funeris.

7 *Satum materno, &c.*] Semeles a Jove fulminatæ utero extractum, Jovisque femori insutum, iterumque natum; unde Dithyrambus et bimater; Jovis enim femur illi pro altera matre erat.

8 *Credite*] A minori. Si fera nata est per vulnus et funus maternum, non posset eodem modo Deus?

Epig. xiii. 1 *Gravi, &c.*] Epigr. præcedenti 'levi,' quia volatili: hic 'gravi,' quia lethali.

2 *Pariter vitam, &c.*] Suam amisit, suculo dedit.

4 *Lucinæ credo, &c.*] Quæ certo jaculatur, errare nescit, εὐστοχωτάτης.

5 *Utriusque Dianæ, &c.*] Venatricis et obstetricis. Ipsemet exponit extremo versu, ut fera sit experta utramque Dianam, vulnere nempe, quo perempta, venatricem; onere ventris, quo levata, obstetricem.

Epig. xiv. 1 *Jam, &c.*] Partui proxima.

3 *Cucurrit*] Quasi periculum sensisset, quod fuga cuperet declinatum. Supra dixit, 'Exiliit partus.'

4 *O quantum est subitis, &c.*] 'Casus ubique valet.' Et ut Thucydides inquit, 'Subita experiuntur ingenium et indicant.'

Epig. xv. Carpophorum prope adolescentem, Domitiano charum, virtutis gloriæque studio in θηριομαχίας Amphitheatrales descendentem, Meleagro et Herculi præfert: ut infra epigr. 27. Jasoni et Theseo. Vide et epigr. 23.

1 *Summa tuæ gloria famæ*] Calydonius aper neglectæ Dianæ vindex, a Meleagro (vel ut alii ab Atalanta) cæsus. *Meleagre*] Qui Œnei Ætolorum regis filius, immissum ab irata Diana, ob neglecta sacra, ex Œta monte in Ætoliæ sata, et Œnei regis cultissimam vineam aprum, cum heroibus suis confecit.

2 *Quantula Carpophori*] Quota pars est famæ Carpophori? quasi diceret, Minima.

3 *Præcipiti*] Impetum ruentis feræ explicat. Vide vers. 1. in ep. 11. supra, &c.

4 *Primus in Arctoi, &c.*] Maximus in eis, qui sub plaga Arcto subjecta aut vicina. Vide supra vers. 3. epigr. 7. Alii ad Helicen ursam cœlestem respicere poëtam volunt. Affaniæ et liræ. Arctoi ergo populi dicuntur, quotquot ad Septentrionem pertinent.

5 *Ignota mole*] Vasta et inusitata magnitudine.

6 *Herculeas, &c.*] Instar Nemeæi illius, quem stravit Hercules.

7 *Longo*] Eminus lancea, hasta missa. *Porrexit*] Occidit, forte a more extendendi et collocandi defunctos sumptum. Nam Romani defunctos collocabant ad januam ædium eo loco et statu, ut faciem et pedes haberent extentos ad viam et publicum aversos, quod ipsum collocari dicebatur: ita ad rogum quoque extra urbem efferebantur, ut pedes et caput portam spectarent, quod Persius intellexit, cum scripsit: 'In portam rigidos calces extendit.' Causam hujus moris addit Plutarch. in Problem. quod occasus ortui sit contrarius. In caput nascimur, pedibus quasi egredimur. *Rad.* *Pardum*] Adeo enim contente currunt seseque extendunt, ut ventre propemodum terram radant, et equum pernicissimum ter et pluries cursu retrorsum iterato assequantur.

8 *Adhuc poterat*] Indefessus adhuc et integris viribus, perinde ac recens novæque pugnæ potens.

EPIG. XVI. Ediderat Domitianus spectaculum, quo Hercules tauro vectus in cœlum portabatur: fiebatque hoc per machinamentum ἀκροβατικὸν seu ἐώρας. Poëta taurum hunc Jovis tauro collatum anteponit.

1 *Raptus abit media, &c.*] Pegmate, supra ep. 2. vers. 2. γεράνῳ machina, qua in sublime rapiebantur personæ e scena in aëra, ut a Borea Orythia, ab Aurora Memnon, ab anguibus Medea, &c.

2 *Non fuit, &c.*] Non tam machinamenti fuit artificium, quam pii numinis aura, arti adspirans.

3 *Fraterna, &c.*] Neptunia regna, maria. Neptunus enim frater Jovis.

4 *Alciden*] Domitianum (credo) vel Domitiani effigiem Herculis habitu, quem ipse affectavit, gentemque Flaviam referri voluit ad Reatinos et comitem Herculis. Vide Suet. Vespas. c. 12. *Taurus tulit, &c.*] Tauro huic ligneo Imperatorem inclusum volunt nonnulli, ut quadret schema cum Jove sub specie tauri; verum nec placet, nec opus est: namque a Cæsare exhibitus in spectaculo hic taurus.

6 *Par onus, &c.*] Fac eos tulisse par onus, quod tamen non fuit: ille enim puellam, hic heroa, &c. *Altius, &c.*] Ludit in ambiguitate vocis *alti*, quod aliquando pro cœlo, quandoque pro mari sumitur. Jovis autem taurus Europam per mare, Cæsaris taurus Herculem per aëra (quod mari altius) tulit: huic simile epigr. 7. l. 1.

EPIG. XVII. 1 *Quod pius*] Blanditur Cæsari velut Deo, cujus numen etiam feræ sentiant.

2 *Tauro tam, &c.*] Infra epigr. 19.

3 *Non facit, &c.*] Facit hoc non a magistro jussus et edoctus, ut alibi elephantes. Nec tamen sine magistro, sed aliquo magistro docente; nempe numine tuo, Cæsar, quod illi pro magistro est, et quod ille sentit. *Raderus.* Sic epigr. 15. et 109. lib. 1. docile animal elephas et religiosum, Solem enim et Lunam naturæ instinctu adorat.

EPIG. XVIII. 2 *Gloria*] Oppianus lib. κυνηγ. Tigrim, pulcherrimam ferarum ait, ut pavonem avium; ita ut merito poëta noster, illam, 'gloriam Hircaniæ' appellarit. *Raro jugo, &c.*] Non ita frequens huc adducta ex Hircaniis sylvis: videturque respicere ad morem surripiendi catulos Tigridis: cum enim fœtus insidiis ereptos videt, insequitur raptorem animal pernicissimum: ille unum abjicit e catulis, quem mater ad cubile reportat, rursusque raptorem insequenti alterum abjicit, mox tertium, &c. Ita ille

amicum vix nactus navim conscendit. Plin. l. 8. c. 16. Solin. c. 21.

6 *Postquam, &c.*] Ad nos relata fortior et animosior facta est. Sunt qui volunt hic Romanorum crudelitatem taxari, inter quos et feræ fiant ferociores.

Epig. xix. 1 *Flammis stimulatus*] Tauros irritare solebant et ad pugnam incitare igne, stimulis, et pilis, quæ fiebant ad effigiem humanam e pannis purpureis fœno stramineve suffertis, quo colore tauri maxime efferantur. Seneca 3. de Ira, c. 30. Plutarch. Connub. præcept.

2 *Cornuto ardore*] Περιφραστικῶς, pro cornu vel dente elephantis. Et Metonymia est, 'cornutus ardor,' pro irata bellua.

4 *Sic, &c.*] Eadem facilitate qua pilas.

Epig. xx. 1 *Dum peteret*] Dum auctarium vel supposititium alteri gladiatori postularet populi pars, alia Myrinum (de quo epig. 29. lib. 12.) alia Triumphum, duos e gladiatoribus, quos viribus, arte, ornatu eximios alebat proprios et peculiares sibi Cæsar. Sueton. Domit. 4. et Lud. Cælius lib. vi. c. 32. *Dum peteret*] Principem ab indulgentia laudat, quod ex sua familia munere Quæstorio, duos gladiatores dederit, Myrinum, nempe et Triumphum. *Myrinum, Triumphum*] Nomina gladiatorum aulicorum Domitiani, qui cum ordinariis et Quæstoriis gladiatoribus comparabantur. Sueton. Domit. 4.

2 *Promisit, &c.*] Utrumque par significavit se daturum utraque exporrecta manu, salutationis et consensus nota, e castris in arenam translata. Vel manibus annuit populo postulanti. 'Ambabus' enim 'manibus' fieri dicitur, quod summo studio, maximoque conatu fit: et simul liberalitatem principis notat. Scaliger sic hunc locum exponit: Dum Cæsar vult utrique parti satisfacere, pariter commisit utrumque, 'utraque manu,' id est, pugnantem binis sicis. Gladiatores enim aut cum parma et sica, aut binis sicis depugnabant, et tunc dicebantur διμάχαιροι. Cum vero hæc crudelis esset dimicatio, quia sine parma pugnantes, non diu trahere certamen possunt, sed alterutrum statim necesse est occumbere, sustulit hoc genus pugnæ Domitianus, revocans morem antiquum arenæ, ut parma et sica instructi prodirent. *Utraque manu*] Non omittendum Scriverii, *utramque manum*. Sed non intelligo utramque manum Cæsaris, sed utrumque gladiatorem. Manus enim dicuntur Latinis, qui manu rem gerunt. Vide Diatrib. ad Stat. c. 40. *Gronovius*.

3 *Litem finire jocosam*] Studium populi alterius, alterum petentis: quæ Ausonio, 'cuneati læta theatri Seditio.'

4 *O dulce*] Contraria jungit: hostibus invictus; civibus facilis.

Epig. xxi. Orphei fab. in Amphitheatro exhibita est. Damnatus vero quispiam (ut dict. supra in argum. epigr. 7.) vere ab urso laniatus est, ut Orpheus a Bacchis discerptus fertur.

1 *Orpheo Rhodope, &c.*] Orpheum theatrum, a similitudine veri theatri appellat, quod esset in Threiciis vallibus seu planicie ad Hæmum Rhodopenve, quæ ad similitudinem veri theatri refert poëta, ut Ovid. 11. Metamor. 'Mænades Orphei titulum rapuere theatri.' *Rhodope*] Mons Thraciæ, hic pro Thracia ipsa accipitur; aut pro feris et silvis ac scopulis, qui ad Rhodopen arrepsere, cum in ea caneret Orpheus. *Spectasse*] Orpheo canente animatas silvas, arbores, saxa: feras humanitatem induisse, &c.

2 *Repserunt, &c.*] Hæc autem vel per machinamenta πυρσοτακτικά: vel ab hominibus in truncis arborum

scopulisque latitantibus movebantur.

4 *Nemus, &c.*] Horti aureis pomis, id est, citriis (ut refert e Jubæ commentariis Æmilianus apud Athenæum lib. 3. cap. 6.) insignes, quos habuerunt in extrema Æthiopiæ parte filiæ Hesperi fratris Atlantis. Leg. Plin. l. 19. c. 4. et l. 37. c. 2.

5 *Pecudum, &c.*] Al. *Pecori:* alii, *pecudum genus atque ferarum:* sed acutiori sensu retineatur vetus lectio: neque enim pecudes domesticæ, sed feræ Orpheum insecutæ, quas, voce illius blanda citharæque sono delinitas, crederes pecudes.

6 *Multa pependit avis*] Filo vel reti coërcitæ tenuissimo ne avolarent, aves multæ. Sic Ovid. 'Tale nemus vates attraxerat, inque ferarum Concilio medius turba volucrumque sedebat.'

7 *Ingrato, &c.*] Male vatis musicam compensanti; vel surdo, qui ad modos Orphei non attenderit, alioqui flectendus.

8 *Hæc, &c.*] Supra epigr. 7. vers. 11. 'Accepit fabula prisca fidem;' et, 'In quo, quæ fuerat fabula, pœna fuit.'

Epig. xxii. 1 *Sollicitant*] Feras ad pugnam irritare solebant stimulis, igne, flagellis, pilis, mappis, modo epigr. 19. vers. 1. *Pavidi, &c.*] Verentes ne in se bestiam moverent; vel ne, si non moveretur in pugnam, populo displicerent, qui lentas oderat pugnas, ut ultimo sequentis epigr. versu.

2 *Seque diu magna*] Ægre irritari belluam etiam supra ostendit Mart. Epigr. 9.

4 *Sed tamen is rediit*] Is furor, qui ante Epigr. 9. cognitus describitur: 'O quam terribilis exarsit pronus in iras.' Ita ut τὸ *is*, non πλεοναστικῶς dictum, sed signate et ἀποδεικτικῶς.

5 *Gravem, &c.*] Gemino cornu infestum *urum*. Ita legendum divinabat J. Dousa, assensit Jos. Scalig. exponit Pet. Scriv. non ut vulgo *ursum*. Vide epigr. 9. vers. 4. *Sic extulit*] Rhinoceros bicornis, suo cornu gemino, non secus ursum in aërem est ejaculatus, atque taurus pilam. Sed pro *ursum*, alii legunt *urum*. Quid enim mirificum diceret poëta, si ursum Rhinoceros evertit. Nam non probabile ursum cum Rhinocerote commissum, plane impari commissione: tum turpe, inducere tale par ferarum, cum urso non sit spes victoriæ. Præterea *gravem* vocat Martialis, quod Epitheton uro magis conveniat quam urso, quum quilibet taurus urso gravior sit. Nec vero est ἀδύνατον, urum a Rhinocerote tolli in altum, cui pila taurus erat. Vel bubalum potuit nomine uri poëta intellexisse. *Rader*. Politianus hunc locum Martialis sic exponit: ut ursum videlicet a Rhinocerote cornu illo unico elatum ejectatumque sentiat, gravem gemino cornu, hoc est, gravem tauro futurum, cui sunt cornua gemina; ut 'cornu' sit dativi, non ablativi casus.

6 *Pilas*] Supra epigr. 19. vers. 1.

Epig. xxiii. *De Carpophoro*] Vide Epigr. 15. supra.

1 *Dorica, &c.*] Græca, ab inventore Græco. Plin. c. 36. l. 8. Aliis Laconica. Lacones enim venatores strenui, iidem Dorici generis fuerunt; vel a Doride, in qua Pindus mons, optimæ materiæ ad hastilia ferax. Vide Turnebi Adv. l. 17. c. 2. legitur et *Norica*, quæ regio armorum fabrica illustris.

2 *Fortis adhuc teneri*] Admirationis est, ab adolescente tenero simulque forti, tantas feras confici: auget laudem a repugnantibus, 'fortis' et 'teneri.'

3 *Ille tulit, &c.*] Idem Carpophorus facili cervicis deflexione, agilique corporis declinatione excepit duos tauros, eosque prehensis cornibus humi afflixit. Alii volunt hic speciatim robur Carpophori ostendi, quod 'facili cervice,' id est, nullo labore,

binos simul tauros per pugnam a se interfectos gestarit. Turnebus τὸ 'tulit,' interpretatur, interfecit, sustulit, eorum cervice ad conficiendum minime dura et repugnante, sed facile venabulorum ferro violata. Ramiresius vero 'facili cervice' refert ad juvencos, pro mobili et versatili, ut ægre figerentur a bestiariis; vel 'tulit cervice facili,' id est, excepit ferocientem declinatione cervicis, proclinato in dexteram latere. Sed quum unum taurum ita excipere præclarum argumentum sit et virium firmarum et habilis flexus corporis, hoc in duobus tauris eodem tempore et momento fere præstitit Carpophorus; ut duplex ejus gloria sit. *Scaliger.*

4 *Bubalus atque Bison*] Bubali sunt proprie tauri, quos *bufalos* hodie Itali, Germani *Buffels* vocitant. Est Bison cervi figura, cujus a media fronte inter aures unum cornu existit excelsum, cujus e summo rami tanquam palmi diffunduntur. Eosdem describit Plinius lib. 8. cap. 15.

5 *Tela cucurrit, &c.*] Subsessorum, qui in insidiis latent, in venatoris subsidium ubi opus sit.

6 *Et lentas, &c.*] Neque enim habet populus quod hic queratur de tarditate congressus, quæ alias illi molesta: vide præcedens epigr. vs. 2.

Epig. xxiv. Navale prælium a Tito, Suet. 7. vel a Domit. Suet. 4. in Amphitheatro exhibitum, subito immissa per tubos aqua, ut novum hospitem et e longinquo advenam tum primum spectatorem fallat, credentem sc. pontum esse, nisi mox emissam ad munera gladiatoria viderit aquam.

1 *Serus, &c.*] Per itineris longinquitatem: supra epigr. 3.

2 *Sacri, &c.*] Qui jam primum spectas (utpote qui ante hunc diem in urbe non fuisti) Naumachiam, Neptuno sacram, vel a Divo Cæsare exhibitam. *Sacri muneris*] Nam venationes Dianæ, gladiatores Marti et Saturno sacri; Naumachia Neptuno forte, nisi malis ad Domitianum referre, vel ad utrumque potius. *Rad.*

3 *Navalis Enyo*] Prælium navale. Est autem *Enyo*, Bellona, bellorum dea, Martis soror.

5 *Non credis? spectes, &c.*] Locus, ut plurimum, in quo edebantur Naumachiæ, dicebatur *Naumachia*, eratque in quarta decima urbis Regione, quæ Trans-tiberina est. Sed in his Naumachiis non dabatur semper navalis prælii spectaculum: edidit etiam Titus in Amphitheatro: dedit etiam Domitianus, ut habet Suetonius in ejus vita. Ad hanc vel illam Naumachiam in Amphitheatro datam debere referri istud Martialis Epigramma, unus est omnium Interpretum consensus. Sed mens Epigrammatis ista est: Admiratur Poëta artem, qua, aqua per tubos in Amphitheatrum immissa, navalis pugna repræsentabatur; et rursus, aqua subito emissa, Amphitheatri area siccabatur. Legend. est itaque: *Non credis? spectes, dum laxent æquora Martii.* Quod librarii mutarunt in *Martem.* Amphitheatrum erat in tertia urbis Regione, in quod per tubos immissa est aqua, ut repræsentaretur navalis pugna: aqua autem non poterat commode immitti in Amphitheatrum nisi e lacubus, qui in illa Regione. Lacubus autem tertiæ Regionis, ut nos docet Frontinus, erogabantur aquæ 'Martiæ,' Anionis veteris et Juliæ; sed præcipue Martiæ, quæ, aquarum omnium clarissimæ, a Martio, a quo nomen acceperunt, in urbem productæ: de hac aqua intelligendus est Martialis. 'Æquora' dixit, quia par erat unda fretis, et Euripus iste mare simulabat. Quasi diceret, Exspectes paulisper, dum emittant aquas illas, tum dices, siccata Amphitheatri area, 'hic modo pontus erat.' *Petitus.* *Spectes, &c.*] Expectes modo dum certamini finem faciant æquora emissa.

Laxent] Dirimant et dissolvant naumachiam.

EPIG. XXV. Domitiani clementiam Neptuni sævitiæ anteponit, cum fictitius hic Leander e Cæsaris mari Amphitheatrali enatarit, ille verus in Hellesponto perierit.

2 *Cæsaris, &c.*] Pontus a Cæsare per tubos in Amphitheatr. inductus.

3 *Cum peteret, &c.*] Distichon superius plenum habuit epigrammatis sensum et argutiam: quod sequitur tetrastichon videtur ὑποβολιμαῖον.

6 *Mergite, &c.*] Sic epigr. 181. l. 14.

EPIG. XXVI. Juvenes natatores Nereidum habitu in æquore Amphitheatrali exhibiti, a Cæsare credo Tito, namque simile quid de illo refert Dio: quod artificiosum Cæsaris spectaculum vel veris Nereidum lusibus præfert.

1 *Lusit*] Quemadmodum in τακτικοῖς militaribus ad signum ducis figuras omne genus acies edit, triangulum, quadrangulum, cuneum, &c. ita Natatores quos exhibuit Domitianus, habitu Nereidum, ad signum ediderunt navem, fuscinam, anchoram, remum, malum navis cum Castoribus, et similia: ideo dixit: 'Et vario faciles ordine pinxit aquas.' Mutato ordine et serie, prodeunt alia atque alia schemata. Quam nobile et jucundum fuerit hoc spectaculum, illis, qui aliquem sensum illustrium inventorum habent, conjiciendum relinquimus. Ut satis mirari non possim, nulli de tot interpretibus ne minimum quidem de sententia hujus Epigrammatis oboluisse, quum secundus versiculus sit vice argumenti. *Scaliger.* *Nereidum*] Nympharum maris, Nerei et Doridis filiarum 50. *Docilis*] Natandi peritus, respicitque 'juvenes:' vel edoctus a chorodidascalo, vel a Thetide aut Cæsare, ut ultimo versu hujus epigr. *Chorus*] Agmen. *Æquore, &c.*] In Amphitheatrum inducto.

2 *Faciles*] Facile natatoribus cedentes: vel mobiles, et facile cedentes ad nutum Cæsaris, cujus hoc erat mare. *Ordine pinxit aquas, Fuscina dente*] Mutato ordine et serie, alia atque alia schemata expresserunt natatores. Varias rerum formas in aquæ superficie (cujusmodi hodie artificiosas videmus saltationes, et figuras in τακτικοῖς militaribus) repræsentarunt, veluti Tridentis Neptuni, Remi, Ratis, Syderum Διοσκούρων, Castoris et Pollucis, Velorum.

3 *Nexu fuit, &c.*] Forte Neptunum egit unus e natatoribus, cujus sceptrum τρίαινα, seu tridens. *Anchora*] Quæ unca et hamata. Est tamen qui sic legat et emendet; *nexu fluit anco recurvo.* Quæ sane scriptura mirum in modum facit ad nostram concham seu Neptunium currum; quod concha et anco magnam habeant inter se similitudinem: nisi quod anco in modum cubiti seu ἀγκῶνος inflectatur; et optime Martialis explicat, nexu recurvo in cubitum eat. *Raderus.*

4 *Ratem, &c.*] Cum ergo spectaremus Neptunum curru suo cum tridente vehentem, credidimus illum rati sua vehi remisque impelli; ita commode et celeriter promovebat. *Rader.*

8 *Aut docuit, &c.*] Accepitne lusus hosce Cæsar a Thetide, aut ipsa potius a Cæsare docta est?

EPIG. XXVII. Supra epigr. 15. Carpophoro Meleagrum et Herculem postposuit: hic eidem Herculem, Theseum, Bellerophontem, Jasonem, et Perseum.

1 *Secula prisca*] Quibus Hercules, Theseus, cæterique heroës et semidei cum monstris depugnaruut.

3 *Non Marathon, &c.*] Urbs illa Atticæ non timeret Cretæum taurum, ab Hercule cæsum: quod tamen Theseo adscribitur. *Nemee, &c.*] Non sylva Nemæa inter Cleonas et Phliuntem timuisset leonem; non Arcadia aprum, quos confecit Hercules.

4 *Mænalium*] Mænalus urbs est Arcadiæ.

5 *Hydræ, &c.*] Uno ictu Lernæam pestem simul interfecisset Carpophorus, quam Hercules multis iteratis plagis ægre confecit: repullulantibus enim capitibus crescebat malum.

7 *Ignipedes posset*] Celeres. *Sine Colchide, &c.*] Absque Medeæ ope et arte, quod Jason non potuisset. Et *jungere* ideo legit Gron. quia sub jugum redigendi erant. *Utrumque ferum*] Nempe qui amantem sprevit, Dædali arte pellectus, et qui, ex illis ortus, Minotaurum a Theseo victum.

8 *Hesionem, &c.*] Laomedontis filiam ceto expositam, quam asseruit Herc. *Andromeden*] Cephei et Cassiopes filiam, quam ceto expositam liberavit Theseus.

9 *Herculeæ, &c.*] Ite jam, subducite rationes, comperietis Herculis labores per omnem vitam non excessisse XII. numerum: Carpophorus uno spectaculo XX. stravit feras.

10 *Pariter*] Simul emissas, aut alteram post priorem cæsam, eodem tamen spectaculo. *Rad.*

Epig. XXVIII. *Laus Augusti*] Ociosum lemma, ineptum, et alienum a sensu epigrammatis aut mente Poëtæ, qui lemmata sua libris tantum ultimo atque penultimo præfixit: ut apparet epigr. 3. lib. 13. et epigr. 2. lib. 14. hoc autem epigrammate Titi (ut videtur ex Xiphilino) naumachiam præfert illis Augusti, Claudii, Neronis.

1 *Augusti laudes, &c.*] Augustus nudas exhibuit naumachias cis Tiberim. Suet. 43. Aug. Tac. 14. Annal. nisi respiciat exercitationem classium in lacu Lucrino ad bellum Siculum. Sueton. Aug. Sed Titus addit alia spectacula Circensia in ipsis aquis edita.

2 *Freta navali*] Prælia navalia.

3 *Cæsaris, &c.*] Titi, seu mavis Domitiani. *Pars est quota*] Quasi diceret, minima. De hac formula supra, 'Quantula Carpophori portio,' &c.

4 *Ignotas, &c.*] Equi enim, tauri, aliaque animalia edocta fuerunt id omne in aquis facere, quod in terra consuerant. *Galatea*] Nereidas intellige.

5 *Æquoreo, &c.*] Imbrice ex aspergine equorum natantium, Neptunique fictitii currum trahentium: alii volunt pontes leniter aquæ superficiei substratos et in his currus tractos: vel Metaph. Catachrestica, a pulverulentis Amphitheatri aut Circi ludis ad Naumachiam.

6 *Domini, &c.*] Neptuni.

7 *Dumque, &c.*] Dumque classes obit, instituit, disponit ad Naumachiam Neptunus.

8 *Pedester, &c.*] Curru triumphali vectus, quem trahunt 4. equi, qui sunt vituli marini, aut balænæ.

9 *Circo spectatur*] Certamina curulia, Gymnica, pompæ. *Amphitheatro*] Gladiatores, venationes, naumachiæ.

10 *Dives, &c.*] Omni ludorum genere abundans.

11 *Fucinus*] Claudii naumachiæ in lacu Fucino. Suet. Claud. c. 21. Tacit. An. 12. *Pigri*] Referas per Hypallagen. Metonym. ad stagna: vel ad ignaviam mollitiemque Neronis, qui nihil in omni vita dignum nomine et vita gessit, nec imperium auxit; imo multum imminuit; melior citharœdus quam Imperator.

12 *Naumachiam*] Naumachia et feræ exhibitæ fuerunt a Nerone, inductis aquis in ligneum suum Amphitheatrum. *Xiphilin.*

Epig. XXIX. Martiali epigramma hoc adscriptum Jos. Scaliger primus publicavit, cujus hæc sententia: Par gladiatorum postulatitium vel a Cæsare exhibitum (ut supra epigramm. 20.) ubi diu æquo pugnasset Marte, populus vel favore vel moræ tædio missionem utrique gladiatori petiit. Cæsar arenæ lege jubet agi, nec dirimi

certamen fert, nisi altero victo. Spectantem interea populum donis et missilibus moratur: utrique tandem simul ictu pari læso palmas misit et rudes.

3 *Missio sæpe*] Missio erat, quoties læsus aut victus victori eripiebatur a principe vel munerario ex faventia populi, quam significabat presso pollice; quod accipio, pollicem intra palmam conditum, digitis fuisse pressum. *Viris*] Gladiatoribus.

5 *Lex erat; ad digitum, &c.*] Ad digitum pugnare dicebant, pro digitis pugnare, quod uno verbo 'micare.' Quintilian. l. 8. c. 5. 'Ad digitum concurrere' dixit incertus auctor veteris Epigrammatis: 'Lex erat, ad digitum posita concurrere palma.' Igitur 'ad digitum pugnare,' et 'digitis pugnare' idem; ut et 'ad manum saltare' et 'manibus saltare;' quod est χειρονομεῖν: quid enim aliud tam proprium pantomimi, quam τὰ λεγόμενα χερσὶ δεικνύειν, hoc est, 'verba manibus expedire?' *Salmas. Ad digitum, &c.*] Concursu digitorum a dimicatione palmam inter se sortiti. Petrus Scriverius, quem vide. Alii sublato digito se victum agnoscere. Sensus ergo poëtæ est: Lex erat Cæsaris, uti e duobus gladiatoribus Priscus aut Verus non prius palma donaretur, quam alteruter sublato digito se victum agnosceret; ita ut palma et victoria concurrerent, simulque jungerentur.

6 *Lances, &c.*] Obsonia in lancibus et dona, ut reficeret animumque adderet gladiatoribus; vel populo, quo patientius ferret longæ pugnæ moram.

9 *Rudes*] Scipiones; quibus veterani gladiatores donati in signum magisterii, liberi ab arena in reliquam vitam pronuntiabantur. Rudis itaque distinguitur a missione: 'Missio' enim liberabat gladiatorem in eum diem, vel in id munus: 'Rudis' in omnem vitam gladiatorem ab arena liberum pronuntiabat, nisi volens ipse, vel pecunia, pugnaret. Tum missio dabatur læso et victo: rudis victori: unde et pro magisterio ac præfectura per Metaph. unde 'rude donatus,' liberatus a schola aut scribendi labore. *Palmas, &c.*] Præsentis certaminis præmia.

10 *Hoc pretium, &c.*] Missionem, palmam, et rudem.

11 *Contigit hoc, &c.*] Ἐπιφώνημα cum tecta palpatione, qua miraculum hoc divinitati cuidam Cæsaris adsignet.

Epig. xxx. 1 *Da veniam, &c.*] Hæc disticha vel mutila sunt et corrupta, vel Martialis non sunt: ex fragmentis illi adscribuntur.

Epig. xxxi. 1 *Cedere majori*] Ut Æneas de Lauso Æneid. lib. 10.

2 *Minor hostis*] Cum vincit majorem maxima laus est; et in ludo Gladiatores inter se componi solebant. Ignominiam enim judicaret gladiator cum inferiore componi; et scit eum sine gloria vinci, qui sine periculo vincitur. Minori autem, si vincat, major laus est.

EPIGRAMMATUM LIB. I.

Epist. ad Lectorem. *Quisquis, &c.*] Quisquis sibi bene conscius, nihil ad se pertinere suspicabitur; quæ ego sub nominibus fictis reprehendo.

Salvâ infimarum] Cum nullius famam, nec postremissimi quidem, nominatim lædam. Epigr. 38. libro 10. vers. 9.

Antiquis] Lucilio, qui Metellum, Lupum, Mutium nominatim secuit: Catullo, qui Mamurram: Metrodoro Sceptio; Ortacilio et aliis.

Veris abusi] Propriis, ego autem fictis et supposititiis.

Magnis] Magnatum.

Vilis, &c.] Quam ut innotescere velim, famamque aucupari ex aliorum infamia, quod fecerunt veteres illi.

Probetur] Famæ alieni nominis ingenii mei famam postpono. Aliis parco, alios revereor, alios laudo, minimum laudis quæro ex ingenio meo, huic, si qua debetur, omnium novissime detur laus: vel probetur in me simplicis candidique ingenii novum hoc commentum, quo vitia carpens, personas taceam. *Novissimum*] Vel, malo enim abjicere famam ingenii, quam male ingeniosus videri; vel sim postremus ingeniosorum, et malim non argutus, sed hebes et stupidus videri, quam cum aliorum infamia acutus dici et argutus haberi. *Rad.*

Jocorum simpl.] Jocorum simplicitatem appellat Martialis ingenuam quandam et innocentem in jocis libertatem. Simplici opponitur malignus. *Herald.*

Malignus interpres] Omnia in pejorem partem vertens, et autoris mentem alio traducens.

Scribat, &c.] Nova interpretatione sua faciat; aliter atque ego qui scripsi intelligat. 'Persium non curo legere, Lælium, Decianum volo. Nasutum volo, non polyposum.' Nannio l. 9. c. 4. *Accuset:* nam γράφειν Græcis etiam est, *accusare*, præsertim in publicis judiciis, Terentius: 'Dicam tibi scribam grandem.'

Licentiam, &c.] Locutionem apertam, quæ ligonem ligonis nomine designat. Plin. 14. epist. 4. l. 'nuda verba.' qua lingua non magis abstinendum Epigrammatario quam medico, hic enim corpus, ille animum sanare vult. morbi itaque et vitia propriis nominibus designanda. *Veritatem*] Sic Gruterus e Mss. non *licentiam.* Et multo est elegantius: etsi res eodem recidat. Sic vocat non dissimulatam, nec obscuram verborum lasciviam: nam veritas dissimulationi contraria, locutioni aperta, &c. *Gronov.*

Epigrammaton] Gen. plur. Græcus.

Si meum, &c.] Si ego jam primus hoc facerem, nec alii ante me fecissent.

Catullus, &c.] Epigrammatographus. Sidon. 9. carm. Gyrald. vit. Poët. et noster sæpe infra.

Tam ambitiose, &c.] Supra modum et affectate tristis.

Latine, &c.] Simpliciter, aperte, sine ambage aut fuco, ita Cic. 6. Ver. 'Latine me scitote non accusatorie loquor.' vide et epigr. 21. l. 11. Porro Latini simplices et ingenui habebantur. Vide Turneb. l. 24. c. 5.

Titulo] Lib. Epigrammaton; quorum linguam lascivam et licentiosam esse oportet, ut supra lin. 1.

Florales] Floralia fuere spectacula ad cultum Floræ Deæ; dignæ illis sacris, instituta fæda, penitusque castis oculis, imo auribus et cogitationibus excludenda, contra quæ majores nostri certatim declamarunt. Lactant. 1. Instit. Augustin. de Civit. Dei l. 4. c. 8. Jure optimo et judicio max.

Versibus clausero] Epigramma ad Catonem intelligit, quod in Junian editione tertium est, primo tamen loco reponendum.

Epig. i. 1 *Jocosæ sacrum Floræ*] Floralia in honorem Floræ, e meretrice deæ factæ: agebantur a meretricibus veste exutis omni cum verborum licentia, motuumque obscœnitate, quorum spectandi gratia Theatrum ingresso Catone, populus, ut mimæ nudarentur, postulare erubuit; cujus rei causam cum ex Favonio latus suum tegente cognovisset, decessit e theatro. Val. Max. l. 2. c. 10. Seneca Epist. 97. *Jocosæ Floræ*] Propter jocos et vulgi licentiam in iis ludis.

Epig. ii. 1 *Hic est, &c.*] Se calamo digitoque commonstrat Poëta Ep. 99. l. 9. et l. 5. ep. 13. et l. 10. ep. 9. *Hic est*] Superstiti sibi propagatam famæ nominisque æternitatem gloriatur.

3 *Argutis, &c.*] Epigrammatis (quod est poëma breve, cum simplici cujuspiam rei, personæ, vel facti indicatione, aut ex propositis aliquid deducens, Jul. Scal. l. 3. Poët. c. 125.) virtutes duæ sunt, Brevitas et Argutia, quibus venustatem addas. l. 7. ep. 24. et Epig. 62. l. 12. vers. 1. *Lector studiose*] Lectoris studium et pronum gratumque judicium, Poëtæ stimulus est ad scribendum. Sic Ovid. 4. de Ponto El. 2. 'Excitat auditor studium, laudataque virtus Crescit, et immensum gloria calcar habet.'

4 *Quod dedisti*] 'Quodque cinis paucis, hoc mihi vita dedit.' Epigr. 13. l. 5. et epigr. 95. l. 8. vers. 8. *Rari post cineres*] Nomen Poëtarum ut plurimum a morte reviviscit; quod vivos premat invidia, quæ timet contendi cum præsentibus, multo magis superari. Sic Ovid. de Ponto: 'Pascitur in vivis livor; post fata quiescit; Tum suus ex merito quemque tuetur honor.'

Epig. iii. 2 *Comites, &c.*] Comites scilicet facundos, qui pro vehiculo sunt in via, ut habet Mimus. Et quis jucundior comes, quam scriptor eruditus?

4 *Scrinia da, &c.*] Ingentia librorum volumina scriniis reponantur, meus hic libellus ἐγχειρίδιον est. Scrinia ergo sunt capsæ cistæve, receptacula librorum, tabularum, &c.

7 *Libertum docti, &c.*] Docti viri mancipia, quorum operam et fidem in studiis librisve exscribendis probassent, manumiserunt; ut sui aliquando juris essent. *Quære Secundum*] Scriverius contra omnes libros *Secundi:* Putat enim patriam patroni, non patronum ipsum nominari, absurdum esse et contra morem non modo hujus poëtæ, sed cujusvis Romani. Ego quidem Lucensem video nominari patronum: sed sic nominari a patria, hoc sibi fingit sine auctore Scriverius. *Secundo Lucensi* nomen fuit patrono: quod nisi etiam ex l. 5. ep. ad Severum constaret, ex liberti nomine intelligebatur. Solebant namque servi, cum manumittebantur, dominorum adsciscere nomina. Ille rem ridiculam dicit *Lucensem* putari nomen proprium viri, non gentile. At multa ἐθνικὰ abierunt in nomina hominum et familiarum, quæ tamen ex illis populis oriundi non essent: et si forte caput primusque familiæ Romæ civis inde profectus fuerat, saltem in posteris id non potuit patriæ nomen esse. Sic Servilii Fidenates, Claudii Regillenses, Atilii Collatini, Clœlii Siculi, Pomponii Attici. Fingamus patronum vocitatum *M. Secundum Lucensem:* ab eo libertus pariter *M. Secundus:* cognomen si quod tribuit, id pristinum fuit nomen: ut M. Tullii Ciceronis libertus dictus est M. Tullius Tiro. *Gronovius.*

8 *Limina post Pacis, &c.*] Ad Pacis templum, et Palladium seu Transitorium forum in quarta urbis regione.

Epig. iv. 1 *Argiletanas, &c.*] Bibliopolarum tabernas in Argileto imo, in 2da regione urbis. *Mavis habitare*] Quia affectas famam et plausum po-

puli. *Scrinia nostra vacent*] Quasi dicat, tutius lateres adhuc in scriniis nostris, memor illius edicti Horatiani: 'Nonumque prematur in annum: Membranis intus positis delere licebit Quod non edideris,' &c. Librum e scriniis exire foras gestientem timide emittit, quod vereatur, ne pro fama infamiam, pro gloria dedecus auctori suo domum referat.

3 *Dominæ*] 'Romanorum rerum dominorum,' ut Epigr. 124. l. 14. *Fastidia, &c.*] Censuræ judiciique notas ex oculis, vultu, nutu, supercilio, cæterisque motibus perspectas, ipsum fastidium.

4 *Martia turba sapit*] Romani Marte oriundi.

5 *Majores, &c.*] Sonantiores sannæ et irrisiones nusquam sunt quam Romæ. Est ergo 'ronchus,' stertentis sonus: et per Metaph. pro derisore et superbo censore accipe.

6 *Nasum*] Ut dextra fidei, genua misericordiæ, supercilium gravitati et fastui, &c. ita nasus irrisioni dicatus, censuræ et acri judicio. Epigr. 2. l. 13. et passim apud autores. Dicit ergo pueros sibi etiam jus censendi, damnandi, irridendi Romæ sumere: nec mirum: 'Nam facilis cuivis rigidi censura cachinni,' ut Juvenal. Satyr. 10. Et 'nasus Rhinocerotis' nimiam ridendi carpendique libidinem et licentiam significat. *Rhinocerotis, &c.*] Cui ingens, cornu munitus, validus nasus, Spectac. lib. epig. 9.

7 *Sophos*] Ab auditoribus acclamatum recitanti, σοφῶς, θείως, μεγάλως, 'Pulchre, bene, recte!' 'Euge, belle!' 'Facete, laute, lepide, nihil supra!' Sidonius Apollin. l. 1. 'Ad sophos meum,' &c. 'Ob hoc illi maximum sophos,' &c. Vel 'vir hic doctus est,' ut Brodæus vult. *Dum basia jactas*] Scriverii *basia jacta* valde verisimile est: nam qui liber recitatus audierat euge σοφῶς τε, non amplius basia captabat: jam habebat: solebant enim ista conjungi, plausus, acclamatio, basiorum jactus. Præterea optimi libri *jactas* non *captas*. Vide ipsum et Gruterum. Ista tibi forte contingent, inquit, ubi recitaberis: sed cogitare debes fieri posse, ut aliqui lascivi et male feriati, quia nihil aliud in promptu, aut tu proximus, te lusum faciant et sago impositum in sublime excutiant. *Gron. Dum basia, &c.*] Dum captas approbationes, quas veteres amplexu et basiis attestabantur. Sunt qui legant, *basia jactas*: hoc est, promittis tibi et polliceris gratiam lectoris et basia. Quando audis, libelle, σοφῶς, putas sincere acclamatum, et jam speras, imo captas et jactas basia; sed non intelligis *ἄρπυας* et nasos Romanos. *Rader.*

8 *Ibis ab excusso, &c.*] Excipient te quidem gremio, sed ut te sago in sublime jactent per ludibrium et procacitatem, ut solent canes excipere: quod ab Othone factitatum refert Sueton. c. 2. Gall. *Berner.* Angl. *toss in a blanket.* quod Græcis παλμὸς dicitur, Latinis '*Sagatio*:' exprobratque illi famæ cupiditatem, qui ad astra tolli velit; vel ad Rhinocerotis nasum respicit, quo ursum seu urum in astra tulit. Lib. Spect. ep. 22.

9 *Domini, &c.*] Emendantis et ad limam revocantis.

10 *Tristis*] Severa, censoria. *Arundo, &c.*] Calamus scriptorius. ep. 38. l. 14.

11 *Ætherias, &c.*] Prodire in vulgus gestis, versarique in hominum manu, imo jactaberis in astra, ut supra vers. 8.

12 *I, fuge; sed, &c.*] Epitrope Sarcastica.

Epig. v. 1 *Contigeris*] Excusat jocos et lasciviam Epigrammatum ab exemplo licentiæ militaris et mimicis gestibus.

2 *Terrarum supercilium*] Sepone Cæsaream majestatem, Imperatoriam gravitatem, severitatem Censoriam, vide vers. 6. supra epigr. 4. Sic χαλᾶν τὰς ὀφρῦς eleganter Græci dicunt.

'Supercilia' enim animi signa sunt, et indices fastus, superbiæ, majestatis, aut etiam voluntatis. *Terrarum Dominum*] Dixit pro potestate imperatoria, qua orbem terræ administrat. *Rad.*

3 *Consuevere, &c.*] Namque et vos imperatores in triumphis patienter ferre soletis dicteria et scommata militum vobis alternis carminibus conviciantium. vide epigr. 7. l. 7. et Sueton. Jul. c. 40. et Dionem l. 43.

5 *Thymelen, &c.*] Mimam saltatricem, ab Orchestræ pulpito, quod θυμέλη vocatur, nominatam, Latini uxorem. Juven. Sat. 1. v. 36. *Derisoremque, &c.*] Mimum Domitiano charum. Suet. Domit. c. 15. et ep. 29. l. 9. vs. 2. Ang. Politian. l. 7. epist. ad Guarinum.

6 *Illa fronte, &c.*] Hilari, serena, facili.

7 *Censura potest, &c.*] Susceperat enim Domitianus censuram perpetuam, etiam in carmina famosa asper. Epigrammata ergo, quæ ad nullius infamiam pertinent, quamvis lasciva, inquit Martial. non sunt reprehendenda nec prohibenda, quum sint tantum jocus ac lusus, quos etiam Imperatores spectant, audiunt, permittunt. *Rad.* Sueton. c. 8. Domit.

8 *Lasciva, &c.*] 'Musa verecundæ est, vita jocosa mea est.' Ovid. 2. Trist.

Epig. vi. Ex persona Domitiani, offensi intempestiva poëtæ (Epigrammata sua Cæsari dum naumachiam pararet offerentis) interpellatione: et exitium poëtæ carminibusque in aquas abjectis minati. vide epigr. 99. l. 3. et epigr. 54. l. 5.

Epig. vii. 1 *Ætherias, &c.*] Domitiani leones lepori parcentes anteponit Jovis aquilæ Ganymeden rapienti. vide epigr. 15. infra et 22. 45. 49. 52. 61. et 105. *Ætherias*] Blanditur Cæsari occasione mansueti leonis, quem aquilæ Jovis comparat, ut Domitianum ipsi Jovi. *Puerum, &c.*] Ganymedem Trois filium, vide epigr. 56. l. 5.

2 *Timidis, &c.*] Solicitis ne puer exciderет vel læderetur: sic ep. 104. 'timidos tenere dentes.'

3 *Nunc sua*] Ut aquilæ Jovis, ita leones nutum observant Cæsaris; et prædæ jam captæ parcunt, leporesque prensos jussi dimittunt. *Sua præda*] Ipse lepus. *Cæsareos*] A Cæsare exhibitos. *Exorat, &c.*] Ne lædatur lepus, impetrat. Scriverius, mansuescit.

5 *Quæ majora, &c.*] Certe hæc sunt majora, quod leoni magis propria præda sit lepus, quam aquilæ puer, et consequenter Domitiani hoc miraculum majus quam illud Jovis. Adulatorie.

Epig. viii. 1 *Stellæ*] Carmen, quo Aruntius Stella Patavinus, Elegiographus Hiantidis suæ (epigr. 21. l. 6. vers. 1. et epigr. 13. l. 7.) columbam deflevit, tanto superat carmen 2. et 3. Val. Catulli Veronensis de nequitia morteque passeris suæ Lesbiæ, quanto passere major est columba. vide epigr. 13. l. 7. vers. 3. et 4. *Delicium, &c.*] Imit. Catulliana: 'Passer deliciæ meæ puellæ!' ut mox, 'Tanto pessimus omnium poëta, Quanto,' &c.

2 *Verona, &c.*] Ipsa Catulli patria. Emph. Ipsa ergo Verona audiat Stellam Patavinum, meliorem Catullo poëtam. Verona civitas Italiæ, in Venetorum ditione.

3 *Vicit Maxime, &c.*] Hiantidis lacrymæ deplorantis columbam vicerunt lacrymas Lesbiæ plorantis passerem. Indignantur certe docti viri hoc judicium Martialis. Verum ego judico Martialem aliter sensisse, aliter scripsisse. *Raderus.*

4 *Tuo Catullo*] Concivi forte, vel quem admirari solebat hic Mart.

Epig. ix. 1 *Magni Thraseæ*] Thras. Pœti constantis viri, imo virtutis ipsius, inquit Tacit. 16. Annal. Suet. Ner. Arrian. Epict. lib. 1. cap. 1. &c. qui a Nerone jussus mori, alacriter

venas incidi jussit, sanguinem libans Jovi liberatori. *Consummatique*] Omnibus numeris absoluti viri, Stoici perfectissimi. *Catonis*] Qui ne Cæsarem victorem videret, se Uticæ interfecit; cui hinc cognomen Uticensis. infra epig. 79. vers. 9.

2 *Dogmata, &c.*] Placita et decreta Stoica. 'Mortem esse ad manum, portum et libertatem a miseriis,' &c. *Salvus ut, &c.*] Ut tamen nolis tibi mortem consciscere, quod fecerunt illi.

5 *Nolo virum, &c.*] Nolo virum qui molliter et desperanter ad mortem quasi remedium confugiat, hunc volo qui mala fortiter toleret perferatque. τὸ δ' ἀποθνήσκειν, φεύγοντα πενίαν, &c. Arist. Nicom. 3. 7. vide ep. 80. l. 2. et epigr. 57. l. 11. et Eurip. Herc. F. act. 5. Ἐγκαρτερήσω δὲ καίπερ ἐν κακοῖσιν ὤν, &c. *Facili sanguine*] Facilis sanguis ejus, qui singulos artus suos fortunæ prodigendos dat, quæstu atque compendio gloriarum. Vide Gellium l. 2. c. 27.

Epig. x. 2 *Sed qui, &c.*] Est enim 'Bellus' diminutivum a bonus, *pretty*. lib. 2. Epigr. 7. et l. 3. Epigr. 62. quod de bono magnoque non dicitur. Bellus item dicitur, qui placenter et ad voluntatem loquitur, quod pusilli animi est. epigr. 46. l. 10. vide et epigr. 39. l. 12. Forte et hic Cotta πτωχαλαζών, qui pauper cum esset, dives haberi voluit.

Epig. xi. 1 *Petit Gemellus*] Notat avaritiam vulturis seu hæredipetæ Gemelli, qui Maronillam opulentam, sed jam tabescentem ambibat, ut hæres illius institueretur.

4 *Tussit*] Hinc phthisicam esse conjicit, speratque se brevi elaturum. vide lib. 2. epigr. 26.

Epig. xii. 1 *Cum data sint*] In ficta Sextiliani persona, bibones inclytos perstringit. *Cum data sint equiti, &c.*] Omnes divisiones et ἐπιδόσεις populo fiebant per gradus amphitheatri vel theatri, ubi vero data sint illa nomismata, alio epigrammate in eundem Sextilianum ostendit, lib. 1. Epigr. 27. 'Nec consessorum vicina nomismata tantum, Æra sed a cuneis ulteriora rapis.' Non contentus enim hic eques, nummos in suo gradu recipere, ex gradibus raptum ibat. Hinc illæ locutiones 'de gradibus,' 'in gradibus,' et 'gradibus' panem distribuere, pro hominibus qui sunt in gradibus. In quibus ergo gradibus id factum? in iisdem, in quibus olim congiaria populo dabantur, æra dividebantur, et missilia omne genus spargebantur, et tesseræ mittebantur: in iis ipsis panes etiam erogabantur; nempe in amphitheatri gradibus. *Salmas.* Vide et Turneb. l. 18. c. 30. *Data sint, &c.*] Ad vinum et bellaria singulis Equitibus in spectaculis desidentibus data sunt 10. nummi, Sestertii scilicet. Sestertius autem continet Asses duos cum medio, unde Figura HS. nostræ monetæ valet 1. d. *ob. q.* a. *q.* quem geminat victoriatus. 3. d. *ob. q.* ut et hunc den. 7. d. *ob.* omnes argentei. *Data sint, &c.*] Quid juvat appingere notam Farnabii de sestertio, quam nemo intelligit? Sed et falsum est Martialis ævo sestertium constitisse duobus assibus et dimidiato: tum quatuor asses valebat, quod hic potuit discere a Scriverio, qui tribuit ei sedecim quadrantes: et recte: nam as quatuor quadrantum. Præterea quare adjecit ad bellaria? unde hoc ei constat? At illud, 'decies nummum,' qua sunt 2000. sestertia, barbarum et insanum. Deleantur itaque omnia. Sed ad 'Data sint,' sic potest notari: Ad sitim levandam in spectaculo longius producto distributa scribit viritim per quatuordecim ordines decem nomismata. Quæ fuerint illa, quis audeat adfirmare? Sed non magni pretii fuisse apparet partim ex epigr. 27. ubi appellantur 'æra,' partim ex opposito, 'Bis decies bibis,' quasi alterum tantum hauriat ille, et singuli haustus constituunt nomismate. *Gron.*

2 *Bis decies, &c.*] Vicies, bis denis vicibus.

3 *Calda ministros*] Aqua calida ad vinum temperandum. Lips. Elect. 1. cap. 4. Vide et H. Salmuth ad Pancirolum cap. De cibi capiendi modo veterum, p. 538.

4 *Merum*] Vinum non dilutum. vide epigr. 27. infra.

Epig. xiii. 1 *Herculei, &c.*] Herculem deum tutelarem colentis. De Hercul. Tiburtini bibliotheca A. Gel. 19. 5. *Tiburis arces*] Oppid. ad 17. lapidem ab urbe Roma.

2 *Canaque, &c.*] Ad planiciem Tiburi subjectam scaturiunt aquæ gelidæ, quæ a colore lacteo, quem a venis habent sulphureis, Albulæ dicuntur. Vitruvius l. 8. c. 2. Plin. l. 3. c. 5. et l. 31.

3 *Rura, &c.*] Villam Reguli. *Dilectaque, &c.*] Reguli scilicet oratoris. docti itaque Musarum clientis.

4 *Quartus Lapis*] Σημεῖον miliarium totidem. Videtur autem ex ep. 30. l. 7. fuisse inter 3. et 4. lap. *Lapis*, itinerum index et signator, mille passus notabat, seu miliare, Gr. σημεῖον.

5 *Rudis æstivas, &c.*] Inculta, immorata. *Pathos*. Eademque ruinosa. *Æstivas præstabat porticus umbras*] Arondelianus, *auras*. Plinius l. 2. ep. 17. 'Ipsa vero cryptoporticus tunc maxime caret sole, quum ardentissimus culmini ejus insistit: ad hoc patentibus fenestris Favonios accipit transmittitque.' Idem l. 5. ep. 6. 'Subest cryptoporticus subterraneo similis: æstate incluso frigore riget: contentaque aëre suo nec desiderat auras nec admittit.' *Gronovius*.

8 *Gestatus, &c.*] In gelidis hisce porticibus gestari veteres soliti essedo junctis mulis. Juven. Sat. 4. 5. et Sat. 7. 108. vel animi vel valetudinis causa. *Regulus*] Hic fuit Reg. ille quem Plin. epist. 5. l. 2. Regem improborum et bipedum nequissimum appellavit, quem tamen poëta palpat. *Esset equis*] Jamque excessisset.

9 *Nimirum*] Querelis ergo Deos onerabant et maledictis impie vexabant si quos ex charis amiserant, aut si quid secus contigerat. Hinc illud frequens, 'Incusare Deos.' Sed et eorum aras ac templa lapidabant, statuas dejiciebant, et quid non? *Herald*.

10 *Quæ par tam, &c.*] Ut quæ communem desiderantium querentiumque, si Regulum oppressisset, invidiam diram ferendo non esset.

11 *Nunc et damna, &c.*] Hæc quidem damna fructui nobis et voluptati sunt, et jucunditatis hujus fructum permutare nollem porticu stante et incolumi; hæc pericula vel magno precio subeunda, quæ argumento sint nos diis curæ esse, ut in Regulo servato deorum providentiam agnoscamus. 'Scilicet is superis labor est, ea cura quietos Solicitat.'

12 *Stantia non, &c.*] Sed ruentia mox ut Regulus gestari desiit, deorum providentiam et bonitatem arguunt: vide epigr. 83. infra, πιστῶσαι, id est, eventu affirmare. *Probare Deos*] Quid sit 'patrem probare,' docet Claudian. in Herculis laudatione: 'Inclyte principiis, tardo vix editus ortu Fecisti de patre fidem.' Id est, patrem probasti, et Jovis esse te filium fecisti fidem. *Herald*.

Epig. xiv. 1 *Casta suo gladium, &c.*] Illustre et virile in fœmineo corpore contemptæ mortis exemplum, Arria, inquam, illa heroina docuit Pætum virum suum mori. Cæcinæ Pæto, qui in partibus Scribonianis contra Claudium fuisset, ad mortem adacto, uxor Arria extractum e suo vulnere pugionem marito porrexit, cum voce: 'Non dolet.' Tacit. An. 16. Dio lib. 60. Plin. l. 3. epist. 16. egregie.

4 *Sed quod, &c.*] Tu enim vita mea mihi charior: quo salvo perire nequeo; quo pereunte, salva esse non possum. *Dolet*] Ποιητικῶς. nam vulnus non dolet, sed facit dolorem. *Rad.*

Epig. xv. *Ad Cæsarem*] Domitianum se Dominum ac Deum nostrum

appellari volentem, poëta palpans Jovi componit, imo præfert, sumpta occasione a leonibus qui lepori per rictus eorum discurrenti pepercissent. Quod Imperatori tribuit, cujus scilicet leones sunt, supra epigrammat. 7.

1 *Delicias*] Quid *deliciæ*, dictum Epigr. 2. Spectaculorum in fine.

3 *Toties a dente rediret*] Sic infra Epigr. 49. 'Per quos præda fugax itque reditque lepus.'

6 *Sed tamen, &c.*] Palam adulatur Cæsari ut Deo, cui pareant etiam feræ. *Rad.*

EPIG. XVI. 1 *O mihi post, &c.*] Epicurea parænesis ad vitam genialiter agendam ab ipsius vitæ brevitate ducta, quæ deterrere Julium quam impellere magis poterat, aut certe debuerat. *Rad.* *O mihi post, &c.*] Transcriptus hic versus ab Ovid. 4. eleg. 1. Trist. 'O mihi post nullos unquam memorande sodales.'

2 *Longa fides, &c.*] Veteris et probatæ amicitiæ, per annos 34. fides. vide epigr. 34. l. 12.

3 *Bis jam pæne tibi, &c.*] Pæne jam sexagenarius es. Romanos autem consularibus numerasse fastis notum est.

4 *Paucos dies*] Reliquæ vitæ, tibi jam sexagenario: vel, præteritæ, cum tibi ærumnis curisque distracto perpauci illuxerint dies felices et hilares. quippe ζῆν Epicureis sonet nitide et delicate vivere, τὸ δὲ ζῆν εἰπέ μοι, τί ἐστι, &c. Aristoph. *Paucos*] Præteritos vel futuros. præteritos, quia non vixisti, nec genio indulsisti hactenus, nisi perraro; sed curis et laboribus ævum prope totum exegisti, quod non est vivere. Futuros, cum annum jam sexagesimum attigeris, pauci jam tibi, annis senioque fracto, dies vitæ restant. *Rad.*

5 *Non bene, &c.*] Non prudenter feceris differendo voluptates in futurum tempus, quod incertum est.

7 *Catenatique, &c.*] Invicem connexi. Ubi 'Finis alterius mali, gradus est futuri.'

9 *Complexuque, &c.*] Vindica, supinis manibus accipe, obviis ulnis amplectere. *Assere*] Ad formulam asserendi alludit. Veteres enim in libertatem quempiam vindicaturi, manu prendebant asserebantque, adjecta hac voce: 'hunc liberali causa manu adsero.' *Rad.*

10 *Sic quoque, &c.*] Etiam dum capessis et amplexaris.

12 *Vive hodie*] Vivere poëtis est, genio, voluptatibus, commessationibus assidue vacare et indulgere.

EPIG. XVII. 1 *Bona, sunt, &c.*] Modeste et per jocum librum suum excusat, quasi ex bonis et malis epigrammatis compactum; 'tamen æquus Judex compenset vitiis bona: pluribus hisce (Si modo plura illi bona sunt) inclines.' sic infra epigr. 46. et l. 2. epigr. 8. *Bona*] Ea dicit bona, quæ virtutes omnes Epigrammatis complectuntur: mediocria, quæ mediocrem habent artem et ingenium: mala vero levicula et vulgaria, parum ingeniosa et arguta. *Raderus.* *Sunt mala plura*] In libro edendo saltem servari debet temperamentum, quod in melle vendendo proposuit Apicius, doctus gulæ artifex, Epimelos 15. 'Mel malum,' inquit, 'bonum facies ad vendendum, si unam partem mali, et duas boni simul miscueris.' *Rigalt.*

EPIG. XVIII. 1 *Cogit me Titus, &c.*] Monitus a Tito quopiam, uti se ab hedera ad thyrsum; hoc est, a poësi et umbra, ad Solem et forum conferret; quod magna res esset agere causas, hoc est, fructuosa et utilis; poësis vero sterilis et inanis. Epigrammatis vita est in ambiguitate τοῦ 'Magna res est' (inquit Titus) fructuosa scilicet tibi et reip. emolumento, si te a sterili poësi ad causas agendas transferas: et τοῦ 'Magna res' (invertit poëta) utilis scilicet est agricultura, quia rem auget et amplificat; neque tamen circularis ille et improbus labor, ut fructuosus, mihi arridet: nedum hic forensis.

EPIG. XIX. 1 *Quid te, &c.*] Vinum

Vaticanum reprehendit, Falernum laudat, Tuccam ut sordidum tangit, qui convivis malum vinum propinarit, ut minus biberent. *Vetulo miscere, &c.*] Quod annos ferat vivatque, laudato.

2 *In Vaticanis, &c.*] Vile et pessimæ notæ vinum e colle Vaticano, qui Janiculo conterminus.

5 *De nobis, &c.*] Nos jugulare, tibi forte pro levi est. *Jugulare Falernum*] Infuso Vaticano Falernum occidere. Metaph. sublato vini calore animali (quam ab anima vitis habet) in acetum vertere, quod et bibentes jugulare videtur. ep. 45. l. 10. et l. 12. epig. 48.

6 *Campano*] Falerno e Campania. *Toxica sæva, &c.*] Vaticana, quæ et epigr. 92. l. 6. venenum appellat; toxicum autem a taxo venenosa arbore, vel, παρὰ τὰ τόξα arcus, tela, quæ barbari veneno tingunt.

Epig. xx. 1 *Si memini, &c.*] Jocus in edentulam et tussientem aniculam. Vide epigr. 41. l. 2. et epigr. 92. l. 3.

4 *Nil istic*] Nihil amplius est, quod exspuas, præter animam.

Epig. xxi. 1 *Dic mihi*] Sub persona Cæciliani, barbarum et inhumanum hospitem insectatur; qui non tam vocarat amicos ad convivium ut essent, quam ut optima quæque vorantem jejuni spectarent, ipsique vilissimis cibis vescerentur. Idem queritur Juvenalis Sat. 5. et Martial. l. 2. 43; 3. 59. &c. *Vocata*] Convivis invitatis.

2 *Boletos, &c.*] Fungorum genus nobilissimum, novissimum gulæ irritamentum, et, ut jocatus est Nero, 'cibum Deorum.' Namque venenato boleto Agrippina Claudium Cæs. extinxit, qui deinde Imperatorum Rom. more consecratus est, et in Divorum numerum relatus. 'Vilibus ancipites fungi ponentur amicis, Boletus domino: sed qualem Claudius edit,' Juven. Sat. 5. Tacit. 12. An. Sueton. Claud. cap. 44. Dio. l. 7. hinc et Senecæ ἀποκολοκύνθωσις.

4 *Boletum qualem*] Imprecatur Cæciliano fatalem cœnam et exitialem.

Epig. xxii. *De Porsena et Mucio Scævola*] Mucius Scævola heroum sanguis, regum terror, columen patriæ, cujus dextera labantem urbem sustentavit, Hetruriam vincentem superavit, quæque plus errando potuit, quam aliorum feriendo. Patratum est hoc decus A. U. C. ccxlvi. P. Valerio iterum et T. Lucretio Tricipitino Coss.

1 *Peteret*] Ὥρμησε· *assaulted, assassinated.* *Regem decepta*] Porsenam. Historia nota ex Livio 2. Halicarnass. 5. Val. Max. l. 3. c. 2. Senec. epist. 66. *Satellite*] Scriba, quem, pari cum rege ornatu sedentem, regem credidit. *Dextra*] Mucii Scævolæ.

2 *Ingessit*] Quasi per vim, etiam ipso igne repugnante se ingessit. *Sacris focis*] Accenso ad sacrificium foculo.

3 *Sæva pius*] Epitheta 'sæva' et 'pius' per Hypallagen transposita vult Ramiresius; signata potius et ad rem accommodata arbitror, ut Porsena tanta viri constantia attonitus, ex sævo hoste pietatem indueret, Mucio ad suos remisso.

7 *Major deceptæ, &c.*] Acclamatio epigrammatis encomiasticis solennis. Majorem scilicet laudem meretur constantia ultrix manus errantis, quam tanti facinoris fiducialis inceptio. Quanto rarius est, inquit Seneca, hostem amissa manu vicisse, quam armata. Vide epigr. 30. l. 8. et epigr. 25. l. 10.

8 *Si non errasset*] Si regem Porsenam interemisset.

Epig. xxiii. 1 *Quid nunc sæva*] Vide ep. 7. et 15. supra. Hic autem Domitiano adulatus magnanimitatem et generosum pectus tribuit, quali in minores prædas supplices et jacentes utuntur leones. 'Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni, &c. At lupus, et turpes instant morientibus ursi.' Ovidius 2. Trist. 5. eleg.

3 *Servantur, &c.*] Respicit ad na-

turam leonum, qui unguium mucrone in pedum quasi vaginas recondito incedunt, ne hebetent refringantve. Plin. 15. 8. Solinus cap. 30. *Magnis cervicibus*] Ut tauris, cervis, apris.

4 *Nec gaudet, &c.*] Spernit aquila muscas, leo leporem, Domitianus Dacos, qui hac tempestate a Domitiano cœperant deficere.

5 *Vastos, &c.*] Leonis.

6 *Dacus puer*] Hostis puer. Quasi dicat, in hostes debiles Cæsar non sævit.

Epig. xxiv. 1 *Invitas nullum*] Sub persona Cottæ, molles et effœminatos sui temporis homines taxat, qui bene vasatos e balneis ad convivia, e conviviis ad lectum educebant, fiebatque strenuorum hujuscemodi militum in balneis delectus. *Ramires. Cum quo, &c.*] Quem in balneis mutoniatum conspexeris.

4 *Nudum, &c.*] Non bene vasatum. l. 3. epigr. 50. et 73. et l. 7. epigr. 54.

Epig. xxv. 1 *Aspicis, &c.*] Notat hoc epigrammate Martialis nonnullos sui temporis ἀλάζονας, quales erant plurimi, qui sordibus, incomptis capillis, vultus ac frontis severitate et tristitia, ac verborum asperitate, non modo philosophi, sed philosophorum sanctissimi videri volebant, cum eorum vita interior, omni flagitiorum ac nequitiæ genere esset sæpius contaminatissima. Hoc genus hominum traduxit Juvenalis Sat. 11. *Incomptis, &c.*] Illum hirsutum, 'cujus Hispida membra quidem et duræ per brachia setæ Promittunt severum animum.'

2 *Cujus, &c.*] Cujus gravitatem, quæ in superciliis apparet, et tu ipse, o Deciane, qui Stoicus es, reverearis. *Triste supercilium*] Σκύθρωπον ὄντα, καὶ τὰς ὀφρῦς ἔχοντα ἐπάνω τῆς κορυφῆς.

3 *Curios, &c.*] Continentiam Curii et rigidam F. Camilli fortitudinem, id est, qui laudat priscam continentiam et austeritatem.

4 *Nolito fronti, &c.*] 'Fronti nulla fides.' *Nupsit heri*] Muliebria passus est. 'Inter Socraticos notissima fossa cinædos.' Vel etiam nupsit, ut Nero Pythagoræ cuidam. Sulpic. 2. histor. sacræ. ipsi Sporus. Sueton. cap. 28. Ner. Gracchus Cornicini. Juven. Sat. 2.

Epig. xxvi. 1 *Ede tuos, &c.*] Quod probent Græci ac Latini. *Ede tuos*] Hortatur Faustinum, ad quem multa sunt infra epigrammata, ut sua scripta publici tandem juris faciat, præmiumque laborum, nominis celebritatem exspectet.

4 *Nostri*] Latini. Cecrops autem Athenarum conditor: Pandion instaurator: arces in tutela Palladis Athenarum præsidis. *Prætereantque*] Non prætereant, id est, omne laudis punctum illi tribuant. Metaphora a suffragiis quæ in tabulas cereas referebantur per puncta: e quibus plurimorum censu magistratus 'creari;' pauciorum, a populo 'agitari:' nullorum, 'præteriri' candidatus dicebatur. Horat. ad Pisones; 'Centuriæ seniorum agitant,' &c. *Senes*] Qui maturioris judicii: vel alludit ad Centurias seniorum, ut modo.

6 *Teque piget, &c.*] Noli te dulcissimo studiorum fructu defraudare, nominis scilicet immortalitate, et famæ in vivis dulcedine.

7 *Post te victuræ, &c.*] Ingenii tui fœtus, te potius in vivis, et ipse vivus ingrediatur, quam posthumus edatur.

8 *Cineri, &c.*] Vivus itaque fruere famæ dulcedine: supra epigr. 2. et epigr. 13. l. 5. *Gloria sera*] Alii legunt, *rara*, tarda, nulla, sed totum acumen est in dictione *sera*. Nam quæ optamus alicui post mortem optima et præstantissima, ea tamen ut sero contingant precamur. Sic immortalitatem seram Augusto exoptabat Horatius: 'Serus in cælum redeas, diuque Lætus intersis populo Quirini,' &c. *Herald.*

Epig. xxvii. *Ad Sextilianum*] Vide epigr. 12. supra.

1 *Quantum, &c.*] Synecdoche. quan-

tum quini equites qui in subselliis 14. ordinum.

2 *Aqua toties, &c.*] Sextilianus ille, ne rubori ei tam frequens in spectaculis potatio esset, videri volebat aquam bibere. Interrogat poëta ἐλεγκτικῶς, 'aqua toties ebrius esse potes?' ut si diceret, quotidie in spectaculis bibis quantum quinque subsellia, identidem ebrius es, et tamen videri vis ὑδροπότης. Esse non potest, quin vinum bibas generosissimum. *Musambert.* Vel potes, quoties sitis, aquæ potu sitim tuam sedare. sic exponit Scriverius. Ego Hyperbolice dictum arbitror.

3 *Nec consessorum, &c.*] Nec ad vinum nummos solum corrogas ab assidentibus tibi in eodem gradu vel cuneo, sed et petis æra ulteriora a cuneis, id est, ab iis qui a fronte infra, vel a tergo supra sedent in eodem cuneo, seu ulteriore cunei gradu, vel in aliis utrinque cuneis. Sunt qui de missilibus intelligunt, quæ ille bibo undequaque rapiebat: de cuneis vide Lips. de Amphith. 13. et Buling. de Circo, cap. 24.

5 *Non hæc, &c.*] Neque vilia bibit vina Peligna aut Tuscana, sed generosissima Opimiana et Massica: cum tot calicum traboni magis competeret vapidum turbidumque Laletanum. *Prælis*] Præla vocat torcularia, quibus vinum exprimitur.

7 *Testa*] Est vas vinarium. Fictilibus olim vasis vina servabant ad multos annos, ne dicam sæcula: quibus etiam nota annorum et generis vini adscribebatur: unde loquendi modi profluxere, de meliore, de interiore nota, de eo quod præstantissimum est. *Rad.* *Antiqui Opimi*] L. Opimio Cos. A. U. C. DCXXXIII. ea cæli erat temperies, ut vini optimi summa proveniret copia, quod in annos cc. duraret. Plin. l. 14. c. 4. *Siccatur*] Exhauritur.

9 *Fæx Laletana, &c.*] Fæculentum et turbidum vinum ex Laletania in Hispania.

10 *Si plus, &c.*] Si excedis numerum cyathorum qui in cœna sumuntur decem tantum, cum lautissimæ cœnæ modus sit sextarius, qui duodecim continet cyathos.

EPIG. XXVIII. 1 *Hesterna*] Jocatur cum Procillo, quem inter pocula per jocum pridie invitarat. *Hesterna tibi, &c.*] Ego post quinquagenos cyathos (inter scyphos autem dicta, indicta; facta, infecta oportuit, tanquam in vino inscripta) bene potus te invitaram: tu serio et sobrie accepisti: idque citra bonos mores et satis cum periculo.

2 *Quincunces, &c.*] Quinque cyathos continet quincunx, dividitur enim sextarius (ut As in 12. uncias) in cyathos 12. 1. uncia. 2. Sextans. 3. Quadrans. 4. Triens. 5. Quincunx. 6. Semis. 7. Septunx. 8. Bes. 9. Dodrans. 10. Dextans. 11. Deunx. 12. Sextarius. *Peractos*] Exhaustos.

3 *Mecum*] In ædibus meis: non mecum apud alium.

4 *Tu factam tibi rem*] Certam, indubitatam, et absolutam rem, non promissam tantum significat. Tum cui confectum negotium et voti compos est. *Rad. Mus.*

5 *Et non sobria*] Ebria pro seriis ac sobriis accepisti. Sic 'Reges dicuntur multis urgere culullis, Et torquere mero, quos perspexisse laborent.' Tyrannicum autem excipere ebriorum simplicitatem, et advertere quæ bene potis excidant.

6 *Exemplo*] Esset enim nimis periculosum exemplum, si quæ ab ebrio excidunt, essent notanda: et si per jocum dicta vel inter pocula, serio accipias, et sic convivæ periculum crees. Hic tamen de promissionibus tantum vocationum in cœna factis loqui videtur. *Raderus.*

7 *Μισῶ, &c.*] Odi, o Procille, memorem compotorem.

EPIG. XXIX. 1 *Hesterno fœtere, &c.*] Negando magis affirmat, cum subjicit 'in lucem bibit,' hoc est, diem noctemque potando continuat: excusando

Acerram acrius incusat. *Hesterno mero*] Jocus ex homonymia. Hesternum merum et hesternam crapulam appellabant, quam ne nox quidem concoquere potuerat; quod erat valde probrosum. Virg. in Sileno: 'Inflatum hesterno venas, ut semper, Iaccho.' Sic χθιζὴν μέθην, Græci dicunt. Poëta ergo dicit eos falli, qui mane quum Acerræ occurrerent hesterno fœtere mero eum existimarent: quare? quia compotationem in lucem protraxerat. Claudian. libro II. in Eutropium: 'Inter quæ tumidus leno producere cœnas In lucem; fœtere mero,' &c. *Herald.*

2 *In lucem, &c.*] Compotationes in lucem protrahit, adeoque noctis non diei hesternæ merum olet.

Epig. xxx. 1 *Fidentine, &c.*] Ludit in dialogia vocum, *mea, tua*; perstringitque plagiarium Fidentinum, carminum, inquam, alienorum furem. Plagiarium hunc poscit infra epigr. 39. 54. 73.

4 *Si dici tua, &c.*] 'Nam quod emis, possis dicere jure tuum.' l. 2. epigr. 20.

Epig. xxxi. 1 *Chirurgus, &c.*] Adspirabat chirurgus Diaulus ad nobilissimam medicinæ partem, ut Clinicus tandem Imperatores lecto affixos viseret curaretque: desperans tandem, nescio qua de causa, se ad Libitinam contulit, e chirurgo vespillo factus, nec minus interea Clinicus. Est enim argutia epigrammatis in voce κλίνη, quæ et 'lectum' et 'feretrum' significat. Clinicus item medicum et sandapilarium seu vespillonem. vide infra epigr. 48. et epigr. 74. l. 8. Notus est jocus Diogenis in quendam, qui ex malo athleta factus est æque bonus medicus. *Vespillo*] Est ille, qui effert corpora ad sepulturam, et qui quasi veste spoliet mortuum: vel a vespere dictus, quoniam majores ea hora sepeliebantur.

Epig. xxxii. 1 *Hos tibi*] Voverat Encolpus, Auli Pudentis centurionis amasius, crines suos Phœbo, ut primum dominus suus ad primipilatum (quæ proxima erat dignitas) eveheretur. Rogat Deum poëta ut puerum quam citissime voti compotem reddat, quod utrique eorum gratum sit futurum. vide epigr. 49. l. 5. *Phœbe, vovet, &c.*] Excedentes ex ephebis comæ (quam pueri aluerant) detonsæ primitias Phœbo consecrabant, plurimi Delphos profecti. Æsculapio alii, alii fluviis patriis, aquæ hunc honorem tribuentes, ut alimoniæ parenti, vitæque conservatrici. Lucian. περὶ τῆς συρίης θεοῦ.

6 *Fusa lactea, &c.*] Hic enim habitus delicatorum et perditorum puerorum. Horat. 'Et quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ.' *Jubæ*] Metaph. comæ.

8 *Tonsum, &c.*] Compotem voti, assecuto scilicet Pudente primipili dignitatem, ut tondeatur. *Sero virum*] Quo diutius amore ejus fruatur Dominus.

Epig. xxxiii. 1 *Non amo te, Sabidi, &c.*] Odi te Sab. gratis, neque enim odii mei rationem reddere valeo, an ab animi pravitate, morum dissimilitudine, et syderum contrapositione, antipathia, genio infesto, seu malo omine. Ita Senecæ Thyestes: 'rapior et nescio quo, sed rapior.' et, 'Nihil timendum video, sed timeo tamen.' Vel argutius, merito te odi, neque tamen per modestiam licet effari odii mei causam. vel propter oris tui impuri graveolentiam non sustineo apud te longiore uti sermone, hoc tantum dico, 'Non amo te.' et ad hanc expositionem facit epigr. 17. l. 3. *Amo*] De omni amicitiæ genere dici potest. Nam ut aliquem serio amemus, animi propensio accedat necesse est: hæc si abest, frustra amari desideramus. Sed quandoque non solum non amamus, sed etiam odio habemus sine caussa. Aliud est non amare, aliud odisse. Sunt igitur quædam odia gratuita, quæ a cæco animorum impetu. *Herald.*

Epig. xxxiv. *De Gellia*] Sæpius

mordet hanc Gelliam poëta, lib. 3. 5. 8.

2 *Jussæ lacrymæ*] Fletum juxta ac risum in promptu habet fœmina, sæpiusque more, quam amore plorat. Hinc Juvenal. Sat. 6. 'Uberibus semper lacrymis semperque paratis In statione sua, atque exspectantibus illam Quo jubeat manare modo.'

3 *Quisquis laudari, &c.*] Quisquis e lacrymis laudem captat, quæ turpius nunquam fluunt quam ubi finguntur. Tum stultius nihil est, quam famam captare tristitiæ, et lacrymas approbare: vide epigramm. Græca l. 2. tit. 15.

Epig. xxxv. 1 *Incustoditis, &c.*] Janitorum enim ministerio usæ istæ Dominæ. Ovidius 1. Amor. 6. eleg. *Et apertis*] Poterant enim fores non custodiri, et tamen esse clausæ: sed utroque furorem Lesbiæ expressit magis. *Ramires.*

2 *Furta tegis*] Furtiva Veneris gaudia, adulteria: 'celari vult sua furta Venus.' Tibul. Pulmannus legendum censet *facta*, sed minus apposite.

5 *Meretrix abigit, &c.*] 'Ignoto meretrix corpus junctura Quiriti Opposita populum submovet ante sera,' &c. Ov. 14. eleg. lib. 3. Amorum, cui consonat, si non ortum debet hoc epigramma. *Veloque seraque*] Velo ex centonibus januæ appenso, ne per forium rimas introspici possit.

6 *Summœni, &c.*] *Summœnii*, id est, lupanarium in Summœnio, namque hic habitabant meretrices: unde 'Summœnianæ uxores' dictæ, ut et 'Suburanæ.' Subura namque Varroni lib. 4. de lingua Lat. dicta quod sub muro terreo Carinarum, ut et Summœnium quod sub antiquis mœnibus: hic autem contrahitur ex Summœnii. Aliis placet ut sit Ablativus Adjective, mihi non ita.

7 *Chione, Helide, &c.*] Prostibulo illius temporis, vel nomine forte fictitio.

8 *Abscondunt, &c.*] Atqui hæc Summœnia veterum murorum monumenta tegunt vulgata illa prostibula: vel intellige diobolaria illa scortilla servis et infimis hominibus prostantia inter sepulchra et monumenta, quas epigr. 93. l. 3. 'bustuarias' appellat 'mœchas.' vide Turneb. l. 13. c. 19.

9 *Censura*] Pro quacunque reprehensione sumitur.

10 *Deprendi*] Deprehendendi verbum solenne est de iis, qui in aliquo crimine et re turpi deprehenduntur. Hinc Juvenal. Sat. 6. 'Nil est audacius illis Deprensis: iram atque animos a crimine sumunt.'

Epig. xxxvi. 2 *Nec quos, &c.*] Excusat epigrammaton linguam, id est, verborum lascivam licentiam, quam præteritione excusavit in Epistola, exemplo multorum, qui ante se epigrammata scripsere. *Ramires.* Nec graves epopœias et tragœdias, quas 'prælegat tumidus rauca voce magister,' ut hortatur Musa ep. 3. l. 8.

5 *Non possunt, &c.*] Ita nec epigrammata sine lascivia et aculeo.

6 *Quid si, &c.*] Quemadmodum inepte faceret ille, qui Thalassionem (carmen omni verborum obscœnitate et conviciorum licentia refertum, ut novæ nuptæ aures returaret) pudicis verbis nec Fescennino convenientibus conderet: non minus absurde ego, si epigrammata scriberem lingua non epigrammaton, quæ verba amat lasciva, aperta, et dominantia. *Thalassionem*] Carmen nuptiis solenne apud Romanos, ut Hymenæus apud Græcos: cujus nomen et inventionem nonnulli tribuunt militi cuidam Hersiliam ad Romulum ferenti in raptu Sabinarum: alii παρὰ τὸ ταλάσιον, quod puellæ ad nubilem ætatem lanificio exercitæ, nupturæ jam primo ad limen mariti venientes, postes laneis ornabant vittis: alii dicatum tradunt nescio cui Thalasso deo boni in nuptiis ominis: alii Veneri θαλασσίᾳ pontigenæ, quæ dea γαμήλια et γενετυλλὶς, propter humoris salsi vim animalem et fœcundam. Turneb. l. 11. c. 17.

8 *Quis Floralia, &c.*] Si quis poscat ut in Floralibus (de quibus supra epigr. 3.) non nudæ agant meretriculæ, si quis in togatis meretricibus requirat pudorem matronarum, quarum propria est stola; aut si quis stola matronali tegi velit meretrices; desideret idem in epigrammatis verecundiam, quod utique absurdum æque erit. *Stolatum pudorem*] Perinde est ac si matronalem verecundiam diceret. Sed et Cajus Cæsar Caligula, 'Liviam aviam suam Ulyssem stolatum' appellabat per jocum, tanquam mulierem occulte astutissimam. *Torrent.*

11 *Ne possint*] 'Quæ tum denique habent salem ac leporem, Si sint molliculа ac parum pudica, Et, quod pruriat, incitare possint.' Catul. eleg. 16.

14 *Castrare, &c.*] Petulantiam, verba lasciva et libidinosa tollere.

15 *Gallo turpius, &c.*] Galli sacerdotes matris Deum erant omnes castrati. Priapus hortorum præses prægrandi pene (ut Veneris filium decet) conspiciendus: ut itaque minime deceret Priapum (cujus sola admiratio in hac parte) castrari, ita nec epigrammata (quæ lascivia et aculeo maxime placent) prurita orbari.

Epig. xxxvii. 1 *Lucane, vel si Tulle, &c.*] Nobile par fratrum, quorum pium amorem celebrat, confertque cum Castore et Polluce, et utrique utrumque præfert. Laudat eosdem Plinius Sec. epist. 18. l. 8. vide et epigr. 52. l. 9. et Tacit. 3. Hist.

3 *Nobilis hæc, &c.*] Si possetis per mortem alternam vobis invicem indulgere vitam, quod de Castore et Polluce Lacedæmoniis, Ledæ filiis, ferunt poëtæ. *Nobilis*] Certamen nobile de morte alterius pro altero subeunda: ut apud Ovid. 3. de Pont. Eleg. 2. 'Ire jubet Pylades carum periturus Orestem, Hic negat, inque vicem pugnat uterque mori.'

6 *Vive tuo frater, &c.*] Ego in æterna mortis conditione manebo, ut in æternum vivas: itaque vive meum atque tuum ævum.

Epig. xxxviii. 1 *Misero, &c.*] Præposteram fœminarum luxuriam hoc epigrammate taxat sub nomine ficto Bassæ, quam nominat etiam multis in locis. De eadem luxuria conqueritur Plin. l. 33. c. 12. In tam vilem usum formato. vide epigr. 12. l. 11. Clem. Alexan. Pæd. l. 2. c. 3.

Epig. xxxix. 1 *Recitas, &c.*] Pro more poëtarum, qui carmina sua recitabant publice in æde Apollinis Palatini, theatris, templis, hortis, &c. vel private et coram paucis. *Meus est*] Jocus ab accidente. Imitatus autem hoc epigramma Ausonius, epistol. ad Theonem: 'Hæc quoque ne nostrum possint urgere pudorem, Tu recita, et vere poterunt tua dicta videri.' *Fidentine, &c.*] Hunc exagitat supra epigr. 30. infra epigr. 54.

Epig. xl. 1 *Si quis*] Χαρακτηρίζει heic Martialis hominem singularis et raræ probitatis. Talem describit Septitium Plin. Epist 9. l. 2. 'Habet avunculum C. Septitium, quo nihil verius, nihil simplicius, nihil candidius, nihil fidelius novi.'

2 *Aves*] Priscos illos propter amicitiam sincere cultam decantatos, Herculem et Theseum, Damona et Pythiam, Pyladen et Orestem, &c. *Fama anus*] Id est, fama vetusta, diuturna, multis retro seculis celebrata. Ita Catullus, 'et facite hæc charta loquatur anus.' et noster epigr. 4. l. 12. 'Fama loquax; chartaque dicet anus.'

3 *Cecropia, &c.*] Græca Romanaque scientia et artibus imbutus. ut supra epigr. 26. vers. 3.

4 *Vera simplicitate*] Hæc est summa ac pæne omnium, quas in Deciano commendat, virtutum περιοχή. Mores certe hominum eo reciderunt, ut quæ natura sua laudem merebantur, ea sæpius vitio, aut probro vertantur. Simplicitas ac bonitas summa olim ho-

minis probi ac pæne sola commendatio erat. Postquam vero hæ virtutes aliorum malitiæ, calliditati, et fraudi expositæ esse cœperunt, 'bonos, simplices, minime malos,' εὐήθεις, χρηστοὺς, appellarunt homines parum cautos, et sæpe stolidos. *Herald.*

5 *Recti custos, &c.*] Stoicæ disciplinæ satelles et sectator. *Recti custos*] Hæc virtus ab eadem simplicitate, sive potius virtutis illius effectus. Nam viri vere simplices, et ab calliditate alieni, id tantum spectant, quod verum, rectum, justum existimant, de eventu securi. *Herald.* *Imitator honesti*] Immo *mirator*, ut optimi quique codices. Est 'mirari,' eleganter, magni facere, et qua fas, imitari. Sic Ovidius in epist. Phyllidis ad Demoph. 'Quod solum excusat, solum miraris in illo.' Statius ad Crispinum: 'æquævo cedere fratri, Mirarique patrem, miseræque ignoscere matri.' Sic Græcis et θαυμάζειν. *Gronovius.* *Imitator honesti*] Qui honestum utili præferat, atque eo tantum consilia sua referat. Lucanus de Catone: 'Justitiæ cultor; rigidi servator honesti.'

6 *Et nihil, &c.*] 'Et qui eo pervenit, ut nihil roget Deum, nisi quod rogare possit palam.' Seneca epist. 10. 'qui aperto vivit voto,' nec 'Labra movet metuens audiri.' Cujus vota aperta sint, et ad Pythagoræ præceptum formata, μετὰ φωνῆς εὔχου: quod est hominis simplicis, et qui sic cum Diis loquatur quasi homines audiant: sic cum hominibus, tanquam Dii audiant. Sane hæc est nota hominis ad unguem probi. *Heraldus.*

7 *Si quis erit magnæ, &c.*] Uno verbo, si quis est vere μεγαλόφρων et μεγαλόψυχος, hic est quem depinximus: nam animi magnitudinem omnes hæ dotes consequuntur, et omnia ista animi magnitudo complectitur et ornat. *Herald.* *Magnæ subnixus, &c.*] Fortis et constans, supra hoc nomine collaudatus, epigr. 9.

8 *Dispeream, &c.*] Execrationis formula.

Epig. xli. 1 *Qui ducis, &c.*] Imprecatur Zoilo invidenti, ut, id quod facit, solus faciat; hoc est, solus aliis invideat, nemo illi. Nam eruditis et excellentibus tantum invidetur a minus eruditis. Indoctis enim et fatuis nemo invidet, uti nec infelicibus. 'Invidia Siculi non invenere tyranni Majus tormentum.' Qui vultum adducis ad tristitiam, qui contracta fronte hæc improbas.

2 *Omnibus, &c.*] Infimus omnium sis precor, qui habeas cur omnibus invideas: cur tibi, nemo.

Epig. xlii. 1 *Urbanus, &c.*] Epigramma hoc Satyricum est, et simul ἠθικόν. Docet enim poëta in persona Cæcilii, quid urbanitas a scurrilitate et stolida procacitate differat; et quam sæpe contingat, ut, qui urbani et faceti videri volunt, in scurrilitatem incidant. Urbani ergo Gr. ἀστεῖοι vel εὐτράπελοι, homines erant elegantis ac faceti ingenii, qui dictis et salibus suis risum non tam captarent quam exprimerent, idque cum moderatione quadam, et habita non personarum modo, sed temporis etiam et verborum ipsorum ratione, ita ut tristibus et parum politis hominibus, quales rure sæpius aut nascuntur aut fiunt, opponerentur, quos ideo Græci ἀγρίους καὶ σκληροὺς appellant. Et profecto plebecula sæpe in urbibus procax potius est quam urbana, nec humanitate illa, quæ hominum politiorum propria est, tincta. *Herald.*

2 *Verna es*] Scurra impudens et procax; vernæ autem qui in villis vere nati, &c. Festus. horum vero propria dicacitas, servilis assentatio et maledicentia epigr. 3. l. 10. vers. 1. Quorundam γελωτοποιῶν joci erant innocentes; aliorum contra procaciores et petulantiores, quales vernarum, quorum dicacitate delectabantur, atque eos 'quidam in hoc mercabantur procaces, et eorum impudentiam acue-

bant et sub magistro habebant, qui probra meditate effunderent,' inquit Seneca lib. de Tranquil. vitæ 2. Hinc 'vernile dictum' apud Tacit. lib. 3. *Herald.*

3 *Hoc quod Transtiberinus*] Sequuntur exempla hominum stolide procacium et petulantium, quales sunt tenues pæne omnes et abjectæ conditionis homunciones; atque in iis maxime, qui vili mercimonio vitam tolerant: ut 'Transtiberini ambulatores,' qui trans Tiberim ambulant ac pererrant, quisquilias suas venditantes. *Herald.* Vel ut Turneb. vult, eam partem urbis inhabitantes. lib. Advers. 24. c. 43. et l. 19. c. 6. *Transtiberinus*] In ea urbis parte, quæ trans Tiberim, ibi habitabant Judæi, et cætera plebecula, quæ sordidissimis victitabat serviciis. vide vers. 4. epigr. 93. l. 6. *Ambulator*] Peripateticus vagus, qui obambulans promercalia clamitabat, *brimstone-matches for broken glasses.* Diphilus, κατὰ τὴν ὁδὸν πωλεῖν . . . βούλομαι 'Ρόδα, ῥαφανῖδας, θερμοκυάμους, στέμφυλα. 'Rupto qui possit sulphura vitro.' Juven. 5. sat. nostr. epigr. 3. lib. 10. vers. 4.

4 *Pallentia sulphurata*] Ligna exilia sulphure ab utraque parte intincta. Plin. l. 36. c. 19.

5 *Otiosæ*] Qui plebeculæ feriatæ, Circo scenæque vacanti, et duas res anxie optanti, Panem et Circenses, cicer maceratum venditat.

6 *Madidum*] Coctum.

7 *Custos, &c.*] Agyrta, circulator, medicus circumforaneus: *a Mountebank, a Quack salver:* qui collo et brachiis implicitas circumferebat viperas, quas velut innoxiæ essent, incantaverat; vel adversus noxiarum morsus se medicamentis munierat sanaratve, quo theriacis et alexipharmacis, quæ venalia gestabat, fidem faceret.

8 *Pueri salariorum*] Cetariorum seu ταριχοπώλων servi et filii, vilissimum genus hominum: ταριχοπωλεῖον, locus, ubi τάριχοι seu salsamenta venduntur, cibus tenuiorum et rusticorum. *Raderus.*

9 *Fumantia*] Coqui viles circuibant popinas, carnes et alia edulia vendentes, et tomacula, quæ farcimina quædam erant ex carnibus minute concisis. Hæc ferebant in ollis coopertis, quo calida essent: ideoque dixit 'fumantia,' id est, vaporem ex se emittentia. *Raucus*] Clamore, dum promercalia clamitat tomacla.

10 *Tepidis cocus, &c.*] Coopertis ollis, vel calefactorio subjecto ne intepescant.

11 *Non optimus, &c.*] Exodiorum et Atellanarum autor, neque ille optimus. De exodiis et Atellanis vide quæ ad Juvenal. 3. Sat. 175. et 6. 71. Turneb. lib. 3. cap. 17.

12 *De Gadibus, &c.*] Qui puellas saltatriculas e Gadibus insula, levitate et lascivia famosas, circumducebat ad quæstum. Atqui hic *improbus magister* est πορνοβοσκός. Apud Comicos sæpe 'Impurus leno' iis est proprie βδελυρός. Improbus, ἀναιδὴς, ἀπονενοημένος.

13 *Vetuli loquax, &c.*] Perfrictæ per se cinædi fronti indies adauget impudentiam et loquacitatem ætas vitiis indurata: sed et intelligi potest de irrumatione. vide epigr. 28. l. 2. et l. 11. epigr. 62.

14 *Quare desine, &c.*] Quare desine tibi videri urbanus et facetus, qui spurcissima hæc animalia, atque ipsa urbis καθάρματα καὶ περιψήματα improba scurrilitate longe superes.

16 *Galbam salibus, &c.*] Cæcilium Galbam Cæsaris Augusti filium morionem, qui in Mæcenatis gratiam doctus erat vigilanti stertere naso. Juv. Sat. 5. vers. 4.

17 *Possis vincere*] Te posse putes. *Sextium Caballum*] Scurram dicacem, quem Raderus Sestium Gallum vere dici putat, de quo Suetonius c. 42. Tiberii.

18 *Nasum*] Acumen et argutiam joci et derisionis, cui dicatur nasus, supra epigr. 4. vers. 6.

19 *Ludit qui stolida, &c.*] Singula verba advertenda sunt et expendenda. Quod Græci *εὐτραπελίαν* dixerunt, id ipsum Latini 'urbanitatem' appellarunt: ut et 'dicacitatem' et 'cavillationem:' quæ quomodo inter se differant docet Tullius lib. 2. de Oratore. 'Etenim cum duo genera sint facetiarum, alterum æquabiliter in omni sermone fusum, alterum peracutum et breve, illa a veteribus superior cavillatio, hæc altera dicacitas appellata est.' Non autem temerarium est quod additur epithetum: nam 'stolidam procacitatem' appellat Martialis, importunam et insulsam dicacitatem, qualis esse potest hominis stolidi et insulsi, *καὶ δυσχεροῦς*. *Herald.*

20 *Non est, &c.*] Non est Sextius Gaballus, sed caballus, quadrupes bellua: epigr. 9. lib. 10. Dividit ergo quæ conjuncta videbantur; atque jocus est ex eo, quod ex parte tribuitur, ex parte negatur. Ait igitur hominem tam proterve stolidum non esse Sestium, sed Caballium, id est quadrupedem et bestiam insulsam. *Herald.*

Epig. xliii. 1 *Conjugis audisset, &c.*] Historia nota ex Plutarchi Bruto. Valer. Max. l. 3. c. 2. et l. 4. c. 6. Dione 47. Appiano civil. bell. 4. &c.

3 *Non posse negari*] Non posse impediri: idque probat exemplo patris sui.

4 *Satis hoc, &c.*] Alii 'fatis hoc docuisse patrem:' id est, morte non vulgari. *τὸ τραῦμα καὶ τὴν γαστέρα εὑρόντων ὄνυξι, καὶ δακτύλοις ἐρευνῶν, καὶ τὰ σπλάγχνα διαῤῥήττων.* Appian. lib. 2. civ. bel. *Patrem*] Catonem, cujus morituri illa vox: 'An nescis paulisper spiritu represso, aut capite ad parietem illiso emori licere?' vide supra epigr. 9. vers. 1.

5 *Bibit ore, &c.*] Haustus sane calidus, sed gloriæ plenus et plus quam fœmineus.

6 *I nunc, et ferrum*] Insultantis et irridentis Porciæ victricis vox.

Epig. xliv. 1 *Bis tibi triceni*] Sexageni convivæ a Mancino vocati, inter quos Martialis, aprum appositum spectantes non gustavere. Ludificatus poëta et iratus imprecatur Mancino aprum, non quem ipse absumat, sed a quo ipse absumatur. *Raderus.*

2 *Here, &c.*] Antique pro 'heri.' *Aprum*] 'Aprum ad convivia natum.' Quem integrum mensis inferebant Romani. Plin. l. 8. c. 51.

3 *Non quæ, &c.*] Non nobis apponebantur uvæ duracinæ, non, &c. vide l. 13. epigr. 22. *Melimela*] Poma quædam mustea dicebantur, quod celeriter mitescerent; eadem novissimis temporibus dicta sunt 'melimela,' a mellis sapore. *Calderin.*

5 *Non pyra, &c.*] Non pyra serotina, quæ ad maturitatem pendent ab arbore vel in cella, vinculo religata e genista lenta. *Genista*] Virgultum est, unde pendent suspensi fructus: fractu contumax, et in alligandis vitibus vinculi usum præstat.

6 *Imitata breves, &c.*] Quæ *βαλαύστιον*, id est, floris colore imitantur rosas, flores brevis ævi: aliis, quod ipsa arbor brevis ævi sit, testante Plinio, l. 16. c. 44. Raderus arbitratur malum granatum esse, et non aliam ob causam dictum imitari breves rosas, quam quod malus punica sit brevis ævi in genere arborum, ut rosa florum.

7 *Rustica, &c.*] Nec calatho rustico allato apponebatur nobis meta lactis, id est, lac coagulatum in formam metæ Circensis, id est, inversi turbinis ceu pyramidis coactum. Angl. *curd or fresh cheese*. *Lactantes*] Non *lactentes*, ut alii legunt. Lactens enim est, qui sugit lac; lactans qui continet in se lacteum humorem: matres lac-

tantes, pueros lactentes dicas. *Rad.* *Fiscina*] A ferendo sic dicta, qua fructus ac necessariæ res feruntur. 'Meta lactis,' est caseus seu coagulum lactis in formam metæ coactum, cujusmodi et hodie mensis inferuntur.

8 *Nec de Picenis*] Olivæ in Piceno agro laudatissimæ.

9 *Nudus aper*] Non inconditus (ut volunt quidam) sed absque aliis cibis et obsoniis illatus. *Qualisque, &c.*] 'Nec dignus ferro Meleagri,' sed qualis ab inermi nano confici possit.

11 *Et nihil, &c.*] Neque eum carptor scindens præministrabat, sed tanquam in Amphitheatro nobis pro spectaculo exhibitus est.

14 *Sed tu ponaris, &c.*] Sed tu objiciaris apro discerpendus, ut Charidemus a Domitiano.

Epig. xlv. 2 *Major nobis*] Elegans jocus Martialis. Stella, si tibi molestum est bis a me celebrari ludum leporum ac leonum, tu me ultum eas, et bis in cæna sæpiusve appone leporem: illa mihi pœna magna voluptas. *Rad.* *Major charta*] Musambertius interpretatur chartam majorem, Augustanam seu Liviam, qua forte ad Domitianum scripsit epigr. de Lep. minorem; Hieraticam, qua hoc ad Stellam, &c. Raderus intelligi vult libellum de spectaculis pro minori, hunc primum pro majori. Ramiresius 'majorem et minorem' pro quacunque charta, vel innui longum illud epig. 105. infra et aliquod ex his brevioribus: dispiciat lector.

4 *Mihi*] Mihi ad cœnam vocato.

Epig. xlvi. 1 *Edita ne brevibus, &c.*] Ne hæ chartæ meæ pereant per libellorum brevitatem; faciam quod Homerus, qui sæpius idem hemistichium, et inter alia hoc τὸν δ' ἀπαμειβόμενος, nonnunquam integros versus repetit: ita ego sæpius recurro ad leonem et leporem.

Epig. xlviii. 1 *Nuper erat, &c.*] Effert usque modo ægros, quos per imperitiam occiderat, efferendos a libitinariis; nunc mortuos ipse, Clinicus utique. supra epigramm. 31. Vel cum esset Clinicus seu medicus imperitus, multos ægros occidebat efferebatque, factus vespillo, idem facit, quod fecerat ante: hoc est, effert mortuos quos occidit, quod est Vespillonis. *Raderus.* Vel medicus 'efferebat,' pro faciebat ut efferrentur.

Epig. xlix. *De leone et lepore*] Supra epigr. 7. &c.

1 *Magistri, &c.*] Custodes leonum, mansuetarii.

4 *Nec nihil, &c.*] Robur scilicet animosque sumit a leonis magnanimitate. tum ut tutius in rictu leonis, quam vel in arena esse videatur.

7 *Lepus improbe*] Id est, lascive, ludibunde. *Saucy.* Supra: 'Lascivos leporum cursus.' Sic epigr. 20. l. 3. 'An æmulatur improbi jocos Phædri?' Sic usurpata sæpe ea vox apud scriptores illius ævi. *Herald.* Infra epigr. 105. vers. 3.

Epig. l. 1 *Vir Celtiberis, &c.*] Ad Licinianum ad Celtiberos suos proficiscentem mittit hoc epigramma, et depingit ea omnia loca, quæ visurus est, ut eum invitet eorum amænitate proposita ad vitam rusticam et genialem. Vide in hoc lemma Turnebum l. 23. Advers. c. 25. *Non tacende*] Clarissime Liciniane, qui decus et columen es Hispaniæ.

3 *Altam*] In monte sitam. *Liciniane*] De quo Plinius l. 4. epist. 11. *Bilbilim*] De Bilbili oppido Hispaniæ et patria Martialis scribit Plin. l. 39. c. 14. Bilbilis Trogo etiam l. 44. fluvius est ferrum durans.

8 *Pomona, &c.*] Hortorum dea.

9 *Tepidi, &c.*] Qui retinent *Tepidum*, exponunt *lene*, leniter. Vel tu, Liciniane, natationibus operam dabis in fluvio Congedo leniter fluente, et solibus æstivis calente. Turnebus legit, *Tepide natabis lete*, vel *lene*. Alii *Tepidi*

innatabis: alioquin otiosum alterum fuerit epithetum, et fini prioris vocis initium sequentis accrevisse verisimile est. Heraldus tamen legit *Tepidum*, et nihil dicit obstare quo minus *lene* ἐπιθέτως tribuatur *vado*, quamvis tepidum præponatur. Neque enim novum est, duo epitheta eidem dictioni adjungi, quod Græcis usitatissimum est. *Lene* etiam adverbialiter accipere potes. Ut autem pro navi accipiatur, quod volunt viri doctissimi; et ut aliquando accipitur, heic mihi persuaderi nequit. Nam natantibus quid *lene* seu navi, aut cymba opus est?

10 *Mollesque nympharum, &c.*] Lacus enim Nymphis sacri: et nympha quasi lympha. *Molles*] Non rapidi, sed leviter stagnantes; et omnis aqua mollis.

11 *Remissum corpus*] Æstu longo solutem. *Adstringas*] Refrigeres: meatus enim corporis claudit frigida aqua. *Brevi*] Non alto.

12 *Salone, &c.*] Fl. juxta Bilbilim, quo temperatum est optimum ferrum, cujus ibi sectura plurimæ.

18 *Nemea, &c.*] Fons gelidissimus.

19 *December*] Pro ipsa hyeme. *Impotens, &c.*] Meton. efficientis: sæva.

20 *Rauco mugiet*] Fremente et sæviente.

21 *Aprica*] Calida, soli exposita. *Tarraconis littora*] Sub hyemem sc. secedes Tarraconem, cælo temperato et clementi subjectam.

22 *Laletania*] De Laletanis Plin. l. 3. c. 3.

23 *Ibi illigatas*] Vide Turneb. libro ult. cap. ult.

24 *Vernos apros*] Mallem *vernas apros*, quod et probant Turnebus et Gruterus. *Vernæ* autem *apri*, sunt indigenæ et in vivariis nati.

25 *Rumpes equo*] Franges, ut supra ep. 23. vel venatu delassabis et occides. ep. 14. l. 12.

26 *Cervos, &c.*] Quibus capiendis studium cursus et voluptas minor quam in lepore. Non tamen cervos villico comedendos vult, sed captandos tantum.

27 *Vicina in ipsum*] Villam intelligit in silvis mediis sitam.

28 *Infante, &c.*] Villici infantum turba rustica. ep. 66. l. 4. vers. 10. Sic Horat. l. 2. Carm. od. 18. 'In sinu ferens Deos, Et uxor et vir sordidosque natos.'

29 *Vocabitur, &c.*] Invitabitur venationis socius ad convivium ut vicinus, nec erit opus vocatore servo.

31 *Lunata nusquam pellis*] Plinius l. 7. ep. 3. 'quousque calcei nusquam? toga feriati?' Suet. Octav. 73. 'Et forensia autem et calceos nunquam non intra cubiculum habuit ad subitos repentinosque casus parata.' *Gronov.* *Lunata, &c.*] Non aderunt nobiles tum, quibus in calceis lunulæ formam gestare moris erat; literam scilicet C. notam centenarii numeri patriciorum a Romulo institutorum: vide et conjecturas Plutarch. probl. 76. Colerus legit, *lanata nusquam pellis*. Sed non video quo jure hæc lectio sollicitari queat. Quod profert de pellitis vectibus, οὐ πρὸς τοῦτον τὸν Διόνυσον: neque enim hic de Gothorum vestibus, de quibus intelligendus Sidonii locus, quem adfert ille. De lunatis autem calceis nobilium, passim statuit Juvenalis, alii: et vide Junii Adag. 'In astragalis nobilitas.' *Nusquam togæ*] Non togati ante ambulones, clientes et cæteri sportularum salutationumque asseclæ: epigr. 47. vers. 4. et epigr. 51. l. 10. Martialis ergo innuit, illam turbam togamque molestam non occurrere in Hispania ut Romæ; ibique se opimo otio et quiete frui posse.

32 *Olidæque, &c.*] Et purpurati, muricis infectionem olentes. Vel 'olidas' dixit a lotio fortasse quo temperabatur purpura: vide epig. 4. l. 4. vers. 6.

33 *Horridus Liburnus*] Præco pub-

licus e Liburnia oriundus, cujus in concilium vocantis, reos citantis, actiones proclamantis vox, non paucis horrorem incutit. *Querulus, &c.*] Frequentibus querelis patrono molestus.

34 *Viduarum procul*] Improlium. Quæ importunæ et satis cum imperio defunctorum virorum res administrant, patronorum usque operam exigentes. Viro ergo mortuo, tuoque olim patrono, viduæ ejus jam imperanti omniaque administranti parere cogeris. Imperiosius et arrogantius imperant fœminæ quam viri, propter innatam superbiam: unde Juvenalis: 'Intolerabilius nihil est, quam fœmina dives.' *Raderus.*

35 *Rumpet altum*] Qui tua sub galli cantum ostia pulsat. *Pallidus, &c.*] Anxius, caussæque metuens.

37 *Mercetur, &c.*] Alius irrequieto labore aucupetur insani populi auram, sibi tanquam deserto patrono acclamantis, σοφῶς. vide supra epigr. 4. vers. 7. *Insanum sophos*] Contradictio implicita, vel Hypallage, 'plebis insanæ.' Nonnulli enim ex Romanis poëtis solebant mercede conducere auditores, et laudatores carminum, atque ita mercari acclamationes illas. Quod Martialis lib. 6. testatur: 'Quod tam grande sophos clamat tibi turba togata; Non tu Pomponi, cœna diserta tua est.' Ut et Horat. 'Non ego ventosæ plebis suffragia venor Impensis cœnarum, et tritæ munere vestis.'

38 *Felicium*] Horum qui plebis laudibus tumidi et forensibus negotiis occupati se felices credunt, digni sane misericordia.

39 *Veroque gaudio*] Gaudio tranquillæ vitæ, curis et molestiis liberæ, non solicitæ. *Non superbus*] Non ambitiosus, non levis populi aura inflatus.

40 *Sura, &c.*] Palphurius Sura, cæterique laudis avidi causidici foro vacent. Tu, o Liciniane, laudum satis amplum titulum cumulumque consecutus in posterum, citra gloriæ jacturam aut infamiæ notam, otio et quieti indulge.

Epig. LI. 1 *Si tibi Mistyllus, &c.*] Ex Homeri Il. α. 465. et alibi Μίστυλλόν τ' ἄρα τἄλλα καὶ ἀμφ' ὀβελοῖσιν ἔπειραν. Æmilianus coquum suum *Mistyllum* appellaverat. Jocatus Poëta quærit cur non itidem sibi liceat suum cocum appellare *Taratallam*, quod in versu Homeri sequitur.

Epig. LII. 1 *Prima, &c.*] Maxima, pinguis, vasta, taurorum scilicet et cervorum. Sic supra dixit, 'Servantur magnis isti cervicibus ungues.'

2 *Ambitiose, &c.*] Fati gloriam a leone captans.

5 *Ingentis, &c.*] Gloriosæ mortis tibi a leone datæ. Vinci enim a fortibus aliqua laus est. Sic Ovid. lib. 5. Met. 'Magna feres tacitus solatia mortis ad umbras, A tanto cecidisse viro.'

Epig. LIII. 1 *Commendo tibi*] Fidentinum, de quo supra et infra, furem carminum perstringit, rogatque Quinctianum, ut testis contra et assertor veniat.

3 *Quos recitat*] Quos male dum recitat incipiunt esse illius. Supra epigr. 39. *Tuus*] Poëta Fidentinus, in quem sequens est epigramma.

5 *Assertor venias*] Libertatis vindex, injecta manu assere eos in libertatem. Metaph. De assertoribus plura jam eruditissimi homines, Brissonius, Cujacius, Turneb. l. 27. c. 15. Hæc autem omnia petita e Græcorum fontibus. Si quis in servitutem abducebatur aut petebatur, poterat quilibet eum in libertatem asserere, liberali asserere caussa manu, id est, manum ei injicere et ad judicem ire: quod ἀφαιρεῖσθαι εἰς ἐλευθερίαν Græci dicunt: quemadmodum contra ἄγειν εἰς δουλείαν, cum quis eum, quem servum suum autumabat, injecta manu in servitutem asserebat. *Herald.* *Satisque præstes*] Satisdes, prædem te des.

6 *Et cum se, &c.*] Manet in Allegoria. Atque ubi carminum meorum ille plagiarius, versus quos ego edidi, manumisi, et sui juris esse pronunciavi, in servitutem suam redigere dolo malo conatur, et se auctorem illorum jactaverit, tu assertor illorum, si bis terve cum illo lege agas plagiaria, perfrictæ frontis poëtastrum in ruborem coges. De lege plagiaria consule Ulpianum et Bisciolam, lib. 8. cap. 18.

7 *Dicas esse meos*] Formulam judicii vindiciarum insinuat. Sic Ovid. lib. 2. Amor. 'Et dicam mea sunt; injiciamque manus.' Ex manuum enim injectione suum esse designabant mancipium aut servum.

9 *Impones plagiario pudorem*] Affectum pudore coërcebis furem. 'Plagiarius' vero is dicitur, qui plagii crimen commisit, id est, qui liberos seu mancipia, emit aut vendit pro suis, aut supprimit, furatur.

Epig. liv. *Ad Fidentinum*] Fidentinum plagiarium illum, ait tam malum poëtam, ut secerni ejus carmina a suis, a quovis possint, non secus ac corvi a cygnis.

2 *Signata*] Illa ipsa et sola illa pagina inepta et inficeta declarat, quis ejus dominus et auctor sit.

3 *Traducit*] Prodit, arguit manifesti furti: et quæ pagina aperte docet te furem esse. Vide vers. 2. in 4. epigr. libri de spectaculis.

4 *Interpositus vitio uncto, &c.*] Tua pagina meis libellis inserta non minus sordere apparet, quam bardocucullus vitio (alii legunt *villo*, alii *filo*, alii *vilis*) uncto, id est, oleum olente, et crassi fili, utpote Gallicus, inter urbanas vestes purpura violacea tinctas: aut testæ fictiles ex luto Aretino inter vasa crystallina: aut corvus inter olores: aut pica inter luscinias. Qui *filo uncto* legunt, id est, filo crasso aut villo: sic exponunt: ut Bardocucullus inter Tyrianthinas sordet, ita tuum carmen in meo libello. Vel *villo uncto*: nam Lingonicus bardocucullus crassissimus erat longis villis, et sordidus oleo, et interpositus purpureis et hianthinis vestibus pexatis et delicatissimi coloris, poterat suis sordibus eas inficere et commaculare. Qui vero *vilis* legit, hoc sensu; intelligi enim vult, sic lænas Tyrianthinas *uncto* suo seu pingui, ut œsypo, vilis bardocucullus Lingonicus contaminat, si interponatur sive misceatur. *Ramires. Mussambert. &c.* Sed Scriverius et Salmasius ex Mss. ita formant hunc versum: *Sic interposito vilis contaminat unco:* Bardocucullus, inquit, &c. acutus et fastigiatus erat in metam, quales erant cuculli vetustissimorum monachorum; hodieque sunt Carthusianorum et Capucinorum. Sed quia erant longiores non recti stabant, sed inflectebantur retro; hinc ergo flexum illum *uncum* poëta appellasse videtur. Revera enim uncantur, quum ita inflectuntur. Sic igitur, inquit, homo tectus bardocucullo purpuratis immixtus deridetur, quando scilicet uncus ille aut flexus risum spectantibus movet.

5 *Urbica*] Urbana, Romana. *Lingonicus*] Gallicus. Nam Lingones Galli, qui utuntur bardocucullo. *Tyrianthina*] Vestis violacea; color e purpura et viola factus. ab *ἴον, viola*, et *Tyrius*, pro purpureus. Splendidissimæ ergo vestes erant. Quo ergo vilior bardocucullus, hoc magnificentior Tyrianthina.

6 *Aretinæ*] Aretium Italiæ urbs, ubi terra testis apta. *Violant, &c.*] Contaminant crystalla: comparata cum crystallinis vasis ipsa sordent.

7 *Caystri*] Asiæ fl. cygnis frequentis.

8 *Ledæos, &c.*] Jupiter sub imagine cygni Ledam compressit, matrem Castoris ac Pollucis.

9 *Sic ubi multisona*] Sic offendit dulces cantus Philomelæ garritus picæ. Ordo verborum est: *Sic Cecro-*

pias querelas offendit improba pica, ubi sacer lucus multisona Attide, seu Luscinia, *fervet*, resonat. *Attide, &c.*] Philomela, Pandionis regis Atheniensis filia.

11 *Indice, &c.*] Non opus est alio delatore aut assertore quam tua pagina, quæ te furti accuset damnetque. De assertore superiore epigram. *Indice*] Inscriptione, quæ libri auctorem ac dominum habet, ac sic eum vero domino vindicat. *Vindex* seu assertor est, qui alterius caussam suscipiebat vindicandam, quem nunc procuratorem dicimus.

12 *Stat contra*] Scripta tua dissimillima meis te furem etiam me tacente clamant. 'Stare' ergo 'contra' est surrexisse, vel accusatorem vel defensorem, ad dicendum. Absoluta autem, vel accusatione vel defensione, jus erat oratori sedere. *Rad. Ramires.*

Epig. LV. 1 *Si quid, &c.*] Inscriptio nova fuit, de 'Amicorum judicio.' Novos amicos non prorsus rejiciendos docet; sed videndum an possint fieri veteres, nam et veteres aliquando novi fuere. Ergo et se posse cooptari in numerum amicorum Fusci, et hoc optare. Si quid loci apud te reliquum sit novo amico.

2 *Nam sunt tibi*] Ut mihi vix locus relictus videri possit: sed cogito illud Salustianum, 'Amicorum nunquam cuiquam hominum satis fuit.'

5 *Hæc veteres, &c.*] Novi scilicet.

Epig. LVI. *Ad Frontonem*] Communem locum de vita rustica, id est, beata ac quieta, continet hoc epigramma.

1 *Tui breviter, &c.*] Amici tui Marci Valerii Martialis, id est, mei.

2 *Clarum, &c.*] Fuit enim tribunus vigiliarum et consul, vir clarus juxta ac doctus.

4 *Sordidaque, &c.*] Sine cultu et splendore, in re modica et tenui.

5 *Quisquam*] Nemo adeo, cui obtigit modicus contigno cum lare fundus, modo mens sana sit, velit superbos aditus regum durasque fores colere, ut summo mane salutet patronum. Perstringit obiter quorundam ἐθελοδουλείαν, qui, ut ambitioni suæ aut aliis cupiditatibus satisfacerent, humillima quæque et liberis hominibus indigna patiebantur, qualia in potentiorum cultura concoquenda erant. Atque inter alia, clientulorum matutinas salutationes numerat. *Herald. Picta, &c.*] Atria divitum ad frigiditatem incrustata marmore Laconico, natura quidem variegato, sed et arte insuper picto, teste Plin. l. 35. c. 1. Marmora enim frigidiora communi saxo: hinc Sidonius, Alpes glaciales vocat, 'Alpes marmoreas.' Deinde ideo forte 'picta' dixit, quod Laconicum marmor instar herbarum virebat, ut clarum e Papinii locis aliquot. 'Picta' ergo 'frigora' dixit, pro 'frigora saxi picti.' Et eleganter 'colit frigora,' irrisorie de adulatoribus et matutinis salutatoribus. 'Colere' enim hic est, θεραπεύειν, quomodo αὐλὰς θεραπεύειν dixerunt Menander et Diphilus.

6 *Matutinum ave, &c.*] Salutationis matutinæ vocem solennem: καὶ ἠσπάσατο, οὔτιγε τῷ ἑωθινῷ προσρήματι τῷ Χαῖρε, ἀλλὰ τῷ ἑσπερινῷ τῷ Ὑγίαινε χρησάμενος. Dio in Adriano. Communis amicus divitibus dictus, quotidie salutatum patronos ventitabat, unicuique verbum Ave prolocutus, transibat ad alium atque alium. *Ineptus*] Dicitur, quod intempestiva salutatione et osculis vexabant potentes. Nihil enim crebrius apud istius ævi scriptores, quam quod de importunis et ineptis salutationibus istis inculcant, non sine justa indignatione. Recte igitur hic 'ineptus.' Quid etiam ineptius excogitari potest, quam quod de salutationum istarum dispositione scriptores observant? Vide Turneb. l. 28. c. 15.

7 *Beati*] Fertilis, vel Metonymice, quod dominum beatum reddat.

8 *Ante focum, &c.*] Evacuare ante focum casses et retia prædis onusta.

9 *Et piscem tremula*] Et cui piscari licet in suo alveolo, tremula seta, arundine seu virga, a qua tremente pendet seta.

10 *Rubro cado*] Seu rubra testa. Sic Horat. 'Aut pressa puris mella condit amphoris.'

11 *Inæquales, &c.*] 'Mensæ sed erat pes tertius impar, Testa parem fecit.' Ovidius Met. 8. sic epigr. 41. l. 2.

12 *Et sua non emptus*] Et cui focus ministrat epulas inemptas: sic enim malo, quam *non emptum cinerem*, ligna interpretari non empta. Sic Horat. 'dapes inemptas apparet.' *Raderus.* Meus, *vicinus:* namque 'in ipsum sylva descendit focum,' supra epigr. 50.

13 *Non amet, &c.*] Conclusio voti. Vitam hanc quietam et privatam oderit is, qui me odit: nihil enim deterius illi imprecari possum, quam curas æternas, vigilias, inimicitias, turbas, quibus urbana vita cumulata est.

14 *Albus, &c.*] Nonnulli exponunt 'pallidus,' anxius scilicet et solicitus: alii, 'pulcher,' non fuscatus scilicet sole rustico. Vide epigr. 12. l. 10. Lipsius 1. Elect. cap. 13. Alba toga indutus inter anteambulonum et niveorum Quiritum officia; seu cretatus et candidatus in comitiis. Quo respexit Juvenalis, 'niveosque ad frena Quirites,' hoc est, in candidis togis officium facientes, ut Vetus ejus interpres hoc sic exponit.

Epig. lvii. *Ad Cauponem*] Argutissima argutia in Cauponem, cujus, ait, tantam esse improbitatem, ut volens etiam non possit esse bonus. Nam boni viri tingunt aqua merum, tingit et caupo; illi ne noceant, iste tantum ut sibi prosit.

2 *Ut cupias, &c.*] Quamvis cupias, quod tamen tibi neque pro more, neque voto est; malles enim minime esse aquosum, ut in lucrum tuum, aquæ plus ferre posset: vide epigr. 100. l. 9. unde fides vet. lectioni *ut cuperes.*

Epig. lviii. 4. *Quod cruciat, &c.*] Difficilis enim morositas parit odium. *Quod satiat*] Facilis copia contemptum parit.

Epig. lix. 1 *Millia, &c.*] 100000. H. S. nostræ (i. e. Angl.) monetæ 781. l. 1. ss. *Mango poposcit*] Mangones prius κυνοτρόφοι et ἱπποκόμοι: postea longius tractum, et puerorum altores et negotiatores dicti, qui formosos pueros exsecabant, frangebantque in Venerem.

2 *Phœbus, &c.*] Draucus.

3 *Hoc dolet, &c.*] Quod tantum precium ipse dare non possum.

4 *Laudaturque meam, &c.*] Usque adeó ut ego illi invideam.

5 *Sed*] Sed illi denunciarius muto, turpi in vetulis viduis et pathicis ministerio, lucratus est bis decies sestertium, nostræ monetæ, l. 15625 hoc tu, pusille, mihi facito et puerum pluris emam. *Sestertiolum, &c.*] Diminutivum, pro sestertium, syncopate pro sestertiorum, quod cum Adverbio numerali positum, designat totidem centena millia.

Epig. lx. 1 *Bajana, &c.*] Poëta Flaccum erat comitatus Bajas, spe non parvæ alicujus et quotidianæ sportulæ. Itaque peracta ibi lotione, cum sportellam minutam accepisset, frustrationem illam ulcisci voluit hoc epigrammate, quasi dicat, Bajis quidem, ubi optimæ erant aquæ, lavi; sed pessime cœnavi. *Bajana mihi quadrantes sportula*] Sportula mibi, quod una lavarem, data a potentiori amico quocum secesseram in Bajas. epigr. 7. l. 3. vers. 3. *Sportula*] Sportula ergo proprie, ciborum vel pecuniarum receptaculum. unde μετωνυμικῶς pro ipsa pecunia et cibo frequentissime

apud scriptores ponitur. Turnebus, sportellas, vitiles ait esse, quibus bellaria ferebantur. Tum Sportulam accipiebant quidem ex more, tenuiores tantum; sed Juvenalis queritur a potentioribus eandem expeti solitam, et Martial. l. 10. epigr. 10. Tum a Martiale pluries 'sportulæ' opponitur 'cœnæ rectæ,' quæ dicitur, cum accumbentibus justa cœna datur. *Quadrantes centum*] Valent 25. assibus: dictus 'quadrans,' quod sit quarta pars assis. τὸ ἀπὸ σπυρίδος δεῖπνον Græcorum, a Romanorum sportulis longe differebat: vide Heraldum in hunc locum.

2 *Delicias, &c.*] Balnei Bajani, in tanto scilicet luxu, et in istis deliciis, quibus Bajæ celebres sunt. *Ista fames*] Sportulæ c. quadrantum, quæ esurientem non satiet.

3 *Redde, &c.*] Redde mihi vulgata Romæ balnea, Grylli tenebras Æoliamque Lupi (l. 2. epigr. 14.), male enim conveniunt delicata Bajana balnea cum cœna famelica. *Lupi, Grylli*] Nomina sunt balneatorum, qui mercenaria balnea habebant. *Tenebrasque, &c.*] Epigr. 14. l. 11. 'Et Grylli tenebras Æoliamque Lupi.' Balnea antiquis obscuriora: postea apertiora et clariora. Seneca epist. 87.

EPIG. LXI. 3 *Quod ruet in tergum*] Juvenci vel tauri, vel grandioris animalis. 'Ruet' autem significat impetum feræ, quo fertur in prædam. *Armos*] Armi sunt in pecudibus, qui in hominibus humeri.

4 *Juvencorum, &c.*] Qualia juvencis solet infigere.

5 *Quid frustra, &c.*] Conclusio a præstantia et nobilitate leonis. *Dominum, &c.*] Leonem: de his supra sæpius.

EPIG. LXII. *Ad Licinianum, scriptores unde*] Licinianum Bilbilitanum poëtam civem suum ad posteritatis et gloriæ spem erigit hoc epigrammate, adductus multis poëtis et aliis scriptoribus, qui patriam suam item gloriosam reddiderint. *Ramires.*

1 *Syllabas*] Versus e quibus plerique Hendecasyllabi Phalæcii. *Amat*] Cum ipse scripserit amatoria, adverte signata et ad argumentum cujusque autoris vel loci apposita verba, 'Amat;' 'felix;' 'censetur;' 'plaudit;' 'sonant;' 'facunda loquitur;' 'gaudent jocosæ;' 'gloriabitur,' et modestum illud, 'non tacebit.' *Vatis*] Catulli.

2 *Mantua est*] Virgilius natus est in pago qui Andes dicebatur, non procul a Mantua.

3 *Censetur*] Magni fit, in censu et æstimatione est. Ergo 'Censeri' hic non vulgata, sed elegantiori significatione acceptum. Censebantur Romani ope sua, ut ait ille, quibus facultates suppetebant: quibus contra nihil præter paupertatem inerat, capite censebantur. Unde nata honesta locutio, 'Censeri armis,' 'virtute,' &c. Pauperculos ergo, et qui capita solum Reipublicæ offerebant, alio nomine 'proletarios' appellabant, quod ad prolem tantum generandam utiles viderentur. *Apona, &c.*] Patavinus ager, Patavium, ab Apono 'Fonte Antenorem vitam qui porrigit urbi,' &c. Claudiano celebrato epigr. 3.

4 *Stellaque; nec*] Vide supra epigr. 8. et l. 7. epigr. 13. *Flacco minus*] Valerio Flacco.

5 *Apollodoro*] Poëtæ Alexandrino, Menandri æmulo. *Imbrifer, &c.*] Qui inundatione sua vice imbrium (qui in Ægypto rari) fungitur in terra irriganda.

7 *Duosque, &c.*] Patrem Rhetorem et declamatorem; filium Philosophum et tragicum: vide epigr. 40. l. 4.

9 *Jocosa, &c.*] Saltatricularum lascivia et petulantia. supra epigr. 42. vers. 9. de Canio, infra epigr. 10.

10 *Emerita, &c.*] Emerita, Augusta civitas Hispaniæ ad Lusitaniam spectans.

12 *Bilbilis*] Vide supra epigr. 50.

Epig. lxiii. 1 *Casta, &c.*] Balnea publica castis vitanda, docet exemplo Lævinæ. Lævina ficta vox: balneorum enim calidorum nimium usum sæpius impudicitia consequitur, quum eorum fomentis ignis interior excitatur. Sane veteres θερμὰ λουτρὰ virtuti ac fortitudini contraria existimabant, atque his vires enervari, et corpora reddi ἀσθενῆ καὶ μαλακά. Tum etiam quia nuditatem tam sui quam alieni corporis castitati ac pudicitiæ non parum officere sibi persuadebant patres sancti. *Sabinis*] Sabinæ castæ audiebant, quarum patrii mores incorrupti et sancti: 'intactior omni Crinibus effusis bellum dirimente Sabina.' Juv. Sat. 6. et Lucan. 1.

2 *Tetrico*] Quasi alienus ab inhonestis voluptatibus, studiis, ac jocis.

3 *Lucrino, Averno, &c.*] Balneis publicis in lacu Lucrino Avernoque et Bajis.

4 *Bajanis*] Præter commune balneorum omnium vitium, Bajis insuper plura luxuriæ incentiva; ut Seneca non dubitarit Bajas 'diversorium' vitiorum appellare, epist. 11. Et in quibuslibet balneis oblata sæpe et arrepta delinquendi occasio. Ovidius lib. 3. κακοτεχνίας: 'Cum, custode foris tunicam servante puellæ, Celent furtivos balnea multa jocos.'

5 *Incidit, &c.*] Elegans Antithesis: dum se lavat aquis, incidit in flammas, amoris scilicet inhonesti.

6 *Penelope venit*] Casta. *Abit*] Extenditur ultima syllaba propter contractionem, pro *abiit*. *Helene*] Adultera.

Epig. xliv. 1 *Ut recitem, &c.*] An quia audire aliena præ se ferens Celer, sua recitandi occasionem captaret, adeoque Martialem evocaret? An verebatur Poëta ne epigrammata sua nondum edita, si apud Celerem recitasset, memoriæ mandata illa pro suis venditaret?

2 *Audire*] Sc. nostra. *Recitare* sc. tua.

Epig. lxv. 1 *Bella es, &c.*] Φιλαυτίαν Fabullæ taxat, docetque Virgines commendari modestia et verecundia. Sane non tam ambitiosam puellam, quam vanam, φίλαυτον, atque ideo stolide ostentatricem notat Martialis: atque in ejus persona ostentationis ac vanitatis stultitiam ostendit.

4 *Nec dives, &c.*] Res enim vel summa laude dignas sordescere facit arrogans φιλαυτία. Egregie Plinius epist. 8. l. 1. 'Quod magnificum, referente alio, fuisset, ipso, qui gesserat, recensente, vanescit, &c.'

Epig. lxvi. *Ad Cæcilianum, de genere et declinatione ficus*] Emendandum lemma: neque enim necesse fuit, ut de genere τοῦ 'ficus' doceret quicquam, cum de declinatione tantum incideret quæstio, negante Cæciliano dici 'ficus' de fructu, et dici 'ficos' jubente. Respondet Poëta, *ficum* etiam quartæ declinationis dici pro fructu, ficum vero pro morbo ordinis esse tantum secundi. Cum itaque nihil hic de genere moveatur, neque apud probæ notæ autorem quempiam reperiatur ficus pro morbo in alio quam fœmineo genere, ut et σύκωσις Græca, exponunt 'Tuos,' scilicet 'filios.' Raderus dicit, nihil hic Grammaticos docere, cum ex hoc loco conantur ostendere, nomen 'ficus' pro morbo esse generis virilis, quum 'tuos' non referatur ut adjectivum ad 'ficos,' sed ut substantivum ἀσύνθετον, tuos, inquam, filios, servos 'ficos' dico, quod ficosi sint. Qua turpitudine notavit aliam familiam, l. 7. epigr. 70. 'Ficosa est uxor, &c.' Sed 'ficum' appellari ficosum hominem probat epigr. 52. l. 4.

3 *Dicemus ficus, &c.*] Et primo et tertio versu lego 'ficos.' Miratur Martialis ineptam reprehensionem literatoris, qui se 'ficos,' ut passim

optimi quique veterum, pro fructu dicentem, supercilio grammatico 'ficus' dicere jusserat. Ille securus sermonis sui, audi, inquit, aliud discrimen in hac voce, quod ad te pertinet. 'Fici' dicuntur, quæ nascuntur in arbore; sed alio genere 'fici,' quos tu habes in parte parum honesta. De filiis et servis nugæ. *Gronovius.*

4 *Tuos*] Liberos, famulos, pueros delicatos, ut epig. 52. l. 4. et l. 12. epigr. 33. Alii tamen 'tuos' adjective referunt ad 'ficos,' et ex epigrammate hoc probatum eunt 'ficum,' pro morbo, utriusque esse generis. Sed et aliam vide lectionem aliamque expositionem Laur. Vallæ eleg. 4. lib. 1.

Epig. lxvii. 1 *Erras meorum, &c.*] Invehitur in plagiarium suorum librorum, qui existimabat poëtam fieri posse, recitandis pro suis carminibus Martialis: monetque ut quæ nondum ipse vulgaverat emat, quamvis majori pretio, si velit sua furta non deprehendi. *Ramir.*

2 *Fieri Poëtam, &c.*] Qui ambitiose nomen Poëtæ aucuparis. *Posse qui putas tanti*] Fieri tanti est, tantam existimationem habere: qui sensus hinc alienus. Sed scripsit Martialis: *Fieri Poëtam posse qui putas tanto, Scriptura quanti constat:* hoc est, tantillo ære expenso, quanti est labor describendi et charta. *Gronovius.*

3 *Scriptura, &c.*] Librarii transcribentis opella, et non ita magni precii charta, scapus.

4 *Non sex, &c.*] Ipsa sapientia aut sapientiæ laus non paratur, quo liber, pretio.

5 *Secreta, &c.*] Nondum vulgata. *Rudes curas, &c.*] Versus nondum in publicum emissos: vide l. 6. epigr. 42.

6 *Unus, scrinioque*] Autor solus. *Signatus, &c.*] Clausas, necdum editas.

7 *Virginis*] Quæ nondum lectorem experta est; quam nullius viri manus contrectavit, nullius lectoris oculus foris vagantem vidit. Junius vult Virginis chartam esse, ex qua nullum transcriptum est exemplar: quasi tunc pepererit charta, ubi ex ea desumptum sit exemplum jam invulgatum. *Pater chartæ*] Autor.

8 *Quæ trita, &c.*] Quæ, nondum lectoris manu versata, lanugine inhorrescit, pilosaque facta est: aliis quæ nondum recitata atque edita horrescit, ab auditorum basiantium mento. ut epigr. 4. supra 93. l. 10. vers. 6. Salmasius vero sic exponit hunc locum: In evolvendis chartarum voluminibus, partem adhuc involutam mento subjiciebant: primorem vero partem subinde explicantes, ambabus tenebant manibus simulque legebant, eam interim quæ nondum erat explicita, sub mento convolutam tenentes. Hinc de charta Virgine, et quæ adhuc intacta erat, dicebant eam mento tritam non esse. Horridior quippe fiebat manibus et mento trita, excitatis inarum filamentis et fibris. Græcum Epigramma ἀνέκδοτον Stratonis: Εὐτυχὲς οὐ φθονέω βιβλίδιον· ἦ ῥά σ' ἀναγνοὺς Παῖς τις ἀναθλίβει, πρὸς τὰ γένεια τιθείς. Vides chartam dum legitur et evolvitur, mento subjici terque. Sed 'durum mentum' perperam pro ipsa chartæ barba accipiunt, cum de lectoris mento intelligendum sit, quo charta trita inhorrescit, eo quo diximus modo.

9 *Mutare, &c.*] Frustra et sero plagiarius sibi adscribit opus, cujus innotuerit autor.

10 *Pumicata fronte*] Libri pellibus, ut nunc fit, olim obtegebantur, eæque pumice poliri ac levigari solebant. Si quis vero liber novus sit, cujus frontes (eæ sunt, extremitates membranæ in orbem complicatæ, in medio quarum apparebant cornua) pumice jam primum poliuntur; et cujus umbilicus (is est, bacillus cedrinus,

buxeus, cupressinus, &c. extremæ paginæ, absoluto jam opere, assutus) vel umbilici extremitates (quæ, complicatis in volumen membranis, utrinque apparent, cornuaque appellantur) ebore, argento vel auro ornantur: et quem novissime obducit pellis, hunc eme, simulque autoris silentium.

11 *Umbilicis*] Bullæ in utraque libri extima facie mediæ. In fine libri ex ligno aut osse umbilici solent apponi. Pieri. lib. 34. 'Per umbilicum,' inquit, 'intelligendus est voluminis terminus, qui, cum volumen explicatur, in fine est: cum vero idem obvolvitur in spiram collectam, medium tenet locum.'

12 *Mercare, &c.*] P. Scriverius *Mercare: tales habeo, nec scilicet*. Heraldus sic scribendum censet: *Mercare tales, habeo; nec sciet quisquam.* Si vis, inquit, libros ejusmodi emere, præsto est qui tibi vendat. Habeo enim quos nemo unquam vidit; nec cuiquam quid inter nos actum sit dicam: quod unum præstare debet is qui merces ejusmodi vendit homini ἀλαζόνι et ex alienis laboribus famam et gloriam quærenti.

Epig. LXVIII.—1 *Chærile liber homo est*] In Ms. hic erat explicatio: *quia tu nemini parcis*. Sed magis placet per interrogationem legi, in risum Musambertio sive Theodoro Marcilio. *Gron. Liber homo, &c*] Παῤῥησιαστὴς, libertatem nimiam in jocis usurpans.

2 *Liber homo*] Negotiis liber, nihilque aliud quod agat habens, si in vile tuum caput dicere vacet: estque jocus in ambiguitate τοῦ *liber*. *Est*] Alii: *est?* Erotetice. Dixerat enim cum in alios plerosque malos poëtas Martialis, tum in Chærilum quoque. Hinc Chærilus ei dicere solitus nimis libera lingua eum esse, seu παῤῥησιαστήν. Martialis indignans, tua fide, inquit, Chærile, in te qui dicit, liber est sive παῤῥησιαστὴς, et intelligi vult dignum qui omnibus omnium dicteriis, tanquam scopus, telis propositus sit. *Musambert.* Vel ita interpretandum: Tu me Chærile hominem procacioris et liberioris linguæ reum facis: ego mihi conscius sum, nullum a me læsum sciente volente; nisi forte in te nescius liber sum, qui tibi conscius es, et de te putas omnia dici. *Rad.*

Epig. LXIX. 1 *Quidquid, &c.*] Rufi cujusdam, ob Næviæ uxoris amorem furentis, describit ineptias; qui nihil aliud quam Næviam nocte dieque sonabat.

2 *Si tacet, &c.*] Vel tacitus insanum suum Næviæ amorem gestu fatetur.

3 *Propinat*] Quod etiam Parasitus ab heri sui amica stipulabatur, in ea quam scribebat syngrapha, apud Plautum in Asinaria; 'Tecum una postea poculo potitet; Abs ted accipiat, tibi propinet, tu bibas.' *Innuit*] Eadem syngrapha: 'Neque ulla ulli homini nutet, nictet, annuat.'

Una est, &c.] Nihil aliud loquitur aut spirat quam Næviam. Sola ei in ore, et in animo est. Sic amor vesanus significatur. πάντα ἐστιν: eleganter quoque is dicitur πάντα εἶναι, cujus opera et auctoritas præcipue in re aliqua enitescit, et qui unus est instar omnium. Lucanus lib. 3. 'Omnia Cæsar erat.'

6 *Nævia lux, inquit, Nævia! lumen*] Sic melius quam *numen*: nam etsi amicæ amantium suorum vere deæ; nihilominus quia *lucem* antea Næviam dixit, *lumen* quoque videtur adjicere. Tales igitur amatorum assentatiunculæ frequentes in Comœdiis. *Herald.*

8 *Non una est, &c.*] Non tibi, non uni soli vacat, 'prius oculo contenta erit uno:' imo publicum est prostibulum: lusus est in ambiguitate τοῦ 'una.'

Epig. LXX. 1 *Cœpit*] Caninum continuo risu distentum comparat hoc epigrammate cum Pane Deo, qui

ridentis imagine visebatur apud Terentum in Campo Martio. Panis fabulam exponit Natal. Comes Mythol. l. 5. c. 6.

2 *Ostendere*] Heic 'ostendere' est veluti portentum, aut rem sane novam et parum cognitam exhibere. Sic δεῖξαι Græcis. *Herald.* *Terentos*] Terentos (qui locus erat in campo Martio, templo Ditis insignis) spectabilis simulachro Panis habitu semper ridentis ficti, ne forte vacet, ostendit jam Canium poëtam Gaditanum σεσηρότα æque et ridentem: vide l. 3. epigr. 20. et supra epigr. 92. vers. 10. Canius autem forte in campo Martio tum sedem locarat.

Epig. lxxi. 2 *Proculi, &c.*] C. Julii Proculi. C. Julio Proculo salutationis loco librum mittit, cujus scriptio et labor poëtam detinuit, quo minus ipse coram Proculum salutaret. Domus ergo Martialis erat ad pilam Tiburtinam, ut ipse testatur, in septima regione urbis: 'Sed Tiburtinæ sum proximus accola pilæ,' &c. Proculi vero domus erat in palatio, regione x. ad lævam templi Deum matris. Mediam viam hic describit Martialis. *Officiose*] Quia hæc togata salutatio inter officiorum genera, de quibus antea.

3 *Castora*] Castoris templum, in foro. *Canæ, &c.*] Antiquæ Deum matris Virginumque Vestalium templum.

5 *Clivo*] Colle Palatino.

6 *Plurima, &c.*] Ea parte qua statua equestris Imp. Domitiani posita est, id est, in foro.

7 *Colossi*] Supra epigr. 2. vers. 2. vide Turneb. l. 7. c. 2.

8 *Rhodium, &c.*] Colossum Rhodium, qui inter 7. orbis miracula censetur, 60. cubitorum.

9 *Madidi, &c.*] Templum Bacchi, vino uvidi. 'Madidus' pro approbe poto, frequens et elegans est apud Plautum, Juvenalem. Sic et 'Uvidus' Horat. Od. 5. l. iv. Atque eodem modo Græci βρέχειν: unde βεβρεγμένος. *Herald.*

10 *Et Cybeles, &c.*] Et tholus in Cybeles templo, supra quem Galli, deæ evirati sacerdotis, effigies stabat. 'Corybantes' erant evirati sacerdotes Cybeles. Est autem 'tholus,' camera ædificii in fastigiatum acumen desinens, in qua trabes coëunt, ibidemque scutum affixum, a quo dona suspenduntur.

11 *Protinus, &c.*] Ad lævam Ideæ matris sitæ sunt Proculi ædes.

14 *Nulla magis toto, &c.*] Antiquis temporibus portæ etiam privatorum raro patebant: Proculi ergo humanitatem heic commendat, cujus fores amicis et salutatoribus apertæ erant, neque iis difficultatibus obseptæ. Veteres etiam Græci, quum aliquem φιλόξενον, et erga hospites humanum describere vellent, ejus januas toto poste semper apertas dicebant, οὐδέ ποτε ἴσχει ἡ θύρα.

15 *Nec propior, &c.*] Nec Apollini Musisque ulla domus gratior.

17 *Quia qualiacumque, &c.*] Quia non fuisset illi ocium scribendi hæc qualiacunque epigrammata, si salutandi officiis vacasset.

Epig. lxxii. 1 *Nævia sex*] Priscis moris fuit in compotationibus in honorem et gratiam absentis amicæ, amici, vel Imperatoris, haurire tot cyathos quot essent in amici amicæve nomine literæ, quod vel aperte profitebantur, vel sodalibus ariolanda et conjectanda reliquerunt, ubi vel totidem poscerent cyathos, vel poculum quod tot cyathos caperet. Itaque sex cyathis bibebatur Nævia, hoc est, unico poculo, quod capiebat sex cyathos, qui 'Semis' dicebatur; sic 'Septunx,' septem cyathos, 'Quincunx,' quinque, 'Triens,' quatuor, capiebat. Est etiam poculi octo cyathorum mentio, nomine 'bessis:' epigr. 36. l. 11. vide epigr. 51. l. 8. epigr. 95. l. 9. epigr. 36. et 89. lib. 11. *Cyathis, &c.*] Ex Mss. quibusdam sunt, qui *calathis* ponunt, ut

et Virgilius dixit, 'Vina novum fundam calathis Arvisia nectar.' Verum præfero τὸ *cyathis* nostro usitatius, locis modo citatis.

4 *Et quia, &c.*] Et quoniam nihil valent numeri et invocatio ut adsint amicæ, tu Somne veni. Verum ideo poculum istud et Somnum videtur exoptare, quia nox longa quibus mentitur amica aut speratur. Et vel eos deridet qui potando, scortando, dormiendo inertem traducunt vitam; vel alludit ad poculum, quod Mercurii nomine conceptum sumebatur in conviviis ultimum ad conciliandum somnum, cum tria essent apud Græcos sacra pocula; 1. Jovis Servatoris; 2. Boni Dæmonis; 3. Mercurii, qui somni præses.

Epig. lxxiii. 1 *Nostris versibus*] Fidentinum plagiarium, quem jam sæpius traduxit, pungit iterum hoc Epigrammate, ac paucis verbis φενακιστὴν eum esse concludit, qui alienis versibus Poëtam se facere velit; quomodo calvus assumta φενάκῃ et aliena coma facit se comatum. *Herald.*

3 *Sic dentata, &c.*] Emendo et adsciscendo aliena pro suis.

4 *Ossibus*] Dentibus ex osse vel ebore factitiis. *Indicoque, &c.*] Elephantis belluæ Indicæ cornu, ut volunt Varro, Pausanias, Oppianus, &c. vel dente juxta Aristot. Plinium, Philostratum. supra epigr. 9. lib. Spect. vers. 2.

5 *Cadente moro*] Maturo, qui niger.

6 *Cerussata, &c.*] Candida et lita cerussa, ψιμυθίῳ.

7 *Hac et tu, &c.*] Φενάκην, id est, comam addititiam sumendo. Notum Adag. 'Calvus comatus,' ad eos irridendos, qui, quæ ex se non habent, fuco et imposturis habere videri volunt.

Epig. lxxiv. 1 *Nullus in urbe*] Argutissimum epigramma est, quo perstringit Cæcilianum, qui cum deformem haberet uxorem, zelotypia tactus, repente eam custodibus sepsit: quam autem deceptus fuerit hac cautione, ironicῶs declarat.

2 *Gratis*] Vult Poëta Cæciliani uxorem deformem a nemine tactam esse gratis, hoc est, sine pretio liceret, sive etsi ultro daret: posita vero custodia cœptam esse ambiri, et mœchos venisse pretium offerentes. Itaque ingeniosum esse ait hominem Cæcilianum, qui artem illam quæstum faciendi excogitavit. *Musambert.*

4 *Ingeniosus, &c.*] Vel Ironice: id est, fatuus, qui custodia arcta et zelotypia tua dentes exacueris amatoribus, qui prius quidem incustoditam negligebant, jam vero 'Nescio quid, quod te ceperit esse, putant,' quia 'Nitimur in vetitum,' &c. ut habet Ovid. 4. eleg. lib. 3. Amor. unde sumptum est hoc epigramma; vel 'Ingeniosus,' qui hoc artificio uxoris pretium et desiderium excitasti, quam nemo prius gratis, id est, sine pretio, tangere vellet.

Epig. lxxv. 1 *Mœchus, &c.*] Increbuit suspicio consuetudinis tuæ cum mœcho dum viveret prior maritus, postquam vero illo elato nupsisti suspecto illi mœcho, fecisti suspicioni fidem, rem propemodum fassa: vide idem epigr. 22. l. 6.

Epig. lxxvi. 1 *Dimidium, &c.*] Lino, quod nil reddat, nil credendum. 'Donare' et dare quasi perdere est. *Quam credere, &c.*] Mutuum dare.

2 *Mavult, &c.*] Æque enim utrunque non solvit, mutuum ac donatum; totum ac dimidium.

Epig. lxxvii. 1 *Curarum, &c.*] Hic est Valerius Flaccus Setinus seu Patavinus, auctor octo librorum Argonauticorum. Hoc epigrammate Martialis, Flaccum poëtam magnum, sed tenui censu, hortatur, ut desinat poëtari, ac forum adeat, ac quæstuosam eloquentiam sectetur; quando nullus aut exiguus honos sit præmiumque Musis: vide Sat. 7. Juvenal. vers. 202. Curarum mearum levamen unicum et solatium. vel studii poëtici

quod mihi tecum est commune, grande decus.

2 *Antenorei, &c.*] Urbis Patavii quam condidit Antenor. Fuit enim Val. Flacc. Argonauticon autor civis Patavinus.

3 *Pierios, &c.*] Desine et desere poëticam, cum Musæ nullo sint in pretio; vel differ in aliud tempus, cum præsens postulet ut rem facias. Juvenal. 7. Sat. Tit. Calpurn. 4. Eclog. Ovid. passim, et Quintil. dialog.

4 *Istis nulla, &c.*] Novem, Mus. Pierid.

5 *Quid petis a Phœbo? nummos, &c.*] 'Fœnerare Deos' dixit, ut 'fœnerare pecuniam' dicimus, quam in fœnore ponimus, cum damus mutuo, ut reddatur usura. Dehortatur Valerium Flaccum celebrem Argonauticorum Poëtam a Poëseos studio, tanquam inutili, et quod plus nominis quam divitiarum promittat: monetque Juridicinæ et foro se potius det; quippe quo nullum aliud studium quæstuosius sit. Studium autem Poëseos per Phœbum, Juridicinam per Minervam designat. Ait ergo, Quid a Phœbo petis nummos sive divitias? Ille nihil tale præstiterit. Adi Minervam potius: hæc divitias tibi non tantum, sed et cæteros Deos omnes, hoc est, quicquid a cæteris Diis optari potest, conferre, et velut in fœnus ponere, sive fœnerare potest. Sane in pecunia omnia posita sunt. Hinc Petronius: 'quidvis numis præsentibus opta, Eveniet: clausum possidet arca Jovem.' *Quid petis a Phœbo, &c.*] Sic legendum censet Gronovius. *Hæc sapit, hæc omnes fœnerat una Deos*] Interpretantur, posse illam in fœnus dare omnibus diis. At 'fœnerare Deos' dicitur, ut 'fœnerare pecuniam, beneficium,' Ciceroni; 'lumen' Plinio. 'Deos' intellige nota figura deorum dona, sapientiam, pulchritudinem, potentiam. Sic Juvenalis, 'nullum numen abest, si sit prudentia:' qui prudens est, inquit, habet omnes deos, hoc est, quicquid a diis peti, sperari, dari potest. Sic etiam 'arca Minervæ fœnerat,' confert, tribuit 'omnes deos,' quæcunque scilicet alii dii dare dicuntur. *Gronovius. Phœbo, &c.*] Cui laurus et laus nuda curæ. Si ipse Deus pauper est, quid poëtæ, ejus alumni clientesque, haberent? *Arca Minervæ*] Arcæ patronorum, quibus leges et causæ, quas dedit, quas docuit Minerva, numorum affatim dederunt.

6 *Hæc sapit*] Lucri enim bonum odorem sapere, vera est hodie sapientia. Alludit autem ad Avieni apologum l. 3. fab. in quo Palladem collaudat Jupiter, quod cæteris diis steriles ad gloriæ speciem eligentibus arbores, illa olivam propter fructum elegisset. ut mox vers. 11. *Hæc omneis, &c.*] Adeo dives est, ut cæteris diis mutuum det. Scriverio videtur pro *defœnerat* sumi; id est, fœnore exhaurit, trucidatque.

7 *Quid possent, &c.*] Quis enim usus corymborum et hederæ? *Palladis, &c.*] Oliva, cujus rami ubertate incurvantur.

8 *Inclinat*] Incurvat. *Varias*] Quia bacca varia: primum viridis, tum flava; tandem nigricans. *Varias, &c.*] Frondes varii coloris baccis onustas.

9 *Præter, &c.*] Studia hæc et opera poëtarum, quæ Helicone, Cirrha, Permesside lympha, sacris Phœbo, Bromio, et Musis, atque hujusmodi bullatis sonant nugis, adferunt tantum voluptatem, inanem laudem, plausum, et basia ab auditoribus; quin te potius conferas ad forenses causas agendas, unde rem augeas ac ditescas: supra epigr. 18.

10 *Sophos*] Supra epigr. 4. vers. 8.

11 *Cirrha*] Oppidum Phocidis juxta Parnassum: alii verticem Parnassi esse volunt. *Permesside nuda*] Permessus, fluvius Bœotiæ ex Helicone monte defluens, Musis sacratus, in

Copaidem paludem prope Haliartum sese exonerans.

12 *Romanum propius*] Quam Helico aut Parnassus. Vel propius ad opes comparandas. *Rad.*

13 *Illic æra, &c.*] In foro numeratur patronis. *Pulpita, &c.*] Editiora loca ante scenam, e quibus recitabantur poëmata.

14 *Steriles*] Nullum fructum afferentes. *Cathedras*] Auditorii subsellia. Lipsius interpretatur *sellas.* vel Metaphora est a cathedris qua Rhetores sedebant. Juven. 7. Sat. 'Pœnituit multos vanæ sterilisque cathedræ.' *Basia, &c.*] Supra epigr. 4. vers. 1. *Basia*] Id est, laudes et commendationes: basium enim signum erat libri probati et laudati.

EPIG. LXXVIII. 1 *Pulchre, &c.*] Nil non facere Charinum quo coloretur: pallere tamen: vel, cum rite omnia experiatur quæ ad colorem inducendum faciant: cum tamen λείχων sit, non mirum esse, si palleat.

4 *Sole utitur, &c.*] Insolatione utitur, quæ veteribus in usu, ut ad solem uncti cutim redderent nitidiorem. Pers. 4. Sat. 'Si unctus cesses et figas in cute solem.' Id ἡλιάζεσθαι Græci dicebant, et ἡλίωσιν, insolationem.

5 *Tingit, &c.*] Fuco, purpurissa. Causam ergo palloris tam pertinacis explicat postremo versu.

EPIG. LXXIX. 1 *Indignas, &c.*] Laudatur Festus, quod mentagra, fœdissimo morbi genere, correptus, non veneno, non fame, sed ferro sibi mortem consciverit. *Indignas prem.*] Festus immedicabili mentagra correptus.

3 *Siccis, &c.*] Oculis non lacrymantibus: quod firmi pectoris argumentum.

4 *Decrevit, &c.*] Relinquendæ vitæ certus.

5 *Nec tamen, &c.*] Non polluit veneno, quo sublati efferuntur nigri.

6 *Aut torsit, &c.*] Non torsit inedia voluntaria.

7 *Sanctam, &c.*] Sed vulnere facto emisit animam, pulchro mortis genere et Romanis solenni, Lucretiæ, Scipioni, Catoni, Bruto, &c.

8 *Nobiliore via*] Honesta et ampla porta, non qua fœda illa fœtidaque pestis fauces obstruxerat. Lectio genuina et emphatica e Mss. variis restituta, loco τοῦ *roga*: sic Lucanus libro 3. 'nullius vita perempti Est tanta demissa via:' et Græcam illud πολλαὶ πρὸς θάνατον ὁδοί. Et Cato, 'Altius inseruit digitos: qua spiritus ingens Exiret, magnum dextera fecit iter:' et epigr. 92. l. 11. 'Debuerant alia fata venire via.' 'Dimittere' autem 'animam' hac aliave via mortis, pari et elegantia dictum est et proprietate. Nam moriendi viæ plurimæ sunt. Festus hic nobilissimam delegit, qui ferro animam suam dimisit, mortis genere scilicet Romano, et quasi militari.

9 *Hanc mortem, &c.*] Hic itaque non fugit e vita, Cæsaris odio, quod fecit Cato ille Uticensis, ne subire vultum tyranni cogeretur, ut ipse dicebat. supra epigr. 9. vers. 3.

EPIG. LXXX. 1 *Semper*] Attalus πολυπράγμων, ut semper occupatus aliquid agere videretur, apta inepta agebat: ita ut si quod ageret, deesset, asinas ageret. Precatur huic poëta salse, ut si nihil habeat quod agat, agat animam. *Agis, Agis, &c.*] Epigrammatis hujus, quo Attalum πολυπράγμονα deridet, lusus est in varia significatione τοῦ 'ago:' vide Antholog. lib. 2. epigr. εἰς πολυτεχνεῖς.

4 *Agas animam*] Moriaris. Similiter lusit quoque L. Seneca ep. 26. 'Quid egeris tunc apparebit, cum animam ages.'

EPIG. LXXXI. 1 *Sportula, &c.*] Impudentem avaritiam eorum qui sportulis inhiant plurimis notat sub nomine Cani, qui in tantum sportularum helluo et larus erat, ut etiam gravi et mortifero laborans mobo spor-

tulis vacaret, doloreque concepto quod unicam tantum acceperat, mortuus esset.

Epig. lxxxii. 1 *E servo*] Sic omnes libri. Quod cum difficile videretur, fecerunt, *E serva:* quasi velit intelligi Sosibianum ancillæ filium esse, et tamen pro libero se gerere, fateri tamen, ut vis veritatis magna est, se filium esse ancillæ, seu genitum e serva; quum patrem suum 'dominum' salutat. Ejusmodi nempe paterfamilias qualis epigrammate 85. sequente, 'Quirinalis,' ancillas quasi gallinas, non parendi, sed pariendi causa possidens. *Musambert.* Cum patrem appellas dominum (quod ingenui faciebant honoris causa) tu, natalium vitii tibi conscius, per blanditias illas fateris te esse hybridam, natum scilicet e serva et libero. Scriverius hic grandius secretum latere existimat: vivente enim patre Sosibiani, servus ejus suspectus erat de consuetudine stupri cum hera sua, adeo ut populus crederet Sosibianum nostrum ex servo ipso conceptum. Non est, inquit Martialis, quod in dubium revocemus id, quod omnes hactenus suspicati sunt, te e servo tuo domestico genitum: id enim blande fateris, quum ipsum servum illum vocas 'Dominum,' qui revera pater tuus est. Nam Domini per irrisionem sæpe servos suos vocabant 'Domines:' vide epigramm. 58. l. 5. Gronovius hoc accipit, quod fingit Scriverius, Sosibiani matrem, patris ejusdem uxorem, clanculum cum verna suo consuevisse cubilibus. At non accipit, τὰ 'Cum dicis dominum' explicanda esse, quum ipsum illum servum vocas 'dominum,' qui revera pater tuus est. Immo quem 'dominum' vocabat, non servus (id enim non nisi per ludibrium fiebat) sed creditus ac professus illius pater erat. Hæc autem sententia: Jure, Sosibiane, patrem tuum per blanditias, 'dominum' vocas: est enim dominus tuus revera, non pater: neque enim ex illo, sed ex servo vestro familiari, ex mancipio ejus, quem falso patrem vocas, conceptus et genitus es. Nec objici debet Jurisconsultorum exceptio, 'partum ventrem sequi.' Nam illam dissimulans Martialis, acumen captavit ex generali regula, servorum res, adquisita, partus, vicarios, non ipsorum, sed dominorum juris et potestatis esse. *Gron.*

Epig. lxxxiii. 1 *Hæc, &c.*] Ejusdem argumenti et artificii cum epig. 13. supra, quod vide.

2 *Longas, &c.*] Nam porticus erat longa, et soluta magis extendebatur.

3 *Absoluta*] *Heu* ferre possum: *vitato* non fero. Nec tamen 'absoluta' est dissoluta, seu in varias partes divulsa; aut crimine absoluta: sed tantummodo suæ significationis, absoluta casu grandi tanquam crimine. Id enim ipsum, quod loco criminis est, apparet in contextu verborum, et 'quanto casu absoluta' est, quam gravis casus crimine infamiaque liberata. Est autem casus ille mors Reguli. Quam dirum detestandumque casum ei remiserunt dii, qui minimum aberat, quin contigisset. *Gron.*

9 *Tantæ Reguli, &c.*] Vide vers. 12. epigr. 13.

Epig. lxxxiv. 1 *Os et labra*] Oris et labiorum Mannejæ spurcitiam notat hoc epigrammate, quod lingeret catella, quippe hoc animal lambendis immunditiis delectatur.

2 *Merdas si libet esse*] Phædrus Fab. 27. 'O canis, merito jaces, Qui concupisti subito regales opes, Trivio conceptus et educatus stercore.' *Gronovius. Merdas, &c.*] Quæ tetro odore non superant 'artificis tui oris halitum,' Juven. S. 10. 238.

Epig. lxxxv. 1 *Uxorem, &c.*] Salse notat Quirinalem equitem Romanum, qui cœlebs quum esset se omnibus ancillis suis miscebat, ex quibus permultos suscipiebat liberos.

4 *Domumque, et agros implet*] Urba-

nis se miscens et villicis suis ancillis. *Equitibus vernis*] Hybridis: a patre, ingenuis; a matre, servis: supra epigr. 42. vers. 1. Antith. sic Juven. 9. Sat. 'agebas Vernam equitem.'

5 *Paterfamilias, &c.*] Vere enim auget familiam; quæ servorum est. Facete Quirinalis, quod domum vernis impleret, 'Paterfamilias' dicitur: nam familia proprie servorum; quare et servi olim familiares dicti. *Heraldus.*

Epig. lxxxvi. 1 *Venderet*] Inducitur hic præco a poëta, non ut dicax, sed ut hebes et bardus, qui ut velificaretur gloriæ domini, cujus ea res venalis, et ut omnem ab eo suspicionem angustiarum rei familiaris et æris alieni amoliretur, fundi venalis vitium aperit imprudens. *Musambert.* *Facetus*] Qui dum voluit officiosus et facetus videri in excusatione Marii fundum vendentis, simpliciter, ne dicam stupide, agros vituperavit; quos laudasse, sui fuerat muneris.

5 *Servos, &c.*] Pestilens est locus, in quo perdidit servos.

6 *Non amat, &c.*] Phædrus l. 1. F. 8. 'Nemo libenter recolit, qui læsit locum.'

7 *Quis faceret, &c.*] Quis licitaretur, aut emeret?

8 *Noxius, &c.*] Pestilens, vel in damnum Marii, qui vendere cupiebat.

Epig. lxxxvii. *De Novio Micropsycho*] Nugantur qui vocem hybridam ex μικρὸς et *specio* volunt, ut et qui legunt *Micropsopo*. Recte *Micropsycho*, id est, parvi et abjecti animi avaro. Microspicum esse scriptum pro Micropsychum docuit pridem summus Scaliger: sed idem 'Mycropsychum' male accipit, pro homine teneræ frontis et subrustici pudoris. Imo 'Micropsychus' est homo sordide parcus, qui neminem invitat, nec convivia agitat: de cujus vicinitate queritur Martial. quod cum sibi vicinus esset, non magis eum vicinum sentiret, quam qui longe habitabat; nunquam enim ab eo ad cœnam vocari. Divites enim tunc temporis vicinos ad cœnam vocabant frequenter: quod qui non faceret, Micropsychus audiebat. *Salmas.*

6 *Terentianus*] Præfectus Ægypti, in qua, Æthiopiam versus, urbs Syene 'umbras nusquam flectens' solstitio æstivo.

11 *Migrandum est*] Ut vel ille me videat, vel ego illum: præsentem enim nunquam video; forte et absentes mutuo vel occurremus, vel videbimus. *Longius, &c.*] Neque enim tam prope videre fas est.

12 *Vicinus*] In ipsis Novii ædibus habitet oportet *inquilinus*, ἔνοικος, qui in conducta habitat domo. Concludit ergo ex absurdo et paradoxo; ut mutuo videamus, ideo convenimus: ut Novium videas, recedas ab illo, non accedas oportet: præsentem videbis nunquam, absens sæpius. *Raderus.*

Epig. lxxxviii. 1 *Ne gravis*] Vini usus Romanis fœminis tam severe interdictus, ut vinum bibisse perinde esset, ac si in adulterio, aut gravi crimine deprehensa, capitali supplicio plectenda foret. Hinc oscula cognatorum, quibus viri mulierum abstinentiam explorabant. Hinc Fescennia ebria, quum vellet culpam velare, vinique odorem reprimere, voravit aromata, pastillos, &c. Sed Martialis non repressum fœtorem, sed auctum affirmat. *Raderus.*

2 *Pastillos, &c.*] Trochiscos ex aromatibus et pulvisculis odoratis a Cosmo myropola confectos (Angl.) *lozenges or trochisks.* Sic Horat. Sat. 2. 'Pastillos Rufillus olet, Gorgonius hircum:' molles enim et effæminati iis utuntur. *Luxuriosa*] Prodiga. Sobrii enim et frugales ab hujusmodi delitiis abhorrebant.

3 *Ista linunt, &c.*] Isti pastilli tibi jejunæ sumpti. Non jentabant enim aut prandebant, nisi pueri, aut ægri et luxuriosi. *Rad.*

4 *Extremo, &c.*] Oris fœtorem forte emendant; ructum ex imo ventriculo nequaquam. Barathrum proprie locus tanta altitudine depressus, ut ægre despicere possis: hic pro imo stomacho.

5 *Diapasmate*] Medicamento illo, cui immiscentur odores, a διαπάσσω *conspergo*. E tusis autem et in pulverem redactis siccis aromatibus fiebant diapasmata, quibus etiam lecti geniales et discubitorii respergebantur, et qui ad cohibendos sudores in balneis corporibus inspergebantur. *Virus*] Gravis anima, halitus gravis.

6 *Duplex, &c.*] Hesterni vini et diapasmatis. 'Animam' vocabant halitum: sic 'fœtere alicui animam' dicebant. Unde 'bene,' vel 'male animati,' pro iis, quibus halitus fœtebat, vel bene olebat. Titinnius in Fullonibus: 'Interea fœtida anima nasum oppugnat.' Et de inferiore gutture Plautus Aulular. Scen. Postquam obson. &c. 'Ne quid animæ forte amittat dormiens.' Alludit ad gulam follis, qui in veteribus Glossis exponitur, θύλακος καμίνου, ἀσκός· *Follex.* Rigal.

7 *Notas ergo, &c.*] Quum ars tua et fraus deprehensa sit, frustra voras pastillos, quibus non modo non tegis vinum, sed magis prodis. Itaque ne dissimula in posterum vinum haustum, et minus eris nocens. Nota artificia et flagitia Romanarum matronarum in tegendis sceleribus. *Raderus.*

8 *Sis ebria simpliciter*] Vinum potius oleas, quam fœtorem spiritus medicamentis sumptis augeas. Vide epigr. 42. l. 8. vs. 3. et epigr. 7. l. 6. vs. 4.

Epig. lxxxix. *Ad Alcimum*] Epitaphium est ad sepulchrum Alcimi servi vel pueri Martialis, in ipso ætatis flore rapti, quem in agro Labicano sepelierat.

1 *Raptum domino*] Puer hic videtur fuisse Martialis. *Crescentibus annis*] Jam adolescentem.

2 *Labicana*] In via Labicana, quæ a porta Esquilina ducit ad Labicum Italiæ pagum. De more hoc; nam sepulchra olim juxta vias publicas, ut prætereuntes monerent mortalitatis. *Levi cespite, &c.*] Non magnifico tumulo: vel respicit precationis et inscriptionis formulam, S. T. T. L. hoc est, 'Sit tibi terra levis.' Cui enim male volebant, terram gravem et tumulum onerosum precabantur; quo anima, quam sepulchro una cum corpore condi credebant, depressa, ad beatorum sedes tarde aut ægre devolaret; atque ægre ultro citroque ad sepulchra commearet in solennibus funereis: ut contra, cui bene volebant, tenuem et sine pondere terram precabantur. *Farn.*

3 *Non Phario, &c.*] Ægyptio. Non obeliscos et pyramidas, non statuas, quæ columnis e saxo Ægyptio innixæ pendere et nutare videantur: vide epigr. I. Spect. vers. 11. *Nutantia*] Ob immensam altitudinem.

4 *Quæ cineri, &c.*] 'Consumet ferrum lapidemque vetustas,' &c. Ovid 4. de Ponto. et Juven. Sat. 10. 'data sunt ipsis quoque fata sepulchris.'

5 *Buxos, &c.*] Buxetum, hypampelon, viridarium, flores pratenses: tumulis namque moris erat virentes inserere arbores, 'Spirantesque crocos et florum perpetuum Ver.' Ramiresius non intelligit coronas ex foliis buxi et vitis, ut Raderus sentire videtur. Sepulchra enim designabantur in agris, et in fronte ponebatur scriptio, quæ contineret latitudinem et longitudinem soli sepulchro destinati, quod spatium soli sacrum erat. Et in hoc spatio erigebantur tumuli, obelisci, pyramides, &c. Alii arbores ponebant, quæ crescentes locum monumenti opacarent. Tum quia felicibus manibus perpetuas et virentes arbores convenire existimabant; ideo eligebant buxos, cupressos, laurus, quæ nunquam amittunt folia; quod

idem observabatur in floribus, quos etiam serebant, juxta sepulchra.

7 *Monumenta laboris*] Quid tantopere laborant pro illo *laboris?* Audent etiam ineptos dicere, qui legunt *doloris:* et perire omnem gratiam epigrammatis, nisi retineatur *laboris.* At illud plane legitur in Arondelliano, et Martialis tertio versu præcedente improbat, quæ vanus labor dat cineri. *Monumenta doloris* sunt luctus mnemosynon et admonitio. At inter ipsos nondum convenit, *laborem* opus an amorem interpretentur. Sed, ajunt, neque hypampelus neque buxetum possunt esse monumentum doloris, quia pridem erant exculta, antequam mortuus ibi humaretur. Unde autem hoc colligunt? Annon loquitur Poëta ex persona domini jam sic instruentis locum? Fuerit autem olim hypampelo et buxeto consitus; cur necesse est id domini potius quam villici manu esse factum? Denique ne sic quidem ineptum *doloris:* omnis enim locus, qui mortuo illato religiosus fit, efficitur *monumentum doloris.* Ita foret: Accipe hunc locum viridibus exornatum, sitque positus ille mihi monumentum doloris. Respicit et opposita: nam ista 'Phario nutantia pondera saxo,' et similia, potius sunt monumentum ambitionis quam doloris. *Gronovius. Laboris*] In cippo excolendo, et hoc carmine. Non *labores* operis vult, ut Scalig., sed amoris. Poëtis enim amor est *labor*, ut Atticis πόνος, et *laborare* amare, ut Atticis πονεῖν, μοχθεῖν. vide sis Marcilium ad Horat. Od. 17. lib. 1.

8 *Perpetuus honor*] De perpetuo virore buxi et prati accipe.

9 *Lachesis, &c.*] E Parcis una: id est, ubi fata absolverint pensum vitæ meæ.

Epig. xc. 1 *Garris in aurem*] Cinnam carpit, cui is sederat morbus, ut semper in aurem proximo garriret et immurmuraret.

2 *Teste quod, &c.*] Quod audiente vulgo profari licet.

3 *Rides, quereris, &c.*] Studia populi in theatro vel circo videtur significare. Ibi enim modo ridebatur, modo plorabatur, clamabatur, damnabatur, &c. pro cujusque affectu et sensu. Hæc omnia quæ populus faciebat palam, Cinna clam, atque si haberet arcana, factitabat. *Raderus.*

5 *Adeone penitus*] Nullam vim video in interrogatione. Itaque magis probo, quod est in Arondell. *Adeoque penitus.* Gronov. *Sedit*] Adeone fixum est et inveteratum stolidum hoc vitium? Sane 'morbum' quandoque Latini dicunt pravam quandam et pertinacem alicujus rei affectationem, cujus rationem nullam reperire queas aliam, quam propensionem ἄλογον. *Herald. Morbus*] Vitium affectatæ taciturnitatis. Natum autem videtur hoc epigr. e joco Scauri, quo Junium Othonem Rhetorem tecto et suspicioso dicendi genere usum taxavit, inquiens, acta illum in aurem alterius legere, quæ publica quidem sunt, vulgoque legi oportet. Raderus clancularie obtrectationis vitium innui vult.

6 *Cæsarem laudes*] Cujus quidem laudibus nihil magis publicari debet.

Epig. xcii. 2 *Vel ede tua*] Ut sint quæ ego vicissim carpam; videbis ῥᾴδιον esse μωμᾶσθαι ἢ μιμεῖσθαι, et quam sit 'facilis rigidi censura cachinni.'

Epig. xciv. 1 *Fabricio Aquinus*] Poëta laudat formam et æternam Aquini et Fabricii amicitiam, quæ non vivos tantum, sed mortuos etiam conjunxit. Tum quod rarum exemplum est, eundem ambos ordinem duxisse, inter quos tamen facillime existit simultas. *Rad.* De his Polybius.

2 *Qui prior, &c.*] Qui Aquinus lætior mortem obiit, quod sibi superstes foret amicus: vide supra ep. 87.

3 *Ara duplex, &c.*] Simul vel prope sepultis gemina excitata ara et inscripta testatur fuisse eos primipilares.

4 *Plus, &c.*] Hoc tamen (quem do-

cet inscriptio) honore et ille major qui paucioribus inscribitur literis, fuisse et amicos.

5 *Fædere vitæ*] In Arondell. erat *pondere vitæ*. Nec parum placet. Sacrum pondus vitæ est perpetua et divina quædam gravitas, severitas, sanctitas. Sic sæpe Manilius l. 1. 'qui strictas pondere mentes Prudentes habuere viri.' l. 2. 'Nec non et fidei tutelam vindicat ipsam, Pectoris et pondus.' l. 5. 'facit ora severa; Frontes ac vultus componit pondere mentis.' Cicero 2. de Orat. 'Habet enim et voluntatem nocendi in iracundia, et vim in ingenio, et pondus in vita.' Deinde idem Arond. *raros*. Scribe: *Famaque qua raros novit, amicus erat*. Erant amici, *qua*, id est, quousque, quam ad summam, fidem, affectionem, raros amicos fuisse novit fama. *Gronovius*.

6 *Amicus erat*] Sed Valerio hæc duo sunt quasi epitaphia, longiusculum videlicet unum hexastichum; alterum breviusculum, quod longiore illo continetur, nempe postremum distichum, idque plus esse ait poëta, quanto plus laudis habet amicitiæ, quam primipili titulus. *Musambert*.

Epig. xcvi. *Ad Helium*] Pessimum rabulam obstrepero clamore se aliorum actionibus ingerentem, ut quem propter imperitiam nemo adscivisset, propter importunitatem aliquis placaret, objecta trifauci huic Cerbero pretii offa ut taceret: potest et intelligi de prævaricatore ad tacendum corrupto, ex noto illo joco in Demosthenis argentanginam. vide Gellium l. 9. c. 11. et epigr. 7. l. 8.

Epig. xcvii. 1 *Molestum est*] Tibi claudicanti. *Scazon*] Alloquitur versum suum, qui cætera jambicus, nisi quod in quinta sede habet jambum, et in ultima jambum mutat Spondæo, Claudicare itaque videtur, unde et nomen a σκάζω.

2 *Materno*] Amico, cui mittit hoc ep. vide l. 10. epigr. 37. vel ipsi forte cinædo, cujus, etsi hic eum nominasset, argutissime mox fingit sibi excidisse nomen; infra vs. 14.

3 *Dicas in aurem*] Clam, velut mysterium Cereris: et lepide poëta jubet, ut in aurem dicat, quum ipse publico versu vulget per orbem.

4 *Amator ille, &c.*] Tristes lacernas appellat poëta, nativi ac subfusci coloris; quales a viris severis gestabantur, quos puderet induere colores improbos et fœminarum proprios. *Leucophæatum* colorem ex λευκῷ *albo* et φαιῷ *subnigro* mixtum recte interpretatur Merula. *Ferrar. Amator, &c.*] Qui gestat laudatque pullas vestes. Reprehendit hic, tristium ille lacernarum amator, coccynas et amethystinas vestes, tanquam parum viriles; et galbinos mores, ut molles et effæminatos notat hic Martialis. Lacernis ergo utebantur in bello, postea etiam domi; atque eæ quandoque togæ superinjectæ, quandoque separatim sumptæ.

5 *Et bæticatus, &c.*] Ipse Hispano indutus colore, quem, juxta Bœtim, rutilum et fuscum oves habent nativum, lib. 14. ep. 133. *Leucophæatus*] Veste indutus coloris e λευκῷ *albo* et φαιῷ *subnigro* misti, (Angl.) *gray*.

6 *Qui coccinatos, &c.*] Qui vestibus usus cocco tinctis (Angl. *scarlet*) putat esse molles et parum viros.

7 *Amethystinasque, &c.*] Dicitque purpureas seu violaceas, a colore lapidis Amethysti, epigr. 154. l. 14. mulierum esse vestes, non virorum.

8 *Nativa laudat*] Quæ non sunt artificio tincta, quales sunt vestes Bæticæ, de quibus supra, vers. 4. Id Græci αὐτοφυῆ dicunt. *Habeat, &c.*] Et si viriles gestet vestes, muliebres habet mores et molles.

9 *Galbanos, &c.*] Subalbos seu herbacei coloris, χλωρούς, a flore galbani ferulæ e Syria: vel molles instar Galbæ Imp. effœminati. Vide Turneb. l. 17. c. 8.

11 *Adspicit, &c.*] Despectat inguina; ep. 64. lib. 11.

12 *Devorantibus draucos*] Pascen-

tibus se et delectantibus; epigr. 60. l. 9. vers. 4. Vel hyperbolice dictum, id est, nimiam aviditatem præ se ferentibus.

13 *Nec otiosis, &c.*] Labris undantibus et præ desiderio saliva fluentibus. Juv. S. 9. 31. 'spumante labello.'

14 *Excidit, &c.*] Argute fingit, vel se esse oblitum ejus nominis, quem tamen supra nominarit; vel, sibi imprudenti excidisse in hoc epigr. nomen ipsius, sive ille Maternus fuerit, sive Fuscus, Galba, aut Cinna, quod intimabat in vocibus 'Fuscinos,' 'Galbanos,' seu 'Coccinatos:' vide Lips. l. 1. epist. quæst. 5. luditque in ambiguitate τοῦ *Excidit*.

EPIG. XCVIII. 1 *Cum clamant, &c.*] Alia lect. *Dum clamant o. l. tu Næ tantum*. Vide ep. 38. l. 6. 'Jam clamor centumque Viri.'

4 *Dic aliquid*] Qui te ostentare soles, cæteris interstrependo, ac si haberes quod diceres: ecce, jam silentio facto, ostende quam disertus sis patronus. At nunc piscis et rana Seriphia es, nec γρῦ quidem habes quod dicas.

EPIG. XCIX. 1 *Litigat, &c.*] Facetus lusus per correctionem: quod Diodorus quidam podagra laboraret, et litigans nil persolveret patrono, hunc non esse pedum morbum dicit poëta, sed manuum, quæ chiragra dicitur. Podagra detenti, ut plurimum litigiosi, queruli, loquaces sunt, et quia pedibus uti non licet, lingua strenui sunt, mala multa animo versantes.

2 *Chiragra est*] Jocatur avaritiam Diodori a Chiragra, quæ manus contrahit, profectam; licet 'illi nec justa chiragra Contudit articulos.' Horatius 2. libro Sermonum.

EPIG. C. 1 *Non plenum, &c.*] Calenus cum mediocres opes haberet, minime sordidus in amicos exstitit; postquam ejus opes auctæ, nihil amplius amicis largiebatur, et ipse parcius vixit. Optat illi poëta immensas opes, ut fame pereat, atque ita irridendo castigat avaritiam: 'Crescit' enim 'amor nummi quantum ipsa pecunia crescit,' Et 'Quo plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.' Non omnino vicies sestertium, vel vicies centena millia nummum sestertium, nostræ monetæ 50,000. coronatorum, vel 150,000. florenorum possidebas.

4 *Centies amici*] Centies sestertium vel centies centena milllia nummum sestertium, nostræ monetæ 250,000. coronatorum, 750,000 florenorum. *Gronovius*.

6 *Intra, &c.*] Intra septem menses.

7 *Mortes quatuor, &c.*] Hereditates ex 4. amicis mortuis.

8 *Quasi, &c.*] Quasi tibi ablatæ potius et amissæ fuissent 78,125. lib. quam relictæ et legatæ.

10 *In tantam, &c.*] In avaritiam tam sordidam et famelicam.

12 *Semel, &c.*] Solis natalibus.

13 *Nigræ sordibus, &c.*] Ærea moneta seu plumbea, cujus contrectatione sordent manus. Simul et sordes Caleni taxat, qui ad 7. veteres amicos excipiendos non excedebat sumptum ejus summulæ quæ nigra vænit moneta, quod et vilissimarum rerum pretium est, ut apparet ex adjecta 'selibra plumbea.' Nolebat enim aurum aut argentum in amicorum conviviis profundere.

14 *Et septem veteres, &c.*] Est Emphasis in numero, quod non ausus fuisset Musarum numerum implere, quemadmodum lautiores, qui etiam illum convivarum numerum superabant. Est etiam emphasis in verbo 'tui;' non enim erant sodales tantum inter se, sed omnes hujus avari. Est et in verbo 'veteres,' quibus major habenda est reverentia. *Ramires*.

15 *Plumbea selibra*] Farnabius, æneæ monetæ duobus terunciis, inquit. Inepte; nam teruncius Romanis fuit nummus argenteus: immo, *Plumbea selibra* est duodecim assibus. Nam as Martialis tempore constabat semuncia æris, ita ut ex libra æris fuerint quatuor et viginti asses. *Plumbea selibra*] Pessimæ notæ, id est, æ-

neæ monetæ duobus terunciis, vel etiam plumbeæ; namque et quadrantes plumbei Romanis quondam in usu.

17 *Millies*] Millies sestertium sive millies centena millia sestertium, vicies quinquies centena millia scutatorum vel coronatorum vel Philippeum, 7,500,000. florenorum. *Gronovius*. *Millies, &c.*] Millies centena millia H. S. id est, 781,250. lib.

Epig. ci. 1 *Mammas, &c.*] Puella sibi visa, quod viverent pater et mater eum nutriciis, quos etiam patres et matres (pro more) appellabat, vel quo junior videri possit, seniores se, interdum coævas, imo et juniores salutavit appellavitque mammarum et tatarum, patrum scilicet matrumque prænomine, cum ipsa jam vetula esset, ipsorumque abavia videri posset.

Epig. cii. 1 *Illa manus, &c.*] Deflet immaturam Demetrii famuli amanuensis mortem, et simul ætatem ejus, et narratiunculam de data libertate apponit. *Manus*] Hic ponitur pro servo amanuensi, cujus characteres, quibus depingebat Martialis epigrammata, placebant Cæsaribus, ad quos illa mittebantur. *Ramires*.

2 *Domino, notaque*] Mihi domino ejus; vel, ipsi Demetrio felix, ut quæ exscribendo mea carmina sibi laudem et notitiam apud Cæs. consecuta sit. *Cæsaribus*] Tito et Domitiano.

3 *Destituit, &c.*] Obiit florenti jam ætate et viridi.

4 *Quarta tribus*] Novemdecim natus annos. *Lustris*] Lustrum, quinquennium est. *Messis quarta*] Est quartus annus.

5 *Ne tamen, &c.*] Ne tamen non liber moreretur, cavimus, (Anglice) *we provided*.

6 *Ureret lues*] Febris quæ πυρετὸς, sive illa fuerit mentagra quæ supra epigr. 79.

7 *Cavimus*] Providimus, cautionem de libertate dedimus.

9 *Sensit, &c.*] Moriens agnovit beneficium meum, quo eum ex merito suo liberum esse pronunciaveram. *Patronum, &c.*] Sic enim liberti eum, a quo manumissi sunt, appellare soliti.

10 *Liber*] Maluisset, opinor, servire apud superos, quam liber ire ad inferos. *Rad.*

Epig. ciii. 1 *Qui pinxit, &c.*] Pictor qui pinxit Venerem tuam, Lycori, blanditus est Minervæ, Veneris quondam de pulchritudine æmulæ, adeo deformem pinxit. Tum sciendum Lycorim lupam fuisse: luparum antistitem Venerem, nemo ignorat: vel, 'puto,' id est, ut videtur; pictor est Minervæ, cui similior imago tua Lycori quam Veneri. Pictores insuper in Minervæ clientela sunt. Hinc acumen epigr. 41. l. 5.

Epig. civ. 1 *Si dederint, &c.*] Ejusdem argumenti est hoc cum epigr. c. quod vide.

2 *Factus eques*] Alii, *nondum justus*, id est, non plenum et justum assequutus censum equitis, qui quadringenta sestert. id est, Angliceæ monetæ L. 3125. Quare cui aliquid ex ea summa deerat, non erat justus eques, quia omnibus equitum privilegiis uti non poterat, quorum non erat sedere in quatuordecim ordinibus, lege Roscia: vide l. 4. epigr. 67.

4 *Faciles, &c.*] 'O faciles dare prava deos!' Risus etiam in Diis benignitatis et concessionis signum. Sic l. 2. epigr. 7. de Roma: 'Risisti; licet ergo, nec vetamur.' Risu enim quis videtur annuere, ut et l. 6. epigr. 82. *Ramires*.

5 *Sordidior multo*] Primum argumentum ἀνελευθερίας a vestium sordibus et vilitate: ut ergo μικρολόγων vestes sordidæ et ῥυπαραί; lautorum contra, nitidæ et puræ, Græcis καθαραί. *Herald*.

7 *Deque, Explicat, &c.*] E 10. olivis major pars reservatur in proximam cœnam. Quod ergo est hominis fœdissime σμικρολόγου, qualem describit etiam Juvenal. Sat. 14. 129. 'Hester-

num solitus medio servare minutal Septembri.' Spartianus in Div. Juliano: 'Nam Julianus tantæ parsimoniæ fuisse perhibetur, ut per triduum porcellum, per triduum leporem divideret,' &c. Id est, ut unica mensa tres pene cœnas explicaret; ut loquitur Martialis.

9 *Vejentani, &c.*] Fæculentum et turbidum vinum a Vejentibus in Italia.

10 *Asse Venus*] Illi plebeja contento: l. 2. epigr. 53. 'Si plebeia Venus gemino tibi vincitur asse.'

11 *In jus*] E formula vocandi in jus. *Fallax atque*] Qui voviati te laute victurum si, &c. *Inficiator, eamus*] Qui sordide vivendo non agnoscit se ex voto accepisse quod accepit. *Inficiator* ergo dicitur, qui reapse et opere negat se quid consecutum esse.

12 *Vive, &c.*] Laute, genialiter. vide epigr. 16. supra vers. 4. *Redde Deis*] Quando iis non uteris: vel, ut liberius vivas, quod prius fecisti.

Epig. cv. 1 *Picto, &c.*] Pardi enim et pantheræ variegati et maculosi. *Delicata, &c.*] Mollia, purpurea, serica, ut mox vers. 8.

2 *Improbæque*] Feroces, rabidæ, vel, quod nemini probabile erat passuras tigres. Quicquid ergo nimium est, et modum normamque excedit, 'improbum,' Latinis dicitur; sic 'improbus labor' Virgilio, nimis magnus et immodicus; Suetonius 'improbius natum' hominem dixit, qui proceræ staturæ fuit et justam excedentis; sic 'improbiora labra,' Velio Grammatico, sunt enormia et ultra justum modum protensa; sic 'improbus color,' pro purpureo, utpote qui excellit et eminet, et super cæteros omnes colores. vividus et fulgens, et quasi superbus et cæteros colores infra se positos prægravans; sic 'improba tegmina pedum,' Valerio Flacco, de calceis purpureis. Hinc conjice quid per 'improbas tigres' intelligat, feritate sc. et sævitia excellentes. *Salmasius. Improbæque*] Verum quidem est, improbum pro immodico, et magno dici: tamen 'improbi coloris lacernas' apud Senecam accipio, non purpurei modo, sed inter purpuras eximii saturi, multumque diversi a plebeja purpura. Sed quum Val. Flacc. lib. 6. dicit: 'Improba barbaricæ procurrunt tegmina plantæ,' nihil aliud videtur dicere, quam modum pedum longe excedentia. Sic alibi dicit, 'improba arva,' invidendæ fertilitatis et cæli. Sic apud Sueton. 'Improbius natus,' est homo 'Improbæ naturæ;' ut tamen naturam accipias non pro statura, sed ut in Priapeio; 'Natura est quoniam semper aperta mihi;' ut apud Minut. Felic. 'parentis sui adorare naturam.' Hoc est illud δολιχόσκιον ἔγχος. *Gronov. Tigres*] Vide ep. 18. lib. spect.

3 *Indulgent, &c.*] Patiuntur flagra. Ramiresius sic hunc locum accipit: 'Indulgere,' dicit, est dare vel facere aliquid tua voluntate, quod alias poteras negare si velles. Sic hæ tigres quum possent in flagellatores insurgere et flagella non pati, sua voluntate et reverentia Cæsariani Numinis, eam patientiam indulgebant flagello, quod postea dicit Poëta; 'Quis spectacula non putet Deorum?' Et paulo post; 'Hæc clementia non paratur arte; Sed norunt cui serviant leones.'

4 *Lupata*] Lupata sunt asperrimi freni genus, a lupinis dentibus dicta, qui inæquales sunt, et eo morsus eorum acerrimus. *Rad.*

5 *Quod frænis Libyci domantur ursi*] Hunc versum Lipsius de leonibus currui junctis interpretari debere pertendit, quia nullum esset miraculum de ursis, qui mites et dociles ad magis miranda. Aliter sensisset, si totum epigramma legisset aut saltem attendisset. Non magnum aut mirandum spectaculum esse, ait poëta, pardos videre jugo subditos et currum trahentes, tigres pariter, &c. hæc om-

nia, inquam, minora et protritiora esse, quam ut spectatorem morari possint, aut stupore defigere: 'Hæc transit tamen ut minora quisquis Venatus humiles videt leonum,' &c. Ut in sequentibus videre est: quis jam ex istis dicere possit Libycos ursos, leones esse; imo quis non contrarium asserat? hoc spectaculum leonum lepores venantium, et illæsos dimittentium, adeo magnam miramque rem videri vult, ut in comparatione nihil sint ceterarum omnium ferarum mansuefactarum miracula. *Salmasius.* Vide Lipsium Elect. 2. cap. 4. contendentem leones a Romanis tum rudibus, obvia notaque voce dictos fuisse 'Libycos Ursos:' ut et elephantem, 'bovem Lucam;' struthionem, 'passerem marinum;' contra quem ex Plinii autoritate, l. 8. c. 36. et 58. docte disserentem, cum alii plurimi autores, tum hic facit locus, ubi inductione cæterarum ferarum, inter quos et ursorum, ascenditur distincte ad leones.

6 *Quantum Calydon, &c.*] *Calydon* urbs Ætoliæ, quæ aluit aprum illum vastatorem a Meleagro et Atalanta cæsum. Vide ep. 15. libro spect. vers. 1.

7 *Purpureis aper*] Supra vers. 2. *Capistris*] Capistrum, vinculum est, quod mulis, bobus, aliisque jumentis adhibetur, ne fugiant, et quod circa os involvitur, ne gramen carpant.

8 *Esseda, &c.*] Currus Britannicos. *Bison*] Fera, cervi figura.

9 *Molles, &c.*] Quod Elephantus saltans paret rectori suo ex Æthiopia. epigr. 77. l. 6. et vide Ælian. l. 2. c. 11. Plin. l. 8. c. 2.

10 *Nigro bellua nil negat*] In Arondell. inveni, *non negat.* Quod Martialis esse puto, et mutatum ab illis, qui nesciebant 'negare,' simpliciter ac sine casu esse, non parere, non cedere. Sic 'equum stimulis negantem' Lucanus, sic 'saxa ferro negantia' Statius dixit, ut ad hunc in Diatriba observavimus primi; nam adeo placuit summis viris, ut suum esse malient. *Gronovius.*

11 *Deorum*] Cæsarum, quibus feræ non minus parent, quam ipsis Diis. sic Mart. l. Spect. ep. 17. de Elephante: 'Crede mihi numen sentit et ille tuum.'

12 *Hæc transit, &c.*] Hæc tamen omnia superat leporum lusus per rictus leonum.

14 *Quos velox, &c.*] Supra epigr. 7. 15. 23. 45. 49. 52. 61.

21 *Hæc clementia*] Totius epigrammatis cum epiphonemate conclusio, qua leonum in lepores clementiam divinitati Cæsaris adscribit, cujus numen sentiant leones, eique ad nutum serviant. *Rader.* Vide argumentum hujus epigr. supra ep. 15. hujus lib. et ep. 17. lib. spect.

Epig. cvi. 1 *Ovidi*] Vinum hic Nomentanum, cujus esset ingenii et naturæ docet. Recens ingratum; vetustate tamen ad perfectam cocturam adduci, et certare posse cum generosissimis. Quincte Ovidi. ad quem alibi sæpe. *Quod nascitur, &c.*] Vinum ex agro meo Nomentano, ubi vetustate decoctum maturuerit, videri potest exuisse nomen patrium (recens enim vinum Nomentanum audiebat durum et insuave) atque naturam austeram, cum vinis vel optimis contendere, et Opimianum dici, vel Falernum, vel aliud quodcunque addito amphoræ titulo, commendatur.

3 *Mores*] Asperitatem et ingratum saporem. *Nomen*] Nempe cujusvis generosissimi vini nomine, vinum illud indigitari posse, ut vel Falernum voces, vel Calenum, vel Massicum, &c. nullo enim deterius esse. *Musamb.*

4 *Anus*] Metonym. cadus seu amphora vetusta. vide supra epig. 40. vers. 1.

Epig. cvii. 1 *Interponis, &c.*] Deridet Rufum, frustra exspectantem Næ-

viam. *Interponis aquam*] Sic ille nequam paralyticus apud Petronium: 'Hausi,' inquit, 'parcius merum,' &c. Ebrii sc. in Venerem segniores. Parce bibebat Rufus idque dilutum; unde conjiciens Poëta expectasse illum amicam, atque adeo veritum ne immodico Lyæi vento, extingueretur Veneris ignis; quærit an Nævia (quæ illi semper in ore, supra epigr. 69.) noctem promisisset; ex suspiriis illius et silentio negasse autumans, ad largiorem potationem invitat; utpote majora pocula et merum quæ curas dissipet repulsæque molestiam obruat, ex præcepto Ovidii 2. Remed. 'plurima sumas, Ut stupeant multo corda soluta mero.'

3 *Unciam, &c.*] Duodecimam partem sextarii, supra 28. vers. 2.

5 *Sobriasque, &c.*] 'Lenis alit flammas.'

8 *Trientes*] Triens est tertia sextarii pars, quatuor cyathos seu uncias continens.

10 *Dormiendum est*] Tibi soli cubandum in vacuo toro: sume itaque somni poculum, postquam amica non veniet. supra epigr. 72.

Epig. cviii. 2 *Magnum, &c.*] Respondet L. Julio amico suadenti, ut aliquod magnum opus scriberet, Epopeiam scilicet, vel Lyrica et Dithyrambica, ut Virgil. et Horatius scripserunt. Respondet se otia desiderare, et liberalitatem Mæcenatis. *Magnum*] Epicum et perpetuum carmen.

3 *Ocia qualia, &c.*] Ad Virgilium respicit Eclog. 1. 'O Melibœe Deus nobis hæc otia fecit.' Per 'otium' ergo et intelligit agros et pecunias, quo Musis vacet, 'non de lodice paranda Sollicitus.'

4 *Mæcenas, &c.*] Locupletavit Cilnius Mæcenas Virgilium, Horatium, &c.

6 *Flammis, &c.*] Ut ultra rogos et cineres supersit.

7 *In steriles, &c.*] Musæ non libenter arant litus: non amant studia, 'Præmia si tollas.'

8 *Pingue, &c.*] Opimum quidem solum versare fatigat agricolam, sed amplissimæ segetis spes alit: non minus magni operis Poëtam, fructus et præmii spes.

Epig. cix. 1 *Est tibi*] Excusat se Gallo, quod non mane ad eum salutandum eat; et dicit librum quem mittit, vicariam operam præstaturum, seque venturum ad cœnam: caussatur autem domuum distantiam. *Ramires.* Geminum huic erat 72. epigr. supra. *Sitque precor*] Alludit ad priscam formulam, 'Quod felix faustumque sit.'

2 *Transtiberina*] Regio parum amœna, ubi fæx populi Judæique fere stabulabant, et quasi separata a corpore civitatis. *Rad.*

3 *Mea Vipsanas, &c.*] Scalis habito tribus, in cœnaculo prope porticum M. Vipsani Agrippæ lauris opacam. Tota ergo superior pars ubi cænabatur, cœnaculum usque ad scandulas appellabatur, quæ plerunque pauperibus locabatur inquilinis. Tum nisi alta fuissent, Martialis inde Vipsanam porticum spectare non potuisset. *Rader.* Turneb. l. 4. c. 11.

6 *Es tanti, &c.*] Et ejus quidem pretii ac meriti es, ut tibi hoc officium præstem, etiamsi ulterius sit migrandum.

7 *Tibi non, &c.*] Non multum tibi erit honoris ex me unico cliente, multis qui te comitantur addito: multum mihi hæc qualiacunque scribenti detereretur ocii, si salutandi officio vacarem. supra epigr. 71. vers. 11. et epigr. 25. l. 11.

8 *Nego*] Te prosequendo me ipsum negligo, otium scribendi amitto.

9 *Ipse salutabo*] Ipse te veniam salutatum inter cœnandum, vel a cœna; interim pro me salutatorem matutinum capias hunc libellum. *Decima*] Quæ tertia est ante noctem, hora cœnæ.

10 *Avere*] Vox solennis matutinæ salutationis.

Epig. cx. 1 *Issa est*] Laudat Catellam Publii, tamque artificiose depingit Musæ penicillo; ut hanc catellam, vera Publii, pictaque veriorem pulchrioremque judicem; et cum Catulli passere, et Stellæ columba, hoc epigramma, qua argutia, qua suavitate et venustate contendi potest. *Rad.* Nomen catellæ Publii. *Passere Catulli*] Lesbiæ pass. cujus nequitiam et mortem canit Catullus. *Nequior*] Lascivior.

2 *Purior osculo*] Ramiresius artificium Poëtæ in hoc subolet, quod voluerit insinuare, purius esse hoc Epigramma, Stellæ poëmatio, quæ puellam depingebat.

7 *Sentit, &c.*] Sentit hos affectus in Domino, atque illi tristi condolet, hilari lasciva congratulatur.

8 *Collo nixa, &c.*] Collo Domini seu gremio innixa dormit.

9 *Suspiria, &c.*] Respirationes, quæ si crassiores sint et vehementiores, ronchi appellantur.

10 *Ventris*] Ejiciend'.

11 *Gutta*] Præstitit munditiem lecto, neque ejus contaminavit stragula. *Pallia*] Pallium hoc loco, tori et lecti operimentum esse contendit. *Raderus.* Sed Brodæus dicit, quod Romani hæc in lecto induebant.

13 *Levari*] Alvi seu vesicæ onere levari.

16 *Virum puella*] Catachresis.

17 *Hanc ne lux, &c.*] Ut mortuæ superst memoria, curavit Publius illam pingi.

Epig. cxi. 1 *Scribere, &c.*] E virtutibus epigrammatum altera est brevitas. Hanc in Martiale cum essent qui carperent, respondet nescio cui Veloci Poëtæ, brevia sua epigrammata esse potiora illius nullis.

2 *Breviora*] Quæ enim breviora scribi possunt, quam nulla?

Epig. cxii. 1 *Cum tibi, &c.*] Mittebat Martialis Epigrammaton librum ad Regulum et simul thuris forte libellam. posset quis dona mirari tam humilia, tam opulento viro. Excusat Martialis munerum tenuitatem, eorundem significatione: liber namque sapientiæ studioso mitti debet, thus vere pio et Deos colenti, quibus sæpe thure faciendum est. Cum ergo Regulus sapientiæ fama et pietatis opinione clarus esset, conveniens fuit hæc munera ea mitti. *Ramir.* Ne ergo munera mittas supervacanea, ut fœminæ arma, rustico libros, &c. præcepit Seneca. Hic Poëta (missis ad Regul. epigrammaton libro et thuris forte libra) muneribus pompam addit convenientia munerum cum ejus, cui dantur eruditione et pietate. sed de hoc Regulo vide Plin. epist. ultima l. 2. et l. 6. epist. 2. *Par fama et cura Deorum*] Velim scire, ubi Scriverius, *par cura et fama laborum*. Neque enim in ordine Notarum ad hunc locum inveni. Sed si auctores habet scriptos codices ea lectio, haud dubie probanda est. Nam Regulus iste et scribebat multa et faventem eloquentiæ suæ famam habebat. Justum est autem ut 'cura' præcedat, 'fama' sequatur. 'Sophiæ labores' sunt monumenta ingenii. *Grpa.*

2 *Nec minor ipsa tuo*] Gruterus e duobus scriptis notat, *suo*, et merito probat. Sed explicandum est. Refertur ad pietatem, non ad Regulum. 'Ingenio suo,' quod ipsa occupavit, obtinetque. Sic in libro Spectaculorum: 'Nunc sua Cæsareos exorat præda leones.' Et hoc libro Epigr. 79. 'Inque suos vultus serperet atra lues:' id est, ejus hominis, cujus corpus invaserat. Frustra ille: 'Inque ipsos.' Sic apud Ovidium: 'Et crimen vox est inficiata suum.' Et Statium: 'mentem sua non capit ætas.' *Idem.*

Epig. cxiii. 1 *Cum te non, &c.*] Urbana cujusdam Prisci reprehensio

est, et correctio Poëtæ, qui errore et ignorantia sordium hujus hominis, quum eum non novisset, dominum honoris caussa regemque vocabat. At vero postquam bene novit, suo nomine vocabat. Scribit enim Seneca solitos fuisse priscos, quoties homini ignoto occurrerent, eum dominum aut regem appellare. *Rami. Merula.* Te prius mihi non notum pro munifico patrono et claro viro honorifice salutabam: postquam vero mihi innotueris, familiarius te appello et mero nomine saluto. epigr. 68. l. 2.

2 *Jam mihi Priscus eris*] Innuens sc. honorabilius nomen eum amisisse, posteaquam cognitus fuit.

Epig. cxiv. 1 *Quæcumque, &c.*] Juvenilia sua, ubi venalia sint, docet. Epigrammata quæ mihi olim puero exciderunt, venalia sunt apud Q. Poll. Valer.

2 *Apinasque, &c.*] Nugamenta carminum. Apinas autem ut et Tricas Apuliæ oppidula fuisse vilia, scribit Plinius l. 3. c. 11. a Diomede tantam per ignominiam eversa, ut in proverbii ludibrium abierint. Cum vero Græce dicantur ἀφάνναι, unde et *Affaniæ*, cur non ab ἀφάνης ducamus, ut et Tricas a τρίχες?

3 *Male collocare, &c.*] Modesta extenuatio. Occupato enim et gravi lectore indignas fatetur; nec tamen abjicit adeo, ut legi nolit, dum Bibliopolam exprimit.

4 *Et invidebis, &c.*] Nec sines ocium abire sine malo.

6 *Perire, &c.*] Exscribi enim facit, venditque.

Epig. cxv. 1 *Hos tibi, &c.*] Epitaphium Antullæ puellæ, immaturo fato raptæ. Faustine, Telesphorus Fœnius vicinus tuus (forte in agro Tiburtino. vide epigr. 57. l. 4.) Diis manibus filiæ suæ Antullæ, immatura morte præreptæ, consecravit hunc agellum, in quo cineres et ossa filiæ condidit.

3 *Nomenque sacravit*] Quia sepulchra sacra erant. Tum indicem ac titulum sepulchro addebant D. M. S. 'Diis Manibus sacrum.' Addebant etiam nomen sepulti.

4 *Dignior ipse legi*] Illud 'dignior' mihi non placet: primo quia ambiguum est: dein, si in optimum sensum accipiatur, nihil hic dicitur aliud quam versu sequente. Vellem in scripto aliquo exstaret: *voverat ipse legi.* Nam parentum summa vota, efferri a liberis. Dein, ut fere Heraldus: *Et, Stygias, æquum fuerat, prior iret ad umbras.* Ipse optaverat: et justum erat non turbato ordine mortalitatis, priorem mori. *Gronov.* *Dignior ipse legi*] Turbato mortalitatis ordine et fatis male judicantibus titulum filiæ pater tumulo inscripsit, quod officium ex naturæ ordine patri præstitisse filiam æquius fuerat.

Epig. cxvi. 1 *Quædam, &c.*] Irridet Procillum quemdam invidum, quem dicat se cupi a puella candidissima, sed amare aliam nigerrimam. Audito illo priori, summam capiebat Procillus molestiam, ita ut præ mærore se esset suspensurus; audito vero posteriori respiravit. Procilli invidiam ludificatus, candido eum lætoque nuncio usque ad suspendium contristat; nigro mox tristique reficit et a suspendio revocat.

3 *Ligustro*] Ligustri floribus.

4 *Suspendia*] Hinc colligere licet, 'suspendia' esse invidorum.

Epig. cxvii. 1 *Hoc*] Ejusdem argumenti cum epigr. 115. Est enim Antullæ Epitaphium, unaque parentum; quem morem et hodie familiæ servant, ut commune conditorium curent. *Nemus æterno cinerum*] Agellum cum luco qui religionis causa sepulchris additus. *Sacravit, &c.*] In usum et honorem sepulchri in æternum sacri.

3 *Cito rapta*] Decedunt ævi maturi, rapiuntur immaturi.

4 *Hoc erit, &c.*] Eodem monimento condebantur e more sanguine propinqui, conjuges, amici, &c.

5 *Si cupit, &c.*] Ne alienetur hic agellus, H. EXT. N. S. i. e. hæredes externos ne sequatur. Factus enim est religiosus, et ideo extra hominum commercium.

6 *Perpetuo, &c.*] In æternum sacrabitur in usum familiaris sepulchri.

EPIG. CXVIII. 1 *Occurris, &c.*] Lupercus quidam avarus et sordidus subinde Martialem interrogabat, An vellet mitti ad se puerum, cui traderet libellum Epigrammaton mutuo, quem lectum remitteret statim. Excusat Martialis longum intervallum a Luperci ad suam domum, et indicat ubi hi libelli sint venales.

3 *Tradas, &c.*] Mutuo.

6 *Pyrum venire*] Alii regionem urbis esse volunt, alii insigne ædium, alii leg. *ad pilam*, ut ep. 28. l. 5.

7 *Scalis, &c.*] In cœnaculo fere ultimo, vel tertio tabulato sub tegulis: ut supra ep. 109. vers. 2.

9 *Argi nempe, &c.*] Tmesis, Argiletum. supra ep. 4. vers. 1. ab argilla, vel Argi letho, qui ibi ab Euandro cæsus fertur.

10 *Contra Cæsaris, &c.*] E regione fori Julii est taberna bibliopolæ.

11 *Scriptis postibus*] Postes, columnæ, pilæ bibliopolarum inscripta gerebant nomina librorum venalium.

13 *Ne roges Atrectum*] Ne sit opus quærere quis meos libros habeat venales, Atrectus vocatur bibliopola.

15 *De primo*] De summo forulo, capsa, seu armario. In primis autem vel summis nidis optimi recondebantur libri: in imis seu ultimis, libri parvæ æstimationis.

16 *Rasum pumice*] Ut poliverint frontes librorum, voluminaque ornarint purpura et umbilicis, supra epigr. 67. vers. 12.

17 *Denariis, &c.*] Quibus fere æquivalent 40. e nostris. Sed denarius erat duplex; vetus, qui 8. den. ob. c.; novus, qui 7. den. ob.

18 *Sapis Luperce*] Ironice collaudat hominis sordes, cui pro vili habetur ingenium et labor Poëtæ.

EPIG. CXIX. 1 *Cui legisse, &c.*] Concludit librum, et simul excusat ejus longitudinem ironicôs, quasi postularet aliquis ab eo ut plura adderet epigrammata; dicit satis esse centum. *Ramires.* Itaque per modestiam extenuat sua epigrammata, tanquam mala sint, simulque excusat libri longitudinem: ex mente Callimachi apud Athenæum l. 3. cap. 1. τὸ μέγα βιβλίον ἴσον τῷ μεγάλῳ κακῷ: numerum autem perfectum ponit 100. cum sint 119.

EPIGRAMMATUM LIB. II.

Quid nobis, &c.] Jocosa et urbanitate plena hæc epistola est, scripta ad Decianum, poëtæ familiarem, et libro superiore sæpius laudatum: qua quasi mirantem facit poëta Decianum, cur epistolam epigrammatis ipse suis, cum ipsa epigrammata pro se loqui possint, et epistolæ vicem fungi, præscribat. Poëta velut immemor sui, admonitu Deciani, abrumpit epistolam, longius alioqui, ut jocatur, progressurus. *Rader.* Hæc omnia usque ad 'reclamant' ex persona Deciani, quem facit Poëta mirantem et reprehendentem quod epistolam Epigrammatis suis præfigat.

3 *Video quare, &c.*] Tragœdi certe, si quid esset quod principem et populum vel monitos vel rogatos vellent, epistolam exhibebant, quam vocalissimus aliquis Curio, qui theatralis quasi præconis officio fungebatur, clara legebat voce. Hoc fecerunt illi ex necessitate, quod iis in dramatico poëmate, quæ extra scenam et argumentum essent, loqui non liceret: hoc tibi o Martialis in epigrammatis tuis non æque necesse est, quæ quasi epistolia sunt.

Curione] Curionis officium erat, omnia quæ in theatro, vel principis mandato, vel magistratus jussu edictove, vel alicujus postulato pronuncianda erant, proclamare; uti quasi præconem ageret theatralem Curio. Turneb. l. 25. c. 8.

Mala lingua] Libera et mordaci.

6 *Noli ergo, &c.*] Noli indecore et absurde mimo inducere togam (qui gravitatis cultus est) id est, epigrammati epistolam, poëmati orationem solutam.

Togam saltanti inducere personæ] Quærit Scriverius, quare hoc Grutero displicuerit. Haud scio, quid illi, mihi quidem vehementer displicet *inducere togam*. 'Calceum inducere,' legi apud veteres, et 'scuta pellibus,' et 'coria induci.' Lanas vix puto, multo minus vestimentum laxum. Potest autem dubitari, verius sit, quod Gruteri codices *saltanti*, an quod Scriverianus, *saltantem*. Prius est: novi eum, qui sic se prostituit, ut in toga saltet, inepte præferre pudorem, persona capiti inducta. Posterius foret, ut Ciceronis l. 7. epist. 11. 'Mira enim persona induci potest Britanni jureconsulti.' Et Suetonii in Nerone: 'Inducta est et Afranii togata, quæ Incendium inscribitur.' *Gronovius.*

Togam] Per 'togam' tropice prosam sive solutam et liberam intelligit orationem: per 'saltantem personam,' poëmata. Saltantur poëmata in vestibus scenicis: prosa oratio habetur aut recitatur in toga. Sed togæ illæ dictæ improprie, sive togæ illæ mimicæ, consuti ex panniculis versicoloriis centones. Scenicæ nempe vestes *ἐκ ῥακῶν πάνυ εὐτελῶν συγκεκομμέναι*, *ex vilibus admodum pannis concisæ*. Noluere enim Quirites togam suam, quæ nota propria civitatis, actionibus scenicis dehonestari. *Musamb.*

Denique videris, &c.] Neque te putes epistola magis munitum adversus maledicos, quam si quis myrmillo contra retiarium ferula pro ense pugnaret.

Ego inter, &c.] Ut enim spectatores illiusmodi myrmillonis inconsideratam audaciam aversati reclamarent, ita inter alios et ego tuam hanc temeritatem epistola nullatenus efficaci te defendere conantis. Ut parum in ferula adversus retiarium, sic parum in epistola adversus æmulos et obtrectatores præsidii est.

Puto me, &c.] Respondet Martialis: 'Et sane perlongam scripturus eram epistolam; sed a te monitus, consilium muto, neque lectorem longa epistola fatigabo.'

Quid, si scias] Longiorem tibi volui epistolam facere, et quidem si scires quanta eam volui esse longitudine, tum etiam magis] hæc]taliaque diceres, sc. importune misceri epistolas operi epigrammatum. *Musamb.*

EPIG. I. 1 *Tercentena, &c.*] Excusat libri hujus brevitatem, qui nonaginta et tria habet Epigrammata, quum posset ipse plurima addere. Enumerat deinde commoda brevioris libelli: et ultimo conqueritur hunc, vel ita brevem, aliquibus visum iri longum.

Ferre] Capere.

2 *Ferret, &c.*] Pateretur, toleraret.

3 *Succincti, &c.*] Brevis libri commoda. Metaphorice eo significamus expeditum aliquem, ut de milite ad prælium parato.

4 *Brevior, &c.*] Minus insumo et perdo chartæ; modeste.

5 *Deinde, &c.*] Librarius citius

transscribet hæc, ut melioribus vacet exscribendis.

6 *Nec tantum nugis, &c.*] Occupabitur melioribus libris describendis.

9 *Te conviva, &c.*] Inter pocula legeris, vide ep. 19. l. 10. et perlegeris minori spacio quam vinum aqua calida, in quincunce, quinque cyathorum capaci, dilutum frigescat. Hyperb. 'Quincunx' pro quovis poculo. Sed gemina vis latet sub hoc verbo 'tepuisse;' vel enim, ut verba jacent, intelligitur, id est, antequam frigeat vinum calida mistum, vel antequam remittatur certamen potandi et hilaritas convivarum. De more bibendi et miscendi calidam et frigidam lege lib. 1. cap. 4. Elector. Lipsii. *Rad.*

11 *Cautus*] Cautus is est, qui præmunitus ad quodvis damnum futurum, ne sibi lædat, est.

12 *Hei mihi*] Cum illud *mihi* abest Palat. Gruterus censet rescribendum *Eheu.* Quasi diceret, Non vitabis tamen omnium reprehensionem et fastidium: sunt enim Romani proceres fastidiosissimi, et mella juxta ac fella nauseant. *Rad.*

Epig. ii. 1 *Creta dedit, &c.*] Celebrat Dacicam victoriam et triumphum quem egit Domitianus solus, cujus laurea tota ejus fuit, nec cum alio communicata: amplificat hoc argumentum a comparatis, enumeratis iis qui præcipua cognomenta ex provinciis devictis compararunt. *Ramires.* L. Metellus devicta Creta, Pub. Cornel. Scipio devicta Africa, nobilia assecuti sunt cognomenta: Domitianus vero, debellatis Cattis Dacisque, nobilius meruit cognomen, Dacici scilicet et Germanici, illi enim singula, hic bina; illi Cretenses pigros ventres, et discinctos Afros, hic Germanos bellicosos, ὄζους Ἄρηος. Sic itaque crescit collatio Magnum et nobile Cretici cognomentum; majus sive nobilius Africani; maximum sive nobilissimum Germanici. Et tamen Cretici et Africani Metello et Scipionibus jam viris contigere. Germanici cognomentum Domitiano contigit etiam puero. *Musamb.*

4 *Et puer, &c.*] Domitianus juvenis admodum expeditionem suscepit in Germanias. Sueton. l. 8. c. 2. sed neque necessariam neque utilem.

5 *Frater, &c.*] Pater tuus Vespasianus cum filio Tito de Hierosolymis triumphavit, tu de Cattis Dacisque solus. *Frater*] Titus. *Idumæos*] Judaicos. Idume, pars Judææ, ab Occidente Jordanem spectans, quæ Ἐδὼμ appellatur.

6 *Dacis laurea, &c.*] Alii *Cattis:* ut Lipsius lib. 1. epist. 5. bene judicat. Nam quia ex triumpho de Cattis non traxit Domitianus cognomentum triumphale proprium Cattici, sed commune Germanici; idcirco hunc triumphum argute Martialis cum Judaico triumpho componit; quia neque ex illo triumpho cognomentum Vespasiano patri aut filio Tito fuit 'Judaici.' Nam, ut apud Dionem est, repudiavere cognomentum hoc ut infame: Domitianus autem cognomentum *Cattici* videtur accipere noluisse, ut ignobile aut ridiculum. *Musambert. Datur laurea*] Vel Domitiano victori, vel potius Jovi Capitolino. Sueton. in Domitiano: 'De Sarmatis lauream modo Capitolino Jovi retulit.' Sil. Italicus lib. 15. 'Laurumque superbam In gremio Jovis excisis deponere Pœnis.' Plin. l. 15. c. ult. 'Fasces Imperatorum decoras. Ex his in gremio Jovis Opt. Max. deponitur, quoties lætitiam nova victoria attulit.' Parta enim victoria fasces ipsi lauro decorabantur. Atque huc pertinent, 'fasces laureati,' et 'lictores laureati.' *Herald.*

Epig. iii. 1 *Sexte, &c.*] Sextus jactabat se nihil cuiquam debere. Martialis hominis jactantiam joco subsannat, atque se id credere ait, quoniam is tantum debet, qui potest solvere. *Domit.* Vere jactat se nihil debere qui non est solvendo: debitoris

enim inopia excludit actionem. Sic argutatur Plautus in Curculione, non male credi iis, qui nunquam reddunt, quia non creditur proprie nisi redditaris: quod igitur datur non redditaris, non creditur, sed prorsus perit. 'Argentariis male credi qui ajunt,' &c. Si igitur is qui dat non redditaro, non credit proprie, nec proprie creditor est, is qui nunquam redditurus est, eadem ratione nihil debet, neque est debitor. *Herald.*

Epig. iv. 1 *O quam blandus es*] Ammianum incesti arguit, quod relictis nativis nominibus matrem hic sororem, filium illa fratrem appellet: quibus nominibus amatores et amicæ se mutuo vocent; vide Lips. Antiq. Lect. l. 3. et Epigr. 20. l. 12. et epigr. 65. l. 10.

3 *Fratrem te vocat*] Fratris et sororis, natura honestissima nomina, turpicula tegendi criminis causa facta sunt. Amicos fœminæ 'fratres' vocabant; amicas viri 'sorores:' sic l. 12. epigr. 20. 'Quare non habeat Fabulla quæris Uxorem Themison: habet sororem.' *Ramires.*

5 *Quod estis, esse*] Mater et filius.

7 *Matrem, quæ cupit; &c.*] Elegans epiphonema, et conclusio totius sententiæ, ubi priori versu τὸ 'sororem' sumitur obscœna significatione; posteriori, propria. *Ramir.*

8 *Sororem*] Sed amicam.

Epig. v. 1 *Ne valeam, &c.*] Excusat se quod non sæpius videat Decianum; et simul eum accusat, quod sæpe negetur esse domi; causatur longam locorum intercapedinem; et tandem eleganti antitheto concludit epigramma. *Ramir.* Jurandi formula, ut, 'ne vivam,' 'disperea m.'

3 *Duo sunt, &c.*] Intercapedo et spacium 2. millium passuum, qui 4. mihi fiunt redeunti, nec te convenienti. ep. 23. lib. 5.

6 *Caussis, vel*] Clientum caussis. *Tibi sæpe vacas*] Tuis studiis, vel balneis, cœnis, seu valetudini curandæ.

Epig. vi. 1 *I nunc, &c.*] Fastidiosum Severum quendam notat, quod præpropera festinatione vix degustato libello, ad finem quam primum pervenire cupiebat, quem etiam perstringit leviter l. 5. epigr. 81. Indignantis et exultantis formula Ironica, qua Severi deludit fastidium: prius quidem singula epigrammata collaudantis atque ut ederentur suadentis, collecta vero jam et edita cum fastidio dejicientis.

3 *Spectas ἐσχατοκωλικόν*] Scaliger correxit, ἐσχατοκόλιον: et interpretatur partem postremam adglutinatam. Sed hæc ipsa interpretatio ostendit verius esse Salmasii ἐσχατοκόλλιον: nam κόλλα *gluten*, non κῶλον. Quia ergo in membranis *es cato collion* esse notavit Scriverius, legendum ἐσχατοκόλλιον vel ἐσχατόκολλον: cui opponitur πρωτόκολλον. Sic πρωτόκολλον in libris et in chartis nondum scriptis primam schedam dixerunt veteres, quæ prima adglutinata esset; πρωτόκολλον in chartis nomen auctoris habebat scriptum, a quo charta confecta erat, et loci ubi facta, et tempus quo facta; πρωτόκολλον in libris nomen quoque auctoris præferebat et operis titulum. Si πρωτόκολλον prima libri scheda, utique et ἐσχατόκολλον extrema scheda dicetur, ultimo nempe loco glutinata: 'summam schedam' alibi dixit idem Martialis l. 4. ep. 91. 'Ohe jam satis est, ohe libelle. Jam pervenimus usque ad umbilicos: Tu procedere adhuc et ire quæris, Nec summa potes in scheda teneri.' Ultimam autem libri partem subinde spectare impatientis et nimium properantis est lectoris. *Salmas.*

4 *Oscitationes*] Lassitudinis et fastidii indicium est repandiculans oscitatio.

6 *Vitellianis*] Pugillaribus luteis, vitello ut credo illitis, quibus res lascivæ et elegantiores scribebantur. Alii a Vitellio nescio quo inventore, dictos volunt. ep. 8. et 9. lib. 14.

7 *Hæc sunt, singula*] Ex singulis epigrammatis junctis simul libellus fit. Est igitur absurdum, singula per se magni facere, simul autem omnia collecta fastidire et abjicere. ' Sinu' autem ' ferre' vel ' gestare,' formula est usitatissima apud veteres, pro charum habere. *Ramiresius.*

10 *Quid prodest, &c.*] Quorsum studui brevitati? frustra curavi ut liber tenuis esset, nec umbilici (de quo ep. 67. l. 1.) crassitudinem excederet, si tamen tu delicatus et supinus lector triduum illi legendo insumas.

13 *Nunquam, &c.*] Alii, *Nusquam.* ut ep. 4. l. 1. 'Nescis, heu nescis dominæ fastidia Romæ,' &c.

15 *Bovillas*] Oppidum in via Aricina, non longe a Roma.

16 *Interjungere quæris*] Male legitur *Iter jungere.* Est enim *interjungere*, jugo solvere equos seu boves refectionis gratia: est autem Allegoria: brevem librum non uno decursu perlegis, verum in itinere hæres et pausam oscitans interponis. *Ad Camœnas*] Ad lucum et templum Camœnarum extra portam Appiam. sed vide Ph. Cluverii Italiam, l. 3. c. 4.

17 *I nunc, &c.*] Epanalepsis Ironica, supra vers. 1.

Epig. vii. 1 *Declamas*] Notum discrimen inter declamatorem et oratorem: Orator veras causas, declamator fictas, agebat. Tum belle hic χαρακτηρίζεται ardelio, qui cum nihil bene agat, agit omnia belle, id est, in omnibus bellus sibi videtur; et nullas artes, nullas scientias ignotas habet, ac de omnibus loquitur, belle potius, id est, tanquam homo qui politus videri vult καὶ εὐομιλος, quam perite. Tales igitur homines appellabant ' ardeliones,' qui circa omnia volitarent, et nullibi pedem figerent. *Herald. Belle, &c.*] Ad hunc Attalum est epigramma l. 1. 80. ubi illius πολυπραγμοσύνην carpit. Hic irridet arrogantiam et jactantiam ejusdem: qua omnia affectabat et jactabat, et tamen nihil agebat. *Rad.* vide ep. 10. l. 1.

8 *Ardelio*] Πολυπράγμων, Angl. *a busybody.* ut l. 1. epigr. 80. multa agendo nihil agens, qui ut videatur aliquid esse in omnibus, nihil est in singulis: ' nusquam enim est, qui ubique est,' Seneca epist. 2. Alii ab ' ardore' et impetu multa tentantis, nihil prosequentis; Alii ab ' ardeola' avi, quæ in volatu multum movet, parum promovet, diductum volunt. Sunt qui Ardeliones mimorum genus fuisse volunt. Vide epigr. Græca κεφ. μβ.

Epig. viii. 1 *Si qua videbuntur, &c.*] Poëta per jocum, et ut tentet lectoris cum ingenium, tum candorem, epigrammatum suorum vitia, quasi a se amovens, in librariorum negligentiam et errorem confert.

5 *Quod si non illum, &c.*] Quod si meam hanc, quæ tamen vulgaris est authorum excusatio, non admiseris, neque ego te pro cordato et candido lectore habebo: ' jam sumus ergo pares.'

6 *Tunc ego te credam, &c.*] Ramiresius sic legit hunc versum: *Num ne ego te credam cordis habere nihil?* Id est, si dixeris me peccasse, te cordatum et sapientem judicabo? sed inepte.

7 *Ista tamen mala sunt*] Urget lector, sed ipsa carmina mala sunt, quod non tam ab operarum errore, quam ab autoris vitio. *Quasi nos, &c.*] Aperit se Poëta, et fatetur mala quidem esse hæc, sed et illos provocat ut meliora, si possint, scribant; sin minus, his utantur, hæc animo æquiore accipiant. epigr. 92. l. 1. quin et se minatur censorem non minus in illos rigidum, si scripserint. Quasi vero, inquit Martialis, ego diffitear esse illa peccata sive mala mea, et non joci caussa dixerim esse librarii. Sed utcunque res habet, sive mea illa, sive librarii sunt, tu meliora non facis. *Musamb.*

Epig. ix. 1 *Scripsi*] Non despe-

randum quod non rescripserit Nævia; sperandum potius quod meas legerit tabellas; ex præcepto Ovidii 1. de arte, unde et hoc sumpsit Mart. 'Legerit, et nolit rescribere: cogere noli: Tu modo blanditias fac legat ipsa tuas. Quas voluit legisse, volet rescribere lectis,' &c. unde et quidam habent, *Sed puto, quod scripsi, legerit.* *Rescripsit*] Nam meretriculæ si rescribebant, annuere videbantur. Sic Juvenal. Sat. VI. 'Libertas emitur; coram licet innuat, atque Rescribat,' &c. *Non dabit ergo*] Quia non rescripsit scilicet. 'Dare' heic κατέμφατον χαρίζεσθαι Græcis. *Herald.*

Epig. x. 1 *Basia dimidio, &c.*] Non ego te superbum censeo aut minus humanum, quod me altero labro (ut epigr. 22. infra) vel levi basio (qui salutandi mos Romanis) excipis: contentus ero vel quarta osculi parte, imo beatus nulla. notatque Posthumi (quisquis ille fuerit) impuram animam atque os impudicum ἐκ τοῦ τὰ αἰδοῖα λείχειν καὶ μύζειν: vide et epigr. 21.

Epig. xi. 1 *Quod*] Selii cœnipetæ mœstitiæ et luctus causam esse domicœnium. *Fronte nubila*] Mœsta, tristi: contrarium 'serena.' Metaph. a cœli tempestate.

2 *Ambulator, &c.*] Mox ep. 14.

3 *Lugubre, &c.*] Quod mœsto vultu tacitus præ se fert luctum. *Piger*] Dixit, quia mœstus pigro similis et lento.

4 *Quod pene, &c.*] Quod demisso sit vultu capiteque dejecto.

5 *Quod dextra pectus pulsat, &c.*] Hoc frequens in funeribus: et pectus pulsabant in aliis calamitatibus atrocioribus. Cæterum 'Pectus pulsare,' id ipsum est quod *plangere* dicebant. Erant vero Præficæ, atque alii qui modum plangendi cæteris dabant. 'Ut qui conducti plorant in funere, dicunt, Et faciunt prope plura dolentibus,' &c. *Herald.*

7 *Vivat*] In avari Selii impendium.

8 *Sarcinæque, servique*] Opus, nummi, 'quæ majore domus gemitu, majore tumultu Planguntur quam funera.'

9 *Nihil colonus, &c.*] Nihil in agro, in prædiis et villis perditum aut amissum.

Epig. xii. 1 *Esse quid hoc dicam, &c.*] Animæ fœtorem et oris spurcitiem dissimulare voluit Posthumus, diapasmatum et unguentorum accito odore: sub assiduo hujusmodi odore suspicatur Poëta latere ulcus, vomicam, aut tetrius quippiam. supra epigr. 10.

4 *Non bene olet, &c.*] 'Æcastor, mulier bene olet, ubi nihil olet,' Plautus Mostell. Vide epigr. 55. l. 6. Lusus est in verbo 'bene olere:' priori loco 'bene olere' ex se significat, posteriori 'bene olere' ex acquisitis odoribus.

Epig. xiii. 1 *Et judex petit, &c.*] Præstat absque lite creditori solvere, ne unum subterfugiens in tres incidas: namque munere palpandus judex, (atque obiter corrupta taxat judicia) munus aliud tibi extorquebit patronus, et creditori tandem ex lege et sententia solvendum est.

Epig. xiv. 1 *Nil intentatum, &c.*] Modo epigramm. 11. Describit Paulino, Selii cœnipetæ summam in quærendis vocationibus diligentiam, et celebriora urbis loca nominat, ubi maximus civium concursus fieri solebat, ut inde convivatorem inveniret. *Ramires.*

2 *Ad Europen*] Ad Campum Martium, in quo porticus plurimæ variis picturis insignes, et in his Europæ, a Jove tauro vectæ. *Te, Pauline, tuosque*] Frequentat exercitii loca in campo Martio, atque ibi te a pedum celeritate in cursu confert Achilli, qui πόδας ὠκύς.

4 *Sine fine*] Sine modo, ut quivis animadvertat, eum cœnam captare.

5 *Si nihil, &c.*] Si in porticibus, quæ juxta exercitiorum loca, non reperiat invitatorem, transfert se ad loca tabulis vallata, in quibus P. H.

suffragia laturus claudebatur, quæ loca a similitudine 'septa' et 'ovilia' appellabantur: vide quæ ad Juven. 6. Sat. 528.

6 *Phyllirides præstet, &c.*] Juxta septa erat templum Neptuni cum porticu, in qua depicta fuit historia Argonautarum, et in his, Chironis filii Neptuni ac Phyllires; atque Jasonis Æsone nati.

7 *Memphitica, &c.*] Templum Isidis, cujus sacra ex Ægypto (in qua nobilissima civitas Memphis) Romam translata, in campo Martio prope septa. Hoc templum Tiberius everterat, sed vel nomen loci manebat, vel ab alio Imp. instauratum erat.

8 *Cathedris*] Subselliis. *Mœsta*] Propter virum Osirim amissum et inventum tandem apud Phialam laceratum. *Juvenca tuis*] Isis dea ex Io Inachi filia a Jove compressa et in vaccam mutata. Vel simulacrum Isidis erat juvenca.

9 *Centum, &c.*] Porticum hanc, c. columnis innixam, alii Corinthiam Cn. Octavii, alii Vipsanam fuisse autumant.

10 *Pompeii dona, &c.*] Porticum Pompejam, prope quam lucus et duo horti.

11 *Nec Fortunati*] Quatuor sunt nomina balneorum et balneatorum mercenariorum, hoc est, qui mercenaria balnea habent, Fortunati, Fausti, Grylli ac Lupi. Sed Lupus et Gryllus habebant plane contrarias; Gryllus in loco depresso et tenebricoso, Lupus in excelso et patente loco, veluti Regia Æoli, unde vocat Æoliam, ab Æolo ventorum Deo. *Rader.*

12 *Grylli tenebras, Æoliamque Lupi*] Tenebrosa balnea Grylli, et excelso loco posita, vel frigida balnea Lupi. vide epigr. 60. l. 1. et infra epigr. 78.

13 *Thermis, &c.*] In thermis proprie sudabatur, ut in balneis lavabatur.

14 *Renuente Deo*] Nullo Campi Martii favente numine, quod Selium cœna beet.

15 *Ad Europen, &c.*] Ad porticum Europæ, supra vers. 2. juxta quam erant tepentes post meridiem buxi. epigr. 20. l. 3.

17 *Per te, &c.*] O Jupiter, qui tauri induisti formam, rogo te per te et Europam tuam, interfice hunc Selium, ut apud te cœnet. Alludit autem ad morem Græcorum, qui dicebant cœnaturos eos apud inferos, qui morituri essent. nota est Leonidæ vox animosa: 'Pergite animo forti Lacedæmonii, hodie apud inferos fortasse cœnabimus.'

Epig. xv. 1 *Quod nulli, &c.*] Urbane notat spurcum Hermum, quem videatur eum laudare, et suspicionem superbiæ removere, quod calicem suum nemini propinaret; poterat enim hoc superbum videri: humane tamen dicit factum, ne scilicet compotores halitu fœtido et spurco offenderentur, quod acute lectori relinquit inferendum. *Ramires.* Habebant veteres, honoratiores maxime, in conviviis peculiares suos calices: quos aliis interdum propinare, humanitatis erat: contrarium, superbiæ. Invertit hoc Poëta collaudando Hermum, quasi hoc ab illo humane factum sit, ne, calice a fœtore oris sui venenato, alios offendat. Franc. Luisinus in nominis ambiguitate, quod illi cum Deo Mercurio commune est, joci acumen latere putat. q. d. facis ut homo, &c. vide c. 13. l. 1. parergon.

Epig. xvi. 1 *Faciunt hanc febrem*] Ut visentibus ostentet stragula, morbum simulat. *Stragula*] Lecti operimenta, Tapetia lecto strata. Non convenit Grammaticis de stragulis, vestesne an lectorum strata denotent. Ego utrunque: namque leonis spolium Herculi pro lecto et stragulo, apud Senecam: 'quonam abiit tegmen meum, Idemque somno mollis Herculeus torus?'

2 *Si fuerit, &c.*] Si valeret, non possent videri stragula.

3 *Torus a Nilo*] Torus e lino Ægyp-

tiaco, et Alexandrina pluma factus. Quid ergo torus ille idem cinctus sindone olenti, id est, circumdatus torali ex sindone Tyria? Id vero summarum delitiarum, ut Lampridii Gabalus, sive Avitus, 'primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit,' &c. At vulgo lintea toralia ad custodiam vestis stragulæ purpureæ, sive purpuræ qua torus instratus. Ægyptii autem seu Niliaci tori tunc in pretio, ut et lectuli Milesii et Siculi. Vulgo imperitorum idem est 'lectulus' et 'torus:' sed lectus est κλίνη, torus στρωμνή, in toro stragula vestis, eaque cincta seu circumdata torali. *Sidone, &c.*] Torus Sidonio tinctus murice, purpureus. Sidon enim nobilissima urbs in Phœnice, purpura abundans. Hic autem a poëta pro ipsa purpura, velut contentum pro continente, usurpari vult Scriverius, et illum versum Martialis lib. 11. epigr. 1. ita legendum censet: 'Quo tu, quo liber otiose tendis, Cultus Sidone non quotidiana?' Verum Raderus tam insolentem castigationem non fert; quem vide. Legitur et, *sindone cinctus*, id est, plagis. Angl. *curtains*, e sindone tincta, olenti murice tinctus. *Quid sidone, &c.*] Peritus vir, certe multæ lectionis, sic hunc locum exponit: Zoilum scilicet voluisse ostentare opes suas, non tantum in stragulis purpureis et toro Nilotico; sed etiam in fasciis, quibus obligabatur e Medicorum imperio; eas appellans 'sindones,' et quidem 'olentes,' e murice scilicet. Intelligitur etiam sindonis nomine linteum illud, quo involvebantur, qui tonsoribus operam dabant, ut etiamnum hodie fit.

5 *Quid tibi cum medicis*] Nihil opus ad hunc morbum curandum Medicis; ab animo, non a corpore ægrotas, Zoile. Tum Machaon apud Homerum a præstantia medicinæ celebratur. *Rad. Machaonas omnes*] Medicos, a Machaone filio Æsculapii, nobilitato ab Homero cum fratre Podalirio.

6 *Vis fieri sanus*] Est Amphibolia in voce 'sanus,' nam et ad mentem refertur, et corpus. Sapies et valebis, deposito stragulorum luxu, sumptisque vilioribus, cujusmodi mea sunt.

Epig. xvii. 1 *Tonstrix*] Notat avaram mœcham tonsoris cujusdam, quæ adolescentis pecunias corradebat: ludit autem in nominibus ejus artificii; tonsorum enim est et tondere et radere. *Tonstrix*] Tonsoris uxor. *Suburæ, &c.*] Habitat in aditu Suburæ, de qua l. 1. epigr. 35. vers. 5.

2 *Cruenta, &c.*] Hoc loco forte Apollo tortor cultus. Suet. 2. 70. namque hic suspensa flagella, ubi malefici de tergo pendebant pœnas.

3 *Argique, &c.*] Argiletum sutorum tabernis frequens. ep. 118. l. 1. Tmesis.

5 *Non tondet, inquis, &c.*] Alii leg. *Non tondet, inquis, ergo quid facis? radit:* Anglice, *she is a shaver:* radit pecunias, mœchorum, vel glubit, τρίβει τὰ σχοινία, 'manetque in terminis tonsoriis.' Sic ξυρεῖ ἐν χρῷ Sophocl. in μαστιγοφ. παροιμία ἐπὶ τῶν ἐπικινδύνων πραγμάτων, inquit interpres.

Epig. xviii. 1 *Capto tuam, &c.*] Festive Maximo valedicit, cujus cliens fuerat; et causam reddit, quod Maximus ipse cliens esset alterius et cœnipeta etiam: quo nomine parem dicit utrumque esse; et tandem concludit non debere clientem alterius esse, qui vult habere clientes. *Ramires.* Ego te pro rege meo et patrono salutabam, comitabar, prosequebar, cœnam hinc promeriturus, neque negabo me hinc cœnam captare: sed et te video eadem obire officia (namque hoc faciebant potentiores. Juven. Sat. 1. 117.); quocirca, cum tibi par sim, renuntio tuæ clientelæ, nolo esse cliens clientis, &c.

5 *Comes ipse tuus*] Comes est, qui latus tegit, honoris gratia: dictus et 'Exterior' seu 'latero.' *Anteambulo regis*] Anteambulo qui præcedit pa-

tronum divitem et potentiorem, Poëtis 'Regem' dictum.

7 *Esse sat est servum*] Renuntio officium salutandi, comitandi, &c. quandoquidem ipse illud subis; satis est me esse servum, nolo esse vicarius servi, hoc est, servus servi. *Raderus.* *Vicarius esse*] *Sive vicarius est qui servo paret*, et in familia sub alterius servi potestate est, qui et *Ordinarius* vocatur.

8 *Qui Rex est, &c.*] Infra ep. 32.

EPIG. XIX. 1 *Felicem, &c.*] Beat quidem lauta cœna, tua nequaquam, quæ sordida, et digna mendicis, qui ad Ariciam et clivum Virbii recumbunt: sic Juvenal. 'Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes.' Sed in dictione *recumbere* ludit, ut *convivis* et *mendicis* communi.

EPIG. XX. 1 *Carmina Paullus emit, &c.*] Plagiarium Paulum excusando carpit, qui, quum carmina emeret, ut sua recitabat: nam emptione res sunt emptoris. *Ramires.* Sic l. 1. epigr. 30. et l. 6. epigr. 12.

EPIG. XXI. 1 *Dextram*] Exosculandam. Malunt alii simpliciter, prehendendam tangendamque: quod illud nimis fastuosum sit, et Imperatorum proprium.

2 *Malo manum*] Displicent enim basia spurci oris; supra epigr. 10. et 12.

EPIG. XXII. 1 *Phœbe, &c.*] 'Numina cultori perniciosa suo,' Ovid. 2. Trist. namque me prius leviter notum dimidio basio salutabat, jam ex carminibus notiorem me toto ore osculatur: quam gratum autem sit illud, docuit epigr. 10. supra.

EPIG. XXIII. 1 *Non dicam, &c.*] Epigr. 12. vers. 1.

3 *Quid enim, &c.*] Cur enim velim illum publicato nomine offendere, cui facile est me, fœdis osculis sub amicitiæ nomine datis, atque adeo mihi non abnuendis, vindicare? epigr. 94. l. 7. vers. 3. Ita Artemona illa apud Plautum in Asinaria: 'Nam si domum redieris hodie, osculando ego ulciscar potissimum,' cum prius dixisset Demænetus, 'malle se nauteam bibere, quam illam osculari.'

EPIG. XXIV. 1 *Si det iniqua, &c.*] Lege quatuor primos versus ex persona Candidi, ut qui sæpe promiserat se comitem fore Martiali, si adversæ res incidissent. *et fateor me hic dissentire ab aliis omnibus interpretibus qui hæc tribuunt Poëtæ, sed judicet Lector.*

2 *Squallidus, &c.*] Reorum propinquis et amicis niveas togas sordidis mutare in judiciis, moris erat, in misericordiæ aucupium.

4 *Per freta, per scopulos*] Ingens nempe amoris et amicitiæ firmæ certæque argumentum.

5 *Dat tibi divitias*] Jam vero fortuna tibi dedit opes, nunquid his me participas? non æquam harum posco partem, quanquam neque hæc iniqua esset postulatio, apud eum qui se mihi toties ingesserat adversarum rerum socium, et cui semper in ore, κοινὰ φίλων πάντα, infra epigr. 43. sed mihi tu ne teruncium quidem.

7 *Mecum eris ergo miser*] Ita habeo te quidem amicum (ut ais) paratum in adversis. *Quod si, &c.*] Sed si dexter tibi affulserit Mercurius et benigne tecum luserit fortuna, tibi soli dives eris: et in secunda tua fortuna me a te repellis.

EPIG. XXV. 1 *Das nunquam, &c.*] Quoniam ita lubricæ seu præposteræ es fidei, ut contrarium semper facias iis quæ promiseris; te mihi verbis negare volo, ita ex usitato, dabis.

EPIG. XXVI. 1 *Querulum acerbum Inque*] Lib. I. epigr. 11. de argumento hujus epigrammatis dictum est, de his sc. qui vetularum ægrotantium nuptias ambiebant, ubi et de tussi dictum. Irridet nunc Bithynicum, qui hæc signa in Nævia propinquæ mortis esse sibi persuaserit, quum tamen ipsa blandiretur ei, et falsa spe lactaret. *Ramires.* *Querulum*] Tanquam moribunda.

2 *Suos*] Quasi præ imbecillitate et

invaletudine longius rejicere non posset. Alii *tuos*. Optime. Ut ita summam hominis abjectionem significet, qui ejusmodi sputa patientissime et amicissime exciperet. *Herald.*

3 *Rem factam, Bithynice, credis*] Hæredipeta Næviæ: vel marite. cujusmodi epigr. 11. lib. 1. *Habere*] Illam statim morituram serio cogitas. Epigr. 28. lib. 1.

4 *Blanditur, &c.*] Te falsa spe lactat et moriturae speciem præ se fert, non mox moritura.

Epig. xxvii. 1 *Laudantem, &c.*] Satis agitatus Selius iste cœnipeta, supra epigr. 11. et 14. Adverte Selium, quam cœnam captans laudet te, vel carmina seu libellos recitantem, vel causas agentem.

2 *Accipe, sive legas*] Sive recites scripta tua; sive patronus caussas agas. Habebant enim et caussarum patroni laudatores suos et admiratores, quum caussas agerent: quos aliquando pecuniæ aut cœnæ pretio conducebant. *Heraldus.*

3 *Effecte*] Acclamat tibi: vide epigr. 4. l. 1. vers. 3. Omnibus partibus absolute, plene, perfecte, ut nihil supra. Apuleius l. ii. Florid. 'Vel inde ante aram Bathylli statua a Polycrate tyranno dicata; qua nihil videor effectius cognovisse.' Amm. Marcellinus lib. 16. 'Sed tamen cum hæc effecte, pleneque colligeret,' &c. Ramiresius legendum censet *effate*, dicitque id ita dici, ut nihil amplius dicendum reliquerit in ea re: quasi diceret; ita bene et perfecte, ut nihil supra dici possit. Sunt qui *affecte*, quasi cum affectu. quod placet Radero. *Graviter*] Cum dignitate. *Cito*] Prompte, ex inopinato. *Nequiter*] Versute, argute. Sic laudabatur aliquis 'ingeniose nequam,' ut eleganter loquitur Velleius Paterculus.

4 *Hoc volui*] Placet tua acclamatio, inquit recitator, cœnabis mecum: statim Selius voti compos tacet. Notatque Poëta cum impudentiam cœnipetæ, tum vanitatem recitatoris seu patroni: de qua Pers. 1. Sat.

Epig. xxviii. 1 *Rideto, &c.*] Licet tibi contemnere eum qui te appellaverit cinœdum, et in illum ipsum retorquere id convitium, porrecto medio digito infami et verpo, qui cæteris contractis curvatisque Priapum repræsentans in cinœdorum et molliuм notam extendebatur; epigr. 93. l. 1. adeoque ipsum pathicum indigita.

4 *Calda, &c.*] Nec tibi placet fellatricis bucca, epigr. 62. l. 11. et artificis halitus oris. Juven. 10. 238.

6 *Sed tu scis, &c.*] Potes tamen esse μαστροπὸς, vel irrumator; uter, nescio.

Epig. xxix. 1 *Subsellia*] Describit fastum liberti cujusdam, qui ex servili conditione pervenerat ad equestrem dignitatem, insigniaque equestria gerebat: si autem nescis, quis sit ille, amove, dicit Poëta, splenia et ornamenta illa, leges in fronte, quid sit. Simul etiam tacite carpit infamiam sui sæculi, quod tales admitteret Senatores. *Subsellia*] Orchestram in theatro, inter Senatores ipsum Senatorem factum sedentem in primo gradu; epigr. 14. lib. 5. sunt qui ad subsellia in judiciis referunt. Corn. Vitellius 22. legit *terentem*, id est, in foro judicum, ubi erant subsellia, spaciantem, et causidicum notari volunt, qualem depingit Juven. 7. 139. et recitatorem. Pers. 1. 15.

2 *Sardonychata manus*] Annulos induta, quibus includuntur Sardonyches aliæve gemmæ.

3 *Quæque Tyron*] Tyrio bis tinctæ murice, vel pluries. 'Tyron' ergo pro purpura ex Tyro allata. Eæ vero lacernæ delicatiorum erant, præcipue in theatralibus spectaculis. Et eleganti Metaphora usus est, quum dicit 'epotavere,' quasi pluries intinctæ.

4 *Non tactas*] Nullo vestigio pressas, *pure as the driven snow*. *Vincere,*

&c.] Fullonis arte dealbata, cretata insuper.

5 *Marceliano*] Unguento confecto a myropola Marcello, vel Marcello, nam legitur et *Marcelliano*. Quidam exponunt, quod per totum theatrum Marcelli spargeretur odor, quo perfusus erat ille servus. *Rad.*

6 *Splendent, &c.*] Pumice, nuce ardenti: δρωπακίσμῳ seu psilothro delicati et molles se depilabant levigabantque.

7 *Non hesterna sedet*] Recens, nova indies. Heraldus legit, *Cuique hesterna*: id est, nova: ut Persius dixit 'hesternos Quirites' pro novis civibus. Sunt qui legant, *Non extrema sedet*, per Litoten, pro inter primas numeranda et multis pretiosior. *Had.* Junius legens *non hesterna*, pro non nupera, ut vetustam nobilitatem significet, haud heri aut nuper natam. *Non hesterna, &c.*] Alii leg. *non externa*, alii *non extrema sedet*, conanturque exponere, sed invito Apolline. Ego existimo hic a Martiale ligulam illam, quæ in pede sedet non extremam dici, quia Stigmatias ille, in quem invehitur Martialis, calceos patricios quatuor corrigiarum portabat, atque ita ligula illa infima, quæ pedem tangit haud quaquam extrema erat; cum contra in calceis plebeiis extrema esset; illi enim non habebant alias illas ligulas, quæ inter se implexæ usque ad suras ascendebant. *Ruben.* *Lunata planta*] Calceo lunato, de quo vide epigr. 50. l. 1. vers. 23. *Lingula*] Vinculum calcei: aliis, fibula argentea seu aurea in calceis a nobilioribus gestata.

8 *Coccina non læsum, &c.*] Ubi et illud notandum, quod Martialis reprehendit in eo quod 'non læsum coccina aluta cingit.' Etenim illi, qui pedes læsos habebant sine reprehensione coccina aluta uti poterant. Parthicæ enim pelles, ex quibus coccini calcei concinnabantur mollissimæ erant, atque ideo læsis pedibus aptæ; quamvis postea, cum Imperatores soli vindicarunt sibi coccinos calceos, aliis omnibus interdictum fuerit illarum usus. Corippus de Caligis Imp. Constantino-Pol. 'Parthica campano (an *campago?*) dederant quæ tergora fuco, (an *fucis?*) Sanguineis prælata rosis, laudata rubore Lectaque pro sacris tactu mollissima plantis.' *Ruben.* *Coccina aluta pedem*] Senatores primo calceis ex aluta nigra, mox (crescente luxu) cerea, galba, mullea, ederacea, coccinea pedes cinxerunt. *Non læsum*] Non arctiore calceo pressum: vel pedem non læsum fasciis ex aluta coccinea subligat delicatus.

9 *Et numerosa linunt*] Et multa emplastra, quæ 'splenia' vocant, et adhibentur ad capitis dolorem vel oculorum morbum, frontem ejus tanquam stellis distinguunt. Quæque Rufus videri voluit delitiarum caussa usurpare: Martialis contra his occultari notas serviles, et Rufum illum stigmatiam esse, οὔτε καθαρῶς ἐλεύθερον. Ergo si quis splenia illa ei dempserit, fore ut totum illud Senatoriæ dignitatis choragium, repente Rufo in risum et opprobrium vertatur. *Musamb.* *Stellantem, &c.*] Alii *stellatam*, id est, distinctam, dispunctam notis. Tolle splenia, et ex literis fronti ejus inustis cognosces eum e servo stigmatia et literato: hoc est, literis et punctis inusto ad Senatoriam dignitatem evectum. Ramiresius cum Lipsio legit *stillantem*, sed inepte. Qui enim potuisset Rufus ille in tantis deliciis perpeti frontem suam stillare; quod et patienti molestum, et spectanti fœdum? *Musamb.*

Epig. xxx. 1 *Mutua viginti, &c.*] Reprehendit Cajum ut illiberalem et parum sibi in amicitia respondentem, a quo cum petiisset mutuo summam certam pecuniæ, ipse conabatur Martiali persuadere, ut causas ageret. Sed respondet Poëta, ridiculum esse non petenti consilium dare. Jocus hic desumptus a Seneca, epist. 45.

Ut mihi mutuo daret ep. 156. l. 5. Viginti sestertia, vel viginti millia nummum, sunt quingenti coronati seu ducatones.

2 *Quæ vel donanti, &c.*] Quam summam vel mihi donasse, non fuisset homini tam diviti grave impendium.

4 *Cujus laxas, &c.*] Cujus arca mota resonat laxis nummis, tanquam flagelli verbere. Flagellare divitias dicuntur (inquit Turnebus l. 21. c. 4.) qui magnas arcis clausas opes velut verberibus et carceribus coërcent, &c. 'Infelix strangulat arca divitias.' Papin. 2. Sylv. Vel *flagellat*, vi premit ac continet; quomodo *flagellare annonam* Jurisconsulti dicunt. Et eleganter Plut. apud Lucian. in Timone queritur se ab avaris ἀποπνίγεσθαι ἐν πολλῷ σκότῳ. *Herald.* vide epigr. 13. l. 5. et epigr. 40. l. 3.

5 *Is mihi, &c.*] Cujus consulit mihi quod olim Titus. ep. 18. l. 1. vide et epigr. 77. l. 1.

6 *Quod peto da, &c.*] Nummos mutuos, non consilium.

Epig. xxxi. 1 *Det*] 'Dare' obscœnum hic verbum est; respondet poëta ex ambiguo. Christinam seu Chrestillam, ita bene dare, ut nihil melius: verum aliud voluit; nempe, ita male eam dare, ut supra, id est, ultra vel iterum eam non sustineas facere.

2 *Fieri nil, &c.*] 'Facere' item et 'fieri' turpicula verba sunt; epigr. 47. l. 1.

Epig. xxxii. *In Ponticum*] Ponticum caussidicum, qui ab aliis coli volebat, carpit urbane, quod liber non esset, sed multis ambitiose serviret, fingitque multa negotia, in quibus operam suam recusabat Ponticus.

1 *Lis mihi, &c.*] 'Perii,' inquit illa apud Comicum, 'huic ipsi opus patrono est quem defensorem paro.' Actum secum esse exclamat Poëta, siquidem justas intendenti lites adesse nolit (quem pro patrono coluerat) Ponticus, non ausus ire contra potentiam magnatum, captansque gratiam divitum; renunciat itaque se servum et clientem servili domino et patrono; supra epigr. 18.

Epig. xxxiii. *In Philænim*] Luscam Philænim irridet hoc epigr. ut et epigr. 95. l. 4. et quod nolit eam basiare, tres caussas reddit; vide lib. 10. epigr. 23.

1 *Cur non basio, &c.*] Caput enim tuum (calvum, rufum, luscum) præ se fert Priapum, l. 9. ep. 38. 'Et sit lusca licet,' &c.

Epig. xxxiv. 2 *Tres pateris, &c.*] Gallam luxuriosam anum insectatur, quæ tota sua dote redemerat Philerotem servum, et cum eo consuetudinem habebat, patiebaturque tres natos suos ex defuncto marito fame perire. *Ramires.* Propter amorem Philerotis, quem e servitio redemisti, vel quem conduxisti, tota dote tibi a marito defuncto relicta.

3 *Præstatur, &c.*] Tam strenue indulges libidini luxuriosa anus, quam vel coitus legitimi hac ætate puderet, multo magis adulteri.

5 *Perpetuam, &c.*] Ut quam diutissime vivas misere cum Philerote tuo, quem ut redimeres, te cum tribus natis ad extremam inopiam et famem redegisti.

6 *Pontia deterior*] 'Illa duos una sævissima Vipera cœna,' &c. Juven. 6. 637. Tu vero tres natos fame enecasti.

Epig. xxxv. 1 *Cum sint crura, &c.*] Cum tibi vulgo diducantur poplites, coëant tali seu plantæ; optime conveniat tibi ad lavandos pedes rhytum seu rhytium, quod vas est ab angusto fundo in latum surgens instar cornu, de quo Athenæus l. 10. c. 13. et l. 11. c. 1. 5. et 26. ludit autem in paribus, 'cornu' et 'rhyto,' 'Luna' et 'Phœbo.'

Epig. xxxvi. 1 *Pectere, &c.*] Carpit Pannicum quendam, ut mollem virum, qui nimium vir videri volebat, turbatis capillis, horrida barba, sor-

dida cute, cruribus et pectore setosis. Non probo virum comas in statione ponentem more fœminarum, nec contra capillos disturbatum. *Farnab.* Triplex ergo capillorum genus, flexi ad pectinem seu pexi, flexi calamistris, et turbati. Primum genus elegantiæ; alterum mollitiei; tertium sine elegantia et venustate. *Museum.*

2 *Sordida nolo*] 'Est modus' ergo 'in rebus, sunt certi denique fines.'

3 *Nec tibi*] Nec tibi sit nulla barba ad modum fœminarum et effœminatorum Gallorum seu Phrygum, qui mentum depilabant, nec, &c. inquit Raderus: vel, nec tibi sit instar mollium illorum mitras gestantium, barba summo cultu nutrita et ad speculum composita, nec tamen contra, promissa et disturbata, ex neglectu vel affectato squalore reorum. *Mitrarum*] Fœminarum: matronæ enim Romæ mitras ferebant. *Barba reorum*] Inculta sc. et horrida.

4 *Nolo parum*] Parum viri dicebantur effœminati.

5 *Nunc tibi, &c.*] 'Hispida membra quidem,' &c. Juven. 2. 10.

6 *Sed mens, &c.*] Sed animo es glabro, Catachrestice, id est, molli, parum virili. *Mens vulsa*] Effœminata et luxuria madens, οὐ πυκινή, ἀραιά. *Herald.*

Epig. xxxvii. 1 *Verris*] Notatur hominis gulosi et sordidi impudentia, qui ea quæ cæteris convivis apposita erant, verreret, et mappis condita domum mitteret: γαστριμαργίας argumentum ἁρπάζειν ἐσθίοντα, inquit Athen. lviii. et τὰ τοῦ πλησίον ἐπισπᾶσθαι. *Verris*] Rapis.

2 *Mammas suminis*] Sumen ex papillis porcæ ab edito fœtu occisæ, quoque magis lacteum erat hoc amplius commendabatur; l. 13. epigr. 44. *Imbricemque porci*] Vertebram demptis costis. Anglice: *the chine.* Auriculam, P. Scriverius, quæ imbricem refert.

3 *Communemque, &c.*] Appositam duobus convivis. Attagen, Gr. Ἀτταγᾶς. Al. *Hasel-hun.* Mullus, Gr. τρίγλα. Belg. *Barbeel.* Lupus, Gr. λάβραξ. Belg. *Zee-snoeck.* Muræna, fluta, Gr. σμύραινα. Al. *Meer-ael.* Sed Murænula, Belg. *een Negen-ooge.*

5 *Femurque pulli*] Optima pulli pars, femur et ala.

6 *Stillantemque, &c.*] Stillantem alica, qua fartus erat, vel natantem in condimento alicæ, quæ fit ex zea; Plin. l. 10. c. 8. itaque 'sua' refertur ad alicam, qua fartus erat; vel ad zeam, quæ palumbis cibus.

7 *Madente mappa*] A pinguedine et condimentis ciborum.

8 *Traduntur, &c.*] E more Romano licebat convivis, rogata convivatoris venia, aliquid appositorum secum auferre, vel per alium mittere.

9 *Nos accumbimus, &c.*] Non habentes in quo dentes exerceamus. Sic et Græcis σχολάζειν dicuntur in convivio, qui ab edendo et bibendo cessant. *Herald.*

11 *Vocabo*] Optime reposuit Domitius *vocavi*, locutione quidem solœca, sensu longe acutiori; q. d. in hodiernum diem te invitavi, non ut hæc in crastinum reservares: repone itaque quæ sustulisti.

Epig. xxxviii. 1 *Quid mihi, &c.*] Lino exprobranti Martiali secessum in agrum Nomentanum, rogantique quid haberet reditus ex agro tam macro et sterili, respondet Poëta ex inopinato, si nihil aliud, certe se hoc fructus ex eo capere, ut careat conspectu Lini hominis odiosi.

Epig. xxxix. 1 *Coccina, &c.*] Vestes sibi mutuo mittere divitibus Romanis in usu erat. Sed cur tu vestimenta purpurea et violacea adulteræ? magis illi conveniret toga missa. Meretrices autem ut et adulterii convictæ, in publicum togatæ prodibant, ut dignoscerentur a castis matronis stolatis; epigr. 64. l. 6. vers. 3. et Juven. 2. 70. Turneb. l. 16. c. 19. *Ianthina*]

Vestis, ab ἴανθον, quod colorem violæ præferret.

Epig. xl. 1 *Uri Tongilius, &c.*] In gulosum Tongilium morbum simulantem invehitur facetissime, qui causatus hemitritæum, quicquid esculenti et potulenti appetebat, impudenter flagitabat, ab amicis. *Ramir.* *Uri*] Est enim febris πυρετός. *Hemitritæo*] Semitertiana.

2 *Esurit, &c.*] Simulat se male habere, quo lautius vescatur turdis et mullis, atque optima bibat vina, sed colata. *Sick for a caudle, or a posset.*

3 *Subdola, &c.*] Elegans Metaphora ab aucupibus sumpta, qui retia tendunt ad captandas aviculas; sic iste gulosus, morbi simulatione captat turdos et delicias piscium ab amicis mittendas.

5 *Saccentur, quæque*] Defœcentur, liquantur, colo transmittantur; sic l. 12. ep. 61. 'Turbida solicito transmittere cæcuba sacco.' Poëta enim hic agit de Tongilio febrim simulante, huic autem vinum saccatum aptius illo, cui sacculus nihil demsit. Itaque duplicem a Poëta Tongilii gulam perstringi, unam vinum adpetentem, alteram non cuicuimodi vinum, sed saccatum, quod summarum deliciarum est. Cumque poëta sacci et parci vitri mentionem facit, decorum servat in persona simulante febrim. *Musambert.* *Annus coxit Opimi*] Vide epigr. 27. l. 1. vers. 5.

6 *Parco fusca, &c.*] Modico, parvo. propter Falernum indomitum, quod non poterat large sumi, ægrotis minime conveniebat; aut ex persona hypocritæ ægroti extenuantis petitionem.

7 *Lavari*] Remedium et medicamentum priscis usitatum in febribus, nobis satis præposterum et periculosum.

8 *O stulti, &c.*] Sic l. 11. epigr. 87. 'Non est hæc tussis, Parthenopæe; gula est.'

Epig. xli. 1 *Ride, Pelignus, &c.*] Maximinam vetulam pene edentulam monet, ne in risus solvatur; ita ut oris deformitatem prodat; sed potius seriis et luctuosis rebus intersit, ut fletum, non risum edat. *Ramires.* Dom. Calderinus vult Martialem allusisse ad præceptum Ovidii 3. de arte, 'ridentem mollia ride:' ex epigrammatis Ovidii, quæ interierunt, desumptum putat Ang. Politianus 59. c. 1. cent. Miscel. Potest fieri et Martiali non occurrisse certum authoris nomen, cum dicat *puto.* *Si sapis*] Si placere cupis, *ride* dixerat Ovid.

3 *Non dixerat, &c.*] Non deformibus, non edentulis.

5 *Non es*] Sed vetula.

7 *Piceique, buxeique*] Nigri et subpallidi, quasi flavi, coloris buxei.

10 *Ventum Spanius*] Spanius et Priscus elegantiorum nomina sunt, quorum cum alter numeros crinium et ordinem affectaret, ventum timebat: alter quum politioribus vestibus uteretur, manu nolebat tangi. Spanius ergo ideo ventum dicitur timere ne dispergat capillos, quos flexerat diduxeratve ad frontem calvam tegendam; vide epigr. 83. l. 10. *Manumque Priscus*] Ne contactus, vestis plicas turbet; sic epigr. 36. l. 3. 'Pallia Vicini qui refugit cubiti' vel prensationem refugit, ne gypsum cretave proderetur, qua manus dealbasset.

11 *Nimbum*] Ne terra Chia vel fucus eluatur.

12 *Solem*] Ne a sole calefacta cerussa (facile autem calorem admittit) faciem torreat.

14 *Quam conjux, &c.*] Quam Hecuba aut Andromache.

15 *Ridiculi Philistionis*] Γελωτοποιοῦ mimi celeberrimi, qui et ipse, cum mimum daret, qui φιλογέλων inscriptus est, risu interiit.

16 *Nequiora vita*] Lasciva, in quibus scurræ, moriones, sanniones, convivia devitabis.

17 *Lepida procacitate*] Jocularibus dictis, facetiis, scommatis.

18 *Laxat*] Pandit. *Perspicuo, &c.*] Ut appareant dentes.

19 *Mœstæ, &c.*] Generaliter lugentibus assidere, vel spectare, audireque non jocularià et ridicula argumenta, sed gravia atque tristia, ut tragœdias, in quibus Hecuba vel Niobe luget filios, Andromache virum, Electra fratrem, &c.

23 *Plora, &c.*] Multo enim magis te decent lacrymæ quam risus. Invertit versum primum hujus epigrammatis.

EPIG. XLII. *In Zoilum*] Zoilum sparcum fellatorem notat, quod in solio podicem demergeret, idque consulto et conspurcaret; admonetque ut caput mergat, quo fiat, ut spurcius reddatur solium. *Ramires.*

1 *Solium, &c.*] Vas in quo lavabatur genibus flexis et in fundo positis, aqua ad umbilicum pertingente. *Perdis*] Conspurcas; vide epigr. 81. l. 6.

2 *Spurcius, &c.*] Namque tibi ori morigeranti et φοινίζοντι, os est spurcius quam, &c.

EPIG. XLIII. *In Candidum*] Candidum quemdam magnifice liberalitatem suam laudantem, nihil autem amicis largientem, taxat urbanissime; et docet distributione eleganti, non esse bona Candidi amicis communia; et contentione facta inter Candidi opulentiam et suam paupertatem, ostendit eum verbo tenus, non reapse esse liberalem. *Ramiresius.*

1 Κοινὰ, &c.] Hæc sunt tua verba, tibi semper in ore. 'Omnia amicorum communia,' a Pythagora seu Socrate authore.

3 *Lota Galeso*] A fullone eluta (vide Lips. Elect. l. 1. c. 13.) toga ex optima lana Tarentina, vel e velleribus lotis, aut ovium lotarum pastarumque ad Galesum fl. prope Tarentum a Laconibus duce Phalanto conditum seu auctum: cui fl. eadem natura quæ Bæti seu Clitumno. Juven. 12. Sat. 41. et 13.

4 *Parma dedit*] Fl. unde et urbi nomen in Gallia Cispadana velleribus et caseo claræ, epigr. 31. l. 5.

5 *At me quæ, &c.*] At mihi vestes viles et pannosæ, quales sunt pilarum furibundis efferatisque tauris objectarum: de quibus vide quæ ad epigramm. 19. lib. Spect.

6 *Noluerit, &c.*] Viliores sane sunt vestes meæ, quam quibus induuntur pilæ compitales, quæ ad effigiem humanam factæ suspenduntur Diis inferis votivæ in compitis. Quibus Diis, tot pili, quot capita liberorum, servorum, mulierum circa compita habitabant, ponebantur; ut essent iis pilis et simulacris contenti, vivisque parcerent. Hisce vero imaginibus nullius omnino pretii vestes circumponebantur; pro inde 'pannosas' etiam quandoque Martialis 'pilas' vocat. *Prima suam*] Compitalis illa theatrali prior; vel in ordine pilarum prima, vel ex iis optima. Ab harum enim pilarum compitalium similitudine, quasi secundæ prodierunt feris objectæ. Tum primæ dictæ, quia in principiis viarum, hoc est, compitis ponebantur. Secundæ, quæ feris objiciebantur, quæ primulum e stramine fiebant. *Rad.*

7 *Misit Agenoreas, &c.*] Tibi purpureæ lacernæ a Tyro regnata Cadmo, filio Agenoris.

8 *Coccina, &c.*] Ironice pannos suos vocat coccineas lacernas: quas negat valere tres sestertios.

9 *Tu Libycos, &c.*] Tuæ rotundæ mensæ citreæ e Mauritania petitæ, vel e marmore Africano sustinentur pedibus eburneis, e dente scilicet elephantorum Indorum. Juven. 11. 121. 'latos sustinet orbes Grande ebur.' Lucianus in 'Ονείρῳ vocat τραπέζας ἐλεφαντόποδας. Vide l. 14. epigr. 89. et 91. *Suspendis*] Suspendere hic est fulcire, et ea quæ sic fulta sunt pendere dicuntur.

10 *Fagina*] A vili mensæ materia auget paupertatem suam; et quod fulciatur testa, inæqualem significat, qualis erat pauperum: vide lib. 1. epig. 56. vers. 9. neque enim credo fictiles fuisse pedes, quod ait Calderinus.

11 *Immodici tibi*] Mulli magni magno in pretio: 'Laudas insane trilibrem Mullum,' &c. Horat. 2. serm. 2. *Tegunt, &c.*] Implent, adeoque magni sunt mulli ut tegant χρυσένδετα, id est, lances auro circumvinctas, vel in quibus gemmæ auro illigantur. Vide Turneb. l. 14. c. 3. et epigr. 97. l. 14.

12 *Concolor, &c.*] Ejusdem coloris cum fictili lance mea, id est, rubens cammare. Cammarus ergo squillarum non locustarum species. Apostrophe. Vide 5. Sat. Juven. cui consonant pleraque hujus epigr. vide et Plinii ep. 7. l. 2.

13 *Grex tuus, &c.*] Pueri tuæ mensæ ministri, forma æquant florem Asiæ, Ganymedem Jovis amasium. *Iliaco*] Dicit, quia Trojanus.

14 *At mihi, &c.*] Manus mea fungitur officio pueri ministrantis. Petant, qui volunt nequiores, sensum alium ex epigr. 42. l. 9. et epigr. 74. lib. 11. περὶ τοῦ μαστροπεύοντος.

15 *Ex opibus, &c.*] Nihil amico mihi das, et habes nihilominus in ore semper hoc κοινὰ φίλων, &c.

Epig. xliv. *In Sextum*] Epigramma elegans, quo hominis sordidi mores describuntur; qui ne quid a se petant amici, angustias et penuriam ipse fingit, et ultro narratum it. *Herald.*

1 *Pexam*] Recentem et villosam. Pexæ enim vestes sunt quæ multo flocco opertæ sunt, eoque pexo et polito, arte fullonis; ut ergo pecten nihil ad calvum, sic defloccatæ et usu detritæ vestes nihil opus habent pectine fullonis. Inde 'pexæ' opponuntur tritis, id est, novæ obsoletis. Sic Martial. infra epigr. 58. 'Pexatus pulcre, rides mea, Zoile, trita.' Id est, pexis et novis vestibus indutus, quarum nondum flocci abiere. Hanc pexam floccorum in vestibus lanuginem, 'pexitatem' vocat Plinius. *Salmas.*

2 *Ut puto, quatuorve*] Alii *Utpote*, Gruterus, *ut puta*. Neutra lectio placet Heraldo. Nam quis inde sensus? Legendum fortasse, *Seu tres supputo*: quasi dicat, Cum me aliquam pecuniolam mecum putantem audit, tunc veretur ne eam ab ipso sim mutuo petiturus. Sed Ramiresius mavult loqui Poëtam de emptionibus suis, vel pueri, vel togæ, vel argenti. Illud autem *ut puto*, interponitur dubitationis causa, quando non succurrit memoriæ recepta. *Libras*] Argenti facti. l. 7. epigr. 85.

5 *Ne quid, &c.*] Sic amicorum petitiones antevortunt cauti divites. Vide Arist. 2. Rhetor. et Sen. 1. Benef. 1.

10 *O grande, &c.*] Ironice dixit 'ingenium,' ne diceret sordes et avaritiam: ut epigr. 74. lib. 1.

Epig. xlv. 1 *Quæ tibi, &c.*] Cur tu cultro e testa Samia resectis genitalibus te reddidisti Cybeles sacerdotem? Nil opus præciso pondere, quod vel ante erat inutile. epigr. 82. lib. 3. Galli dicebantur, quibus amputatus esset priapus.

Epig. xlvi. *In Nævolum*] Comparat suam egestatem cum amici copiis et opibus; eumque tam parcum dicit, ut vestes amicis invideat, et tineis potius depascendas relinquat. *Rad.*

1 *Florida, &c.*] Quot coloribus distinguitur Hybla urbs in Sicilia, ubi mellificæ apes depascuntur flores vernos brevis ætatis.

3 *Sic tua, &c.*] Tot apparent lacernarum colores ad nitorem pressarum in prælis tuis, quot genera florum in Hybla. *Præla*] Prælum trabs, qua uva calcatur; aut qua vestes premuntur, a premendo vocatum, quasi pressorium, Angl. *Presses to lay up clothes*

ia, quæ Romanis in usu. Senec. l. de tranquillitate vitæ, et Marcel. lib. 28. *Lacerna*, hic pro quavis veste: species pro genere.

4 *Synthesibus*] Vestibus cœnatoriis vel quibusvis aliis in vestiario compositis, a συντίθημι: vel quæ simul induuntur, suits. vide epigr. 46. l. 1. vers. 9. *Sic synthesibus*] *Syntheses*, vestes ejusmodi, quæ in synthesi poni solebant. Nam pretiosæ vestes tantum, et quæ raro usurparentur, quæque diebus festis solum sumerentur, ita per syntheses disponebantur: ut sericæ, subsericæ, et id genus claræ raræque vestes: quæ enim quotidie habitabantur, non ita solebant ordinari. Hinc 'synthesina vestis,' pro sumptuosa et pretiosa. *Salmasius.*

5 *Unam, &c.*] Hyperbolice. Ut integram 'tribum,' hoc est, innumeros vestire possis.

6 *Apula, &c.*] De multis gregibus quos pascit Apulia velleribus nobilis.

7 *Hyemem*] Frigus. *Succincti*] Cui vestes detritæ sunt curtæ, id est, mei pene nudi. *Lentus amici*] Tardus ad commiserationem.

8 *Frigora*] Laceras lacernas, tritas tunicas, et penetrabili frigori pervias. Legunt alii, *lateris frigora trita tui.* hoc est, mei, sodalis tui, latus tuum tegentis. Lipsius scribit, *frigora tute times*, hoc est, adeo amicus tuus friget, ut tu vereri possis, ne frigus ejus ad te permanet. Et sic *latus*, pro comite latus tegente accipitur. Vulgata lectio est, *frigora tuta times*, hoc est, vides amicum algentem, et tu ipse frigus times, aut certe timere simulas, a quo tamen tutissimus es, quippe pluribus vestimentis probe munitus. Verum id simulas, ne paucis et malis lacernis te fraudare, et amicum juvare cogaris. Sed quid renuis? An tibi durum videtur paucis te lacernis fraudare? Te sane ne fraudari nolo, sed tineas, quæ vestes illas inutiles corrodunt. *Herald.*

9 *Quantum erat, &c.*] Quantulum fuerat tibi, infelix, qui rerum usum nescias, non dico, te (quid refugis?) copia satis munitum et tutum; sed tineas, quibus erodendas eas relinquis, defraudare duabus lacernis, quas mihi dones? vide Fruter. Verisim. l. I. c. 9. et Junii Anim. 2. lib. 8. cap.

10 *Quid renuis*] Alii legunt, *Non metuas mortem.* Ramires. *Non metuas non te, nec Nævole timeas:* sc. Quantum erit duabus vestibus fraudare, non tam te ipsum (ne metuas) quam tineas, quibus arrodendas relinquis?

EPIG. XLVII. *In Gallum*] Monet Gallum cinædum ne famosam mœcham sectetur, ne a marito comprehensus patiatur irrumationem.

1 *Subdola, &c.*] Cave, puer, ne deprehendaris a marito suspectæ ac notæ mœchæ; vel quæ te prodet marito suo. epigr. 49. infra.

2 *Cytheriacis*] Marinis, vel Venereis, quod concha vecta est ad litus Venus orta mari. Propert. 'concha Erycina.' H. Rigaltius intelligit conchas puellarum. Vide Hadr. Junii animadvers. l. 5. c. 7.

3 *Non est, &c.*] Non hac parte pœnas exiget maritus. Id est, non gaudet natibus, quibus tu confidis ei soluturum: irrumabit certe te, si non castret. infra epigr. 60.

EPIG. XLVIII. 1 *Cauponem, laniumque*] Vitam quietam et modicam, in loco etiam obscuro, præfert urbanæ et lautæ. Quasque desiderem opes audi. *Lanium*] Ad victum. *Balneumque, Tonsorem*] Ad curam corporis.

2 *Tabulamque, calculosque*] Tabulam lusoriam cum calculis, ad animi relaxationem.

3 *Et paucos, &c.*] Ad studium et animi cultum libros, sed electos.

4 *Unum, &c.*] Ad vitæ societatem amicum unum, atque eum mediocriter eruditum.

5 *Et carum*] Hujusmodi enim conserva servum in officio et apud me retinebit.

6 *Et grandem, &c.*] Ad ministeria,

et voluptatem. vide epigramm. 32: libro 1.

7 *Hæc præsta, &c.*] Hæc mihi contingant vel in obscurissimo Apuliæ oppido Bitonti, habeantque sibi alii (nil moror) thermas amœnas Neronianas cæterasque delicias Romæ. *Rad.*

Epig. l. 1 *Et aquam potas, &c.*] Est ex more aliarum fœminarum, quæ a coitu lavant τὰ αἰδοῖα.

Epig. li. 2 *Tritior*] Nummus asper et novus trito et veteri laudatior. vide ep. 5. 8. l. 9.

4 *Sed si quis, &c.*] Sed cinædus ἀνδροσπίθων.

5 *Spectat, &c.*] Ipse non edens, esuriens, famelicus; l. 1. epigram. 44. 'tantum spectavimus omnes.'

Epig. lii. 1 *Loturas, &c.*] Ita Joseph. Scal. ad lib. 4. Propertii legit emendatius, quam quod vulgo editur *licturas*, et intelligi vult εὐφήσεις. an ex Valerii mente nescio. Ego λουτρὰ exposuerim, lotiones scilicet a tribus impudicitiæ generibus. Quæ ego taceo. Qui suo periculo ingeniosus esse volet, eliciat ex epigr. 50. supra, et *Mammosam* in hoc epigr. Vel vult Dasium præpositum balneo, poposcisse triplicem mercedem et accepisse. Interim duplex intellectus vocis *dedit;* ambigiturque an nummos dederit, an potius ipsum se. *Gruterus.*

Epig. liii. 1 *Mentiris, &c.*] Eleganter Martialis quorundam ἐθελοδουλείαν perstringit, qui vel ventris, vel ambitionis caussa libertatem plane perditum eunt, et ad nutum alienum vivunt: cui quidem malo obviam iri posse ait, si sorte nostra contenti, neque delicias, neque opes supervacuas, neque gloriam inanem sectemur. *Herald.*

3 *Liber eris*] Plurimi enim ventris caussa seipsos addicebant, quum potentiorum cœnas captarent, ubi omnia contumeliarum genera concoquenda erant, quod vel unus Juvenalis eleganter observat Satyr. 5.

4 *Vejentana uva*] Vinum tenue ac vile ex agro Vejentano.

5 *Si ridere, &c.*] Si potes negligere luxuriosas opes divitum, qui iis uti nesciunt; vel si risu potes excipere vanorum ψευδοπλουτῶν pompam et simulatas divitias. De Chrysendetis vide supra epigr. 43. vers. 12.

6 *Nostra, &c.*] Trita et plebeia. epigr. 58. supra et epigr. 36. l. 3.

7 *Si plebeja, &c.*] Si non albas secteris stolas, meretrice contentus plebeia, facili, vili, parabili. epigr. 33. l. 9.

8 *Si tua non rectus, &c.*] Cernuus intrans humilem casam: vel potius incurvus per scalas ascendens ad cœnacula, quæ conducebant pauperes; epigr. 109. vers. 2. et epigr. 108. vers. 3.

9 *Hæc tibi si vis, &c.*] Excelso et forti animo opus est ad divitias et delicias contemnendas.

10 *Partho, &c.*] Parthi pertinacissimi sunt libertatis suæ propugnatores: quosque arma Romana sibi subjicere nunquam potuerant.

Epig. liv. 1 *Quid de te, &c.*] Esse te pathicum, et drancos sectari; proinde adjunxit tibi custodem spadonem, impotem.

5 *Nasutius hac*] Ad advertendum. *Malignius que est*] Ad coërcendum.

Epig. lv. 1 *Vis te, &c.*] Æqualitatem et familiaritatem inesse docet meræ amicitiæ. *Coli*] Quod est inæqualium, potentiores enim coluntur a tenuioribus; æquales inter se familiariter amant. *Rader.* Volebam ego te pro sodali amare, sed tu me amicum dedignatus, te a me cliente coli vis: colam itaque, non amabo: timori enim cum amore male convenit; et Deo satis est, ut ametur et colatur. Seneca epist. 47.

3 *Sed si te colo, &c.*] Id est, Non potes habere me amicum et adulatorem. Multos enim colimus et servili veneratione prosequimur, quos non modo non amamus, sed etiam odimus: quod ostendit Seneca lib. 6. de Benef. cap. 33. et seq. *Herald.*

EPIG. LVI. 1 *Gentibus, &c.*] Acerba allusio in Gallum, forte Libyæ Prætorem, cujus uxor mœcha erat: fingit autem notatam avaritiæ crimine fuisse, et respondet ei falso id accidisse; quia non avara alienarum opum fuerit, sed potius sui corporis prodiga. Tenuit forte hic Gallus prætor Libyam.

3 *Sed mera, &c.*] Fertur munera accipere a provincialibus, ut te corrumpat: imo dat (sui copiam, vel mercedem) ut ipsa ab illis corrumpatur.

EPIG. LVII. *In fictum divitem*] Scr. *De Micropsycho divite.* Ms. Bodl. *De ornato foris.* Hic describitur homo ἀλαζὼν, qui quum videri velit opibus diffluere, revera tamen egestate extrema laboret. Hujusmodi homines πτωχαλάζονας eleganter Græci vocant, Latini 'pauperes ambitiosos.' *Herald.*

1 *Hic, quem videtis*] Descriptio est hominis effœminati, quem τρυφερὸν Græci dicunt, vel certe delicias et mollitiem, qui est morbus hominum beatorum, mentientis. His igitur verbis exprimit quod eleganter dicebat Anacreon σαῦλα βαίνειν. Nam id ipsum est, gressibus lentis, vagis, ac varicatis incedere. Incessus ergo, quem hic designat Martialis, est incessus hominis τρυφεροῦ, et simul superbi, aut qui magnificus et potens videri velit; quod hominum genus 'fluctuatim incedere' eleganter dicit Afranius, id est, 'gressibus vagis lentum.' *Herald.* Vel *vagis*, incertis, hoc est, temere nunc huc nunc illuc graditur. *Rad.* *Gressibus*] Cum gravitate et majestate spatiantem.

2 *Amethystinatus, &c.*] Violacea indutus veste. epigr. 97. l. 1. vers. 7. alii ad gemmam in annulo referunt. *Secat*] Obambulat. Quod etiam est hominis τρυφεροῦ et fortunam immodeste ferentis: habes enim hic et vestis insolentiam et ostentationem in loco publico. Ejusmodi vestes sunt, quas γυναικομίμους appellabat Sophocles, tam propter coloris floriditatem, quam laxitatem. Homines autem istiusmodi, ut vanitatem suam magis publicarent, loca publica quærebant. *Herald.* *Septa*] Supra epigr. 14. vers. 4.

3 *Quem non, &c.*] Qui lacernarum mollitie ipsum Publium superat. Vel, ut Raderus exponit, Qui habet æque tritas et viles vestes ac Publius et Codrus.

4 *Alpha, &c.*] Princeps delicatorum, qui penulas sumunt, a more numerandi per literas Alphabeticas. Sic Eratosthenes appellatus βῆτα τῶν φιλοσοφούντων. Scio servorum etiam et militum fuisse penulas, sed rufas, Canusinas; lautiorum vero purpureas, ut plebeiorum pullas; unde alii exponunt, princeps pauperum: vide epigr. 26. l. 5.

5 *Togatus sequitur*] Clientum togatorum. *Capillatus*] Cirratorum puerorum nobilium, quibus alebatur coma. ep. 62. l. 10. Pædagogiorum, *pages.*

6 *Recensque sella linteisque lorisque*] Sic Juven. 1. 32. 'nova cum veniat lectica Mathonis;' etsi aliud sella a lectica, de quibus ut et linteis sive velis quibus tegebantur, de vinculis et stuppis quibus colligabantur, vide Lipsium 1. Electorum cap. 19. Sic Salmasius hunc locum legendum censet: 'Oppigneravit modo modo ad Cladi mensam Vix octo mensis annulum, unde cœnaret.' Cladus enim nomen proprium trapezitæ, et Græcum est κλάδος.

7 *Claudii, &c.*] Collybistæ, trapezitæ, fœneratoris.

8 *Annulum, &c.*] Quod extremæ est paupertatis, teste Juvenal. 11. 42.

EPIG. LVIII. 1 *Pexatus, &c.*] Gestans togam recentem et villosam.

2 *Mea sunt*] Non conductitia, ut tua pexa.

EPIG. LIX. 1 *Mica vocor, &c.*] Diæ-

ta seu cœnatio aurea quam Domitianus extruxit, et a parvitate 'micam' vocavit.

2 *Tholum*] Quid sit tholus, vide epigr. 71. l. 1. vers. 8. quis sit hic tholus non facile sciri potest. Non dubium est, inquit Jos. Scal. l. 2. lect. Auson. c. 26. quin in cœnatione seu stibadio Domitiani Cæs. quam ipse propter exiguitatem vocavit *Micam auream*, e tholo penderet cranium mortui, quod mortis admoneret. Simplicius tamen, etsi nec circa conjecturam, qui per tholum intelligunt Mausoleum Augusti, quod, cum in vicinia esset, ut consonat huic fidemque facit epigr. 64. l. 5. posset mortis admonere, atque ad vitæ usum fructum hortari. Ramiresius vero existimat, micam hanc ita fuisse exædificatam ut ex ipso triclinio prospiceretur aliquis tholus ædificii, quod sepulchrum alicujus præteriti Imperatoris contineret: et ausim, inquit, affirmare esse Mausoleum D. Augusti; quod quidem ex ejus ruderibus, et modo ædificii conjectare nunc possumus, in tholum desinebat; quo viso admonebantur convivæ suæ sortis, et naturæ imbecillitatis, quod brevis ævi essent, et cito morituri. Nam si Augustus, qui Deus habitus, condebatur illo sepulchro, qui posset inferioris sortis homo properam non exspectare mortem? Hæc autem mortis memoria ethnicos illos ad vitæ lautitias excitabat.

3 *Frange, &c.*] Utere ætate, quæ brevis, fluxa, incerta; disturba toros compositos; ede, bibe, lude, sertis coronatus et unctus. *Frange toros*] Assiduus accumbe et asside in thoris, ut usu diurno nocturnoque frangatur: vel accumbendo disturba, ut lectus compositus solet turbari, cum itur cubitum, aut cubitu surgitur. 'Torus' ergo hoc loco pro lecto ipso capitur, in quo cœnaturi accumbebant. vide epigr. 8. lib. IV. *Raderus.* *Rosas cape*] Corollarum, quibus utebantur in conviviis, mentio crebra; quarum usus præcipue ad arcendam ebrietatem, ut docet Plutarch. in sympos. et Plin. l. 21. c. 19. Serta hæc florea a collo sæpius etiam suspendebantur. Horat. de Polemone, 'potus ut ille Dicitur ex collo furtim carpsisse coronas.' *Herald.*

4 *Te meminisse*] Musambert. legit *dememinisse Deus.* Quæ lectio non probari potest: nam mortis commemorationem ad concitandas voluptates, et luxum acuendum inservire volebant; tantum aberat ut mortis juberent dememinisse. *Herald.* *Deus*] Domitianus, si suspensi cranii expositioni faveas; vel Augustus, si Mausolei D. Augusti tholum esse placeat: si enim ille in vivis Deus habitus morti cessit, tu nequaquam effugies.

EPIG. LX. 1 *Armati tribuni*] Monet Hyllum puerum, ut discedat ab uxore armati Tribuni, nec natibus confidat; nam quamvis castrari mares vetuisset Domitianus, vetuerat etiam et adulteria. *Ramires.* *Armati*] Tribuni militaris.

3 *Dum ludis*] Dum mœcharis. *Castrabere*] Namque hæc pœna adulteris deprehensis irrogata. Val. Max. l. 6. c. 1. Horat. Serm. 1. 2.

4 *Non licet hoc*] Lege cautum est mares castrari. Sueton. cap. 7. Domitian. *Quid, &c.*] An itaque nulla pœna mœchi mulctandi? et ipse Domitianus tulit legem contra adulteros.

EPIG. LXI. 1 *Cum tibi, &c.*] Acerbe invehitur in maledicum quemdam; qui quum antea fellator esset, deinde maledicentia famosus factus fuerat. Pro *dubia* legit Pulman. *tenera.* sed *dubia* præferimus: nam *dubium* illud dicitur, quod nos reddit ancipites. Sic *dubia lanugo* ea est, quæ vix oculis percipitur. *Ramires.*

3 *Postquam, &c.*] Postquam oris tui spurcissimi turpe ministerium cœpit fastidiri ab infimis hominibus, vespil-

lonibus; et exosum esse abjectis carnificibus.

5 *Uteris ore, &c.*] Maledictis et conviciis involas in omnes, bonos æque ac malos. *Ærugine captus*] Malevolo livore, 'hic nigræ succus loliginis, hæc est Ærugo mera.' Horat. 4. Serm. 1.

Epig. lxii. 1 *Vellis*] Depilas, glabras: supra epigr. 29. vers. 7.

Epig. lxiii. 2 *Tulit*] Luxuriosum Milichum describit, et luxuriæ crimine damnat eleganti dilemmate, qui quum centum sestertia sola haberet, e sacra via Ledam pulcherrimam servam totidem sestertiis emit. Tantam pecuniam impendere in amatam servam luxuria est: quod si dixeris, Miliche, te non amare, major luxuria erit. *Ramir.* *Tulit*] Abstulit tibi. *E sacra, &c.*] Meretrix e lupanari Suburano. Subura autem in eadem cum Sacra via regione. *Redempta*] Empta. Sed Ramiresius dicit falso Heraldum statuisse, hanc Ledam meretricem fuisse. Est enim intelligendum de serva empta, ut epigr. 71. l. 6. Quid? quod tanta pecunia vix poterat cum meretrice consumi; et si cum meretrice consumpta fuisset, quam frigidum esset dubitare an amasset Milichus eam. De serva poterat dubitari, utrum vel formæ causa, vel ministerii emeretur? et præterea via in sacra vendebantur servi, ut et aliæ res.

4 *Hæc mage luxuria est*] Ut ad paupertatem devenias prodigendo rem universam in id, quod non amas.

Epig. lxiv. 1 *Dum modo, &c.*] Reprehendit urbane Taurum, vel ut alii Laurum, quemdam cunctabundum, et de vitæ fine diu deliberantem; qui modo se ad Rhetoris modo ad causidici munus cogitatione applicabat: nunquam tamen manus operi admovebat. Dicit in hac dubitatione cunctantem eum, futurum forte, ut mors occupet. *Ramires.* Dum te instruis ad forum vel scholam.

2 *Quid esse velis*] Uter, caussidicus an rhetor.

3 *Peleos, &c.*] Patris Achillis, longævi; ut et Priami et Nestoris.

4 *Et fuerat serum, &c.*] Tibi dubio, et utrum inires, deliberanti, jam ea obrepsit ætas, qua cogitandum erat de relinquendo inito; nisi cogites de causis apud inferos agendis.

5 *Tres uno, &c.*] Atque hinc, vel mediocribus professoribus vacant cathedræ.

7 *Schola, &c.*] Rhetorum. Si Rhetoris officium recusas.

8 *Ipse potest, &c.*] Vel ipsa bardi Marsyæ statua, in foro stans et litigantium clamore fervens, potuit causas egisse, nisi saxea fuisset; et tu sane ubi tam diuturno studio vacaris, jam posses causas agere, nisi plane lapideus esses vel plumbeus. vide Turneb. l. 22. c. 12.

10 *Dum, quid sis, &c.*] Vide Epicteti enchirid. cap. 26. Hic autem *esse nihil*, homonymum est. Nam 'nihil esse,' *οὐδὲν εἶναι*, dicuntur, qui in nulla arte sunt exercitati; et 'nihil esse' etiam dicuntur mortui: et utramque significationem complexus videtur Martialis hoc loco. *Herald.*

Epig. lxv. 1 *Cur tristiorem, &c.*] Ironice et irrisorie illudit Saletanum, quod ficto ob uxorem mortuam dolore, tristior incedebat, a qua tamen decies centena millia nummum dotis acceperat. *Ramires.*

3 *O grande, &c.*] Quod in veris doloribus accidebat, hic in ficto fingit Poëta: fortunam enim et fatum et Deos ipsos accusabant veteres, ut supra epigr. 13. l. 1. 'Nimirum timuit nostras fortuna querelas.' Ironice et ex ambiguo, Salejano dolorem simulanti ob uxorem, cujus morte amplæ dotis hæreditas sibi obvenisset, condolere se simulat Poëta; dumque ejus mortem videtur graviter ferre, indignatur obtigisse Salejano rem tam lætam.

4 *Illa, illa dives, &c.*] Acumen hujus

epigr. idem est, quod et epigr. 39. l. 5. Sed nonne mortua uxore dos ad hæredes revertebatur? Ita res erat. Mortua in matrimonio muliere, dos a patre profecta ad patrem revertebatur, quintis in singulos liberos in infinitum relictis penes virum. Quod si pater vita decessisset antequam in matrimonio mulier moreretur, dos apud maritum remanebat. Adventitia autem dos semper penes maritum remanebat, præterquam si is, qui dederat, ut sibi redderetur stipulatus fuerat, quæ dos specialiter receptitia dicebatur. Ulpian. lib. Reg. Tit. de dotib. *Herald.*

5 *Centena decies*] Hæc olim dos maxima.

Epig. lxvi. *In Lalagen*] Morosam depingit matronam, quæ compta a serva ornatrice, quum animadvertisset in unico annulo cirrorum peccatum fuisse; ira accensa, eodem speculo, quo id animadverterat, in Plecusam ornatricem animadvertit tanta sævitia, ut sectis comis et fracto capite misera Plecusa ceciderit.

1 *Peccaverat*] Non erat in ordine.

2 *Annulus*] Cincinnus, crobylus. *Incerta*] Quæ crines non fideliter constringit, sed extra locum defixa est. Sed Salmasius et Heraldus censent legendum *inserta*. Tertull. lib. de Virgin. velandis cap. 12. 'Vertunt capillum, et acu lasciviore comam sibi inserunt.' Tum in hoc versu, &c. 'annulus' non significat τὸν ἕλικα crispati capilli, ut alias solet, unde capillus *annulatus* vel *annellatus*, ὁ οὐλώδης, sed circulum unum, ex tota crinium compage spiratim convoluta et per multos orbes contexta. Eadem autem, ut videtur, acu capillum distinguebant, et a fronte dividebant, et mox comptum distinctumque per annulos et sertas crinium fixa ea et inserta retinebant, ne dissiparetur tota compago. *Salmas.* Videtur error festinantis esse, quum ipse de annulo dicit, quod Martialis de orbe: et de orbe, quod ille de annulo. Nam Martiali circulus ille, multos annulos continens, vocatur orbis. *Gron.* *Acu*] Acu crinali.

3 *Hoc facinus, &c.*] Errorem in non componendis crinibus, ac si facinus esset, incusso ornatrici speculo punit. Morosæ enim erant erga ornatrices suas matronæ istæ. Et deformitatem suam, quam dum comebantur et ornabantur, speculo sese contemplantes, inspectabant, ancillarum suarum indigna pœna, quædam ulciscebantur. Peculiares etiam ancillas habebant huic muneri adsignatas, quas ornatrices appellabant. Tum aliæ etiam erant servæ emeritæ, quarum consilio bellæ hæ matronæ utebantur in ornandis capillis. *Herald.* Vide Juv. 6. 491. quem locum hoc epigramma exprimit.

4 *Icta*] Exanimata, vel cæsa. *Plecusa comis*] Ornatrix ancilla a πλέκειν. ut *Psecas* Ovidio et Juvenali a ψεκάζειν.

5 *Tristes, &c.*] Tristitiæ et verberum causas. Metonym.

6 *Insanum, &c.*] Ob pilum conturbatum desæviens.

7 *Hoc Salamandra, &c.*] Decalvetur caput tuum. Salamandræ sanie loca tacta depilari tradit Plinius l. 10. c. 67. 'quæ Salamandra supercilia tua exussit?' Petron. Arb. *Hoc Salamandra notet*] Dicunt Salamandras habere vim psilothri depilatoriam; quod et Plinius memorat. Unde a Martiale scienter et mordaciter dictum est, 'Hoc Salamandra notet:' cum in capite fœminæ defluvium capillorum fieri optaret. *Berould.*

8 *Ut dignâ, &c.*] Ut quo speculo ornatrici dissecuisti comas, et tu tibi omnes dissectas in eodem conspiceris; vel ut caput tuum æque reddatur leve ac speculum, quo, &c.

Epig. lxvii. 4 *Quod agas*] Otium et ignaviam Posthumi exagitat, cujus unicum videtur negotium rogare, quid alii agant, quum ipsi nihil sit, quod

agat. *Rad.* Vulgaris salutandi formula, et civilis satis, modo ne fiat importunius et sæpius.

Epig. lxviii. *Ad Olum*] Hoc epigramma ejusdem argumenti est cum ep. 53. hujus libri, quod antea interpretati sumus. Tangit iterum hic Martialis miseræ et abjectæ illius ἐθελοδουλείας originem, qua plerique fœde et spurce sese maculabant; nempe quod sorte sua et mediocritate contenti esse non possent, sed supervacua quærerent. Quare eleganter concludit, eum, qui servo carere potest, et esse αὐτοδιάκονος, quemadmodum antiquis temporibus, posse etiam facile regem non habere, quem abjecte colat. *Herald.*

1 *Nomine*] Familiariter, et pro more æqualium.

2 *Regem, &c.*] Vide epigr. 113. l. 1. et epigr. 18. hujus lib. vers. 8.

3 *Contumacem*] Superbum.

4 *Totis pilea, &c.*] Sportula, cœna, cæterisque servitutis præmiis posthabitis et neglectis me asserui in libertatem, a more servorum Rom. qui manumittendi pileum raso capite acceperunt. Quasi diceret, omnes fortunas meas posthabui libertati; omnia vendidi ut liber essem, et sumptu meo ac mihi viverem: vel sarcinulas meas vendidi, ut corrasa inde pecunia possem sportulæ tuæ supplere vicem. *Redemi*] Videtur allusisse ad genus manumissionis, quod censu fiebat.

5 *Reges, &c.*] Qui non habet sui imperium, qui animi sui cupiditates coërcere non potest, ille potentiores colit atque ab inferioribus se coli vult, atque ab hoc cupit opes, servos, &c. Servus enim cliens et indigens alieni, quique vult ipse fieri dominus et rex, dominum quærat, ille enim se non habet, non liber est, non est contentus suo, qui servit aliis, ut habeat: ego me habeo, nil quæro aliud. *Rader.*

8 *Servum, &c.*] Qui suo contentus potest minorum servitio carere, et ipse non necesse habebit potentioribus dominis servire, ut ab illis accipiat, quod his largiatur.

Eleg. lxix. 1 *Invitum, &c.*] Classicum cœnipetam tangit, qui verbo negabat, re maxime expetebat convivia.

2 *Dispeream*] Formula Romanis usitata in exsecrationibus, adjurationibusque. Sic Aristoph. Κάκιστ' ἀπολοίμην, εἴ τι τούτων πείθομαι.

3 *Ipse quoque, &c.*] Neque hoc dedigneris, cum ipse helluonum dictator Apicius, dives licet fuerit atque lautissimus, foris cœnare jucundum habuerit. Argumentum a minori.

6 *Cogitur et Selius*] Et cœnipeta ille Selius (de quo supra epigr. 11. et 14.) dicet se cogi, sua scilicet voluntate, ut cui nihil domicœnio tristius accidat.

7 *Rogat, &c.*] Si aliquis lautiorum et nitidiorum, qualis fuit Attidius Melior, te invitat.

8 *Grandia, &c.*] Te scilicet invitum cœnare foris. *Si vir es*] Si potes lautiores epulas et has libertatis escas contemnere.

Epig. lxx. 3 *Undis me, &c.*] Ne laveris aqua, qua alii abluerint suas maculas.

5 *Caput, lavetur*] Hoc enim illa contaminatius, vide epigr. 95. l. 11.

Epig. lxxi. *Ad Cæcilianum*] Cæcilianum veteratorem callidum carpit facetissime, qui quoties aliqua carmina Martialis legerentur, continuo ea cum similibus Marsi vel Catulli versibus comparabat, tanquam si Martialis carmina illis præferret. Dicit, malle se, ut Cæcilianus recitet sua, quam illorum veterum poëtarum. Totum autem epigram. per ironiam contextum est. *Ramires.*

1 *Candidius*] Ironice. alii leg. *Callidius.* non placet. *Candidus* enim ille dicitur, qui ingenue et absque invidia judicat.

2 *Disticha pauca legis*] Arondel. *lego.* Et puto rectius: quoties ego tibi de meis carminibus pauca disticha recito. Deinde: *Hoc mihi das, tanquam deteriora legas, Et collata ma-*

gis placeant mea. Hoc facis in meam gratiam, quasi tu legas deteriora, et mea, quæ ego tibi legi, magis placeant, si cum istis comparentur. *Gron.*

3 *Marsi, aut Catulli*] Poëtæ, qui multa cum laude scripsit epigrammata.

4 *Hæc mihi, &c.*] Mihi χαρίζεσθαι et gratificari velle videris, præ te ferens mea te cum illis Marsi et Catulli recitare παραλλήλως, ut mea scilicet cum iis collata appareant esse æque boni aut melioris ingenii atque artificii: cum revera hoc facis, ut mea præ iis sordescant, quasi majori lumine offuscata. Heraldus legit, *Hoc mihi das.* Hoc est, Ideo hoc facis sc. tanquam Marsi et Catulli scripta sint meis deteriora, atque ut ea comparatione scripta nostra magis placeant et probentur. Tam simplices vero sumus ut istud credamus. Quare placet tolli interrogationis notam, et simpliciter legi: *Ut collata magis placeant mea.*

5 *Credimus illud*] Ironice: non sane credo te hac mente contulisse ea.

6 *Malo, &c.*] Tuis certe collata mea facile apparebunt meliora.

Epig. lxxiv. 1 *Cinctum*] Nullum genus est hominum, quorum stultitia sæpius traducatur a Martiale, et aliis etiam scriptoribus, quam ἀλαζόνων. Horum imagines sæpius expressit Martialis, atque hoc epigrammate eleganter depingit. Inscribitur epigramma, *Ad Maternum*, nobilem, Poëtæ tempore, Oratorem. Huic consonat epigr. 57. supra. *Togatis, &c.*] Comitibus anteambulonibus, lateronibus, clientibus, pedissequis, servis; vide lib. 1. epigr. 109.

2 *Regulus solet turba*] Caussidicus, ad quem epigr. tria lib. 1. Oratores vero clari et victores domum e foro deducebantur a populo et amicis reorum absolutorum, qui prius squalidi capillis et barba promissa, jam absoluto amico, tondebantur, mutatisque vestibus uncti Capitolium ascendebant, Jovi gratias ex voto acturi.

6 *Hos illi, &c.*] Fœnore sumpsit a Fusc. et Fav. fœneratoribus, quo comitatum hunc conducat.

7 *Fusciculenus et Faventinus*] Prædiorum potius quam fœneratorum esse nomina, vult Heraldus: dicitque illa vendi, vel pignori opponi solere, ut esset unde adulatoribus illis satisfieret.

Epig. lxxv. 1 *Verbera, &c.*] Arena amphitheatri sanguine ferarum et gladiatorum cruenta, de more a pueris renovabatur. Vagabatur in eadem domitus et cicur leo, qui tamen subito datus in pristinum furorem, pueros invasit, et miserabiliter in conspectu omnium laceravit. Exclamat poëta per apostrophen ad leonem, et monet, ut humanitatem a lupa discat, quæ Romulum et Remum in alveo expositos fovit et nutrivit. *Rad.* Vide ep. 10. lib. Spectac.

4 *Libycis, &c.*] Montibus Africæ leonum nutricis. Et Gætulia in Libya est, ubi ferocissimi nascuntur. Virg. 'Gætuli tergum immane leonis.'

5 *Duo de tenera, &c.*] Duos pueros ministros theatrales, qui amphitheatri arenam ferarum gladiatorumque sanguine fœdam versando renovabant, injecta insuper nova arena. Tum et Amphitheatri cavea, arena strata erat, ne sanguine lubrica, pedes decertantium falleret.

7 *Sævus et infelix*] Sævus, præter exspectationem. *Infelix*] Quia pueros innocentes mactavit et reddidit morte infelices, aut quia ipse postea interfectus est. *Rad.*

8 *Martia, &c.*] Marti sacra. Romana, ut ep. 4. l. 1. vers. 4.

9 *Crudelis, &c.*] Apostrophe ad leonem.

10 *Nostra, &c.*] Namque illa Romulo et Remo infantibus pepercit, immo ubera præbuit.

Epig. lxxvi. 1 *Argenti, &c.*] Elegans jocus est in quendam cujus nomen ignoramus, captatorem et here-

dipetam. Marius, cui tu nihil eras legaturus, moriens dixit se tibi quinque libras testamento legaturum, quod tamen non fecit, sed te falsum habuit. Uter e vobis liberalior? tu illi nihil, ille tibi verba; estis certe pares, nec melius vulturi cum corvo: vide Val. Maxim. lib. 8. cap. 6.

2 *Is tibi verba dedit*] Nihil præter verba reliquit. Nam legatum est inane. Ait enim Poëta, hanc verborum dationem merito contigisse huic heredipetæ, quia neque ipse Marium officiis et munusculis coluerat, quod facere soliti captatores; atque inde jocus. *Musamb. Herald.*

Epig. LXXVII. 1 *Qui longa, &c.*] Ineptum quemdam Censorem Cosconium nomine irridet, quod sua epigrammata longa putaret, et defendit se quum dicat longa et brevia epigrammata, non a numero versuum, sed a subjecta materia esse vocanda. *Ramires.* Qui in epigrammate non tam argutiam quam brevitatem exigis, probas te aptiorem fore aurigæ servum, qui in Circo axes ad celeritatem ungas, quam lectorem diligentem. Ramiresius Cosconium hebetem et stolidum a Poëta περιφραστικῶς dici putat, cum Hispanice *gordo* obesum et stultum sonet. Nec non Anglice dicimus *You are too fat to conceive this.* Quod et Hor. 3. serm. lib. I. testatur, 'Tardo cognomen pinguis damus.' Et 'gurdos,' quos pro stolidis accipit vulgus, ex Hispania duxisse originem audivi, inquit Quintilianus l. 1. c. 9. vide et Laudem asini D. Heinsii.

2 *Utilis ungendis, &c.*] Servi aurigarum solebant in Circo et ad summam celeritatem axes ungere. Aptum huic negotio futurum Cosconium, celeritatis sive brevitatis studiosum; et qui epigrammata etiam celerrima sive brevissima velit. *Musamb.*

3 *Hac tu, &c.*] Eadem ratione qua epigr. mea a mensura potius quam ab ingenio censes, et Colossum (de quo epigr. 2. lib. Spect.) argues nimis esse longum, et statuam pueri Bruti (de quo l. 9. epigr. 51. et l. 14. epigr. 171.) nimis esse brevem; cum in utroque laudis summa sit propter symmetriam: in hac, brevitatis, quæ puero; in illo, altitudinis, quæ Imperatori Deo convenit. Plin. l. 34. c. 8.

5 *Marsi doctique*] Supra epigr. 71. vers. 2. et epigr. 99. l. 7. vers. 7. *Pedonis*] C. Pedonis Albinovani epigrammatarii laudatiss.

6 *Sæpe duplex, &c.*] Sæpe unum epigramma binas implet paginas: seu duabus paginis unum tantum epigramma absolvitur.

8 *Tu, Cosconi, &c.*] Tua epigrammata, vel brevissima, sunt nimis longa; ut quæ tædium et nauseam pariant. Vel quia tota vita laborasti, et nec unum distichon absolvisti, et edidisti. *Raderus.*

Epig. LXXVIII. 1 *Æstivo, &c.*] Thermæ tuæ, quas calidas esse oportet, in tantum frigidæ sunt, ut vel in æstate pisces a corruptione vindicare possint. Fingit ergo Poëta se interrogari a Cæciliano, ubi posset commode piscem æstivo tempore servare. Respondet ab inexpectato, in thermis tuis potes.

Epig. LXXIX. 1 *Vocatum*] Qui alias a te invitatus me excusare soleo, quod alio sim invitatus, jam domi cœno, cur me non invitas? Sed recte P. Scriverius e scripto legit *vocasse*, hac mente, Nasicæ cœnipetæ suboluit cœna apparata a Martiale, et vocati convivæ: invitat itaque Martialem, sperans scilicet fore ut et ipse invitetur ab eo; quam tamen technam dissimulat Poëta se intelligere; sed et eum deludit, præteritque simul festiva hac usus excusatione.

Eleg. LXXX. 1 *Fannius ipse peremit*] Fannius Cæpio quod in Augustum conjurasset proscriptus, ut percussores fugeret, se ipse interemit.

2 *Non furor est, &c.*] Vide epigr. 9.

l. 1. et Senecæ epist. 58. 'Sic mori, vinci est.' et epist. 29. multa; vide et Brodæi Miscell. l. 6. c. 29. *Furor*] Hunc appellat furorem Poëta, quod se, ne occideretur, occidit, et mortem morte redemit.

Epig. lxxxi. 1 *Laxior, &c.*] Divites et nobiliores Romani circumferebantur vivi, efferebantur mortui in lecticis; pauperes et plebeji efferebantur in sandapilis. dicit Poëta lecticam fastuosi Zoili laxam, quæ a sex servis vehitur, maxime videri posse sandapilam, cum et pauper sit et strigosus, neque aliud quicquam quam vivum cadaver: unde non adeo prætereundum est, quod præferunt Mss. *sandapila est*; quasi dicat, quando hæc tua sit lectica, non est aliud quam sandapila. Alii sic exponunt. Tu, Zoile, velut e lautioribus unus, nunc lectica ampla et magnifica circumfereris a sex lecticariis, quum dignus sis sandapila seu feretro: nihil enim es præter vivum cadaver; imo jam tum non ferri, sed efferri videris, adeo squalidum, emortuum, turpe, et fædum habes corpus, seu potius cadaver. *Rader.*

Epig. lxxxii. 1 *Abscissa servum quid fingis, &c.*] Servum, ne scelus domini (quicquid illud fuit: verum si *Fædas* legis cum nonnullis, facile erit suspicari) enunciaret, elinguem herus vel fecerat, vel simulaverat esse. Occasionem hujus epigramm. a fabula Philomelæ et Terei sumptam opinatur Raderus; ego ex Juvenalis Sat. 9. 103. 'secretum divitis ullum Esse putas? servi ut taceant, jumenta loquentur, Et canis et postes,' &c. Potest elici et sensus turpior ex epigr. 72. supra.

Epig. lxxxiii. 1 *Fœdasti, &c.*] Stulti mariti irrisio eadem, quæ l. 3. epigr. 85. qui deprehensum adulterum truncavit naribus et auribus, intactis vasis, quibus peccaverat. Illo enim supplicio non adhibet futuro malo remedium, quod fecisset, si virilia ei amputasset, quæ pœna irrogabatur adulteris a marito deprehensis; vide epigr. 60. l. 2. *Ramir.* Abscissis naribus et auribus deformem reddidisti mœchum, qui ita fœdatus desiderabit, *will find missing*, priorem formam ('atque ubi sit sua forma requiret.' Ovid.); poterit tamen ad prius scelus vel etiam aliud recurrere, postquam illi intactam reliqueris partem qua peccaverat.

Epig. lxxxv. 1 *Vimine, &c.*] Urbana valde togæ petitio est. Ampullam seu lagenam vitream aquæ decoctæ et nivibus refrigeratæ, viminibus supertextis armatam et munitam, mitto tibi his Saturnalibus, ipso Decembri. Si offendat muneris æstivi hyberna intempestivitas, ulciscere hanc injuriam pari intempestivitate, ac mitte mihi togam æstivam. *Coctæ*] Argute nimis Junius et Critici quidam *coptam* pro *cocta* reposuerunt: quum *copta* placentæ genus sit, cui contusæ species aut legumina commiscebantur: nam quomodo hic posset dici *nivea* et apta æstivo tempori? et quomodo placenta vase vimineo servabitur? Hæc omnia decoctæ nivi refrigeratæ procul dubio conveniunt. *Ramires.*

4 *Rasam*] Rasa autem ea est, quæ a sua textura nullum habet eminens villum; quam levem appellat, l. 7. epigr. 86. 'Nec levis toga, nec rudes lacernæ.'

Epig. lxxxvi. *Ad Classicum*] Irridet critica censura errorem multorum, qui existimant, magnum quiddam præstari ab his, qui difficillima scribunt poëmata, ut Sotadica, Galliambica, &c. non ob reconditam eruditionem, sed tantum ob intortos quosdam numeros et coactos, quibus nihil est in Poësi laboriosius. Merito ergo Poëta nugas difficiles appellat, et ineptias studio et labore comparatas. *Ramires.*

1 *Supino*] Numeris mollioribus composito, vel potius antistropho et re-

currente; (sic enim Ovidio sonat 'supinus,' de Ponto lib. 4. el. 5. 'Flumina quæ in fontes cursu reditura supino') quale literale illud, 'Roma tibi subito motibus ibit amor;' verbale illud Virgilii, 'Musa mihi causas memora quo numine læso:' multaque alia, inter quæ Rabani artificiosus dicam an laboriosus liber de laudibus sanctæ crucis. Atque ejusdem argumenti alter Publio Optatiano Porph. autore.

2 *Nec retro, &c.*] Vel speciatim dicit quod prius dixerat generatim; vel versum retrogradum (quali scripsit Cinædica Sotades Maronensis) intelligit, qui procurrit in laudem alicujus, et recurrit in vituperium. Nota sunt illa Buchanani: 'Laus tua non tua fraus,' &c.

3 *Nusquam, &c.*] Non scribo carmina more Græcorum, quorum extremæ partes resonent, more Echus. Vide Politiani miscell. cap. 22. et Scal. Poët. l. 2. c. 29.

4 *Nec dictat, &c.*] Ad exemplum politissimi carminis Galliambici, quod Cæcilius primus scripsit, atque Attin inscripsit, aut venustissimi Poëmatii Galliamb. a Catullo compositi, non scribo genus id carminis molle et elumbe instar Attyos evirati, in quo plures locos occupant Iambi, et quod canant Galli sacerdotes Cybeles: vide Terent. Maurum et Diomedem: vide et Muretum atque Scalig. in Catullum.

5 *Mollem debilitate*] Non heroo aut forti pede, sed debilitate fractum, ut Attidi, qui eviratus erat, conveniret. Est autem Galliambicus versus senarius, et ut docet Scalig. 2. Poët. facetissimus ac venustatis plenissimus, sic dictus ab Iambo pede, et Gallis sacerdotibus Cybeles castratis. *Rader.*

6 *Non sum, &c.*] Non tam nullius sum ingenii ut hæc affectem artificia, his ipse immorer, lectoremve morer. Vel ut indigeam his artificiis ad conciliandum et illiciendum lectorem: ingenio capitur sapiens lector, non hujusmodi nugis laboriosis. *Rad.*

7 *Quid si, &c.*] Curiosas has nugas non minus ingenium meum spernit, quam nobilis ille cursor Ladas (ep. 100. l. 10.) dedignaretur velocitatem suam exercere in Petauris, quæ rotæ sunt per quas se jactant Petauristæ. Vel hic Ladas sua velocitate non posset in Petauri machina subeunda uti, quod id artificium a se esset omnino alienum, nec in eo unquam fuisset exercitatus. Quid? quod moleste ferret, per illos exignos Petauri gradus suum cursum retardari. *Ramires.* vide Turneb. l. 4. c. 8. et Scal. ad lib. 5. Manilii, ibi, 'Corpora quæ valido saliunt excussa Petauro,' &c. et Vitellium cap. 13. in Merulam.

10 *Ineptiarum*] Libelli, quibus multorum joca et sales complectebantur, olim INEPTIÆ inscribebantur. *Rad.*

11 *Circulis*] Turbæ, plebejæ coronæ recitantem undique cingenti. *Palæmon*] Forte Q. Rhemnius Palæmon, qui (teste Suetonio) poëmata faciebat ex tempore, et scripsit variis et vulgaribus metris; aut alius quisquam tempore Martialis.

12 *Raris, &c.*] Paucis sed doctis ex mente Horatii ult. Sat. lib. 1.

EPIG. LXXXVII. 2 *Sub aqua, &c.*] Subpallidam et tumidam, qualia solent apparere quæ sub aquis videntur: ludit item in Antithesi, 'ardere puellas' et 'ipsum sub aqua natare:' vide epigr. 89. l. 3.

EPIG. LXXXVIII. 1 *Nil recitas, &c.*] Quin tibi habe nomen Poëtæ, vel hoc nomine quod nihil recites, potius quam nos eneces molesta ineptiarum recitatione.

EPIG. LXXXIX. *In Gaurum*] Qui vitia sua magnis exemplis excusare solebat.

2 *Catonis habes*] Uticensis, cujus virtus sæpe mero incaluit, ut ait Horat. 21. l. 3. vide et Plutar. in vita

Catonis, et Plin. epist. 12. l. 3.

3 *Musis, &c.*] Nulla gratia, nullo Musarum aut Apollinis instinctu, invitis Musis.

4 *Ciceronis habes*] Qui infeliciter Musas poëticas est aggressus. vide Juven. 10. 122. Seneca epist. 108.

5 *Antonî, &c.*] Qui tribunal turpi fœdavit vomitu, ut amplificat Cic. 2. Philippica. *Apici*] Supra epigr. 69. vers. 1.

6 *Vitium, &c.*] Hic cares autore magno. Τὴν φωνὴν ἐνοπὴν σε λέγειν ἐδίδαξεν Ὅμηρος· Τὴν γλῶσσαν δ' ἐν ὀπῇ τίς σ' ἐδίδαξεν ἔχειν; Ἀνθολογ. β'. κεφ. ιγ'.

Epig. xc. 1 *Vagæ*] Vagam vocat poëta juventutem: est enim silentii, quietis, attentionis impatiens. *Moderator*] Studium vitæ suæ, et votum exponit Quintiliano. Annos 23. Romæ erudiendis juvenibus impendit Quint. et in his Domitiani nepotes docuit. *Summe*] Quia parem tum non habuit, vel quia magister nepotum Domitiani. *Rad.*

2 *Gloria, &c.*] Romani eloquii summe artifex, insignite senatorio clavo ornamentisque consularibus. Juven. 7. 190.

3 *Vivere, &c.*] Da veniam si etiam in tenui re propera manu carpam gaudia fugientis vitæ; si frui velim præsentibus, quod pauci adeo faciunt, cum nemo fere vivere, id est, vitæ uti commodis et laute vivere sciat, omnes differant. epigr. 16. l. 1.

5 *Differat hoc, &c.*] Differant in dies, annos, vel senectutem ipsam vitæ gaudia et usum, quibus curæ est rem patriam augere et splendere nobilitatis titulis et imaginibus; vel *Differat*, non vivat, non indulgeat genio suo is, qui ditior patre vult evadere. *Raderus.*

6 *Atriaque, &c.*] In atriis nobilium quæ primæ ædium partes, ostendebantur majorum imagines, humerorum tenus expressæ, lineis a stemmate ad has discurrentibus.

7 *Nigros, &c.*] Non aurata laquearia, quæ ne fumo corrumpantur cautio est.

8 *Vivus fons*] Scaturiens, perennis, naturalis. *Rudis*] Nativa, non arte læsa et ingenua gratia spoliata; vel gramina ipsa sponte nascentia, et vivis cespitibus innixa, non ordinatis myrtetis, aut aliis frondibus, arte miræ, variis nexibus tortuosa. *Ramires.* Juvenalis 3. 18.

9 *Sit non, &c.*] Ex mente Juvenalis 6. 446.

10 *Lite dies*] Domestica, et forensi. epigr. 57. l. 12. et epigr. 70. l. 9.

Epig. xci. *Ad Cæsarem Domitianum*] Petit a Domitiano jus trium liberorum.

1 *Rerum certa salus*] Salvo enim Cæsare, omnia salva.

2 *Sospite, &c.*] Quos vel hinc rerum humanarum maximam habere curam scimus, quod te nobis velint incolumem. Ea locutio l. 5. ep. 1. et l. 7. epigr. 60. et l. 1. epigr. 12. Vel te sospite credimus esse magnos Deos; qui alioquin nisi tu Capitolium dedisses et instaurasses, vel omnino interiissent, aut certe non magni habiti essent.

3 *Festinatis*] Mihi scribenti, vel tibi legenti. Si carmina sc. festinata, properata, ac prope ex tempore fusa toties legisti. Vel, si festinatis libellis, celeriter legendo decursis, eosdem iterum ac tertio revolvisti: quod signum est placuisse; nam quæ displicent, vix semel lecta excutiuntur. *Rad. Toties Detinuere, &c.*] Quod argumento est placuisse.

5 *Quod fortuna, &c.*] Iis qui ex matrimonio legitimo tres liberos aut plures suscepissent, multa erant in spectaculis, honoribus petendis, divisionibus publicis privilegia. Natum hoc 'jus trium liberorum' a trigeminis Horatiis, Liv. 1. hoc autem jure donabantur a Cæsare multi, quibus

natura negaverat. Poëta ἄπαις prolis hujus imaginariæ jus ab Imp. petit, laboris sui præmium vel solatium. Plin. lib. 10. epist. 'Exprimere Domine verbis non possum, quantum mihi gaudium attulerit, quod me dignum putasti jure trium liberorum.' Ex quo intelliges pro singulari munere claros tantum viros id honoris et præmii consecutos esse.

7 *Solatio nobis*] Liviæ Druso filio extincto, datum est hoc jus, solatii ergo; et in certaminibus dabantur quandoque victis dona in solatia. 'Ensem atque insignem galeam, solatia victo.' Virg. 5. Æn.

Epig. xcii. 1 *Natorum, &c.*] Placuisse carmina principi dicit, eoque præmium accepisse jus trium liberorum. *Rader.* Præcedenti epigr.

3 *Valebis uxor*] Repudiata, vel mortua; vel neglecta. neque enim curo ex te prolem; magis placet jus trium liberorum mihi ab Imp. erogatum. Vel, nihil jam mihi uxore opus: quippe si ex te susciperem liberos, jam domino munus illud suum periret, seu frustra id dedisset. Hoc autem quodammodo peccare esset in dominum, et munificentiam ejus ac beneficium obliterare. *Musamb.*

4 *Domini, &c.*] Domitian. Imp.

Epig. xciii. 1 *Primus, &c.*] Hunc secundum sine primo misit Regulo Valerius; cui primum desideranti excusat Poëta, librum paulo obscœniorem verecundia inhiberi: vel, prodiit secundus hic liber in lucem primo non edito, quia multa in eo ad laudem Titi, quam libenter non laturum Domitianum noverat Poëta, aut alia de causa. Ex hoc versu conjicis primum librum, itemque Spectaculorum secretim additos esse. Ob Titum, credo, in quem pleraque (pleraque, inquam, non omnia) conveniunt. Miscuit quædam, vel potius addidit postea nomen Domitiani, et sæpe non addidit, sed Cæsarem tantum scripsit, ut scire Lector non posset, utrum intellexerit, Titum an Domitianum: ac Titum quidem nunquam posuit expresso nomine, quod libros in morte editos, vel certe correctos putem; et ob eam caussam sequentibus non adjunctum priorem. Et forte is pudor est, quem insinuat, quod quæ scripserat in Titum, postea videretur tribuere Domitiano, qui sibi omnia patris et fratris opera arrogabat. *Rad.*

4 *Unum, &c.*] Ex tituli numero ii. tolle unum i. et erit liber primus, rerum serie nullatenus impedita; quippe in Epigrammatis ordo non respiciendus.

EPIGRAMMATUM LIB. III.

Epig. i. 1 *Longinquis, &c.*] Secesserat poëta in citeriorem Galliam; indeque librum Romam miserat; quem, si minus priore placeat, excusat, veluti in loco peregrino minusque urbano natum. *Rad.* *Ab oris*] 'Lombardiæ,' dictæ 'Togatæ,' quod togis utebantur incolæ, ut Romani.

3 *Hunc legis*] Secundum.

4 *Illa, &c.*] Illa quæ meliora putas mea sunt, vel etiam hæc mea sunt.

5 *Domina*] Roma, quæ rerum domina et triumphati orbis caput.

6 *Debet enim, &c.*] Jure enim cedit hospes civi, barbarus Latino, liber in urbe natus libro extra urbem. habet enim urbs suum quendam na-

turalem genium. *Rad.* *Verna liber*] Romæ natus. de verna lib. 1. epigr. 42. vers. 1.

Epig. ii. *Ad librum suum*] Continet hoc epigramma urbanam et sane poëticam hujus libri *prosphonesin* ad Faustinum amicum suum; a quo si recipiatur, dicit securum esse posse a criticorum morsibus. *Ramires.*

1 *Cujus vis, &c.*] Imitatio Catulliana, 'Cui dono lepidum novum libellum,' &c. carm. 1.

2 *Vindicem*] Assertorem, patronum.

3 *Ne nigram, &c.*] Ne damneris in culinam et aromatopolarum tabernas pro charta inepta infelicis genii et fati, *waste paper.* Pers. 1. 43. *Nigram*] Fuliginosam.

4 *Cordyllas*] Pisciculos, partus thynnorum. vide Plin. l. 9. c. 15. et l. 23. c. 11. Græcis πηλαμύδες, quas *limosas* vertit. *Madida, &c.*] Oleo, in quo friguntur pisces chartis involuti: epigr. 87. l. 4. vers. 7.

5 *Cucullus*] In formam cuculli formantur chartæ quibus involvuntur aromata: εἰς τὸν λιβανωτὸν καταστεμεῖν. Anaxandrides apud Athenæum l. 9. c. 4.

6 *In sinum? sapisti*] In favorem et patrocinium Faustini; de quo epigr. 26. l. 1.

7 *Cedro, &c.*] Sub hoc Mæcenate immortalitatem speres, oleo cedrino inunctus contra tineas et cariem; 'Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.' Ovid. Trist. 1. El. 1. 'speramus carmina fingi Posse linenda cedro,' &c. Horatius ad Pisones.

8 *Frontis, &c.*] 'Fragili geminæ poliantur pumice frontes.' Ovid. 1. Trist. El. 1. vide epigr. 67. l. 1. vers. 12.

9 *Luxurieris*] Luxuriose orneris.

10 *Purpura, &c.*] Pellis purpurea, seu membrana rubens vel purpurea.

11 *Cocco, &c.*] Cocco notetur titulus, quod primum minio factum.

12 *Illo vindice, &c.*] Nec criticos ungues castigatoris severissimi, qualis fuit M. V. Probus Berytius, qui emendationi librorum potissimam operam dedit, teste Suetonio lib. de Grammaticis.

Epig. iii. *In Mulierem deformem*] Irridet stultam fæminam pulchra facie, et fœdissimo corpore: quæ quum tegere corpus, et aperire faciem debuisset, contra celabat faciem et nudum corpus ostendebat. *Ramires.*

1 *Nigro velamine*] Ita optimi libri, et requirit τὸ *aperi.* Vide Scriverium. Alii *medicamina velas:* et interpretantur Œsypo, medicamine et incrustamento cosmetico, quod Juvenalis vocat *tectorium.* S. 6. 463.

2 *Sed non, &c.*] Sed deformi corpore violas aquas.

3 *Deam, &c.*] Aquæ Nympham. Omni autem fonti credebatur inesse numen, propter perennitatem scaturiginis.

4 *Vel tunicata lava*] Deforme enim corpus arguit æque deformem esse faciem, quam tegis, vel fucatam.

Epig. iv. 1 *Romam, &c.*] Loquitur cum libro suo, quem Romam mittit; et continet epigramma justam quandam poëtæ indignationem. Queritur enim de Romanorum fastidio, et de corrupto eorum judicio, qui eo tempore citharœdos longe præferebant poëtis. *Ram.*

2 *Æmiliæ, &c.*] Viam Æmiliam ab Æmilia regione ad Bononiam usque stravit Æmilius Lepidus, qua itur ad Forum Cornel. vide Joan. Baptist. Pii Annot. Post. cap. 27.

4 *Cornelî, &c.*] Potes respondere me esse in foro Cornelii: supra epigr. 1. vers. 1. dicto a Sylla.

5 *Breviter tu, &c.*] Varie a multis dispungitur hic versus: refer *multa* ad *tædia* in sequent. versu. Quæret, inquit, Roma, cur absim: breviter tu fatere, id est, dic ingenue. Non poterat ferre tam multa tædia togæ vanæ sive salutatricis, sive quæ clientulorum salutationibus inservit, et unde nihil emolumenti. *Musamb.*

7 *Dicet: responde; Poëta*] Omnino legendum cum Grutero, *veniet, tu respondeto Poëta.* Nam quod Scaliger aptat e Manilio lib. v. 'Sic etiam magno quædam respondere mundo Hæc natura facit:' ut multo magis insolens, et vitiosum judico. Scripsit autem Manilius: 'quædam se ostendere.' Similiter deceptus est in illo Martialis lib. XI. 'Lector salve:' nam omnino verius est, *solve.* Et apud Valerium Flaccum lib. 5. Ms. 'viden alta comantem Pectora?' non 'vide lata comantem.' *Gronov. Responde*] Pleraque verba, quæ jam sunt secundæ tantum inflexionis, fuere priscis et tertiæ. sic *vale, cave, fervere* &c. Gruterus ex Mss. legit: *Quando venit? dicet. tu respondeto: Poëta,* &c. vel Bong. membrana: *Et quando veniet, dicens responde,* &c. *Poëta*] Secessit, quia erat Poëta; 'artibus' autem 'honestis Nullus in urbe locus,' &c. ut queritur Umbritius apud Juven. S. 3. 21.

8 *Veniet,* &c.] Ubi forte didicerit ad citharam canere, redibit: majori enim in pretio Romæ sunt citharœdi quam poëtæ. Epigramma Satyricum est, ac seculi stultitiam et inscitiam traducit, quo citharœdorum atque id genus hominum conditio multo lautior erat, quam poëtarum aut eruditorum hominum. Idem l. 5. epigr. 56. et Juven. Sat. 3. vers. 64. Sueton. Vesp. cap. 19. *Herald.*

Epig. v. 1 *Vis,* &c.] Est alia *prosphonesis* hujus libri, ad Julium Cerealem amicum suum, concepta per *apostrophen* ad eundem libellum; quem rogat, velitne multis, an uni tantum Julio commendari: docetque qua ad ejus domum sit iturus, ubi habitet, excusatque eleganti sententia defectum literarum. *Ramires.*

3 *Unus erit,* &c.] Instar vel loco multorum erit Julius, qui mihi familiaris fuit, tibique erit. *Farnab.*

4 *Julius,* &c.] Epigr. 16. lib. 1.

5 *Primi,* &c.] Lectio sanior; quam a Scriverio restitutam confirmat Ms. e nostris alter. Domus hæc tibi urbem ingresso prima est, quam Daphnis quidam possederat prior dominus, nunc tenet Julius. Quasi diceret, recta adi Julium Cerealem, eumque saluta in 'primi tecti limine,' hoc est, in atrio ipso, ut si diceret: Nil opus tibi captare secretum; in atrio ipso, quæ prima pars ædium et limini proxima est, inter salutatorum et clientium officia eum adire poteris: nulla enim mora interposita recipiet te, et leget. *Musambert. Quæres in limine tecti*] Imo *primæ tectæ* verius est: et sensus eo ducit. Utrumne commodius est dicere, in urbem ad Julium, invenies eum in vestibulo ædium, quas habuit Daphnis? an potius, vise Julium, quem invenies in ipso ingressu viæ Tectæ, ædes, quas Daphnis habuit, habitantem? Unde Martialis vaticinari poterat Julium fore in vestibulo, cum liber eo veniret? Ergo *primæ Tectæ limen,* est ingressus viæ Tectæ. Quum vicum enim scimus, facile est homines et ædes reperire, si præsertim non magnum intervallum intercesserit. *Gronov.* in Apocolocynth. Senecæ. pag. 350.

7 *Manibusque sinuque*] Gratissimum fore librum ostendit; chara enim sinu excipimus, ac gestamus.

10 *Marcus,* &c.] E salutandi formula. Brisson. lib. 8. form. 'Martialis salutem dicit.'

11 *Alios,* &c.] Alienos, ignotos. *Peccat*] Nemo sapiens se commendat amicis suis diligenter et solicite.

Epig. vi. 1 *Lux tibi,* &c.] Assentatur Egnatio Marcellino ob patris natalem et resectam barbam. *Lux*] Dies tertius post Idus Majas, id est, 16. Calend. Junii.

2 *Bis celebranda sacris*] In duobus versibus sequentibus ostendit gemini sacri causas.

3 *Imputat,* &c.] Hæc dies imputat tanquam beneficium (legas et *Compu-*

tat) natalem patris tui, quo editus est, in dias luminis auras, vel ex cœlesti revolutione reversum. *Farnab.*

4 *Libat, &c.*] Atque hoc eodem die primam barbam deposuisti, qui quidem dies priscis sacer, solennis et perpetuæ memoriæ. Sueton. c. 12. Neron. et Xiphilinus in Nerone et Heliogabalo. Juven. 3. S. 186.

5 *Magna licet, &c.*] Martial. l. 1. epigr. 88. 'tonsum fac cito, sero virum.' *Rad.*

6 *Plus nunquam, &c.*] Filio dulcis est patris vitæ memoria anniversaria: patri nulla dies gratior, quam qua filii viri facti memoriam celebrat. nonnulli legunt, *præstitit ulla dies.* vide Antholog. l. 1. c. 26. epigr. Apollonid. 'Ἠδὺ παρήβων πρῶτον θέρος ἤματι τούτῳ Κείρεο, κ. τ. λ. *Farnab.*

Epig. vii. *De sportula*] Notat divitum σμικρολογίαν, et avaram ambitionem, qui levicula pecunia miserorum clientulorum atque anteambulonum officia bene munerari existimabant. Atqui mutatum esse rerum statum ait; ac jam non sportulam tenuem, sed salarium dandum esse. Suet. in Tiberio: 'Pecuniæ parcus ac tenax, comites peregrinationum expeditionumque, nunquam salario, cibariis tantum sustentavit.' *Herald.*

1 *Centum, &c.*] 'Nero cœnam rectam clientibus exhibitam a potentioribus redegerat ad sportulam, quæ calathus fuit quo primum obsonia dabantur, postea centum quadrantes' (*board wages*): Suet. l. 6. c. 16. Domitianus antiquato illo Neronis edicto revocavit cœnas. Suet. Domit. 7.

2 *Anteambulonis, &c.*] Clientis officiosi merces.

3 *Quos dividebat balneator*] Clientibus singulis, qui una lavabant, dati a potentioribus 100. quadrantes, nostræ monetæ 18. d. ob. q. quos forte dividebat balneator. epigr. 60. l. 1. vide et Turneb. l. 30. c. 8. et 30. *Elixus*] Aquarum et vaporum calore coctus.

4 *Fames amicorum*] Qui sportulæ tenuitate et fame enecastis clientes.

5 *Regis superbi*] Quicquid insultet hic Ramiresio Scriverius, recte ab illo observatum puto 'Regem superbum' hic esse Neronem, et accommodatum huic loco illum alterum versum, 'Invidiosa feri radiabant atria regis.' Patroni quare ob sportulas dicantur potius superbi, quam ob cœnam rectam, nulla ratio est. Sed 'regis superbi sportulæ' sunt sportulæ a Nerone introductæ, quæ recesserunt vel abrogatæ sunt instituto Domitiani. *Gronov.* *Regis, &c.*] A superbo patrono (qui 'rex' dicebatur) exhibitæ.

6 *Nihil, &c.*] Nihil fraudis jam faciendum est clienti, quem sæpe invitatum tanquam ad cœnam rectam dimiserunt tandem cum jejuna sportula; στροφὴ *tergiversatio*, a στρέφω. *Salarium dandum est*] Cœna, quæ Romanis ἀλάριον, *cibarium*, annona diurna, ex pacto debitum: ut 'sportula,' ex placito.

Epig. viii. 1 *Thaida Quinctus*] Cæcitatem Quincti, non oculorum, sed ipsius animi irridet hoc epigrammate. Amabat enim Thaida meretricem luscam, quam nemo nisi cæcus amare posset. Illa, inquit, uno oculo caret; Quintus duobus.

2 *Duos*] Utroque caret oculo. Metaph. id est, cæcus est amore, qui non videat vitia. infra epigr. 30.

Epig. ix. 2 *Non scribit, &c.*] Sic epigr. 64. l. 6. Pessimum poëtam notat, cujus carmina perinde negligantur, ac si scripta nunquam fuissent.

Epig. x. *Philomusum*] Philomusi pater menstrua filio suo luxu perdito constituerat, eaque singulis diebus erogabat, ne uno die totius mensis alimenta consumeret. At qui filio suo tam prospecte caverat et consuluerat dum viveret, is pessime eidem cavit testamento suo; quo eum heredem ex asse reliquit; cum ei alimenta potius diurna, et singulis diebus præstanda, relinquere debuisset.

Quare eo testamento, quo heres scriptus est, revera est exheredatus: cum eo facto patrimonium, quod statim dilapidavit, ad eum sine ullis conditionibus pervenerit. *Herald.*

2 *Menstrua*] In dimensum menstruum. *Perque omnes præstitit illa dies*] Non accipio, quasi demensi menstrui partes in singulos dies diviserit, sed plane totum demensum menstruum propter immodicos sibi sumtus in singulos dies erogasse patrem. Et hoc eum exhausit. Nam quum hoc menstruum constitueret, videtur ita supputasse, ut in longum sic ei patrimonium sufficeret. Menstrua constituit tibi bina, et eadem per singulos dies præstitit, quum luxuriam præteriti diei sequeretur a tergo proximi inopia, seu quum quovis die menstruum integrum esset consumptum, nec quidquam restaret in crastinum: et bina illa millia, quæ ille constituerat menstrua, si te vitiosum et luxuriosum ære alieno liberum vellet, essent eroganda diurna. Quamquam et suspicari possis scripsisse auctorem: *tanta diurna.* Et tantum quolibet uno die esset dandum vel præbendum luxui tuo. *Gronovius. Perque omnes, &c.*] Et illius dimensi menstrui singulas partes singulis divisit diebus.

3 *Luxuriam, &c.*] Idque ut crastinam anteverteret egestatem coërcendo hodiernum luxum. Heraldus Egestatem ab Inopia sic distinguit; 'Egestatem' luxuria aut aliqua hujusmodi pestis sæpius conflat; 'Inopia' et Paupertas potest alio modo contingere. Quare Paupertas et Inopia innocens esse potest: Egestas vix absque scelere, aut ad scelus propensione.

5 *Idem te moriens, &c.*] Certe cum te tibi reliquerit, feceritque hæreditatem tui juris, te quasi exheredavit: nam tu rapide omnia absumis: melius consuluisset tuo luxui dato curatore.

EPIG. XI. 2 *Distichon esse putas*] Succensuerat Martiali Quinctus quidam, ob superius 8. epigramma. Qui Quinctus Hermionem amabat. Irrisorie respondet poëta: Si tua puella, o Quincte, nec Thais vocatur, nec lusca est, cur existimas distichon illud in te esse factum? Si puella tua Lais vocaretur, aliquid poterat videri simile, quod Thais et Lais affinia quodammodo nomina sunt. Sed si tua puella vocatur Hermione, quid simile habet cum Thaide? At dices tu, Quinctum notasti eo disticho, is vero ego sum. Mutemus amantis nomen. Nam cum ego ludam semper nominibus fictis, quid interest, Quinctum vocem an Sextum Thaidis amatorem? sit amator Sextus; et sic tota lis dirimi poterit. *Ramires.* Epigr. 8. supra.

3 *Sed simile, &c.*] Urgebis tamen me nimis aperte lusisse in affinitate nominum, ubi pro Laide tua dixi Thaida. verum non magis hinc notatur quam si appellassem eam Hermionem.

5 *Tu tamen, &c.*] Te tamen notatum argues, quod Quinctus vocaris.

6 *Sextus amet*] Quod si tibi ita grave sit Thaida amari a fictitio meo Quinto, ne tu forte in suspicionem venias; diluetur hoc facile et curabitur, mutato nomine Quincti in Sextum.

EPIG. XII. 1 *Unguentum*] Describit hic hominem stolide vanum, qui quum lautus videri velit, in rebus minime necessariis sumptum faciat; in aliis autem, quæ sumptum necessario desiderant, sordes suas explicet. Homines istos Græci *βαναύσους* appellant et *ἀπειροκάλους*. *Herald.*

2 *Convivis*] A Balneis et ante cœnam prisci inungebantur. *Here: sed*] Heri. ut epigr. 44. l. 1. *Nihil scidisti*] Nihil convivis distribuisti, carpsisti.

3 *Salsa, &c.*] Ridicula; vel Ironice, id est, insulsa et inepta, vivos numerare inter mortuos; quasi mortuos invitasses, non vivos ad convivium.

4 *Qui non cœnat, &c.*] Silicernium

hoc mihi videtur, ubi apponitur cœna, nihil distribuitur, ubi ungimur tantum velut mortui, quorum cadavera ungere condireque mos erat. Ludit sane eodem modo Lucianus, libro de Mercenariis: ubi ait miseros litteratores, aut alios id genus, qui magnatum mensas colebant; cum aliis accumbere solitos, coronatos sane et unguento delibutos; sed sæpius mala fame et siti perditos, cum nihil iis ministraretur. Quare mortuorum columnis eos non esse absimiles, quas in parentalibus unguento quidem perfunderent, et coronis ornarent; ipsi autem dapibus, quæ simul apponebantur, sese oblectarent. *Herald.*

Epig. xiii. *In Næviam*] Erat Poëta invitatus a Nævia; dapsilis cœna apposita erat; sed ut omnia servarentur, Nævia dicebat, omnia esse cruda. Poëta se hoc pacto jejunum fore dicit, et nunquam crudum, si de cibis nihil attingat. *Rad.*

1 *Carpere*] Scissum distribuere convivis.

3 *Rumpisque coquum*] Cædis; et alludit ad 'carpis.' *Tanquam, &c.*] Causata obsoniorum cruditatem, ut serventur ad alias cœnas explicandas.

4 *Nunquam, &c.*] Si modo nihil esitavero, nunquam ex obsoniorum copia crudus erit mihi stomachus: et ludit in translatione τοῦ *crudi.* Cruditas enim ex epularum copia, vel nimio cibo oritur, quem stomachus non concoxit.

Epig. xiv. 1 *Romam, &c.*] Tuccium ridet et sportulam. Tuccius enim ventris et sportulæ caussa longinquum iter susceperat, Romæque jam proximus, ad pontem usque Mulvium accesserat: in quo quum audiret sportulæ tenuitatem, rediit ab ipso ponte in Hispaniam. *Rad.*

2 *Profectus ex Hispania*] Cogente fame et paupertate.

3 *Occurrit, &c.*] Exposita est illi tenuitas sportulæ, miseraque officia ejus emerendæ.

4 *Ponte rediit Mulvio*] Qui mille passus ab urbe distat; in via Flaminia.

Epig. xv. 1 *Plus credit nemo, &c.*] Codrum cæcum irridet, qui amabat puellam, quam audierat formosam esse. Ludit in ambigua significatione τοῦ 'credit.' nam et significat, mutuo dare pecuniam, et fidem habere: quasi dicat, mirum est Codrum pecunias credere, qui ipse miserrime pauper sit. resp. poëta supra fidem Codrum credere: credit enim illam esse castam vel formosam cujus amore cæcus est, idque contra famam populi.

Epig. xvi. 1 *Das gladiatores*] Notatur hic hominis νεοπλούτου ἀλαζονεία et insana arrogantia; qui cum antea miser sutor esset, nescio quo casu amplas divitias adeptus, eo insaniæ devenerat, ut gladiatorum munera, quæ sine magno sumptu edi non poterant, populo daret, atque ita opes suas ostentaret, quod justam indignationis caussam Juvenali etiam tribuit. *Her.* *Das*] Edis munus gladiatorium; quod principum est, divitum, idque S. Consulto (Annal. Tacit. 4.), et spectatarum personarum. Indignatur autem Poëta hoc vilissimos homines dare. *Sutorum regule cerdo*] Sutorum Alpha, princeps. Anglice: *chief or Master of thy Company.* Antiphrasticωs, quasi e genere sutorum abjectissime.

2 *Subula*] Sutorium instrumentum et officium. *Sica rapit*] Gladiatoris gladius brevis; id est, munus gladiatorium.

4 *Corio ludere, &c.*] Dare gladiatores ex tua re. Alludit ad proverbium, 'De alieno corio liberalis.' Simul ludit in terminis sutoriis, 'subula, corium, pellicula.'

6 *In pellicula, &c.*] Intra artificii et conditionis tuæ terminos. Respicit Apologum de asino Cumano, pelle leonis induto.

Epig. xvii. *In Sabidium*] Narratiuncula quadam faceta Sabidii cujusdam oris fœditatem notat, cui

fœtebat anima, forte quod fellator esset: nam quum scriblita quædam secundis mensis apposita fuisset, neque esset aliquis qui eam tangeret, propterea quod arderet; terque quaterque sufflavit ipse: quo facto tepuit quidem illa, sed nemo voluit tangere, quod halitu ejus conspurcata esset. *Ramires.*

1 *Scriblita*] Bellarium secundæ mensæ, ad modum placentæ confectum, Syncopate pro 'scribilita,' *Torta*, Hisp. Sunt qui legant *intrita:* alii *stribilita* ἀπὸ τοῦ στρεβλεῖν, quod est, *torquere*, ideo, quod in circuitu torqueatur restis in modum. unde Hispani *tortam* dicunt. *Idem.*

5 *Digitosque*, &c.] Convivarum tangentium.

6 *Nemo potuit*, &c.] Nemo sustinuit edere vel gustare scriblitam, impuro halitu tuo corruptam: vide epigr. 93. l. 7.

Epig. xviii. 1 *Perfrixisse*, &c.] Ex frigore raucisse.

2 *Cum te*, &c.] Excusationem in totum accipimus: vel omnino recitatione supersedeas, ut tibi et nobis parcas.

Epig. xix. 1 *Proxima*, &c.] Est flebilis quædam narratio casus cujusdam, quo periit pulchellus puer, quem Hylam vocat. In porticu Vipsana, seu stadio potius, centum columnis sublata (l. 2. epigr. 14.) platanis juxta consitis opaca, et statuis ferarum exornata; dum ludibundus puer et ursæ velut insultans, ori statuæ hianti manum insereret, a vipera, quæ in ore statuæ latebat, morsus, interiit.

2 *Ficta*] Non picta: fingunt enim statuarii, pingunt pictores. *Platanona*] Locum Platanis consitum.

3 *Tentat hiatus*] Puer explorat oris et faucium altitudinem, manuque inserta, Age, inquit, morde, fera, si potes.

4 *Hylas*] Species pro genere.

5 *Cæco*] Tenebroso, ut videri quid abderetur non posset; ita cæcum antrum. *Raderus.*

6 *Vivebatque*, &c.] Ficta hæc seu marmorea ursa, comperta est lethalior ursa viva, quasi spirans anima viperæ quæ sua deterior. Et eleganter dixit 'vivebat,' pro habebat in se bestiam viventem.

8 *O facinus*] O male factum, quod non vera esset ursa: tum enim aut puer manum ori inserere supersedisset; aut tenero formosoque puero viva ursa pepercisset.

Epig. xx. 1 *Dic Musa*, &c.] Canium poëtam perpetuo ridentem descripsit l. 1. epigr. 70. ubi eum Panos statuæ comparat, perpetui risus specie conflatæ.

2 *Victuris*] Non perituris, eo natis genio et fato, ut immortalitatem consecutæ, posteris legantur.

3 *Temporum*, &c.] Historiam de Claudii temporibus.

4 *An quæ Neroni*, &c.] An scribit quæ adstruat Neroni tanquam authori, ut prodeant sub nomine Neronis? Vel an ad fidem et veritatem historiæ revocat componitque, quæ vivo Nerone ob metum aut adulationem, quæ mortuo ex recenti odio falsa scripta sunt? Tacit. in proœm. Annal. Neronis historia a plerisque scriptoribus mendacissime fuerat conscripta; quum alii, dum is viveret, turpissime ei adularentur: alii autem, eo sublato, nova scelera commenti, multa ei adstruerent, de quibus ne cogitarat quidem. Id observavit Joseph. Judaic. Origin. l. 20. c. 5. *Herald.*

5 *Improbi jocos Phædri*] Non alium intelligo quam illum Tiberii Augusti libertum: quem 'improbum' vocat, id est, audaculum quod sub persona fabularum Æsopicarum traducere ausus est hominum potentum mores. Nam quod 'jocos' dixit, respexit illud Phædri: 'Fictis jocari nos meminerit fabulis.' Hoc monuimus olim ad Statii Silvas. *Gronov.* *Phædri*] Mimographi alicujus jocularii; non autem illius qui fabulas composuit.

Raderus tamen credit, hunc Phædrum Augusti libertum fuisse, et quinque illos libros Æsopicarum fabularum scripsisse; unde 'jocos' appellat, quid enim aliud, quam joci? 'Improbum' reor dici, propter Sybarin.

6 *An severus herois*] An heroo pede canit heroum facta. Heroici enim carminis argumentum, severum, grande, illustre.

7 *An in cothurnis, &c.*] An tristis et altus majestate carminis tragici scribit tragœdias? In tragœdiis autem inducti heroës et reges grande locuti, altis innitebantur calceamentis; claruitque stylo tragico Sophocles. Et quamvis Æschylus fuerit primus, qui magniloquentiam docuerit, ut testatur Horat. in Arte poët. 'Et docuit magnumque loqui, nitique cothurno;' in proverbium tamen abiit 'Sophocleus cothurnus,' quod Sophocles cæteros Tragicos dictionis gravitate longe superaverit. Ut Virg. Eclog. 8. 10. 'Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno.' *Ramires.*

8 *An otiosus, &c.*] An in conventu Poëtarum recitat elegantes comœdias, vel alia carmina. *Otiosus*] Ab aliis negotiis vacuus: nam quomodo 'otiosus,' si recitabat? *In schola*] Alia est schola Poëtarum, alia Grammaticorum. Grammatici explicabant poëtas; poëtæ ipsi sua recitabant carmina in auditorio aliquo.

10 *Terit*] Obambulat. *Templi*] Isidis fani. epigr. 14. l. 2. vers. 7.

11 *Spatia carpit, &c.*] Porticum Neptuni quam ædificavit Agrippa, et Argonautarum pictura exornavit: epigr. 14. l. 2. vers. 5.

12 *An delicatæ, &c.*] An in porticu Europæ, in qua buxeta solem frangunt a meridie, &c. epigr. 14. l. 2. vers. 15.

15 *Titine*] Titi Imperatoris, qui delitiæ mundi: quem procul dubio versu clariore sæpe celebrasset, si per Domitianum licuisset. *Rader.* *Titine thermis, &c.*] 'Velocibus muneribus, thermis.' epigr. 2. lib. Spect. Ecquid sapit quod habet Ms. Oxoniensis, *Stertitve? thermis an lavatur Agrippæ? Agrippæ*] Balnea de suo nomine excitavit M. Agrippa.

16 *Impudici, &c.*] Sophonii Tigillini, bipedum nequissimi, fœda pueritia, impudica senecta, &c. Tacit. 1. Histor. et 14. Annal.

17 *Tulli Lucani*] Epigr. 37. l. 1. et l. 9. epigr. 52.

18 *Ad quartum*] Prædium suburbanum ad quartum lapidem. Ita suburbana prædia aut prætoria nominabant, ad Tertium, Quartum, Quintum, Sextum, intellige lapidem milliarem.

19 *An æstuantes, &c.*] Ad aquas calidas in Bajano sinu intra Misenum et Puteolos in Campania.

21 *Vis scire, &c.*] Ex persona Musæ resp. Quicquid agat, ridet, epigr. 62. l. 1. et epigr. 63. infra.

Epig. xxi. *In crudelem Dominum*] Ita vita, a servo male accepto data, potius Domino invidia fuit, quam vita. Et sic ultus est Dominum, quia reddidit illum omnibus invisum, se vero gratum. *Rad.*

1 *Proscriptum, &c.*] Antium Restionem: vide Macrobium 1. Saturn. c. 11. et Appian. lib. 4. et Val. Max. l. 6. c. 7. Senec. de Benef. l. 3. c. 23. &c. *Fronte notatus*] Stigmatias servus, literas fronte inustus.

2 *Sed invidia*] Indignum enim visu fore, tanta fide servum a Domino notis compunctum fuisse.

Epig. xxii. 1 *Dederas, Apici, &c.*] Exemplum helluonis privati singulare et inauditum. Apicius sexcenties decoxerat, inspectis tandem rationibus, superfuturum sibi centies H. S. computavit. Id est, centies centena millia sestertium, sive trecenta triginta tria milia florenorum, supra trecentos triginta tres. *Rad.* Sed in hac re tanquam ultima fame victurus, sibi vitam veneno finiit. Seneca ad Helviam cap. 10. et Dion. l. 57.

2 *Sed adhuc, &c.*] Sed luxui adhuc

centies centena millia supererant, quæ impenderes, exhaustis jam et decoctis sexcenties centenis millibus sestertium. *Centies laxum*] Ad illud 'centies laxum.' Haud scio quos florenos intelligat Raderus, quum dicit centies esse 833,000. flotenorum, &c. nam centies sunt ducenta quinquaginta millia coronatorum, florenorum septingenta quinquaginta millia. *Gronov.* *Laxum*] Non minus, amplius, potius. Alii *luxu* pro luxui, id est, ad luxum.

3 *Hoc tu gravatus*] Hoc centies sestertio, velut nihil superesset: hac quasi egestate gravatus, inopia pressus, putasti tibi fame et siti moriendum, ideoque venenum hausisti.

4 *Summa potione*] Extremo haustu: ut *summa dies.* *Duxisti*] Exhausisti.

Epig. xxiii. 1 *Omnia, &c.*] Invitator sordidus obsonia, statim ac ponerentur, tradidit servis pone ad pedes discumbentium ministrantibus auferenda, et ad alias instruendas cœnas reservanda. Jocatur Poëta; commodius fore ut servis extra triclinium apponatur mensa, si ita retro amovere fercula statuerit. *τῶν δὲ πέριξ, πάντα δίδως ὀπίσω.* Antholog. l. 1. c. 31. Sensum plane expressit ac reddidit versuum illorum Lucillii conquerentis de Epicrate: *Εἰ δ' οὕτω τοῦτ' ἔστι, σὺ τοὺς δούλους κατάκλινον. Ἡμεῖς δ' αὐτοί σου πρὸς πόδας ἐρχόμεθα.* Si, inquit, hoc tibi facere decretum est, ut pueris retro omnia obsonia porrigas, cur non illos jubes discumbere, et nos ad pedes tibi stabimus eorum vicem? *πάντα διδόναι ὀπίσω*, in præcedentibus dixerat Lucillius: Martialis ad verbum: *omnia retro obsonia tradere:* *τοὺς δούλους κατακλινεῖν* apud Lucillium idem omnino est, quod *mensam sternere a pedibus* apud Martialem: qui jubet enim servos a pedibus discumbere ad mensam, idem mensam sternit a pedibus. *Salmasius.* Vide et Turneb. Advers. l. 16. c. 5.

Epig. xxiv. *De Haruspice hernioso*] Continet hoc epigramma facetissimam de Thusco haruspice narratiunculam; qui cum mactaret hircum ad Bacchi aras, cuidam agresti viro falcem præbuit, jubens ut testiculos hirci amputaret; quumque ipse cum hirco luctaretur, ostendit ingentem quandam herniam, quam rusticus confestim falce secuit, existimans id ad sacra pertinere. *Ramires.*

2 *Tuis victima, &c.*] Quod vites rodat: ut porcus Cereri, quod frugibus obsit. epigr. 39. l. 13.

3 *Tuscus mactare, &c.*] Aruspicina, ut et multa alia sacra et religiones, ab Etruria Romam accita.

5 *Testiculos, &c.*] Hirci, victimæ masculæ castrabantur, ne teter illarum partium odor nares offenderet.

7 *Ipse super*] Aruspex, *Virides aras, &c.*] Herbis stratas.

9 *Iratis apparuit*] Per irreverentiam gestus illius. *Hernia sacris*] Scrotum aruspicis proni et inclinantis apparebat a tergo, quod rusticus abscidit.

13 *Sic modo, &c.*] Ludit a patria. Sic modo qui fuisti Hetruscus, nunc Gallus factus es aruspex, nec tamen e Gallia, sed Gallus sacerdos Cybeles.

14 *Caper*] Caprum *τὸν ἐκτομίαν* dici notavit Gellius l. 9. c. 9. 'Auctore M. Varrone is demum Latine Caper dicitur, qui excastratus est.' *Gronov.* *Caper*] Castratus: est itaque caper hircus castratus, *ἐκτομίας*.

Epig. xxv. *Ad Faustinum*] Jocus est in Sabinæum Rhetorem frigidissimum in dicendo, quem ait hyperbolicôs, posse fervens balneum refrigerare: estque jocus in ambiguitate a frigore aëris ad orationis frigus: sic dicimus 'frigere' alicujus orationem. *Ram.*

1 *Fervens*] Cujus calorem vix ferre possit Julianus calidis alias assuetus.

3 *Roga, lavetur, &c.*] Jocus Metaphoricus a frigore aëris, ad frigus orationis.

4 *Neronianas, &c.*] Quæ egregie erant calidæ et optimæ; epigr. 48. l. 2.

Epig. xxvi. *In Candidum*] Candidum amicum tantum adulteram uxorem habere, alioqui nihil commune amicis, ait: vide l. 2. epigr. 43. *Rad.*

1 *Prædia solus, &c.*] Candide, cui crepat usque in ore illud, 'omnia amicis communia,' ut epigr. 43. l. 2. nihil tamen cum amicis communicas, sed te tibi soli vivere, soli sapere perfectam credis sapientiam, beatam judicas vitam: certe ut nec decreto illi Pythagorico stas, ita nec instituto tuo privato; namque uxorem habes communem.

2 *Aurea, myrrhina, &c.*] Vasa, epigr. 113. l. 14.

3 *Opimi Cæcuba solus*] Epigr. 27. l. 1. vers. 5. *Opimi*] Opimianum Cæcubum, vinum Opimio consule conditum, et per ducentos et amplius annos servatum.

4 *Cor solus, &c.*] Sapientiam; Metonym.

5 *Hoc me puta, &c.*] Te omnia non habere solum. Legit, *hoc nec puto posse negari* Fr. Modius epist. 75. Novantiqu. lectionum.

Epig. xxvii. *In Gallum*] Gallum sæpe a se vocatum ad cœnam dicit; se autem nunquam revocatum a Gallo. Indignatur: et se stultum, qui hoc fecerit; et Gallum impudentem, qui non fecerit, affirmat. *Raderus.*

1 *Vocatus*] Ad cœnam.

3 *Utriusque, &c.*] Meum æque ac tuum.

4 *Cor non est, &c.*] Prudentia ad prætereundum te inhumanum. *Pudor*] Ad invitandum me bene meritum.

Epig. xxviii. *In Nestorem*] Nestorem hunc fictitium ait obtrectatorem, aut animam olentem, osque impurum habentem.

2 *Tu facis*] Graveolentia manet auriculæ illius ab impura tua anima. Quid sit in aurem garrire, l. 1. ep. 90. diximus.

Epig. xxix. 1 *Gemina*] Quia ligatum illis utrumque crus. Conficta est quædam dedicatio anathematis servilis Zoili cujusdam; qui ex ergastulario elatus fuerat ad Equestrem dignitatem: simulque eum admonet servilis conditionis. Solebant enim servi vinculis soluti, compedes Saturno, velut anathemata, dedicare; quod is Deus in compedes olim a filio conjectus, adeptus deinde libertatem, servos in clientelam suam visus sit accepisse, et eorum quasi protector sit, cujus etiam causa Romæ in compedibus visebatur. *Ramires.* *Compede*] Servi improbi et noxii in ergastula damnati opus in compedibus faciebant. *Dedicat catenas*] Servi libertate donati, compedes et catenas sacrarunt Saturno, qui toto anno laneo vinculo ligatus, ad diem sibi festum l. mense Decembri solvebatur. quin et servi in his Saturnalibus dominabantur. 'Donasset jamne catenam Ex voto Laribus,' Hor. l. lib. ser. 5.

2 *Annulos priores*] Compedes. Zoilo autem exprobrat annulum aureum, ut qui ab Ergastulario servo, ad ordinem equestrem sit evectus: epigr. 38. l. 11.

Epig. xxx. 1 *Sportula, &c.*] Dictum supra miseros hosce sportularum captatores, ex centum sportulæ quadrantibus, genium fraudantes, cellæ pensionem et vestes subtrahere, &c. Sublata vero Domitiani edicto sportula, hi omnes in deteriorem conditionem sibi visi sunt incidisse; ut Tuccius, de quo epigr. 14. Arguit igitur Gargilianum temeritatis, quod sublata sportula Romæ vivere perseverabat. *Ramires.* Supra epigr. 7. vers. 1. clientibus autem 'hinc toga, calceus hinc est, Et panis fumusque domi,' Juven. S. 1. 119. *Gratis, &c.*]

Ad cœnam justam; unde tibi nulla pecunia, ut in sportulis.

2 *Quid Romæ, &c.*] Cur non hinc migras? Cum tu præter cibum nihil pecuniæ accipias, unde vivis? unde vestem comparas? unde tectum solvis? hoc enim est pretium cellæ fuscæ.

3 *Fuscæ pensio cellæ*] Gurgustioli fumosi seu tenebricosi obventus, ἐνοίκιον, *rent*, seu pretium annuæ habitationis.

4 *Quadrans*] Quo pretio tenuioris conditionis homines lavabant; 'dum tu quadrante lavatum,' &c. Horat. 3. Sat. 1. lib. *Unde vir es Chiones*] Unde habes quod meretrici solvas? Vir enim aliquis mulieri, etiam extra nuptias. Vide Gruteri suspiciones. *Chione*] Lupa, seu prostibulum, quæstum a corpore quærens.

5 *Cum ratione, &c.*] Etsi te dicas vivere frugaliter et ex justa computatione, non tamen video causam cur in Roma vel etiam in vita manere velis, cui non suppetit unde vivas. Luditque in dialogia τοῦ 'ratione.' Prius enim frugalitatem et moderationem; posterius, mentem, caussam, judicium, intelligentiamque significat.

Epig. xxxi. *Ad Rufinum*] Conatur reprimere Ruffinum ob divitias nimis superbientem, quas dicit, amplas quidem esse, sed non accedere ad libertinorum opes: quo simul ejus arguat stultitiam, qui ea re glorietur, quam multo magis abjectissimi homines erant consecuti. *Ramires.*

2 *Urbanique tenent*] Utraque explicatio interpretum (Et dii tui penates in urbe occupant tantum soli, quantum esset multis domibus; et, Domus tuæ urbanæ, quas multas habes, habent singulæ prædia suburbana) nugax est. Non viderunt hypallagen esse: 'Urbani Lares tenent multa prædia,' pro eo, quod est, multi Lares tibi tenent urbana prædia, Jurisconsultorum lingua loquitur. Habes et multa 'prædia rustica,' id est, agros, et 'urbana,' id est, domos, ædificia. *Gronovius. Urbani*] Et Dii tui penates in urbe occupant soli quantum esset multis domibus; vel, domus tuæ urbanæ, quas multas habes, habent singulæ prædia sua suburbana. Etenim solum et superficies junctim prædium dicitur plerumque: sed proprie prædium est solum ipsum; idque si ruri, rusticum; si in urbe, urbanum. Junctim vero etiam ruri urbanum esse potest, et in urbe rusticum. *Brisson.*

3 *Servit Dominæ, &c.*] Multos tibi obæratos habes et fœneratos. *Dominæ*] Pecuniæ, quæ domina est, cui serviunt omnia.

4 *Aurea mensa dapes*] Inaurata, auream habens coronam, vel aurea.

6 *Plus habuit, &c.*] Malis quidem artibus multa nactus es, sed plura Didymus spado, et Philomelus (quantum ex ficto nomine licet conjicere) citharœdus, qui et te fastidire possint.

Epig. xxxii. 1 *Num possum vetulam, &c.*] Convitium est in Matriniam vetulam, quæ querebatur, quod Poëta non virum egisset cum ea. Excusat hoc quum dicat eam non vetulam, sed jam mortuam. *Ramir.* Heraldus legendum censet, *An possim vetulam, quæris Matrinia.* Nota φρᾶσιν, *Posse vetulam.* Multa enim reticebant in rebus turpioribus. unde, 'cætera quis nescit?' et similia: Sic Plautus: 'Quæ cum viris suis prædicant nos solere.' Et συνεῖναι Græcis; 'Esse cum muliere,' Latinis. 'Consuescere' etiam frequenter; κοινωνεῖν Græcis, seu ὀχεύειν. infra ep. 75.

3 *Sed si*] Modo non exuerint fœminas (ut est in fabulis notis) quod tu fecisti, canis jam et saxum.

Epig. xxxiii. *Qualem puellam velit*] Ancillam ingenua facie se præferre cæteris omnibus dicit.

1 *Ingenuam malo, &c.*] Non amo genus, conditionem, et ejusmodi phaleras, sed formam ipsam: maxima

enim voluptas est, si quid propter se ametur: non placet ingenua conditio, sed ingenua facies.

2 *Libertina, &c.*] Filia liberti qui e servo manumissus fuit.

Epig. xxxiv. 1 *Digna, &c.*] Convenit tibi nomen Chiones (χιὼν autem *nivem* significat) quia frigida es blanditiis, amoribus, vel alias; non convenit, quia nigra es.

Epig. xxxv. 1 *Phidiacæ, &c.*] Phidias toreutices inventor fuit. 'Toreuma' est opus cælatum, cujusmodi sunt calices, crateres, signa hominum, aut ferarum, aut florum exeuntia extantiaque. Juvenal. S. 1. 'Et stantem extra pocula caprum.' Non quidem a Phidia factum toreuma dicit, sed ab inventore Phidia, toreutice dicitur Phidiaca. *Rad.*

2 *Adde aquam, &c.*] Ita ad vivum expressi, ut addita aqua videantur nataturi. Hyperbolice.

Epig. xxxvi. 1 *Quod novus, &c.*] Expostulat cum Fabiano injuriarum, quod cum vetus esset amicus, easdem cogeretur, quas sodales novi, operas præstare anteambulonis. *Ramires.* Exigis a me veteri amico et cliente officia non minora, quam quæ novus præstat cliens.

3 *Horridus, &c.*] Frigore matutino; vel cultus neglectu, dum propero ut inter primos salutatores sim. Juven. 3. 20.

4 *Me tua sella, &c.*] Præcedentem, comitantem, subsequentem tuam sellam: epigr. 10. l. 10. vers. 6. et epigr. 26. l. 12.

5 *Decima, &c.*] Cum octava, quæ æstate, nona quæ hyeme, lavationi assignatur, cogat comitari te ad balnea Agrippæ, ipse loturus longe in balneis Titi. Vel queritur, quod jam lassus, hora decima vel serius, quando jam cœnandum esset, cogeretur sequi Fabianum in thermas Agrippæ; quo ibi relicto, quod simul lavari per fastum amici potentis non liceret; properabat ipse ad Titi thermas, quæ longo spatio dissitæ erant a thermis Agrippæ. *Ramires.*

7 *Decembres*] Annos. Quasi diceret: Tu pro his officiis triginta annis tibi præstitis, quibus attrivi togam, non tuam, sed meam; nondum me rude donas, et gratis sportulam præbes? *Rad.*

9 *Meaque*] Cum alii patroni mittere soleant clientibus togas.

10 *Rudem*] Liberationem ab officiis; tractum ab arena: gladiatores enim ætate ingravescente quasi emeriti in magisterii signum accipiebant rudem qua donati non cogebantur deinde pugnare, publice tamen alebantur. Ramiresius putat Poëtam ambigue allusisse ad togam rudem.

Epig. xxxvii. *In irascentes amicos*] Est reprehensio divitum, qui irarum occasionem quærunt, ne officia inferiorum amicorum munerentur: sed pro gratia odium reddunt. *Ramiresius.*

2 *Non belle facitis*] Non ex ratione et causa, sed occasionem quæritis irarum. *Sed juvat, &c.*] Utile est vobis iras simulare, ne muneremini pauperum officia: sic ep. 13. l. 12.

Epig. xxxviii. *Ad Sextum*] Conqueritur nihil Romæ amplius Romanum, nullo pretio esse ingenia et artes: simulque ostendit Romæ nullum esse bonis viris locum.

4 *Triplici, &c.*] 1. Veteri Romano. 2. Caji Julii Cæsaris. 3. Augusti. vide Alex. Neap. l. 2. c. 12. Martian. 3. l. 24. c.

5 *Egit*] Inquit Poëta, est enim Dialogismus. *Atestinus, Cajus, &c.*] Caussidici pauperes. nomina fortasse ficta. *Atestinus*] Ab Ateste, urbe Venetorum ditioni subjecta.

6 *Pensio tota fuit*] Supra epigr. 30. vers. 4. Quorum uterque non habuit, unde solveret annuam conducti laris pensionem totam.

7 *Si nihil, &c.*] Refert Sextus.

8 *Esse Maronis opus*] Mea carmina æquare Virgilii opus.

9 *Omnes gelidis, &c.*] Omnes hi

quos vides horridulos tritis lacernis, sunt Poëtæ non inferiores Virgil. et Ovidio.

10 *Ibi*] Romæ sc. Nam librum tertium Martialis non scripsit Romæ, sed in Gallia togata, et scriptum Romam misit. *Rad.*

11 *Atria, &c.*] Ingrediar (inquit Sextus) cliens potentiorum atria, vel principis aulam. *Vix treis, &c.*] Resp. Poëta.

12 *Quid faciam, &c.*] Verba Sexti. *Certum est*] Decretum hoc mihi, sive sedet. Martialis accipit quasi dicere Sextus voluisset, Non dubito quin Romæ vivere possim. Itaque joco respondet Poëta. Si malus es, vita Romæ tibi certa est; sin bonus es, fortuita, sive pendens a nutu fortunæ et casu, sive ὁπότερ' ἔτυχεν. Fieri nempe poterit ut vivas, fieri etiam ut nec vivas, seu victum invenias. *Musambert.*

14 *Si bonus es, &c.*] Bonis fortuitus est Romæ victus et incertus; malis stipendium certum.

Epig. xxxix. 1 *Magistro*] Magistro pecoris. Alii leg. *ministro*, id est, Ganymedi Jovis pocillatori. ut l. 11. epigr. 104.

2 *Quam, &c.*] Quæ tam bene de forma judicet. Quintus contra, ep. 8. supra, cæcus erat quamvis oculos haberet.

Epig. xl. *In Thelesinum*] Irridet Thelesinum quemdam, qui magnam rem se præstitisse existimabat, quod mutuam dedisset Poëtæ pecuniæ summam, et se magnum ob id reputabat. Respondet Poëta, majorem se esse, qui debitum illud solvat, quum pauper sit. *Ramires.*

1 *Ter quinquagena*] Centum et quinquaginta millia sestertium.

2 *Gravis, &c.*] Vide ep. 30. l. 2. vers. 5.

4 *Magnus, &c.*] Immo pusillus, qui dives non dona das: ego magnus, qui pauper solvo.

Epig. xli. 1 *Mentoris, &c.*] Cælatoris laudatissimi.

2 *Vivit, et timetur argentum*] Affabre efficta videtur spirare, et vel argentea nescientibus timetur pro viva.

Epig. xlii. 1 *Lomento rugas, &c.*] Pollam quamdam frustrari docet suo labore, quæ rugas ventris lomento tegebat, quum id potius suspicionem majoris deformitatis moveret in animis spectantium. *Ramires.* Hoc distichon ita legit Scaliger: *Lomento, rugas uteri quo condere tentas, Polla, tibi ventrem nonnihil abra linit.* Sed vereor ut hæc lectio ingeniosior et acutior, quam verior: ἅβρα quidem Græcis τρυφερὰ παιδίσκη, sed an Latini hac voce usi sint, adhuc quæro: ἅβραι ancillæ illæ mandatis perferendis destinatæ, et mediæ inter lenas naturæ. *Herald.* *Lomento*] Ex farina fabacea. Plin. ex creta. Petron. *Condere*] Sunt qui leg. *credere*.

2 *Non mihi, &c.*] Non me decipis. Plauto phrasis frequens, *os sublinis.* cujus ratio sumpta videtur vel ab iis qui per jocum dormientibus ora fuligine vel alio colore pingunt, ut Ægle Silenum, apud Virgil. 6. eclog. Vel ab iis qui amaras potiones ægrotis vel pueris propinantes labra poculorum melle illinunt, quo dulcedine primum decepti potionem hauriant.

3 *Simpliciter, &c.*] Epigr. 88. l. 1. et l. 6. epigr. 7.

4 *Quod, &c.*] Infra epigr. 72.

Epig. xliii. 1 *Mentiris juvenem, &c.*] Tingentem canos Lentinum quendam irridet, quod hoc fuco juvenem assimulabat; interminatus non evasurum hac stropha mortem. Vis apparere juvenis, simulas juvenem. Vide Ausonii ep. 16. quo Lais respondet Myroni, quod Adrianus seni fucato, 'Patri jam negavi tuo.'

2 *Corvus, &c.*] Niger. Metonym. Id est, tam subito corvo similis. *Cygnus eras*] Canus, candidus.

3 *Non omnes, &c.*] Etsi hominibus

imponas, non impones Diis. *Proserpina, &c.*] Vitæ mortisque præses, quæ fingitur morituris crinem secare, et has quasi primitias Orco offerre. 'Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem Abstulerat, Stygioque caput damnaverat Orco.' Virgil. de Didone 4. Æn. et Horat. 1. l. ode 28. 'Nullum sæva caput Proserpina fugit.'

4 *Personam, &c.*] Fucum illum capillorum et tinctum quasi caliendrum, eleganter dixit 'larvam.' 'Persona' enim proprie dicebatur ficta imago vultus, qua olim histriones in theatris utebantur.

Epig. xliv. 1 *Occurrit tibi nemo, &c.*] Χαρακτηρίζει hoc Epigrammate Martialis hominem importunum, scriptorum suorum recitatione homines enecantem. *Herald.*

4 *Nimis, &c.*] Plus habes Poëtæ quam hominis. Nimis tibi places in carminibus, quæ omnibus incontinenter et importune legis. Qui ergo abutitur officio suo, dicitur nimis esse.

6 *Tigris, &c.*] Epigr. 18. lib. spectac.

7 *Dipsas*] Serpens, a quo icti vexantur siti et æstu; unde et nomen. *Medio, &c.*] Apricans ad meridianum solem; vel meridionali plaga vivens.

13 *Piscinam peto, &c.*] Non paucæ nec parvæ erant Romæ piscinæ qua natarent.

15 *Sedentem*] Ramires. legit *edentem*. Musambertius asserit lectionem vulgarem; ut sit ante accubationem sessio. Non enim dicit 'cœno;' sed 'ad cœnam venio;' tu sedentem fugas, id est, interim dum accumbendi tempus exspectans sedeo, tu mihi recitas, et sedentem fugas, antequam accubuerim aut quicquam gustarim; quod etiam durius quam fugare jam accumbentem aut semicœnatum. ut 67. epigr. 8. lib. 'Sternantur lecti, Cæciliane sede.'

18 *Vir justus, probus, &c.*] Cætera cum bonus sis ac justus, et propter innocentiam atque probitatem expetendus: propter hanc tamen importunam recitationem, te fugiunt omnes caventque ut poëticam hirudinem. Horat. in calce epist. ad Pisones, et Lucillii epigr. c. 40. l. 2. Antholog.

Epig. xlv. 1 *Fugerit, &c.*] Vide argumentum Farnabii in Thyesten Senecæ. Notissima certe fabula hujus cœnæ, quam Phœbus dictus est noluisse spectare. Seneca enim vers. 774. sic ait: 'O Phœbe patiens, fugeris retro licet, Medioque ruptum merseris cælo diem, Sero occidisti.'

3 *Illa*] Tua.

5 *Mullumve, &c.*] Vide epigr. 48. l. 2. vers. 11.

6 *Tace*] Epigr. 49. infra, et 79. l. 5. et l. 11. epigr. 53.

Epig. xlvi. *Ad Candidum*] Ad Candidum amicum, quem quum non comitaretur Martialis, mittebat ei libertum: ait Poëta plus in ea re, id est, comitando, ei libertum posse præstare, quam ipse valeat: quoniam ipse sit ad servilia munera ineptus: ait tamen se omnia ei præstiturum, quæ libertus præstare non poterit, hoc est, laudem et immortalitatem. *Domit.*

1 *Togatam*] Anteambulonis seu clientis togati.

3 *Non est, &c.*] Plus mihi, inquis, esset honoris ex tui ipsius, quam liberti tui comitatu. *Plus esse probabo*] Operæ.

5 *Umbone repellet*] Musambertius de umbone togæ intelligit, de quo vide quæ ad Persii Sat. 5. 33. De cubito potius dici credo, quo turba obvia, haud secus ac hostes, umbone repellitur; et ut credam facit Luciani Crito πολλοὺς παραγκωνισάμενος, καὶ τὸ ἑωθινὸν Χαῖρε εἰπών. Lucian. φιλόπατρις et Juven. 3. Satyr. 'hic cubito ferit.' vide Turneb. l. 13. c. 15. et 19.

6 *Invalidum ingenuumque latus*] Quod undam prementis populi contra niti nequeat, pudeat: epigr. 47. l. 10. 'Vires ingenuæ,' mox vers. 9. id est, quæ homini ingenuo sufficiant. Sic 'ingenuum latus' invalidum appellat. quod ingenui hominis vires modicæ sint, et quæ non sint oneri ferendo. *Ramires.*

7 *Ipse tacebo*] Ego tibi oranti non valebo acclamare.

8 *At tibi sophos*] Id est, maximum clamabit sophos. Turneb. l. 24. vel 29. lib. 32. vide lib. 1. epigr. 4. vers. 10.

9 *Ingenti, &c.*] Ingeret adversario tuo conviciorum abunde, nec in aurem. Gr. *καταβοήσει.*

12 *Quidquid, &c.*] Officia liberaliora et quæ me decent magis, præstabo: et quæ nec servus nec libertus meus reddere possunt; famam, æternitatem nominis, et immortalitatem carmine firmandam. *Rad.*

Epig. xlvii. *De Basso*] Ad quem epig. 57. infra de Faustini villæ copia.

1 *Qua pluit gutta*] Irridet Bassum, quod villam suburbanam sterilem omnino coleret, et ex urbe in eam ea omnia, quæ ex villis in urbem deportari solent, importabat. *Ramires.* Propter aquæ ductus et fontes qui ad portam Cap. unde et 'Fontinalis' dicta hodie *S. Sebastiani.* Juven. 3. S. 11. eandem vocat 'madidam Capenam.' Dicitur esse in prima regione urbis. Eadem et 'triumphalis' dicta, et 'Appia,' ab Appio censore, qui viam Appiam munivit. Tum pro *Phrygiæque,* vett. edd. et Palat. *Phrygiumque.* Vide Amm. Marcellinum l. 23. ubi estendit, ipsum etiam simulacrum lavari solitum.

2 *Almo, &c.*] Fl. Tusciæ, in quo Mater Deum a Gallis sacerdotibus quotannis abluebatur. Ovid. 4. Fast. et Marcell. lib. 23. *Ferrum*] Cultros ad hostias mactandas.

3 *Horatiorum, &c.*] Ubi sepulti fuerunt Horatii illi trigemini, de quibus Liv. 1.

4 *Et qua pusilli fervet Herculis*] Non placet, quod volunt 'pusillum Herculem' dici comparatione Domitiani. In Aurelii Victoris Regionibus Urbis sub Porta Capena reperio 'Ædiculam Herculis,' quæ est illa ipsa hic commemorata Martiali. Si ergo nolumus 'Herculem Puerum' Romanis fuisse cultum, ut 'Jovem Puerum,' tutissimum est decurrere ad hypallagen, et 'pusilli Herculis fanum' explicare, pusillum Herculis fanum, sive ædiculam. Sic l. 7. ep. 68. 'magni senis Atticus hortus,' pro Attici. *Gronov.* *Pusilli*] Adulatorie. Domitianus enim se magnum Herculem vel majorem dici voluit. ut epigr. 65. 66. 67. et 104. lib. 9. Alciden vocat pusillum. *Fervet, &c.*] A frequentia salutantium viatorum: erat enim in via Appia.

5 *Plena Bassus, &c.*] Non, ut 'Mathonis lectica,' 1. Sat. Juven. 'plena ipso,' sed ruris honoribus, quos ex urbe in rus suum, non rus, portabat.

7 *Illic videres, &c.*] In rheda Bassi, velut altero copiæ cornu.

8 *Sessilesque lactucas*] Plin. l. 19. c. 8. tria genera lactucarum esse dicit: unum laticaulis, alterum rotundi; tertium sessile seu Laconicum, quod et capitatum appellant.

9 *Pigroque, &c.*] Quem cient et lubricant.

10 *Coronam, &c.*] Coronam vimineam cui appendebantur turdi in orbem. l. 13. epigr. 51. et Ovid. 4. Am. vers. 269.

11 *Gallici canis dente*] Leporarii canes in Gallia velociores, utpote lupino satu editi.

12 *Nondumque, &c.*] Lactentem porcellum, qui fabas dente non vicerit, id est, fregerit.

13 *Nec feriatus, &c.*] Nec ociosus aut onere vacuus ibat cursor: *his lackey.*

14 *Tuta fœno, &c.*] Ne colliderentur.

16 *Urbem petebat, &c.*] Posset quidem videri rure rediisse, adeo terræ fœtibus onustus: et tamen adeo sterilem alebat suburbanam villam, ut ex urbe rus in rus ferret.

Epig. xlviii. 1 *Pauperis, &c.*] Habebant lauti divites inter cœnationes splendidas et diætam unam quo se quandoque recipiebant ad tenuiorem victum, vel varietatis causa, vel ut parvo assuefierent, quasi præexercitationem ad inopiam; ut consulit Seneca epist. 18. et 100. et ad eas Lipsius docet. Hanc appellabant 'pauperis cellam:' exstruebant et cellas famulis, ut et amicis minorum gentium excipiendis; epigr. 14. lib. 8. hujusmodi structuræ, sed immodicæ et magnificæ, dum indulgeret Ollus, ad veram paupertatem redactus est. Vel Ollus, qui per μείωσιν dicebat se pauperis cellam quandam exstruere; nunc quum in eadem cella factus pauper habitet, vere pauperis cellam habet. *Ramires.*

Epig. xlix. *In invitatorem*] Perstringit impudicum invitatorem, qui diversa vina ponebat, pretiosa sibi, meram fecem convivis: tantumque hæc duo vina inter se distabant, ut dicat se malle invitatoris pocula olfacere, quam siccare sua. *Ramires.*

1 *Vejentana, &c.*] Epigr. 53. l. 2. vers. 2.

2 *Olfacere, &c.*] Gratior quippe odor, quam gustus.

Epig. l. 1 *Hæc tibi, &c.*] Jam supra Epigr. 44. et 45. explicatum est hujus argumentum. Hic Ligurinus nullam aliam ob caussam convivas cogebat apud se, quam ut recitaret: cui minatur fore, ut solus cœnet domi. *Ramires.* Supra epigr. 44. et 45.

3 *Deposui soleas, &c.*] Quod discubituri faciebant, ne stragula conspurcarent. *Ingens liber*] Quod magnum malum.

4 *Lactucas*] A quibus cœna inchoari solita. 18. lib. 14. epigr. Tamen præter antiquissimum morem, quo cœnam claudebant: ut testatur l. 14. epigr. 14. 'Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum, Dic mihi, cur nostras inchoat illa dapes?' *Oxygarumque*] Garum ex aceto.

8 *Putidus est, &c.*] Certe puteret vel aper ad convivia natum animal toties appositus, ac tu mihi libros regeris.

10 *Domi*] Invitatori soli licebat recitare: domi itaque sola cœna, tibique recita: foris te cavebimus.

Epig. li. 4 *Numquid, Galla, &c.*] Ironice: arguit enim ipsam mendacem et inaniter gloriosam, quæ specimen subterfugerit. Sumptum videtur ab illo Augusti, qui præfecto, quem ignominia notabat, subinde precibus interponenti, 'Quid respondebo patri? Dic,' inquit Aug. 'me tibi displicuisse.' Quintilian. 6. l. 4. Vel ne me forte non probares. Vide epigr. 24. l. 1.

Epig. lii. 1 *Empta domus, &c.*] Incendio domum amiserat Tongilianus, quam ducentis millibus sestertium coëmerat: compensatum est damnum majori commodo; accipit enim ex symbolis civium decies sestertium: rogat Poëta argute, an ipse domum suam incenderit, ut plus ex incendio lucri faceret. *Ducenis*] Sc. millibus sestertium: hoc est, quinque millibus coronatorum, quindecim millib. florenorum.

2 *Nimium casus, &c.*] Incendium. epigr. 7. lib. 5. ut et Juven. S. 3. 'Tunc geminus casus urbis, tunc odimus ignem. Ardet adhuc, et jam occurrit, qui marmora donet, Conferat impensas,' &c.

3 *Collatum, &c.*] Ex symbolis civium et amicorum, damno tuo succurrentium, tibi donabantur. 7812. l. 10. ss.

Epig. liii. 1 *Et vultu poteram, &c.*] Membris tuis, quæ laudas singula, et teipsa vel tota possem carere. Obscœniorem si prurias sensum, affricabit tibi more suo Domit. de μαστρόπῳ.

Epig. liv. 1 *Cum dare, &c.*] Cum a

me noctem poscente te, ultra quam possim præstare, poscas vices, malim simpliciter mihi neges, quam cogas me impotem fateri.

Epig. LV. 1 *Cosmum migrare, &c.*] Gelliam tot delibutam ait pigmentis et unguentis, ut quocunque incederet, videretur Cosmus cum pharmacopolio venire, tantus erat in omnem viam odor sparsus. *Rad.* Myropolam. epig. 88. l. 1. vers. 1.

2 *Excusso*] Succusso, vel fracto. *Cinnama, &c.*] Oleum Cinnami. Cinnamum enim et cinnamomum idem asserunt nonnulli. Plinius l. 15. c. 7.

3 *Nugis*] Nugas appellat unguenta, quemadmodum omnia, quibus sine incommodo carere possumus: sic versus 'nugas' vocat sæpe. *Ramires.*

Epig. LVI. 1 *Sit cisterna mihi, &c.*] Vini larga copia, aquæ bonæ maxima penuria, unde et caritas, Ravennæ, quæ Sabinorum oppidum, aquis marinis et uliginosis perfluum, 'ita ut sitiant vivi, natent sepulti.' Sidonius epist. 8. l. 1. *Cisterna*] Dicitur a *cis* et *terra;* quia cis terram, hoc est, infra terram non habet perpetuam undam nec vivam aquam: sed locus est, ad aquas cælestes colligendas aptus, imbribusque concipitur. Festus.

Epig. LVII. 1 *Callidus imposuit, &c.*] Pluris enim vænit aqua, qua dilueretur vinum, quam ipsum merum, epigrammate præcedent. Hodie multi cuperent ita decipi; sed nemo est qui decipiat.

Epig. LVIII. *De villa Faustini. ad Bassum*] Supra ep. 47. Villam emerat Faustinus, in qua rerum rusticarum nulla copia desiderabatur; omnia enim ibi affluebant. Invidiose poëta singula munera commemorat, ut tanto magis villam Bassi derideat, in qua nihil præter arbores steriles et amœnas visebatur; adeo ut quoties in villam se conferret Bassus, quæ a rure essent petenda, illuc adferret. ut epigr. 47. ostensum. *Domit.*

1 *Bajana nostri villa, &c.*] Villa quam habet Faustinus Bajis, in sinu Campaniæ, non est sterilis instar tuæ suburbanæ: supra ep. 47.

2 *Otiosis ordinata, &c.*] Sterilibus, si cum frugiferis conferantur, quamvis baccæ myrtorum in medicinis utiles sint; vel quæ locum tantum occupant et umbram otio abundantibus hominibus præbent.

3 *Viduaque platano*] Cælibe, infrugifera, non ut populo vitibus maritata. Plin. Sec. epist. 6. l. 5. *Tonsilique buxeto*] Buxi enim, ut nunc, in varias animalium formas tondebantur. Ut ergo 'myrtetum,' locus consitus myrtis; sic 'buxetum,' locus frequens buxis.

4 *Ingrata lati, &c.*] Nihil fructus aut proventus Domino reddentia.

5 *Vero*] Ab omni rerum copia instructo. Rus enim verum illud est, quod ad fructus percipiendos colitur. *Barbaroque, &c.*] Fœcundo, ut apud Barbaros et rudes, qui non ex amœnitate et elegantia arborum ad quincuncem dispositarum, sed ex fructibus æstimant.

6 *His farta premitur, &c.*] Omnis Faustini domus angulus stipatur frumento. 'Fartam' ergo 'Cererem' per Metonym. dixit, id est, abundantes fruges.

7 *Multa fragrat testa senibus, &c.*] Bene olent testæ quibus reconditum est vetus vinum, quod inter autumnales fructus est. Sic alibi apud Martialem: 'Et acuta senibus testa cum Damascenis.' Autumnos heic vocat autumnitatis fructus; Græcorum more, qui *ὀπώρας* appellant τοὺς *ὀπωρινοὺς καρπούς.* Vel 'senibus,' adultis, quibus uvæ leguntur, vinumque testis conditur. Vel annosis, et multis annis servatum vinum. et 'senibus,' ut 'anus testa,' l. 1. epigr. 40. et 106.

8 *Hic*] In villa Faustini.

9 *Seras uvas*] Epigr. 44. l. 1. vers. 5. Et uvas duracinas intelligit. *Putator*] Vinitor.

10 *Truces in alta, &c.*] 'Aut in reducta valle mugientium Prospectat errantes greges.' Hor. 2. Epod.

11 *Vitulusque inermi, &c.*] 'Cui frons turgida cornibus Primis et Venerem et prœlia destinat.' Horat. 13. ode, 3. lib. *Inermi*] Molli, sine cornibus. *Prurit*] Incitatur.

12 *Omnis turba*] Gallinæ, anseres, &c. quæ sequuntur. *Sordidæ cortis*] Adverte avium nativa epitheta.

13 *Argutus anser*] Argutum anserem vocat, quia semper strepat, gratitet, et clangat alis. Sic Virgilius Eclog. 9. 'sed argutos inter strepit anser olores.' *Gemmeique, &c.*] 'Qui pictæ pandunt spectacula caudæ.'

14 *Nomenque, &c.*] Phœnicopterus, cui φοινίκεα πτερὰ, 71. epigr. 13. l.

15 *Picta*] A pennis maculosis. *Numidicæque guttatæ*] Gallinas Numidicas intelligit, quæ maculis tanquam guttis distinctas habent plumas: vide epigr. 73. l. 13.

16 *Impiorum*] Qui male audiunt propter parricidia, impietatem, et veneficia Medeæ: vide Senecæ Medeæ argumentum. *Phasiana, &c.*] A Phasi Colchorum fl.

17 *Rhodias superbi fœminas, &c.*] Gallinas Rhodias, quæ Romanis in pretio.

18 *Plausibus columbarum*] Alarum. Columbaria in turribus: suprema enim tectorum amant aves.

19 *Cereus turtur*] Cui plumæ coloris cerei. Aliis, pinguis turtur, ut epigr. 5. l. 13. 'Cerea ficedula' exponitur, pinguis, quia jam parata gulæ erat et deplumis. Musambertius tamen negat, heic de 'turture gemente' et plumis vestito, dici hoc posse. Nam ut a plumarum colore cæteris avibus, ita et turturi suum addidit nomen; et ut 'pavones gemmeos,' et phœnicopterum 'rubentibus pennis,' sic 'turturem cereum' dixit. Et quidem turturis dorsum, rufo superinspersum in superficie pennarum, Physici notavere, et res ipsa loquitur: ejusmodi vero color cereum quodammodo refert. Tum soliti Poëtæ colores avium augere vel minuere suo arbitratu. Quod vero objiciunt epigr. 60. hujus libri: 'Cereus (alii 'Aureus') immodicis turtur te clunibus implet,' ubi 'cereus' ponitur pro pingui; sed loquitur ibi de turture deplumi, et jam cœnæ parato: non vero de gemente et plumis vestito. Hactenus *Musambert.*

20 *Villicæ sinum porci*] Sinu ferentis glandes, vel alium pastum.

21 *Agnus expectat*] Domi seclusus a matre pastum profecta.

22 *Cingunt serenum*] Sic Horat. lib. Epod. 2. 'Positosque vernas, ditis examen domus, Circum renidentes Lares.' *Lactei focum vernæ*] Candidi.

23 *Larga festos, &c.*] Luculentus est focus, lignis e vicina sylva descendentibus, ut idem epigr. 50. l. 1. *Lares sylva*] Quibus juxta focum locus. Sic Horat. 'Sacrum vetustis exstruat lignis focum.'

24 *Copo*] Caupo, qui ad quæstum domini viatoribus vinum vendit, non pallet et pinguescit otio; sed habet quod agat, ut sequitur.

25 *Nec perdit*] Neque enim utitur oleo, qui non exerceat Palæstram; melius se exercet aucupio, venatione, &c. vide adagium, 'Perdere oleum' et 'operam.' *Oleum lubricus, &c.*] Luctaturi se ceromate ex oleo, cera, et pulvere Ægyptio, seu Puteolano, ungebant. Est enim palæstra locus in gymnasio, palæ seu luctæ destinatus, a πάλλειν seu πάλλεσθαι, vel a πάλας γίνεσθαι.

26 *Avidis turdis*] Sic Horat. 'Aut amite levi rara tendit retia Turdis edacibus dolos.'

29 *Facilis hortus*] Non laboris exquisiti, ut in suburbanis. *Urbanas*] Alii *ancillas*: quia præ cæteris operibus, quæ ruri, facilia sunt hortorum; itaque his idoneæ ancillæ. Ostendit enim poëta per enumerationem, omni-

bus, qui de familia Faustini, esse, quo in villa ejus occupentur; cauponi, palæstritæ, ancillis, pueris, eunucho. Caupo vinum vendit, palæstrita aves captat, &c. ancillæ hortum colunt, &c. *Musamb.* Alii leg. *umbellas*, et sic exponunt; hortus nullo artificio exquisito compositus, sed paratu facilis eo fine consitus est, ut possit hilares umbras præbere recubantibus. Ramiresius legit, *urbanos*: id est, hortus facilis exercet et occupat urbanos, eos sc. qui ab urbe in villam veniunt rusticaturi. Variantes alias lectiones vide apud Raderum.

30 *Et pædagogo, &c.*] Alacriter ac sponte obeunt, nec detrectant ministeria etiam a villico imperata, quod alibi dedignantur isti.

31 *Parere gaudent*] Non ergo hoc cum Junio et Douza intelligendum, de submittendo capillitio, id quod adultior ætas factitabat: sed referendum hoc ad alia imperia villici: scilicet ad fruges colligendas, pisces capiendos, venationem instituendam, &c. *Capillati*] Filii familias vel pueri delicati comas alentes epigr. 62. l. 10. 'Cirrati,' Pers. 1.

32 *Et delicatus, &c.*] Et ipsi delicati, seu in delitiis habiti spadones atque cubicularii, delectantur labore.

33 *Nec venit inanis, &c.*] Non portat nudum et inane 'Ave,' ut clientes in urbe, sed adfert munera, quæ seqq.

34 *Fert, &c.*] Adfert favos.

35 *Metamque lactis*] Caseum ad formam metæ; ut supra Ep. 44. l. 1. vers. 6. *Sassinate, &c.*] Oppido Umbriæ, Plauti patria.

36 *Glires*] Quem Græci ἐλειὸν μῦν, vel μυοξὸν appellant.

37 *Vagientem, &c.*] Hædum balatu desiderantem matrem capel.

38 *Coactos non, &c.*] Quia castratos.

39 *Et dona matrum, &c.*] Filiæ agricolarum ferunt dona a matribus: vel, 'Rancæ cortis aves et ova matrum;' epigr. 30. l. 7. ep. 50. l. 1. *Vimineo texto*] Calathis, corbe, canistro, sportula.

42 *Nec avara, &c.*] Quod in urbe fieri solet; supra epigr. 12. vers. 9. et epigr. 23. et l. 1. epigr. 104.

43 *Ebrioque non novit, &c.*] In urbe secus fit: nam sæpe esuriens minister mensæ invidet saturo et poto convivæ: sed in hac villa, quum non serventur dapes in crastinum convivium, mensarum reliquiis affatim saturantur ministri; ita ut ebrio et saturo convivæ non invideant. *Rad.*

45 *Famem mundam*] Vertit orationem jam ad Bassi hortum, quem irridet ab omnium rerum inopia; ut alterum a copia laudarat. Dicitque, unum prædium suburbanum, mundum quidem et elegans, sed famelicum et sterile; supra epigr. 47.

46 *Meras laurus*] Solas steriles laurus, quibus nullæ arbores fructiferæ interseruntur.

47 *Priapo non*] Epigr. 16. l. 1. vers. 8. *Timente securus*] Custode hortorum et villarum non timente furem, quia nihil est quod fur auferat.

48 *Farre, &c.*] Cum sterilis villa non alat villicum ipsum.

49 *Pictamque portas*] Amœnam forte et visu pulchram, verum non magis saturam, quam quæ in picta tabula exprimitur: alludit forte ad illud Cynici, qui servo esurienti pictas ostendebat dapes, quæ oculos pascerent, non ventrem. *Otiosus, &c.*] Ex urbis curis tanquam e vinculis solutus.

51 *Domus longe*] Domus extra urbem, longe ab urbe dissita, ad quam cibaria ex urbe efferuntur, ὁ πόῤῥω οἶκος, vel ἡ ἀπωτέρω οἰκία.

EPIG. LIX. 1 *Sutor cerdo dedit tibi, &c.*] Indignatur poëta nunc Cerdones et Fullones passim edere munera gladiatoria. Est enim apud Tacitum Senatusconsultum, quo cavetur, ne quis gladiatorium munus edat, cui minus quadringentorum millium res sit. *Rader. Sutor cerdo*] Hoc enim

auget indignitatem, non quivis Sutor dat munera, sed sutor cerdo, hoc est Sutorum postremissimus. *Idem. Bononia*] Bononia et Mutina civitates Italiæ nobiliores. *Culta*] Moribus, literis, frequentia hominum, &c. *Munus*] Ludum gladiatorium; unde munerarii, editores munerum. Epigr. 16. supr.

2 *Nunc ubi copo dabit*] Restat scilicet, ut caupo æque vilis munera edat gladiatoria: vide eundem epigr. 16. supra.

Epig. lx. 1 *Cum vocor ad cœnam*] Queritur etiam in recta cœna non recte cœnari, fraudemque adhiberi; aliaque patrono, alia clienti apponi. Edicto Domitiani de cœnis rectis (vide quæ ad ep. 7. supra) fraudem factam a potentioribus, qui clientibus vilissimos, sibi optimos, apponebant cibos, conqueritur Poëta. quod et Juvenal. S. 5. Plin. Jun. epist. 6. l. 2. et noster l. 2. epigr. 43. *Non jam venalis*] Ut ante. Sportula conductus. Al. leg. *non tam venalis*. Quasi diceret, ante ventitabam ad sportellas tuas, nunc venio ad cœnas rectas, sed ita ut cœnem tecum, et non tecum cœnem; tecum, quia cœna nobis et mensa eadem; non tecum, quia tu meliora, ego deteriora cœnem. *Musamb. Ante*] Sportula non sublata; supra epigr. 7.

4 *Sugitur*] Al. *sumitur*. Sugi mytilos dixit Poëta, quia cum juscello suo sumuntur et quasi sorbentur. *Inciso mytilus, &c.*] Testa mytili labra mihi sugenti scindente. Quasi diceret, tu ostrea sumis, quorum testas nihil opus ori admovere: ego mytilos, qui sugi nequeunt, nisi testis ori admotis; itaque accidere interdum, ut os scindatur aliquantum. *Musamb.*

5 *Boleti, &c.*] Fungorum salutarium; alii boleti, alii suilli seu porcini, alii Amanitæ.

6 *Rhombo, sparulo*] Rhombus et sparulus uterque e genere passeris marini, sed hic multo vilior.

7 *Cereus immodicis, &c.*] A colore pinguedinis, ut modo epigr. 58. vers. 19.

9 *Sine te cœno, &c.*] Non habens eosdem cibos. *Tecum, Pontice, &c.*] In eadem mensa, et cœna (ut dicitur) communi.

10 *Sportula, &c.*] Non obsit nobis, quod Imp. decreto revocatur cœna, sublata sportula. Quasi diceret: Prosit mihi quod non venio ad sportellam, sed ad cœnam rectam. Sportula enim accepta, mihi paupertina cœna, tibi opipara esset; nunc quum ad cœnam rectam vocer, edamus sane idem. *Musamb.*

Epig. lxi. *In Cinnam*] Importunum Cinnam et assiduum flagitatorem urbane a se rejicit.

1 *Esse*] Extenuando rem quam petis.

2 *Nihil Cinna petis*] Rem levem, et relate nil. *Nil tibi, &c.*] Simpliciter, nil.

Epig. lxii. *In Quinctum*] In persona Quincti liberalitate, non luxu argui magnum animum docet. Quinctus autem ex sumptu facto magnus videri volebat. *Rad.*

1 *Centenis*] Millibus, hoc est, bis mille quingentis Philippeis.

2 *Sub rege, &c.*] Vina vetustissima. Hyperbolice.

3 *Non speciosa supellex*] Etiam quotidiana, vulgaris tua supellex. Alii leg. *non spaciosa*, hoc sensu; cujus cælatura ejus est artificii, ut multo constet etsi non sit magna, nec multum occupet spacii, ita ut una libra argenti cælati constet quinque millibus HS.

5 *Aurea quod, &c.*] Quod rheda aurata seu aureis bracteis distincta constet, quanti fundus.

6 *Mula est, &c.*] Quæ lectio placet, ut apte jungatur hyperbolicum mulæ pretium pretio carrucæ.

8 *Hæc animo, &c.*] Magnus animus tantam pecuniæ vim in amicos pauperes potius erogasset, honestæ ipso-

rum necessitati succurrens; quam sumptuum ambitione parasset sibi muliebres has et pene pueriles nugas.

EPIG. LXIII. *In Cotilum*] In Cotilum, qui quum bellum se appellari gloriaretur, putabat id nomen ad formam tantum et corporis dignitatem pertinere. Martialis vero docet, eum hominem esse bellum, qui molles et effœminatos mores habeat: et quum describit quid sit 'bellus homo,' Cotilum ridendo designat. *Domitius.*

1 *Bellus homo es, &c.*] Ep. 10. lib. 1.

3 *Flexos qui digerit, et*] Capilli enim vel arte flectuntur et calamistro crispantur: vel contra, ingenio suo flexi, nulla arte adhibita tales sunt. Petronius: 'crines ingenio suo flexi per totos se humeros effuderant.' *Salmas.*

4 *Semper, &c.*] Qui unguentatus et delibutus olet unguenta, fragrat cinnama. Mollium enim est bene olere. ep. 12. l. 2.

5 *Nili, qui*] Ægyptiorum, maxime Alexandrinorum, summa mollities, petulantia, et procacitas in factis dictisque, ut et canticis lascivis. De Canopo, vide Juvenal. S. 1. 26. S. 6. 85. *Gaditana susurrat*] Vide ep. 42. vers. 9. et 62. vers. 10. l. 1. et Juvenal. S. 11. 162.

6 *In varios brachia*] Ad leges et modos Chironomiæ saltabant, ut hodie Hispani. Ovid. 1. Art. 'si mollia brachia, salta.' *Volsa*] Depilata enim et rasa brachia mollium sunt; ut et crura et pectus; epigr. 29. l. 2. vers. 7.

8 *In aure sonat*] Insusurrat, garrit; quod est hominis intimæ cum fœminis consuetudinis.

9 *Tabellas*] Amatorias, ut epigramm. 65. l. 11.

10 *Pallia vicini, &c.*] Ne plicarum umbonem seu ordinem conturbet. epigr. 41. l. 2. vers. 10.

11 *Qui scit, &c.*] Curiosus Ardelio et πολυπράγμων, qualis ille apud Juven. S. 6. 405.

12 *Hirpini veteres, &c.*] Cui non in minimis curis est Circus, equi victores, eorumque nobilitas: deducere itaque studiose curat et recensere stemma et proavos equi Hirpini usque ab Aquilone avo: vide Lips. cent. unic. epist. 26.

13 *Quid narras, &c.*] Decastichon præcedens fuit e personá Cotili, distichon quod sequitur est Poëtæ, ut et primum.

14 *Prætricosa est, &c.*] Nugis impedita et multis negotiis implicata; imo meræ gerræ.

EPIG. LXIV. 1 *Sirenas hilarem, &c.*] Laudat Canium Gaditanum, cujus confabulationem, ne Ulyssem quidem, qui prætervectus est Sirenas, ait potuisse effugere, si adesset. *Domit.* *Sirenas*] Quæ navigantes hilari sopitos cantu demulcebant, trahebantque in perniciem. sunt antitheseis, seu ὀξυμωρίαι in illis, 'hilaris pœna,' 'blandas mortes,' 'gaudium crudele.' *Hilarem pœnam*] Quia per voluptatem illiciuntur in fraudem.

2 *Blandas mortes*] Sopiti enim suavitate cantus devolvuntur in mare.

4 *Fallax Ulysses*] 'Duplicem' Horatius canit; Homero πολύμητις 'Οδυσσεύς. *Reliquisse*] Obturatis sociorum auribus, se adligato navis malo. Hom. Odyss. μ.

6 *Si fabulantem, &c.*] In tantum lepore et lasciva nequitia superat Sirenum cantus et illecebras Canius: de quo epigr. 62. et 70. l. 1. et epigr. 20. supra.

EPIG. LXV. *Ad Diadumenum*] Basia Diadumeni suavissimis odoribus fragrare, multis ostendit comparationibus; quæ suaviora futura dicit, si libere et sine invidia daret. Vide epigr. 47. et 84. l. 5. et epigr. 34. l. 6. et l. XI. epigr. 9.

1 *Quod spirat, &c.*] Qualiter fra-

grantem spirat odorem pomum, &c. sic epigr. 9. lib. 11. vers. 3.

2 *Corycio, quæ, &c.*] Corycus mons Ciliciæ croco nobilis; epigr. 3. l. spectac. vers. 10. in aspersionibus theatralibus. epigr. 39. l. 9. vers. 5.

3 *Cana*] Cum emittit flores.

4 *Quæ modo carpsit ovis*] Barthius conjecit *apis*. Scriverius ait mellilegam apem non esse tanti, ut hic ovi substituatur. Ego vero, quis dixerit gramina esse odoratiora a morsu ovis, nescio: sed de api dixit Quintilianus decl. 13. 'Non ex omnibus floribus carpunt utilia operi suo, sed in omnibus quærunt. Præsens et quidem protinus illa redditur merces, quod omnibus, quibus insedere, odorem mellis inspirant, et brevi contactu vim sui relinquunt.' Legatur igitur *apis*, præsertim quum et Mss. sic habere complures testis Scriverius et Calderinus: et nobis etiam alicubi obvium fuerit. *Gronovius.*

5 *Messor Arabs, &c.*] Felicis Arabiæ incola, qui metit herbas et fructus odoros. *Succina*] Succinum, succus arborum est, unde nomen accepit. Plin. l. 37. c. 3. Cum vero manuum tritura odorem fragrantissimum edat, ideo a Poëta inter bene olentia annumeratur hæc, et l. 5. epigr. 38. vers. 13.

6 *Eoo thure, &c.*] Colorem enim ignis rutilum, immissum thus in pallidum vertit. *Eoo thure*] Id est, Sabæo et orientali.

7 *Gleba, &c.*] Locus elegans de terræ odore, qui superat omnes narium delitias. Plin. l. 17. c. 5. ait, divinum illum terræ halitum talem esse, ut ei nulla suavitas comparari queat.

8 *Quod madidis nardo*] Crines Nardo ungebantur, quod ex Arabia et Orientalium partibus.

10 *Tota dares illa, &c.*] Non maligne aut parce, sed plenis labris et facile; Græce ἀφθόνως. Hellenismus. Sic quum libenter promittunt, οὐδεὶς φθόνος, inquiunt. *Herald.*

Epig. lxvi. *In M. Antonium*] Hoc Epigrammate M. Antonium Triumvirum insectatur, ob Ciceronis indignissimam necem; eumque confert cum Pothino Ægyptio, qui venerandum illud Pompeii Magni caput amputandum suasit: et simul ostendit pejorem esse Antonii quam Pothini causam. *Ramires.*

1 *Phariis*] Ægyptiæ sicæ, id est, Pompejo magno occidi jusso a Pothino, qui hoc regi Ptolomæo suasit in gratiam Cæsaris: vide epigr. 70. l. 5.

2 *Vultus*] Capita. *Uterque*] Pothini et Antonii. *Sacros*] Propter magistratus quos gesserant sacros, gloriam, bene merita, res gestas, &c.

3 *Illud, laurigeros, &c.*] Pompeji caput triumphales victricis Romæ lauros gessit; Ciceronis caput loquentis Romæ; ille, caput; hic, lingua urbis.

6 *Sibi*] In suam solius vindictam, in nullius gratiam.

Epig. lxvii. 1 *Nihilque nostis*] In pigros quosdam nautas est Epigramma, quos Argonautas dicit se vocare proprio nomine; non quod strenuis illis heroibus, qui Jasonem comitati sunt ad Phasim, similes sint; sed a proprietate vocis sumpto joco, quod ἀργὸς Græce pigrum ac desidiosum significet. *Ramires. Nostis*] Pronunciet eos, si quis volet, damnetque sciolos, vel ad Phrygii tonsoris foveam aures eorum, qui inusitatas hasce syncopationes non ferunt: ego certe profiteor me inter illos sedere qui reclamant, horreantque illa monstra, *nostis, postis;* præ quibus, si conjecturis ausisque in dubia variaque lectione sit locus, adoptarem, *Cessatis pueri, et nihil movetis,* vel quid ejusmodi. Alias *nostis nihil*, id est, nihil potestis; hanc enim vim habet verbum 'novi:' genusque dicendi Atticum. *Pueri*] Nautarum sc. quos et Theocritus παῖδας vocat.

2 *Vatreno, Eridanoque pigriores, &c.*] Locus dubiæ plane sanitatis, ne dicam deploratæ, cui restituendæ, post Criticos omnes majorum minorumque gentium Machaonas, manum admovit, utinam Pæoniam, Cl. Ph. Cluverius in opere elaboratissimo laudatissimoque Italia antiqua. Is infra Imolam (forum Cornelii, quo jam secesserat Poëta, ut ipse testatur epigr. 1. et 4. supra) Vatrenum lentissime fluere asserit, ut et Padi alveum, quem Vatrenus auget, proprie vocatum Eridanum, in stagna se diffundere. Vide sis ipsum l. 1. c. 35. Gruterus, ex Palat. legit, *Vaterno Resinaque pigriores*, dicitque esse duo nomina rivulorum quos navigabat Martialis. Turnebus l. 13. c. 19. cum Lipsio legit: *Vejentone, asinaque pigriores.* Hoc sensu: Quid cessatis, quid agitis, nautæ? nihil *moetis*, aut promovistis hactenus, Vejentone illo veternoso, et lenta asina pigriores. Juvenal. Satyra 3. 'Ut te respiciat clausa Vejento labello.' Sed Ramiresius vulgatam lectionem retinet: *Veterno resinaque pigriores:* ut sit hyperbole; veternus enim torpor est somni morbosi. Sic veternosum appellant, quod pigerrimum est et quasi veterno occupatum. Resina vero sua tenacitate et lentitudine pigerrima est; vel quod ipsa per arborum truncos lentissime fluat; vel quod detineat. Et pro *Quorum* legit *Quorsum*, cum nota interrogationis, et fit sensus planissimus. *Quorsum*, id est, quo fine pueri navigantes per vada tarda, nulla vi fluentis aquæ adjuti, dum promovere se a remorum impulsione sit necesse, tanquam otiosi et ludentes, tingitis in aqua remos, leniter motos nec impulsos brachiorum vi, ad numeros celeusmatis exspectantes cantus, &c. *Ramires.*

4 *Celeusma remos*] Clamorem et hortationem nauticam, qua se invicem nautæ, vel illos celeustæ hortantur. ut nostris: *Via, via, cheerly mates.*

5 *Prono Phaëthonte sudat*] A meridie sole inclinante. *Æthon*] Unus e Solis equis.

7 *Interjungit*] Sejungit, abjungit quietis caussa. Vide ep. 6. l. 2. vers. 9.

9 *Tuta luditis otium carina*] Mirum est potuisse hic doctos viros legere *tutæ carinæ*, et dubitare an satis Latine dicatur *ludere otium*, et *otium carinæ* interpretari ipsos hos nautas. Ecce et alii displicet *tutæ*, placetque *tarde* et quid simile. At quid melius omnium librorum scriptorum et editorum scriptura? Vos in *tuta* et nihil periclitante propter placidas undas *carina*, *luditis otium*, id est, otiamini ludentes, luditis per otium, luditis otiose. *Ludere operam* est ludendo consumere operam, seu inter operam ludere: sic *ludere otium*, ludendo conterere otium, seu inter otium et ferias ludere. Nihil hic incommodi. *Gronovius.* *Tutæ luditis, &c.*] Ita P. Scriv. ut pigri nautæ vocentur *ocium carinæ.* Sed pro *tutæ* desideratur epitheton appositititius *tardæ*, aut si quid simile.

10 *Argonautas*] Ludit in voce *Argonautæ*, quasi dicat, estis pigri, inertes (quod ἀργοὶ sonat) nautæ, non heroës illi Argo vecti ad aureum vellus petendum.

EPIG. LXVIII. *Ad Matronam pudicam*] Admonitionem continet ad pudicas matronas, ne sequentia legant Epigrammata, quod prætextata sint, nec digna castis earum auribus. Sed suspicatur fore ut post hanc admonitionem, avidius quam præcedentia, matrona legat quæ sequuntur, quod factum esse testatur infra Epigr. 86. *Ramires.*

2 *Interiora*] Quæ subsequuntur. Metaph. ab ædificiis; interiores partes, quæ a primo ingressu remotiores sunt.

3 *Gymnasium, &c.*] Gymnasio enim, thermis, et stadio exuebantur.

6 *Saucia*] Scilicet mero, id est, ebria; sic enim usurpatur Justino l. 1. et 11. atque Apuleio l. 7. et 9. *Terp-*

sichore] Musa jocosa, choris gaudens.

7 *Schemate, &c.*] Non tecte et figurate. *Illam*] Quæ sequenti epigr. nominatur vers. 1. Priapum autem matronæ Romæ (ritu ab Ægyptiis ducto, qui Isidis jussu pudenda circumferebant in cultum Osiridis, cui invento virilia defuerunt) 7. Kal. Augusti extra portam Collinam cum pompa ad Veneris fanum ferebant, inque Deæ sinu ponebant; vide et Annot. poster. Baptistæ Pii cap. 146.

9 *Custodem, &c.*] Epigr. 36. l. 1. vers. 15.

11 *Si bene te novi, &c.*] Infra epigr. 85.

Epig. lxix. *Ad Cosconium*] Eundem Cosconium, quem supra l. 2. epigr. 77. tanquam stolidum reprehenderat, quod epigrammata ejus longa esse dicebat; hoc epigrammate tanquam insulsum et indoctum Poëtam irridet: estque totum epigramma conceptum ironicws. Vocat enim castissima Cosconii epigrammata, quæ castitatis specie irridet, tanquam indocta, et legenda tantum simplicibus et ignaris, quales sunt pueri et virgines. *Ramires.*

2 *Mentula carminibus*] Sine qua tamen non possunt placere, &c. ut epigr. 36. l. 1.

3 *Laudo, &c.*] Ironice.

Epig. lxx. 1 *Mœchus es Aufidiæ, &c.*] Scævinus uxorem Aufidiam per fastidium repudiaverat, nuptam postea illi, qui fuerat ejus mœchus, deperibat.

3 *Cur, &c.*] Aliena scil. et vetita placent: propria et licita spernuntur.

4 *Numquid securus*] Elegans quæstionis propositæ per interrogationem solutio. Causa enim cur Scævinus iste repudiatam uxorem et alteri nuptam amabat, erat quod fœminam quam secure possidebat, appetere non poterat. *Ramires.*

Epig. lxxii. 1 *Nec vis mecum, &c.*] Supra epigr. 50.

3 *Pannosæ pendent, &c.*] Pannuceæ, laxæ, rugosæ.

5 *Inguen hiatu*] Nympham et eugium vocant.

7 *Sed nihil, &c.*] Quod si nihil horum sit, sed nuda, pulchra sis, &c.

Epig. lxxiii. 1 *Dormis, &c.*] Ep. 24. lib. 1.

5 *Rumor negat esse*] Verbum hoc male olet Paronomasiam obscœnam epigr. 72. l. 2. vers. 1. *Cinædum*] Pathicum potius, vel φοινικίζοντα.

Epig. lxxiv. 1 *Psilothro, dropace calvam*] Ingeniose fellatorem Gargilianum perstringit, quod faciem et calvam resinis quibusdam depilaret. *Psilothrum* et *dropax*, medicamenta sunt deglubatoria sive depilatoria, quibus pilosa loca ad tempus lævia ac glabra reddebantur. Tum antea legebatur, *Faciemque lavas.* Certe psilothro non lavabatur facies, sed levabatur, id est, levigabatur. Ita ut Ausonius ad hunc locum procul dubio respexerit, epigr. cxxiii. 'Inguina quod calido levas tibi dropace, causa est: Irritant volsas levia membra lupas.' Mulieres in balneis præcipue psilothro curabantur. Per *calvam* intelligit calvariam seu cranium: paucos enim pilos superstites ibi non ferebat Gargilianus; volebatque nitidam omnino esse calvam, ideo dropace utebatur. *Herald.* Epigr. 29. l. 2. vers. 6. *Levas*] Levigas.

2 *Numquid, &c.*] Scoptice. An tu forte tonsorem metuis, quod fecit Dionysius tyrannus? referente Cicerone 2. Offic. et Tusc. quæst. 5.

3 *Quid faciem tinguis, &c.*] Rescribe: *Quid facient ungues, &c.* Et veterum more præbendi ungues tonsori resecandos. Ante legebatur, *Quid faciam tingis?* sed inepte.

4 *Resina*] Dropace vel Psilothro ad depilandum ex resina. *Veneto, &c.*] Quod aceto mistum adhibebatur ad psilothrum.

5 *Traducere calvam*] Reddere infamem et malo *rumori* obnoxiam: vide

epigr. 4. libro spectaculorum vers. 1.

6 *Cunno, &c.*] Cujus vicem et caput tui φοινίζοντες supplere hinc suspicio est.

Epig. lxxvii. *In Bæticum*] Bæticum hoc loco tecte eo vitio notat, quod epigr. 81. describitur; et ducitur hac conjectura, quod putrida quæque appetat, fastidiatque bonos cibos. Primis quatuor versibus enumerat pretiosa edulia, a quibus Bæticus abhorrebat; quatuor sequentibus, vilissima quæque et putrida. *Ramires,*

3 *Sectæ quadra placentæ*] In quadrata frusta secabantur placentæ et quodque eorum quadra dicebatur, ut ipsa verba declarant: 'Quadra sectæ placentæ.' Sic epigr. 92. l. 9. 'Secta plurima quadra de placenta.' Et epigr. 75. l. 6. vers. 1.

4 *Nec tibi, &c.*] Nec tibi sapit avis Numidica, nec Phasiana; supra epigr. 58. vers. 16.

5 *Alece natantes*] Liquamine salso ex alece.

6 *Dubio, &c.*] Semiputido.

7 *Gerres et pelle*] Minuta salsamenta e locustarum genere, Plinius cap. ult. l. 32. vide et Turneb. l. 24. c. 46. *Melandrya cana*] Pars thynni vilissima. Plin. l. 9. c. 15. sed Athenæo salsamenta ex thynnis maximis l. 3. c. 32.

8 *Resinata bibis vina, &c.*] Corrupta et olentia picem vasis. Plin. l. 23. c. 1.

9 *Vitium secretius esse*] Legendi scilicet vel fellandi.

10 *Saprofagis*] Σαπροφαγεῖς, putrida edis? ex σαπρὸς, *putridus*, et φάγω, *edo*.

Epig. lxxviii. *Ad Paullinum*] Poëta hic respicere videtur ad lapsum Palinuri, periculumque per instare dicit Paullino, si currente carina, magnoque impetu ruente, velit in undam exonerare vesicam, ne subita vi aliqua excutiatur. *Rad.* Per jocum ominatur futurum, ut, qui prius lapsus fuerat, submergatur, si iterum minxerit, atque ex Paullino fiat Palinurus alter: qui Æneæ navis gubernator, notus ex 5. Æneid. Virg. Ludit autem in nomine, quod deducit ex πάλιν *rursum* et οὐρεῖν *mejere*. Turneb. l. 4. c. 19.

Epig. lxxix. 2 *Perficere*] Vide epigr. 47. l. 1.

Epig. lxxxii. *In Zoilum*] Describitur hoc epigrammate homo superbe mollis, ac divitiis insultans, qualem Trimalcionem suum describit Petronius. Imaginem fere similem habes apud Athenæum lib. vi. in Paphii regis adolescentuli descriptione. Horum hominum vitam ὑγρὸν βίον a Græcis esse appellatam docet eodem lib. Athenæus. *Herald.*

2 *Summœnianas, &c.*] Prostibula, meretrices; ep. 35. l. 1. vers. 3. Appellat autem irrisorie, 'uxores;' ut epigr. 32. l. 12. 'Summœnianæ qua pilantur uxores?'

3 *Curtaque Leda*] Epig. 93. l. 1. vers. 3. *Sobrius bibat testa*] Quod majoris est turpitudinis quam si ebrius faceret.

4 *Hoc esse levius, &c.*] Cœnare apud summœnianas lupas.

5 *Occupato*] Quem ipse jam occuparat, antequam cæteri sederent; iis etiam qui nondum venerant, non exspectatis. *Galbinatus, &c.*] Epigr. 7. l. 1. vers. 27. Galbinis indutus.

6 *Cubitis trudit, &c.*] In medio lecti loco positus, ut laxius recumberet, et ne vestes disturbarentur.

8 *Stat*] Signate. Ministri et pocillatores, 'stare' dicuntur. Tum pocillatores exquisita forma conquirebant, ut notum. *Exoletus*] Minister, puer path. *Suggeritque ructanti*] Pinnis ori inditis stomachum repletum provocare ad vomitum solebant hi gulones, Sueton. Claud. c. 33.

9 *Rubentes*] Phœnicopteri pennas in hoc negotium adhibuisse videtur.

11 *Prasino, &c.*] Viridi.

12 *Myrtea virga*] Indicium libidinis: Veneri enim sacra.

13 *Percurrit agili corpus, &c.*] Fricat. vide epist. Senec. 66. Molles enim veterum delitiæ eo processerant, ut ad fricanda membra delectationis caussa, in conviviis mares vel fœminas adhiberent, qui artificio quodam membra contrectarent: Lamprid. in Heliogab. 'In conviviis exoletos maxime juxta se ponebat, eorumque attrectatione et tactu præcipue gaudebat.' Hi 'tractores,' fœminæ 'tractatrices' dicebantur. *Ramiresius.*

15 *Digiti crepantis, &c.*] Matellam poscentis, quod significabatur crepitu digiti; epigr. 89. l. 6. et l. 14. epigr. 119. 'Trimalcio digitos concrepuit, ad quod signum matellam spado ludenti supposuit.' Petron.

18 *Pedum turbam*] Puerorum qui ad pedes stant; epigr. 23. supra.

19 *Exta lambentes*] Qui pinguibus farta ficis, erant Romanis in deliciis: ut et jecur: sed hæc ille catulis, velut in contemptum convivarum.

20 *Glandulas*] Quæ juxta cervicem apri callosæ materiæ: *brawny kernels.* *Palæstritis*] Lipsius legit *Palæstritæ*, vel etiam *Palæstritis* genitiv., ut *Orestæ* et *Orestis*, et refert ad 'apri' ex Varronis l. 3. c. 13. ubi 'palæstra' ostenditur esse septum in villa, ubi apri erant inclusi; alii intelligunt servos palæstritas, ut supra epigr. 57. Cum vero molles hic enumeret Zoili ministros, pueros exoletos, concubinas, moriones, &c. quid si intelligamus 'depilatores?' sic enim eos Persius appellat S. 4. 39. 'Quinque Palæstritæ licet hæc plantaria vellant.'

22 *Ligurumque*] Vina tenuia et vilia in sterili et saxoso Liguriæ solo nata.

23 *Cocta fumis musta, &c.*] Austera vina e Massilia fumo maturata; vide epigr. 36. l. 10. vers. 3.

24 *Opimianum, &c.*] Epigr. 27. l. 1. vers. 5.

25 *Crystallinisque myrrhinisque, &c.*] Poculis l. 13. epigr. 111. et 113.

26 *Cosmianis ipse*] Unguento a Cosmo myropola confecto plenis. *Ampullis*] Ampulla, vitreum vas rotundum: sed hic largam innuit copiam, cui versus seq. ἀντιτίθεται.

27 *Murice aureo nobis*] Concha muricis, aurei coloris, vel inaurata, parca satis: non 'fundit capacibus Unguenta de conchis,' ut ait Horatius Ode 7. l. 2.

28 *Capillare*] Unguentum ad capillos ungendos, quali utebantur vel pauperrimæ mœchæ.

29 *Septunce multo, &c.*] Multis cyathis septem sextarii partes capientibus. *Perditus*] Sepultus.

31 *Nutibus propinamus*] Non prolato ejus nomine cui propinamus; sed nutibus invicem.

32 *Malchionis, &c.*] Mollis Zoili a μαλακός.

33 *Fellat*] Atque adeo nos mordicus ulcisci potest infra epigr. 96. vers. 2. *Nec vindicare, Rufe, possumus; fellat*] Quia propter oris vitium, ex eodem calice potare nolit. Quod de Hermo libro epigramm. Rutgers. Sed vide ep. 23. l. 2.

EPIG. LXXXV. 2 *Non hac peccatum, &c.*] Ejusdem argumenti cum epigr. 83. l. 2. vide et epigr. 60. l. 2.

4 *Deiphobi*] Alludit ad Deiphobum Virgilii, Æneid. 6. 494. 'Lacerum crudeliter ora, Ora manusque,' &c.

EPIG. LXXXVI. 1 *Ne legeres partem, &c.*] Supra epigr. 68.

3 *Panniculum Latinum*] Mimum epigr. 5. l. 1. vers. 4. et 72. l. 2. vers. 2. *Casta*] Absque jactura vel diminutione honoris aut castitatis.

EPIG. LXXXIX. 1 *Mollibus utere*] Est aliud scomma in Phœbum, de quo supra l. 2. epigr. 27. qui vultum veluti nitentis semper habebat, cui suadet, ut lactucis et malvis, quæ ven-

trem movere solent, sæpius utatur. *Ram. Malvis*] Quæ ventrem solvunt, unde et nomen a μαλάσσω, nisi forte a מלוח herba sylvestri; vide epigr. 48. lib. 10.

2 *Nam faciem, &c.*] Detortum forte hoc in Vespasianum, qui erat vultu velut nitentis. Sueton l. 8. 20.

Epig. xc. 1 *Vult, &c.*] 'Vult' habet obscœnam significationem, ut 'possum' ep. 32. et 75. supra. Vel vult dare sui copiam, sed non vult dare mercedem, cum deformis non mereatur gratis: vide ep. 74. l. 7. vide etiam an hoc ex inconstantia Gallæ, ut epigr. 25. l. 2. Adverte et Polyptot. τοῦ 'velit.'

Epig. xci. 1 *Misitius*] Legendum puto *missicius*: nec proprium sed commune vocabulum est. *Missicius*, qui exauctoratus est, qui missionem accepit. Sueton. Nerone: 'agnitus est a quodam missicio prætoriano.' Uti etiam male intelligebatur, antequam Salmasius explicaret. *Gronovius*.

2 *Semiviro Cybeles, &c.*] Facetam continet hoc epigramma narrationem, de sene Misitio, qui errore quodam a Cybeles sacerdotibus exsectus est, dum putant se Achillam formosum puerum, qui una cum sene jacebat in lecto, exscindere. *Ramiresius*. *Semiviro*] Sacerdotibus Cybeles eviratis, Gallis.

3 *Fugitivus Achillas*] Qui fugerat a domino.

5 *Steriles, &c.*] Galli sacerdotes castrati.

6 *Doles*] Voluisse illos ipsum exsecare.

7 *Mentitur, &c.*] Dicit se in alia parte lecti quam quo dormiebat, dormiturum, in spondæ scilicet parte.

8 *Ferrum nexia turba rapit*] Per Synecdochen pro Samia testa, qua evirabantur Galli. Supra epigr. 80. vers. 4.

9 *Spondæ, &c.*] Qua dixerat puer se cubiturum.

10 *Pluteo vindice, &c.*] Ab ea parte lecti qua erat pluteus. Pluteus quid sit ex Salmasio discimus: qui dicit, quod illa parte lecti cui caput incumbebat, et qua pulvinus ponebatur, eminentem pluteum ex asseribus compactum, erigi solitum, quod ἀνάκλιτον et ἀνακλιντήριον vocabant. Hi etiam plutei in hodiernis lectis ad caput fieri solent. Cathedræ similiter et sedilia, quibus adduntur ejusmodi plutei reclinando ἀνάκλιτα Græcis dicuntur: hodie *dossualia* vel *dossuaria*, quod ad ea dorsum applicemus et adclinemus. Duo lecti erant latera, *spondæ* Latinis, ἐνήλατα Græcis. Harum altera interior; altera exterior dicta: interior quæ propius parietem erat, et ea eminenti etiam pluteo munita, sed non tam alto quam ille qui ad lecti caput. Hinc *pluteus* proprie dicebatur illa interior sponda. Isidorus: 'sponda exterior pars lecti, pluteus autem interior.' Sic enim lectos in cubiculo collocabant veteres, ut parieti propius admoverentur, ut et hodie; ad pluteum mulieres cubabant, viri autem in priore sponda, quæ et exterior, quæque carebat pluteo; pueri quoque cinædi, nam et hi mulierum loco, ad pluteum cubabant et in parte tori interiore. *Salmas.*

11 *Virgine cervam*] Iphigenia, cujus immolandæ loco, Diana, ejus miserta, cervam substituit.

12 *Cervo mentula, &c.*] Opponatur τῷ præcedenti *cervam*. 'Cervi' autem dicti servi nequam et fugitivi, qualis fuit hic Achillas. Vide Pet. Crinitum l. 19. de honest. discipl. c. 8. et Lud. Cælium l. 13. c. 15.

Epig. xciii. 1 *Cum tibi trecenti, &c.*] Est invectiva in Vetustillam quandam, seu, ut alii legunt, Vetustinam, cujus nomen a vetustate deducit, quæ in extrema senectute virum quærebat. Estque totum epigramma hyperbolicum, ut moris est huic Poëtæ. *Ramires*. Cum numeres 300. vel 150. annos ætatis; namque Romanis

annorum ratio a pari Coss. singulis annis creato. Est autem hyperbole, ut hic pleraque.

2 *Et tres capilli, &c.*] Sic ep. 20. l. 1. et l. 2. epigr. 41. et l. 12. epigr. 7.

4 *Stola frontem*] Matronarum veste exteriori in multas plicas rugata.

5 *Aranearum cassibus*] Pannosas et flaccidas mammas.

6 *Cum comparata rictibus*] Mira hyperbole. Vetustillæ rictum inesse dicit; crocodilo vero si cum ea conferatur esse os, et idem angustum. *Ramir.*

8 *Ravennates*] Rancum coaxantes in paludibus Ravennæ. Supra epigr. 55.

9 *Adrianus dulcius, &c.*] In Adria, quæ Romanorum colonia in Piceno. Plin. 3. l. c. 13. c.

11 *Viri, &c.*] Hirci.

12 *Uropygium macræ*] 'Ορὀοπύγιον seu οὐροπύγιον, extremitatem vertebræ, *the rump*. *Sacra spina* Isidoro, Sacri ossis acumen κόκκυξ. Belg. *Stuyt.*

13 *Senemque, &c.*] Macie et squalore: sordidi quippe et macilenti fuerunt Cynici.

14 *Exstincta*] Vilissima scorta admittebantur exstinctis lucernis in balnea, ne possent internosci, quo et se non raro conferebant aucupii gratia.

15 *Inter bustuarias mœchas*] Animadverto id explicari de mulieribus ad funus deplorandum conductis, quod nequaquam verum esse arbitror: quum potius significari vulgaria et diobolaria scortilla existimem, inter busta atque monumenta pene in propatulo prostantia: de quibus l. 1. epigr. 34. 'Abscondunt spurcas et monumenta lupas.' Vide Turneb. l. 13. c. 19. Vide epigr. 35. l. 1. vers. 8.

16 *Cum bruma, &c.*] Cum eo usque tibi extinctus sit naturalis calor, ut vel anni parte calidissima frigeas.

17 *Regelare nec te, &c.*] Nec frigiditatem tuam grassans pestilenti morbo mensis possit regelare. Sic Seneca ep. 68. 'Jam ætas mea contenta est suo frigore, vix media regelatur æstate.' et Juven. S. 10. 218. 'Febre calet sola.'

18 *Audes ducentas, &c.*] Maritorum scilicet: hyperbolice.

19 *Cineribus, &c.*] Qui libidine pruriat in te, quæ jam nihil aliud es quam cadaver. *Une charogne.*

20 *Sarrire, &c.*] Te saxeam exercere. epigr. 32. supra.

22 *Philomelus aviam, &c.*] Et ipse senex, quem maritorum supremum extulisti.

24 *Sternatur a Coricle, &c.*] Sandapila tibi conveniet magis quam lectus genialis.

25 *Thalassionem*] Carmen nuptiis solenne apud Romanos, ut Hymenæus apud Græcos. vide epigr. 26. l. 1. vers. 6.

26 *Ustorque tedas, &c.*] Magis convenit huic ætati tuæ fax ustoris, qui pyram struat et accendat, quam teda nuptialis ab Hymenæo vel pueris prælata in nuptiis. *Ustor* Gr. νεκροκαύστης: *ustrina*, καύστρα νεκρῶν.

Epig. xciv. 1 *Esse negas, &c.*] Rufus cum vellet leporem in convivas partiri, simulavit esse crudum; coquum ergo velut iratus invasit, et loris seu flagellis conscidit. Ludit in voce 'scindere,' quasi diceret, Mavis scindere et lacerare coquum, quam leporem. *Rad.* Vide ep. 12. et 23. supr.

Epig. xcv. 1 *Dicis, reddis, &c.*] Nævoli cujusdam fastum et arrogantiam increpat, qui semper exspectabat dum a Martiale salutaretur, nec ipse prior salutabat unquam. Comparat in multis utrumque, et ostendit nulla in re se Nævolo esse inferiorem; sola mollitie et turpitudine fatetur eum priorem esse. *Ramires.* Qui prior salutabat, videbatur se inferiorem fateri salutato.

2 *Corvus dicere, &c.*] Humanas imitari voces edoctus salutator. ep. 74. l. 14.

5 *Præmia, Natorumque, &c.*] Epigr.

91. et 92. l. 2. *Uterque*] Titus et Domitianus.

8 *Non expectato, &c.*] Mihi vivo; ut epigr. 1. l. 1.

9 *Tribunum*] Honorarium nempe, ut et equitem, ex munere Cæs. non censu.

10 *Et sedeo qua, &c.*] Et intra 14. gradus sedeo spectator, unde te non equestrem amovent et excitant Oceanus et Lectius designatores, qui disponendis ordinibus in theatro præerant: epigr. 86. l. 5. et epigr. 9. l. 6.

11 *Quot mihi, &c.*] Pluribus impetravi a Cæs. jus civitatis, quam tu habes famulos.

14 *Sic prior es, &c.*] Non honore prior es, sed loco, dum inclinaris, *si gnore fi.*

Epig. xcvi. 2. 3 *Garris ... tacebis*] Verbis præ te fers esse te. Neque enim sermoni vacabit lingua, turpi ministerio versata; vel tibi morigero obstruetur os; ut ep. 47. l. 2. vers. 4. *Si te prendero, Gargili, tacebis*] Linguam abscindam. Deprehensis enim ea pars auferebatur, qua peccarunt. Rutgers. l. 6. c. 11.

Epig. xcix. 1 *Irasci nostro, &c.*] In Cerdonem, quem supra epigr. 16. et 58. insectatus fuerat, quod gladiatorium munus dedisset. Petitque ut impune sibi liceat jocari; cum impune liceat sutori jugulare, id est, dare ea munera, ubi homines jugulentur. *Ramires.*

2 *Ars, carmine, &c.*] Supra ep. 16. et 58.

4 *Jugulare tibi*] Munera edere et verso pollice vulgi, quemlibet occidere familiariter.

Epig. c. 1 *Cursorem sexta tibi, &c.*] Miserat Poëta cursorem cum carminibus perferendum ad Rufum; quo tempore valde pluit. Non aliter ait mittendum fuisse librum illum, quod mala carmina digna erant, quæ aqua et spongia delerentur: ut l. 4. epigr. 10. 'Cursor,' servus ταχυδρόμος. Supra epigr. 47. vers. 14.

4 *Non aliter mitti, &c.*] Extenuat carmina sua, quasi digna sint litura; sic epigr. 59. l. 9. et epigr. 10. l. 4. et forte epigr. 6. l. 1.

EPIGRAMMATUM LIB. IV.

Epig. i. 1 *Alma dies*] Celebrat natalem Domitiani diem, politissimo Epigrammate; et adjungit precationem pro vita et incolumitate Imperatoris. *Ramires.* *Dies*] Natalis Domitiani, qui 9. Kal. Novemb. Suet. cap. 1. Domit. *Luce, &c.*] Jovis natali sacratior. Adulatorie.

2 *Dictæum qua, &c.*] In Idam Cretæ montem vel ipsa Rhea secessisse, vel filium Jovem clam alendum Curetibus et nymphis tradidisse fingitur, ne a patre Saturno παιδοτρόκτῃ voraretur: est et Dicte mons Cretæ.

3 *Pylioque seni, &c.*] Numerosior quam Nestori suus natalis.

4 *Hoc vultu, &c.*] Feliciter ut nunc, vel etiam felicius.

5 *Hic colat Albano*] Mirifice confusum ac turbatum quicquid hic interpretes. De arvo, de cultu Domitiani dei, de corona aurea, quam ipse gestabat, de civica, οὐδὲν πρὸς Διόνυσον. Domitianus duos agones instituit, Capitolinum Jovi, Albanum Minervæ: in illo coronæ aureæ frondem quernam, in hoc oleaginam referentes dabantur victoribus. Suetonius c. 4.

Hoc dicit ergo: Sæpe celebret agonem Albanum; sæpe Capitolinum. 'Hic, multus colat Tritonida in auro Albano;' id est, sæpe honorem habeat Palladi, distributis aureis coronis in victores agonis Albani. 'Plurima quercus eat per manus tantas,' id est, ille magna manu sæpe tribuat quercum Capitolinam illius agonis victoribus. Vide Diatriben ad Statii Silvas c. 42. *Gronov.* *Hic colat Albano, &c.*] Domitianus diu celebret annua Minervæ (quam superstitiose coluit) quinquatria, quæ ipse instituit in arvo Albano: vide Sueton. Domit. c. 4. *Cultus in*] Redimitus auro, vel et ipse Deus ac Dominus, sic enim se coli voluit. Alii leg. *multus*, id est, frequens, totus: recte. *Auro quercus eat*] Sunt qui *arvo* malint: ego retinuerim *auro*, retulerimque ad auream coronam, qua redimitus Domit. certaminibus Poëtarum et Oratorum, scenicisque ludis præsidebat, atque Victores ornavit coronis quernis: Epigr. 54. infra, et Epigr. 82. l. 8. et Juvenal. 6. 386. Notum etiam quernam coronam civicam esse, quam per adulationem primum concesserunt Augusto, quod cives universos servasset. Est in nummis ejus cum inscriptione intra coronam ipsam, OB CIVES SERVATOS, quam pro foribus positam fuisse Augusto docet Dion, et Ovid. 2. Metamorph. 'Postibus Augustis eadem fidissima custos Ante fores stabis mediamque tuebere quercum.' Quod Tiberius recusavit, teste Tranquillo, c. 26. Hæc modestia usi non sunt pessimi alii Cæsares; in quorum nummis, ut in Augusti, cernitur hæc querna corona. *Ramires.*

6 *Manus tantas, &c.*] Cæs. Domitiani: cujus manum epigr. 8. infra vocat, 'ingentem.'

7 *Hic colat ingenti, &c.*] Domit. celebret ludos seculares, (vide Sueton. cap. 4. Domitian. et Censorinum de Die Natali) qui centesimo quoque anno celebrabantur. Et, quia lustrum et 'sæcularis annus concurrebant, Poëta vocat 'ingens lustrum:' quamquam quintus quoque annus per se 'magnus' sit appellatus, et 'longum' appellat 'lustrum,' quod proprium est quinque annorum: respicit item censuram, quam assumpsit sibi Domitianus. Sueton. cap. 8. Censoris autem erat condere lustrum.

8 *Quæ Romuleus, &c.*] Sacra quæ fiebant ad aram Ditis in Campo Martio, ludis ipsis secularibus. Val. Mart. l. 2. cap. 4. Vide Ang. Politiani Miscellan. c. 58. Vide Epig. 63. l. 10. vers. 3. Vel dicit Poëta, 'sacra Terentus habet,' quia ante ludos Terenti sacrificabant; vide lib. 10. Epigrammatum 43. De hac voce 'Terentus' (non *Tarentus*) multa Rutgersius l. IV. Var. 10.

9 *Sed debita terris*] Sub hujus imperio, qui non pauca struxit templa, multa refecit.

10 *Pro tanto quæ, &c.*] Nullæ preces iniquæ, nullæ non probandæ, quæ pro Deo et Domino nostro Domitiano suscipiuntur.

EPIG. II. *De Horatio*] Lepida narratiuncula de Horatio quodam, publicos ludos nigris lacernis spectante, quum Imperator et populus omnis cum candidis vestibus assideret; nam, subito decidente nive, nigræ illæ lacernæ albæ factæ sunt. *Ram.*

2 *Nigris lacernis*] In togis enim spectabant, non in lacernis, nisi pluviali tempore, et tum togis lacernas, penulas, aliasque vestes crassas, vel pluviæ vel frigoris arcendi caussa, superinducebant. *Munus, &c.*] Forte naumachias, quas inter maximos imbres exhibuit Domitianus, cap. 4. Suet. Verum quidem est 'munus' accipi pro omni genere spectaculorum; sæpiuscule autem pro munere gladiatorio; cujus editor, 'munerarius' dicitur. Hic tamen naumachias intelligit.

3 *Minor ordo*] Equestris. *Maximusque*] Senatorius.

4 *Sancto cum duce*] Quia summo magistratu; quia pro Deo se haberi voluit; quia æquus (ut Poëtæ placet) princeps. *Candidus sederet*] Albati sedebant omnes et togati in ludis: Epigram. 137. lib. 14.

6 *Albis spectat, &c.*] Dubio procul inique tulerunt Dii, pulla assedisse ludis a Dom. editis Horatium, atque adeo subita nive perpluisse hominem, ut albatus cæteris assimilaretur.

Epig. iii. 1 *Tacitarum*] De iisdem nivibus est hoc Epigramma; ubi laudat Domitiani constantiam; qui, decidente nive, immoto vultu ludos spectaret: et ultimo dicit se suspicari, a filio Cæsaris, mortuo jam et consecrato, nives demissas fuisse ludi caussa. *Ramires.* *Tacitarum*] Quæ nullo strepitu ingruunt, ut grando et imber. *Vellus aquarum*] Nivem Græci vocant ἐριῶδες ὕδωρ. Arnob. 2. 11. ‘plumeas crustulas, et nives plumeas.’ ‘Qui dat nivem sicut lanam:’ Psaltes. ‘Vellus’ dicit, quia nix cadens similis lanæ.

3 *Indulget tamen, &c.*] Domit. tamen, ut plene operaretur, nec ludos hosce in Jovis forte honorem institutos impediret, sustinuit sub ningente Jove, id est, aëre, permanere. Sic Sueton. Dom. cap. 4.

4 *Concretas aquas*] Nives. Periphrasis Philosophica.

5 *Sidus Hyperborei, &c.*] Qui vel a puero (namque pene puer contra Cattos, et postea Sarmatas ac Dacos depugnaverat. Sueton. cap. 2. Domit.) didicerat tolerare, immo patientia fatigare frigus sub gelido Septentrione. *Hyperborei*] Septentrionalis. *Boötæ*] Sideris, quod Ursam majorem insequi videtur, qui et Arctophyl. e 20. stellis.

6 *Helices*] Frigus, imbres, nives Boreales, qua sita est Helice ursa major, e 27. stellis. *Dissimulare comis*] Præ se ferre non commoveri.

7 *Siccis aquis, &c.*] Nive, ex aquis concreta.

8 *Suspicor has, &c.*] Adulatorie innuit nives has immissas a puero Domitiani, quem tulerat ex Domitia Augusta, nuper extincto et in Deorum album relato.

Epig. iv. *In Bassam*] Bassæ cujusdam graveolentiam describit, inductione et contentione rerum gravissimum odorem exspirantium.

1 *Quod siccæ, &c.*] Vide hujusmodi hyperbolicas collationes, Ep. 93. lib. 6. Anthol. lib. 2. cap. 14.

2 *Crudarum, &c.*] Tetrum vaporem et mephitim ex sulphureis aquis exhalantium: quasi non bene a solis radiis concoctarum: Epigr. 13. l. 1. vers. 2. ‘Crudarum’ autem dixit, propterea quod illæ nebulæ mane excitantur, antequam Solis radiis veluti decoquantur aquæ, et matutino tempore sint veluti crudæ, id est, non coctæ solis ardore: nam calor meridiei discutit nebulas illas, et etiam earum graveolentiam. *Ramires.* *Albularum*] Ad planitiem Tiburi subjectam scaturiunt aquæ gelidæ, quæ a colore lacteo, quem a venis habent sulphureis, Albulæ dicuntur, ut lib. 1. Epigr. 13. dictum: ‘Canaque sulfureis Albula fumat aquis.’

3 *Piscinæ, &c.*] E balnei piscina, quæ aquæ fœtentis est, et quasi marinæ. Augustin. princip. Dialect. cap. 6. *Piscinæ vetus, &c.*] Vel per Hypallagen, pro: quod redolet aura piscinæ marinæ veteris: nam aqua marina, si corrumpatur, quod crassior sit cæteris aquis, pejus olet. *Ramires.*

4 *Quod pressa piger*] Quando diu in coitu immoratur, ut et lib. 3. Epigramm. 93. dixit: ‘Et illud oleas quod viri capellarum.’ *Idem.*

5 *Lassi*] Longa militia et provecta ætate. Junius legit *Lazi*, qui Scythiæ pop. *Bardiaci os*] Militis barbari, cui gravis animæ odor. Bardiæi autem Illyrici populi, quorum opera ad crudelia sua ministeria usus est Marius. Plutarch. Mar. Gravis au-

tem illi odor ab excubiis castrensibus. *Lassi Bardaicus quod evocati*] Sic legendum censet Salmasius: nam *Bardaicus* a Bardæus, ut 'archaicus' ab ἀρχαῖος, &c. Bardæi populi sunt Illyrici, a quibus isti Bardaici cuculli. Horum Glossæ mentionem habent: Bardæi, Ἰλλύριοι δοῦλοι, οἱ δὲ ἀγωνισάμενοι ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας κατὰ Κίννου καὶ Μαρίου στρατευσάμενοι, &c. Ptolemæo dicuntur Οὐαρδαῖοι. Verum, cum inter res male olentes Bardaicum militis Martialis ponat, incertum, utrum de calceo intelligat, an de cucullo? verum cucullos etiam pedum invenio appellatos, qui cucullopedones, et pedocuculli dicebantur. Horum habetur mentio in Notis Tironis et Senecæ. Sic Græcis πῖλος et pedum et capitis dicitur: et apud Hesiodum πῖλοι etiam sunt pedules. Similiter Latinis 'cudo' utrumque significabat, et galerum vel pileum, et pedule: nam 'cudo' est πῖλος, a cudendo: 'cudere' autem est ferire et tundere. Hinc, quod tundendo et feriendo ex pilis coactis et conciliatis quasi cuderentur, dicti cudones. 'Udones' tamen pro cudonibus de pedulibus dixere: sed udo et cudo idem. *Salmasius*. Turneb. lib. 25. cap. 24. *Evocati*] Veterani et emeriti militis, qui, expletis stipendiis, gratia tamen vel mercede evocabatur ad militiam.

6 *Bis murice, &c.*] 'Vestes murice olidas' dixerat Epig. 50. lib. 1. a lotio fortasse quo temperabatur purpura, quod innuere videtur Plinius lib. 9. cap. 34. et hoc nomine Philænim purpureis delectatam vestibus arguit l. 9. Epigr. 69. vitii non absimilis illius, quod Bœtico objicit Epigr. 76. lib. 3. Vide et Turneb. Advers. lib. ix. cap. 5.

7 *Jejunia sabbatariorum Mæstorum, &c.*] Judæi sabbata religiosissime colebant, et dies septimanæ a sabbato numerabant. 'Fœtentes' eos appellat Am. Marcellinus lib. 2. ob jejunia, quæ quidem religiosius observabant; jejunis autem non raro fœtet anima, ut et quibus cura et solicitudine avocatur stomachi calor, quo minus coquatur cibus.

9 *Moriens lucerna*] Dum extinguitur aut moritur. *The snuff.* *Ledæ*] Al. *tedæ*: quod non probo: retineo *Ledæ*, id est, meretricis, ut lib. 3. Epigr. 81. Prostabant autem meretrices ad lucernas. Horat. Sat. 7. lib. 2. Juvenal. Sat. 6. vers. 132.

10 *Ceromata fæce, &c.*] Unguenta ex luto et oleo, quo luctantes ungebantur; Epigr. 57. lib. 3. vers. 25. seu amurca olei Sabini, quæ male olebant.

11 *Vulpis fuga*] Per Metonym. Pro lotio a vulpe fugiente in canes urgentes fuso. *Cubile*] Quod et male olet.

12 *Mallem, quam quod, &c.*] Colinæus legit, *Malles*, sed minus recte. *Quam quod oles, &c.*] Illa omnia a corruptione, tu ab interno nec nominando vitio graveolentiam hanc contraxisti. Et non tantum dicit, gravius illum olere, his omnibus quæ enumeravit: sed quod ea ipsa mallet olere, quam quod olet.

Epig. v. 1 *Vir bonus et pauper, &c.*] Brevis satyra est hoc Epigramma, quo lepido figmento carpit Romanorum mores: fingit enim Fabianum pauperem, bonum et simplicem virum, Romam petere; ubi non erat locus hujusmodi moribus, prædicitque ei fore, ut nunquam dives sit futurus. *Ram.* Vide Ep. 38. l. 3.

3 *Qui nec leno*] Qui nec prostituere servos servasque ad quæstum potes, &c. *Comissator haberi*] Gulo immodicus et popino.

4 *Nec pavidos, &c.*] Nec fungi officio præconum, qui fere scurræ.

6 *Arrigere ad vetulas*] Quæ 'optima summi Nunc via processus,' &c. Juvenal. Satyr. 1. vers. 39. 'Algentes'

dixit, quod jam pene extincto naturæ calore algeant anus: ut supra de Vetustina lib. 3. Epigr. 93. 'Regelare nec te pestilentia possit.'

7 *Vendere nec vanos, &c.*] Principis benevolentiæ spem pretio vendere, quod faciunt aulici commendationis officia ementiti. Vide Lamprid. in Vita Heliogabili de Zotico et in Vita Alex. Severi de Thurini Vocouii supplicio. Tum etiam, res inanes, mendacia, gerras, logos, nugas tractare et narrare, est 'fumos vendere.'

8 *Plaudere*] Citharœdi enim, quum placebant, plausu excipiebantur. *Canæ, Glaphyro*] Choraulæ, nec Citharœdo, qui tum in pretio; Epigr. 4. lib. 3.

9 *Unde miser vives*] His artibus honestis, quibus in urbe locus nullus, hic non vives: nisi casu vivere potes; ut dixit supra de Sexto: 'Si bonus es, casu vivere, Sexte, potes.' *Homo fidus, &c.*] Ex persona Fabiani, dicentis, Homo fidus sum, certus amicus, amabor ab omnibus.

10 *Hoc nihil est*] Poëta respondet. *Nunquam, &c.*] Ex honestis artibus nunquam attinges census Glaph. citharœdi: Epigr. 4. lib. 3. Philomelum ergo posuit pro citharœdo ditissimo: de quo supra lib. 3. Epigr. 31. 'Plus habuit Didymus, plus Philomelus habet.'

Epig. vi. *In Malisianum*] Malisianum, vel, ut alii volunt, Masilianum, qui simulabat pudicitiam et castitatem, quum improbus omnino esset, carpit, et comparat cum quodam Elegiarum recitatore improbissimo. *Ramires.*

2 *Teneræ, &c.*] Non perfrictæ, sed qualis teneræ est ætatis, integræ, castæ, pudicæ.

4 *Quam qui compositos*] Quam nescio quis recitator elegiarum. Sunt qui hic perstringi putant Arginum, Stellæ puerum: de quo Epigr. 14. lib. 7. sed non verisimile. *Metro Tibulli*] Elegiaco: vel puro Iambico, quo Tibullus Priapeia quædam scripsit.

5 *In Stellæ recitat, &c.*] Hoc intelligi volunt de Stellæ puero quodam formoso, qui domini versus recitare et assidue cantillare soleret. Sed ego existimo Poëtam, aliquem notæ improbitatis, hic perstringere. Recitari in alienis ædibus conductis vel commodatis solitum est. 'Maculonus commodat ædes:' Juv. Sat. 7. Nec ædes alienas mutuabantur solum, verum et auditorium exstruebant et instruebant, conductis subselliis. Juvenal. ibid. *Herald.*

Epig. viii. *Ad Euphemum*] Petit ab Euphemo exstructore mensæ Domitiani, ut sua carmina legi jubeat Imperatori, commodissimo tempore, id est, hora cœnæ, quum jam cœperit incalescere mero: quod ut faciat, præmittit horarum ante cœnam totius diei distributionem. *Ramires.*

1 *Prima*] Prima quæ illucescentem excipit diem artificialem; et secunda, qua portabatur molestum illud Ave, de quo in multis sup. Epigrammatis dictum, et sæpius dicendum. De antiquorum horis vide Raderum in hoc Epigramma. *Salutantes*] Clientes salutantes patronos. Juv. Sat. 1. vers. 127. *Hora*] Inæqualis, planetaria.

2 *Exercet, &c.*] Tertia aguntur causæ.

3 *Varios labores*] Suas quisque occupationes.

4 *Sexta quies lassis, &c.*] Interjungunt qui lassi sunt sexta, opus resumpturi septima finiendum. Quietem ergo a labore usurpabant non omnes hora sexta; sed tantum lassi, qui velut interjungebant usque ad septimam; a septima in octavam hi lavabantur: quamvis in hoc Epigrammate nulla lotionis mentio. Ab octava in nonam palæstritæ se exercebant, quorum exercitationi aderant frequentes spectatores usque ad nonam, qua monebantur cœnatum ire. *Ramires.*

5 *Nitidis, &c.*] Exercitationibus et

balneis: quorum, æstate, octava; hyeme, nona erat hora: Plin. l. 3. c. 1.

6 *Exstructos, &c.*] Lectos sternere, et toros compositos disturbare iis insidendo, id est, cœnare: nona quidem, æstate: hyeme, decima. Alii, *excelsos.*

7 *Hora libellorum, &c.*] Saturis et mero jam incalescentibus lectitare inter pocula usitatum. Petit itaque Poëta ab Euphemo mensæ Domitiani modiperatore vel extructore, ut opportuno hoc tempore sua carmina Imperatori offerat.

8 *Temperat*] Veluti modiperator et structor inferes, quando et quoties tibi visum. *Ambrosias, &c.*] Deum insinuat Domitianum, adulatorie, vinum illi et dapes Deorum attribuens.

10 *Ingentique, &c.*] Cæsarea, divina, et ἀντίθεται τῷ 'parca,' id est, modica: et Domitianum palpat, quasi parce biberet.

11 *Tunc admitte jocos*] Hæc hora est et tempus legendi jocosorum carminum. Epigram. 19. lib. 10. vers. 19. *Gressu timet, &c.*] Veretur jocosa mea florida et conviviis apta Musa libere aggredi divinum Imperatorem, rebus seriis et gravibus occupatum matutino tempore, et ante cœnam. Alii leg. *gressum metire licebit.* Alii *licenter:* alii denique *gressu metire licenti.*

Epig. ix. *In Fabullam*] Fabulla quædam Sotæ medici filia, deserto marito, qui, cum eam pater conjunxerat, sequebatur Clytum quendam mœchum, quem perdite amabat, et luxuriose cum eo vivebat. Utiturque joco in ambiguo, in adverbio ἀσώτως, quod significat *prodigaliter.*

1 *Sotæ filia, &c.*] Pater tuus ex re nactus est nomen Sotam, ut qui alios ad salutem arte sua restituerit. Vide quam tu degeneres a patre, quæ deserto marito mœchum sequuta ἀσώτως ἔχεις, et salute tua neglecta te is perditum. Quid sit ἄσωτος docet Arist. 4. Ethic. Nicomed. cap. 1. Itaque ἔχεις ἀσώτως, est: Geris te, non ut filia Sotæ: at proprie, geris te, ut prodiga et luxuriosa. Patrem autem Clinicum nominavit, id est, medicum, ut supra dictum lib. 1. Epigr. 13. *Ramires.*

Epig. x. *Ad Faustinum*] Recens compositum opus Faustino familiari suo mittit; quod velut inelaboratum, non stilo emendandum, sed spongia delendum totum ait, si corrigendum sit. *Rad.*

1 *Neque adhuc rasa*] Nondum pumice levigatus: lib. 1. Epigramm. 67. vers. 10.

4 *Nugas, &c.*] Carmina hæc mea: modeste.

5 *Punica*] Quoniam ex Africa præstantiores spongiæ mittebantur. Plin. lib. 9. cap. 45.

8 *Una litura potest*] Emendationi libri mei melius consules, cuncta simul delendo, quam singula corrigendo. Primas autem meditationes membranis, codicillis, ac pugillaribus Veteres inscribebant, quas correctas in chartas transcribebant, vel improbatas spongia delebant: unde jocose Augustus respondit, tragœdiam suam Ajacem 'in spongiam incubuisse:' Sueton. cap. 85. August. Σπόγγος, ἀκεστορίη πλαζομένης γραφίδος.

Epig. xi. 1 *Dum nimium vano, &c.*] L. Antonius Saturninus Domitiani sævitia et verborum injuria (ut scribit Aurelius Victor) accensus, bellum civile in Germania superiori cui præsidebat movit, captus postea fuit et interfectus. Arguit ipsum Poëta ab utriusque nominis omine id molitum fuisse; utrunque vero mali ominis et lethale extitisse.

2 *Saturninum te miser, &c.*] Antonius esse vis, non Saturninus: orbis totius imperium affectas: pudet esse præsidem tantum Germaniæ; quasi dicat, Saturninum voluisse Antonium esse, Antonium noluisse Saturninum: cum tamen idem fuerit Antonius Sa-

turninus. Saturninus autem Tribunus plebis tantum fuerat; Antonius autem Triumvir, totumque orbem cum Augusto et Lepido diviserat. De seditionibus Saturnini, vide Florum l. 3. c. 16. *Rad.*

3 *Parrhasia movisti, &c.*] In Germania, quæ Septentrionem spectat, ubi Calisto Lycaonis filia a Parrhasia, urbe Arcadiæ, in ursæ majoris sidus versa fulget.

4 *Qui*] Antonius triumvir. *Phariæ, &c.*] Cleopatræ, reginæ Ægypti, cujus Pharos insula.

5 *Exciderat ne adeo, &c.*] An non meministi quam malo omine tibi foret imitandus Antonius, qui ad Actium Epiri promontorium ab Augusto navali prælio devictus cum Cleopatra fugit in Ægyptum, ubi se interfecit?

6 *Ira freti*] Per Metonym. quia iratum ferebat Cæsarem.

7 *An tibi promisit, &c.*] An tu Germaniæ viribus fretus sperasti victoriam, quam ille non assecutus est Ægypti copiis nixus? *Rhenus*] Mallem, inquit Raderus, pro Rheno posuisset Danubium, ad quem prælium est factum, ut Sueton. testatur: sed, quia Rhenus est in Germania, flumen pro flumine posuit.

8 *Arctois aquis*] Fluminibus Germaniæ.

9 *Ille, &c.*] Emphatice. Ille triumvir tibi præsidi collatus videri posset Imperator, victus tamen. De Gressio moliente quiddam altius quam ipsum decuit, idque ἀλόγοις ἀστρολόγοις freto, vide ep. Pallada Anthol. l. 2. c. 48.

Epig. xii. 2 *Negare nihil*] Omni impudicitiæ generi exponi.

Epig. xiii. *Ad Rufum de nuptiis Pudentis, et Claudiæ Peregrinæ*] Felix connubium precatur Pudenti et Claudiæ. Scribend. *Peregrina:* est enim proprium istius mulieris nomen. *Rutgers.*

1 *Meo, &c.*] Amico. infra Epigr. 29. et lib. 7. Ep. 96. et lib. 6. Ep. 58. &c.

2 *Macte esto, &c.*] Auctus esto novorum honorum nuptialium cumulo. Verbum ergo sacrorum est, κατ' εὐφημισμὸν dictum, quasi magis auctum. Quoties enim tus aut vinum super victimam fundebatur, dicebant, 'Mactus est taurus vino vel thure,' hoc est: Cumulata est hostia et magis aucta. Inde ad eos, qui virtute vel honoribus aucti sunt, transfertur. *Rad. Hymenæe, tuis*] Nuptiarum præses. Ἀπὸ τοῦ ὁμοῦ ναίειν ὅτι σὺν συνοικίζεται ἀνὴρ γυναικί. Vel a membranula illa, quæ Virginibus in primo Veneris aditu rumpitur. Alii ad historiam de Hymenæo quodam Argivo referunt, et ab ejus (quod virginibus Atticis a Pelasgis raptis præstiterat) subsidio, institutum ferunt hymnum; qui Hymenæus dicitur, qualis Romanis Thalassio. *Farnab.*

3 *Tam bene rara, &c.*] Quam suaviter misc. cin. nardo, &c. tam feliciter jungitur Claudia Pudenti.

4 *Massica Theseis, &c.*] Quam dulciter in mulso conficiendo miscetur Massicum seu Falernum melle Attico. Heraldus vult, non mulsum inde fieri, sed Falernum, seu vinum fortius et asperius, melle tantum temperari: idque docet ex Virgil. 4. Georgic. 'Dulcia mella premes, nec tantum dulcia, quantum Et liquida et durum Bacchi domitura saporem.' *Theseis*] Atticis. Theseus autem Atheniensium rex.

5 *Nec melius, &c.*] De ulmi et vitis amicitia, præter Poëtas qui passim vites ulmis maritant, Plinius libro 16. cap. 18.

6 *Lotos aquas*] Arbor, de quo Hom. Odyss. 9. et ibidem Eustath. ex Herodoto. Ut non immerito, socios Ulyssis, gustata loto, noluisse redire in patriam scribat. Nata etiam inde parœmia, 'Lotum gustavit.' *Litora,*

&c.] Litora myrtetis gratissima: idonea etiam ad connubia: nuptiis enim præest Venus, et myrtus sacra Veneri.

8 *Tamque, &c.*] 'Sique voles apte nubere, nube pari.'

9 *Diligat, &c.*] Vide Ausonii Ep. 18.

Epig. xiv. *Ad Silium*] Mittit sua carmina ad Silium Italicum, celeberrimum Punici secundi belli scriptorem, qui Consul Romæ, in Asia proconsul fuit: petitque ab eo, laudato prius, ut deponat severitatem ad legendos lascivos libellos; suadere ad id Saturnaliorum dies. *Ramires.*

1 *Sili*] Poëta, de quo vide Plin. Jun. Epist. 7. lib. 3. et Nostrum Epigr. 64. lib. 6. et Epigr. 62. lib. 7. et 51. lib. 11. *Castalidum, &c.*] Musarum frequentantium fontem in radicibus Parnassi, in quem Castalia virgo, Apollinem fugiens, versa est.

2 *Qui perjuria, &c.*] Qui forti et sonoro epico carmine scribis bellum Punicum secundum. Quod opus extat. Pœni autem semper fœdifragi, crudelis Hanibal.

4 *Levesque Pœnos*] Incertæ fidei: unde in proverbium abiit, 'Punica fides.'

5 *Cedere cogis*] Graphice depingis eos coactos cedere: sic Horat. lib. 1. ult. Sat. 'Turgidus Alpinus jugulat dum Memnona.' Id est, dum Memnona fingit jugulatum. *Africanis*] Scipioni utrique: quorum alteri debellata, alteri deleta Carthagine, cognomen inditum Africani.

6 *Paulum seposita*] Rogat, ut Saturnalibus legat sua Carmina, deposito studio acriore. *Rad.*

7 *Vagus alea December*] Propter licentiam ludorum et libertatem in Saturnalibus. 'Blandam' vocat, quod homines blande alliciat.

8 *Incertis, &c.*] Pyrgis seu turriculis ligneis corneisve intus gradatim asperis, e quibus excutiebant aleas, ne fraus fieret fortunæ aleas componendo, *by cogging the dice.* Ideo additum epitheton 'Incertis.' Epigr. 16. lib. 14.

9 *Nequiore talo*] Mera manu jacto, absque fritillo: vel 'nequiore,' quod talis lusus est pro fœminis: vide Junii Animadvers. lib. 2. cap. 4. Vel quia talorum ratio ad libidinis pruriginem aliquid faciat, ut docet idem Junius libro 4. Animadvers. cap. 13.

10 *Otia*] Saturnalia sc. quibus legas meas nugas.

11 *Torva fronte*] Censorio supercilio, tristi fronte.

12 *Madidos*] Tinctos salibus. *Jocis libellos*] Meis Carminibus jocosis.

13 *Sic forsan tener, &c.*] Virgilio non potuit, quem multo ætate præcesserat. Verum hoc fingit Martialis, tum ut se Catullo, tum ut Virgilio Silium conferret, qui Maronem diligenter imitatus est, et natalem ejus aramque religiosissime coluit. Epigramm. 51. lib. 11. Plin. lib. 3. Epist. 7. Lege itaque *ausus et Catullus*, hac mente: Sic forte etiam Catullus, si vixisset coævus Virgilio, ut tibi ego, ausus fuisset mittere suos hendecasyllab. &c. 'Tenerum' appellat propter mollissimos versus. Notissimus est Catulli passer: de quo jam supra dictum, lib. 1. Epigr. 8.

Epig. xv. 1 *Nocte roganti*] Al. *Luce.* Stolidum irridet Cæcilianum, quinque millia petentem, cui mille sint negati. Miratur Gruterus, quare hic *nocte* substituerint alii, quum alterum habitet in Mss. omnibus.

3 *Non habeo, &c.*] Negavi me habere, non quod non haberem, sed ne tibi creditos perderem. Quod si tu vel tam stupidus fueris vel esse te simulaveris ut hoc non sentias: ego tamen non ita stultus qui tibi credam vasa 5000. H. S. pendentia, cui negavi 1000. H. S.

Epig. xvi. *In Gallum*] Criminationem continet hoc Epigramma in

Gallum quendam, quod rem cum noverca vivo patre habuisset, et eandem mortuo patre retineret: desumit conjecturam ab eo, quod, contra consuetudinem omnium privignorum, novercam domi retineret. *Ramires.*

1 *Privignum, &c.*] Suspicio et rumor erat tibi, patre vivo, plus officii seu commercii fuisse cum noverca, quam quod privignum deceret.

3 *Non tamen, &c.*] Vide Ep. 75. l. 1.

4 *Nusquam, &c.*] Mortuus est: ultra morem tamen novercam domi tuæ retines.

6 *Te defendat, &c.*] Per adulationem Ciceroni æquiparat in causis dicendis Regulum: de quo sæpe supra.

7 *Nam quæ, &c.*] Rara privignis cum novercis concordia: cum itaque elato patre novercam feras, certe propior illi eras quam privignus.

Epig. xvii. 3 *Malus es, &c.*] Malo animo et dolo facis hoc, ut, me rivali excluso, solus fruaris Lycisca.

Epig. xviii. *De puero stillicidio jugulato*] Describit miserandum pueri casum, qui decidente stiria jugulatus est.

1 *Pluit porta*] Capena. Ep. 47. l. 3. vers. 1. *Vipsanis*] De Vipsana porticu, centum columnis suspensa, dictum est ad Epigr. 19. lib. 3. Etiam ejus porticus meminit Plutarch. in Galba: Τοῦ δ' Ἰλλυρίου τάγματος ἐν τῇ καλουμένῃ παστάδι Βιψανίᾳ στρατοπεδεύοντος. Porticus hæc a M. Vipsanio Agrippa constructa. Ep. 109. libro 1. vers. 3. et Ep. 14. lib. 2. vers. 9.

2 *Lubricus lapis*] Lapis stratus, pavimentum, area.

4 *Prægravis unda gelu*] Stiriæ periphrasis.

5 *Cumque, &c.*] Cumque occidisset miserum puerum.

6 *Tabuit in calido vulnere mucro tener*] Soluta est calore vulneris stiria, cujus acies, non secus atque ferri, puerum jugularat.

8 *Si jugulatis aquæ*] Si quæ natura molles sunt aquæ, etiam jugulent. Antholog. lib. 1. cap. Εἰς Δυστραγίας, et 3. Antholog. Flacci de Thrace puero, Epigr. habes huic geminum.

Epig. xix. Mittit ad amicum endromidem, quam describit a nomine, loco, et effectis, id est, usu. Et de ea lib. 14. Epigramm. 126.

1 *Hanc tibi, &c.*] Vestem hanc crassam, hirsutam, et villosam, textam a fœmina Sequanica, *Burgundica. Textricis*] Lanificium apud Veteres, fœminarum fuisse, notissimum est. Alumnam vocat eam vestem, eleganti metaphora; quod, quemadmodum alumnæ a nutricibus alerentur et educerentur, sic et pannus a textrice augebatur et educebatur. *Ram.*

2 *Quæ Lacedæmonium, &c.*] A Græcis nomen ejus finxit una cum usu, qui, calefactis cursu, palæstra, sphæra, erat, ne refrigescerent; quamvis a Gallis (qui tum Romanis barbari) copiose Romam mittantur hæ vestes.

3 *Sordida*] Inelegans, uncta, crassa, pinguis.

4 *Peregrinam, &c.*] Gallicam, ut modo 2. *Endromida*] Ex ἐν et δρόμος videtur deducta, ratione modo dicta in vers. 2. quod eo genere vestis, ἐν δρόμῳ, id est, in cursu et palæstra uterentur.

5 *Seu lentum, &c.*] Seu luctam et palæstram exerceas. Vide Epigr. 67. lib. 3. vers. 4. Incipit narrare endromidis utilitates: prima, ut post luctam ea tegi possit, ne aëris frigiditate post sudorem lædatur. Tum ut post pilæ ludum idem possit præstare. Ceroma ergo est unguentum ex oleo, cera, et pulvere. *Lentum*] Molle aut viscosum. *Teris*] Luctando atteris affrictum corpori. *Rad. Tepidumve*] Quod ludentes eo in calorem solvat: vel quod ipsa pila frequenti agita-

tione tepescat, caventibus qui ludebant ne manu excideret: et sic pila ludentium et sudantium manu tepefacta. Epigr. 84. lib. 12. An forte quod hac ludebant in sphæristerio calido: ut vitrea illa in thermis? Pilæ apud Græcos et Romanos quatuor genera. 1. Trigonalis, parva, quam tres lusores figura trigonem exprimente distincti sibi invicem reddebant. 2. Harpastum, parva item pila e corio facta, quam solo repercussam, *at the rebound*, raptam revocabant, unde nomen ab ἁρπάζω. 3. Follis, magna pila, ex aluta confecta; si major, brachiis; si minor, pugnis impelli solita. 4. Paganica, qua in pagis ludebatur. Epigr. 31. lib. 7. et Epigr. 45. lib. 14. De pilarum lusu videndus Mercurialis in Arte Gymnastica, et Faber l. 1. c. 6. Agonostic.

6 *Pulverulenta*] Dum ad terram decidit et saltu assurgit: modo 1. *Rapis*] Hoc ad nomen harpasti, et legem ludi, ut modo 2.

7 *Plumea seu laxi*] Levia: vento enim distendebatur follis. *Laxi*] Magni, lati. Paganica quidem pluma farciebatur. De folle non constat. *Partiris, &c.*] Advertis et metiris motum et cursum follis plumei et levissimi, ita ut scias quantum spatii missus follis decursurus sit. Acuta antithesis, 'pondera plumea,' id est, levissima: ponunturque 'pondera' pro motibus ipsius follis; id nosti probe ubi follis cadat.

8 *Atham*] Puerum levem et cursu velocem. Vide Plin. lib. 7. cap. 20. et Alex. Neap. lib. 2. cap. 21. Nomen fictum a Poëta; Atta enim est qui terram leviter attingit. Festus.

9 *Ne madidos*] En usum Endromidis; defendit frigora et pluvias a corpore.

10 *Iris aqua*] Pluvia, cujus Iris nuncia.

11 *Ridebis ventos, &c.*] Ut supra Epigramm. 3. vers. 1.

12 *Tyria*] E Tyro, vel purpura Tyria tincta: ut Epigr. 16. lib. 2. vers. 3. *Sindone, &c.*] Amictu ex subtilissimo linteo. סדין.

Epig. xx. 1 *Cærellia*] Duo in duabus fœminis contraria vitia reprehendit; alterum Cærelliæ, quæ, cum esset puppa, id est, adolescentula et tenera, se vetulam dicebat: alterum Gelliæ, quæ, cum reapse esset anus, se vocabat puppam, et teneram fingebat gestu et voce. *Ramiresius. Puppa*] Puella. Pupus, pupulus, et pupillus, puerilia et blandæ appellationis nomina. *Rutgers.*

4 *Altera ridicula est*] Gellia, quæ, anicula capularis, vocem et gestus effingit puellæ. *Altera putidula*] Cærellia, quæ puella, gravitatem affectans anilem, se fastidio exponit.

Epig. xxi. Cujusdam Selii taxat impietatem, qui cum Diagora negabat ullos esse Deos; et magis impiam adducebat impiæ sententiæ rationem, quod, dum negaret Deos, se divitem factum esse videret.

1 *Inane cœlum*] Diis vacuum, vel rem inanem.

2 *Probatque; quod se Factum*] Quod feliciter sibi ἀθέῳ res cedere videat. Vide Senec. lib. 'Quare bonis viris mala accidant,' &c. et Ciceron. 3. de Nat. Deor. de Harpalo et Dionysio.

3 *Beatum*] Divitem.

Epig. xxii. Describit luctam quandam Veneream, quam habuit cum Cleopatra uxore in balneis post primos congressus.

1 *Primos passa toros, &c.*] Devirginata, et subirata mihi marito ceu corruptori, fugit in aquas. *Et adhuc placanda*] Sic enim natura comparatum est, ut, quæ nuper mulieres factæ sunt, pudicitiæ caussa subiratas se ostendant corruptoribus, quamvis maritis, a quibus mutuis blanditiis placari solent. *Ramires.*

5 *Numerantur lilia, &c.*] Translucent adeo ut numerari possint: flores

autem per dies aliquot in vitris voluptatis causa servabantur.

6 *Gemma, &c.*] Vitrum pellucidum referens crystallum gemmasve, Epigramm. 68. lib. 8. et lib. 14. Epigr. 110.

7 *Lactantia, &c.*] Ab illa reluctante, quod subirata: vel quod facili sævitia negaret, 'Quæ poscente magis gaudeat eripi:' Horat. Ode 12. lib. 2.

8 *Perspicuæ plus, &c.*] Ne plene me illi conciliarem, progressus ad cætera quis nescit, perspicuitas vel humiditas aquarum fuit impedimento. *Plus vetuistis*] Scilicet, ne ultimam amoris lineam pertingerem, neve oscula quinta parte Venerei nectaris imbuta carperem. Τὸ 'plus,' in re amorum, idem est Martiali, quod Ovidio, 'cætera:' 'Oscula qui sumpsit, si non et cætera sumpsit,' &c.

Epig. xxiii. Leustricum Brutianum, optimum et integerrimum virum, testimonio Plinii Junioris lib. 6. Epist. 22. laudat, ut Poëtam elegiacum et Epigrammatarium Græcum: præfertque eum nobilissimo Poëtæ Callimacho: et optat, ut, si Epigrammata Latina scribat, secundus ipse ab eo numeretur.

1 *Tu lenta, &c.*] O Thalia; supra Epigramm. 8. vers. 12. *Quæris*] Deliberas.

4 *Palmam Callimachus, &c.*] Callimachus, nobilis Poëta Græcus, etiam in Græcis primas cedit Leustrico Brutiano, nobili Romano, de quo Plin. Jun. lib. 6. Epist. 22.

6 *Qui si Cecropio, &c.*] Quod si Brut. se a Græcis ad Latina Epigr. contulerit, facile primum eum agnoscam inter Latinos; sed, ut illi secundus sim, tu, o Thalia, mihi fave et adspira.

Epig. xxix. 1 *Amicas*] Æmulas. Vel Λεσβίδας, ἑταιριστρίας.

2 *Extulit*] Ad rogum fato defunctas, vel veneno extinctas, ut sola frueretur amatoribus. *Uxori fiat amica meæ*] Ut et mea moriatur, surculum volo ex hac arbore, inquit Diogenes.

Epig. xxv. Altini vicinum situm laudat, comparatione Baiarum, a fontibus, sylvis, lacubus; seseque extremum vitæ actum ibi transacturum dicit, si tamen sui juris futurus sit. *Rad.*

1 *Altini, &c.*] Oppidi illius Venetiæ litus, non cedens amœnitate Baiis.

2 *Et Phaëtontei rogi*] Et lucus Pado vicinus, ubi in populos electra flentes, ob fratrem aurigam fulmine combustum, fingunt Phaëtontis sorores Heliades. Plin. lib. 3. cap. 16.

3 *Quæque Antenoreo, &c.*] Et nemora atque saltus (hoc enim innuit, citatis Dryade sylvarum et Fauno agrorum præsidibus) in quibus Antenor, Troja profugus, fertur condidisse Patavium. Virgil. Æneid. 1.

4 *Ad Euganeos sola*] Pulcherrima seu unica nympha ad lacus Venetos seu Tarvisanos, qui 29. numerabantur. 'Sola' hic est proprium nomen lacus ad radices collium Euganeorum, quem hodie indigenæ vocant *la Solana*, ut vult Laur. Pignorius, Epist. Symbol. xiv.

5 *Ledæo felix*] Castor et Pollux, Ledæ filii, cum Argonautis Timavum prætervexere. Plinius libro 3. cap. 18. *Aquileia*] Urbs primaria Carnorum infra Forum Julii. Sed vide Cluverii Italiam, lib. 1. cap. 20. *Timavo*] Fonte uberrimo, quem maris fontem appellant, quod tantus sit, ut lacus aut fluvius videri possit.

6 *Septenas*] Quod septem ostiis influat Timavus in mare. Virg. novem, 1. Æneid. 'Fontem superare Timavi, Unde per ora novem,' &c. *Cyllarus &c.*] Equus Castoris; Epigr. 21. lib. 8.

7 *Vos eritis, &c.*] 'Sit meæ sedes utinam senectæ,' &c. Horat. Ode 6. lib. 2. Mortuus est tamen Martialis in Hispania.

8 *Si juris fuerint, &c.*] Si quando, juris mei factus, me in libertatem et quietem asseruero.

Epig. xxvi. 1 *Quod te mane, &c.*] Quod tibi toto anno non præstiterim clientis togati salutantisque officium, consului magis togæ meæ, quam jacturam feci tuæ sportulæ raræ: namque assiduis officiis attrivissem togam, et accepissem a te tantum 120. H. S. quo pretio non emitur toga; Epigr. 103. lib. 9.

Epig. xxvii. Urbane petit ab imperatore munera, quod laudatus sæpe ab ipso sit et donatus muneribus non contemnendis; cum tamen et laus et munera lacesserent invidorum maledicentiam, rogat Cæsarem, ut muneribus sibi dandis augeat invidorum dolorem. *Ramir.*

1 *Auguste*] Cæsar Domitian.

2 *Non minus ergo soles*] Al. *Num minus ergo soles?*

3 *Non sola voce, &c.*] Sed et muneribus juris trium liberorum; Epigr. 91. et 92. lib. 2. et dignitate Tribunitia et equestri; Epigr. 64. lib. 3. vers. 6.

5 *Corrodit, &c.*] Invidia et animi anxietate: sollicitì enim animi signum, unguium corrosio.

6 *Da, Cæsar, &c.*] Urbana et artificiosa mendicatio; ut non tam petere, cum maxime petit, videatur, quam ulcisci invidum.

Epig. xxviii. Insectatur Chloën quandam, quæ Luperco amico profuse donabat sua; et enumerat multa et varia dona; monetque futurum ut nuda remaneat. *Ramires.*

2 *Hispanas, &c.*] Lacernas scilicet e lana Bætica, murice Tyrio et cocco tinctas.

3 *Lotam, &c.*] Epigramm. 43. lib. 2. vers. 2.

4 *Indos Sardonychas, &c.*] Indicos sardon. et Scythicos amaragdos.

5 *Dominos, &c.*] Aureos nummos, effigie domini Domitiani signatos.

7 *Glabraria, &c.*] Quæ te deglabras, spolias, et expilas.

8 *Nudam, &c.*] Cave ne tuus hic amator Lupercus te reddat Lupercam, id est, nudam. *Lupercus*] Erant autem Luperci sacerdotes Romulo et Remo destinati, qui Februantes discurrebant nudi per urbem, obviarum fœminarum manus hœdinis pellibus verberantes, quæ hoc ictu fœcundas se fieri credebant. Quum ergo hic adolescens Lupercus vocaretur, et Luperci sacerdotes nudi incederent, nudam relictum iri a suo Luperco ei minatur. Vide Juv. Sat. 2. vers. 141. et quæ ibid. adnotavimus.

Epig. xxix. Multitudinem suorum librorum excusat, fateturque pulchriora quæ rara, idque multis probat exemplis: rogatque Pudentem, ut, quemcunque librum legerit ex suis, unicum putet, quo pluris ab eo fiat, tanquam rarum. *Ram.*

1 *Obstat, &c.*] Libelli fortasse mei, nimis multi, nocent gratiæ ipsorum, lectori fastidium parientes propter numerum. *Turba*] Multitudo.

2 *Frequens opus*] Frequentia Epigrammata.

3 *Rara*] Quæ rara, cara. *Primis pomis*] Ut primi fructus dulciores et chariores, ita gratiores; lib. 10. Epigr. 68. 'Ut rosa delectat, metitur quæ pollice primo.'

4 *Hibernæ*] De hybernis rosis missis ex Ægypto ad Domitianum, exstat elegans Epigr. 80. lib. 6. et quo modo qui eas afferebant, invenerint summam copiam Romæ, quas quidem in pretio habebant, quod alieno tempore provenirent, essentque rariores quam in Vere. *Ramir.* Lib. 10. Ep. 93. l. 6. Ep. 80.

5 *Sic spoliatricem, &c.*] A raritate et caritate. *Fastus amicam*] Superbum fastidium meretricis, magnum poscentis pretium, et amatorem rarius admittentis, facit ut majori in pretio sit et gratior. Ovid. Amorum lib. 1. Eleg. 8. et de Arte lib. 3.

7 *Sæpius in libro, &c.*] Gratior est parvus liber Satyrarum Persii, quam ingens volumen Marsi, quo bellum

Herculis scripsit contra Amazonas, quod Amazonida inscripsit.

8 *Marsus Amazonide*] Credo ego alium hunc fuisse Marsum ab illo Epigrammatographo, cujus meminit Epistol. 1. et lib. 7. Epigr. 29. et 99. et lib. 8. Epigr. 56.

9 *Quemcunque*] Antehac legebant *quæcunque*, minus bene. Sensus est: Quemcunque librum de meis in manus sumpseris, puta solum esse et velut unicum; illum lege, et sic absque fastidio evolves, et acumen capies, et me magni facies. *Rad.*

Epig. xxx. Celebrat Baianos pisces Domitiano sacros: et monet piscatorem, ut procul ab eo lacu recedat; terretque eum ficta narratiuncula cujusdam Afri, qui, dum hamo in eo lacu ausus esset piscari, repente captus oculis fuit. *Ramires.*

2 *Nocens, sacris, &c.*] Impius, sacrilegus; namque hic sacri sunt pisces, Domitiano Deo dedicati, quos neque piscatori fas hamato ambire munere, neque coco in jus vocare. Sed alibi item sacri habebantur quidam pisces. Oppian. et Ath. lib. 7. Ælian. lib. 12. Animal. cap. 2. Var. de Re Rustica.

4 *Dominum*] Domitianum.

5 *Illam, quæ nihil, &c.*] Domitiani. Utrum autem verum hoc sit, fides sit penes Poëtam. Vide l. 10. Epigr. 30. et Ælianum.

6 *Ad magistri*] Simile refert Ælianus lib. 8. Animal. cap. 4.

7 *Vocem quisque, &c.*] Non habere meatus et foramina auditus, audire tamen scribunt Aristot. lib. 4. Animal. et Plin. lib. 10. cap. 70.

8 *Hoc quondam, &c.*] Afer quispiam, ausus hic piscari, repente ex sacrilego piscatore factus est cæcus mendicus. Miraculum hoc olet Poëtam. *Libys impius*] Videtur hoc confirmari τῷ 'Sacris' et 'dedicatos.' Sed nec spernendum *improbus*: est enim scelerate et profane audax. Ut recte appellatur, qui manum sacris admovet. *Gronovius.*

9 *Dum prædam calamo, &c.*] De hoc genere dicendi, vide quæ diximus lib. 1. Epigr. 56.

13 *Rogator*] Προσαίτης, mendicus.

15 *Simplicibus, &c.*] Non hamatis, non medicatis.

16 *Dedicatos*] Ut vers. 3. supra. 'Dedicatos,' id est, consecratos Domitiano.

Epig. xxxi. 1 *Quod cupis, &c.*] Respondet Hippodamo, qui petierat a Martiale, ut nomen suum scriptis illustraret, quod id sibi honoris arbitraretur. *Ram.*

3 *Ne valeam*] De his formulis, 'Ne valeam,' et 'Disperream,' dictum supra lib. 1. Epigr. 40. et Epigr. 5. lib. 2. vers. 1.

5 *Averso fonte sororum*] Quod aversantur Musæ, neque facile in versum admittant propter contumaces ejus syllabas. Vel potius, ut Musambertius vult, hoc nomen Musis ingratum esse, quod pugnis ac bello convenientius nomen Hippodami, quam Apollini et Musis; sive Musis non semper gratum id acceptumque nomen, sed tunc forte quum arma canunt. Ergo nec Martiali, qui totus in nugis et jocis et Veneris prælio, vix aut ne vix quidem gratum illud nomen. Et pro *averso fonte*, Scriverius leg. *aversa fronte*. Tum 'Impositum' dicit; alter enim parentum nomen infanti imponebat. Quandoque honoris gratia alicui ex amicis nominis imponendi dignatio concedebatur. *Herald.*

7 *Quod nec Polyhymnia, &c.*] Elegiaco versu dicere vix est, cui præest Melpomene: nec Lyrico, qui est Polyhymniæ: nec Heroico vel Dithyrambico, quo pia Calliope Deorum et Heroum laudes canit. Musambertius contendit non tam propter syllabas contumaces, quam significationem abhorrere nomen Damasippi a mollioribus Musis, quibus cum equorum domitore nihil.

9 *Gratum, &c.*] Mitius, et versui aptius. *Adopta*] Assume pro tuo.

Epig. xxxii. 1 *Latet, &c.*] Inclusa est. *Phaëtontide, &c.*] Electro quod nascitur ex lachrymis sororum Phaëtontis. Vide supra Epigr. 25. vers. 2.

2 *Nectare*] Melle, cujus colorem refert flavum electrum.

3 *Dignum tantorum, &c.*] Ob strenuos in mellificiis labores merita est nobile hoc sepulchrum.

4 *Credibile est, &c.*] Epigrammate 59. infra, et Epigrammate 15. lib. 6.

Epig. xxxiii. Irridet Sosibianum, qui subinde jactabat se habere in scriniis multos libros elaboratos, et nihil interim in lucem dabat; dicebat enim hæredes suos libros ejus edituros: Poëta affirmans, jam tempus esse ut legantur, quasi mortem ei imprecatur. *Ramires.*

4 *Tempus erat, &c.*] Quorsum tibi postuma laus quam non es sensurus? quin vivus laudis tuæ dulcedine fruere. Sed et ab ambiguo imprecatur Sosibiano mortem præsentem. Morere (inquit) extemplo, ut possis legi. Vel, ut Heraldus vult, Tempus erat decessisse te, et ossa tua esse lecta: nam ossilegium profecto videtur alludere.

Epig. xxxiv. 1 *Sordida cum tibi sit, &c.*] Sordidam Attali togam jure posse niveam appellari dicit, quia defloccata frigus intromittebat.

2 *Niveam dixit, &c.*] Non colore nitentem, sed calore destitutam et frigus intromittentem. Ambiguitatem nivis habuisti Epigr. 34. l. 3. Potuit de Horatii lacernis, supra Epigr. 2. sed vereor ne frigide nimis pro acumine Martialis. Immo, defloccatam, detritam, cujus nuda fila albent, ut Epigr. 58. l. 7.

Epig. xxxv. 1 *Frontibus adversis*] Qui mos cornutarum ferarum. *Molles concurrere damas*] Domitianus in theatro exhibuit etiam damas inter se præliantes. Hic miratur Poëta veluti Domitiani numine factum, ut imbelles alias et fugaces animantes, in mortem, ut tauri, vel gladiatores, concurrerent. *Raderus.* 'Molles,' imbelles; infra Epigrammate 74.

2 *Et fati sorte, &c.*] Et concurrentem utrumque concidisse.

3 *Spectavere canes, &c.*] Ociosi spectatores solitæ prædæ: quia canes non sæviunt in morientes animantes: et venatore opus non erat, qui agitaret, aut ferro conficeret damas.

4 *Cultro nil, &c.*] Neutrum superesse, in quem exerceret cultrum suum venatorium.

5 *Unde leves, &c.*] Conclusio ab admiratione, et comparatione majorum. *Leves animi*] Timidi. *Tanto, &c.*] Domitiani scilicet numine impulsi: adulatorie.

6 *Tauri*] In arena commissi. *Sic cecidere viri*] Sic corruunt sæpe mutuis vulneribus gladiatores.

Epig. xxxvi. 1 *Tingere barbam*] An quod minus commode tegi posset artificium hoc in barba quam coma? an quia morbo Charini laboraret, Epigram. 78. lib. 1. et hinc statim dilueretur fucus? quod verisimilius.

Epig. xxxvii. Afrum quendam vanum divitiarum ostentatorem increpat Poëta, ut infra Mancinum Epigram. 61. Hic Afer nomina multa et amplissima numerabat, pensiones insularum et fundorum, &c. se vero gratis id audire quotidie non posse affirmat, nisi ea nausea aliqua pecunia reficiatur. *Ramiresius.*

1 *Coranus, &c.*] Alii legunt, *Coracinus:* Mancinus, Titius, Albinus, Sabinus, Serranus, sunt nomina debitorum.

2 *Hoc bis*] Sexcenta M. H. S.

3 *Alterum*] Bis decies.

4 *Insulis, &c.*] Domus in civitate, quæ solæ stant, non aliis contiguæ, insulas appellabant, et sub Imperatoribus quasvis ædes locatitias. *Tricies soldum*] Tricies centum M. HS. integre, plene: ut 'plenum vicies,' Ep. 100. lib. 1.

5 *Parmensi*] Pecus et lana Parmæ multum laudabantur.

6 *Totis diebus, &c.*] Inanis divitia-

rum ostentator, me neque obtundis recitatione tuorum quos nominas debitorum, pensionum, et redituum, inquiens, 'Centum Coran.' &c.

3 *Numeres sportiat, &c.*] Nolo mihi numeres debitores hos tuos et reditus, sed mihi numera pretium molestiæ et patientiæ in audiendis vanis tuis ostentationibus.

Epig. xxxviii. 1 *Galla, nega, &c.*] Monet Gallam ut aliquamdiu neget, ne scilicet satietur amor; non tamen pernegat, quod esset torquere nimis. Ejusdem argumenti est Epigramma 58. libro 1. et infra, 82. Galla, lena Ovidiana; 'Sæpe nega noctem, &c. Mox recipe, ut nullum patiendi colligat usum,' &c. Eleg. 8. lib. Amor. 1. et ipse Poëta 3. de Arte. 'Dulcia non ferimus, succo renovamur amaro,' &c. Vide et Epigramma 82. infra, et 58. lib. 1. et Ausonii Epigramma 38. et Anthol. libro 7. Epigr. Εγχλίζεις, &c.

Epig. xxxix. Charini os verberat hoc Epigrammate: et enumerat varia cælati argenti genera, quæ possideri a Charino dicit, et interea miratur, non esse argentum purum. Vide lib. 1. Epigr. 78. *Ramires.*

1 *Argenti, &c.*] Facti scil. id est, vasorum argent.

2 *Et solus, &c.*] Gloriaris te habere, vel diligenter et anxie tibi comparasti, vasa archetypa cælata et elaborata ab his nobilibus artificibus, Myrone, Prax. &c. de quibus Plinius lib. 34. cap. 8. *Myronis*] Præclari illi artifices operibus suis nomen insculpebant suum. Senec. lib. 1. de Tranquill. Vitæ, cap. 1. 'Placet minister incultus et rudis vernula, argentum grave rustici patris, sine ullo opere et nomine artificis.' *Herald.*

4 *Phidiaci, &c.*] Phidiacum cælum appellat, quia toreuticen ille primus aperuit ac demonstravit. Ars toreutice est, quæ toreumata, id est, vasa cælata ex argento facit. Hic proprie toreuma de argento cælato sigillis exsculptis et expressis: tum pro quovis poculo vel scypho etiam usurpari solet. *Salmas.* Libro 3. Epigram. 35. *Cæli*] Stili sculptorii.

5 *Mentoreos labores*] Mentor nobilis toreuta. *Labores*] Proprie enim de cælatura labor. Sic Martialis libro 8. Epigr. 51. 'Quis labor in phiala?' Hinc laboriosi cælatores vulgo dicti.

6 *Vera*] Non adulterina. P. Pithœus cap. 16. lib. 1. Adversar. legit *Bera*. Alii habent *Vasa*. *Grantiana*] Alii legunt *Gratiana*, ex Plin. lib. 33. cap. 11. Legendum: *Nec desunt tibi vera Gentiana.* Perperam hodie *Glaniana* scriptum est in multis editionibus, tanquam de taberna Glanii: nemo tamen hodie, quæ illa sint *Gentiana*, intelligit. *Gentiana* pocula sunt, quæ in castris Gentianis fiebant. Castra vero Gentiana in septima regione ponuntur a P. Victore. Vicus vero Gentianus dicitur Sexto Rufo. Quæ igitur in illo vico Gentiano fiebant, Gentiana dicta. *Salmas.*

7 *Callaico, &c.*] Hispanico deaurantur metallo: ut Epigrammate 95. libri 14.

8 *Anaglypta*] Vasa in asperitatem excisa, aspera signis extuberantibus. *De paternis*] Laudantur quippe ab antiquitate ipsa.

10 *Purum*] Hic Epigrammatis acumen et scopus. Purum enim argentum dicebatur, non cælatum: sed, ab ambiguo, exprobrat Charino (Epigr. 78. libro 1.) oris impuritatem, a quo vasa hæc omnia conspurcabantur, et ut ita dicam impurabantur.

Epig. xl. 1 *Atria*] Ingrati animi crimen objicit Postumo; quem quum triginta annos pauperem coluisset, relictis aliis divitibus patronis, dives jam et potens factus, nihil Poëtæ largiebatur. Expostulat itaque cum Fortuna, quæ Postumum impostorem beaverat. *Ramires.* Vide Epigr. 90. libro 2. vers. 5. *Pisonum*] Clarissimæ familiæ Rom. *Stabant cum*] Florebat illa domus patebatque mihi ad amici-

tiam et patrocinium. *Stemmate*] Ceris et imaginibus nobilitato.

2 *Ter numeranda domus*] Propter Senecam patrem Rhetorem, filium ejus Philosophum, atque Lucanum nepotem: vel, propter 3. filios Rhetoris, Annæum, Gallionem seu Novatum, et Melam. Alii dici volunt, quasi, valde numeranda, quam vim apud Græcos habet τρὶς.

3 *Tantis regnis*] Patrociniis, et patronis illis ditioribus et nobilioribus. 'Regnis' ergo pro regibus. Reges enim appellabant amicos magnos, quos colebant.

4 *Pauper, &c.*] Pauperem te et non patritium, ut Pisones; sed equitem anteposui te et nobilioribus ac ditioribus; neque tamen secus colui atque consulem aut consularem. *Rad.* *Sed mihi consul eras*] Te, perinde ac consul seu consularis esses, colui.

6 *Lectus, &c.*] Discubitorius. Triclinaris, ut Scriv. vult, non cubicularis. 'Communis' ergo et 'unus' ad summam amicitiæ significationem pertinet.

7 *Perdere, &c.*] Diminuere tibi et erogare in amicum veterem. Vel, jam me donando potes servare, vel non subveniendo perdere.

9 *Regem*] Patronum.

10 *Hoc, fortuna, placet, &c.*] Itane, o Fortuna? an in hoc ditasti Postumum? certe et me et te, credo, fefellit, ac veluti proles Postuma rupto testamento fratribus imminuit rem. Quasi innuat Fortunam eo fine divitias dedisse Postumo, ut liberalis in amicos esset: is autem, illas adeptus, avarus factus fuerat: et sic nos decepit. *Ram.*

Epig. xli. 1 *Quid recitaturus, &c.*] Focalibus e fasciis laneis muniebant fauces recitaturi adversus ravim: quæ auditoribus magis convenire jocatur Poëta ad aures obstruendas, ne male recitantem vel pessimos versus audiant. Allusum videtur ad id Xenocratis: 'Pueris adversum turpia dicta potius muniendæ aures follibus, quam athletis adversum ictus adversariorum.' Laërtius 4. Vide Ep. 142. l. 14.

Epig. xliv. 1 *Vesvius umbris*] Vesuvii vel Vesvii montis (quem alii Vesebium vel Vesbium vocant) incendium deplorat. Est notissimus mons in Campania felici. Hoc incendio extinctus fuit Naturalis Hist. autor Plinius, cujus casum describit Plinius junior lib. 6. Epist. 16. ad Tacit. Vesuvius, mons Campaniæ, vini optimi fertilissimus. Sic Florus: 'Hic amicti vitibus montes, Gaurus, Falernus, Massicus, et pulcherrimus omnium Vesuvius Ætnæ imitator.'

2 *Lacus*] Qui excipiunt vina prælo expressa. Epigr. 27. lib. 7. vers. 7. Torcularia vero, quibus uvæ pressæ fundunt nectar.

3 *Nysæ colles, &c.*] Indiæ montis, Bacchi natalibus et itineribus clari. Unde et invenit nomen Dionysii, a Jove et Nysa derivatum.

4 *Satyri*] Bacchi comites.

5 *Hæc Veneris sedes*] In Vesuvio monte duo erant fana, Veneris et Herculis. Lacedæmones enim, ut tradit Pausanias, Venerem coluerunt.

7 *Cuncta jacent, &c.*] De hujus montis incendio, quo periit Plinius Nat. Historiæ autor, vide Plin. Jun. Epist. 16. lib. 6.

8 *Nec Superi, &c.*] Et ipsos Deos pœnituit hujus incendii. Hyperbolice.

Epig. xlv. Burri quinquennis, Parthenii filii, natalem celebrat.

1 *Hæc tibi pro, &c.*] Hoc tibi tus large et liberali manu adolet pro salute filioli sui Parthenius, qui in Palatio servit Imperatori Domit. a cubiculo. Suet. Domit. cap. 16. et 17. Vid. lib. 5. Epigr. 6. Est vero acerra, thurarium vas, λιβανωτρὶς Græce, sed hic pro toto sacrificio sumitur. Palatinus dicitur, quia in palatio serviebat Cæsari, et a cubiculo esset Domit.

2 *Ut qui prima, &c.*] Ut Burrus filius suus, quinquennis et novum auspicatus lustrum, multa vivat lustra. Usurpatur autem Olympias pro spacio quinque annorum, ut lustrum, quamvis quarto expleto anno, quinto ineunte, Olympici ludi fierent; unde Græcis annorum ratio.

5 *Sic te, &c.*] Sic te tua Daphnis, Penei filia, in laurum versa, diligat; quamque etsi perdite amares, te semper aversata fuit.

6 *Certa virginitate soror*] Intaminata, intentata. Vel, quam colere statuit. Perpetuam enim virginitatem servasse Dianam, et castitatis laudem meruisse, omnium scriptorum testimonio comprobatur.

7 *Flore nices*] Flore juventæ, vel ἰούλῳ.

8 *Bromio, &c.*] Baccho, qui intonsus fingitur, atque idem cum Sole. Vide quæ ad Senec. Hipp. vers. 151. et Œd. 405. Farnabius commentus est.

Epig. xlvi. Sabelli Caussidici inopes ridet opes: simulque Caussidicorum plerumque miseram sortem in persona Sabelli Caussidici ostendit. *Rad.*

1 *Saturnalia, &c.*] In Saturnalibus mittebantur amicis Xenia seu munera. Deridet Sabellum rabulam, qui ex vilibus muneribus in tantum superbierit.

2 *Tumet*] Ob munera et xenia, quæ jactat.

6 *Farris semodius*] Far xenii etiam loco mittebatur. Semodius pars dimidia modii. Modius libras 26. et uncias 8. capiebat. *Fresæ*] Fractæ, pellicula nudatæ: a 'frendeo,' quod est, frango.

7 *Selibræ*] A tribus sc. missæ; et eo muneris vilitatem irridet: nam, si ab uno missum id munus fuisset, sesquilibram dixisset. Selibra ergo est semilibra. Sed tamen et sumi potest, pro, missæ ab uno: ut τρία ἡμιωβόλια. Theophrast. Charact. περὶ ἀπονοίας, et Hist. 2. τρία ἡμιπόδια.

8 *Lucanica ventre, &c.*] Farciminis genus, Isicia item dicta, quod milites a Lucanis didicerunt: ut a Faliscis ventrem porcinum condire, Epigr. 35. lib. 13. et Athenæus, lib. 9. cap. 5.

9 *Syra*] Vitrea: nam vitrum in Syria inventum. *Defruti lagena*] Musti ad dimidias decocti.

10 *Ficus Libyca, &c.*] Ficus scilicet hybernæ, ut de Mœsianis Plinius lib. 15. cap. 18. quæ testa figlina condebantur: Epigr. 88. infra: et Epigr. 52. lib. 7. Sunt qui intelligunt ficus roscido humore, quem pressæ exudant, gelatas; deinde constipatas densatasque in testa. Etsi huc non faciat, videsis tamen Jo. Barclaii Argenidem lib. 5. de artificiosa ratione gelandi glacieque incrustandi poma in Africa.

11 *Bulbis, &c.*] Quæ luxuriosis in deliciis. Athenæus lib. 2. cap. 22. Diosc. cap. 9. lib. 2. Notandumque Bulbos et cochleas sæpe conjungi. Petronius: 'Mox cibis validioribus pastus, id est, bulbis, cochlearumque sine jure cervicibus, hausi parcius merum.' Vide et Plin. lib. 1. Epist. 15.

12 *Piceno venit, &c.*] Extenuat munus: cistellam enim tam angustam fuisse jocabundus dicit, ut vix paucarum olivarum capax fuerit. De olivis ex agro Piceno, vide quæ lib. 13. Poëta dixerit: 'Hæc, quæ Picenis venit subducta trapetis, Inchoat atque eadem finit oliva dapes.'

14 *Et crasso cælo*] 'Cœlum' autem et 'toreuma' transfert per Ironiam a nobilioribus vasis et operibus. Epigr. 39. supra, vers. 4. Pro *cælo*, Palat. legit *cano*: quod et Gruterus approbat. Saguntina enim vasa lutea appellat semper Poëta per contemptum, ut l. 8. Epigr. 6. Et toreuma luteum irrisorie vocat; quum id nomen cælatis auri argentique vasis tribuatur. Et synthesis septem constans poculis, *a nest of seven cups*, fic-

tilibus ex argilla Saguntina rudi, Hispani figuli torno factis. Alii, pro septem vasis paribus fictilibus. Sic synthesis calicum et cacaborum, sunt septem calices et totidem cacabi. Vide Turneb. lib. 23. cap. 19.

17 *Lato variata, &c.*] Mappæ item in Saturnalibus mitti solitæ: lib. 5. Epigr. 18. vers. 2. atque hæ ad limbum purpureis vel aureis clavis variabantur.

18 *Saturnalia fructuosiora*] An non, ex his muneribus tantis, justa Sabello fastus causa? Scoptice.

Epig. xlvii. 1 *Encaustus Phaëthon, &c.*] Pictus et inustus encausto. Encaustice ars est pingendi, sculpendique in cera vel ebore, stylo ignito: ab ἐγκαίω. Plin. l. 35. cap. 11. Quum itaque picto Phaëthontis fulmine flagrantis effigiem expresserit in cera, ab ignito cælo ceu stylo liquefacta, per jocum dicit Poëta Phaëthonta fieri δίπυρον, bis ignitum et ustum.

Epig. xlix. Flaccus existimabat Epigrammata meras esse nugas, et jocos; tragœdias vero et epopœias poëmatis gravitatem sibi vindicare. Ostendit, id quod est, tragœdiæ et epopœiæ materiam e fabulis fictis et somniis poëtarum esse desumptam: Epigrammatum vero materiam ex hominum moribus: illa delectationem et vanam admirationem continere; hæc autem correctionem et emendationem vitiorum. *Ramires.*

3 *Qui scribit, &c.*] Qui tragica aut epica scribit argumenti fabulosi, de Tereo et Thyeste liberos suos edentibus, de Dædali fuga, atque Polyphemi immanitate. Vide Ovid. lib. 6. et 8. Metamorph. et lib. 3. Epigr. 45.

4 *Crude*] Gr. ὠμέ. Ovid. 'Non tibi Theromedon, crudusve regabitur Atreus,' id est, crudelis.

5 *Puero*] Icaro. *Liquidas, &c.*] Cera aptatas et a sole liquefactas.

7 *Vesica libellis*] Argumentum cothurnatum et verba ventosa, turgida, ampullosa, nugæ bullatæ.

8 *Syrmate, &c.*] Stylo tragico. Est enim Syrma ea vestis pars, quæ oblonga solum verrit, qualem in tragœdiis induti reges et heroës trahebant per theatra.

9 *Illa tamen*] Facit quasi loquentem Flaccum et objicientem, celebrari maxime tragicos et epicos, et esse in summa Romanorum Græcorumque existimatione. *Laudant*] Tanquam jucunda, sublimia, et grandia.

10 *Ista legunt*] Hæc Epigr. quæ brevia, acuta, et in usum vitæ salsa; Epigr. 3. lib. 8. vers. 22.

Epig. li. Cæcilianus, ditior factus, sordidius vixit: vehebatur enim hexaphoro, quum vix sex millia possideret; provectus ad vicies, pedes incedebat. Optat, ut Dii ei hexaphorum reddant εἰρωνικῶς, hoc est, ut ad pristinam tenuitatem revertatur. *Ramires.*

1 *Cum tibi, &c.*] Vide Epigr. 100. et 104. libro 1. quæ ejusdem cum hoc sunt argumenti. *Millia*] Sestertium.

2 *Hexaphoro*] Epigramm. 81. lib. 2. Hexaphoron, vehiculum, quod portabatur a sex servis. Juven. 'Sexta cervice feratur.'

3 *Bis decies, &c.*] Vicies centena M. HS. *Dea cæca, &c.*] Fortuna, quæ, ac si cæca esset, inique distribuit munera.

5 *Quid tibi, &c.*] Sic Epigramm. dicta 104. lib. 1.

6 *Sellam*] Id est, hexaphorum seu priorem statum.

Epig. lii. In ficosum Hedylum, qui junctis capris gestari solebat; qui, quum propter morbum ficus merito appellaretur, nunc, ob gestationem caprarum, caprificus poterit appellari. *Ramiresius.*

1 *Gestari junctis, &c.*] De gestationibus, vide Epigr. 13. lib. 1. vers. 8. *Capris*] Forte capris ad essedum junctis, ut Epigr. 105. lib. 1. De pardis, cervis, &c. et de Heliogabalo canibus junctis vecto, refert Lampri-

dius. Sunt tamen qui has capras fuisse meretrices autument. Brodæus sumit, pro hircosis servis.

2 *Ficus, &c.*] Ficosus, fici morbo laborans. *Caprificus eris*] Sæpe jocum petit Poëta ab hujusmodi compositione et (ut dicam) a divisis ad conjuncta: ut illud de ἀργο-nautis: Epig. 66. lib. 3. hic autem vocum apta junctura, non eadem sensus argutia: nisi forte ominetur illum hinc futurum valde ficosum, ex compositione intensiva τοῦ 'capri,' ut Græcis in usu βοῦ et ἵππο: vel, qui modo fertilis eras, mox eris sterilis.

Epig. LIII. Epigramma est in fictum quemdam philosophum Cynicum, qui solo corporis cultu et maledicentia Cynicum se profitebatur: quum omni prorsus Cynica institutione et doctrina esset destitutus. Hinc negat eum Cynicum esse, sed canem. *Ramires.*

1 *Inter*] In porticibus templi. Nam Cynicorum hominum ἀνεστίων et ἀοίκων habitationes in templis sæpius. Et Hieronymus de Diogene: 'Habitavit autem in portarum vestibulis et porticibus civitatum.' Hæc enim receptacula erant miserorum. *Herald. Penetralia nostræ*] Templum Minervæ Flavianæ a Domitiano nuper conditum: lib. IX. Ep. 2.

3 *Baculo, peraque, &c.*] Quæ Cynicorum tota supellex. Hæc insignia et veluti γνωρίσματα istorum philosophorum. Auson. Epig. 111. 'Pera, polenta, tribon, baculus, scyphus, arcta supellex Ista fuit Cynici.' Et sic Cynici baculo suo Herculis clavam imitabantur. Pera, est sacculi viatorii genus, a collo ad lumbos pendens, quo obsonia feruntur; Epigr. 81. lib. 14.

4 *Stat coma, &c.*] Horret. Vel, est putris πώγων μυσοτρόβης. Coma etiam putris nota infimarum sordium, quæ hominibus illis placuere θαυμαστὸν ἰδεῖν: unde et colorem nigriorem affectarunt. *Herald.* Vel, ut Ramiresius exponit: 'Stat,' id est, plena est coma canis et putredine.

5 *Cerea quem*] Lib. 1. Epigr. 99. vers. 4. *Nudi tegit uxor*] Grabati alias investis: relicti scilicet nudi et sine stragula, ubi Cynicus sumpsisset pallium suum. *Abolla grabati*] Pallium, quod illi uxoris loco est, quocum cubabat: sic lib. 14. Epigr. 119. vers. 4. Atqui grabatus ipse miserorum lectus erat; quare et Cynicorum ac cæterorum philosophorum, qui luxui bellum indixerant, aut indixisse videri volebant. Id ipsum est, quod Seneca 'cubile humi positum' appellat. Χαμεύνην Græci dixere. *Herald.*

6 *Cui dat latratos*] Qui latrando emendicat stipem. Cum enim Cynici canes vocentur; canum autem sit latrare: recte dixit latratos cibos, latrando extortos. *Rad.*

8 *Non est hic Cynicus, &c.*] Non profitetur disciplinam Cynicam, sed mere in canem degeneravit: Ep. 98. l. 11. κύων γάρ ἐστι καὶ εὔχεται καλεῖσθαι: Ulpianus apud Athenæum, lib. 3. cap. 7. et cap. 28. Vide et Luciani βίων πρᾶσιν: et Ἀνθολογ. νβ'. κεφ. β'. ubi πρωτοκύων dicitur Cynicus: et Arriani Epictet. περὶ κυνισμοῦ.

Epig. LIV. Epicurea παραίνησις, ad vivendum, potandum, genioque indulgendum.

1 *O cui, &c.*] Coline, qui in certamine quinquennali adeptus es coronam querniam, vive. *Tarpeias*] Capitolinas. *Quercus*] Coronam quernam in quinquennali certamine triplici, musico, equestri, gymnico, instituto a Domitiano in honorem Jovis Capitolini: supra Epigr. 1. vers. 8. sed et querna coronabantur vates magni, heroici scilicet.

2 *Meritas*] Victrices: per Metonym. *Prima cingere, &c.*] Nobilissima, Jovi sacra, et ab Imperatore data.

3 *Uteris totis, &c.*] Ad voluptates, et vitæ hujus gaudia. Quæ enim

causa nos dehortatur a delitiis; illa profanissimos idololatras ad omnem vitæ licentiam incitabat. Illi post decursum vitæ præsentis spatium, meliorem vitæ spem ignorabant; nos eadem spes ad quascunque fortunæ indignitates et ludibria perpetienda confirmat. *Rad.* Sic epigramm. 16. lib. 1. vers. 4. et vers. 5. Anthol. libro 2. capite 47.

5 *Lanificas puellas*] Parcas, quibus fili vitæ ducendi et absolvendi modus et cura.

7 *Crispo*] Neronis vitrico, cujus opibus Nero ditatus est. Iste non est Crispus Passienus, Neronis vitricus, ut notat Farnabius: sed Vibius Crispus, de quo Tacit. 2. Hist. 'Vibius Crispus, pecunia, potentia, ingenio, inter claros magis, quam inter bonos.' Et auctor Dialogi de Caussis Corrupt. Eloq. cum Marcellum Eprium et Crispum Vibium nominasset: 'Nec hoc illis alterive ter millies sestertium præstat, quamquam ad has ipsas opes possunt videri eloquentiæ beneficio venisse.' *Gronovius.* *Thrasea, &c.*] Epigr. 1. lib. 1. vers. 1.

8 *Nitido sis, &c.*] Splendido et lauto Meliore: nobili ex Epiced. 2. Sylvæ Papinii, epitaphio Glauciæ.

10 *Una secat*] Atropos. Vel etiam Lachesis: ut Epigr. 18. vers. 2. 3. et 87. lib. 9.

Epig. lv. Lucium Hispanum poëtam, Horatii imitatorem, qui tempore Domitiani floruit, hortatur ad celebranda Celtiberiæ loca, quæ, quamvis durioris nominis, carmine comprehendit. *Ramir.*

1 *Luci*] O Luci, nobilis poëta Hispane, qui non cedis Horatio Venusino lyræ gloria, qui æque celebras Lyrico carmine Hispaniæ flumina, ac Horatius suam Apuliam.

2 *Graium, &c.*] Fl. Hispaniæ. 'Veterem' dixit, quia Veteribus Graius, posteris Gravius dictus est.

3 *Arpis cedere, &c.*] Civitati Apuliæ. Horatius enim Appulus fuit, Venusinus. Cedere ergo Arpis, est cedere Horatio. Aliud ergo oppidum Arpinum, aliud Arpi Arporum.

4 *Argivas, &c.*] Celebrent Græci vates urbes suas, nos Hispani nostras.

5 *Thebas carmine, &c.*] Imitatio Horatiana, 'Laudabunt alii claram Rhodon,' &c. Ode 7. lib. 1.

6 *Libidinosæ*] Quia Veneri consecratæ: vel propter gymnicam puellarum luctam, vel propter Helenam.

7 *Ledæas palæstras*] Luctas Lacænarum puellarum: quæ Lacedæmone nudæ ad palæstram descendebant, et cum viris etiam nudis luctabantur. Ovid. Epist. 15. 'More tuæ gentis nitida dum nuda palæstra Ludis, et es nudis mixta puella viris.' Idque fieri solitum dicunt in honorem Ledæ, quæ proprios edidit Deos, Castorem et Pollucem. Nam, quando ipsa Dea Jovi placuit, nuda erat in balneo; in cujus rei memoriam nudæ prodibant in certamen. *Ramir.* Vel, propter Castorem et Pollucem athletas filios Ledæ.

8 *Nos Celtis, &c.*] Nos Celtiberos ex Celtis, Gallis, et Iberis mistos.

9 *Nomina duriora terræ*] Aspera fluv. et oppidorum Celtib. nomina, quæ mox sequentur sub hac nota *. [Hæc nota sc. in textu Schreveliano præfigitur τῷ 'Platcam,' vs. 13. 'Tutelam' et 'Rixamarum' vs. 16. 'Carduarum' vs. 17. 'Rigas' vs. 19. 'Petusiæque' vs. 21. 'Vetonissæ' vs. 22. 'Baradonis' vs. 23. 'Matinessæ;' vs. 26.]

10 *Grato non pudeat, &c.*] Gratiam patriæ referente.

11 *Sævo metallo, &c.*] Ferro: Epigramm. 50. lib. 1. vers. 3. et Ep. 18. l. 12.

12 *Chalibasque*] Pop. ad Pontum fere Euxinum. Vide Melam lib. 1. c. 12. *Noricosque*] Pop. Germaniæ, Æni fl. et Danubii accolas.

13 *Sonantem*] In fodinis et secturis vel officinis ferrariis 'Dum tonat ad-

stricta semper domus ignea massa.' Vide lib. 12. Ep. 18.

15 *Armorum Salo*] Positus Plateæ describitur, quam Salone fluvio et torrenti simili sit cingi. Tum 'temperator' dixit, quia Salone gelari ferrum dixit, lib. 1. Epigr. 50.

16 *Choreasque*] Choreis gaudentes Rixamaros.

17 *Convivia festa, &c.*] Lautiores Carduarum cives.

23 *Et sanctum ilicetum*] Inviolatum ferro: locus sacer. Ilicetum ergo a frequenti ilice; ut salicetum, &c.

24 *Per quæ vel piger, &c.*] Dicit loca jam enumerata tam amœna, quamvis fessus aut iners, ob amœnitatem tamen cum voluptate perambulares. *Rad.* Tum 'Curvæ Matinessæ,' oppidum sc. curvum ob positum loci.

27 *Hæc tam rustica, &c.*] Et tamen hæc nomina Celtib. minus dura sunt et horrida quam Bitontum:' quasi dicat: Cur tibi, Romane lector delicate, displiceat vel asperitas nominum, vel inculta provincia Celtib. cum et nominis barbarie æque offendat, fertilitate sane et dignitate his longe cedat, Bituntum vilissimum Apuliæ oppidum.

Epig. LVI. Cum liberalitas et munificentia nullum sibi proponant præmium, refutat hoc Epigr. Gargiliani cujusdam heredipetæ vanitatem, qui se munificum vocari volebat, quod iis, quos captabat, ingentia munera mitteret: sordidum eum et spurcum vocari debere affirmat; largirique et donare se dicturum profitetur, si sibi pauperi, et a quo nihil exspectare potest, munera mittat. *Ram.*

4 *Qui potes, &c.*] Qui munificentiæ titulo insignis hamos, quibus orborum senum ac divitum viduarum inescas hereditates. Senec. Epist. 8. 'Munera ista fortunæ putatis? insidiæ sunt.'

5 *Sic avidis fallax, &c.*] Epigr. 18. lib. 6. vers. 9.

8 *Dona, &c.*] Munificus vere et liberalis eris, si mihi meique ordinis viris largitus fueris, qui vicem reddere non possumus.

Epig. LVII. Hyeme Baiis, æstate Tibure degendum: nam Tibur frigidum semper, Baiæ semper æstuosæ.

1 *Lascivi, &c.*] Ob delicias illius lacus et amœnitatem loci, atque lascivientium ibi hominum frequentiam: Epigr. 63. lib. 1. vers. 2.

2 *Quæ*] Baiæ nempe, quæ, ad radices montis Campaniæ sitæ, aquas habent calidas. *Pumiceis*] E pumice vel topho scaturientibus. *Antra*] Cellæ excavatæ.

3 *Tu colis Argivi, &c.*] Tu degis Tibure, a Catillo Argivo condito, cui fratres Tiburtus et Corax. 'Tibur Argeo positum colono:' Horat. Ode 6. lib. 2.

4 *Quo te bis, &c.*] Quod ab urbe distat 20. M. passuum.

5 *Horrida, &c.*] Sed fervet æstus, ubi jam Sol Leonis signum subierit. Augusti sc. mense. *Nemeæi*] Qui fingitur ex Leone illo ab Hercule in sylva Nemeæa cæso in cœlum relatus. *Pectora monstri*] In pectore enim Leonis est fulgentissima stella primæ magnitudinis, quam cor Leonis appellant.

6 *Nec satis est, &c.*] Fontium enim fervori additur calor cœlestis. Et sic tacite reddit causam suæ migrationis, ad vitandos sc. calores, quos ibi qua a sole, qua a cœlo perferebat.

7 *Sacri fontes, &c.*] Baiani, nymphis sacri; Epigr. 3. lib. 3. vers. 3. Fontibus enim et fluviis divinitatem nescio quam assignavit rudis illa antiquitas. Unde ἱεροὶ ποταμοὶ, διὰ τὸ ἀένναον, inquit Eustath. ad lib. 11. Odyss. Et Persæ non solum πυρολάτραι, sed ὑδρολάτραι, appellantur. Aquam autem præcipuo cultu venerantur, ita ut neque faciem ea lavent, neque aliter attingant, nisi potus

gratia et ob plantarum curam. Unde et per ignem et per aquam jurabant. *Heraldus.* *Sacra, valete*] Nereidibus, ut sequenti versu. Gruter. et Salmas. rescribendum contendunt *Graia.* Alii *grata:* sed non video qui posset Poëta eo tempore, quo æstus ejus loci fugiebat, *grata* appellare litora. *Et litora sacra valete*] *Sacra* palam est ineptum. *Graia* displicet, quia et Tibur Graium, nempe Argivum. *Grata* autem vocat, quia 'omnium, non modo Italiæ, sed toto orbe terrarum, pulcerrima Campaniæ plaga est,' ut Florus scribit. Nec miretur Ramiresius, *grata* dici, quo tempore æstus illorum fugiebatur. Loquitur enim de illis, ut natura sua sunt, etsi nunc ex accidenti fiat, ut ea, quamvis grata, Tibure mutare malit. *Gronovius.*

9 *Herculeos colles, &c.*] Vos, o Baiæ, calore vestro melius solvetis brumæ frigus quam Tibur: lib. 1. Epigr. 13. vers. 1. Jam autem per æstatis fervorem magis placet Tibur, frigori et ventis expositum. Vel, hiberno tempore cedat vobis Tibur: hoc autem æstivo, vos ei cedite.

Epig. lviii. 2 *Num plorare*] Recte Scriverius, *Nam:* neque aliud patitur τὸ *puto.* Sed cur appingunt interpretationem de infami ob impudentiam Galla? Equidem nihil hic apparet, quare Galla magis sit infamis quam maritus. Illa marito amisso tenebras et solitudinem captabat, ut solebant in luctu. Seneca ad Marciam cap. 11. de Octavia lugente Marcellum: 'Tenebris et solitudini familiarissima.' Tacit. 4. Annal. 'Vix propinquorum alloquia, vix diem aspici a plerisque lugentium.' Id calumniatus et illudens Martialis, Quasi vero, inquit, parum decorum matronæ virum palam lugere. *Gronovius.* *Num plorare, &c.*] Gruterus legendum censet: *Non plorare pudet te, &c.* Hoc sensu: Vides plorandum esse ob mortem ejus; pudet tamen id facere aperte. Euge! fœmina es animi plane virilis. Vir enim si plorat, plorat sine teste, ut tu. Aut, Galla, puto non plorare te virum; quod quia turpe est, ploras in tenebris. Si enim plorares, tenebras non sectarere. Alii, *Nam plorare pudet te, puto, Galla, virum:* hac mente: adeo infamem ob impudicitiam fuisse Gallam, vivente marito, ut turpe sit illum jam deflere. Vide etiam an huc faciat quod narrat Eumolpus de matrona illa Ephesia apud Petronium.

Epig. lix. Hujus Epigrammatis argumentum explicatum est supra Epigr. 32. in simili casu, de ape inclusa electro. Hic, eadem ratione, vipera succini visco implicata interiit. *Ramires.*

1 *Flentibus, &c.*] Ramis populi electriferæ, ut supra Epigram. 32. vers. 2. et lib. 6. Epigr. 15. *Heliadum*] Heliades, sorores Phaëthontis, quæ, ejus casum deflentes, in arbores populos conversæ fuerunt, a quibus defluit succinum. *Serpit*] Serpere enim dicuntur ἄποδα: repere autem, quæ pedes habent brevissimis cruribus, ut lacertæ.

2 *Fluxit, &c.*] Artificium refert poëtice ad casum.

4 *Concreto gelu*] Succina. *Riguit*] Non quod frigore, sed quod rigore et duritie, gelu imitetur. *Vincta*] Compedes viperæ, gummi et viscus electri erant.

5 *Ne tibi regali, &c.*] E prœlio Actiaco fugiens Cleopatra in Ægyptum se inclusit sepulchro, quod ipsa splendidum exstruxerat; unde extracta aspidis morsu periisse putabatur: quod Poëta respicere videtur, cum viperæ tumulum conferat tumulo illius quæ aspidis morsu periit.

Epig. lx. Exemplo Curiatii, in Tiburtino loco salutari, morte exstincti, docet æque per omne cœlum, seu salubre seu pestilens, grassari mortem, adeoque fata nullo excludi loco posse.

1 *Ardea*] Petamus medio æstatis fervore loca vel calidissima et pestilentia, Ardeam, Castrum Inui. Sic restituit Petr. Scriverius ex opt. libri fide, loco τοῦ *Pæstanaque:* tum quia secessus amœnior, tum quia Ardea propius Castrum Inui. Cui adstipulatur Ph. Claverius lib. 3. cap. 5. Ital. Ardea, dicta vel ab ardore, vel ardea avi, oppidum est Latii, Turni patria. Tria hic oppida, Solis fervore æstuantia, enumerat: Ardeam, Pæstum, Lucaniæ oppid. et Baias. *Solstitio, &c.*] Æstivo, sic enim simpliciter positum significat.

2 *Quique Cleonæo, &c.*] Baias supra Epigr. 57. vers. 5. et 11. postquam in saluberrimo Tiburis cœlo periit Curiatius. Cleonæum sidus, est leo, qui terram Augusto mense caloribus accendit. *Ager*] Baianus.

3 *Damnet, &c.*] Morte sua reddat infames. Ditiores enim prædia et villas circa Tibur, ut in ipsa urbe ædes habebant, quo æstate secedebant. Prædia illa Tiburtina appellabant; quemadmodum Tusculana, quæ prope Tusculum: unde Tusculanum, villa Ciceronis.

4 *Laudatas aquas*] Aquam Martiam, quæ se in Tiburtinam aperit. Plin. lib. 18. cap. 3.

5 *Cum mors, &c.*] Ubi fatalis hora venerit, saluberrimus locus, qualis est Tibur, vitam non magis conservat, quam Sardinia insula, cœli intemperie et gravitate pestilentissima, ob salinas, graves Austros, Solpugas, venenatæ formicæ genus, seu Batrachium.

Epig. lxi. Vanum quendam et mendacem Mancinum depingit, et reprehendit; qui miseros sodales subinde enecabat, narrandis iis quæ sibi donabantur. Rogat itaque hominem ut tandem tacere velit; aut, si non possit, aliquid narret, quod libenter sodales audiant, sc. se, spoliatum bonis suis, jacturam fecisse, fustibus cæsum, &c. *Ramir.*

1 *Ducenta, &c.*] M. HS.

3 *In schola, &c.*] Ubi exspectavimus recitationes.

5 *Lacernas, &c.*] A Pompilla tibi donatas lacernas.

6 *Sardonycha verum*] Sic Epigr. 60. lib. 9. 'Sardonychas veros mensa quæsivit in omni.' Sunt enim et falsi. Vide Plin. lib. 37. cap. 12. *Lineisque, &c.*] Forte nigra, candida, miniata: vide Plin. lib. 37. cap. 12.

7 *Similes fluctibus, &c.*] Smaragdos, Cyaneos, Beryllos, vel Caristos: de quibus Statius: 'Et gaudens fluctus spectare Caristos:' et alibi: 'Et concolor alto Vena mari:' quæ laudem habent, si mari concolores.

8 *Bessam, &c.*] Mulieres; ficta forte nomina.

9 *Here*] Heri, antique. *Pollione cantante*] Citharœdo nobili. Juvenal. Satyr. 6. vers. 388.

11 *Hereditatis*] Jure hereditario.

13 *Quid tibi, &c.*] Ut mendacissimis ac vanissimis narrationibus nos indies enecare velis.

14 *Crudelis*] Quia nos enecas mendaciis tuis.

16 *Quod velimus, &c.*] Te jacturam fecisse aliquam, quod nobis auditu magis gratum: vel aliud quippiam, unde nobis lucrum.

Epig. lxii. 1 *Tibur in*] Nigra Lycoris, non magno in pretio Romæ, secesserat Tibur. Jocatur Poëta illam eo migrasse motam fama de regionis illius frigiditate, quæ candorem vel servaret vel redderet: quod de ebore testantur Plinius, Silius, et Propertius. Sic Epigr. 12. l. 7. *Herculeum, &c.*] Epigr. 13. lib. 1. vers. 1.

Epig. lxiii. Deflet Cærelliæ cujusdam matris casum, quæ, cum a Baulis peteret Baias, naufragio periit in eo freto. *Ramires.* Baulis villæ nomen est, quæ promontorium Misenum inter et Baianum lacum flexo mari alluitur. Olim Boaulia dicta. Tacit. Annal. lib. 14.

1 *Mater*] Cærellia quædam, et ipsa

mater, a Baulis Baias vecta perierat. Arguit Poëta aquas criminis et jacturæ gloriæ, quæ monstro hoc simile imperium Neronis in matre sua Agrippina (vide Sueton. Neron. cap. 34. Tacit. Ann. 14. et Dionis Neron.) detrectassent, illique vel jussæ pepercissent: hanc autem immeritam injussæ mersissent.

3 *Gloria quanta*] Magnam laudem vobis comparatam (quum Agrippinam jussæ non mersistis) in Cærellia innocente submersa perdidistis, quam etiam injussæ hausistis. *Monstra*] Casum, naufragium, mortem.

4 *Nec quondam jussæ*] Olim enim ad Baulos Nero matrem, soluto repente machinoso navigio, jusserat mergi, quæ tamen enavit: ita illam jussæ aquæ non oppresserunt; hanc injussæ hauserunt. *Rad.*

EPIG. LXIV. Laudat hortos Julii Martialis, a situ, a cœlo, a subjectis amœnis regionibus, a quiete, a benignitate et hospitalitate Domini; præfertque eos Tiburi, Prænesti, Setiæ.

1 *Juli jugera, &c.*] Ad quem Ep. 1. et 82. lib. 6. Epigr. 16. et 71. lib. 7. et alias.

2 *Hortis, &c.*] Epigr. 21. lib. Spectac. vers. 3.

3 *Longo Janiculi, &c.*] Porrigebatur enim ad pontem Milvium Janiculum, excelsus mons non procul ab Urbe, trans Tiberim situs. *Recumbunt*] Horti nempe Jul. Martialis.

5 *Et planus, &c.*] In vertice Janiculi planities est, quæ colles superat, serena et suda, non nebulis, ut valles, tecta: hic Julii Mart. villa.

9 *Puris astris*] Pura vocat astra, quæ nullis nebulis aspectui subtrahuntur. Eadem eleganti metaphora infra lib. 8. Epigr. 14. 'puros soles et sine fæce diem' dixit.

11 *Septem*] Septem colles, Palatinum, Capitolinum, Quirinalem, Cœlium, Esquilinum, Viminalem, Aventinum, quibus imposita Roma rerum domina.

12 *Æstimare, &c.*] Lustrare oculis.

13 *Albanos*] Dicitur mons Albanus, ab Alba longa, ibi quondam exstructa. Tusculum vero urbs Latii.

14 *Et quodcunque, &c.*] Et quæcunque loca frigida suburbana.

15 *Veteres*] Roma enim antiquiores. *Brevesque, &c.*] Oppid. parvum, forte Ulubras.

16 *Quod virgineo, &c.*] Nemus Dianæ Aricinæ, in quo fecerant sacra non mitiora, quam Tauricæ Dianæ. Strabo lib. 5. Cruor itaque vel virginum cæsarum, vel Annæ Perennæ, quæ, Didonis soror, (ut habent fabulæ) Laviniæ insidias fugiens, se in Numicium fl. dedit præcipitem: seu (ut tradunt melioris fidei historici) anus Bovillis oriundæ, quæ populo per seditionem in montem digresso cibum tulerit, seque postea ex alta fenestra præcipitavit. Vide Ovid. 3. Fast. Macrob. 1. Saturn. cap. 12. et Tiraquell. ad lib. 3. Alexand.

18 *Illic Flaminiæ, &c.*] Ex hac villa prospiciuntur esseda et currus in via Flam. et Salaria: non tamen audiuntur, aut somnum interpellant.

21 *Celeusma*] Epigr. 66. lib. 3. vers. 3.

22 *Helciariorum*] Qui navem adverso flumine, vel qui navi anchoram seu grave aliud pondus uno connixu et mutuo hortatu moliuntur: ab ἕλκω, *traho.*

23 *Mulvius*] Pons Milvius, qui in via Flaminia ultra primum lapidem. *Sacrumque, &c.*] Pro Deo cultum. Virgil. 8. Æneid. et Epigramm. lib. 8. vers. 3.

25 *Hoc rus, &c.*] Honestior, gratior, laudatior fit domus ista a domino Julio Mart. viro hospitali.

29 *Alcinoi*] Regis Phæacum, qui Ulyssem enatantem benigno hospitio excepit. Hom. Odyss. ζ'.

30 *Facti modo divitis*] Quem modo divitem factum appellat Poëta, quod juxta Herculis fanum, splendido luxu

a Domitiano extructum, Molorcho sacellum condiderat et ipsum donariis ditatum. *Molorchi*] Pauperis pastoris, qui Herculem ad leonem Nemeæum occidendum venientem hospitio excepit.

31 *Vos nunc, &c.*] Epiphonema. Ite jam, avari Vectidii, quibus non sufficiunt latifundia, quæ milvus oberret quique centum jugera aratis. Ego vel toti Tiburi, Prænesti, et Setiæ, pauca hæc Martialis jugera antefero.

32 *Gelidum, &c.*] Supra, Epigrammate 62.

33 *Pendulamque*] In declivitate montis sitam.

34 *Uni dedite*] Uni colono Setinum agrum locandum dixit, qui scil. eum colat cum familia. Setia ergo civitas in extrema Latii parte, supra forum Appii: unde et Setinum vinum, de quo lib. 13. 'Pendula Pontinos quæ spectat Setia campos.' *Rad.*

35 *Dum, &c.*] Malo jugerum paucorum Julii Mart. quam totius Setini agri dominus esse.

Epig. lxv. 2 *Lusca est*] Ἀπροσδοκήτως resp. neque enim alterum habet: si enim utrumque salvum haberet, utroque ploraret.

Epig. lxvi. Irridet sub specie admirationis Linum quemdam, qui ingens patrimonium dilapidaverat eo victu et cultu, quo alius posset id multum augere: dicitque eum rem fecisse difficilem. Nam eadem parsimonia, qua alius quis ex paupere dives fieri poterat, ille contra ex ditissimo factus est pauperrimus. *Ramires.*

1 *Municipalem*] Frugalem, utpote rusticam, quam degunt in municipiis, quæ oppida sunt certa lege donata civitate, munerisque partem cum pop. Romano capiunt.

2 *Vilius*] Minus sumptuosum, abjectius.

3 *Idibus et raris, &c.*] Ubi raras appellat, non quod raro Linus in Urbem ventitaret; sed quod Kalendæ et Idus, quibus municipes ad sacra togati conveniebant, raræ sunt; semel enim tantum in mense veniunt. *Ferrarius. Idibus, &c.*] Calendis et Idibus conveniebat ad publica sacra populus togatus: in municipiis tamen rarior togæ usus, Juven. Satyr. 3. vers. 171. et Plin. lib. 7. Epist. 8. *Togula*] Non lauta, nec laxa, qualem beatiores gestabant; sed exigua et angusta. *Excussa Kalendis*] Explicata, ubi depromitur e vestiario, seu prælo: alii *tibi sumpta*. Diebus enim festis tantum et solennibus togas et candidiores vestes sumebant in municipiis.

4 *Synthesis*] Quæ est compositio et constructio aliquarum rerum, sed præcipue vestium. Unde et Synecd. pro una veste sumitur, ut et hic. Et vide lib. 5. Epigr. 80. 'Undecies una surrexti, Zoile, cœna, Et mutata tibi est Synthesis undecies.' Et ultimo versu: 'Frigus enim magnum Synthesis una facit.' Hoc enim loco notatur summa Lini parsimonia, quod tantum abesset a luxu, ut eadem veste decem annis uteretur. *Ramires.* Epigramm. 46. libro 2. vers. 3.

5 *Saltus aprum*] Commoditates ex rure Lino provenientes enumerat, quum esculenta et poculenta omnia haberet sua, nullo pretio comparata. *Inemptum*] Labore venationis tantum, non pretio quæsitum. 'Dapibus mensas onerabat inemptis:' Virg. 4. Georgic.

8 *Rubens fudit*] Figlinus ex argilla rubra. *Non peregrina cadus*] Domi nata, in agris tuis.

9 *Nec tener, &c.*] Non tibi mensæ minister magno pretio emptus ex Græcia. Ita ut effunderent in puerorum pretia ingentes opes. Sic supra lib. 1. Epigr. 59. 'Millia pro puero, centum me mango poposcit. Risi ego; sed Phœbus protinus illa dedit.'

10 *Sed stetit, &c.*] Sed villici pueri

et vernæ. Epigr. 50. lib. 1. vers. 21.

12 *Saucia*] Ebria. Epigr. 68. l. 3. vers. 2. *Vena mero*] Libidinis instrumentum. Epigr. 46. lib. 6.

13 *Nec nocuit*] Proponit nunc per negationem, causas paupertatis, quarum nulla contigit Lino; tectorum conflagrationem, agrorum ardorem, navium jacturam. *Ramir.* *Nec Sirius agris*] Nec æstus per dies caniculares agros et segetes exussit.

14 *Fluit*] Versatur in mari, quæ tua sit.

15 *Supposita, &c.*] Non tesseris aut aleis rem decoxisti: a talis vero tanquam a minore lusu incipiebant; mox incalescentibus lusoribus proferebantur tesseræ.

16 *Alea, &c.*] Sed aleæ tuæ pignora fuere nuces: de quibus vel pueri ludunt.

17 *Dic ubi, &c.*] Cum itaque frugaliter vixeris, vestitu, victu, ministerio, et Venere; cum nec igni nec cœli inclementia, nec naufragio neque alea jacturam feceris, demiror unde ad paupertatem sis redactus.

18 *Fecisti rem, &c.*] Cujus ratio non facile apparet: et tamen apparet te rem familiarem fecisse tenuem et decoxisse.

Epig. lxvii. 'Αχαριστίαν Prætoris cujusdam adversus veterem amicum damnat, quod maluerit feræ et equis, quam homini prodesse. *Rad.*

1 *Centum sestertia*] Sunt duo millia quingenti Philippei. *Gronovius.*

2 *Cana*] Veteri, a pueris inita.

3 *Dicebatque, &c.*] Dicebatque hanc summam sibi deesse ad censum equestrem, scilicet quadringenta Sestertia, nostræ monetæ 3125. lib. ut intra 14. Ordines sedens Domitiano Imp. advenienti plauderet. Epigramm. 24. lib. 6. Solere autem dari ad implendas equestres facultates testatur Plin. Ep. 19. lib. 1.

4 *Justus eques*] Integro censu Equestri ex lege Roscia.

5 *Scorpo, Thalloque daturum*] Nobili agitatori: Epigr. 50. 52. et 74. lib. 10. et Lips. lib. 1. Epistol. Quæst. 5. Epist.

7 *Male divitis arcæ*] Quæ usum divitiarum nescit. De arca jam dictum, lib. 1. Epigr. 77.

8 *Equo*] Equis alendis ad Circum ab agitatoribus Scorpo Thalloque. Vel: An homini, qui nihil aliud novit quam equos agitare, plus dabis quam honesto equiti? Vide Epigr. 26. l. 5. Vel etiam statuæ equestri erigendæ? ut Epigr. 26. l. 5.

Epig. lxviii. Sportulæ pretio invitarat Poëtam nostrum Sextus; qui quum laute cœnaret, Poëta in eadem mensa sordide; hoc ergo Martialis dolet, cui infelici spectanda erat invidenda alterius felicitas.

1 *Invitas, &c.*] Vide Epigr. 7. lib. 3. unde huic lux.

Epig. lxix. A Papilo, vel, ut alii leg. Pamphilo, quatuor uxores veneno interfectas dicit, eoque se non sitire ipsius quamvis optimam lagenam. *Rad.*

1 *Setina Massica*] Vina nobilia e Setia et Massico in Campania.

2 *Sed rumor, &c.*] Immo, veneno mista esse, fama est.

3 *Cælebs, &c.*] Viduus 4. uxoribus veneno sublatis. De voce ' cœlebs' vide quæ ad Senec. Hippolyt. vers. 220. *Lagena*] Supra Epigrammate 43. versu 3.

4 *Nec sitio*] Nolo tamen bibere; malo enim famæ quam experientiæ fidem habere.

Epig. lxx. Refert de Ammiano quodam, qui quum patris mortem optaret, ut hæreditate potiretur, ultimis tabulis pater nihil ei præter restem reliquerit. Miratur fieri potuisse, ut Ammianus doleret ob patris mortem; vivus enim aliquid filio largiebatur.

1 *Aridam restem*] Meram restem, qua se perditæ luxuriæ filius suspenderet. Ramiresius legit *vestem*, et, ut credit, meliore sensu; quod *arida*

vestis sit sola vestis, nulla alia re adhibita. Sic lib. 10. Epigr. 75. 'Sportula nos junxit quadrantibus arida centum.'

2 *Ultimis ceris*] Ultimo testamento, vel ima cera testamenti, cum in prioribus nominasset alios heredes.

4 *Mortuum, &c.*] Cujus morte nihil præter restim ad eum devenit, cujus mortem expectabat, et forte ne expectarat quidem. Vide Epigr. 10. lib. 3.

Epig. lxxi. Queritur puellarum Romanarum facilitatem, ex quibus nullam, quæ negaret, invenerat; adeo ut ne castæ quidem, quamvis non darent, non tamen negarent. *Ramires.*

2 *Si qua puella*] Negantem puellam quærebat ob eam caussam, quod facilitas in dando satiare soleat, ut supra dixit Epigr. 38. 'Galla, nega; satiatur Amor, nisi gaudia torquent.'

3 *Fas non sit*] Natura sua.

4 *Liceat; nulla, &c.*] Facultate aliena. Quasi vel ex sua natura iniquum vel turpe sit negare: vel ad negandum concessam non habeant facultatem. *Ramires.*

6 *Non dat*] Mercedem. Vel, non ultro dat, sed rogata non negat: unde apparet verum esse illud Ovidii, 'Casta est quam nemo rogavit.'

Epig. lxxii. Tacite sordes aliquorum reprehendit sub Quincto; qui, quum animi caussa Poëtæ libellos expeteret, paucos tamen impendere in eam rem nummos recusabat. *Ramires.*

2 *Bibliopola Tryphon*] Clarus præfatione Quintiliani: et Ep. 3. l. 13. vers. 2.

4 *Tam fatuus*] Qui emam nugas. *Nec ego*] Qui donem fatuo: Epigr. 118. lib. 1. vers. 11.

Epig. lxxiii. Atticum Vestinum, filium illius Vestini, quem Nero, consulem, immerentem occidit, ut scribit Tacit. Annal. 15. laudat a liberalitate, qua in extremo vitæ spiritu cum amicis usus est, quibus ingentia divisit dona: quo facto libens decessit. *Ramiresius.*

1 *Gravis extremas*] Gravi morbo affectus. *Vestinus, &c.*] Filius Vestini, qui in consulatu præter culpam a Nerone mori jussus est.

4 *Stamina pulla*] Nigra, quæ mortem minentur: Epigr. 58. lib. 6. ut contra 'alba,' ubi vitam Parcæ protrahunt. Juven. Sat. 12. vers. 65. *Pulla*] Sunt qui legant, *nigra*: alii *nulla*.

5 *Jam sibi defunctus*] Non vitæ desiderio moram hanc orabat, sed ut bona sua amicis divideret.

8 *Mori senem*] Morti maturum: sic Epigr. 53. lib. 10.

Epig. lxxiv. De damis in arena adversis frontibus in se mutuo concurrentibus, dictum supra, Epigr. 35.

1 *Imbelles*] Elegantibus antithetis hoc distichon ornavit: 'Imbelles,' 'fortia Prælia:' 'timidis feris,' 'quanta ira.'

4 *Mitte canes*] A paradoxo: canibus, qui alias damis exitio sunt, immissis, dirimetur prælium damarum ad perniciem inter se furentium: sic Ep. 49. lib. 1.

Epig. lxxv. Laudat Nigrinam a liberalitate in maritum, cui impertierat paternos census; comparatque eam cum Euadne et Alceste, quas ei postponit; quod illæ amorem in conjuges morte sua, hæc sine morte demonstravit. *Ramires.*

1 *Animo marito, &c.*] Tuo, id est, vitæ tuæ, quæ vel sine animæ tuæ jactura plus marito profuisti, quam Euadne et Alcestis pro et cum suis morientes: namque tu marito tuo, cui lege non licuit patrimonium uxoris caducum participare, e qua liberos non procreasset, liberaliter impertiisti a patre tibi relictos *census*; sic enim malo legere quam *sensus*, ut vulgo.

2 *Gloria prima*] Gloriam primam appellat more suo; quia eminentissi-

mum quodvis in suo genere sic vocare solet.

5 *Euadne flammis, &c.*] Quæ se in rogum Capanei conjugis injecit. Ovidius 3. de Arte, et Papin. lib. 12.

6 *Alcestem, &c.*] Quæ conjugis Admeti mortem sua redemit: fab. nota.

7 *Tu melius*] Sc. te gessisti, quam Euadne et Alcestis; quibus ut amorem in conjuges probarent, mori necesse fuit. Deinde subjungit aitiologiam: Nam tu pignore, id est, ea liberalitate, qua usus es in maritum, certo vitæ, nulla cogente mortis necessitate; sed in summa tranquillitate meruisti, ut tantus amor tuus videretur, quantus posset videri, si pro conjuge mortem oppetiisses: itaque præferendus amor tuus, qui vita, non morte, spectatus fuit. *Ramires.* Vel, ut Musambertius exponit: Tu melius Nigrina, quæ certo pignore vitæ, seu viva, certo in maritum viventem pignore communicati cum eo patrimonii tui, effecisti, ut, etsi non pro viro aut cum viro moriaris, quemadmodum Euadne olim aut Alcestis, non minori tamen quam illæ sis laude officii et amoris erga conjugem. Alii *certæ*, vel *certe*. Juv. 'Certe meruisti pignora vitæ.'

8 *Ut tibi non, &c.*] Ut Epigr. 9. lib. 1. et Epigr. 57. lib. 11.

Epig. lxxvi. Ridicule docet, quo pacto ab amico, dimidium postulati dare solito, totum impetrare possis. Quoniam tu tibi caves, dimidiato quod petebam, (vide Epigr. 76. lib. 1.) ego necessitati meæ consulam in posterum petendo geminum ejus summæ, qua mihi opus fuerit. Ex Cujacii mente, qui dicit: Plus petendum esse quam sat est, ut consequamur quantus sat est.

Epig. lxxvii. Zoilum invidum depingit eleganti paradoxo, dum dicit mutata voluntate se divitem velle fieri, quum supra multis Epigrammatis paupertatem amplecti testatus esset, ut Zoilus præ invidia se suspendat. *Ramires.*

3 *Paupertas, &c.*] Paupertati, quam mihi hactenus cordi et in votis erat, jam renuncio; mutato consilio et voto, ditescere volo: nec alia de causa, quam ut ii, qui rebus meis modice lætis invident, lætissimas ubi viderint, invidia rumpantur, aut ad laqueum fugiant.

Epig. lxxviii. Varum quemdam ut vanum reprehendit, qui convivis ornatum divitem ostentabat, cœnam autem parvulam apponebat. Ventrem se dicit, non oculos pastum venisse. *Ramires.*

1 *Ad cœnam nuper, &c.*] Ejusdem argumenti vide Epigr. 44. lib. 1. Epigr. 59. lib. 3. et Epigr. 68. lib. 4. Abjudicant hoc epigram. Martiali; nec injuria quod Adr. Junius ut et quædam alia adoptavit primus. Ἀργυρέῃ λιμῷ τις ἐς εἰλαπίνην με καλέσσας Ἔκτανε, Anth. lib. 2. cap. 50.

6 *Aut appone dapes, &c.*] Nullum acumen, nulli sales. Rescribo venustissimo sensu: *Aut appone dapes, Vare, vel aufero opes.* Jubet enim Martialis, ut apponantur dapes, non aurum; nam, nisi dapes apponantur, minatur se ablaturum aurum quod appositum erat; quemadmodum e dapibus partem domum auferebant. *Petitus.*

Epig. lxxix. Insectatur facetissime Afrum quendam ardelionem, importune et intempestive officiosum, quem sexagenarium jam monet, ut ea officia junioribus relinquat. *Ramires.*

1 *Sexagesima messis*] Id est, cum jam sexagenarius sis, et canis obsitus.

3 *Discurris tota, &c.*] Ambitiosa indagine officiosus per omnia divitum atria, quos vel in ipsis atriis egredientes, vel in cathedris sedentes admissus salutas, discurris, portans ineptum 'Ave,' cui jam sexagenario et cano dicendum potius fuerat 'Vale.' Vide Ep. 67. lib. 5. Vide Senec. de Tranquil. cap. 12.

5 *Et sine, &c.*] Epigr. 99. lib. 11.

7 *Sacro decies, &c.*] Multoties per

viam Sacram repetis Cæsaris domum.

8 *Sigeriosque meros, &c.*] Jactas ubique familiaritatem tuam cum aulicis. Crepas usque Sigerium et Parthenium Cæsaris cubicularios. De nulla alia re quam de Sigerio et Parthenio loqueris. Sic Horat. lib. 1. Epigr. 7. ad finem: 'Sulcos et vineta crepat mera.'

10 *Ardelione sene*] Ardelio est, qui omnia et nihil agit; ubique et nusquam est. Vide lib. 2. Epigr. 7.

Epig. LXXX. Loquacem Mathonem quendam insectatur; qui sanus, æger, nunquam cessabat loqui, et, in medio febris ardore, summo conatu declamabat. Ipse vero existimabat magnam hanc esse rem. Docet Poëta, majorem rem esse, eo tempore tacere. *Ramires.*

1 *Matho, Tiburtini*] Vide Epigram. quod sequitur.

2 *Impensi*] Decepi ego te, immo tu te ipsum, dum mancipio tuum pretio vis esse prædium Tib. quod prius quidem gratis erat seu tuum assidui hospitis, quamdiu meum fuit possessione.

Epig. LXXXI. 1 *Mathon*] Caussidicus. Juvenal. Sat. 1. vers. 32.

2 *Si nescis, &c.*] Si nescis hanc esse insaniam, quod febricitans declamas, perdita sane et deplorata laboras insania, cujus sensum non habes. Est autem Phrenesis insania ex inflammatione cerebri orta. Celsus.

3 *Hemitritæus*] Semitertiana laborans.

4 *Si sudare, &c.*] Si hoc facias quo elicias sudorem et hinc febrim leves, habes sane cur declames.

5 *Magna tamen, &c.*] Posse in febre declamare, inquit Poëta ex persona Mathonis. *Errans cum, &c.*] Resp. objectioni Poëta. Cum errans, id est, incertas habens accessiones et decessiones semitertiana exurit visc.

6 *Tacere, Mathon*] Non clamare, non ingemiscere; arguit autem Mathonem vel improbæ et effrenis loquendi libidinis, vel pronuntiationis querulæ et quasi in febre quiritantis, hoc Epigr. ut et 84. Janus Ratgers. abdicat Martiali.

Epig. LXXXII. 1 *Epigrammata*] Supra Epigr. 71.

4 *Jam, &c.*] Ut nolo nimis facilem, ita nec difficilem nimis: lib. 1. Epigr. 58. et 38. supra.

5 *Negare, &c.*] Sic Epigr. 70. lib. 9. 'Nam vigilare leve est, pervigilare grave.'

Epig. LXXXIII. Mittit ad Rufum duos Epigrammaton libellos, quos vult Venuleio commendari. Præfinit ergo tempus, quo eos sit lecturus: et, si longiores videbuntur, præcipit ut altera plicata charta breviores faciat. *Ramires.*

1 *Hos quoque, &c.*] Duos, tertium et quartum hunc; infra vers. 7.

4 *Non tetrica, &c.*] Non rigida censura ad amussim et perpendiculum examinet carmina hæc nugatoria. *Exigat*] Examinet, ducta Metaph. ab architectis vel statuariis. Unde 'exacta opera,' pro perfectis: pro quo Plautus 'amussitata' dixit, quasi ad amussim exacta. *Ramires.*

5 *Nec post, &c.*] Inter magis seria, et priusquam mero incaluerit. Epigr. 1. supra vers. 8. *Summumve*] Nec tamen post ultimum, ubi nimius fervor: vel ubi friguit deferbuitque alacritas. *Trientem*] Qui quatuor continet scyphos. Hic pro quovis poculo dicitur. Petitque ut, in media cœna, suos ei offerat libellos. Epigramm. 107. libro 1. vers. 4.

6 *Sed sua cum, &c.*] Sed inter scyphos, cum in media cœna poscunt majora pocula.

7 *Duos, &c.*] Supra vers. 1.

8 *Divisum, &c.*] Vide Ep. 29. supra.

Epig. LXXXIV. Nævolum insectatur, qui, pro rerum suarum eventu, modestum vel arrogantem se ostendebat. Nam, cum nullis premeretur

curis, despiciebat cunctos: quum vero sollicitus erat, omnibus se summittebat. Precatur ei Poëta perpetuam sollicitudinem. *Ramires.*

1 *Securo nihil, &c.*] Te curis vacuo et prospere agente, nihil arrogantius et insolentius: curis presso modestior nemo aut summissior: et, quod de Caligula Passienus, 'Nemo fuit servus melior, nemo dominus deterior.'

4 *Nec quisquam, &c.*] Gruterus ex Palat. legit, *nec tibi natus homo:* acute.

6 *Sollicitus*] Ut fias usque modestus.

Epig. lxxxvi. Inurbanitatem Pontici notat hoc disticho; qui convivis vilia, sibi pretiosa vina miscebat; et, ne fucus detegeretur, ipse poculis myrrhinis utebatur; convivis vitra porrigebat. *Ramiresius.*

1 *Nos, &c.*] Convivæ tui. *Murrha*] Poculo murrhino.

2 *Prodat perspicuus, &c.*] Ne, si tu vitreis, ut nos, biberes, appareret te non idem vinum bibere quod nos, sed generosius. Epig. 49. lib. 10.

Epig. lxxxvii. Elegans apostrophe ad librum suum, quem hortatur et monet, ut curet Apollinari placere; quod si obtineat, poterit cæterorum judicia contemnere: sin minus, desperet posse in vulgus placere. *Ramires.*

1 *Atticis probari*] Politis, delicatis, eleganter teretibus.

3 *Apollinari*] Ep. 25. lib. 7.

4 *Nil exactius, &c.*] Qui, ut apprime exacti est judicii et eruditionis ad examinandum, ita miri candoris et benigni ingenii ad approbandum.

6 *Si te pectore, &c.*] Ille si te approbarit, basio et amplexu dignatus, Epig. 4. lib. 1. vers. 9. abunde tutus eris, et extra plebei judicii aleam contemptumque positus.

7 *Ronchos*] Judicia, censuras, subsannationes. Vide epigramm. 4. lib. 1. vers. 5.

8 *Scombris, &c.*] Erant autem scombri pisciculi falsi, quos *enchovas* Hispani vocant. Plin. libro 31. cap. 8. *Tunicas*] Tegmen: sic lib. 3. Epig. 2. 'Ne nigram cito raptus ad culinam Cordyllas madida tegas papyro; Vel turis piperisve sis cucullus.' Epig. 2. lib. 3. vers. 3. *Molestas*] Hinc conjicio non tam involutos ineptis hisce chartis pisciculos illos venales, quam in iis frixos fuisse, cum Metaphoram sumat a tunica illa molesta pice et bitumine illita, qua miselli ardebant damnati: Epigram. 25. lib. 10. Alii intelligunt chartas illas, quibus involuti afferebantur scombri, a coquo in ignem injectas. Vide Ep. 2. lib. 3. vers. 5.

9 *Si damnaverit*] Ille si improbarit, despera te placere aliis posse. *Salariorum*] Puerorum salsamenta vendentium.

11 *Inversa pueris, &c.*] In tergo a pueris scribenda: olim autem una tantum chartæ facie scribebatur. Et ea quæ in tergo scribebantur ὀπισθόγραφα, et in tergo scripta dicebantur. Vide Juvenal. Satyr. 1. vers. 5. Vide Epig. 62. l. 8.

Epig. lxxxviii. Facete pedentem notat Bassam, quæ, ut dissimularet suum vitium, gestabat infantem, cui culpam, quum pederet, impingebat. *Rad.*

3 *Infantaria non est*] Nec tamen ea est quæ infantes amet: novatum verbum.

4 *Pedere Bassa solet*] Et in infantem, quem gestabat, fabam cudere, culpam rejicere solet.

Epig. lxxxix. Saturnalibus munera commeabant; ut Cal. Januarii strenæ. Martialis amico cuidam donarat libellum Epigrammaton, pro quo nil receperat. Hoc ussit Poëtam; unde hanc bilem in eundem evomuit. *Rad.*

1 *Munere dona*] Libro forte, vel alio munere in Saturnalibus misso.

2 *Quinque, &c.*] Saturnalia ad quintum diem protraxit Caligula.

3 *Sex scriptula*] Sex scripula vel scriptula (nam sic recte dicitur, non scrupula) sunt duæ drachmæ. Drachma enim trium scripulorum. Duæ drachmæ, quarta pars unciæ. *Gronov. Scriptula*] Græcis γράμματα a numero literarum, uncia enim 24. continebat scripula. Hoc loco accipio scripulum pro pondere argenti, non pro nummo. Sex ergo scripula octodecim cruciferis æstimabuntur. *Septitiani*] Argenti, ut volunt, improbioris notæ. Alii ad libram referunt, de qua Epigramm. 71. lib. 8.

4 *Querulo*] Qui semper apud patronum de inopia, &c. queritur. Epigramm. 50. lib. 1. vers. 27. *Mappa cliente fuit*] Supra Epigr. 46. vers. 10.

5 *Antipolitani, &c.*] Nec muria, quæ e sanguine thunni confecta mittebatur Romam ab Antipoli Asiæ, aliis Galliæ Narbonensis, urbe.

6 *Coctana, &c.*] Ficus parvas ex Syria. Lib. 13. Epigr. 28.

7 *Nec rugosarum, &c.*] Nec fiscella olivarum Picenarum. L. 13. Epigr. 36.

8 *Dicere te posses, &c.*] Μνημόσυνον scilicet et argumentum amoris.

10 *Dissimulator eris*] Ingratus. Est enim ingratus qui beneficium accepisse se negat, et qui dissimulat. Sen. Benef. lib. 3. cap. 1. vel qui dissimulas te non intelligere, quid velim. Vide Epigr. 16. vers. 9. et Epigr. 26. lib. 5. vers. 8.

Epig. xc. Vitæ suæ modum, quem tenebat in rusticatione, exprimit breviter hoc Epigrammate: quo fingit respondere rogatus ab amico quid ageret ruri; et simul vult videri Epigrammata successivo labore scribere. *Ramiresius.* Hoc Ep. longe infra Martialis ingenium videtur. Loco tamen non moveo, tot jam editionibus publici juris factum.

3 *Partibus atque, &c.*] Meis famulis opus distribuo. Sic Dido Virgiliana 'operumque laborem Partibus æquabat justis, aut sorte trahebat.' Ramiresius sic exponit: 'Atque meis,' id est, famulis, 'indico justos labores partibus,' id est, per partes.

4 *Phœbumque cio, &c.*] Pango carmina.

5 *Oleo corpusque, &c.*] Epigr. 57. lib. 3. vers. 4. et lib. iv. Epigr. . *Mollique palæstra Stringo*] Stringo lucta corpus; vel stringo palæstræ pulvere, quem lib. 7. Epigr. 96. Haphen vocat.

7 *Pondero, &c.*] Omnes uno ore emendant, *Prandeo*, neque enim prandium omnino Latio exulabat.

8 *Lychnus, &c.*] Ellychnium, lucerna.

9 *Hæc dat nocturnis, &c.*] Nox lucubrata dat hæc carm. &c. Vel: Nox dat hæc carmina lucubrata Musis nocturnis.

Epig. xci. Alloquitur librum, monetque jam quiescendum esse.

1 *Ohe jam satis est, &c.*] Imitatio Horatiana, Sat. 5. lib. 1. et Sat. 2. lib. 2. Hinc Juvenal. 'Satur est cum dicit Horatius, Ohe.'

2 *Ad umbilicos*] Id est, ad finem. Vide adag. 'ad umbilicum ducere.' De umbilicis autem et librorum ornamentis, vide Epigr. 67. lib. 1. vers. 11.

3 *Tu procedere adhuc, &c.*] Tu tamen, o libelle, vis ire ulterius; nec contentus es paginæ extremam etiam partem implere, tanquam nondum perfeceris rem, quam vel in prima paginæ parte fecisti, hoc est, satiasti lectorem et tædio enecasti. *Scheda summa*] Scheda commune nomen est omnibus chartis. Summa scheda hic pro extrema libri pagina accipitur: 'summa' enim extrema, est, sicut 'summus dies,' extremus dies. Vel pro ora et margine libri sumitur. De scheda vide Vitellium cap. 3.

8 *Librarius, &c.*] Qui libros transcribit.

EPIGRAMMATUM LIB. V.

Epig. i. Mittit librum ad Domitianum, rogatque uti gratum accipiat; seu lecturus, seu neglecturus.

1 *Hoc tibi*] Hoc quicquid id est libri, hunc qualemcunque librum mittimus tibi, o Cæsar. *Palladiæ, &c.*] Seu degis in monte Albano. Quem locum tanquam arcem elegerat, et ubi quinquatria in honorem Minervæ quotannis celebravit: lib. 4. Epigr. 1. vers. 6. *Palladiæ Albæ*] Raderus notat a Martiale blandiendo 'Palladiam Albam' vocari, quod sciret Domitiano gratissimam. Nihil hic adulationis. 'Palladia Alba,' ubi foci Palladii, Minervæ signum fatale. Hæc duo sacra plerumque conjungebantur. Vide Gronov. ad Stat. Papin. pag. 277.

2 *Triviam prospicis*] Artemisium templum in nemore Dianæ Triviæ prope Aricinam. *Inde Thetin*] Ab altera parte prospicis mare.

3 *Seu tua veridicæ, &c.*] Seu degis Antii, ubi Fortuna colitur sub imagine geminarum sororum, quas Antiatinas dicit; quarum et meminit Sueton. in Calig. Hinc Horat. 'O Diva gratum quæ regis Antium.' Sed quare geminæ? An quia alia prospera, alia infausta? Per adulationem autem Domitiano numen majus et oraculum certius attribuit, dictanti scilicet his tanquam minoribus Diis responsa.

4 *Plana suburbani, &c.*] Quam urbem mare alluit, cujus suburbia occupat mare. Quum enim Antium sit ἐπὶ πέτραις ἱδρυμένον (ut scribit Strabo) et abluatur mari, cui adjacet; videtur mare esse veluti in suburbio Antii, καὶ εἶναι οἱονεὶ προάστειόν τι. Hodie urbs ea Principum otio, et vacationi civilium occupationum dicata est.

5 *Seu placet, &c.*] Seu recessisti in Cajetam urbem Campaniæ, ab Æneæ nutrice dictam, ut vult Virg. 7. Æneid. ut alii, a καίειν, quod ibi classis Trojana incensa: ut alii, a sinuosa cavitate, quam Lacones 'Caiattam' dixerunt. *Seu filia Solis*] Seu versaris 'Circeis,' promontorio Italiæ, a Circe filia Solis et Perses quondam habitato.

6 *Salutiferis*] Propter Pontinam, vel alias paludes, in quas pronum est Anxur ab Ufenti fluv. non parva aquarum salubritate: sic Epigr. 51. l. 10. vers. 6. *Candidus, &c.*] 'Impositum late saxis candentibus Anxur:' Horat. Sat. 5. libro 2.

8 *Gratum credimus, &c.*] Non immemorem Capitolii a Domitiano puero defensi: Epigr. 104. lib. 9. vel restituti cum iterum arsisset. Sueton. cap. 5. Domit. Vide Epigr. 59. lib. 7.

10 *Et tumidus*] Superbus gloriabor librum a Cæsare lectum esse. *Gallæ credulitate fruar*] Facili: Galli enim tunc simplices, &c. creduli, Strabo lib. 4.

Epig. ii. Verecundum ait hunc libellum et castum, nempe Cæsari inscriptum, cujus majestas et reverentia excludat omnem verborum rerumque licentiam; quod et lib. 8. docet Epigrammate ad suum librum, quem ita affatur: 'Laurigeros Domini liber intratura penates, Disce verecundo sanctius ore loqui.'

1 *Matronæ, &c.*] Vide Epigr. 76. lib. 3. vers. 4.

5 *Quatuor libellos*] Præcedentes.

6 *Domino*] Domitiano.

7 *Germanicus*] Domitianus: qui se tanquam a Germania devicta ita appellari voluit. *Ore non rubenti*] Sine rubore.

8 *Cecropia, &c.*] Pallade, peculiari Domitiani numine; cujus filium se dici credique voluit. Suet. Domit. cap. 4. Vel virginem Palladi sacram. Liber hic, inquit Poëta, tam sanctus est et purus, ut possit coram sanctissimis Minervæ sacerdotibus sine rubore legi. *Rad.*

Epig. iii. 1 *Accola jam, &c.*] Degis missus ad te provinciam Rom. cis Danubium a Decebalo Dacorum rege (qui ultra Danubium) legatus de pace et obsidibus tradendis, ubi te vidit, beatiorem se fratre suo (forte, Decebalo) prædicabat, inquiens: 'Sors mea,' &c. *Germanicæ, ripæ*] Epigr. præcedente, vers. 4.

6 *Deum*] Domitianum.

Epig. iv. Ebriam Myrtalem insectatur.

2 *Fallat ut nos, &c.*] Ut gravior lauri vis, obruat vini odorem: vel ut ebrietatem defendat: laurus enim inimica Baccho, arcet ebrietatem. Athenæus lib. 4. Dipnos.

3 *Cauta fronde, &c.*] Qua cavet graveolentiam a vino.

4 *Hanc tu, &c.*] Quoties itaque Myrtalem rubicundam et venas inflatam conspexeris, ne imputes Baccho sed Apollini, noli illam ebriam dicere sed vatem numine afflatam, epota lauro, non secus ac alii vates ἐνθουσιασμὸν procurant manducata lauro. Lycophr. Cass. Δαφνηφάγων φοίβαζεν ἐκ λαιμοῦ ὄπα.

Epig. v. Epigrammata mittit Sexto (qui Domitiano a secretis erat, et bibliothecæ curam habebat) quæ poni cupit inter alios Epigrammatarios. *Rad.*

1 *Sexte, Palatinæ, &c.*] Sexte, qui es Imperatori a sacræ religionis cultu, ab ingenii studiis, et a consiliis secretioribus, Bibliothecarius Palatinus.

2 *Ingenio frueris, &c.*] Versaris enim cum ipso Domitiano, et ejus consilia, rationes, negotia, causas pernoscis et litteris mandas.

4 *Et secreta, &c.*] Periphrasis secretarii.

5 *Sit locus, &c.*] Dignare loco, repone libros meos in bibliotheca tua, vel Imperatoris, inter cæteros Epigrammatarios, Catullum, Pedonem, Marsum.

7 *Ad Capitolini, &c.*] Sed carmina illa de bello Vitelliano ipsiusque Domitiani periculo, flagrante Capitolio, (a te, vel ipso forte Domitiano condita: namque his vacasse eum studiis constat ex Plinii Præfat. ad Hist.) repone juxta Æneida sublimis Virgilii. Sueton. cap. 1. Domit. Scriverius putat Sextum Epicum poëtam composuisse bellum Vitellianum: quod et Radero quam maxime verisimile videtur.

Epig. vi. Poëta Musas; Musæ Parthenium rogant, ut Parthenius Cæsari libellum porrigat, quum tempestivum erit: vel non porrigat, sed legat vidente Domitiano; qui quum sit studiosus litterarum, statim poscet libellum. *Rad. Domit.*

2 *Parthenium*] Qui Cæsari est a cubiculis. *Vestrum*] Vestri cultorem, o Musæ. Epigr. 28. lib. 8. vers. 1. et Epigramm. 1. lib. 11.

3 *Sic te serior, &c.*] 'Precationem hanc concipit, Musarum verbis:' Sic diu sospes et superstes et felix agas cum Cæsare.

5 *Et sis invidia, &c.*] Quæ grassatur maxime in aulis regum: sic ergo invidia superior sis, ut ipsa cogatur tibi favere, hoc est, invidis etiam faventibus, semper retineas istam gratiæ locum. *Rad. Domit.*

6 *Burrus*] Filius tuus, de quo Epigramm. 45. lib. 4. *Sentiat parentem*] Patris fortunas sapiat, intelligat laudes et felicitatem patris; indolis paternæ det specimen. vide et Epigr. 38. lib. 6.

7 *Timidam, &c.*] Hunc verecundum, nec longum Epigrammatum libellum.

8 *Intra limina, &c.*] In palatium vel in conclave Cæsaris. Vel 'sanc-

tioris forte, propter Lararium, in quo Minerva: aut quia ipse Domitianus volebat dici haberique Deus.

9 *Jovis sereni*] Ubi placidus et lætus est Domitianus. Metaph.

10 *Suoque vultu*] Vultus sane Domitiani venustus erat, et quo se commendari voluit: Suet. Domitian. cap. 18. Sic quidem in principio; sed postea, avarissimus, ut non solum non sua largiretur, sed alia raperet; ut idem testatur cap. 12.

12 *Non iniquas*] Neque enim Poëta (inquiunt Musæ) oblato libello hoc ornato, quicquam impudenter aut immodice petit.

13 *Nunquam grandia*] Nunquam mea charta, meusque liber cedro tinctus, purpuraque tectus, magnam vim pecuniæ, aut prædia impudenter petit. De umbilicis, vide Epigr. 67. lib. 1. vers. 10.

14 *Cedro, purpuraque, umbilicis*] Vide Epigr. 67. lib. 1. vers. 11. et Epigr. 2. lib. 3.

18 *Dominum, &c.*] Domitianum, Musarum cultorem, imo dominum. Adulatorie.

Epig. vii. *Ad Volcanum*] Vel de Roma post incendium restaurata.

1 *Qualiter Assyrios, &c.*] Ut Phœnix avis illa Assyria, ubi annos M. vixerit, constructo rogo cremans sese, renovari dicitur: ita Domitianus senio et incendio deformem urbem restituit.

2 *Una*] Duo tamen visi aliquando, pater et filius, Pierius Hieroglyph. l. 20. *Decem quoties, &c.*] De numero annorum variant autores. Lactantius Martiali astipulatur. Vide Plin. lib. 10. cap. 2. Communis fere omnium sententia est, quingentos vivere annos Phœnicem. Tacitus libro 6. Annal. Ovid. 15. Metam. 'Hic ubi quinque suæ complevit sæcula vitæ.'

3 *Exuta, &c.*] Eutropius lib. 7. et Sueton. Domit. cap. 5.

4 *Vultus, &c.*] Epigramm. præced. vers. 9.

5 *Jam precor, &c.*] Noli ulterius in nos nepotes et genus Martis, cui tu ob adulterium ejus cum Venere tua infensus es, flamma vindice furibundus grassari. Signantius ergo est quod præferunt Mss. *natæ, Volcane, querelæ*.

6 *Sumus Martis, &c.*] Sumus quidem proles Martis adulteri tui, a Romulo: sed et Veneris uxoris tuæ, ab Ænea, &c.

7 *Lemniacis lasciva*] Quas in Lemno fabricasti. *Catenis*] Quibus deprehensam cum Marte, exposuisti ludibrio Diis.

8 *Ignoscat conjux, &c.*] Tuæ illi injuriæ, et suam condonet Venus. *Patienter amet*] Etsi deformis sis, non coacta et observata: vel sine æmulo.

Epig. viii. Phasidem libertum, ut fictum equitem, irridet Martialis hoc Epigrammate: is enim quum legitimum equitis censum non haberet, lacernis purpureis volebat videri eques, et jactabundus in theatro jactabat legem Othonis, quam Domitianus restituerat; sed Lectius, cui ordinis Theatralis cura erat demandata, jussit eum surgere.

1 *Edictum*] De renovanda lege Roscia, qua nulli in 14. gradibus sedere licuit, nisi cui census equestris. Sueton. cap. 8. Domit. *Domini, &c.*] 'Dominum' se 'ac Deum' appellari instituit Domitianus. Xiphilinus et Suetonius in Domit. cap. 13. 'Pari arrogantia, quum procuratorum suorum nomine, formalem dictaret epistolam, sic cœpit; Dominus et Deus noster sic fieri jubet: unde institutum posthac, ut ne scripto quidem ac sermone cujusquam appellaretur aliter.'

2 *Subsellia*] Quæ triplicia, in Circo, Theatro, et Amphitheatro: tum subsellia prima seu proxima caveæ, in quibus Senatus: Secunda, Equestria, in quibus Equites: Tertia, popularia, in quibus populus et plebs.' Lege

Amphitheatrum Lipsii, cap. 14. *Certiora*] Quæ a certo ordine occupentur, non promiscue, ut antea.

3 *Puros ordines*] Plebi non admissos.

4 *Phasis in theatro*] Plebeius nescio quis, qui ex vestitu se equitem videri voluit.

7 *Tandem, &c.*] 'Verba hæc Phasidis, se ex lacernis purpureis equitem gloriantis.'

11 *Illas purpureas, &c.*] Phasidem, verbis et vestibus se pro equite jactantem, gradibus equestribus ejecit adveniens designator Lectius, qui illum probe noverat. lib. 3. Epigr. 94. vers. 7.

12 *Lacernas*] 'Lacernas' ergo Metonymicos. Jussit indutum lacernis purpureis loco cedere, et ad plebem transire.

Epig. ix. Symmachus ætate Martialis medicus, cujus mentio est lib. 6. et 7. quum ille Martialem, ægrum, viseret cum suis auditoribus, qui etiam Poëtæ arteriam quum manu explorarent, ex attactu tot frigidarum, horridam illi febrem conciliarunt, morbumque non tam curarunt, quam crearunt. *Rad.*

1 *Languebam, &c.*] Non plane ægrotabam, inclinabam tantum in morbum.

2 *Venisti centum, &c.*] Venisti, o medice, comitatus multis tuis discipulis, (pro more visendi illius temporis,) qui singuli longo ordine venam meam tangebant, vel potius arteriam explorabant. *Felt my pulse.*

3 *Aquilone gelatæ*] Frigidissimæ, tanquam Borea gelatæ.

4 *Non habui febrem, &c.*] Et latenti in me febris causæ προηγουμένῃ frigidus vester contactus adjecit extrinsecus προκαταρκτικὴν, ita plane accessit febris, in quam prius solum disponebar.

Epig. x. Præsentia fastidiri, desiderari remota, et cæteris in rebus, et in poësi, docet.

5 *Sic veterem, &c.*] Sic novis Domit. ambulacris et porticibus pulcherrimis præferimus porticum Pomp. de qua, Epigr. 9. lib. 2. vers. 11. *Umbram*] Sic lib. 11. Epigr. 84. Porticum Pompeii vocat 'umbram Pompeiam.'

6 *Et laudant Catuli, &c.*] Et senes, laudatores temporis acti præconesque vetustatis, Capitolio magnificentissime a Domit. instaurato, præferunt tamen illud prius a Luct. Catulo perfectum dedicatumque, quod bellis nuper Vitellianis conflagrarat. Alii leg. *Julia templa:* sed non satis video, quomodo Capitolium vocetur templum Julium: nam quod est apud Dionem lib. 43. 'decretum, ut eraso Catuli nomine, substitueretur Cæsaris:' decretum quidem, sed non factum, si fides Tacito: qui asseverat Catuli nomen mansisse usque ad ævum Vitellii; hoc est, dum rursus incenderetur Capitolium. Nec est quod huc trahamus Epig. 38. lib. 6. 'Et infanti Julia tecta placent,' quæ Calderinus non recte sumit pro Capitolio: quum sit 'Basilica Julia,' ubi oratores, ubi judicia : ut satis innuit versus præcedens. *Gruterus.* Sed Gontius sic exponit: 'Catuli senes,' seu nobiles Romani et illustres laudant Julia templa Basilica Cæsaris in foro Romano, præ templis novis a Domitiano conditis.

7 *Ennius est lectus, &c.*] Neglectum erat opus Maronis, dum ipse erat in vivis, prælato Ennio ; sed hoc poëtice amplificat, ut de Homero et Ovidio.

10 *Norat Nasonem, &c.*] Ovidii amica falso hoc nomine celebrata, vide Gyraldum in vita Ovid.

12 *Si post, &c.*] Mihi sufficiet gloria postuma.

Epig. xi. Elegantissime laudat Stellæ Musam.

1 *Smaragdos, &c.*] Mediam hic corripit exemplo Græcorum. Nonni in Dionys. Βίβλ. ε΄. Theocrit. Εἰδυλ. 17. Hom. Batrach.

2 *Articulo*] Digito. *Stella, &c.*] Epigramm. 8. libro 1. vers. 1.

3 *Plures, &c.*] Lamina et ornamenta carminum vocat gemmas.

4 *Inde est hæc, &c.*] Gemmeis annulis ornatur, quod elegantias et lumina in carmine ponere sciat.

Epig. xii. Venuste jocatur in gemmas Stellæ, quibus credo puellarum vel ora, vel nominum literæ erant inscriptæ. Alii, inquit, gravia cervicibus onera; alii humeris et brachiis septem octove pueros gestarunt: hoc nihil est; Stella uno digito portat decem puellas. *Rad.*

1 *Perticata*] P. Scriv. ex opt. Cod. autoritate, judicioque opt. suo, reponit *perticata*, cum prius lectum esset *pertinaci*: consentque Masthliona et Linum fuisse θαυματοποιοὺς, cujusmodi fuisse Athanatum et Fusium meminit Plinius lib. 7. cap. 20. illum autem resupinum (quocirca in seq. versu legerim *supinus*, loco τοῦ *superbus*) contum seu perticam stupendæ molis erectam in area frontis gestasse; hunc utroque brachio pueros multos. Salmasius dicit Phalangarium hic intelligi. 'Phalangarii,' οἱ ταῖς δοκοῖς ἀποκρεμῶντες βάρη, καὶ πλείονες ἅμα βαστάζοντες: Paulo diversus abit a Nonio. Ille 'Phalangarios' vocatos tradit, qui singuli per se fustibus onera vectant: talis ille Maschlion Martialis. At Glossarum auctor de pluribus intelligit, qui conjuncti fustibus onera portant. Et veteres Grammatici notant 'phalangarum' vocabulo significari bacillos sive fustes teretes modicos. Martialis perticas vocat, atque inde 'perticata frons.' Hesych. φαλάγγια, στρόγγυλα ξύλα καὶ σύμμετρα. *Salmas.*

6 *Uno cum digito, &c.*] Cum Stella uno digitulo portet 10. annulos, totidem puellarum pignora, vel potius ora seu effigies 10. puellarum (forte 9. Musarum et Hiantidis suæ, atque allusum ad Pyrrhi gemmam, qua effingebatur Apollo cum 9. Musis) in unius annuli seu plurium gemmis insculptas portet.

Epig. xiii. Se divitibus anteponit; quod divites multi et e populo vel sint, vel esse possint; poëtæ rari numerentur.

2 *Non obscurus, &c.*] Ingenio clarus, honore equitis et titulo donatus. lib. 2. Epigr. 91. et 92. non censu eques: Equester enim ordo temporibus Domitiani fœde contaminatus, cum pessimis artibus ad eum honorem pessimi quique et infames admitterentur. Quod Juvenalis Sat. 3. deplorat: 'Exeat, inquit, Cujus res legi non sufficit, et sedeant hic Lenonum pueri,' &c.

3 *Dicitur, hic est*] Digito monstror.

4 *Quodque cinis, &c.*] Epigr. 1. lib. 1. vers. 4.

6 *Libertinas arca*] Ingentes, quales possederunt liberti ditissimi, Chrysopenus, Narcissus, Pallas, Callistus, &c. quos enumerat Plinius lib. 36. cap. 18. *Flagellat opes*] Libro x. Epig. 30. vs. 4. et Epig. 42. lib. 4. vers. 7.

7 *Magnaque, &c.*] Sunt tibi latifundia in fertili Ægypto, cujus civitas 'umbram nusquam flexura Syene.'

8 *Gallica, &c.*] Galliæ Cisalpinæ urbs, lana nobilis. Epig. 43. lib. 2. vers. 4. et lib. 14. Epigr. 155.

9 *Hoc ego, &c.*] Quod supra dixi, ego scilicet Pauper doctus: tu Dives indoctus.

Epig. xiv. Venustum sane et elegans Epigramma, et summo lepore tinctum. Nanneium scil. solitum ante Domitiani edictum sedere inter equites, et quidem in equestrium primo gradu, qui ad Orchestram; sed agnitum et pulsum aliquoties a designatore Lectio, transisse tandem ad summam caveam, et spectasse inter plebem et pullatos. *Rad.*

1 *Primo solitus, &c.*] Proximo Orchestræ.

2 *Tunc cum liceret*] Ante Domitiani edictum, de quo supra Epigr. 8. vers. 1. *Occupare, &c.*] Præripere equitibus.

3 *Bis excitatus, &c.*] Bis terque excitatus a designatoribus et coactus migrare in remotiorem locum cum

sella sua, (et hoc lepide dicit 'castra transferre,') quam in ipsis gradibus posuit inter duos equites Ca. et Lu. etiam inde extractus est in viam: sellas autem inferre moris erat.

7 *Oculoque uno*] An quia luscus? An credo quod altero tantum oculo prospiceret, cucullo obvolutus?

8 *Dejectus in viam*] Vocabantur 'viæ' in spectaculis interstitia illa, tum quæ inter ordines erant, tum quibus per proclivum descendebatur: sic igitur plures vias constituo: circa balthea scil. quæ theatrum cingebant; et in popularibus per proclivum: nam Romani illi majorum gentium loca distincta habebant, et cardinibus obsepta, ne vulgus temere ingrederetur: at populi gradus non ita poterant occludi. *Her.* *Viam*] Interstitia in spectaculis inter ordines erant, inter cuneos et circa balthea quæ theatrum cingebant.

9 *Semifultus*] Semi-sedens et semi-stans.

10 *Jactat*] Velut ipse eques.

11 *Sedere se*] Dele *se*. *Lectioque, &c.*] Designatori, metuens ne et inde ejiceretur.

Epig. xv. Planum et apertum est hoc Epigr. quo multis vitam, hoc est, memoriam nominis sempiternam se peperisse, offendisse dicet neminem: nam ubi laudes Carmen habet, vera nomina præscribit; ubi carpit improborum mores, ficta. *Rad.*

2 *Et queritur, &c.*] Nemo queritur se læsum esse. Hellenism.

3 *Honorato*] Honoris caussa expresso: quod immortalitati consecravit.

Epig. xvi. Laudari se verbis queritur, et nullo munere beari.

1 *Seria*] Res graves et serii argumenti.

4 *Quanti stet mihi, &c.*] Inopia scil. et rerum indigentia: dum enim amorem capto ex his nugis, mercedem amitto quam ex aliis studiis capere possem: ita dum aliis placeo, mihi pereo.

5 *Si falciferi, &c.*] Si vellem patronus causas defendere in foro, ubi Saturni falcem ferentis ædes. Macrob. lib. 1. cap. 8. *Falciferi defendere*] Id est, causas agere, quæ juvant ærarium. Vide lib. 3. de Pec. Vet. cap. 3. *Gronovius.*

6 *Vendere, &c.*] Locare linguam, et 'voces prostituisse foro.' Epigr. 63. l. 7. vers. 7.

7 *Plurimus, &c.*] Mittentur mihi a clientibus, quos defendi, cadi vini Hispani; nummo æreo implebitur sinus, &c. *Metretas*] Metreta idem genus mensuræ quod cadus; de Attico loquor: cæterum μετρητὴς dicitur Græcis et Latinis 'metretes,' masc. gen. et 'metreta' f. gen. de qua ingens inter auctores sacros et civiles disputatio, quantum 'metretes' capiat: et sciendum Syriacum metretem capaciorem Attico; Atticum Romano. Vide Raderum.

9 *At nunc conviva, &c.*] Nunc tantum ad convivia admittitur, et inter compotationes lectitatur lib. meus: atque ipse ego adeo.

10 *Gratis placet*] Quia inde non ditesco, 'Nec sentit laudes sacculus iste meus:' ergo 'Gratis' est sine pretio, quia nemo solvit mihi jocos et hilaritudinem.

11 *Sed non hac est.*] Amplissimis enim muneribus culti fuere poëtæ quondam; ita ut singuli versus singulis aureis redimerentur.

12 *Minimum, &c.*] Virgilio donatus a Pollione Alexis puer formosus. Eclog. 2. Virgil. nec tamen pro magno munere.

13 *Belle, inquis, &c.*] Acclamas mihi 'Belle,' et laudas, quasi hoc satis sit: sed 'Gloria quantalibet quid erit, si gloria tantum est?' Vide Juven. Satyr. 7. vers. 80. et Dial. Quintiliani seu Taciti.

14 *Dissimulas*] Non vis intelligere, me aliud poscere præter laudem? Infra Epigr. 26. *Facies me, &c.*]

Certe nihil largiendo coges me mutare studium, et foro servire, ubi seges ampla. Epig. 77. lib. 1.

Epig. xvii. Gellia, sæpe agitata a Poëta, ridetur iterum, quæ ob majorum imagines et nobilitatem jactabunda negabat se nisi senatori nupturam; quum postea prope mendico nupserit. *Rad.*

2 *Dum tibi, &c.*] Dum sordet tibi maritus ex ordine equestri.

3 *Nisi lato, &c.*] Nisi senatori, cujus insigne erat latus clavus, vestis cui attexti clavi aurei seu coccinei. *Clavo*] Variis enim figuris, qua rotundis, qua quadratis, veterum luxuria lusit in vestibus auro purpurave illudendis: quæ rotundæ erant et in circulum flexæ, 'plumas' vocabant Latini, et etiam 'clavos,' Gr. ἥλους, capita enim clavorum rotunda: unde et ἀσπιδίσκους Græci etiam vocant: dixerunt et 'oculos:' hinc 'vestes purpura oculare' apud Tertullianum. 'Plumatæ' ergo 'vestes,' et 'plumatiles,' et 'plumata Babylonica,' quæ pluribus notis ex auro purpurave, acu intextis, sparsa erant et variata: σημεῖα Græcis, Latinis 'notæ' et 'signa,' hæc vestium ποικίλματα, unde χρυσόσημος, vestis, et πορφυρόσημος, aureis purpureisque notis insignita: ut contra ἄσημος, quæ nihil auri aut purpuræ intextum haberet. 'Plumæ' itaque erant notæ ex auro vel purpura rotundæ, et in modum plumarum factæ, quibus vestes intertexebantur ac variabantur: sic 'clavata' vestis dicebatur, quæ unius formæ clavos, aureos aut purpureos, suis locis insertos et insutos haberet. 'Picta,' quæ diversis coloribus intexta esset, ac varias rerum animaliumque formas acu expressas ostenderet. 'Clavi' vero, tam aurei quam purpurei, particulæ erant ex auro vel purpura, nunc rotundæ, nunc quadratæ, quæ tanquam emblemata quædam vestibus inserebantur atque insuebantur; quæ etiam a veste poterant separari, et inde eximi, ut in aliam vestem transferrentur, et de novo consuerentur. 'Tunicam' itaque 'laticlaviam' aut 'angusticlaviam' vocamus, quæ pluribus latis clavis et angustis esset insignita. Qualitate clavi discernebantur equites a senatoribus; tunicam isti habebant, cui consuti erant multi latiores clavi; equitum vero tunica clavos angustiores insutos habebat: hinc illa 'laticlavia' dicebatur, hoc est, πλατύσημος: ista 'angusticlavia,' στενόσημος: ψιχόσημον etiam veteres Glossæ interpretantur, quasi quæ micas tantum purpuræ, non clavos haberet: accedebat et illa differentia, quod senatores, et reliqui omnes, quibus lati clavi jus erat, non cingerentur, sed laticlaviam tunicam rectam pectore demitterent, cinctura minime strictam: inde accipienda illa Horatii: 'Et latum demisit pectore clavum.' Equites autem super tunicam angusti clavi cingebantur. Vide Quinctil. l. 11. cap. 3. *Salmasius.* Idem ad Vopisci pag. 505. 507. existimat πλούμια in veste esse clavos aureos intextos: cui non omnino adsentior: credo enim πλούμια esse omne id quod in vestibus plumaria arte intextum erat, sive essent tabulæ, sive orbiculi vel rotæ.

4 *Nubere, nupsisti, &c.*] Hæc Gellia, tumida ob nobilitatem, dum non vult nubere angusticlavio, nec ad Senatorias nuptias pervenire potest, ut tamen non nisi Laticlavio nubat, nupsit cistifero, id est, externæ religionis sacrificulo, qui tamen Laticlavius erat, portabat enim Calasirin lineum lato clavo ornatum. *Rubens.* *Cistifero*] Abjectissimo Cybeles sacrificulo, qui ferebat cistulam, in qua religionis Isiacæ erant arcana. Turnebus lib. 3. cap. 21. et Baptist. Pii Annot. Prior. Calderinus de Judæo intelligit, cui 'cophinum fœnumque supellex.' Inepte legunt alii, *Celtibero.*

Epig. xviii. Excusat non missa

Saturnalibus munera, et eo se liberaliorem dicit Martialis, quod pauper nil donarit diviti, id est, nihil petiverit ab illo: sed multum donavit, qui æternum victurum carmen misit, quo amicum fecit immortalem.

1 *Decembri mense*] In Saturnalibus Epigr. 46. lib. 4. vers. 1. *Volant mappæ*] Ultro citroque inter amicos amicis missæ per clientes. *Mappæ*] Dict. Epigr. 89. vers. 4.

2 *Ligulæ*] Gladioli argentei seu spathulæ. Epigr. 120. lib. 14. *Cerei*] Festus: 'Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus; quia candelis pauperes, locupletes cereis utebantur.' Vide Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 7. et vide lib. 14. Epigr. 42. *Chartæque*] Lib. 14. Epigr. 10. et 11.

3 *Acuta testa*] Vase testaceo, metæ seu turbinis formam habente, *a jar.* 'Turbine conditus ruenti Prunorum globus.' Papin. *Senibus damascenis*] Prunis rugosis (ut Epigr. 29. lib. 13.) a Damasco Syriæ urbe.

4 *Vernulas, &c.*] Domi meæ natos, vel procaces, dicaces, jocosos æque ac vernas. Vide Epigr. 42. lib. 1. vers. 2.

7 *Imitantur, &c.*] Epigr. 56. lib. 4. vers. 5.

10 *Liberalis, &c.*] Dona non inescat, non cauponatur, infra Epig. 60.

Epig. xix. Κολακικὸν est: mulget laudando Cæsaris marsupium; et quiritando occulte petit, ut quod amici non præstant, præstet ipse Cæsar.

1 *Veri, &c.*] Immo adulationis.

2 *Magis dignos*] Imo indignos. *Triumphos*] In spectaculis certe, non de hostibus, nisi falsos: ut de Dacis et Cattis victoribus magis quam victis. Vide Sueton. cap. 6. et Dionem. Videtur ergo heic non tantum militares hos triumphos, sed ludorum et spectaculorum celebritates memorare.

4 *Quando Palatini, &c.*] Quando Palat. Dei, Jupiter, Juno, Minerva, beneficiis suis majorem cultum et plures meruerunt honores, quam hoc ævo?

6 *Tanta fuit*] Immo, quando minor? Cum nemini de Rep. mutire quidem liceret.

8 *Colit*] Proprie. Corn. Tacit. lib. 1. Hist. 'Insignes amicitias juvenis ambitiose coluerat.' Cultores inde designati. *Ingratas, &c.*] Donis, beneficiis, officiis. Quasi diceret: Abutuntur divites clientum officiis et obsequiis, quæ nullo munere compensant.

10 *Aut quem prosequitur*] Non accipio, beneficiis, donis: sed quem deducit, comitatur, adsectatur, eques non alienus, hoc est, vere cliens, ipsius regis beneficio eques factus, dum ei supplevit, donato quod deerat ad equestrem censum, et sic habet non alienum, sed in ære suo. Adde Ep. 67. libri præcedentis. *Gron.* *Prosequitur*] Beneficiis, donis. *Non alienus eques*] Qui nobilitate et censu eques est: non autem equo stipendia faciens, aut titulo equitis ab Imperatore honoratus. Gruterus et Scriverius sequens Epigramma huic adjungunt et addendum censent.

11 *Saturnalitiæ*] Hic vulgo faciunt novum Epigramma: sed recte notarunt Gruterus et Scriverius hanc partem et conclusionem esse prioris. *Gronovius.* *Saturnalitiæ*] In Saturnalibus mitti solitæ Epigr. 46. l. 4. vers. 1. *Ligulam, &c.*] Supra Epigr. 18. vers. 2. *Selibræ*] Semilibræ: libra enim in duodecim uncias dividitur: et veteres 'se' pro 'semis' usurparunt: 'ligulam' ergo 'selibræ' vocat, quod sex unciarum esset.

12 *Flammatave, &c.*] Aut mittere togam purpura micantem et quasi flammantem, quæ vix stetit 10. scrupulis, sed auri; neque enim 10. scrupulis argenti vestis purpurea emi poterat. vide Epigr. 89. lib. 4. vers. 3.

13 *Luxuria est*] Luxuriosæ et nimiæ largitionis videtur esse divitibus

nostris. *Tumidique, &c.*] Et divites patroni vocant hæc magna munera.

14 *Qui crepet aureolos, &c.*] Qui donet ultra unum nummum aureolum, et qui agitati sonent. Epigr. 36. l. 12. vers. 3. *Crepet*] Crepat enim cum numeratur, id est, sonat.

15 *Quatenus hi non sunt*] Quando ergo tam sordidi et illiberales Romani, esto tu munificus.

16 *Dulcior, &c.*] Quam munificentia.

17 *Tacito rides, &c.*] Subolnit me tibi hoc in rem meam consuluisse, ideoque subrides.

18 *Utile quod nobis*] Vulgo, *quod non vis*: sed istud conjecit J. Rutgersius, et habetur in optimis Mss. Quum suasoris sit finis, utilitas ejus cui suadet; Martialis contra consilium sibi utile, Domitiano vero, cui suadebat, damnosum dabat. Hunc fucum a Cæsare animadversum, et se ab illo rideri fingit. *Scriverius.*

Epig. xx. Julium Martialem hortatur ad vitam beatam, id est, voluptariam.

1 *Martialis*] Vide Epigr. 64. lib. 4.

3 *Disponere tempus*] Proprie et eleganter. Plin. Epist. 23. lib. 4. 'Magnam cepi voluptatem, quum ex omnibus amicis cognovi, te, ut sapientia tua dignum est, et disponere otium et ferre.' Ausonius Epist. 10. 'Tempora disponas ubi tu tua: jusque tuum sit, Ut nihil agas, vel quod voles.' Sic Græci σχολὴν διαθέσθαι: quod tamen proprie de iis, qui tempus absumunt, ut iis lubet, quum nullis occupationibus distringantur. Sic Seneca Consolat. ad Polybium, cap. 25. 'Aut spectaculorum varietate animum detinere, ex tuo arbitrio diem disponere.' *Herald.*

4 *Veræ vitæ*] Epigr. 16. lib. 1. vers. 4. et Epigr. 90. lib. 2. vers. 3.

5 *Nec nos atria, &c.*] Non curaremus nosse.

7 *Imagines superbas*] In quibus stemmata nobilium, quibus sæpe magis gloriabantur, quam virtute propria. Quibus oriundi essent parentibus et majoribus, harum imaginum inscriptionibus cognoscebant. Res enim præclare gestas imaginibus inscribere mos erat. *Herald.* Vide Epigramm. 90. lib. 2. vers. 6.

8 *Gestatio*] Duplicem habet intellectum. Primo sensu notat vectionem, quæ lectica, sella, vehiculo, navi solita fieri. Altero ipsum locum, in quo gestabantur. Fuit autem gestatio et valetudinis et voluptatis caussa Veteribus comparata. Vide Celsum lib. 2. de Re Med. cap. 15. Epigr. 1. lib. 13. vers. 2.

9 *Virgo, thermæ*] Virgo aqua, quam adduxit Agrippa via Prænestina. Plinius lib. 31. cap. 3. Marlian. lib. 6. cap. 15. Noster lib. 6. Epigr. 42. vers. 17.

12 *Soles effugere, &c.*] Dies, quibus bene uti ad vitæ hilaritatem licuit.

13 *Qui nobis, &c.*] Quod eos inutiles abire passi sumus, non aliis nobis redditis pro eis quibus non viximus genialiter. *Imputantur*] Sic alibi Martialis: 'Omnis scribitur hora tibi;' quomodocunque diem absumis, datus imputatur, nec alius pro illo redit.

14 *Quisquam, &c.*] Sic Epigr. 16. l. 1. *Vivere cum sciat*] Id est, cum possit. Horat. 'Nescit vox missa reverti.' Sic ἀνίστασθαι Græcis.

Epig. xxi. Εἰρωνικὸν est, plenum salis et leporis; et præcipuum hujus loci acumen est, ἐν ἀντιθέσει nominum. Irridet enim Apollonium Rhetorem ἀμνήμονα, cui tam felix erat memoria, ut duo amicorum nomina retinere non posset, nisi scriberet et edisceret velut orationem. *Rader.*

1 *Marcum*] Acutius legas *Macrum*: nam et hinc inepti rhetoris infelicem arguit memoriam, qui Decimum salutaret dimidio nomine, Quinctum: Crassum, contrario nomine, *Macrum*.

3 *Quantum*] Ironice et scoptice.

Epig xxii. Cur Paullo non dicat

'Ave,' excusat iter et absentiam Paulli. Paullus hic caussidicus nobilis fuit, de quo sæpe Martialis, et Juvenal. Sat. 7.

1 *Mane domi, &c.*] Haud dubio vera lectio est: *nisi te volui meruique.* Sed ejus sententia est, non quam ponit Raderus, verum hæc: Et voluntas fuit mihi te mane salutandi, et tantum in id operæ sumsi, ut dignum esset eam non perire. Si sciens fallo, vel ulterius absis, et longe plus mihi operæ sumendum sit. *Gronovius. Mane domi, &c.*] Si tanti sit tibi officium meum ut te videre mereatur, amor quidem meus is est ut ad te ire velim, etiamsi longius forent Exquiliæ, ubi tu habitas. *Si te merui*] Palat. leg. *Nisi te volui meruique.* Vett. edd. *nisi te merui voluique*, hoc sensu: Tam mihi charus es, ut, si te modo merear videre, non recusem longissimum iter; tu enim in Exquiliis, ego ad Pilam Tiburtinam habito. Sed es tanti, ut, si vel longius illæ forent, ad te sim venturus, modo domi reperiam. *Rader.*

2 *Exquiliæ*] Quinta regione Urbis. Vide Marlian. libro 5. capite 9. Panvin. &c.

3 *Sed Tiburtinæ, &c.*] Sed ego habito ad pilam in via Tiburtina: lib. I. Epigr. 118. vers. 6. 'Pilæ,' id est, columnæ.

4 *Qua videt, &c.*] Prope Floræ Deæ rusticæ et florum præsidis templum, atque vetus Capitolium Jovis. Templum enim Floræ Deæ erat e regione domus Martialis. Vide Ovidium Fastor. lib. 5.

5 *Alta Suburrani, &c.*] Qua per Suburram ascenditur ad montem Exquilinum. Clivus enim Suburranus inter urbis Romæ notiora.

6 *Numquam, &c.*] Perpetuo cœnosa saxa.

7 *Vincere*] Superare, præterire: *to pass by.* Palat. leg. *rumpere*, pro, perrumpere, optime. *Mandras*] Proprie caulas: stabula hic, ut apud Juvenalem Sat. 3. vers. 237. series mulorum onera portantium.

8 *Quæque trahi, &c.*] Ad fabricam excitandam attrahi machinis trochleisque saxa vides. *Fune vides*] Machinis, vel plaustris: ut Juvenal. Satyr. 3. vers. 255.

10 *Negat lasso, &c.*] Lib. 2. Epigramm. 5.

11 *Madentis*] Nimbo, luto, sudore.

12 *Vix tanti, &c.*] Vix suscipiendus sit labor tantus, etiam si certum esset te domi tuæ repertum iri.

13 *Semper inhumanos*] Conclusio gnomica. Quo officiosior cliens, hoc inhumanior patronus.

14 *Rex, nisi dormieris, &c.*] Si ergo cupis esse meus, seu dominus, seu patronus, dormi tantisper, donec salutatum te veniam, ut te domi offendam. Ergo aut domi mane sis, aut ego non subibo tantas itineris molestias tui salutandi gratia. Innuit autem Paulum exire et ipsum alios salutatum, ut Epigr. 18. lib. 2. vers. 1.

Epig. xxiii. 1 *Herbarum, &c.*] Lacernas virides seu galbaneas. Ante enim legem theatralem promulgatam, seu revocatam, sedebas ubi libebat, inter equites, quamvis non eques; et virides, hoc est, viles et abjectas gestabas vestes; nec arcebaris a 14. gradibus. At, postquam Domitianus Imperator legem revocavit, et Oceanus designator fictos equites jubet surgere; tu purpuram et coccina gestas, quo videaris eques, nec ab Oceano susciteris. Viridis ergo color fœmineus, ut ex Juvenale docet Lipsius lib. 1. Elect. cap. 13. Græcis χλωρὸς dicitur, Latinus etiam galbeus et galbanus: inde 'galbanos mores,' id est, molles, fœmineos. *Rad.*

2 *Jura theatralis, &c.*] Lex Roscia supra, Epigr. 8. et 14.

3 *Quæ postquam*] At, postquam Domitianus Imp. assumpta censura revocavit legem Rosciam. Ibid. 8. supra. *Placidi censoris*] Domitianus enim morum præfecturam suscepe-

rat, ut scribit Sueton. Unde judex morum a Juvenale appellatur *εἰρωνικῶς*. Dio scribit cæteros Imperatores suis temporibus ab hoc magistratu abstinuisse. Caussam addit, quia absque nomine τὸ ἔργον τῆς τιμητείας εἶχον. *Herald.*

4 *Oceanum*] Designatorem theatralem. *Certior audet eques*] Non plebi immistus, ut ante.

5 *Cocco murice, &c.*] Purpurea, piscis muricis sanguine seu flore, quem ore habet moriensque expuit, tincta; vel cocco, *cochineal:* grano scapis aquifoliæ ilicis deraso. Plin. lib. 16. cap. 8.

6 *Et te, &c.*] Et veste equitem mentiri, atque designatorem fallere credis.

7 *Quadringentorum, &c.*] Non qui habet lacernam purpuream, habet etiam censum equestrem: Epigrammate 67. lib. 4. vers. 1. Hac ratione Codrus pauper foret eques, nam et illi purpurea vestis.

Epig. xxiv. Variis præconiis Hermetem gladiatorem, in omni genere armorum principem, laudat. Et vere ter maximum, ut Hermetem Trismegistum in philosophia; sic Hermetem hunc in arena prædicat. *Rad.*

1 *Martia, &c.*] Ævi hujus et Romæ Martiæ deliciæ et gloria, propter eruditionem in omni genere armorum: ut mox.

3 *Et gladiator, &c.*] Et ipse gladiator et gladiatorum magister, id est, lanista.

4 *Turba, &c.*] Quo, arma tractante, tota familia gladiatorum turbatur et timet.

5 *Quem timet, &c.*] Quem solum nobilis gladiator Helius timet.

6 *Cui cadit, &c.*] A quo solo vincitur Advol. nobilis glad.

7 *Nec ferire doctus*] Premendo et involvendo vincere sine ictu: vel adversario parcere, ubi posset ferire.

8 *Suppositicius sibi ipsi*] Pugnando non defatigatus, sed perinde ac recens gladiatoribus novis congreditur, nec indiget ut sibi alius sufficiatur. Vid. Lips. Saturnal. Gladiatores enim suppositicii erant, qui fessis et victis gladiatoribus sufficiebantur, qui cum victore contenderent, quos et subdititios, Græci ἐφέδρους nominabant: substituebantur autem unus, alter, etiam tertius, sorte tamen, non casu. *Rad.*

9 *Divitiæ locariorum*] Unde quæstum faciant, qui loca populo in spectaculis designant locantque. Et jam 'lucar' dictum, quod prius 'locar:' æs nimirum ex locis sive sedibus theatralibus collectum.

10 *Cura, &c.*] Quem ludiæ omnes (id est, gladiatorum uxores amicæve, vel etiam aliæ quæ gladiatoribus favent) certatim amant, et salvum cupiunt.

11 *Belligera superbus hasta*] Gladiatoris Samnitis more valide vibrat hastam. In prælusione scil. se mirifice ostentans, et ita hastam vibrans, ut plausum inde populi ferret.

12 *Æquoreo minax tridente*] Retiarii more movet fuscinam directam in Mirmillonem. Vide quæ ad vers. 148. Sat. 2. Juven. et Lips. Saturn. lib. 2. c. 8.

13 *Casside*] Andabatarum more pugnat. Hi autem ex equis galea frontem oculosque tecti pugnabant. Lips. Sat. lib. 2. cap. 12. *Languida*] Quæ tenebras et languidam caliginem inducit. Unde et natum est verbum: 'Andabatarum more pugnare,' id est, cæcorum.

14 *Gloria Martis universi*] Ut supra vers. 1.

15 *Omnia solus, &c.*] Colligit quæ dixerat de Hermete, versibus 1. 4. 5. 7. 10. 11. 12. et potest allusisse ad Hermetem Trismegistum, cujus summam scientiam in Philosophia æquat hujus in arena.

Epig. xxv. Queritur Poëta Equites, quamvis Equitum satu vero pris-

coque editos, ob egestatem tamen pelli gradu in spectaculis, nec a quoquam juvari; quam tamen divites eo, immo tale, sibi nomen comparare possent: sed plus equum quam equitem amant. *Rad.*

1 *Quadringenta*] Censum nempe equestrem non habes. Epigr. 67. lib. 4. et Epigr. 8. supra.

2 *Lectius ecce venit*] Designator, qui excitabat et ejiciebat equites censu carentes, ex 14. gradibus, id est, equestri loco. Est ergo vox amici admonentis, ut sponte abeat, ne cum rubore postea, jubente Lectio, cogatur abire. *Sta, fuge, &c.*] Verba designatoris excitantis Chærestratum ex 14. gradibus: vel, amici monentis: vel, Poëtæ. *Sta*] Quæritur, num licuerit non equiti, in equestribus tamen stare, sic ut gradum non occuparet? Vide supra Epigr. 14. Sed credo intra gradus nec stare quidem licuisse; alioqui non adderet Poëta, 'fuge, curre:' et addit 'late,' id est, inter populum, ne Lectius deprehensum inter equites latentem protrahat. *Rad.*

3 *Ecquis*] Ecquis, inquit Poëta, tam honoris et immortalis nominis amans, ut bonum virum Chærestratum, liberalitate sua donatum, in equitis honore servatum malit, quam majores sumptus effundere in res inanes? *Io*] Vox hæc varium habet sensum; frequentissime gestientis est, ut 'Io triumphe:' alias irridentis; alias dolentis. Hoc loco vocantis videtur, vel plausum captantis: quasi dicat: Quis cum laude et applausu omnium vult hunc Chærestratum servatum?

5 *Quem chartis famæque*] Eos enim a poëtis immortali carmine celebratum iri dicit.

7 *Rubro, &c.*] Aspersiones odoratas croceas e tubis ejaculatas in Amphitheatro. Epigr. 3. lib. Spect. vers. 8. Gloss. 'Sparsio, κρόκος ὁ ῥαινόμενος.' Sed de hac re Lipsius in Amphitheatro. Ut autem 'nimbum rubrum' dicit Martial. sic Apuleius 'imbrem odoratum' dixit. *Pulpita*] Hoc proprie de theatris dictum, in quibus scenæ et pulpita.

9 *Non sensuro, &c.*] Statuas equorum atque aurigarum. Epigr. 67. lib. 4. Ut enim ἆθλος est certamen: τὸ ἆθλον præmium certaminis: sic ad hoc exemplum, quum missus equorum sit certamen, et 'missum' vel 'missarium' de præmio missibus proposito dictum. A præmiis 'miliarii' dicti agitatores, ut et equi 'ducenarii' et 'centenarii,' qui ducenta et centum sestertia merebant. Ab eadem ratione 'ducenarii' procuratores, a ducenis sestertiis. Sic non ducenta tantum sestertia, sed quadringenta equis dabantur. Legitimum præmium quinque aurei. *Salmas.* *Non sensuro*] Caballus enim fictus non sentit.

11 *O frustra locuples*] O qui nescis usum divitiarum. *Dissimulator amice*] Epigramm. 89. lib. 4. vers. 10. et supra Epigr. 20. vers. 7. Alii, *amici.* Recte.

12 *Hæc legis, &c.*] Probe hæc et vere a me moneri fateris, et tamen famæ hujus et immortalitatis rationem inire non vis? Supra Epigr. 20. vers. 9.

Epig. xxvi. Fingit offensum antehac Codrum, eique reponendi convitii facit potestatem.

2 *Aliqua, &c.*] Epigr. 57. lib. 2. vers. 4.

4 *Beta me togatorum*] Secundum vel non primum inter pauperes, quorum toga est, et sic me ultum iveris: et jocus quæsitus est a ratione numerandi per literas.

Epig. xxvii. 2 *Cætera, &c.*] Censum non habes equestrem.

3 *Bis septena*] Male Farnabius interrogantem facit Martialem: Cur autem adeo delectaris sede equestri intra quatuordecim ordines, &c.? Immo Martialis ultro laudat hunc suum,

quod sede equestri abstineat, et, quum habeat omnia, quæ decent equitem, præter censum, volens honore sedis careat, nec velit Oceanum Lectiumve timere: secus ac multi faciebant, non modo censu, sed et ingenio, moribusque, et studiis, et genere equestri destituti. Gruterus notat in Posterioribus Notis, Pal. habere *sint:* quod si recipimus, aliquo modo tolerari altera interpretatio potest. *Gronovius.* *Bis septena, &c.*] Cur autem adeo delectaris sede equestri intra 14. gradus, ut opus habeas timere designatorem? Supra Epigr. 8. et Epigr. 14. *Bis septem subsellia*] Male nonnulli subsellia hic accipiunt pro scamnis in cuneos et gradus illatis. Ergo bis septem subsellia appellat quatuordecim ordines equitum, sive quatuordecim gradus, quos etiam ἕδρας appellavit Dio lib. 26. Τὰς γὰρ τῶν ἱππέων τὰς ἐν τοῖς θεάτροις ἕδρας ἀκριβῶς ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀφώρισε: 'Nam equitum subsellia in theatris ab aliis sollicite separavit.' Recte. Nam in gradibus subsellia componebantur, ut ait Vitruvius. Quatuordecim ordines proprie, et quatuordecim gradus. Item quatuordecim simpliciter sine adjectione. *Heraldus.*

Epig. xxviii. Occasionem laudandi Romanorum familias, ævi sui principes et optimates, a persona ficta Mamerci captat, cui nemo satis bonus (ut et Cæciliano lib. ix. Epigr. 71.) videbatur. *Rad.*

2 *Nullis, &c.*] Vel integerrimis.

3 *Curtios, &c.*] Alii leg. *Curios:* male: nam versus repudiat: et constat Curtios Montanos pietate insignes circa illa tempora, ex Tacito et aliis.

4 *Nervas, comitate*] Intelligi credo de Nerva, qui successit Domitiano: namque is, teste Xiphilino, quietus et mitis.

5 *Mauricos*] Junium Mauricum ab æquitate laudat Plin. Sec. 4. lib. 22. Epist. et lib. 1. Epist. 5.

6 *Oratione*] Eloquentia. *Regulos*] Regulum insinuat, ad quem sæpe supra. Vide Epigramm. 112. lib. 1. et lib. 4. Epigr. 16. vers. 4. *Paullos*] Forte, ad quem Epigramm. 72. lib. 7. et Epigramm. 86. lib. 9. et supra Epigrammate 22.

7 *Rubiginosis, &c.*] Theoninis et lividis, id est, maledicentia.

8 *Hominem malignum*] Nam is vere malignus, qui supra describitur, nempe, qui nec bene sentire, nec bene loqui de quoquam potest; et qui omnia perperam interpretatur. Livor etiam et obtrectatio malignitatis assecIæ sunt. *Herald.*

9 *Ego miserum*] Vere miser, cui nihil placet: cruciatur enim semper, et semper irascitur; amat nullum, omnes odit, omnibus invisus. *Miserum, &c.*] Sic l. 1. Epigr. 41. et infra Epigr. 61. vers. 4.

Epig. xxix. 2 *Formosus septem, &c.*] Ex opinione vulgi, cui persuasum pulchros eos in dies sequentes fore, qui leporinam edissent carnem. Plin. libro 28. capite 19. et Lamprid. in Alex. Severo.

3 *Lux mea, narras*] Amica, deliciæ, suavium meum, φίλον seu ἱερὸν φῶς. Hom. Il. π'. γλυκερὸν φάος. Propertio frequens.

4 *Edisti numquam, &c.*] Tu enim numquam formosa videris.

Epig. xxx. Varronem hortatur ad lectionem suorum Epigrammatum Saturnalibus.

1 *Varro*] Nec Menippæus nec Atacinus hic Varro. Sed ignotus posteris, notus tantum domi et suis, nisi quod, a Martiale illustratus, vivit hodie aliena, non sua Musa redivivus. *Sophocleo*] Laus Varronis, quem excellentem Tragicum appellat; nam princeps in eo genere Sophocles. *Cothurno*] Epigr. 20. lib. 3. vers. 5.

2 *Calabra, &c.*] Mire artifex carminis lyrici Græci et Latini; uterque enim sermo Calabris familiaris: vel non minus cedens Horatio (qui Luca-

nus an Appulus, anceps; Venusinus scil. Calabriæ vicinus, Sat. 1. lib. 2.) in carmine lyrico, quam Sophocli in tragico.

3 *Opus, &c.*] Seria tua et severiora studia per hosce dies sepone. *Scena Catulli*] Catulli Epigrammaton elegantia et venustas, quæ scenæ omnis voluptatem superat. Forte mimos intelligit a Catullo mimographo scriptos; de cujus Phasmate Juven. Sat. 8. vers. 186. Utriusque potest meminisse, cum addat 'elegiam.'

4 *Cultis comis*] Cultum proprie requirit Elegia, quia tenera et teneris rebus apta: hinc 'cultus Tibullus.'

5 *Fumoso*] Calet enim hic mensis foco; hinc fumus. *Non aspernanda Carmina, &c.*] Mea hæc. *Decembri*] Læto Saturnalibus et libertate Decembri: proinde jocis his meis apto.

7 *Commodius, &c.*] Nisi forte malis his Saturnalibus ludere talis et perdere nuces, quam mea hæc legere, quæ ipsorum est ineptia. Modeste hoc de suis.

EPIG. XXXI. Jucundum spectaculum inter pueros et tauros.

1 *Placidis, &c.*] Quam intrepide in spectaculis pueri desultoria quadam arte discurrant inambulentque per terga boum ludibundi et velitantes. *Placidis*] Vox 'placidis' non potest nisi ad mansuetos referri. *Turba*] Puerorum.

2 *Et sua*] Et hinc patet cicuratos fuisse. *Pondera, &c.*] Et quam patienter submittant se percurrentibus pueris boves. *Pondera*] Puerorum.

4 *In toto, &c.*] Tela vibrat, batuit, præludit, ab omni parte taurorum.

5 *Feritas immota, &c.*] Tauri, dudum feroces, stant immoti, et pueris ubi vestigia sistant, unde batuant, præbent terga sua pavimentum æque firmum ac solidum atque planam arenam.

7 *Nec trepidant gressus, &c.*] Ne interturbent puerorum ludos, impediantve victoriam.

EPIG. XXXII. 1 *Tabulis supremis*] Testamenti codicillis.

2 *Sibi*] Ventri suo: ipse enim vivus omnia decoxerat, nec quicquam moriens habuit, quod uxori relinqueret. De Hermocrate, qui moriens se sibi heredem testamento scripsit, vide Epist. Lucilii, lib. 2. Anthol. cap. 50.

EPIG. XXXIV. Utrique parenti jam defuncto commendat sexennem puellam Erotion, vernulam, immaturo fato extinctam; ut insontem ejus animam apud Manes excipiant, et ne tellus corpusculo gravis sit. *Rad.* Male Raderus utrique parenti ait commendari Erotium. Immo mater superstes defuncto jamdudum patri nuper defunctam filiam commendat. Error ex pravo lemmate, quod in codice Leidensi tantum est, *Ad Frontonem*, et post primum distichon: *Epitaphium Erotionis:* (sed faciendum est: *Epitaphium Erotii ad Frontonem patrem*,) deinde ex interpunctione inter 'Flacilla' et 'puellam,' quæ tollenda est. Nam, genitrix Flaccilla commendo puellam, oscula deliciasque meas, tibi, pater Fronto; est ergo genitrix Flaccilla: nam ipsa fingitur loquens. *Gronov.*

1 *Hanc tibi, &c.*] Erotion puellam sexennem immaturo extinctam fato, filiam vestram, o Fronto et Flaccilla, servi, dum viveretis, mei, vernulam et delicias meas vobis commendo, ut excipiatis animulam ejus, deductamque defendatis a larvis illis, monstris, terroribusque Stygiis.

3 *Pallida, &c.*] Al. *Parvula:* aliis, *Paulula.* Nam exiguam fuisse Erotion, nullum est dubium: nondum enim erat sexennis. Vide Scriverium. *Ne nigras*] Ut a vobis apud inferos excepta non timeat monstra larvasque Stygias.

4 *Tartarei canis*] Cerberi trifaucis.

5 *Impletura fuit, &c.*] Quo minus sextum ætatis annum expleret, defuere illi sex dies.

7 *Patronos, &c.*] Vos parentes.

8 *Blæso garriat, &c.*] Quod in tenellis et infantibus gratum est.

9 *Mollia nec rigidus, &c.*] Fausta et solennis bene precandi mortuis (quos amabant) formula, 'Sit tibi terra levis,' tumulisque inscripta S. T. T. L. ut scilicet facilis pateret animæ reditio et iter ad sepulchrum in parentalibus. Sepultos autem diris et incantationibus urgeri a terra graviori credebant; quibus itaque male volebant, terram gravem imprecabantur. Vide quæ ad ult. vers. Hippol. Senecæ adnotavit Farn.

10 *Non fuit, &c.*] Illa enim fuit parvula, nec tibi oneri. Epig. 52. l. 6. vers. 5.

Epig. xxxv. Gerebat se pro equite Euclides, quum servus esset; quem lepide deridet, dum proditum a clavi de sinu cadente dicit. *Rader.*

1 *Redire, &c.*] Reditum sibi esse annuum ex fundis Patrensibus ducenta. Patra autem non procul a Corintho, urbs Achaiæ.

2 *Coccinatus Euclides*] Supra Epigramm. 23. vers. 5.

3 *Corinthioque, &c.*] Græcus enim Euclides, e Corintho.

4 *Longumque pulchra*] Jactatque ducere genus ab equitibus, Castore et Polluce, filiis Ledæ e Jove. *Stemma repetit, &c.*] Lib. 2. Epigr. 90. vers. 6.

5 *Lectio reluctatur*] Designatori, eum ex equestri loco excitanti, reluctatur.

6 *Equiti superbo, &c.*] Ironice: huic Euclidi tam illustri, potenti, et magnifico.

7 *De sinu clavis*] Clavis erat insigne quasi servorum; gestabant servi claves; et hoc munus illorum. *Lipsius.*

8 *Nequior fuit clavis*] Quæ prodidit fortunas domini sui, ostenditque Eucliden vel ipsum esse servum, cui curæ aliena clavis: vel pauperem saltem, cui nemo famulus, qui ipse suam gestaret clavem.

Epig. xxxvi. Carmine meo dedi illi nominis immortalitatem, neque (dissimulante illo se nescire me hinc munus captare, Epigr. 89. lib. 4. vers. 10. 11.) præmium accepi, adeoque spem meam falsam habuit.

Epig. xxxvii. Luget Erotion puellam (de qua supra Epig. 34.) et eam ab elegantia, pulchritudine, suavitate, variis comparatam rebus commendat. Demum vertit stylum in Pætum; qui Martialem velut fractum et mollem reprehendebat, quod vernulæ mortem tantopere deploraret, quum sibi mortua uxore ipse tamen constaret, et fortiter casum suum ferret. Cui Martialis salse respondet, mortem uxoris videri posse expetiisse, quia inde locupletatus. *Rad.*

1 *Puella senibus, &c.*] Erotion, de qua supra, Epigr. 34. *Cycnis*] Qui candore sunt eximio, et morituri dulce canunt, ut placet nonnullis: licet id negent sanioris judicii autores. Quasi innuere vellet Erotion candidiorem fuisse cygno, suaviusque cantasse; et teneriorem fuisse agnellis Tarentinis.

2 *Agna Galesi, &c.*] Agna Tarentina mollior. Mollia enim Tarentinarum pecudum vellera, quia pellibus integebantur ad teneritudinem conservandam, ut notat Porphyrion ad Oden 6. libro 2. Carm. Horat. Sic μαλακὰ πρόβατα dicuntur Polybio. *Herald.* Tarentum alluit fl. Galesus, condidit Phalantus Lacon. Epigr. 43. lib. 2. vers. 2.

3 *Concha Lucrini, &c.*] Non, quod ostrea Lucrina gulosibus expetebantur, ut exponit Raderus; sed quia, 'Levior assiduo detritis æquore conchis:' ut pingui ac rudi fistula canentem facit Polyphemum Ovid. Metamorph. 13. unde petitas has hyperbolicas laudes majori arte adumbravit Noster.

4 *Erythræos*] Lapillos preciosos, gemmas, margaritas, &c. natas in

Mari Erythræo, quod vulgo dicitur Rubrum Mare, sed perperam, ut ostendit Farnab. ad Thyesten Senecæ, vers. 370.

5 *Pecudis, &c.*] Elephantis dentem, id est, ebur.

7 *Crine vicit*] Crinis colore. *Bætici, &c.*] Oves Bæticæ nativo colore rutilabant: lib. 14. Epigr. 133. et lib. 2. Epigr. 43. vers. 2.

8 *Rhenique nodos*]. Germanorum: qui, Rheni accolæ, flavos crines seu rufos obliquabant et in nodum cogebant. Epigramm. 3. lib. Spect. vers. 9. *Aureamque nitelam*] Rutilos ac rufos puellæ crines comparat Bætico velleri, Germanorum capillis, et nitelæ pilo. Bæticas lanas rufas sive rutilas fuisse notissimum est. Nitela quoque rutilum habet pilum, et præcipue sciurus: ut propterea nitelam de sciuro accipere potius sit: nam, etsi mus agrestis etiam rubeus sit et rutilus, non tamen ut cum sciuro sit comparandus. Et nitela in Glossis est sciurus: nam δενδροβάτης proprie dicitur. Hinc color nitelinus apud Plin. lib. 16. cap. 37. de rubeo seu rutilo: ita ut non mirum sit, crines ad plenum rufos et rutilos nitelæ comparasse Martialem, et auream vocasse. *Salmas.* *Aureamque nitelam*] Micas pulveris auri repertas in arenis, scobem et ramenta aurea, quibus conspersam comam illuminarunt.

9 *Rosarium*] Est locus rosis consitus. *Pæsti*] Oppidi Lucaniæ, rosas bis in anno proferentis, Maio et Septembri. Epigr. 31. lib. 12.

10 *Quod Atticarum prima, &c.*] Prima dicit, velut illibata, integrumque odorem retinentia. Vide Epigr. 104. lib. 13.

11 *Succinorum, &c.*] Electrum manu tritum suave olet. Epigr. 64. lib. 2. Diosc. lib. 1. cap. 98. *Gleba*] Succinum esse fossile, et in duobus locis Scythiæ erui dixit Philemon.

12 *Indecens pavo*] Quasi dicat: Erotion elegantior pavone, tantoque pulchrior, ut turpis præ illa pavo putari posset.

13 *Inamabilis sciurus*]. Quo tamen nihil amabilius, et hodie pueris in delitiis: a σκιὰ et οὐρὰ, quod cauda corpus inumbret, imo tegat. *Rad.* *Phœnix*] Quæ rara avis, et, ut quidam volunt, unica; hac tamen Erotion in genere suo rarior.

14 *Recenti, &c.*] Recens elata est et cremata: Epigrammate 34. supra.

16 *Sexta peregit hieme, &c.*] 'Nec tamen tota,' dicit; quia sex dies defuerunt, ut ipse supra dixit Epigr. 34.

19 *Pectusque pulsans, &c.*] Qui afflictis lugendi mos erat, in funeribus præcipue.

20 *Deflere, &c.*] Verba Pæti, Martiali luctus modum suadentis, suo exemplo.

23 *Quid esse nostro, &c.*] Resp. poëta ironice, collaudans Pæti fortitudinem, imo exprobrans illi fictum dolorem seu potius gaudium, cui e conjugis morte obtigerit dos tam ampla.

24 *Ducenties accepit*] Hic Epigrammatis aculeus. Male vero cum Pæto nostro agitur: qui cum tantis calamitatibus vexetur, mirum qui possit vivere, nam ducenties sestertium morte uxoris accepit. O fœda calamitas et abominanda! Εἰρωνεία. *Herald.* Rigaltius dicit ideo eum fortissimum esse, quia ducenties accepit, et tamen vivat: quasi scil. cc. plagas accepisset, sive cc. ictus sustinuisset. *Et tamen vivit*] Regerit ironice in Pætum hæc sua verba.

Epig. xxxviii. Plenum salis et leporis Epigramma. Calliodorus cum fratre censum equestrem possidebat, eoque se equitem jactabat. Martialis primum negat Calliodorum esse equitem, partitis bonis: deinde docet ridicule, quo pacto possit uterque esse eques: nempe ut vel duo uni insideant equo sive subsellio in spectaculis: vel Castorem et Pollucem imitentur, et

per vices, ut illi immortales, ita isti equites sint, hodie Calliodorus, postridie frater. *Rad.*

3 *Quadringenta secat*] Sed frater (inquit Poëta) cogit te dividere quadringenta, sibique ducenta poscit. *Secat, qui dicit, &c.*] *Seca* legend. censet Ja. Rutgers. lib. 6. cap. 11. Var. lect. Et frater ille tuus, qui hæreditatem ad assem usque, et minima quæque ut et ficos dividi ex æquo poscit, aufert tibi medium censum Rescribendum putat Petitus: *Quadringenta secat, qui dicit σὺ κ' ἐμέ ῥ' ἵζε*, &c. Calliodori pater censum habuerat equestrem: superstites autem reliquit duos filios, hunc Calliodorum, et alterum minorem. Cum autem illi esset tantum equestris census, nec amplius quicquam haberet in bonis, necessario fiebat, ut Calliodorus equestrem censum non haberet: nam Calliodori minor frater e quadringentis illis, quæ pater in bonis reliquerat, repetebat sive legitimam, quæ ab intestato defertur, sive datum legatum ex testamento. Itaque quadringenta illa equestris census, quem equi nomine significat Poëta, secabat. Secabat autem, quia dicebat fratri, *σὺ κ' ἐμέ ῥ' ἵζε, tu fac me quoque sedere*, equo scilicet, id est, da mihi meam de bonis paternis partem. At uno equo sedere duo non possunt, hoc est, neuter totam hereditatem paternam potest cernere, et censum equestrem habere. *Petitus. Qui dicit*] Qui habet jus petendi alternam hæreditatis partem, frater nempe. Σῦκα μέριζε] Adagium est in eos, qui, quum parvam adierint hæreditatem, eam ipsam tamen coguntur in plures partiri cohæredes, ita ut videantur ficos dividere: vel *σῦκα μέριζε*, id est, divide mecum totam sortem hæreditatis æqua ratione, ad usque assem, hoc est, minima, maxima: ita ut *σῦκα* minima bonorum signent, nihilque non esse dividendum.

4 *Uno credis, &c.*] Neque potestis ex uno censu esse duo equites, et uno sedere equo, aut uno subsellio.

5 *Polluce molesto*] Fratre (ut ille Castoris), qui officit tuo honori, dimidiatus eques.

6 *Non esset Pollux, &c.*] Elegans lusus in nominibus. Pollux enim pugil, Castor eques; frater ille tuus quasi pugil tibi reluctatur, ne possis esse eques.

8 *Solœcismum, &c.*] Nec enim fas dicere, 'unus sedetis.'

9 *Genus Ledæ, &c.*] E quibus Castor immortalitatem suam cum fratre partitus est, ut alternis vicibus morerentur et reviviscerent: ita vos per vices estote equites; nisi alterum dicat oportere mori et ad inferos descendere, ut superstes sit eques.

Epig. xxxix. Fingit Martialis, se diu frustra muneribus captasse hæreditatem Carini tussientis. Optat enim illi exitialem tussim, quia non amplius habet quod donet. Improbas captantium et captatorum artes carpit sine invidia, dum seipsum captatorem et Carinum captatum simulat. *Rad.*

1 *Supremas, &c.*] Sæpius mutanti tabulas testamenti, ut illicias captatores quos captes. Luciani Dial. Petron.

2 *Misi*] Poëta se captatorem fingit, quo cautius improbas hæredipetarum artes carpat.

3 *Hyblæis madidas, &c.*] Melle opt. Hybla, mons Siciliæ, mellificiis clarus, thymo quippe abundat, qui apibus gratus.

4 *Defeci*] Exhaustus sum; non suppetit quod ultra mittam. *Miserere*] Quasi diceret, Tandem morere.

5 *Signa rarius, &c.*] Vel, noli spem nostram eludere toties mutando testamentum; vel, semel morere et præsta fidem tussi tuæ mendaci. Vide Ep. 56. l. 12.

6 *Mentitur*] Toties mortem tuam pollicita tussis, spem nostram fallit.

7 *Sacculumque*] Gloss. 'Saccellus, βαλάντιον.'

8 *Cræso, &c.*] Lydiæ illo rege ditissimo. Herodot. 1.

9 *Iro pauperior, &c.*] Arnæo mendico. Hom. Odyss. 17.

10 *Si conchen, &c.*] Si non mellita placenta, sed vili cibo fabarum in siliquis coctarum te pascerem, quoties signas, vel tussiendo mihi spem mortis tuæ facis.

Epig. xl. Austerioris Philosophiæ cliens et severioris disciplinæ studiosus, non belle, non cum gratia et Venere aggrederis Veneris jocos et Musas hasce leviores. Quin Gratiis sacra facis, o Xenocrates? Vide Epigr. 103. lib. 1. Vel irata Venere pinxisti Venerem, et miraris Veneri tuæ deesse Venerem. Cur irata? quia anteponis illi Minervam, quam colis. Jocus est in pictorem rudem.

Epig. xli. In fastuosum superbumque spadonem Didymum scribit, quem ut dubium equitem affirmat; ita maritum, qui honoratus erat, negat. *Rad.*

1 *Spadone, &c.*] Gallum, Cybeles sacerdotem, credo intelligi, propter Atyn in versu seq. *Fluxo*] Molli. Eviratis fluxæ sunt carnes.

2 *Concubino Celænæo*] Aty puero Cybele adamato; a qua offensa in furorem actus, sibi testes execuit. Celænæ autem Phrygiæ, unde et Cybele, urbs, et tumulus Asiæ, juxta quam Gallus fluvius. Ovid. 4. Fast.

3 *Sectus Gallus*] Castratus Cybeles sacerdos. *Ululat*] In sacris ululatu requirit. *Matris enthea*] Cybeles numine suo afflantis, et sacerdotes in furorem vertentis.

4 *Theatra loqueris*] Jus in theatro spectandi. Quasi ad te spectent illa Equestria insignia, sedes, et honores. *Gradus*] Quatuordecim gradus. *Edicta*] Decreta Domitiani. Vide supra Epigr. 8. 'Edictum Domini Deique nostri, Quo subsellia certiora fiunt.'

5 *Trabeasque, et Idus*] Equites Rom. trabeati seu induti vestes trabibus pannorum albis et purpureis intertextas transvehebantur Idibus Juliis. Valer. Max. lib. 11. cap. 11. Coronabantur et oleæ ramis in ea transvectione, ut docet Dionys. Halic. lib. 6. Antiq. Rom. Quare Idibus Juliis? Quod eo die equites, Castore et Polluce visis in prælio pro re Romana stantibus, Latinos vicerint. *Fibulasque*] Non astrigmenta illa et custodias pudoris, de quibus Epigr. 82. lib. 7. et Epigr, 215. l. 14. sed fibulas illas in nobilitatis insigne equitibus indultas, et Tribunis aureas in trabea vel chlamyde gestatas. Liv. Plut. Pancirol. et alii. *Censusque*] Equestres: libro 4. Epigrammate 67. vers. 1.

6 *Pumicata, &c.*] Pumice lævigata, quæ delicatorum erat mollities. Nam eo mollitiei, non dicam elegantiæ, devoluti erant, ut non solum manus, sed et alias corporis partes, pumice sibi lævigarent. Expono ergo 'pumicatam manum,' teneram, lævem, mollem, delicatam, quales sunt nobilium fœminarum et puerorum. Plin. lib. 36. et lib. 2. cap. 11. Juven. Sat. 6. et 8. Sidon. Apol. Epist. 7. lib. 1. &c. *Monstras*] Per contemptum.

7 *Sedere, &c.*] Utrum permiserint te sedere designatores ordine equestri.

8 *Non licet maritorum*] Quia spado es. Maritis autem in spectaculis proprii et honestiores loci assignati ab Augusto. Suet. cap. 44. et Tacit. 3. Annal. A. Gell. lib. 2. cap. 15.

Epig. xlii. 1 *Callidus effracta, &c.*] Laudat hoc Epigrammate munificentiam, et eas opes perpetuo servari affirmat, quæ amicis dantur, quum omnes aliæ divitiæ incertis fortunæ casibus eripi possint.

3 *Sortemque negabit*] *The principal.*

5 *Dispensatorem*] Dispensator est servus, qui familiæ rationes dispensat, peculiique administrationem habet, et herilem pecuniam expendit.

Quasi dicat: Sæpe dispensator donat pecuniam domini amicæ, amatorem circumvenienti, pretium nequitiæ. *Raderus.*

7 *Extra fortunam, &c.*] Extra fortunæ aleam, nullatenus fortunæ obnoxium. M. Antonius apud Rabirium Poëtam, 'Hoc habeo quodcunque dedi,' &c. Senec. lib. 6. de Benef. cap. 3. Notum et illud Alexandri, interrogati ubi suos reconderet thesauros: 'Apud amicos,' inquit. Plutarch.

Epig. xliii. Vide Epigr. 78. lib. 1. vers. 2. et Epigramm. 23. lib. 12. et lib. 2. Anthol. cap. 18. Ἠγόρασας πλοκάμους, φῦκος, μέλι, κηρὸν, ὀδόντας, &c.

Epig. xliv. 1 *Quid factum, &c.*] Quo casu accidit, ut Dento, quater a me ad cœnam vocatus, recusarit, qui olim me per totam urbem et omnes cœnationes quæritare solebat? Invenit lautiorem popinam.

2 *Dento, &c.*] Nomen ex re natum, dente scilicet strenuus.

4 *Sequentem*] Me sequentem, ut invitem te.

5 *Thermis, theatris*] Vide Epigr. 14. lib. 2.

6 *Conclavibus, &c.*] Cœnationibus, cellis.

8 *Canem culinæ*] Cœnipetam Dentonem, instar canis odorantem lautiorem culinam.

9 *Sed cito, &c.*] Sed, agnitus fastiditusque divitibus, redibis ad tenuem mensam meam.

Epig. xlv. 1 *Dicis formosam, &c.*] Negare soles et contrarium dicere (ut Galla Epigr. 25. lib. 2.). Hic sane præter mentem tuam non es quod dicis, formosa et puella, sed anicula et τριβάς. Vide Epigr. 91. l. 1.

2 *Istud quod non est*] Gruterus et Scriverius ex Mss. melius: *Istud, quæ non est, dicere Bassa solet.*

Epig. xlvi. 6 *Cædo, Diadumene, sæpe*] Ita J. Gruterus, non ut alii *cedo*, hac mente: Ut mihi amorem, tibi iram commoveam, verberibus sæpe rem ago. Inde consequor, &c.

Epig. xlvii. 1 *Et hæc est*] Nec pejerat. Jejunat enim, quoties non alio invitatur.

Epig. xlviii. Vide lib. 1. Epigr. 32. Illic voverat Encolpus, Auli Pudentis centurionis amasius, crines suos Phœbo, ut primum dominus suus ad primipilatum (quæ proxima erat dignitas) veheretur: nunc, quum creatus esset primipilaris, puer, damnatus voti, tondet crines, Aulo non prohibente, sed tamen dolente.

1 *Quid, &c.*] Imitatio Virgiliana. 'Quid non mortalia pectora cogis?' &c.

2 *Nec prohibente tamen*] Quia ex voto, propter dominum primipilarem assecutum dignitatem. Vide Epigr. 32. lib. 1. unde huic lux.

3 *Sic cessit habenis*] Sic, id est, animo volente nolente, Phœbus dedit Phaëthonti currus sui moderamen.

5 *Talis raptus Hylas*] Tres afferunt interpretationes, sed omnes falsas. Tam formosus, inquit, tam delicatam comam posuit Hylas raptus. Etenim, quum maritum Nymphæ, quæ illum rapuit, agere deberet, æquum erat illum exsuere faciem pueri, assumere viri, id est, tonderi. *Gronov.* *Talis raptus Hylas*] Sic Theodamas, arma adversus Herculem movens, filium Hylam domi manere voluit, sed petenti puero concessit ut una proficisceretur, atque ita ab Hercule raptus est. Vel: Sic Hylas, Herculi offensus ob patrem occisum, amore tamen Herculis victus se illi comitem cessit. Vel: Sic impetrata et extorta invito Herculi venia eundi aquatum, perit Hylas a Nymphis raptus. *Talis deprensus Achilles*] Sic Ach. ubi virgineo habitu apud Lycomedem latuit matris suasu, deprensus ab Ulysse, depositis comis ex ephebis excessit, et

lentus, nolente licet matre, Trojam profectus est.

7 *Tu nec propera*] O barba. *Crede*] Non crede Encolpum propterea grandem esse et virum factum, quod absciderit crines primos, quos alere solebant delicati pueri ad annum 17. *Capillis*] Detonsam comam in honorem domini sui.

8 *Tardeque, &c.*] Ita Epigramm. 32. lib. 1. vers. 8.

EPIG. XLIX. 1 *Vidissem, &c.*] Calvum Labieni ridet.

2 *Tres putavi*] Quod tribus in capite partibus esset capillatus, fronte et utrisque temporibus.

3 *Calcat me numerus, &c.*] Quæ, a fronte et utroque tempore capillata, et medio capite glabra, visa est mihi terna. Vide Epigramm. 83. libro 10. vers. 10.

4 *Capilli*] Promissi forte et cirrati, quales alunt pueri.

7 *Area notatur*] Summa calva. Sic Petron. 'Areaque attritis ridet adusta pilis.'

9 *Tunc cum, &c.*] Ubi ex numero calvæ tuæ pro tribus numeratus accepisti tria panaria (sive panes illi, sive corbes viminei pane referti fuerint) quæ in Saturnalitiis, vel, ut refert Suetonius cap. 4. in Septimontiali sacro Domitianus Senatui equitique distribuit.

10 *Cum panariolis*] Sueton. in Domit. de hac largitione: 'Panaria sparsa,' &c. Et in Caligula: 'Sparsit et missilia variarum rerum, et panaria cum obsonio viritim divisit.' Id autem est, mea quidem sententia, quod Persius appellat artocreas, Sat. VI. 'Oleum, artocreasque popello Largior: an prohibes?' Visceratio sola carne constabat: verum panis postremis temporibus additus, et idcirco viscerationem interpretantur ἀρτόκρεας. Cum visceratione epulum quandoque dabant οἱ μεγαλοπρεπεῖς. Sueton. in Jul. Cæs. 'Adjecit epulum ac viscerationem, et post Hispaniensem victoriam duo prandia.' *Herald.*

11 *Talem Geryonem, &c.*] Tricipitem, namque illum tricorporem fingunt Poëtæ, quem Hercules in Hispania interfecit, abactis in Italiam bubus; de quo infra, Epigramm. 66. vers. 12.

12 *Porticum Philippi*] Porticum et ædes Herculis atque Musarum Martius Philippus Augusti vitricus restauravit, et in iis imaginem Herculis.

13 *Si te viderit Hercules*] Est enim ille ἀλεξίκακος, et monstrorum profligator. *Peristi*] Ex calva, te tricorporem Geryonem creditum invadet. Geryon autem ab Hesiodo τρικέφαλος dictus, ab aliis τρικάρηνος.

EPIG. L. 1 *Cœno domi quoties, &c.*] Charopinum importunum cœnipetam notat. Sensus et ordo verborum est: Quoties domi cœno, te non invitato, irasceris non secus ac juratus hostis. *Raderus.*

3 *Stricto medium, &c.*] Gulæ ejus iratæ rabiem amplificat Poëta.

5 *Nec semel, &c.*] Non licebit mihi vel semel domi absque te clam cœnare? Furtum facere, est: celare tuam gulam, et resupinantem nasum, qui cœnam meam usque odorat.

8 *Coquus*] Lateat, fallat te.

EPIG. LI. Carpit insolentem cujusdam indocti illaudatique caussidici arrogantiam, qui non salutet, nec salutanti respondeat, quod in ἀλαζόνα convenit. Vel videtur potius illius caussidici inscitiam, et in dicendo infantiam velle notare; qui, quo magis se pro caussidico et erudito viro venditet, hoc minus sciat; ut qui ne salutantes quidem possit officiose salutare.

1 *Libellis, &c.*] Supplicibus, accusatoriis, seu judiciariis libellis onustam: captans hinc existimationem apud populum periti caussidici, ut cui multitudo negociorum.

2 *Notariorum, &c.*] Puerorum amanuensium, *Clerks:* qui ejus tanquam pluribus districti negotiis dictata scri-

bant. *Notariorum*] Cingebatur etiam et quasi stipabatur pluribus notariis, tanquam multa dictare soleret, et diversis negotiis distringeretur. Glossæ: 'Notarius, σημειογράφος.' Recte. 'Notare, ἐπισημειοῦσθαι, σημειογραφεῖν, ταχυγραφεῖν.' Harum notarum repertor Mæcenas perhibetur. Dio lib. 4. Notarii enim sunt ταχυγράφοι Græcis.

3 *Codicillis, &c.*] Quibus testamentorum perfectiones vel publicæ autoritatis mandata continentur.

4 *Gravem vultum*] Graphice fastum ardelionis depingit: attendit enim legentes sublato supercilio, caperata fronte, totoque vultu ad severitatem composito; velut rerum omnium solus arbiter, judex, patronus. *Rad.*

5 *Catoni*] Viro gravissimo et max. autoritatis. *Tullioque*] Patrono attentissimo. *Brutoque*] Literis assidue affixo. Percussorem Cæsaris intelligo.

6 *Exprimere, &c.*] Ita tamen inhumanus est, adeo indoctus et insciens, ut adhibitis tormentis illi extorquere non possis 'Ave' Lat. multo minus Χαῖρε Græcum. 'Avere' et Χαίρειν sibi mutuo respondent. Nam et 'avere' proprie in salutationibus matutinis (Martial. Epigramm. 56. et 99. lib. 1. et alibi sæpe) et generalius alias; sic et χαίρειν. 'Salvere' tamen crebro in salutatione matutina. 'Valere' vero in salutatione vespertina. *Herald.*

8 *Salutemus*] Specimen facturi et periculum hominis.

Epig. lii. Dantem oportere oblivisci ait, meminisse accipientem, ut olim docuit e sapientum numero Lacon ille Chilo: si contra fiat, corrumpitur beneficium.

4 *Ipse mihi*] Postumus.

5 *Sufficit unus*] Vide Senec. de Benefic. lib. 2. c. 10. et 11. et lib. 7. c. 22.

8 *Pereunt garrulitate sui*] Amittunt gratiam.

Epig. liii. 1. *Colchida quid scribis, &c.*] Cur sumis tibi tragœdiarum argumenta omnia tuis carminibus negata? scilicet Medeæ per æthera volantis, Thyestæ contumacis, Niobes in saxum versæ, Andromaches Trojæ flammis superstitis. Hæc fata non manent tuas chartas. Quin potius sumis materiam tuis scriptis dignam, Deucaliona aut Phaëthonta, quorum hic flammis periit, ille aquis? qui exitus tuis chartis convenit. Sic Leonidas Anthol. 2. Γράψας Δευκαλίωνα, Μενέστρατε, καὶ Φαέθοντα, &c. Sic alias de suis jocatur Noster: Epigr. 6. lib. 1. et 90. lib. 3.

2 *Quid tibi vel Niobe, &c.*] Quid tibi materia est Niobe vel Andromache? Alii leg. *Nioben* et *Andromachen*, atque subintelligunt, Scriptio est, ut Plaut. 'Quid tibi meam tactio est?' Sed Gruterus mavult elicere sensum ex versu Horatii: 'Quo mihi fortunas, si non conceditur uti?' quum alii leg. *fortuna*. J. Gruterum secutus Scriv. *Quo tibi vel*, nec sine autoritate Cod. Palat. et al. Vide Gronovium ad Senecæ Nat. Quæst. 1. 16.

3 *Materia est*] Argutissime poëtæ malo dictat materiam carminis, vel Deucalionem, vel Phaëthontem: qua monet carmina Bassi digna esse, vel aquis, vel flammis.

Epig. liv. Apollonius, qui modo (Epigrammate 22. supra) scripsit et edidicit, nunc tantum profecit, ut unum aliquem etiam duri nominis possit salutare, nec tamen scripserit. Iron. *De Rhetore Apollonio.* Scribe, *Apollodoro*, ut supra.

Epig. lv. 1 *Dic mihi, &c.*] Vide Alciati emblema de Aquila Jovem gestante, et ibidem Minoëm.

3 *Pueri . . . de Ganymede loquor*] Ganymedes quem in Jovis gratiam rapui.

Epig. lvi. Martialis hoc Epigr. docet, non esse locum in Urbe bonis artibus. Citharœdos, choraulas, præcones, et hoc genus hominum reg-

mare, ditescereque: Ciceronem et Maronem prope exulare.

3 *Omnes, &c.*] 'Quando artibus honestis Nullus in urbe locus,' &c. Juven. Satyr. 3.

6 *Famæ suæ*] Quam maximam habuit, et morum et doctrinæ.

7 *Si versus facit, &c.*] A sterili et inutili poëtices studio illum omni ratione averte.

9 *Discat*] Discat citharœdi artem, discat fieri citharœdus. Hellenism. Vide Jos. Mercerum ad Epist. 19. lib. 1. Aristæneti. *Citharœdus*] Citharœdi hac tempestate in pretio. Epigramm. lib. 3. vers. 8. *Choraules*] Qui in choro tibia canit.

11 *Præconem facias*] Præconum enim ars tunc temporis ad invidiam usque fructuosa. Vide Epigramm. 8. lib. 6. *Architectum*] Præter privatorum enim in ædificiis hac tempestate luxum, et Domitianus templa et alia publica instauravit: Epigr. 4. lib. 9.

Epig. lvii. 1 *Dominum*] *Sir. Noli tibi*] Alii *nolo*, minus bene.

2 *Servum, &c.*] Ironice et scoptice.

Epig. lviii. Epicurea παραίνεσις, commodis præsentibus fruendum hodie, καὶ μηδὲν ἀναβαλλόμενοι.

1 *Cras te victurum*] De præsentibus fruendis Epigr. 16. lib. 1. et Epigr. 90. lib. 2. Anthol. cap. 47. *Cras dicis, &c.*] Et cras hoc comperendinat juvenis ignavus apud Pers. Satyr. 5. vers. 66.

5 *Jam cras, &c.*] Ita protrusisti horam, ut hora fere jam protruserit te, senem factum.

6 *Cras istud quanti, &c.*] Cras hoc tuum quod præteriit non potest redimi: futurum quantuli? facili sane pretio, imo nullo, quia sponte venit, si velis uti. Sed vide Senec. Epist. 12.

7 *Hodie jam vivere, &c.*] Epigrammate 16. lib. 1.

Epig. lix. 1 *Argentum, aurum*] Vasa argentea et aurea. *Misimus*] In Saturnalibus. Epigr. 46. lib. 2. vers. 1.

2 *Causa tua*] Ut tibi parcam, ne majora ex more remittas, ut seq. versu. Vide et Epigr. 18. supra.

4 *Exoneratus eris*] Liberatus onere remittendi munera, quibus respondeas levibus et fictilibus his meis.

Epig. lx. Mordet mordentem canem, eique negat immortalitatem nominis, quam a Poëta carpendo volebat exprimere.

2 *Gannitibus, &c.*] Conviciis tuis et maledictis. Gannire canum est: ut alii, vulpium. Proprie ergo dixit 'gannitibus,' quia antea dixit 'Adlatres.' Gloss. 'Gannit, σκύζει.' Impense bene, quia utrumque canum. *Herald.*

3 *Certum est hanc, &c.*] Non vivet, non notum erit posteritati nomen tuum in carminibus meis, vel infami nota inustum.

7 *Miser, necesse est*] Quia invidus. Epigr. 41. lib. 1. et supra Epigr. 29. vers. 9.

10 *Pellem rodere, &c.*] Qui maledicos velint maledictis insectari. Allusum vult Erasmus ad proverb. 'Canis caninam non est.' Varro lib. 6. L.L. Vide Epigramm. 2. lib. 13. vers. 3. Horat. Epod. 6.

11 *Nos hac, &c.*] Ego ab hac libidine et contagio maledicendi me contineo; scabie ejus nolo me contaminare; nolo pruritum ejus scabendo levare.

Epig. lxi. Elegantissimum Epigr. quo nonnullorum stupiditas traducitur, qui formosulos juvenes uxoribus suis adhærere patiebantur sub officii domestici prætextu. Respexit hoc Epig. B. Hieron. pluribus locis l. 1. adversus Jovinian. *Herald.*

1 *Crispulus*] Crispatus crines, et delicatus.

4 *Sellam cubito, &c.*] Incumbit, innititur sellæ uxoris tuæ.

6 *Crura gerit, &c.*] Cui crura depilata. Epigr. 29. lib. 2. vers. 7.

7 *Uxoris, &c.*] Est procurator, qui uxoris negocia obit.

8 *Sane certus, &c.*] Martialis resp.

Is tibi sane propter diligentiam, attentionem, formam, et vultum videtur esse procurator acer; ego autem perspicio illum esse mœchum, quo non Aufidius insignior. De quo Auf. Juven. Satyr. 9. vers. 25. Possunt et hæc Mariano collaudanti crispulum hunc, et præferenti ejus diligentiam attentioni Aufidii Lusci, qui e decuria scribarum factus est prætor, continuari, usque ad 'O quam dignus,' &c.

11 *Alapis*] De alapis ac salapittis, quibus stupidi et de uxoribus suis parum sollicitì objurgabantur in mimis, vide Heraldum ad Arnob. l. 7.

12 *Res uxoris agit*] Cum indignatione repetit hoc Poëta. *Res nullas Crispulus iste*] Nulla negocia, nullas in foro uxoris tuæ partes agit iste procurator Crispulus; immo tuum locum et vices supplet in thalamis iste mœchus.

Epig. lxii. 1 *Jure tuo nostris, &c.*] Hortum se hospitibus offerre dicit; si hospites sumptum et suppellectilem offerant.

2 *Si potes in nudo*] Mihi enim neque sellæ, neque lecti sunt.

4 *Nam mea jam, &c.*] Meam enim supellectilem, lectos, sellas, &c. alii jam hospites attriverunt, atque usu tanquam suam factam et a domino alienatam consumpserunt. Vel mea supellex jam victa et perdita succubuit. Metaph. sumpta, vel, ab arena, in qua victi tollebant digitum in signum τῆς ἥττης; Epigrammate 29. lib. Spectaculorum; vel, a licitationibus, in quibus digito sublato se quis profitebatur emptorem seu conductorem. Cicero 3. in Verrem: 'Junius patruus tollit digitum,' &c. Vide Brissonii Form. lib. 6.

5 *Culcita*] Culcitæ tomento fartæ erant: et dicit Poëta non modo se male fartam, sed omnino nullam habere, quam lecto injiciat. De culcita, plura lib. xiv.

6 *Putris et abrupta, &c.*] Et fasciæ cancellatæ, quibus lectus tenditur, cadunt putres, rupta reste, *the bed-cord.*

Epig. lxiii. 1 *Quid sentis, &c.*] Cæcum φιλαυτίᾳ Ponticum ironicos laudat, et irridet.

3 *Admirer, &c.*] Respondet Martialis.

4 *Regulus*] Caussidicus ille nobilis, et bipedum nequissimus. Sic Epigr. 16. lib. 4. vers. 6. Vide Epigr. 13. et 112. lib. 1.

5 *Sic bene Cæsar*] Ut vir bonus es, o Martialis, et candidus judex. Est ergo formula bene precandi. Vide Brisson. lib. 1.

6 *Imo tibi*] Imo tibi, o Pontice, respondet Martialis, sic faciant Domitianus et Jupiter bene, ut ego bene sentio de tuis libellis; id est, faciant male; neque enim vere et ex animo probavi, sed ut tuæ subservirem φιλαυτίᾳ, ut qui, male sanus, palpum malis, quam judicium rectum. Vide Epigramm. 76. lib. 8.

Epig. lxiv. Invitat se ipsum ad genialem vitam, quod omnibus moriendum, etiam Cæsaribus.

1 *Sextantes duos, &c.*] Triens 4. cyathos, sextans duos continet cyathos, et est sexta pars sextarii. Epigr. 28. lib. 1. vers. 2. *Calliste*] Minister Poëtæ.

2 *Æstivas nives*] Aquam nivatam seu gelidam e nivibus expressam, qua vina generosissima diluebant; Epigr. 117. lib. 14. vel decoctam et vitris demissam in nives ut refrigeretur. Neronis inventum. Gruterus, *solve nives.* Antiquæ hæ deliciæ. Senec. Epist. 79. 'O infelicem ægrum! Quare? Quia non vino nivem diluit: quia non rigorem potionis suæ, quam capaci scypho miscuit, renovat fracta insuper glacie.' Sed et meram nivem bibebant: unde Mart. lib. xiv. 'Non potare nivem, sed aquam potare rigentem De nive, commenta est ingeniosa sitis.' Ex utraque consuetudine, ut opinor, Plin. lib. 19. cap. 4.

'Et ipsa naturæ elementa vi pecuniæ discreta sunt. Hi nives; illi glaciem potant, pœnasque montium in voluptatem gulæ vertunt. Servatur algor æstibus, excogitaturque ut alienis mensibus nix algeat.' Nix autem venalis erat ad hunc usum. Cæterum aqua nivata utebantur etiam ad lavationem *οἱ ἄσωτοι καὶ διάθρυπτοι τῶν πλουσίων*. Quomodo autem servaretur nix ista, docet Plutarch. lib. 6. Symp. Probl. 6. *Herald.*

3 *Pinguescat nimio, &c.*] Unguentis delibuti et floribus coronati convivabantur Veteres. *Pinguescat nimio*] Sic *λιπαροὺς πλοκάμους* dixerunt Græci. 'Nimio' autem, id est, multo. Gloss. 'Nimis, ἄγαν, πάνυ, σφόδρα.' Plaut. in Amphit. 'Legiones educunt suas nimis pulchris armis præditas.' *Amomo*] Unguento inde facto, cum valetudinis, tum voluptatis causa.

4 *Rosis sutilibus*] Coronas e rosarum foliis consuebant. *Sutilibus*] Plectilibus, quæ e ramulis innectebantur plectebanturque, unde et dictæ; ut 'serta' a serendo: 'sutiles' ergo, quæ e floribus, mero imprimis rosarum folio, consuebantur. Florum itaque fasciculis coronisque capita revincti in conviviis potare soliti erant: primum quidem hederaceis et ex apio; mox myrteis, quippe quæ adstringunt, et vini exhalationes arcent: tum e rosis, quæ et gravitatem capitis sedant, et potione æstuantes refrigerant. Corona insuper, plenitudinis et libertatis symbolum, festis conviviisque competit, ut et capiti, quod rationalis animæ sedes. *Farnab.*

5 *Jam vicina*] Gruterus mavult e Mss. *Tam vicina, &c.* Et recte. Pro eo quod solebant conviviis inferre sceleton vel oscillum, ut eo conspectu admonerent præsentes, caperent voluptates, antequam isti similes fierent, quod brevi futurum erat. Martialis mentionem facit sepulcri Cæsarei, quod propinquum erat, et proximum ei loco, in quo potabat. *Gronov.* *Vicina jubent nos*] In valle Murtia erat sepulchrum Augusti. Vel, propiora, quam illud Cariæ Mausoleum. *Vivere*] Vita uti, genialiter vivere. Epigr. 16. lib. 1. vers. 4. *Mausolea*] Sepulchra Augusti, imperatorum, atque cognatorum, ab Augusto extructa ad similitudinem Mausolei Artemisiæ: Epigr. 1. lib. Spect. vers. 5. Vide Epigr. 59. lib. 2. vers. 2.

6 *Deos*] Imperatores, qui se pro iis haberi volebant.

Epig. lxv. Refertur hoc Epigramma ad Carpophorum, quod admodum affine Epigramm. 27. lib. Spect. sed laudem totam tribuit Domitiano. Et tamen non ab ipso Domitiano confectas has feras ex hoc versu potest colligi: 'Reddatur si pugna triplex pastoris Iberi, Est tibi qui possit vincere Geryonem.'

1 *Astra, &c.*] Cœlo donavere Herculem gesta sua, etiam ingratiis Junonis.

2 *Nemeæ terror, &c.*] Leo in sylva Nemeæa interfectus ab Hercule; Epigramm. 27. lib. Spect. vers. 3.

3 *Et castigatum ceroma, &c.*] Castigatum ceroma, est destrictum: qui enim luctabantur, stringebant invicem. Manilius: 'In varias destringunt membra palæstras.' Frustra dubitat Ramiresius, utrum, stringo lucta corpus, an, stringo palæstræ pulvere, intellexerit. Ita stringendo castigabant ceroma, id est, destringebant. Eo Virgil. exerceri palæstras dicit, 'oleo labente,' hoc est, castigato ceromate. Hoc enim proprie est 'castigare,' stringere, vincire: non loro cædere, aut cesto, ut putat vir summus ad Persium; sed loro cingere. Quod Martialis 'castigare ceroma' dixit, id alibi appellavit 'ceroma terere.' Et lib. 3. perdere oleum. Vide latius et accuratius ea de re disserentem Cl. Virum Gronovium in lib. 2. Sylv. 6. pag. 146. *Et castigatum Libycæ*] Et Antæi Li-

byci insolentia in provocandis ad palæstram hospitibus ab Hercule castigata morte. *Ceroma*] Quod hic ponitur pro ipso Antæo ceromate inuncto. Ceroma ergo fiebat ex oleo, pulvere, et cera commixtum, quo ungebantur Athletæ. *Libycæ palæstræ*] Lybici certaminis: nam sumitur hic pro ipsa lucta et certamine, quod in Libya commissum est. Vide Epigrammate 57. libro 3. versu 25.

4 *Eryx*] Veneris filius ab Hercule cæstuum certamine devictus. Virgil. 5. Æneid.

6 *Nec rectas*] Aversas, per caudam tractas. Virgil. 1. Æneid. *Cacus*] Vulcani filius triceps erat, fur et latro, eoque viatoribus timebatur. Qui ideo boves in antrum suum aversas trahebat, ne quærentibus factum deprehenderetur, cum vestigia foras ducerent, non intro.

7 *Ista tuæ, Cæsar, &c.*] Hæc vel ista omnia Herculis facta collata cum Cæsaris spectaculis in Amphitheatro, quota pars sunt? quasi diceret, minima.

8 *Majora*] Dicit ergo Poëta, Romæ in Amphitheatro majores bestias monstraque uno die, et quidem dimidiato et matutino, confici, quam Hercules tota vita confecit. *Novus dies*] Matutinum spectaculum, quo bestiarii cum bestiis depugnabant: post meridiem, qui supererant, inter se.

10 *Collocat hasta sues*] Interficit. Metaph. sumpta ab antiquo collocandi cadaveris more: de quo multa Lipsius lib. 1. Elect. cap. 6. Sic προτίθεσθαι Græcis. Et non solum pro, collocare in vestibulo ædium; verum et in loco publico, ut pro Rostris Romæ, ubi et laudatio peragebatur. *Her.* *Tua hasta*] Pro Carpophori hasta, qui est tuus venator; quodque ipse fecit, tu videris fecisse.

11 *Pastoris Iberi*] Geryonis, tricorporis, Hispanorum regis. Vide Mythologos. Sed res ita se habet. Geryon tres habuit filios Geryones, quos Hercules Libycus, cum in subjectos Hispanos tyrannidem exercerent, comparato exercitu, ex provocatione unus omnes, tres solus confecit. Unde nata est fabula, Geryonem tricipitem ab Hercule victum. *Rad.*

12 *Qui possit, &c.*] Carpophorus, seu quis alius: Libro Spect. Epigrammate 27.

13 *Numeretur bellua Lernæ*] Hydra, numerosum (repullulantibus quæ excidebantur capitibus) malum. Epigram. 27. lib. Spect.

14 *Improba Niliacis, &c.*] Non tamen conferenda est cum Crocodilis Niligenis, qui in theatro interfecti sunt.

15 *Pro meritis, &c.*] Conclusio ex adulatione et comparatione gestorum ab Hercule et Domitiano. Ex quibus par præmium vel majus sit Domitiano exspectandum. Dii Herculi ob ærumnas et labores cito dederunt cœlum: tibi sero dabunt; tam sero, ut nec adhuc dederint, nec daturi sint unquam. *Rad.*

16 *Sero dabunt*] Ut diu præesse et prodesse Reipubl. possis. Sic Epigram. 39. lib. 8.

Epig. lxvi. Cum adeo sis inhumanus, ut nec salutes nec resalutes (ut Epigr. 51. supra), quoniam tibi non placet 'Salve' illud vel 'Ave' in congressu solenne; tibi inhumano et quasi mortuo dicemus usque 'Vale,' vel 'Æternum vale:' qui mos Veteribus fuit salutandi mortuos, qui resalutare non poterant. Vide Epigramma 8. libro 9. et Lucianum: ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος.

2 *Sic erit æternum*] Tunc enim salutaberis, neque resalutare poteris. Placet ut legatur, *Æternum, Pontiliane, vale*, conjunctim, ut sint verba salutantis Pontilianum, jam μηδὲν ὄντα. Virgilius 11. Æneid. 'Salve æternum mi maxime Palla, Æternumque vale.' Nota res, et verbi ac φράσεως proprietas. Inde autem nata, quia existimabant miselli illi τοὺς μακαρίτας se in

æternum amittere. *Herald.*

Epig. lxvii. Sub tecto et tegulis, ubi nidificant hirundines, Martialis habitabat, avesque contubernales habebat hirundines; ex quibus unam cum reliquis non avolasse in autumno notarat; eamque a reversis altero vere laniatam. Et brevi fabulam Prognes exponit. *Rad.*

1 *Hibernos peterent, &c.*] Cum hirundines, appetente jam hyeme, a nobis advolarent Africam (teste Plinio), unde verni nos visunt.

2 *Atthides*] Hirundines; a Progne, Pandionis Atticæ regis filia, in hirundinem conversa. *In nidis una, &c.*] Hoc forte sub tegulis, ubi scalis habitavit tribus, in contubernalibus suis hirundinibus animadverterat Martialis.

3 *Nefas ad tempora, &c.*] Mansisse contra morem et naturam hanc hirundinem deprendere cæteræ, vere reversæ.

4 *Suæ*] Ejusdem generis aves, cognatæ inter se: 'profugam,' desertricem agminis; quod, ut in re militari capitale est, ita fuit huic hirundini, cum discerperetur. *Raderus.*

5 *Sero dedit pœnas, &c.*] Alludit ad fab. Prognes, quam dicit tum discerpendam fuisse, ubi ipsa suum filium Itym discerpebat: simulque ludit in verbis 'discerpi' et 'lacerare.' Vide lib. 6. Metamorph. Ovid. et apud Mythologos.

Epig. lxviii. Aureus color capillorum Germanicorum, καὶ πάντων σχεδὸν τῶν πρὸς ἄρκτον οἰκούντων. Juvenal. Satyr. 13. 'Cærula quis stupuit Germani lumina? flavam Cæsariem?' Emptæ autem hæ comæ a plerisque mulieribus, capillorum colorem mentientibus. *Herald.*

1 *Arctoa de gente, &c.*] E Germania, quæ ad Arctum. Germani autem flava cæsarie spectabiles.

2 *Ut scires, &c.*] Ut videas, quam impudenter fucum facias meretricium, cui placet caliendrum, seu coma empta et factitia, quæ vel Germanos flavo colore superet. Matronæ autem nigra, lupæ flava gaudebant coma. Videtur hujus Epigr. argumentum desumptum ex Ovid. lib. 1. Amor. Eleg. 14. 'Nunc tibi captivos mittit Germania crines,' &c.

Epig. lxix. Ingens et æternum æterni Ciceronis elogium: et simul execratur scelus Antonii.

1 *Phario*] Ægyptio. Notant autem historiæ omnes, pessimum istum Eunuchum Pothinum, qui magno illi Pompeio perniciem molitus est, justas tandem sceleris sui pœnas luisse. Vide Epigr. 65. lib. 3. unde huic fax. *Nil objecture*] Nihil habes quod illi exprobres.

2 *Levius tabula, &c.*] Minus tota proscriptorum tabula nocens, quam uno Cicerone.

3 *Romana, &c.*] In Ciceronis os: 'Quod tibi, Roma, caput, cum loquereris, erat.' Epigr. 65. lib. 3. vers. 4.

4 *Nec Catilina nefas*] Si revixisset; cui tamen major odii caussa Ciceronis, quam tibi.

5 *Impius infando, &c.*] Popilius Lenas, percussor Ciceronis, qui illum capitis reum defenderat.

6 *Tantis opibus, &c.*] 250000. drachmis Atticis. Appian. lib. 4. Tanto ergo pretio emisti silentium, recisa Ciceronis lingua. *Una lingua*] Ciceronis, qui te Philippicis exagitavit.

7 *Quid prosunt*] Quasi dicat: Frustra laborasti in emendo hoc tam pretioso silentio; quod tamen haud prodest; nam, ut sequitur, 'Incipient omnes pro Cic. loqui.'

8 *Incipient omnes, &c.*] Omnes jam in crudele hoc tuum facinus invehentur. Sic Epigr. 82. lib. 2.

Epig. lxx. Syriscum libertum, ganeonem et conturbatorem illustrem, inter paucos dies decoxisse ait centies centena millia HS. id est, ducenta quinquaginta millia Philippæorum. Syriscus autem est nomen fictum et servile. Syri enim plerique

servi a poëtis introducuntur.

1 *Infusum, &c.*] Donatum.

2 *Plenum, &c.*] Justum, integrum centies. Epigr. 37. lib. 4. vers. 4.

3 *Sellariolis, &c.*] Ganeis et tabernis, ubi non honeste accumbebant, sed ventri indulgebant sedentes. De sellaria item vide quæ Torrentius ad 43. cap. Suet. Tib. Sic 'sellariam' appellavit cellam suam, et sedem arcanarum libidinum Tiberius: Sueton. in Tib. Hinc illustrandus Juvenal. Satyr. 10. 'Tutor haberi Principis, Augusta Caprearum in rupe sedentis, Cum grege Chaldæo?' Nota 'sedentis,' propter sellariam. *Herald. Vagus popinis*] Quo honesti homines, imo et paulo honestiora mancipia raro intrabant, præcipue Athenis. Sed nunc apud nos, O mores!

4 *Peregit*] Consumpsit, decoxit.

5 *Comesse*] Comessationibus absumpsisse.

6 *Quanto major, &c.*] Atqui id non justis conviviis et cœnis, sed jentaculis, prandiolis, repotiis, &c. in quibus non accubuit. Quasi dicat: Quantum consumpsisset, si accubuisset, id est, si convivium justum apparasset.

Epig. lxxi. Invitat Faustinum æstu fervente in Trebulanum agrum, ipso Tibure frigidiorem.

1 *Trebula valles*] Oppidum seu vicus in Sabin.

2 *Cancri mensibus, &c.*] Julio mense, quo Cancer solem accendit, et Augusto, quo Leonis fervent pectora. Epigr. 57. lib. 4. vers. 5. 6. 7.

3 *Rura Cleonæo*] Rura Trebulæ te invitant. *Rura Cleonæo*] Rura Trebulana nunquam usta sunt calore Solis; Augusto mense, quo leo ardet, semper frigida sunt, etiam summa æstate.

4 *Domus Æolio, &c.*] Villa Austro exposita. Venti in Æoli ditione esse perhibentur. Notus autem proprie ab Æolia Italiam adflat: et a meridie spirat ventus humidus, unde recte supra Poëta humidam Trebulam vocavit.

5 *Longas his, &c.*] Æstatem longam, dies æstivos longos.

6 *Hibernum jam tibi Tibur erit*] Tibur frigidissimum habitum, si Trebulæ conferatur, videbitur hyeme fervere. Epigr. 57. 60. et 62. lib. 4.

Epig. lxxii. Jocus ex nomine Bacchi sumptus: Græcis enim διμήτωρ, seu bimater dictus: quasi duas habuerit matres: Jovem, ex cujus femore natum aiunt, et Semelen Cadmi filiam, ex qua denuo flammata, velut igne, prodiit. Qui in monstroso Bacchi διμήτορος καὶ διθύρου, Jovis scilicet femore perfecti et renati, partu, monstroso ludit ingenio, Jovem Bacchi matrem vocans, cur non æque ἀτοκεὺς et Semelen appellat patrem Bacchi? Verum non tam rationem et analogiam hic vel ignoravit vel non examinavit Martialis, quam jocum affectavit. Vide Mureti Var. Lection. 19. cap. 1.

Epig. lxxiii. Vide lib. 7. Epigramm. 2. quod huic consonat.

Epig. lxxiv. 1 *Pompeios, &c.*] Cneius, Pompeii Magni filius, interiit in Europa, victus a Cæsare ad Mundam in Hispania: Sextus periit a militibus Antonianis, interceptus Mileti in Asia. *Sed ipsum, &c.*] Pompeius Magnus occisus, ut Epigr. 65. lib. 3. vers. 1. in Libya, seu Africa, ad Pelusium Nili ostium sepultus est. Strabo lib. 16. in monte Cassio sepultum refert.

2 *Si tamen ulla tegit*] Neque enim constat an sepultus fuerit. 'Jacet ingens litore truncus,' dixit Virgil. de Priamo, sed respexit Pompeium, 2. Æneid. et illud, 'Marmoreo in tumulo Licinus jacet, at Cato parvo, Pompeius nullo. Quis putat esse Deos?'

3 *Toto si spargitur orbe*] Per tres orbis partes, quæ tum notæ, nondum inventa America. De his autem 3. partibus Pompeius triumpharat: 'Et, quasi non posset tellus tot ferre sepulchra, Divisit cineres.' Petronius antea, de Crasso, Pompeio, Jul. Cæsare.

EPIG. LXXV. 1 *Legis caussa nupsit, &c.*] Quæ lege et jure nupsit. Sed ludit Poëta cum a notatione 'legis' et 'legitimæ,' tum ab homonymia τοῦ 'legitimam:' quasi dicat: Adultera Lælia nupsit Quincto mœcho: ideoque metu legis Juliæ in adulteros latæ et a Domitiano revocatæ. Vide Epigr. 7. lib. 6. Lege et 88. Ausonii. Uxor legitima erat νόμιμος, quæ secundum leges in manum mariti convenerat κατὰ νόμιμον σύνοδον, ut loquitur Philo alicubi; et opponitur παλλακῇ et concubinæ. Hic ergo uxor legitima, quæ Juliæ legis metu nupsit. *Herald.*

EPIG. LXXVI. Jocus in Cinnam pauperem, a comparatione Mithridatis, veneno adsueti, et Cinnæ, fami.

1 *Profecit poto, &c.*] Vide Plin. Nat. Hist. lib. 25. cap. 2. et A. Gell. lib. 17. cap. 16.

EPIG. LXXVII. 2 *Ferre oleum*] Assentationem et blanditias potentiorum auribus instillare. Vide adag. 'Ferre ore oleum.' *Auriculam*] Al. *auricula*: id est, te esse aure supina, qui alios audire adverseris: inverso adagio, 'Oleum ore gestare:' quod de eo dicitur qui loqui cavet. Vide Epigram. 42. lib. 6. Vel Poëta hic habitum capitis in Marullo irridet ac notat, ut qui perinde incedat et caput in dextrum aut sinistrum humerum inclinet, ac si oleum in illa ferret, ac sollicitus esset, ne effunderet; quos incurvicervicum pecus nominant. *Rad.*

EPIG. LXXVIII. Turanii nomen verum est, ad quem Epistola Martialis libro 9. 'Ave, mi Turani,' &c. Singularis fuit poëtæ amicus, quem et fratrem appellat.

1 *Si tristi, &c.*] Ne tristis et solus domi cœnes, poteris apud me cœnare, frugali et parabili mensa contentus. Ad ejusmodi cœnam invitat Persicum Juvenalis Satyr. 11. et Septitium Plinius, Epist. 15. lib. 1. *Tristi domicœnio*] Non quod Turanius pauper; sed quod domi, sine familiarium affatu et usu, tristius quam inter sodales cœnaturus esset.

3 *Si soles προπίνειν*] Apponentur tibi in libationem, promulsidem, antecœnium, gustationem seu gustum, de quo lib. 10. Epigr. 31. vers. 4. lib. 11. Epigr. 32. vers. 4. et Ep. 53. vers. 12. Προπίνειν ergo est, prægustare ante cœnam. Verbum enim 'propino' apud Latinos non de potione tantum, sed de cibo etiam usurpatum reperio. Jul. Capitolin. in M. Antonino: 'Venenatam partem fratri edendam propinans.' Terent. in Eunucho: 'Hunc ego vobis comedendum et deridendum propino.' Et translate aliquem ridendum aliis propinare. Placet Radero quod Bisciola notavit: dicit enim Martialem voluisse dicere: *Non deerunt tibi, si voles προπίνειν, Viles Capp. &c.* Quasi dicat, non defutura illi genera ciborum; quæ, si vellet libare Toranius, desiderium possent excitare bibendi. Hodieque, cum ad bibendum invitamus, id facimus, olivis, porris, &c. Merula vero legendum censet: *Sessiles propinquæ*, id est, lactucæ vulgares in urbanis hortis usque obviæ. Nam, inquit, 'propinare' non de cibo dicitur, sed de potu. Præterea, quis vidit unquam herbas propinari, et in principio cœnæ?

4 *Viles Cappadocæ*] Lactucæ Cappadocæ: lib. 13. Epigr. 14. *Graves*] Odorene? An graves stomacho, capiti, oculis?

5 *Cybium latebit ovis*] Piscis e pelamidum genere concisi frusta, ovis ruptis frixa et tecta. Plin. lib. 32. cap. 11. et Athenæus lib. 3. cap. 52.

6 *Unctis*] Propter oleum cauliculis superfundi solitum. Lips. 5. Epist. Quæst. 1. lib. Gruterus retinet *ustis*, propter ἀντίθεσιν τοῦ 'algentis horti,' quod seq.

7 *Cauliculus*] Coliculus seu cauliculus, a caulibus dictus; brassicæ est interior pars, resecta a caule: ita ut

thyrsus ipse sit brassica, caulis coliculus. Vide lib. 13. Epigr. 17. Sæpe brassica et cauliculi pro eodem sumuntur. *Rad.*

9 *Pultem niveam, &c.*] Pulti ex alicæ farina impositus botellus, qui conficiebatur ex ovi vitellis coctis, nucleis pineis concisis, cepa, porro, thure, pipere, liquamine, et vino; quibus intestinum farciebatur: *a pudding or sausage.* Apic. lib. 2. cap. 5. Erat et χορδὴ αἱματῖτις· Athenæus l. 3. c. 26. *Niveam*] Nempe ex alica sectam: alicæ autem farina candidissima. Botellus ergo genus farciminis fuit, sine carnibus tamen. Alii sanguine fartum fuisse dicunt. Belg. *Een Bloet-worst.*

10 *Rubente lardo*] Fumoso, vel rancidulo.

12 *Marcentes, &c.*] Maturæ, vel duracinæ. Epigr. 44. lib. 1. Brodæus vult aliis dici, 'tempore corruptas:' quibusdam 'liquore plenas.'

13 *Nomen pyra, &c.*] Pyra Syra, ex Syria allata.

14 *Docta Neapolis crearit*] Studiis literarum et gymnasiis celebris. Neapolitanæ autem castaneæ laudatæ, quæ et torrentur et elixantur.

16 *Vinum tu facies, &c.*] Vinum qualecunque sapiet tibi non ante sitim bibenti. Ita Socrati ποτὸν πᾶν ἡδὺ ἦν, διὰ τὸ μὴ πίνειν, εἰ μὴ διψῴη. Xenoph. Apomnem. α΄. Vel, liberalius bibendo videberis approbare vinum meum qualecunque.

17 *Post hæc omnia, &c.*] Quod si vinum tibi moverit appetitum novum, naturali calore accenso; vel etiam vomitu. Hoc autem ante vel in cœna factitabant Veteres ad purgandum stomachum et provocandum appetitum. Juven. 6. vers. 428. Athen. lib. 15. c. 1. et Seneca Epist. 95. 'Vomunt ut edant; edunt ut vomant.' Mox, 'Et vinum omne vomitu remetiuntur.'

21 *Fervens cicer, &c.*] Ab igne coctum: vel, naturæ fervidæ; comburit enim, urinam movet, &c. Athenæus lib. 2. cap. 14. *Tepens lupinus*] Aqua maceratus tepenti.

23 *Sed finges*] Sed cœnæ tenuitatem compensabit libertas et sinceritas, ubi non erit opus simulatione et dissimulatione, ut in mensis divitum.

24 *Tuo recumbes*] Non ficto, non ad alterius gratiam composito.

25 *Nec crassum, &c.*] Nec ego molestus tibi ero, longo volumine legendo inter mensam. Epigr. 52. l. 11. vers. 19. Οὐ μελλοποιοὺς ἐρεῖ καταπαυσάμενος, Antholog. lib. 2. cap. 47.

26 *Gadibus improbis, &c.*] Vide Epigramm. 42. lib. 2. vers. 11. et Juvenal. Satyr. 11. vers. 162.

30 *Parvi tibia, &c.*] Parvi foraminis tibia instar condyli, qui pars est digiti eminens in commissura pugni. Sunt qui, per Condylum, tibicinem intelligant; ut *tibia Condyli.*

31 *Claudiam sequeris*] Aderit et Claudia deliciæ tuæ, quam scio te libenter secuturum. Imo cupies te priorem nobis esse propter eam, quam vel nobis magis adesse velis. 'Et nisi cœna prior potiorque puella,' &c. Horat. Epist. 5. lib. 1. Commodius ergo scriberetur: *Jam nobis cupis esse te priorem.*

EPIG. LXXIX. Zoilum vestium ostentatorem exagitat.

1 *Surrexti*] Mutandæ vestis causa, quum te sudore perfusum fingeres.

2 *Synthesis undecies*] Vestis cœnatoria. Vide Epigr. 46. lib. 2. vers. 3.

4 *Laxam tenuis, &c.*] Ex sudore porosam. Vel 'laxam,' distentam et turgentem: corpus scil. tuum præpingue et obesum. *Rad.*

6 *Frigus enim, &c.*] Quia mihi non ea vestium copia quæ tibi, qui sudare te fingis, ut syntheses ostentes. Sic Epigr. 16. lib. 2. vers. 6.

EPIG. LXXX. Librum Severo censendum mittit, quem immortalem futurum dicit, a Severi et Secundi castigatione prodeuntem. Ordo verborum est: Severe, si vacabis (malim

sensibit), non totam horam mihi dones et imputes, legendo libello.

2 *Imputes, Severe*] Me tibi debitorem ejus facias.

3 *Exigiisque nugis*] Ad examen judicii castigas.

4 *Durum est, &c.*] Objectio ex persona Severi. Non est æquum me otia mea perdere, nugis tuis impensa. *Rogamus*] Resp. Poëta.

5 *Jacturam patieris*] Quasi dicat: Perdes tu quidem ferias; sed rogo perde nostra causa semihorulam.

7 *Improbi*] Qui tibi adjungimus comitem æque gravibus, ac tu, districtum negotiis. *Improbi*] Impudentes, quod hoc abs te petamus. *Secundo*] Libertus hic Lucensis ille? de quo lib. 1. Epigr. 2. vers. 7. An Plinius Junior, qui Nostro amicus (ut testatur ipse Plin. Epist. ult. lib. 3.), qui et Secundus cognominatus est, disertumque eum vocat Martialis, Epigrammate 19. libro 10.

8 *Plus multo, &c.*] Plus tibi castigatori, quam mihi autori. Vide quanti faciat Poëta limam et castigationes doctorum.

10 *Nec inquieta, &c.*] Effugiet mortem; non interibit, ad inferos, ubi saxum ingens volvit Sisyphus, damnatus. Sic Epigr. 2. lib. 10. Marmora inquieta, Sisyphi saxum sc.

13 *Lima momorderit Secundi*] Castigatio, expolitio, Metaph. a fabris.

Epig. lxxxii. Avarum carpit Gaurum, qui, cum Poëtæ ducenta millia HS. in fœnus promisisset, petenti nec decem millia credere voluit.

1 *Quid*] 'In denegando queis pudor est paululum: Post ubi tempus est promissa jam perfici,' &c. Charinus apud Terent. *Promittebas, &c.*] Mutuo, fœnore, vel gratis. *Millia ducenta*] Quinque millia Philippæorum.

3 *An potes, &c.*] Si poteras, inquit Poëta, et nolebas, cur es pollicitus? nonne hoc est turpius, quam si mihi petenti statim a principio negasses, aut nihil petenti nihil pollicitus esses? Quæ noluisti mihi dare, ea tibi habeas; male iis utaris; quæ nec bene tibi vertant. Ita emendavit Scriverius de consilio Scaligeri; cum antea legeretur *dispereas*.

4 *Pusillus homo es*] Μικρολόγος, parvi animi: *a base fellow*.

Epig. lxxxiii. 1 *Insequeris, &c.*] Disparia nobis studia, voluntates diversæ. Sic Ep. 47. l. 12. Vide et Epigr. 46. supra.

Epig. lxxxiv. Queritur nil sibi Xeniorum a Galla missum Saturnalibus; se tantundem Gallæ remissurum Martialibus.

1 *Nucibus puer relictis*] Pueris nucum lusus indultus fuit in Saturnalibus, viris alea. Finitis vero Saturnalibus, revocabantur in scholam pueri a magistris: Plinius Epist. 7. lib. 8. alea viris inhibita; cujus animadvertendæ cura ad Ædiles spectabat.

2 *Revocatur*] In scholam scilicet. Nam Saturnalibus ferventibus cessabant scholæ: exactis aperiebantur.

3 *Proditus*] A rotati concussique fritilli sono proditus Ædili ganeas perquirenti. *Fritillo*] Epigr. 14. lib. 4. vers. 8.

4 *Arcana modo, &c.*] Palam ludere post Saturnalia nefas erat. *E popina*] Ubi lurcones, ganeones, et aleatores ab Ædilibus vestigabantur. Senec. lib. de Vita Beata, cap. 8.

5 *Ædilem rogat*] Neque enim jus Ædili in aleatores, Saturni tempore: quo elapso, pristina eidem auctoritas. Martial. lib. 13. 'Nec timet Ædilem moto spectare fritillo.' Saturnalibus enim forum aleatorium calfaciebant. *Rogat*] Ut sibi parcat, nec in jus trahat. *Udus aleator*] Vino madens.

6 *Saturnalia transiere tota*] Epigr. 89. lib. 4. vers. 2.

9 *Sane sic abeat, &c.*] Nihil mihi misisti nostris Saturnalibus Decembr. Nihil tibi mittam Calendis Martiis. Quæ vobis tanquam Saturnalia sunt; et in quibus celebratus erat natalis

Veneris, missaque mulieribus munera a maritis et amatoribus. Vide tit. Apophoreton, lib. 14.

11 *Saturnalia, Martias Calendas*] Juvenalis Sat. 9. 'Munera fœmineis tractas secreta Calendis.' Sed nihil tritius in tota antiquitate. Idcirco autem docet amandi magister, ne eo tempore puellarum captentur amicitiæ: quia solent tunc temporis plurima pro jure suo flagitare: dicit enim: 'Magna superstitio tibi sit natalis amicæ. Quaque aliquid dandum est, illa sit atra dies.'

EPIGRAMMATUM LIB. VI.

Epig. i. Ad Julium Martialem mittit castigandum novum libellum, ut exire securius, et in manus Cæsaris venire posset.

2 *Martialis*] Ad quem lib. 5. Epigramm. 21.

3 *Si terseris, &c.*] Si acri digiti, auris, judicii censura castigaris. *Terseris*] Ad spongiam ergo alludere videtur, de qua supra lib. 4. Epigr. 10.

5 *Magnas Cæsaris, &c.*] Cæsareas, sic Epigr. 8. lib. 4. vers. 10. *Magnas*] Sunt qui legant *Magni. Cæsaris*] Domitiani.

Epig. ii. 1 *Lusus erat, &c.*] Pro ludo habebantur adulteria.

2 *Lusus et immeritos*] Suetonius, 'Castrari mares vetuit.' Spadonum qui apud mangones erant, pretia moderatus est. Papinius iv. Sylv. de hoc edicto Domitiani: 'Qui fortem vetat interire sexum, Et censor prohibet mares adultos Pulchræ supplicium timere formæ.' Hoc autem ideo vetuit, quia cum memoriam Titi fratris odio haberet, et is Eunuchos amasset, hoc in ejus contumeliam edictum proscribendum censuit. Xiphilinus in Domitiano. *Herald. Exsecuisse mares*] Castrare. *Exsecuisse*] Exsecare, ἐκτέμνειν. Sic 'circumsectos' Judæos dixit Sueton. in Domitian. quos 'circumcisos' vulgo appellamus.

3 *Prohibes, &c.*] Edictis. Sueton. Domit. cap. 7. Xiphilin. Dom. Dio. Amm. Marcellin. lib. 18. Papin. 4. Sylv.

4 *Sine fraude jubes*] Legitime, non ex adulterio.

6 *Et spado, &c.*] Eleganter utrunque conjungit Poëta. Vide Juv. Sat. 1. vers. 22. et Sat. 6. vers. 367. et Epigr. 76. lib. 6. unde huic lux.

Epig. iii. *De filio Domitiani*] Ex Domitia uxore, cujus meminit Suet. cap. 3. Neque enim placet hoc de conceptu Juliæ, quem ipse pater et patruus abortivum esse voluit, intelligi; ut vult Calderinus.

1 *Nascere*] Nascentem puerum alloquitur Poëta, vel potius natum et crescentem; sicut stirpem dicimus nasci dum crescit. *Dardanio*] Trojano, a Dardano. *Promissum, &c.*] Imitatio Virgiliana: 'Julius a magno demissum nomen Iulo.' 1. Æneid. et 'Chara Deum soboles,' &c. hæc autem 'vera,' Domitiani scilicet Dei ac Domini. Epigr. 8. lib. 5.

3 *Habenas*] Imperium Romanum.

4 *Quique regas, &c.*] Imit. Ovidiana: 'Sospite sic te sit natus quoque sospes: et olim Imperium regat hoc cum seniore senex:' 2. Trist. vers. 165.

5 *Ipsa tibi niveo, &c.*] Parcæ Deæ dabunt patrueli tuæ Juliæ filiæ Titi, partes suas: atque Julia pro amore

suo tibi nebit pollice niveo (qui longævitatem figurat) fila aurea, quæ summam portendunt felicitatem: namque ex disciplina Hetruscorum aries insolito colore indutus, regi vel Imperatori omnium rerum largitionem portendebat. Vide quæ ad vers. 229. Thyest. Senecæ.

6 *Phryxi, &c.*] Vellus aureum, quale erat arietis illius quo Phryxus vectus e Bœotia in Colchos transfretavit. *Julia*] Titi filia, neptis Domitiani. Illa ergo Domitiani filium non poterat non, utpote sanguinem patrui, amare: sive amavit, sive oderit, hoc Poëta ex decoro fingit. Sensus ergo est: Julia quasi Dea, Parcarum loco tibi nascenti natoque nebit felicia vitæ stamina et aurea fila, totumque vellus aureum, id est, meram felicitatem.

Epig. iv. Laudat Domitianum, quod legem Juliam de stupris; et Scatiniam de impudicitia, et adulteris puniendis revocarit, atque histrionibus scenam interdixerit; pueros castrari a mangonibus vetuerit, &c. præferique hanc Cæsaris laudem et factum, cæteris omnibus seu triumphis, seu templis.

1 *Censor maxime*] Censuram sibi assumpsit maximam. Suet. c. 8. perpetuam. Dio. *Principumque*] Imperator.

2 *Triumphos*] Ex Dacis sc. Cattis et Sarmatis. Epigr. 2. lib. 2. vers. 6. et Epigr. 19. lib. 5. vers. 3.

3 *Tot nascentia*] Tot nova, et ab integro ex fundamentis erecta, et tot renata seu restituta. Sueton. cap. 5. Eutrop. lib. 7. Cassiod. Chron.

4 *Tot spectacula*] Suet. cap. 4. Vide Epigr. 19. lib. 5. ibid. *Tot Deos, &c.*] Novos Deos, seipsum, patrem, fratrem, et Julium, cum antiquis, Jove custode, Hercule, Fortuna reduce, Jano, &c. Xiphilin. et Sueton. Vide Epigramm. 19. lib. 5.

5 *Pudica est*] Vide quæ ad Ep. 2. supra.

Epig. v. 3 *Nil mihi respondes*] Id est, tacite negas: nam silentium tuum honesta denegatio est. *Tacitum, &c.*] Tacendo videris dicere me non redditurum.

4 *Ideo, &c.*] Ut non reddam, rogo gratis et dono, non mutuo.

Epig. vi. Scoptice excusat Paullam quod amet quatuor comœdos, inquiens eam non facere præter legem Dramatis: quamvis enim in scena plures tribus simul loqui non conveniat, inducitur tamen sæpe persona quarta, quæ vel muta est vel loqui non laborat: id est, parce loquitur. Sed, mentem Poëtæ petat, qui volet, ex Epigrammate 83. libro 9. vers. 8.

Epig. vii. 1 *Julia lex populis, &c.*] Ex quo tempore Domitianus revocavit legem Juliam a C. Julio Cæsare Octaviano contra adulteros latam. Vide Suet. Domit. 7. et cap. 8. et supra Epigr. 2. et 4. primum hoc distichon in ed. Scriveriana desideratur, consilione ipsius? an incuria Typographica? Hoc videtur ex lemmate, ubi Faustini mentio.

3 *Aut minus, &c.*] Intra mensem vel 30. dies Thelesina nupsit decies.

5 *Non nubit, &c.*] Fraudem facit legi, conjugii nomine prætexit adulterium, vim legis eludit, neque jam uxor est, sed adultera legitima. Epigr. 75. lib. 5. vide et 22. Epigr. infra.

6 *Mœcha, &c.*] Quæ simpliciter mœcha est, neque legem ipsasque nuptias adulterat. Epigr. 88. lib. 1. et Epigr. 42. lib. 3.

Epig. viii. 1 *Prætores duo, &c.*] Honores ait jacere et bonas artes: in pretio esse citharœdos, choraulas, præcones, uti et queritur Juvenal. Satyr. 3. vide et lib. 5. Epigr. 56.

5 *Præconi dedit, &c.*] Iis enim temporibus præconum fortuna ad invidiam usque lauta; quod Martiali indignationem excitabat supra Epigr. 56. l. 5. At olim infimorum et miserorum homuncionum ministerium erat. *Her.*

6 *Dignum quid fatuo, &c.*] Immo sapienter fecit, pro more hodierno locandarum filiarum: qui tenuioris conditionis hominibus prælatum elegit generum artis pecuniosæ. Epigr. 56. l. 5.

Epig. ix. 1 *Dormis, Lævine, &c.*] Vel, simulas somnum, ne ejiciaris a designatore Oceano.

2 *Te suscitat Oceanus*] Ludit in ambiguitate τοῦ 'suscitat:' quod significat, excitare e somno et ex equestribus sedibus. Epigramm. 94. lib. 3. vers. 10. et Epigr. 8. lib. 5.

Epig. x. 2 *Ille dabit*] Domitianus.

3 *Templa quidem, &c.*] Suet. Dom. c. 5. vide et Epigr. 1. l. 5. vers. 11.

5 *At quam non tetricus*] Carmen tamen vel libellum supplicem legit vultu non minus sereno, quàm quo jura victis dat, quam quo triumphat.

7 *Dacis*] Epigr. 3. lib. 5.

8 *Capitolinas itque, &c.*] Capitolium ascendit triumphans per viam sacram.

9 *Conscia virgo*] O Pallas, familiare Domitiani numen, quam eximie colit, et cujus filium se esse vult. Epigr. 1. lib. 4. vers. 5. Scite Palladem interrogat: nam ipsum Domitianum interrogare, quare nil donarit, et verecundiæ et impudentiæ fuisset. *Tonantis*] Domitiani. Vide lib. 5. Epigr. 1.

11 *Sic ego, &c.*] Sic ego quærebam, inquit Martialis, sic autem Pallas respondit. *Posita mihi*] Personam scilicet induta mitem: ita Silius: 'Jam bellica Virgo Ægide deposita,' &c. Vel alludit ad statuam Palladis in Capitolio positam sine ægide, ut quam Domitianus habet. Epigr. 179. lib. 14. *Gorgone*] Scuto, cui pictura Medusæi capitis inerat.

12 *Quæ nondum, &c.*] Exspecta modo, dabit, neque enim negavit quia non statim dedit.

Epig. xi. 1 *Quod non sit Pylades, &c.*] Quod nullum hodie reperiatur amicorum par, non est mirum cum nulla inter eos, qui amici esse volunt, inveniatur conditionum paritas, rerum communio, aut studiorum similitudo. Orestis cum Pylade amicitia vel pueris audita.

3 *Nec melior panis, &c.*] Vide Epigramm. 43. lib. 2. et Epigr. 59. libro 3.

5 *Lucrina voras*] Ostrea Lucrina, quæ in laude erant et pretio. *Aquosa Peloris*] Flaccida concha et sine collo, a Peloro Siciliæ promontorio dicta.

6 *Non minus, &c.*] Non mihi minus exacta est tenuis saporum ratio, nec minus deliciarum cupido quam tibi.

7 *Cadmea*] Epigr. 43. lib. 2. vers. 7. *Pinguis Gallia vestit*] Sagum Gallicum crassioris villi. Vide Epigramma 19. libro 4. et Juvenal. Satyr. 9. vers. 30. Pinguiores enim crassioresque olim vestes a textoribus Gallis. Juvenalis Satyr. 9. 'Pingues aliquando lacernas, Et male percussas textoris pectine Galli Accipimus.' 'Pingues lacernas' dicit Juvenalis, παχείας.

8 *Sagatus amem*] Dixit: 'Me pinguis Gallia vestit.' Sagum autem Gallicum erat: quin et ipsum nomen, si credimus Isidoro: sed et Hispanicum.

10 *Marce, ut ameris, ama*] Verum præceptum, et e sapientiæ fontibus. Seneca Epist. 9. Hecaton ait: 'Ego tibi monstrabo amatorium, sine medicamento, sine herba, sine ullius veneficæ carmine: Si vis amari, ama.'

Epig. xii. 1 *Suos*] Mentali quidem restrictione ambigui: 'suos,' at emptitios scilicet, non nativos: sic Epigr. 20. lib. 2. et Epigr. 30. lib. 1.

Epig. xiii. Statuam e candidissimo marmore Domitianus Juliæ, quam impensius amabat, exædificavit, argumentum amoris, quem per cestum Juliæ manu hærentem declaravit, cum eo se percussum, ut olim Jupiter a Junone, et Mars a Venere sig-

nificaret; illumque cestum, ait Poëta, tam verum et potentem, ut videatur ab ipsius Cupidinis collo detractus, imo qui vincat eundem, ut si Juno aut Venus cestum desideret, possit illum non jam a Cupidine, sed a Julia mutuum accipere. *Rad.*

1 *Quis te Phidiaco, &c.*] Quis statuam tuam finxit tanto artificio, ut Phidiæ eximii toreutis superasse, ipsiusque Palladis artem æquare videatur? *Julia*] Filia Titi Imp. et Martiæ Furvillæ, cui impensius amatæ Domitianus patruus insignem statuam tenentem manu cestum, quo se percussum innueret, erexit. *Cælo*] Stilo sculptorio.

3 *Non tacita, &c.*] Ad vivum ita expressa, ut loqui videatur. *Lygdos*] Marmor Lygdinum: e Tauro et Arabia. Epigr. 42. infra.

4 *Vivus in ore liquor*] Omnino hæc vera lectio: sed quid sibi velit, ostendit Gronovius Diatribis ad Stat. capite XXIV. circa finem pag. 153. Vivus liquor est succus ille et sanguis faciei qui splendet e viventi, viva veraque facie: ille fulget in hac statua: loqui putes, et vivo succo os accendi.

5 *Ludit*] Ludibunda et velut tenera ac molli manu gerit cestum, id est, baltheum amoris potentem, Cupidini ereptum, quo Martem Venus, Jovem Juno tactum ad amorem accendere fertur. Vide Gyraldi Syntag. 13. de Venere. *Acidalio, &c.*] Venus Acidalia dicta est ab ἀκίδας, id est, curas quas injicit: vel ab Acidalio fonte in Orchomeno Bœotiæ quo se lavare Gratiæ ferebantur, in hoc autem cingulo omnes inesse Gratias et Veneres canit Homer. Il. ξ. 'Acidalius nodus' seu Cupidineus, pro cesto sumitur, quo percussura videtur Domitianum.

7 *Ut Martis, &c.*] Juno et Venus tanquam minores Deæ a te (ubi conciliatos volunt Jovem et Martem) petant cingulum hoc, quo tu incendis Domitianum Deum et Dom. nostrum.

8 *Ceston et ipsa Venus*] Modo vers. 5. 'Acidalius nodus.'

EPIG. XIV. Difficile Poëta affirmat ingenium excellens artem non ostentare: nullumque fere esse, qui cum aliquid se scire præter cæteros putet, nolit hoc alios de se scire.

2 *Laberi*] Alius hic a Laberio mimorum scriptore.

4 *Virum putabo*] Qui possit famam et gloriam contemnere, non ostentando artem suam ac scientiam.

EPIG. XV. 1 *Phaëthontea, &c.*] Populea. Vide Epigr. 25. lib. 4. vers. 2.

2 *Feram*] Formicam.

4 *Funeribus facta est, &c.*] Simile de vipera, Epigrammate 59. libro 4. vers. 5.

EPIG. XVII. 1 *Cinnam*] Ut habearis nobilis, et Cinna, consulari quidem, sed crudeli viro oriundus. *Cinname, &c.*] Tonsor; de quo Epigr. 64. lib. 7.

4 *Ista ratione dicereris*] Barbara hac Apocope.

EPIG. XVIII. 1 *Sancta Salonini*] Proprie 'Sancta:' nam Manes sancti. Vide Macrob. lib. 3. Saturnal. cap. 3. Virgil. 11. Æneid. 'Tuque, o sanctissima conjux, Felix morte tua.' Nota etiam 'felix' μακαρίτης. Et 'Deorum manium jura sancta sunt,' apud M. Tull. lib. 2. de legib. Et 'Sanctitus' proprie 'justitia erga manes,' ut idem ait in Topicis. Recte igitur in gloss. 'Sanctas, ὅσιος, ἅγιος.' *Herald.* *Terris requiescit Iberis*] In Hispania.

2 *Qua melior, &c.*] Qua umbra non est alia apud inferos sanctior.

3 *Sed lugere, &c.*] 'Absint inani funere næniæ,' &c. Horat. Ode 20. lib. 2. quia 'multa pars mei Vitabit Libitinam: usque ego postera Crescam laude recens:' inquit idem Ode 30. lib. 3. Magna quidem ejus pars est superstes, cui superest gloria ex claris factis, et ex bene meritis nominis celebritas: sed alia hic mens Poëtæ nostri et ratio Pythagorica:

φίλων σώματα μὲν δύο, ψυχὴ δὲ μία: vivit itaque melior Salonini pars in eo quod te superstitem reliquerit, quem vel anima sua chariorem habuit.

Epig. xix. 1 *Non de vi, &c.*] Ineptos hujusmodi et umbraticos causidicos, qui figurarum tumore et sententiarum vanissimo strepitu crepantes, nihil ex iis quæ in usu sunt aut vident aut loquuntur, exagitat Petronius statim ab initio Sat. Ita hic Postumus vel ex alia oratione (ut ait Cicero pro Roscio Amerino) quam in alium reum fuerat commentatus hæc declamavit: vel arcessitos hos artis colores et purpureum, qui late splendeat, pannum assuit caussæ levi, quam actam oportuit de tribus capellis. Vide Lucilii Epigramm. lib. 2. cap. 46. Antholog. unde hoc expressum: vide et Lucianum in Ῥητόρων διδασκάλῳ.

2 *De tribus capellis*] De re levi contendebam cum adversario; et tu perinde ac si de imperio orbis ageretur, memoras gravissima bella: quasi dicat, Mitte hæc et redi in viam.

5 *Tu Cannas, &c.*] Tu nescio quid grande sonas de clade Cannensi, bello cum Mithridate, Hannibale, Porsenna, quem Mutius Scævola adortus est, Epigr. 22. lib. 1. et bellis civilibus Marii et Syllæ: extra chorum quidem, et mira de lente.

8 *Manuque tota*] Omni gestu et actionis viribus; ita magno conatu magnas nugas agis.

Epig. xx. 1 *Mutua te centum*] Heic est χαράκτηρ hominis vani, et, ut aiebat Comicus, lingua factiosi, inertis opera, et sublesta fide. Multi reperiuntur ejusmodi, qui non modo facile promittunt, sed sese ultro offerunt; quorum amicitiam si vis experiri, nihil invenies alienius. *Herald.*

2 *Cum mihi dixisses, &c.*] Quæ est oratio hominis prompti ad beneficia conferenda. Cum ipse me sæpe hortatus fueris prius ut aliquid a te peterem. Jam tamen dubitas, cunctaris, &c.

3 *Inquiris, dubitas*] Solicitus es, qualis ille inficiator ac fraudulentus solet, ut observat Seneca lib. 2. de Benefic. cap. 17.

4 *Nega*] Amarum est diu pendere, æquius erat mihi spem præcidi, tibi metum; quam utrumque sic trahi, sic cruciari. Vide Senec. de Benef. lib. 2. c. 1. et Epigr. 30. infra; et lib. 7. Epigrammate 43.

Epig. xxi. 1 *Perpetuam Stellæ, &c.*] Cum Venus Violantillam duram diu et inexorabilem jungeret tandem connubio stabili Stellæ Poëtæ, dixit, Cape munus quo non potui dare majus. Papin. sylv. 1. *Ianthida vati*] Diminutiv. ab ἴον, ut Violantilla a viola.

3 *Domina*] Violantilla.

4 *Pecces exitiose, vide*] Amore furens et zelotypia.

5 *Cecidi*] Cesto illum mihi conciliatura. Epigr. 13. supra.

6 *Vagus ante toros*] Adulteriis.

8 *Tam frugi, &c.*] Tam continentem et thalamo suo fidelem.

9 *Arcano loro*] Arcanæ virtutis baltheo: de quo supra Epigrammate 13.

10 *Plaga juvat*] Ut illam amet. *Sed tu jam, &c.*] Ut Stella Violantillam et hanc ille vicissim mutua amoris fide amplectatur.

Epig. xxii. 2 *Mœchum modo, &c.*] Qui modo mœchus erăt: Μοιχεύειν μὲν θέλουσι ὃν λανθάνουσι χρόνον, γαμεῖν δὲ ἃς ἐμοίχευσαν, ὅταν ἐπ' αὐταῖς ληφθῶσι, Apollonius apud Philostratum, lib. 8.

3 *Lex Julia, &c.*] Supra Epig. 7. vers. 1. et Epigr. 2. et 4.

4 *Non nubis, &c.*] Supra Epig. 7. vers. 5. et Epigr. 75. lib. 5. et Epigr. 75. lib. 1. *Sed fateris*] Illum fuisse mœchum.

Epig. xxiii. Σύγχρονοι fuerunt Martialis et Juvenalis: acumen sæpe convenit, et vel Philo Platonissat,

vel Philo Platonissat: uter utri acceptum ferat utriusque interpres non dico: verum hoc Epigramma vide expressum Satyr. 6. Juvenalis vers. 196. ibidemque expositum.

Epig. xxiv. Lasciviæ id esse in Charisiano jocatur, quod revera paupertatis erat: ut cui non erat vestis cœnatoria quam sumeret in Saturnalibus, ubi Senatores et equites positis togis induebant syntheses. Vide Epigr. 141. lib. 14. et Lips. 1. Sat. 1. Æque, inquit, lascivum est gravitatem inducere, ubi cæteri pro ritu civitatis lasciviunt, ac lascivire ubi cæteri cives gravia agunt.

Epig. xxv. Marcellinum in Dacia, tirocinia militaria ponentem, monet, ut caute fortis sit: illum nihilominus, ut Ulyssem, patriam propugnare, eique decus immortale parere posse. *Rad.*

1 *Sincera parentis*] Vera, ingenua, ingenio, moribus, pectore patrem referens, fortis forti create: purum aurum a puro auro.

2 *Parrhasio quem, &c.*] Qui mereris tyro in Dacia, quæ spectat ad Septentrionem: militasse eum in Dacis et Getis testantur Epigr. 46. lib. 9. et Epigr. 79. lib. 7. De Parrhasia ursa, vide vers. 3. Epigr. 11. lib. 4.

3 *Ille*] Ego. *Patrius amicus*] Fuit enim familiaris patri, cujus caussa amavit filium.

7 *Bella velint, &c.*] Temere pugnent furiosi, tu caute et uti fortem decet; qui 'non timebit, cavebit tamen.' Senec. Epist. 85. et Arist. Eth. 3. lib. habes enim in te artium ornamenta quibus togatus non minus quam armatus patriam cohonestare possis: 'Licet eminus esse Fortibus: Antæo nocuit temeraria virtus.'

Epig. xxvi. 1 *Periclitatur capite*] In judicio rei dicuntur 'capite periclitari.' Sotadem λείχοντα, capitis vel oris ministerio male usum, 'capite periclitari' ait. Qui patitur, 'ore morigerari;' qui agit, 'capiti illudere' rectius et ambigue dicitur.

Epig. xxvii. Nepotem vicinum hortatur ad genialem vitam.

1 *Bis vicine Nepos, &c.*] Duplici modo ait Nepotem sibi esse vicinum: primo in urbe Roma circa Floræ templum: tum in Sabinis, Ficeliarum oppido: inter quod et Nomentum Martialis prædium habuit. Cluv. Ital. l. 2. c. 9. *Proxima Flora*] Epigr. 23. l. 5. vers. 4.

2 *Ficelias*] Oppidum in Sabinis. Alii leg. *Fregelias:* alii *Ficedulas:* illud frigide sane et contra versum: hoc æque obscure ac Ficelias: rurine illæne fuerint, an in urbe: alii *Ficuleas.* Vide Brod. Miscell. 10. lib. 28. cap.

3 *Est tibi*] Procreasti filiam tui simillimam, quæ plane refert omnibus oris lineamentis patrem, quod argumento est, esse tibi uxorem castam, et filiam hanc legitimam. *Rad.* *Patris signatur, &c.*] Sic Catullus in nuptiis Juliæ et Torquati: 'Sit suo similis patri,' &c. mox, 'Et pudicitiam suæ matris indicet ore:' et Horat. 'Laudantur simili prole puerperæ.'

5 *Tu tamen annoso, &c.*] Ne parce veteri vino, verum bibe uti ante natam filiam: nec reconde vina, sed nummos illi relinquendos. Epigr. 126. lib. 13.

7 *Mustum*] Non vinum a te reconditum, sed quod ipsa levit, et quod cum ipsa simul consenescat.

8 *Amphora, &c.*] Quo enim die, seu mas, seu fœmina nata, condebant vinum novum, ut cum prole cresceret, et die natali inde tantum hauriretur.

9 *Cæcuba non solos, &c.*] Non orbis tantum, sed et iis qui liberos habent, liceat genialiter vivere et Cæcubi cululios exhaurire.

Epig. xxviii. 1 *Libertus*] Lege epicedion Glauciæ Melioris lib. 2.

Sylv. Statii, quod huic concinit ac facem præfert. *Melioris*] Mel. Attedii.

3 *Breves*] Puer enim extinctus. *Patroni*] Melioris Attedii, qui Glauciam etiamnum infantem propter formam et ingenium manumiserat. Epig. seq.

5 *Flaminiæ, &c.*] Viæ Flam. extra urbem, in qua tumuli frequentes.

8 *Messibus peractis*] Alii, *mensibus*: vitiosissime: unde enim bimulo ingenium, mores casti, pudor, &c. prædicta?

9 *Vix unum, &c.*] Prope erat tredecennis.

10 *Qui fles talia, &c.*] Qui Glauciæ fatum immaturum atque Melioris miseram orbitatem defles, sis, precor, felix, neque habeas ex tuo quod fleas: ut lib. 10. Epigr. 61.

Epig. xxix. 1 *Non de plebe domus*] Non pars Niliacæ plebis aut Alexandrinæ, non e familia plebeia: vel, non e grege atque turba domesticorum servorum. sic l. 8. Epigr. 51. *Avaræ*] Avarorum mangonum, quibus hinc quæstus. *Verna, &c.*] Nec es verna venalitius, ita natus domi, ut venum in catasta cum reliquis servis exponerere: sed ita natus, ut merito a Meliore amarere. Statius: 'Non te barbaricæ versabat turbo catastæ.' Epigr. 42. lib. 1. vers. 1. *Catastæ*] Pegmatis lignei, quo venales exponebantur servi: a καταστῆναι: vel, ut Raderus exponit, Est, machina lignea longaque, compedis forma, servis credo venalitiis injecta: unde dicti ipsi servi 'catasti.'

3 *Munera, &c.*] Infans enim manumissus est. Vide et Epigr. præced. vers. 3.

6 *Apollineo, &c.*] Formoso, instar Apollinis.

7 *Immodicis brevis est, &c.*] Pulcherrima quæque brevis ævi sunt: præcox indoles immaturi plerumque fati: τὰ γὰρ περισσὰ σώματα πίπτειν βαρείαις πρὸς θεῶν δυσπραξίαις, Ἔφασχ' ὁ μάντις. Calchas scilicet, referente nuncio Sophocleo in Ajace μαστιγοφ. ex opinione impia, Deos invidere eximiæ et enormiori gloriæ: hinc et fascini adhibiti, sputum, salivæ, aliæque res turpiculæ, quibus gloriam temperari, arcerique invidiam credebant. *Immodicis brevis est*] Hæc fuit antiquorum sententia, immodicis et humanam sortem quæcunque in re superantibus hominibus invidere Deos: et inde fieri, ne inter nos diurnent: quare dicebat Cato Censorius, 'Senilem juventam præmaturæ mortis esse signum.' Plin. lib. 7. cap. 51. Optabant igitur ne quid nimis placeret, ut præcipit hic Martialis: et nimiam laudationem nocere existimabant. Quidam enim prodiderunt esse homines nimia laudatione effascinantes. Vide A. Gell. lib. 9. cap. 4. Et hic proprie 'fascinum.' Unde 'Præfiscine' dixerunt, ad avertendum fascinum. Notus hic Virgilii locus: 'Bacchare frontem Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.' Nota 'mala lingua:' nam 'fascinum' a fando, inquit Festus. Ac Cloatius Verrius quasi βάσκανον dictum autumat, et commode sane et condecenter, ait Gell. lib. 6. cap. 12. Cæterum tota illa opinio ex eo fluxit, quod opinabantur Deos invidere 'enormiori gloriæ,' ut loquitur Tertullianus. Impia sententia. Invidiam autem istam ita metuebant, ut eam quocunque modo placare conarentur; et idcirco res turpiculas puerorum collo appendebant, bonæ scævæ causa, ut notat Varro in libris de Ling. Lat. Quo sane videtur allusisse Plautus in Milite: 'Enim jam dudum gestio, mœcho, hoc abdomen abdimere, Ut faciam quasi puero in collo pendeant crepundia.' Et in suis ædibus hæc προβάσκανα (Mutonia appellat γλωσσογράφος) habebant. Plutarch. et Pollux. *Heraldus.*

8 *Non placuisse nimis*] Ne cito pereat, teque jactura cruciet.

Epig. xxx. 1 *Sex sestertia*] Sensus est: Si mihi tantum donasses sex sestertia, quam pollicitus es, deberem tibi tantas gratias, quantas solverem, si donasses ducenta. Nunc quia sero admodum, et vix tandem, quod promisisti largitus es, amisisti omnem gratiam: qui enim cito dat, bis dat.

3 *Deberem tibi*] Gratiam aut fœnus pro ducentis sestertiis, id est, pro ducentis millibus sestertium. *Rad. Pro ducentis*] Ac si donasses mihi ducenta sestertia: nam quod exponunt, 'sex ratione fœnoris ducentorum,' non placet.

6 *Kalendas*] Menses.

7 *Perdidisti*] 'Bis dat, Qui cito dat, minimi gratia tarda preti est.' Alciat. Embl. 162. Vide Epigr. 20. supra.

Epig. xxxi. 2 *Vis sine febre mori*] Valetudinis forte gratia vigilanti stertis naso, et medicum palpas hac, hoc volui dicere munere.

Epig. xxxii. 1 *Cum dubitaret*] Cum adhuc ancipiti dubioque Marte Otho cum Vitellio pugnaret. *Enyo*] Bellona, furor bellicus. Epigr. 24. lib. spect. vers. 3.

2 *Posset vincere*] Neque enim se Galbæ opposuisset, nisi sperasset sine bello civili rem geri potuisse; atque ubi jam a Vitellianis ad Bebriacum fraude superato, satis superesset spei, integræque fere copiæ, supervenientibus et aliis, odio tamen civilium armorum, et ne periret populus, se pugione transfodit. Sueton. Dio, et Tacit. 2. Hist. *Mollis Otho*] De mollitie ejus, Sueton. cap. 12. et Juven. Sat. 2. vers. 102.

3 *Damnavit, &c.*] Civilia bella exosum Othonem, etiam privatum adhuc, refert Suet. cap. 10. Sed pulcherrime apud Dionem loquitur Otho, quum inquit: 'Multo melius est, multoque justius, unum pro multis, quam pro uno multos interire. Ego quidem Mutius esse malim, aut Curtius, quam Marius, quam Sylla,' &c.

5 *Vel Cæsare major*] Quo vel victore majorem se et meliorem affirmavit Cato.

6 *Major Othone fuit*] Minor certe: Cato enim rebus fractis et desperatis, Otho salvis jam et integris; ille tædio, hic odio belli civilis se interfecit: vitam mollem forti morte cohonestavit. 'Alii' (inquit Tacitus) 'diutius imperium tenuerunt, nemo tam fortiter reliquit.'

Epig. xxxiii. 4 *Tam miser, et fututor*] Et miseria miseriarum hæc est, quod amissis fuga et morte pueris, detrusus est ad mulieres. Scoptice. Turneb. lib. 26. cap. 27.

Epig. xxxiv. 1 *Basia da nobis, &c.*] Vide Epigr. 64. lib. 3. et Epigr. 47. lib. 5.

4 *Cecropio monte, &c.*] Hymetto, monte prope Athenas, Cecropi regnatas, thymo, apibus, et melle celebri.

5 *Vocesque, manusque theatri*] Plausu enim et faustis acclamationibus excipiebantur in spectaculis Imperatores. Et his acclamationibus Imperatori felicitatem comprecabantur. Nota τὸ 'Ῥωμαίους σύνηθες εὐτυχίαν ἐπευχομένων. Nam vox erat 'feliciter.' Aliis etiam blanditiis onerabantur. Vide Tertull. lib. de spectaculis, cap. 25.

6 *Cum populus, &c.*] Ubi plausu et faustis acclamationibus excipitur in spectaculis Cæsar.

7 *Quot arguto dedit, &c.*] 'Mille, deinde centum, Dein mille altera, dein secunda centum,' &c. Catull. Epigr. 5. ad Lesbiam.

8 *Pauca cupit, &c.*] 'Pauperis est numerare pecus:' et Horat. 'numerabilis, utpote paucus,' Epist. ad Pisones.

Epig. xxxv. In molestum causidicum, quem inter dicendum bibentem, ut vires revocaret, horasque orando expleret, Poëta monet, ut si

velit bibere, exhauriat aquam clepsydræ; id est, ut cito finiat orationem, qua occidebat auditores. *Rad.*

1 *Clepsydras*] Horologia aquaria, phialas e vitro, cupro, argento, &c. e κλέπτω et ὕδωρ, per quæ guttatim defluit aqua ad temporum spatia dimetienda, priscis in usu, ut hodie horologia arenaria, *hour-glasses:* clepsydra autem tertiam fere horæ partem continebat. Vide Plin. lib. 2. Epist. 11. et Epigr. 2. lib. 6. et Budæum in Pandect. pag. 371. Lucianus in 'Αλιεῦσι simpliciter ὕδωρ pro clepsydra ponit. Dabantur clepsydræ a judicibus, ut hinc etiam manifestum est, et plures defendenti quam accusanti. Vide Plin. Epist. 9. lib. 4. unde fiebat, ut aliquando Oratores, elaboratas suas orationes, et multarum noctium pretio æstimatas, totas recitare non possent. M. Antoninus Imperator et Philosophus clepsydras Oratoribus liberaliter dedit. Cæterum unaquæque clepsydra effluebat, ut opinor, spatio tertiæ partis unius horæ. Vide Plin. lib. 11. Epist. 11. *Her.* *Magna tibi voce petenti*] Tanquam gratum tibi faceret judex longum dicendi spatium concedendo.

2 *Arbiter*] Judex.

3 *Tepentem*] Mora egelidam. An a sole vel igne calidam? quam supino ore bibis ad vocem et vires reficiendas, simulque ut tempus protrahas: bibendi autem inter agendum morem hunc a suo oratore procul abesse vult Fabius lib. 11. cap. ult.

4 *Semisupinus*] Exprimit gestum bibentis, et ampullam exhaurientis, quum caput supinant, ut ii, qui amphoras totas siccant. *Rad.*

5 *Ut tandem saties, &c.*] Et exhausta tandem clepsydra finias, tuæque voci ac nostris auribus parcas. Vide Turneb. lib. 25. cap. 27.

Epig. xxxvi. Tricubitales et ad omne ministerium instrumentales nasos emungunt aliquanto honestius Epigrammatistæ Græci. Anthol. lib. 2. cap. 23.

Epig. xxxviii. Laudat filium Reguli oratoris, faustaque eidem ominatur, quod tamen votum inane fuit.

1 *Parvus*] Filiolus Reguli: de quo vide Plin. Epist. 2. lib. 4. *Nec adhuc trieteride plena*] Nondum trimulus: ἀπὸ τοῦ τριετοῦς trieteris, spatium 3. annorum, et festum Baccho sacrum, propter expeditionem ad Indos triennio exactam.

3 *Maternosque sinus*] Avidus sc. patris audiendi, negligit matrem; velut jam tum ætatem ingenio præcurrens, nucibus relictis, majora spectaret.

4 *Suas*] In se derivari: vel hæredem non bonorum, sed laudum etiam et virtutum. *Rad.*

5 *Centumque viri, &c.*] Causæ actæ coram Centumviris: qui tamen erant 105. cum ex 35. tribubus singulis terni eligerentur ad judicandum de hæreditatibus. Vide Tacit. Dialog. de Oratorib. et Plin. Epist. 14. lib. 2. et mox vers. 5. vide et Epigramm. 62. lib. 7. vers. 5. *Corona*] Tribunalia circumstante.

6 *Julia tecta*] Julia Basilica, Julii Cæs. templum in foro, in quo cogebantur c. virorum quatuor concilia ad caussas de testamentis audiendas. Vide Plin. Epist. 21. lib. 5. et lib. 6. Epist. 33. vide et Jani Parrhasii Epist. 57. *Placent*] Reguli filio placent actiones apud Centumviros; quasi et ipse jam cuperet insistere vestigia patris.

7 *Acris equi suboles, &c.*] Alludit ad Horat. 'Fortes creantur fortibus et bonis: Est in juvencis, est in equis patrum virtus,' &c.

8 *Molli fronte*] 'Ακέρως, nondum cornutus.

10 *Natum*] Filium, paternæ eloquentiæ æmulum. *Duos*] Maritum et filium. Irritum autem hoc fecerunt Parcæ votum. Vide 2. Epist. 4. Plin.

Epig. xxxix. Adulteria uxoris Ma-

rullæ jocando commemorat Cinnæ: nam Cinna habebatur pater septem liberorum, quum nullum procreasset: simul sordes adulteriorum accusat, quod mulier sectetur moriones, pistores, servos, &c.

4 *Sed in grabatis, &c.*] Sed a servis tibi geniti: vel in grabatis, quæ humiliorum servorum lecti sunt: vel super tegetibus, quas lupæ, ut et servi, pro lectis habent. Juv. Sat. 6. vers. 118. 'Dormire virum cum senserat uxor, Ausa Palatino tegetem præferre cubili,' &c. Sed nonne allusit Poëta eruditissimus ad dictum Diogenis canis, qui περὶ παιδὸς πεπορνευμένου ἐρωτηθεὶς πόθεν εἴη, τεγεάτης, ἔφη. Nempe τεγεάτης ibi a τέγος, quod et τέγεος; quo verbo 'lupanar' aliquando significari alibi ostendimus. *Herald.*

5 *Furta*] Adulteria.

6 *Retorto crine*] Nam Æthiopes et Mauri οὐλότριχες. Vide Arist. lib. 5. de Generat. Anim. cap. 3. Martial. in Amphith. 'Atque aliter tortis crinibus Æthiopes.' Tales proprie qui prope Nilum habitabant: quod observat Diod. Siculus lib. 3. *Maurus incedit*] Maurum referens. Vide Epigr. 3. lib. Spect. vers. 7. Aristot. lib. 5. generat. anim. cap. 3.

7 *Coci Santræ*] Al. *Cogisantræ*: servi scil. Mauri.

9 *Palæstritæ*] Qui familiam ad palæstram ungit atque exercet. Epigr. 67. lib. 3. et 82.

11 *Lippum, &c.*] Pistorem ab igne lippum.

12 *Cinædi*] Impudica.

13 *Concubino*] Catamito tuo.

14 *Nefas non est*] Est enim concubini tui filius.

16 *Quæ sic moventur, &c.*] Rarum hoc: nam vere scribit Arist. lib. 1. de hist. Animal. cap. 11. hominem solum esse auribus immotis inter animalia: verum accidere aliquando, ut violata pæne naturæ lege, quibusdam aures moveantur. *Herald.* *Ut. solent asellorum*] Hos ut plurimum stolidos ac fatuos esse tradunt Physiognomici; ita ut hunc tanquam morionis filium subsannet Martialis.

19 *Choraulæ*] Epig. 57. lib. 5. vers. 9.

20 *Hybridarum*] Servi liberorum, ingenua matre et servis hominibus natorum, quos Epigr. 85. lib. 1. appellavit 'equites vernas.' Quod cogitans aliquis fecit in Ms. Bodleiano: *Jam vernularum grex.* Hybrida est fœtus ex imparibus parentibus: ut canis ex venatico et gregario: *a mungrel.* Vide Epigramm. 22. lib. 8. *Grex plenus*] Ut musarum e numero novenario, qui Pythagoreis numerus perfectissimus, nempe ab impari unitate primo quadratus, tribusque constans ternariis.

21. *Spado Coresus, &c.*] Qui testibus evulsis ad imprægnandum impotens est, coit tamen. J. C. Scal. Exercit. 275.

Epig. xl. 1 *Tibi nulla, Lycori*] Quondam juveni.

2 *Glyceræ fœmina, &c.*] Jam in flore ipso.

3 *Hæc erit hoc*] Glycera erit anus, ut Lycoris, vivat modo. *Tu non potes esse, &c.*] Tu Lycoris non potes esse puella ut Glycera.

Epig. xli. Ravi laborans poëta quispiam, focale ad fauces et guttur servandum adhibebat. Martialis absurdum ejus factum a contrariis et pugnantibus notat. Tu, quia fauces obligas, ostendis te raucum esse, non posse loqui; idem tamen quum raucus ascendis et recitas, negas te posse tacere. Nec tacere ergo, nec loqui nosti. De more vero fauces obligandi, vide Ep. 142. lib. 14. *Rad.*

1 *Qui recitat*] Vide Epigr. 41. lib. 4. *Et colla revinctus*] Ms. noster: *et tempora vincta*: et mox: *posse tacere*: quod vulg. *nosse*.

2 *Hic se posse loqui, &c.*] Alludere

videtur ad illud Epicharmi: Οὐ λέγειν δεινὸς, ἀλλὰ σιγᾷν ἀδύνατος. Citat A. Gell. lib. 1. cap. 15.

Epig. xlii. A morbo Oppiani sumit occasionem laudandarum Etrusci thermarum, quas lib. 1. Silvarum Papinius eleganter describit: Romæ erant in ipsa urbe: Oppianum autem poëtam sua opinione, non poëtam Martialis judicio, in his thermis luem morbi abstersurum dicit, aut illotum moriturum: Oppianus enim, ut lib. 7. leges, pallidus affectabat poësin, eo solum nomine quod palleret: pallent enim ob studium boni poëtæ. Sed Oppianus naturæ vitio laborabat, non alio.

1 *Etrusci, &c.*] Claudii Etrusci balneis.

2 *Illotus morieris*] Neque enim aliæ thermæ labes tuas et malum colorem (Epigr. 3. lib. 7.) eluere valent. Vel ludit in homonymia τοῦ 'illotus,' ut opponatur 'lauto,' id est, sordidus liberali. Mortui vero lavabantur aqua calida; unde joci occasio. *Herald.*

4 *Aponi*] Patavio vicini, quem celebrat Claudianus Epigr. 3. et Cassiod. lib. 2. Var. 39. *Rudes puellis*] Intacti puellis: scribit enim Theodoricus rex esse in aquis Aponi stupendam quandam continentiæ disciplinam: nam in undam qua viri reficiuntur si mulier descendat, incenditur, et calore exuritur. Vide Cassiodor. Epigr. 39. lib. 2. et Cluver. Ital. lib. 1. cap. 18. vel ad verecundiam forte Patavinarum respexit. Vide lib. 11. Epigr. 17. et Plin. Epist. 14. lib. 1.

5 *Mollis Sinuessa, &c.*] Mollitie cœli et salubritate aquarum laudata Sinuessa Campaniæ urbs. Tacit. Annal. 12. Vide Epigr. 8. lib. 11. vers. 10.

6 *Passeris*] Loci Campaniæ ad inferum mare. *Superbus Anxur*] 'Impositus saxis late candentibus Anxur.' Horat. Satyr. 5. lib. 1. et Epigr. 1. lib. 5.

7 *Phœbi vada*] 'Aquæ Apollinares, calidæ et nobiles, olim 'Cæretanæ aquæ' seu 'Cærites:' juxta Cære opp. Etruriæ. Cluv. Ital. lib. 2. cap. 2. *Principesque Baiæ*] Nobilissimæ aquæ Baianæ.

11 *Taygeti metalla*] Marmor viride ex Taygeto monte Laconiæ. Catachresis, 'metalla,' pro lapide.

12 *Certant*] Marmor Sinadicum e Phrygia purpurei coloris certat marmori Nomadico e Libya flave. *Vario decore*] Colorum varietate certant marmora.

13 *Altius cecidit*] E terra, e lapicidina: vel propter moles marmorum majores.

14 *Onyx anhelat æstus*] Onychium marmor (de quo Plin. lib. 36. cap. 7.) æstu sicco anhelat, sudat tamen. Sensus est, ut vult Raderus: Onyx pinguis seu sudans, anhelat æstus siccos, id est, solem; perinde ac si hominis more æstu balnearum laboret? Nec aliud dicit, quam in thermis Etrusci etiam inter alia marmora reperiri Onychem.

15 *Flamma tenui*] Vapore temperato. *Ophitæ*] Marmor maculis distinctum instar serpentis: ab ὄφις.

16 *Ritus si placeant, &c.*] Sudare sicca cella, frigida lavare, &c. ut seq. Vide Mercurial. cap. 10. lib. 1. et Plin. Epist. 17. lib. 2. et lib. 6. Epist. 5.

18 *Cruda*] Frigida, gelida: nam, a sudatione, frigida se mergebant Lacones, quibus calida omnino erat interdicta, frigida quotidiana. Vide Plutarch. lib. de Institut. Laconicis. Tum porro aquam frigidam vocant 'crudam Virginem:' nam 'Aqua Virgo' nomen aquæ Romæ nobiliss. ut et Aqua Martia. *Virgine*] Epigr. 21. lib. 5. vers. 9. *Martiave mergi*] Aqua, quæ olim Anceia, ab Anco Martio rege, postea a Q. Martio prætore in urbem invecta et instaurata.

21 *Lygdon*] Marmor candidissimum ex Lygdo in Tauro monte.

22 *Aure supina*] Contra, Aure prona. Sic Tacit. 'Obtrectatio et livor pronis auribus accipiuntur.' Quasi dicat: Tu, Oppiane, mihi non auscultans, salutaria monenti, morieris illotus: nam si te non capiant thermæ Etrusci, nullæ capient: jam salubres enim sunt, ut illæ solæ, vel nullæ te curare possint. *Rad.* Vide Epigr. 78. lib. 5. vers. 2.

24 *Illotus, &c.*] Supra vers. 2.

Epig. xliii. Castricus Baias petiverat: Martialis ait, sibi Baiarum loco esse suam villam Nomentanam, dum se penitus a morbo recreet: ægrum enim fuisse, e verbo 'confirmant' intelligas. *Raderus.*

1 *Felices indulgent, &c.*] Nobiles aquis, amœnæ, salubres.

2 *Canaque, &c.*] Quia sulphurea: vel ob reverentiam numinis aquarum.

3 *Nomentani otia ruris*] Secessus in Nomentanam villam meam: de qua, Epigr. 38. lib. 2. *Confirmant*] A morbo recreant.

4 *Casa jugeribus, &c.*] Villa non ultra modum et rationem agri exædificata.

5 *Hic mihi Baiani soles*] Non ultra Nomentanum agrum quæro balnea et delicias (legerim itaque *deliciæ* pro *divitiæ* in seq. versu) quas olim Baiis et in lacu Lucrino quærere solebam.

7 *Laudatas, &c.*] Baias. Lucrinum lacum, Tiburtinam, Martiam, &c. Epigramm. 60. lib. 4.

9 *Nunc urbi vicina juvant*] Me ætate provectiorem, invalidum, et pigrum juvant vicina. *Facilesque recessus*] Suburbani, et quasi ad manum.

Epig. xliv. 2 *Sale*] Leporum, jocorum.

4 *Sic te convivam, &c.*] Et dicteriis instructus tanquam facetus scurra mensas alienas petis.

6 *At si ego, &c.*] At si ego non salse, sed vere dixero te esse impuri oris φοινικίζοντα, nemo te ad poculum suum invitabit, vide Epigr. 15. lib. 2.

Epig. xlv. 1 *Lusistis, satis est*] Concubine et mœcha.

2 *Permissa est, &c.*] 'Verba hæc edicti legis Juliæ:' supra Epigr. 7. vers. 1.

3 *Lectoria*] Mœcha. *Lygdo*] Concubino. Epigram. 39. supra vers. 7.

4 *Turpior uxor erit, &c.*] Nubendo enim fateris tuum cum catamito adulterium. Vide Epigr. 22. supra.

Epig. xlvi. Ex quatuor aurigarum factionibus Veneta Domitiano erat invisa. Aurigæ itaque Venetæ factionis insultat Poëta, ironice collaudans eum quod assiduo conamine moliretur, nec tamen metam contingeret victor. Lucillius lib. 2. Antholog. cap. 23. pigrum cujusdam equum comparat Durateo illi Trojano.

1 *Veneti*] Aurigatoris, seu aurigæ qui in Circo flectebat metas.

2 *Magnam rem facit*] Εἰρωνικῶς. Nempe, qui cum tantopere vapulet, non currat tamen.

Epig. xlvii. *Ad Ianthida Nympham*] Occasionem captat laudandi fontis Stellæ. Æger Poëta furtim hauserat aquam ex fonte Stellæ, quæ ut sibi non noceret, vovit Hiantidi porcam. Hic se votum ait solvere, porroque rogat, ut securus fontem illum Hiantidos bibat. Hiantida enim vocat aquam ab uxore Stellæ. *Rad.*

Ita nympham aquæ vocat ab uxore Stellæ: Epigr. 21. supra vers. 1. et 2.

1 *Nympha*] Numen fontis, Lympha, aqua. *Domestica*] Intra parietes.

2 *Domini*] Stellæ. *Gemmea texta subis*] E vario marmore nitentia, ac si gemmea forent.

3 *Sive Numæ conjux*] Sive e specu Nymphæ Egeriæ conjugis Numæ in valle Dianæ Aricinæ, sive ex fonte Musarum, quibus amica Egeria, vel (ut quidam volunt) una e Musis. Ovid. 3. Fast.

5 *Tibi virgine, &c.*] Nymphæ quam clam hauserat, furti piaculum, porcam immolat Martialis, ut hædum

Blandusiæ, fonti Horatius, Ode 13. lib. 3.

6 *Furtivam, &c.*] Cur furtivam maluit quam ab amico donatam? An ex superstitione? An quia dulcior aqua furtiva?

7 *Gaudia fontis*] Usum aquæ furtivæ non insalubrem.

Epig. xlviii. 1 *Sophos clamat tibi*] Ep. 4. lib. 1. *Turba toguta*] Laudicœnæ et σοφοκλεῖς, qui in recitationibus solent ἐπισημήνασθαι Ὀρθῶς, Σοφῶς, &c. Theophrast. Charact. περὶ κολακείας.

2 *Cœna diserta tua est*] Suffragia hæc et acclamationes a blandientibus, et cœna vel trita veste corruptis, exagitat Horat. sub fine Epistolæ ad Pisones, et Pers. Sat. 1. vers. 54. et Plinius, quem vide de hujus rei origine, modo, fœditate, Epist. 14. lib. 1.

Epig. xlix. 1 *Non sum, &c.*] Ex persona Priapi hortorum custodis: Epigram. 36. lib. 1. vers. 15. et libro 3. Ep. 17. et Ep. 16. supra.

2 *Vena*] Σάθη.

7 *Malus*] Fur.

Epig. l. 1 *Puros*] Castos, probos, pudicos, quorum basia pura. *Amicos*] Graterus *amores*: recte.

5 *Conscius esto*] Scelerum alienorum et impuritatis. Juvenalis Satyr. 3. vers. 49. 'Quis nunc diligitur, nisi conscius,' &c.

Epig. li. 4 *Veniam*] Expectarat ex præcedentibus Lupercus dicturum Poëtam se vocatum non venturum: respondet autem ἀπροσδοκήτως se venturum: quod male urit avarum convivatorem.

Epig. lii. Pantagathi pueri, servi et tonsoris expediti et facilis, tumulus.

2 *Domini*] Forte ipsius Martialis. *Cura, dolorque sui*] Amor et deliciæ dum viveret, dolor ex morte.

3 *Vix tangente, &c.*] Propter facilem et levem in tondendo radendoque manum, tu sis illi levis o terra. Vide Epigr. 35. lib. 5. vers. 9. Alii leg. *Sis licet, inde sibi, tellus, &c.* Barbare.

6 *Artificis levior*] Quamvis o tellus Pantagatho sis levissima, facilitatem tamen Pantagathi vincere non potes; nec potes tam levis esse pondere, quam levis et facilis illius manus fuit, quum tonderet: et hæc tonsorum propria laus, levi manu percurrere caput. *Raderus.*

Epig. liii. 4 *In somnis, &c.*] Perniciosum mehercule medicum! cujus imago vel per somnium visa faceret ad mortem. Quid ipse fecisset arte sua inerti? habes ejusdem ingenii Epigramma Græc. libro 2. capite 21. Ἑρμογένη τὸν ἰατρὸν, &c. Lucillii, et Nicharchi Οὔτ' ἔκλυσεν, &c.

Epig. lv. In olentem et infamem, et nimiis notabilem delitiis, est Epigramma. Quicunque enim hircum olet, variis pigmentis compescit vel gravem animam, vel corporis vitium; quibus odoribus haud eget nihil olens et purus. *Rader.*

1 *Casiaque, cinnamoque*] Synecdoch. pro quovis aromate. De casia vide quæ adnotarim ad vers. 36. Sat. 6. Persii.

2 *Nido niger*] Unctus thure quod æque ac cinnamomum et casiam in nidum congerit Phœnix, atque inde discutitur. Plin. lib. 10. cap. 2. et lib. 12. cap. 19. refert, negatque. Thus ergo intelligit, quod cinnamo adjunctum delicatis fragrantiam ministravit. Sidonius Epist. 13. lib. 2. 'Hinc suffita cinnamo ac thure cœnatio spargeret peregrinos naribus odores.' *Aliis superba*] Phœnicis, Epigr. 7. lib. 5. vers. 1.

3 *Plumbea Niceroticana*] Redoles unguenta a Nicerote (Epigr. 38. lib. 10. et Epigr. 66. lib. 12.) aromatopola confecta, et in vasis plumbeis cocta in umbra, ut docet Plin. lib. 13. cap. 2. Alii referunt ad sagittas plumbeas, quibus cinnamomum ex Phœnicis nido decussum tradit Aristot. lib. 6. de

Nat. Animalium, cap. 18. Papin. 2. Sylv. 'Pharimque exempli volucri Cinnami.' Vide Turneb. Advers. lib. 26. cap. 27.

5 *Malo, &c.*] Vide Epigramm. 12. lib. 2.

Epig. LVII. Phœbum canum et calvum, fictitios sibi capillos comparantem irridet. Qui olim enim toto erant capite calvi, sibi solebant unguento perfusi velut fila capillorum imitari.

1 *Mentiris fictos unguento*] Calvitiem dissimulare vis unguento perfusus, quod fila capillorum imitetur. Vide Turneb. Advers. lib. 25. cap. 27. et Epigr. 74. infra.

4 *Spongia*] Quæ pictos crines abstergat.

Epig. LVIII. Aulo Pudenti, in Sarmatico bello occupato, exponit morbum suum, quo se prope ait extinctum: sed nunc revalescere, sperareque mox futurum, ut salvus ipse salvum ex militia venientem Pudentem, et primipilatu, hoc est, equestri honore affectum, salutet. *Rad.*

1 *Cernere Parrhasios, &c.*] Dum tu centurionis stipendia mereris apud Getas in Sarmatis, quæ ad Septentrionem. De Parrhasiis ursis vide quæ ad Epigr. 11. lib. 4. vers. 3. et Epigr. 25. supra vers. 2.

2 *Sidera pigra*] Ursas tarde moventes, quia polo vicinas.

3 *O quam pæne tibi, &c.*] Quam pæne mortuus sum: sic Horat. Ode 13. lib. 2. 'Quam pæne furvæ regna Proserpinæ,' &c.

5 *Quamvis lassa, &c*] Oculi mei quasi in morte graves et natantes desiderabant tuum conspectum.

7 *Si mihi lanificæ, &c.*] Si Parcæ vitam mihi diuturniorem indulserint. Vide notam ad Epigr. 73. lib. 4.

9 *Nec surdos, &c.*] Audientes.

10 *Referes pili, &c.*] Redibis primipili seu primi centurionis honore et ornamentis equestribus ornatus.

Epig. LIX. Ut Zoilus morbum simulabat, quo ostentaret stragulam vestem, ut videre est, lib. 2. Epigram. 16. ita Baccara iste hyemem optabat, qua ferendi gausapinas esset occasio. Poëta indignatur, et non haberi sui rationem a Baccara, qui frigora defendere multis gausapinis possit; in gratiam tenuiorum potius optandam esse æstatem; vel certo mediis caloribus sumendas gausapinas.

1 *Et dolet, et queritur, &c.*] De penulis viri docti interpretantur: non tamen obstat quin et lacernæ gausapinæ fuerint. 1. quia ætate Martialis nondum penulæ in promiscuo usu urbano fuere; sed tantum in itinere sumptæ: et gausapinæ quidem cum sudum erat, scorteæ pluviæ causa. Præterea jocose queritur Martialis lacernas suas tenues ac detritas velut per injuriam a lacernis gausapinis expelli, dicturus alioqui penulas suas leves a gausapinis Baccaræ penulis extrudi. Quod comperiebat alias lacernas hibernas fuisse, gausapinas nempe villosas et hirsutas arcendo frigori, quæ togæ et tunicæ injicerentur; alias leviores et æstivas, quæ soli tunicæ loco togarum inductæ. Baccara igitur ut plures lacernas gausapinas, quarum non nisi hyeme usus ostentaret, optabat frigus ventosque ac nives. A Poëta, cui artis malo genio detritæ levesque lacernæ erant, crudeliter illum facere dicit, qui male vestitis hyemem imprecetur; humanius ac simplicius facturum, si ipse vel media æstate gausapinas sumat, luxumque in nullius injuriam ostentet. Legendum ergo, ut habent veteres editiones: *Quid fecere mali nostræ tibi, sæve, lacernæ?* Ut Baccara nomen viri sit, non feminæ: lacernarum enim usus nullus mulieribus. *Ferrarius. Sibi non contingere frigus*] Ut detur illi occasio ferendi ostentandique gausapinas, penulas crebras et villosas (*mantles*). Vide Epigramm. 16. lib. 2. Zoilum pari morbo laborantem, propter stragula.

3 *Obscuras luces, &c.*] Ut cœlum sit

nubilum, frigidum, &c.

5 *Quid fecere mali*] Cur petis tu hyemem, cum me videas nudum et ventosa indutum lacerna? Nulla tibi pannosorum cura? Sic Epigramm. 19. lib. 1. 'Quid tantum fecere boni,' &c.

6 *Tollere de scapulis, &c.*] Leves nimium et tenues.

7 *Simplicius, humanius istud*] 'Simplicius,' ostentationis tuæ morbum confessa, gausapinas, vel per summum æstatis ardorem gestando; 'humanius,' non imprecata frigus nobis, quibus tenues ac tritæ lacernæ.

Epig. LX. Ut scripta, librique auctoris æternent, opus esse non tantum ingenio, sed etiam genio affirmat Poëta. Atque ingenium quidem esse Pompillo, deesse tamen genium. *Rad.*

1 *Rem factam, &c.*] Famam, et nominis, quam desideravit, celebritatem: eadem phrasis Epigr. 28. lib. 1. et Epigram. 26. lib. 2. Diciturque de eo, qui rem spe certa jam devoravit; qui sine dubitatione putat perfectum iri, quod desiderat. *Rad.*

2 *Sic leve flavorum, &c.*] Sic valeant Usipii Germaniæ pop. et quicunque nominis Romani hostes sunt, ut vivent Pompilli scripta, id est, Utinam sic pereant hostes Pop. Rom. ut peribunt Pompilli chartæ. Et hoc respondet Poëta priori disticho e persona vulgi. *Leve genus, &c.*] Quod a Romanis defecissent. Tacit. in vita Agricolæ.

5 *Ingeniosa, &c.*] Instat vulgus.

6 *Sed famæ, &c.*] Resp. Poëta.

7 *Tineas pascunt, &c.*] Scribunt, quæ, nemine legente, tineis ac blattis relinquantur escæ: Epigr. 1. lib. 13.

8 *Carmina docta coci*] Quæ togæ sunt cordyllis, et piperis cuculli. Epigramm. 2. lib. 3. vers. 3. et Epigr. 87. lib. 4. vers. 8.

9 *Quod donet, &c.*] Æternitatem, famam, &c.

10 *Genium debet, &c.*] Nativam quandam vim et ingenuam facultatem: non ingenium coactum, quod male respondet. Vel felicitatem quandam et quasi genii favorem, cujus patrocinio libris æque opus est ac viris, urbibus, &c. Henric. Steph. Schediasm. lib. 1. cap. 19. genium famæ, ut Epigr. 12. lib. 7. vide et Turneb. lib. 22. cap. 32.

Epig. LXI. En quam frequentem habuerit lectorem hic Epigrammatarius! non minus certe hodie omnium doctorum, indoctorumque prope manibus teritur. Describit deinde affectus, signaque Zoilorum et liventium. *Rad.*

1 *Mea Roma*] Mihi favens et amica.

3 *Oscitat, odit*] Fastidit. Vide Epigramm. 6. lib. 2. vers. 4.

4 *Hoc volo, &c.*] Ut invidis displiceant mea Carmina: namque hoc felicitatis argumentum.

Epig. LXII. Oppianum hæredipetam carpit: quasi dicat: Pater Silanus prædives unico filio privatus est, non captas hanc prædam Oppiane, qui soles omnium hæreditatibus viduorum viduarumque imminere? *Rad.*

2 *Cessas mittere, &c.*] An cessas captare hanc prædam, o hæredipeta?

3 *Parcæ*] Quæ unicum Silani filium sustulistis.

4 *Cujus vulturis, &c.*] Cui hæredipetæ continget hæc præda? 'Qui, ut hæres scribatur, consolatur aut assidet: vultur est, cadaver exspectat.' Senec. Epist. 95. Vide Pierii Hieroglyph. lib. 18. de Vulture.

Epig. LXIII. Convenit argumentum cum superiore: Marianum enim indignabundus irridet, quod fraudem captatoris non notet.

1 *Captari, &c.*] Muneribus et officiis allici et oppugnari ab isto, ut scribatur hæres.

2 *Quid, Mariane, velit*] Mortem tuam, quo citius fruatur bonis tuis. Epigr. 27. lib. 8.

4 *Esse tuo vis, &c.*] In locum, jus, et bona tua succedere.

5 *Munera magna, &c.*] Epigr. 56. lib. 4. vers. 1. et Epigr. 18. lib. 5. vers. 6.

8 *Des, Mariane, nihil*] Deceptam sibi spem plorabit veris lacrymis: 'Hæredis autem fletus risus est.'

Epig. lxiv. Indignatur Poëta sua Carmina velut turpia, carpi ab eo, qui turpior sit suis Carminibus, qua moribus, qua natalibus: hoc vero ferendum non esse, juxta Juvenalis dictum: 'Castigas turpia, cum sis Inter Socraticos notissima fossa cinædos.' Clam vero occasionem sumit commendandi sua Carmina. *Rad.*

1 *Cum sis*] Tu, quem neque majores ornant neque propriæ virtutes, audes' tu, o vilissime et mollissime, tibi critica arrepta virga mea carpere Carmina, eaque a laudatis laudata? *Rigida gente creatus*] Studiis belli asperrima.

2 *Curio*] M. Curio Dentato, agriculturæ studiis non minus quam victoriis et triumphis apud authores celebri. Cum ergo nec ex Fabia gente, nec e M. Curii Dentati natus sis, audes tamen me carpere.

3 *Hirsuta peperit*] Nec tu es ille, quem Curio marito 'conjux rubicunda,' id est, rustica et sole colorata, sub ilice hirsuta et comata peperit, id est, nec tu e gente Curiorum.

4 *Ad speculum tonsi*] Mollis, effœminati, pathici; qualis erat Otho, cui 'speculum civilis sarcina belli.' Juven. Satyr. 2. vers. 100. Vide Senec. de Brevit. vitæ, cap. 12. Et ex eorum numero qui curiose et fastidiose tondentur; quibus vita inter pectinem et speculum degitur. *Togatæ*] Famosæ adulteræ, adulterii enim convictæ cogebantur toga indutæ in publicum procedere.

5 *Sponsum possit, &c.*] Usque adeo effœminatus es et mollis, ut sponsa cum Diogene dubitare possit, virne sis, an mulier.

7 *Felices carpere nugas*] Doctorum calculo et præconio nobilia atque victura Carmina.

10 *Silii*] Silii Italici poëtæ. Vide Epigr. 14. lib. 4. et Epigr. 63. lib. 7.

11 *Regulus ore*] Ad quem sæpe supra. Vide Epigr. 13. et Epigramm. 112. lib. 1. &c.

12 *Quique videt, &c.*] Quæ Carmina laudet Clariss. orator Palfurius Sura, qui habitat in Aventino monte ubi Diana colitur, unde despicere potest in Circum max. subjectum.

16 *Sed tibi, &c.*] Ironice, tu tamen tibi arrogas plus judicii, &c. *Tibi cor limante Minerva*] Et tibi artium atque Athenarum (quæ sapientiæ magistra perhibetur) præses Minerva polivit ingenium et exacuit judicium. Iron.

17 *Tenues*] Subtiles, acutæ.

18 *Ne valeam, &c.*] Disperéam, si non cor pecudis jam putridum, quod cum intestinis, pedibus, jecore et pulmone lanius circumfert per compita venale, plus sapiat quam tuum. Turn. l. 26. cap. 27.

20 *Rubro pulmone vetus*] Jam corrupto pulmone, putre et fœtens.

22 *Quos miseras, &c.*] Carmina quæ nemo legat. Epigr. 9. lib. 2.

24 *At si quid nostræ, &c.*] At si ego in te scripsero Carmen.

26 *Stigmata, &c.*] Inustam tibi ex meis Epigrammatis infamiam. Metaph. a punctis corpori inustis: quæ lepide Petronius 'Epigrammata' dixit. *Cinnamus arte*] Tonsor. Lib. 7. Epigr. 64.

27 *Rabido nec perditus ore*] Noli latratu tuo ad iram irritare me, quem comperies ursum vivum et in iras pronum, ubi dabitur occasio: quin potius, o timide ac imbecillis catule, pellem ursi fœno fartam mordicus lacessis, unde tibi nihil impendet periculi? me vivum senties: cave, canis, et quære aliam carnem quam tacitus rodas. Vide Epigramm. 60. lib. 5. et Horat. Epod. 6. Vel, ne ursum iram spirantem anima tua et voce irritaris. Hieroglyphici enim, vehementem iram significaturi, ur-

sum fingunt, quod id animal immodicis animis soleat excitari. 'Nasum' addit, nam in illo sedes iræ: flatus enim et spiritus vehementior iram prodit.

Epig. LXV. 1 *Hexametris, &c.*] Propter superius forte Epigramma.

2 *Tucca solet fieri, &c.*] Respondet Poëta.

5 *Conveniat nobis, &c.*] Ex pacto inter nos ita dispertiamus munia: ut mihi liceat longa Epigramm. scribere, tibi transire.

Epig. LXVI. 2 *Quales in media, &c.*] Epigr. 35. lib. 1. vers. 5. et Epigr. 17. lib. 2. vers. 1. lupæ scilicet.

4 *Parvo cum pretio diu liceret*] Volui aliquando *licerent*: est enim proprie pretium offerentis, quasi empturi. Plautus; 'jocos ridiculos vendo: agite, licemini.' Sed tamen vendenti quoque videtur tribuere Suetonius Calig. 38. 'Nota res est, Aponio Saturnino inter subsellia dormitante, monitum a Caio præconem, ne prætorium virum crebro capitis motu nutantem sibi præteriret: nec licendi finem factum, quoad tredecim gladiatores sestertio nonagies ignoranti addicerentur.' *Gron.* *When a small price was bidden for her.*

5 *Dum puram cupit, &c.*] Dum facilem, sed negantis arte instructam puellam, pro pudica et pura approbare cupit, eoque vendibiliorem facere, reluctantem illam et negantem sæpius basiavit: quod ubi fecisset præco, oris non magis puri quam Sabidius, Epigr. 83. lib. 1. et Epigr. 17. lib. 3. vel Postumus, Epigr. 10. lib. 2. adeo impuram reddidit, quam puram approbare voluit, ut qui modo sexcentos licitus est, jam se daturum neget.

Epig. LXVII. Vide supra Epigr. 39. versu ultimo, et Juven. Sat. 6. vers. 367.

Epig. LXVIII. 1 *Nefas vestrum*] Quod sit hoc nefas, docebit tertius versus. *Toto flete Lucrino*] Emisso quasi per lacrimas toto lacu Lucrino et in mare profluente, ut Thetis in mari luctum sentiat.

2 *Naiades, &c.*] Nymphæ aquarum. Scribendum *Naides*: nam altero non sunt usi veteres, nisi ubi quatuor syllabarum eam vocem voluere, *Naïades*. Gronovius.

4 *Latus*] Latero, qui lateri tuo semper hærebat, qui latus tuum usque tegebat: sic Epig. 46. libro 2. vers. 8. Vide Jani Gulielmi Verisimil. lib. 3. cap. 17.

7 *Alexis erat*] Puer Castrico in deliciis, ut Virgilio Alexis: vel alter Alexis.

8 *Et Alcidæ Nympha*] Et rapuit te Hyla pulchriorem, restituitque Herculi Hylam. Vide Epigr. 48. lib. 5. vers. 5.

9 *Dea fœmineum, &c.*] Nympha, Salmacis, Ovid. Metamorph. 4.

10 *Sollicitata*] Allecta. *Viri*] Eutychi.

12 *Sit, precor, &c.*] Epigr. 34. lib. 5. versu ultimo.

Epig. LXIX. 1 *Non miror, &c.*] Non miror Bassam sumere aquam qua parte opus est (Epigrammate 50. lib. 2.), cum norim eam tuam esse cui ore morigeratur: sed miror eam in tantum degenerasse a patre Basso: utrum sanctus ille fuerit, et filia tam dedecorosa indignus, an temulentus et meracus ebrius?

Epig. LXX. Cottam felicem prædicat, quod tota vita nullo morbo tentatus fuerit; se infelicem, qui vix ullam a dolore horam vacuam vixerit.

1 *Sexagesima, &c.*] LXII. annos natus est Cotta, neque unquam lecto eum affixit unius dieculæ febris ardens.

3 *Tædia lectuli calentis*] Nunquam febri ardente jactatus decubuit.

5 *Ostendit digitum, &c.*] Per contemptum et derisionem ostendit medicis medium unguem, infamem et

impudicum digitum. Vide Epigram. 93. lib. 1. vers. 2. et Epigr. 28. lib. 2. vers. 2.

6 *Alconti, Dasioque, Symmachoque*] Medico.

8 *Et, quantum, &c.*] Et a melioris vitæ statu subducatur quantum temporis sit impensum animi vel corporis morbis, facile apparebit nos diu fuisse, parum vixisse.

15 *Non est vivere, &c.*] Imo: 'Valere est Philosophari,' inquit Seneca, 'Sine hoc æger est animus,' &c. Epist. 15.

Epig. lxxi. 1 *Bætica crusmata gestus*] Κρούματα, tympanorum et cymbalorum pulsus cum digitorum crepitu, cujusmodi saltationes Hispanas in usu esse docet J. C. Scalig. cap. 18. lib. 1. Poëtic. et hodie videmus.

2 *Modis*] Quos tres enumerat ibid. Scal. 'Chironomiam, Halma, Lactisma.' Vide Epigr. 42. l. 11. Epigr. 78. l. 5. vers. 26. idemque expressum a Juvenale Sat. 11. vers. 165.

3 *Tendere quæ tremulum*] Quibus ad libidinem incendi 'jam frigidus ævo Laomedontiades et Nestoris hernia possit.' Juvenal. Satyr. 6. vers. 326. *Tendere*] Ad rem Veneream idoneum reddere, rursusque ex vieto decrepitoque sene adolescentem facere. *Pelian*] Patrem Jasonis longævum. *Hecubæque maritum*] Priamum.

4 *Ad Hectoreos rogos*] Vel in medio mœrore, in funere Hectoris. Alii tamen, sed male, *Toros*.

6 *Vendidit ancillam*] Postquam desiderio ejus excruciatur, quam ancillam vendiderat, redimit ut illi serviat.

Epig. lxxii. Egregium sane custodem, de quo exclamare libet; 'sed quis custodiet ipsum Custodem?' ut Juvenal. Sat. 6. vers. 348. de fœminarum custodibus. Statuis autem aureis et argenteis addebantur custodes; ligneæ et lapideæ incustoditæ erant: lepide itaque cum Apollinis statua, quam surrepturus erat, jocatur Eutychidas Anthol. libro 2. capite 25.

Epig. lxxiii. 1 *Non rudis indocta, &c.*] De Priapo, Epigrammate 26. lib. 1. vers. 15. et Epigrammate 57. lib. 3. et supra Epigrammate 49.

2 *Dispensatoris, &c.*] Artificisne, qui custodem effinxit? An fuit hic Hilarus dispensator et cultor agri Ceretani?

3 *Ceretani, &c.*] Ceretum, Umbriæ opp.

5 *Quam certo, &c.*] Quam ad vivum effictus vultus, non videatur esse e ligno.

6 *Nec devota focis, &c.*] Non utenda pro ligno arido et putri, namque e cupresso illis vitalitas. Epigr. 49. supra vers. 3.

8 *Phidiaca rigeat, &c.*] Affabre facta, tanquam manu Phidiæ. Epigr. 35. lib. 3. et Epigr. 13. supra vers. 1.

9 *Sanctum, &c.*] Vide Epigr. 67. lib. 3. vers. 7.

Epig. lxxiv. Calvum quempiam edentulum, qui simulabat se dentatum, mordet.

1 *Medio recumbit*] De more et ordine Rom. discumbendi in lectis ad mensam, vide Lips. 3. Antiqu. lect. Ciacon. de triclinio, et Stuck. convival. 2. *Imus*] Eum accumbere in honoratissimo loco dicit; nam cum tres essent lecti, imus lecti medii locus erat honoratissimus, ut in Symposiacis auctor est Plutarchus. Turneb. lib. xiv. cap. 27.

2 *Trifilem semitactus unguento*] Sulcis unguento ductis et pictis in calva tripili seu trifili, tres sc. vel paucos admodum habenti capillos. 'Semitactus' autem, ἡμίχριστος, 'tangere' quippe 'oleo,' est 'ungere.' Jos. Scal. et P. Scriv. vide et Epigr. 57. supra. Turnebus legendum censet pro *semitactus*, *semitatus*; ille enim unguento comam sibi in capite calvo pinxerat et effinxerat; sed quæ trium filorum seu capillorum esset: vel calvam haberet, cui reliqui essent tres capilli: et cum in capite tan-

quam sulcos duxisset unguenti lituris et veluti vias secuisset, 'semitatus' dixit, quæ est antiquorum librorum scriptura: ut mirer quid sit, quod, et contra sententiam et versus rationem, multi *segmentatus* et defendant et declarent. Turneb. lib. 25. cap. 27. Sed Raderus Gontii explanationem probat; qui 'Calvam' istius calvi comparat vineæ, quæ propter senectutem, vel aliud ob vitium, paucas habet vites, et 'calvata' dicitur. Vide Catonem de re Rust. cap. 33. Sicut ergo in calvata vinea, quæ paucas habet vites et palos, semita lucet inter hortulos vitium; sic in calvi recumbentis calva, hinc et hinc ad tempora paululum supra aures erant tres pili, media vero semita late nitebat unguento. Gruterus vero dicit legi in Palat. *Calvam similem:* unde Jan. Rutgersius legendum putat: *Calvam Sileni*.

3 *Foditque tonsis, &c.*] Qui videtur dentes purgare lentisco: de quo Epigr. 22. lib. 14.

4 *Mentitur, &c.*] Simulat, ne appareat edentulus.

Epig. lxxv. Pontiam veneficam exagitat, cujus munera veneno tincta repudiat. lib. 2. Epigr. 34. et lib. 4. Epigr. 42.

1 *Quadrantes placentæ*] Epigr. 76. lib. 3. vers. 1.

3 *Buccellas, &c.*] 'Buccella,' ψωμία, et buccellum, panis in modum circuli seu coronæ factus, sex fere unciarum: a Latina voce 'bucca' vel 'buccea,' quæ frustum panis vel panem significat. Vetus Glossarium: 'Jentat βουκκίζει,' 'Gustare, βουκκίσαι:' hinc 'buccæ' et 'buccellarii,' qui aliena buccea, id est, quadra vivunt, parasiti scil. et adsaeclæ. *Salm. Morsels.*

4 *Nec mittam, &c.*] Nec amicia mittam, multo minus ipse edam, ut qui sciam tua veneficia. Epigram. 34. l. 2.

Epig. lxxvi. 1 *Sacri lateris custos*] Imp. Domitiani præfectus prætorii. *Martisque togati*] Prætorianæ cohortis, quæ in urbe seu ad muros urbis erat, præfectus vel legatus Domitiani, qui ipse in urbe propter auspicia et imperia residens bella gerit per duces.

2 *Credita cui summi, &c.*] Cui Domitian. commiserat belli Dacici summam. Suet. Dom. cap. 6. Tacit. 2. et 3. lib. Hist.

3 *Fuscus*] In Dacia bello oppressus interiit. Eutrop. l. 7. Juv. Sat. 4. vers. 111. *Licet hoc, &c.*] Etsi ipse victus ceciderit, jam tamen securus est tumulus ejus, Dacis postea victis a Juliano.

5 *Grande jugum, &c.*] Victi jam Daci retulerunt inferias umbræ Fusci, cui quasi victrici sacratur tumulus cum agello et luco in ipsa Dacia redacta in deditionem. Vide Epigr. 115. et 117. lib. 1.

Epig. lxxvii. Afri mendicitatem cum summa arrogantia et fastu conjunctam omnium ludibrio exponit: pauperrimus enim et valentissimis hexaphoris ferebatur, perinde quasi ditissimus esset, aut æger. *Rad.*

1 *Irus*] Arnæus mendicus, Homer. Odyss. Σ.

2 *Parthenopæus erat*] Pulcherrimus juvenis unus e septem ducibus ad Thebas profectis. Æschylus in ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, et Papin. Theb.

3 *Artemidorus*] Artemid. Trallianus pancratiasta nobilis, sub Impp. Galba et Vitellio. Vide quæ Scriver. e Pausaniæ Eliac. posteriore.

4 *Quid te Cappadocum, &c.*] Cur tu, perinde ac dives esses, senex, vel æger, gestaris hexaphoro, lecticam subeuntibus sex servis e Cappadocia gente ad servitutem nata?

5 *Traduceris, Afer*] Vide quæ ad Epigr. 4. lib. spectacul. vers. 3.

7 *Non aliter monstratur, &c.*] Pro hac lectione ex variis bonis libris pugnat Ang. Politianus cap. 23. hoc sensu: Si quando Atlas nanus (Juvenal. Satyr. 8. vers. 31.) mulo pumilo et compare utatur, vulgo ridetur, ut et Maurus ubi concolorem sibi elephan-

tum conscendit: sic Afer merito ridetur qui pauper, juvenis, et fortis, ab aliis juvenibus suæ prope conditionis gestatur. Ex intima quidem Poëtæ mente. Quando tamen (vel ipso fatente) in Mss. venerandæ vetustatis prope omnibus legatur *gibbo*, primatem palmaremque conciliandi restituendique hujus, inter alia plurima, loci gloriam retulit sagacissimus P. Scriverius, qui in animadversionibus suis reponit *ginno*, hoc est, parvo mulo, quod ex interlineari glossa vel margine in textum irrepsisse videtur. Vide Epigr. 197. l. 14.

8 *Bellua, &c.*] Elephas.

9 *Invidiosa, &c.*] Vel mortuo tibi invideretur hexaphorum, nedum vivo, tam pauperi, cui efferendo magis conveniret sandapila. Vide Epigr. 81. lib. 2.

10 *Non debes ferri mortuus*] Id est, non efferēris hexaphoro, sed sandapila; quippe cum sis persona vilis et intimæ paupertatis. Hellenismus, 'Non debes ferri,' *οὐ μέλλεις βαστάζεσθαι*. Jocabantur autem nonnulli in eos qui lectica vehebantur, tanquam in mortuos, quod et hi lectica efferrentur. *Herald.*

Epig. lxxviii. Ait Phrygi huic vinum carius fuisse oculo.

5 *Oculo*] Ita Gallus quidam luscus, excusso sibi in ludo gladiatorio punctim batuenti unico oculo, exclamavit, *adieu mon œil, et bonne nuit, maisieure*, et Ep. Lucillii l. 2. Anthologiæ, amissurus oculum dixit, *χαῖρ' ἱερὸν φῶς*. *Valebis*] Pereas. Gall. *adieu*.

6 *Deunces*] Scyphus capax undecim cyathorum.

8 *Oculus bibit venenum*] Extinctus enim est bibendo oculus. Perditam luxuriam fortasse alludit, quam notat Plin. lib. 14. cap. 22.

Epig. lxxix. In lætis lætum, tristem in tristibus vult esse Lupum; vulgi sc. non superstitiosa philosophorum ratione, qui eundem et Socraticum in omni fortuna vultum servandum docent. *Rad.*

2 *Ingratum dicet, &c.*] Nec usu, nec vultu, nec animo læto munera ejus agnoscentem: unde irata levis Dea instar Scythiæ capræ rem tibi disturbabit.

Epig. lxxx. Ex Ægypto rosæ hibernæ mitti Romam solebant. Ævo Domitiani in urbe etiam educabantur, novo invento. Plin. lib. 22. cap. 4. Et Poëta, quasi insultans Ægyptiis mercatoribus, sese ob rosarum hibernarum advectionem jactantibus, monet, ut ipsi nunc ex Italia rosas petant, Italis autem mittant frumentum. *Rad.*

1 *Ut nova dona tibi*] Ubi tibi allatæ sunt ex Ægypto rosæ hibernæ.

2 *Ambitiosa rosas*] Ex hibernis rosis laudem captans.

3 *Navita derisit, &c.*] Ipse nauta seu mercator Ægyptius visus est contemnere Ægyptios hortos præ nostris, in quibus magnam rosarum hibernarum copiam invenit. lib. 3. Ep. 127.

5 *Tantus veris, &c.*] Tam læta per urbem rosaria florebant, ut ver ipsum et Floræ regnum, Pæstanique agri rosetis pleni, in urbem migrasse viderentur. *Floræ*] Deæ florum. Metonym.

6 *Tantaque Pæstani, &c.*] Tanta erat rosarum copia, quarum ferax Pæstus. Epigr. 37. lib. 5. vers. 9. et lib. 12. Epigr. 31.

8 *Textilibus sertis*] Coronis et sertis textis e rosis. Al. *Sutilibus*. Legendum pro *textilibus* e Mss. *Tonsilibus sertis omne rubebat iter*. Tonsilium coronarum meminit Servius ad hunc versum Virgilii: 'Ipse caput tonsæ foliis ornatus olivæ.' Quem de corona tonsili interpretatur, et recte. 'Tonsæ,' inquit, 'olivæ, minutis foliis compositæ. Habiturum se autem coronam tonsilem dixit.' Poëta ipse 'tonsam coronam' pro tonsili appellavit: 'Omnibus in morem tonsa coma pressa corona.' Nam tonsa co-

rona et tonsilis idem, ut porrum sectum et sectile. Coronas interdum ex integris frondibus et intonsis nectebant veteres, ut ex lauro, oliva et aliis. Interdum ex mero folio funiculis eas suebant. Hæ 'tonsiles' vocatæ; illæ nexiles vel plexiles. Tonsæ vel tonsiles, ideo quod ex foliis detonsis textæ essent; vel quod folia in his parum eminerent, tanquam si tonsa essent: hinc tonsiles tapetas brevibus ac tonsis villis. *Salm.* *Omne iter*] Urbis vicus omnis.

10 *Mitte tuas messes*] Habe tibi rosas, mitte nobis frumentum.

Epig. lxxxii. 1 *Quidam me modo, &c.*] Tanquam empturus quis servum, aut gladiatorem: mancipia autem venalia empturi diligenter inspiciebant, devestiebant etiam et contrectabant.

5 *Nequitias, &c.*] Epigrammata lasciva et jocosa.

6 *Batavam*] Lectionem hanc, loco motam, sed opt. Mss. autoritate vindicatam, recipiunt aut certe agnoscunt tres Batavi, clarissima Martialis lumina, Hadr. Junius, J. Gruterus, Petr. Scriverius: et ferunt aliquanto clementius quam magnus ille Erasmus et patriotæ alii: exponunt scilicet gratulari sibi Poëtam, quod legatur ab omnibus Romæ, præterquam a Batavis, qui armis et duriori vitæ assueti, corporis Augusti custodes, non ita curabant jocos istos: prætereunt quippe (juxta Venusinum Poëtam) poëmata Rhamnes, neque sapit Centurionum genti nequior iste sal: nam quod in vulgg. legitur *severam*, e glossa videtur huc transmigrasse.

9 *Cur ergo, &c.*] 'Ego Poëta sum, et, ut spero, non humillimi spiritus, &c. Quare ergo, inquis, tam male vestitus es? Propter hoc ipsum, amor ingenii neminem unquam divitem fecit.' Petronius.

11 *Hoc ne sæpius, &c.*] Ne sæpius cogar me malum fateri Poëtam.

Epig. lxxxiii. Laudat Cæsarem, quod Etruscum revocarit ab exilio.

1 *Quantum solicito, &c.*] Quantum Etruscus, in exilium, sed non extra Italiam missus, debet filio, qui patrem in exilium accomitatus est, et cujus pietate et precibus Domitianus permotus eum revocavit; tantum et pater et filius tibi, o Cæsar. Vide Papinii Sylv. 3. et Epigr. 40. lib. 7.

3 *Fulmina dextra*] Exilii decretum.

4 *Hos cuperem, &c.*] Ut sint revocabiles.

6 *Toto*] Tota vi emisso.

8 *Esse quod, &c.*] Supra vers. 1.

Epig. lxxxiv. Arrogantem carpit et superbum.

1 *Octaphoro*] Lectica ab octo servis gestata. Is fuit potentiorum fastus tunc temporis, eleganter notatus a Cynico Luciani: nam et in illis lecticis cubabant resupini. Sed de Lecticis et de earum usu multa scripsit Lipsius libro 1. Elect. cap. 19. *Sanus*] Corpore.

2 *Si sanum credis, &c.*] Animo. 'Quod ipse Non sani esse hominis, non sanus juret Orestes.' Pers. Satyr. 3. ult. vers.

Epig. lxxxv. Plurima sunt Epigrammata ad Rufum, natum annos quinque supra viginti, qui in Cappadocia diem obiit.

1 *Editus est sextus, &c.*] Te in Cappadocia peregre, vel etiam fatis functo, sextum hunc edidi lib. Al. leg. *Editur en* (*et* vel *heu*) *sextus sine te mihi, Rufe Camoni*, cujus familiæ meminit et lib. 9. Epigr. 75. et 77. neque enim ferenda lectio vulg. *Camernis.*

2 *Nec te Lectorem, &c.*] Quia jam mortuum.

3 *Impia, &c.*] Propter ingenia sua mala et servilia. Vel propter mortem tuam a pestilitate ejus aëris. *Et numine lævo*] Aut religionis inconstantia heic notanda; aut legendum *lumine lævo*, ut in Junii codice scriptum. Ut

pede sinistro iter ingredi: sic lumine lævo quid adspicere infaustum. 'Numine lævo' tamen dixerunt quidam in sinisteritate: nam malos quosdam genios hominibus infortunatis adhærentes existimabant, et adfixos: donec eos in imum exitii barathrum deturbassent. *Herald.* *Numine lævo*] Aversante Deo: sidere non fausto.

5 *Orbata Bononia*] Hinc collige, Rufum fuisse Bononiensem.

6 *Æmilia*] Lombardia cis Padum. Epigr. 4. lib. 3. vers. 2.

8 *Viderat Alphei*] Quinque lustra, vel Olympiadas, quinque Olympica certamina ad Alpheum amnem celebrata. Vide quæ ad vs. 480. Herc. Fu. Senec.

10 *Tenere*] Tu solitus es ediscere nostra Epigrammata.

12 *Atque hæc absentis, &c.*] Vice thuris, quod ipse præsens rogo injecissem, (nam thus et odores rogo amicorum injiciebant amici,) cape hoc Carmen absentis. Epigramm. 26. lib. 10. vers. 8.

Epig. LXXXVI. Queritur sibi ægro assidue bibendam calidam ex præscripto Medici; mallet Setinum nobile, vel gelidam aquam, quæ decocta temperabatur.

1 *Setinum*] Vinum nobile e Setia Campaniæ oppido. *Dominæque*] Nobiles, vel quæ temperant calorem vini. *Densi trientes*] Vide Ep. 64. lib. 5.

3 *Stultus, &c.*] Demens est et fortunæ ingratus, qui ex voto Midæ, aurea siti mavult perire, quam delicata vina et nobilem decoctam bibere: quasi dicat, Insanit, qui colligit opes, et bibit calidam.

5 *Possideat Libycas messes, &c.*] Medicus vel alius quispiam possideat quantum metit Africa, habeat auriferos amnes, dum aquam bibat calidam: mihi vel pauperi liceat vinum bibere: 'tanti mihi non sit opaci Omnis arena Tagi,' &c. ut caream nobili vino nivibus diluto. Vide Epigramma χθιζὸν ἐμοὶ νοσέοντι. lib. 2. Anthol. cap. 47. Scriverius ex scriptura in ora Ed. Junianæ prostante *libet:* quam et agnoscit Turnebus esse in suo Ms. et suspicatur legendum *livet*, id est, qui mihi invidet aquam frigidam. Gronovius etiam legendum censet *livet;* sed paullo alia significatione: non enim, qui mihi invidet aquam proprie frigidam: qui non potest intelligi nisi medicus. Generali utitur detestatione. Sic dicebant, 'Hoc illis accidat, qui nobis male volunt:' 'hoc inimicis et invidis nostris accidat.'

Epig. LXXXVII. 1 *Tu Cæsar, &c.*] Qui tibi potes dare, nec opus habes ab alio quam a Diis et teipso quicquam expectare. Epig. 33. lib. 10.

Epig. LXXXVIII. Mihi excidit nomen tuum te salutanti, tu multasti me sportula.

1 *Vero te nomine casu*] Mero tuo nomine, nec appellavi te dominum seu patronum, ex more clientum salutantium.

3 *Quanti libertas, &c.*] Vis scire quantuli me asseruerim in hanc libertatem ut domino carerem? mulcta certe et jactura sportulæ; id est, decem nummorum. Libertas ἀντὶ παῤῥησίας non uno loco. Heic autem videtur accipi posse propria significatione: nam qui dominum non habet, liber est: ut contra: unde Mart. lib. 1. 'E servo scis te genitum, blandeque fateris: Cum dicis Dominum Sosibiane patrem.' Multa enim simul cum libertate Romana aboleverunt: plurima verterunt. Domini vox in salutationibus frequens, tempore Martialis; imo antea: nam et Seneca testatur ignotos ita salutari solitos: sic δεσπότην usurparunt Græci in salutationibus: et promiscue hac salutatione usi sunt, Romano imperio additi. *Herald.* *Constet*] Quia libertatem adipiscebantur, qui eam redimere poterant.

EPIG. LXXXIX. 2 *Arguto pollice*] Digitis enim inter se collisis, pollice scil. et medio digito, crepitum edebant, signum nempe matulæ porrigendæ. Vide Epigr. 82. lib. 3. vers. 15. et Epigr. 119. lib. 14. *Madidus*] Vino.

3 *Spoletina data est, &c.*] Fictilis lagena, quam prius vino Spoletino plenam exsiccarat, etiamsi capacior fuisset, exhausturus.

5 *Ille fide summa, &c.*] Convenit ratio accepti ac redditi, non auxit vinum adhibita ad diluendum aqua, quod vel ex ratione redditæ ad justam mensuram urinæ, jocatur Poëta, constare Panaretum bibisse merum.

6 *Desine mirari*] Rufus mirabatur, quod cum Panaretus lagenam integram exsiccasset, non plus urinæ reddiderit, quam quantum lagena cepisset; cum ex ratione aquæ affusæ, multo amplius et debuerit, et bibisse, et remensus fuisse. Respondet Poëta Panaretum non adhibuisse aquam, sed meracum vinum bibisse: atque hinc summa fide remensum esse, quod exhausisset. *Rader.*

EPIG. XC. Extenuabat culpam suam Gellia, quasi tolerabiliorem quod non nisi unum haberet mœchum, ut Epigrammate 92. lib. 3. Redarguit eam Poëta, æque turpe esse, inquiens, uxori, unum habere mœchum, ac non nuptæ multos: esse quippe uxorem duorum, mariti scilicet legitimi et adulteri. Si enim juxta Senecam 3. Benef. cap. 16. adulterium unius vocetur matrimonium, et uxor certe erit adulteri, quæ illi dedit.

EPIG. XCII. 2 *Myronis arte*] Sculptoris nobilis. Epigr. 39. lib. 4. vers. 2.

3 *Vaticana bibis, &c.*] Pulchre convenit serpenti expresse in poculo cum vino Vaticano, quod omnium pessimum est, et (ut dixit Epigrammate 19. libro 1. versu 6.) sævum toxicum.

EPIG. XCIII. 1 *Tam male Thais olet, &c.*] Aliquam lupam seu prostibulam, nomine Thaidis vexat Poëta, propter graveolentiam, quæ Harpyiis et Chimæris hisce communis. Fuere Thaides amicæ, poëtis multis celebratæ. *Fullonis*] Fullo est, qui togas recentat, et maculas ac sordes e toga eluit, et addito sulphure et creta rursum candefacit. Plin. lib. 35. cap. 17. 'Avari' dicit, quia magnum pretium pro vestibus candefactis aut emaculatis exigebant. *Rad.*

2 *Testa vetus, &c.*] Qua urinam (camelorum maxime, teste Plinio lib. 28. cap. 8.) ad purgandarum vestium usum excipiebant fullones, hæc autem dolia stabant in publico. *Fracta*] Tum enim gravissimus et teterrimus exhalat odor.

3 *Ab amore recens hircus*] Sic Epigramm. 4. lib. 4. Nam et hirci et cervi, et alia animalia, cum coëunt, deterrime fœtent. *Ora leonis*] Animæ leonis virus grave. Plin. lib. 11. cap. 53. Vide Annot. prior. Baptistæ Pii. capite 15.

4 *Detracta, &c.*] Urbis pars trans Tiberim viliori plebeculæ colebatur, et in ea exercebantur sordida et fœtida opera, ut excoriationes, sulphurata, &c. Vide Epigr. 42. lib. 1. vers. 3. Juvenal. Satyr. 14. vers. 203.

5 *Pullus abortivo, &c.*] Nec pejus olet ovum putridum.

6 *Garo*] Ex intestinis et tabe scombrorum confecto, sed corrupto.

7 *Virus ut hoc alio, &c.*] Graveolentiam ut lotura dissimulet. Vel illa Thais 'fallax,' quamvis fœtorem corporis tegere conetur et obruere, &c. Vide Epigram. 88. lib. 1.

9 *Psilotro*] Psilotra sunt medicamenta seu unguenta, quibus pilosæ corporis partes glabrantur. Epigr. 29. lib. 2. vers. 7. et Epigr. 73. lib. 3. vers. 1. *Acida latet oblita*] Aceto macerata Epigram. 74. lib. 3. vers. 4. *Creta*] Cimolia, Chia seu Samia, qua utebantur fœminæ ad cutim emendandam.

10 *Pingui faba*] Oleo, unguento seu farina fabarum, quæ et faciem commendant.

11 *Tutam*, *&c.*] A graveolentia et fœditate.

12 *Thaida Thais olet*] Impuram lupam et olidam capram: nam mulier optime olet, quum nihil olet.

Epig. xciv. Irridet splendidam Calpetiani, seu, ut alii leg. *Calpetani*, mendicitatem.

1 *Chrysendeta*] Lances auro circumvinctæ. Epigrammate 43. lib. 2. vers. 11.

3 *Stabulo semper*, *&c.*] Diversorio, πανδοχείῳ. Stabularius, πανδοχεύς.

4 *Non habet*, *&c.*] Itane lautus est, ut gemmeis aureisque bibat? *Non habet*, *&c.*] Resp. Poëta: Immò hæc non sunt ipsius, sed mutuo sumpta: ipse enim, nec aurea, nec argentea, Codro pauperior, possidet. Nisi forte etiam oblique hæc ipse chrysendeta furto ablata velit a Calpetiano. Martialis enim quum dicit, 'non habet suum,' ergo alienum, nec quomodo alienum exponit, sed relinquit lectori cogitandum.

EPIGRAMMATUM LIB. VII.

Epig. i. 1 *Accipe belligeræ*] Domitianus in expeditione, quam suscepit adversus Sarmatas seu Dacos, infra vers. 8. videtur sibi fieri curasse loricam, instar Ægidos Minervæ, quam peculiariter coluit, et cujus se filium esse voluit. Lorica autem hæc et Minervæ ægida, ex squamoso draconum corio contextam, repræsentavit: vel Sarmaticum thoraca, de quo inf. vers. 4. *Accipe*] Accipe, Cæsar, et indue loricam impenetrabilem telis belligeræ Minervæ; est enim togata et militaris Minerva. *Crudum*, *&c.*] Militaremne et crudum, ut volunt? an respicit primos thoracas e crudis loris corioque confectos?

2 *Ipsa Medusææ*, *&c.*] Quem vel ipsa Minervæ Ægis, Medusæ capite formidabilis, timeat. *Farnab.* Medusæa dicitur Pallas, quod Palladis ope Perseus Medusam interfecerit. Medusa, una ex Gorgonibus, filia Phorbi fuit: comam ejus vertit in serpentes Pallas; ori dedit hanc vim, ut, qui illud aspicerent, in lapides verterentur. *Rad.*

3 *Dum vacat hæc*, *&c.*] Quam, ubi non gestatur a Domitiano, loricam voces; cum autem induerit eam Cæsar, jam Ægis erit. Dii enim Ægidas gestant; mortales vero, loricas. Ægis proprie munimentum est pectoris æreum a Vulcano fabricatum, habens in medio Gorgonis caput.

4 *Sacro sederit*, *&c.*] Domitiani, æque Dei, ac Minervæ et Jovis, quorum peculiaris Ægis: supra vers. 1.

Epig. ii. 1 *Invia*] Domitianus ad modum Sarmaticarum loricarum sibi thoracem fieri curarat. Sarmaticæ autem loricæ tam duræ et firmæ erant, ut ictus omnes sustinerent, quod testatur Pausan. lib. 1. Varia vero genera loricarum celebravit antiquitas: nam lineas, coriaceas, æneas, ac ferreas fuisse constat: de singulis copiosissime Lipsius lib. 3. de Milit. Rom. Dial. 6. De Sarmatarum, seu Polonorum, ut hodie appellantur, telis, sæpe Ovid. lib. de Trist. et de Ponto. *Rad.* *Lorica sagittis*] Supra vers. 1.

2 *Martis Getico*] Qui, loricatus tergore, colitur a Getis, vel qui e Getis oriundus est. Amplificat duritiem

loricæ Domitiani, a comparatione: durissimas habent Getæ loricas, durior est tamen Domitiani lorica. Quia ergo Mars a Getis oriundus, armaturam illi Poëta Geticam recte induit. *Rader.*

3 *Ætolæ*] Ab Ætolis inventæ lanceæ: vel, Meleagri Ætoli lanceæ impenetrabilem. *Securam*] Ictum non timentem.

4 *Texuit*] An lorica hæc squamis æneis aprinas ungulas imitantibus conserta fuit? an ex veris ungulis ad imitationem Sarmatarum, qui, teste Pausania lib. 1. ex ungulis collectis, loricas instar draconum squameas consuebant? *Innumeri apri*] Synecdoch. innumeri ungues aprorum. *Lubricus*] Politus.

5 *Felix sorte tua*] O felicem loricam; non tam quod tam firma et dura videare, quam quod mox a Cæsare induere, et cælestem ac divinum illius animum continebis. *Sacrum....Dei*] Domitiani, qui se ipsum Deum vocabat.

7 *Et magnos, &c.*] Et Domitianum incolumem restitue urbi, triumphantem, palmata indutum toga: cui intexebantur victoriæ cum ramulis palmarum.

8 *Palmatæque*] Dionysius palmatam tunicam χρυσόσημον semper appellat, hoc est, auro clavatam, vel aureos clavos habentem. Communes enim Romanorum tunicæ albæ erant, purpura clavatæ, quas palmatas dicebant a clavorum latitudine: postea tamen et ipsæ quoque pingi cœperunt, et palmatæ dici a picturæ genere, quod palmas scilicet intextas haberent. Postquam ergo et tunicæ quoque triumphales pingi cœptæ sunt, et a picturæ argumento palmatæ sunt appellatæ, inde factum est, ut et pictis togis hoc idem nominis donaretur, et palmatæ passim ipsæ vocarentur. *Salmas.* Sed Brodæus vult, eam vestem a palma, id est, victoria, nomen invenisse. *Palmatæ togæ*] Triumphantes et thensas ducentes ea utebantur: Jovis tunica dicta. Tarquinius a Tuscis accepit tunicam palmatam, et omnem alium triumphantium cultum, ut Florus et alii tradidere. Erat ea purpurea et aureo lato clavo ornata, unde et palmata dicta est, quia clavus aureus palmi magnitudine erat, si Festo fides. Χρύσημον Græci appellant. *Rubens.*

Epig. iii. 1 *Cur non mitto, &c.*] Verebatur Poëta ne Pontilianus beneficium maleficio compensaret, sibique pro suis bonis mitteret pessima Epigrammata. Sic lib. 5. Epigr. 73.

Epig. iv. 1 *Mali coloris*] Valetudinarius et morbo pallidus. Epigr. 42. lib. 6. vers. 2.

2 *Versus scribere, &c.*] Vel hinc nomen pretiumque poëtæ aucupatus, quod palleat, ut credatur studio crudus ac pallidus. 'Decipit exemplar vitiis imitabile; quod si Pallerem casu, biberent exangue cuminum:' Horat. Epist. 19. lib. 1.

Epig. v. Palpat Domitianum, quem incredibili desiderio exspectari dicit a patria. Si te charitas civium tuorum movet; si Senatus et plebis vota non negligis, redi in urbem.

2 *Togæ*] Gentis togatæ, Romanæ.

3 *Deum, &c.*] Te, o Domit. *Invidet hosti*] Quod tua fruitur præsentia.

4 *Veniat laurea, &c.*] Etsi magnam referres victoriam, laureatis literis significatam, &c. ut Epigr. seq. lauream simul de Sarmatis Domitianus intulit Jovi Capitolino.

5 *Terrarum Dominum*] En caussam, cur hosti Roma invideat, quia præsentem videt Dominum et Deum nostrum. *Ille*] Hostis.

6 *Terretur, &c.*] Vultu hostis et victoris. *Fruitur*] Vultu specioso et augusto Dei.

Epig. vi. De reditu Cæsaris, ait, passim rumores spargi, sed absque auctore; rogat Cæsarem, ut ipse auc-

tor nuntiusque sit triumphi, et mox veniat. *Rad.*

1 *Hyperboreis, &c.*] A Sarmatis, qui Septentrioni finitimi.

2 *Ausonias Cæsar, &c.*] Italas, ab Ausone, Ulyssis et Calypsus filio.

3 *Certus abest auctor*] Auctorem certum non habemus; fama tamen constans est, et famæ fidem habere lubet.

5 *Publica*] Si litteræ Romam missæ testantur venturum principem, quid est quod dicat, 'Certus abest auctor?' Litteras intellige missas de victoria Cæsaris adversus Sarmatas, non de adventu: quamquam Poëta recte conjiciat, venturum principem bello patrato, argumento a litterarum testimonio ducto. *Victrices testantur, &c.*] Laureatæ literæ, ad Senatum missæ, victoriæ indices.

6 *Laurigera, &c.*] Pila et hastæ militum victoriam testantur laureata. Lauro enim et frondibus festis ornabantur pila ἐν κατορθώμασι καὶ νίκαις. Plin. lib. 35. cap. ult. 'Ipsa pacifera [laurus scil.], ut quam prætendi etiam inter armatos hostes, quietis sit indicium. Romanis præcipuæ lætitiæ victoriarumque nuncia additur litteris, et militum lanceis pilisque.' Quare e Romano more Seneca in Agamemnone: 'Sed ecce vasto concitus miles gradu Manifesta properat signa lætitiæ gerens: Namque hasta summo lauream ferro gerit.' *Herald.*

7 *Io, magnos clamat, &c.*] Vox triumphi solennis. 'Ipse, gerens laurus, lauro devinctus agresti Miles Io magna voce triumphe canet:' Tibul. lib. 2. 5.

8 *Invictusque*] Vocaris jam et proclamaris a toto populo, Invictus Imperator. Est enim hoc solenne Imperatorum elogium, ut dicantur Invicti, &c. *Rad.*

9 *Sed jam lætitiæ*] Sed, ut expleatur populi desiderium et gaudium, propera in urbem, et ipse nuncius esto tuæ victoriæ.

10 *Nuncius ipse veni*] Tu ipse, o Domit.

Epig. vii. Argumentum de desiderio et amore pop. Romani erga Principem absentem. Quasi dicat: Quamvis procul ab urbe in hostico ad septentrionem degas; tamen es præsens animis et votis nostris. *Rader.*

1 *Hiberna, &c.*] Quamvis te detineant a nobis bella in regionibus septentrionalibus. *Rudis*] Rudem, credo, vocat a barbarie Peucinorum. Arrianus lib. 1. et Poëta infra. *Peuce*] Insula ad primum Istri ostium.

2 *Ungularum pulsibus*] Cujus 'undas Frigore concretas ungula pulsat equi:' Ovid. 3. Trist. Eleg. 10. *Calens*] Poëtica hyperbole. Locum frequentatum sonat vox 'caleo.'

3 *Fractusque*] Et Rheni accolæ Germani, Batavi, et Catti tribus expeditionibus victi. *Cornu jam, &c.*] Alludit ad fluviorum cornua. Ælian. capite 33. libro 2. Variar. Historiar.

4 *Teneat*] Quamvis, o Cæsar, ibi occupatus sis et detineare in coërcendis rebellibus. *Perfidæ gentis*] Rebellis et contumacis.

6 *Abesse nostris, &c.*] Animis tamen et votis te consequimur.

8 *Adeoque mentes*] Ita omnes, quum aliquid narratur, vel de victoria, vel de adventu tuo, animis et oculis avertuntur a spectaculis, ut nemo advertat quid illic agatur. *Rad.*

9 *Ut ipsa magni, &c.*] Ut mentes nostræ, quondam Circensibus ludis attentæ, jam tibi peregrinatæ nesciant quid in circo agatur.

10 *Passerinus*] Equus. Habet enim tabula equorum Circensium, apud Onuphrium, nomen Passerini, equi Circensis. Legendum censet Salmasius: *Ut turba magni sæpe nesciat Circi Utrumne currat Passerinus an Tigris.* Passerini et Tigridis nominibus, qui in illa ætate equi fuerunt celeberrimi, duas quadrigas intelligi debere certum est, in quibus equi illi funales sinistri erant. Non vero illi equi sin-

gulares currebant, sed in curru juncti. Per Passerinum ergo intelligit currum, in quo Passerinus fuit præcipuus equus. Idem dici oportet et de Tigri. *Salmasius.*

Epig. viii. Cum nunciatum esset Domitianum venturum in urbem, eumque jam esse in itinere; alloquitur Poëta, primum Musas, deinde Decembrem, quem dicit Januario anteponi potuisse, si Cæsar ipso Decembri venisset in urbem. Postremo dicit, sua Carmina valde convenire tempori; esse enim illa jocosa; mox etiam militem jocos in triumpho dicturum. *Rad.*

1 *Nunc hilares, &c.*] Si unquam aliis Carminibus lusi, nunc poscit tempus ut læta canam.

2 *Odrysio, &c.*] Septentrionali, ubi Odrysa, Thraciæ urbs, versus Euxinum.

3 *Certa facis, &c.*] Mense tandem Decembri certum accepimus nuncium de Cæsaris reditu. *Vota*] Desideria gaudiaque.

5 *Sortis tua, &c.*] Eo quod nuncius es reditus Domitiani: quod, si eodem mense urbem ingressurus esset Cæsar, nec ipsi Januario cederet December.

7 *Festa coronatus, &c.*] De jocis et scommatis militum in Imperatorem jactis supra diximus. Vide Epigr. 5. lib. 1. vers. 3.

8 *Laurigeros*] In triumphis et ipsi equi laureati incedebant. *Comes*] Miles.

9 *Jocos, &c.*] Mea hæc jocosa Epigrammata.

10 *Lusus ipse*] Solemnis enim et magnificus triumphus admittit quosvis et quorumvis militum ac hominum jocos.

Epig. ix. Jactabat se Cascelius de ingenio ἐξηκονταέτης, volebatque videri doctus. Poëta, Nimis sero te, inquit, ingeniosum dicis; a puero requirebatur ad doctrinam futuram ingenium. *Raderus.*

2 *Quando disertus erit*] Disertus scil. futurus post ducentos annos, et acturus causas apud inferos; in quo tandem sexagenario ingenium ad doctrinam futuram elucere incipit. *Quando*] Nunquam: hactenus enim nihil studuit, et in posterum non poterit; ætas enim negat.

Epig. x. 1 *Pædicatur Eros, &c.*] Olus aliis obtrectabat, aliosque prodigere sua dicebat, quum ipsemet nihil haberet.

5 *In lucem cœnat*] Pernox in commessationibus, compotationes in lucem protrahit. Sic Epigr. 29. lib. 1.

8 *Assem ne dederis*] Si te sollicitum reddunt nomina Lupi, quæ Tito debet; tu nil illi credas; cura vacabis.

11 *Pro togula debes*] Nondum solvisti togam quam gestas; hoc taces et dissimulas, aliorumque debita recenses.

14 *Poscit jam dotem*] Nam filiæ debitor est pater, quum eam dotare teneatur, l. 19. D. de Ritu Nupt. l. 1. §. sed si D. si quid in fraud. patron. Quare Artemidorus observat eleganter, filias in somnis sumptum et damnum portendere, quia dos iis debetur. *Her.*

16 *Sed quid agas, &c.*] Sed neque ego in aliena rep. curiosus, neque tu aut tua tanti.

Epig. xi. 4 *Qui vis archetypas, &c.*] Qui vel in nugis, qualia sunt mea Carmina, primogenias probas ab ipso autore exaratas vel emendatas.

Epig. xii. Clancularius Poëta, ut Poëtæ nostro periculum crearet, famosa quædam Carmina Martialis nomine ediderat. Jurat Poëta nihil a se scriptum, quod cuiquam ruborem adferret, aut notam inureret. *Rad.*

1 *Dominus*] Domitianus, quem maxime lectorem velim.

2 *Qua*] Benigna.

4 *Mihi de nullo, &c.*] Non famam capto ex aliena infamia. Epist. 1. l. ubi 'rubet auditor cui frigida mens est.'

5 *Cupiant eum, &c.*] Clancularius aliquis Poëtæ famosa quædam et virulenta Carmina sub persona Martialis ediderat. Epigrammate 3. et 33. libro 10.

6 *Lycambeo, &c.*] Mordaci et rabido iambo, quali armatus Archilochus Lycamben socerum, quod sponsam sibi negasset filiam, ad suspendium adegit.

8 *Qui Phœbi, &c.*] Non ausi nomen suum prodere.

10 *Per genium Famæ*] Me innocuum esse a maledicentia, juro per famam nominis mei, et per tuum favorem, lector candide. Genius enim est rei cujuscunque gratia, Venus, lepos. Epigramma 60. lib. 6. *Castalidumque gregem*] Musarum chorum.

Epig. xiii. Vide consonum huic Epigramma 62. libro 4.

1 *Tiburtinis albescere collibus*] Gruterus *solibus*, e Ms. quicum consentit, quem nos egregium contulimus. Nuper reduxerunt vulgatum, scilicet ignari 'soles' κατ' ἐξοχὴν pro aprico et delicato sole dici. Florus de Hannibale: 'Invictum Alpibus, indomitum armis, Campaniæ soles et tepentes fontibus Baiæ subegerunt.' Ovidius primo Fast. 'Tunc blandi soles, ignotaque prodit hirundo.' Et libro 2. 'Solibus et campo corpora nuda dabant.' Idem 13. Met. 'Solibus hibernis, æstiva gratior unda.' Noster libro 6. Ep. 43. 'Baiani soles.' Et libro 10. Ep. 51. 'O soles! o tunicata quies.' *Gronov.*

3 *Quid Tiburis alti Aura*] Silius Italicus lib. 12. Pun. 'Quale micat semperque novum est, quod Tiburis aura Pascit ebur.' *Gronovius.*

Epig. xiv. 1 *Scelus, &c.*] Parcarum scilicet malarum, ut Epigr. 62. libro 6.

3 *Ploravit, &c.*] Carm. 2. et 3. Catulli.

4 *Lesbia, &c.*] Vide et Epigr. 8. libro 1.

5 *Quas flevit*] Scil. delitias. Male alii leg. *quam flevit*: neque enim referri potest ad 'columbam.'

6 *Elysia nigra, &c.*] Poëtice: omnium enim rerum umbras apud inferos volunt esse.

Epig. xv. 1 *Puer hic nitidis*] Arginus scilicet. *Abstitit Ianthidos*] Qui abstinet, qui refugit. *Undis*] Fonte in ædibus Stellæ.

2 *Et fugit ad dominam Naida*] Argini effigiem intellige positam in nemore propter fontem, quem Stella ab uxoris Violantillæ nomine appellaverat Ianthida: sed ita propter, ut modicum intervallum interesset. Ideo fingit Poëta puerum sic locatum, quasi vereretur casum Hylæ; quem, quum appropinquasset nimium aquæ, Nympha rapuit. Idque tam expressit: 'Et fugitat dominam Naida.' Fugitare videtur, dum absistit, nec audet adpropinquare. Fontem vocat Naida dominam, quia gerebat nomen dominæ Argini, uxoris Stellæ, qui ejus dominus. *Gronovius.* *Dominam Naiada*] Cujus Nympham dixerat esse Ianthida, Epigramm. 50. lib. 7. *Hylas*] Lib. 6. Epigramm. 68. vers. 8. et Epigr. 48. lib. 5. vers. 5.

3 *O bene, &c.*] O bene tibi est, quod proximo nemore cultus Hercules tibi præsidio est et tutelæ, ne rapiaris a Nymphis te amantibus. Epigr. 50. infra. 'O bene quod,' usitata φράσις et elegans. Ovid. Eleg. 2. lib. 1. Trist. 'O bene, quod non sum mecum conscendere passus.' Sic Græcis ὡς εὐτυχὼς ὅτι.

5 *Securus, &c.*] Sine metu potes ex hoc fonte haurire aquam, quam ministres. Ianthis nympha hujus fontis non rapiat te, ut Hylam quondam nymphæ fl. Ascanii. Cave tibi ab ipso, Stella.

Epig. xvi. Callida emendicatio: dum inopiæ suæ unicum remedium dicit esse venditionem munerum sibi a Regulo missorum, quæ norat dominum non redempturum, donaturum

potius pretium ipsorum.

Epig. xvii. Autographum septem librorum Epigrammatum dedicat bibliothecæ Julii Martialis, cujus hortos et rus in Janiculo suburbano descripsit.

1 *Ruris, &c.*] Ruris suburbani Julii Martialis, quod descripsit Epigr. 64. l. 4.

2 *Vicinam videt, &c.*] Sic Ep. 64. lib. 4. vers. 11.

4 *Lasciva Thaliæ*] Meis his Carminibus jocosis, floridæ et conviviis aptæ Musæ Θαλείας fœtibus: ut Epigr. 8. lib. 4. vers. 12.

5 *Nido imo*] Infima statione, ordine. Nidi enim foruli sunt librorum, in quibus, velut capsis, certo ordine graduque reponuntur, ut diximus Epigr. 118. lib. 1. vers. 15.

8 *Hac illis pretium, &c.*] Quod autoris autographi sunt, et quos Ep. 10. supra dixit archetypos. *Litura*] Et majori in pretio erunt, quod manu mea emendati.

9 *Tu munere*] Cui consecro et dono hos libellos meos. *Dedicata*] Donata, consecrata. Bibliothecæ enim Musis et Apollini sacræ erant. Dedicabantur et statuæ et imagines in bibliothecis.

10 *Nota*] Carmine meo.

Epig. xviii. 2 *Dicere, &c.*] Se talem habere: id est, tibi contendere, tibi se æquiparare, præferre saltem non ausit. *Litura notet*] Menda, nævus, vel lomentum quo rugas condunt linuntque. Epigramm. 42. lib. 3.

11 *Fatui poppysmata cunni*] Vide Epigr. 71. lib. 3. vers. 8.

Epig. xix. De Argo nave, doctissime disertissimeque unus in paucis Hieronymus Columna ad Ennii Medeam disputat pag. 314. Hujus fragmentum tempore Martialis Romæ exstabat, in quod est hoc Epigramma. *Rad.*

1 *Fragmentum, &c.*] Quod Romæ extabat tempore Martialis, ut videtur.

2 *Ignoti prima, &c.*] Non prius tentati mortalibus. 'Nullaque mortales præter sua litora norant.' Argonautas primum tentasse mare volunt poëtæ.

3 *Cyaneæ quondam, &c.*] Duæ insulæ in Ponti Euxini ostio, quæ et Symplegades, quas transmisere Argonautæ non sine periculo, mutilata summa puppis parte. Has ergo transmisere, Phinæi monitu, præmissa viæ duce columba. 'Ruinæ' addit, quia ad Cyaneos hosce scopulos magnum adiere discrimen. Vide quæ ad vers. 1210. Herc. Fu. et vers. 341. Medeæ Senecæ notavit Farnabius.

5 *Secula vicerunt, &c.*] Fluctus, scopulos, Syrtes prætervectam et superantem, vicit tandem ætas. Hoc est: Et, quæ non cesserat fluctibus, scopulis, et Syrtibus, cessit tandem tempori, quod exedit consumitque omnia.

6 *Sanctior est, &c.*] Fragmentum hoc religione et antiquitatis veneratione vel ipsam integram vel alias quasvis naves superat.

Epig. xx. Emptorem cœnarum et venditorem earundem Sanctram describit.

1 *Miseriu*] Tum labore et officiis quibus cœnam captavit: tum maxime avaritia, qui analecta vendidit. *Gulosius Sanctra*] Rapacius, qui tantum suffuratus est.

2 *Rectam vocatus*] In qua accumbit. Domitianus enim, abrogatis sportulis, revocarat rectas cœnas, ut supra dict.

4 *Ter poscit*] Liberaliores convivatores clientibus et convivis potestatem faciebant poscendi, quæ vellent. Epigr. 82. lib. 3. vers. 23.

5 *Utramque coxam*] Nempe meliores leporis partes.

6 *Pejerare de turdo*] Jurare sibi turdum non appositum, cum plures appositos subduxisset.

7 *Ostreorum, &c.*] Cirros ostreorum Raderus opinatur dici purpureos crines, qui fibras ostreorum ambiunt;

cum vero ostrea proprie citris careant, cum Brodæo lib. 9. Misc. cap. 29. sentio per ostrea intelligi, ostracoderma: utpote locustas, squillas, cancros, astacos.

8 *Buccis placentæ, &c.*] Ut, 'improbi panis buccas,' Epigrammate 5. lib. 10. et 'sectæ quadra placentæ,' Epigr. 77. libro 3. *Mappam*] Dum mappæ involvit placentam subductam: vel simpliciter, sordidam.

9 *Ollares*] Quæ in olla servabantur. Platina lib. 2. et Plin. lib. 5. c. 17. Columell. cap. 43. libro 12.

11 *Excavatæ, &c.*] Granatorum mal, 'Vulvæ,' excesis carnibus. *Vulvæ*] Ejectitiæ. Vide Epigr. 56. l. 13. et Apitii l. c. 7.

12 *Lippæ ficus*] E qua lacteus fluit humor. *Debilisque boletus*] Non optimus. *Farnabius.* Immo recisus, vel nullo aut debili caule. Ut Statio, 'debilisque perna.' *Gronovius.*

14 *Spondylos sinu condit*] Vertebrasne animalium? an pisces, cum Macrobio et Seneca: qui vulgo, *sohimoli*? an salsamenta, cum Athenæo? Salmasius vero de aliis spondylis non hoc intelligendum dicit, quam de ostrearum cervicibus. Petronio cochlearum cervices dicuntur, qui Græcis τράχηλοι.

15 *Et devorato, &c.*] Sanctra turturem capite detracto furatus est.

16 *Longa*] Porrecta.

17 *Analecta*] Quæ sub mensam cadebant vel projiciebantur, erantque ministris relegenda. Rectius Scriverius distinguit: *dextra, Analecta quicquid*: nam 'Analecta,' ὁ ἀναλέκτης, non τὰ ἀνάλεκτα: vide libro 14. Ep. 80.

18 *Nec esculenta, &c.*] Nec cibos tantum rapit.

19 *Misto lagenam, &c.*] Aqua temperato, quod servi ad pedes biberent.

20 *Ducentas, &c.*] Multas scalas, aut scalarum gradus: et Sanctram pauperem sub tegulis altis more pauperum habitasse, ut Epigr. 118. lib. 1. vel per multas ædes.

22 *Vendit*] 'Αγροσδοκήτως: expectabatur ut rapax et gulosus Sanctra voraret ista: ille vero avarus et miser vendidit.

Epig. xxi. Natalem diem et fatalem Lucani eodem Epigrammate canit et deplorat. C. Cæsare Germanico, iterum, et L. Cæsiano coss. Cordubæ, quæ Hispaniæ Bæticæ provincia, natus est Lucanus, 4. Nonar. Novembr.

1 *Magni conscia partus*] Lucani, nobilis poëtæ.

2 *Polla, dedit*] Polla Argentaria, uxor Lucani.

3 *Heu! Nero crudelis*] Conspiraverat Lucanus in Neronem, quod fama carminis ejus premebatur a Nerone; contra quem, ut canit Papinius, est in theatro coronatus. *Nullaque invisior umbra*] Nullius cæde invisior quam Lucani. Sic de Cicerone Epigramma 69. libro 5. vers. 2.

4 *Non licuisse tibi*] Respexit id, quod, multis a se occisis, dixit Nero, 'Nescisse hactenus Cæsarem, quantum Imperatori liceret.'

Epig. xxii. 1 *Vatis, &c.*] Lucani poëtæ sub Apollinis præsidio. *Memorabilis, &c.*] Clarus et celebrandus natalis.

3 *Hæc meruit, cum te terris, &c.*] Hæc dies vel propter te, o Lucane, editum meruit, ut Bætis, patrius Lucani fluvius, numeraretur inter fontes Musarum.

Epig. xxiii. 1 *Phœbe, veni; sed quantus, &c.*] Ad sacra hæc, quibus celebramus natalem Lucani, cui tu ipse dedisti secundam carminis epici a Virgilio gloriam.

4 *Sæpe colas, &c.*] Diu vivas, ut quotannis colas hunc mariti tui natalem.

Epig. xxiv. 1 *Cum Juvenale, &c.*] Quas tentas contentionis et dissidii semina serere inter me et Juvenalem meum, egregium illum procul dubio

Satyrographum. Vide Lips. Ep. 20. Quæstionum lib. 1.

3 *Pyladen odisset Orestes*] Adblanditur nimis, *Pylades odisset Oresten*, quæ est scriptura Palat. Vel pueris nota hæc amicorum paria.

5 *Siculos fratres, &c.*] Amphinomum et Anapium, Catana Siciliæ oppido oriundos, fratres invicem charos, erga parentem pios. De quibus Seneca 3. de Benef. cap. 17. Strabo libro 6. Plutarch. Orat. ad Apollonium, Silius, &c.

6 *Ledæ genus*] Castorem et Pollucem.

8 *Ut facias illud, &c.*] 'Hæreat inguinibus semper tam noxia lingua,' &c. Epigr. 61. lib. 2.

Epig. xxv. 2 *Cerussata, &c.*] Cerussa exposita.

3 *Salis*] Ingenii, argutiæ, urbanitatis. *Fellis*] Amarulentiæ, acerbitatis.

5 *Nec cibus, &c.*] Ut acida acuunt et irritant stomachum; ita acriter dicta invitant lectorem.

6 *Nec grata est facies, &c.*] Qualem ori gratiam addunt rugæ illæ inter ridendum contractæ: tale Epigrammati decus addunt quæ risum movent. Vel: Ut minus grata est facies, cui ridenti deest Deus Gelasinus: ita et Epigrammati perit venustas, si absit mordacitas.

7 *Infanti melimela dato, &c.*] Infantibus mellita seu mustea poma dato, et propter dulcedinem insipidas ficus; quasi dicat: Insulsis placeant Epigrammata dulcia, et nec ingenio nec acerbitate condita: mihi placet Epigramma salsum, acre, mordax, et piperatum.

8 *Quæ novit, &c.*] Ficus Chia, quæ salem et vinum sapit. Epigramm. 23. lib. 13.

Epig. xxvi. Apollinaris hic extra aleam magnus clarusque vir erat; si modo is est, ad quem Secundi leguntur epistolæ. Doctissimum eundem fuisse constat ex hoc Carmine; quo testatur hunc aliquam Epigrammatum suorum partem esse: monetque Scazontem suum, Iambumve claudicantem, ut in sinum Apollinaris confugiat, ubi tutum fore librum pollicetur. *Rad.*

1 *Apollinarem*] Ad eundem Epigramm. 87. lib. 4. *Scazon*] Epigr. 97. lib. 1.

2 *Et si vacabit, &c.*] Sed captato oportuno tempore.

3 *Cujus aliqua pars ipse est*] Limam adhibens, emendans, interpolans, partem habet in hoc qualicunque opere.

5 *Tota*] Plane læta et benigna.

Epig. xxvii. 1 *Tuscæ glandis, &c.*] Glande pastus in agro Tuscano. *Ilice multa*] Sagina et pinguedine a glande.

2 *Ætolæ fama, &c.*] Magnitudine proximus apro illi, quem irata Diana in Ætolorum agros immisit: lib. Spect. 15.

3 *Cuspide*] Venabulo. *Dexter*] A quo occisum et Poëtæ missum arguit supremum distichon.

4 *Invidiosa focis*] Opima, cui vel invideri possit; utpote majori, quam mea ferat conditio.

5 *Pinguescant, &c.*] Uncta cœna et lauta instruatur ob pinguem aprum; rideant penates madidi, ebriique lares. *Rad. Penates*] Qui juxta focum, vel ædes. Metonymice.

6 *Jugo*] Sylva. Hyperbolice. Vel lignis, Synecdochice, e montis jugo: ad aprum scil. assandum.

7 *Sed coquus, &c.*] Sed impensa condiendi superabit facultates meas; satius itaque est ut remittam Dextro, nisi forte et ille mihi hos sumptus suppeditet.

8 *Arcano mista, &c.*] Interiori mellorique garo, quod admisto Falerno dicebatur œnogarum. Vide Epigr. 93. lib. 6. vers. 6. et lib. 13. Epigramm. 82. et 102.

9 *Te non capit ignis*] Nostra culina frugalis non est instructa tot condi-

mentis, aromatibus, et liquaminibus, &c.

10 *Conturbator aper*] In quo condiendo conturbabuntur rationes meæ, et decoquentur opes. Qui enim non sunt solvendo, neque se extricare nominibus possunt et ære alieno, illi conturbant; nec enim eorum rationes explicari et expediri possunt. Plautus Amphitryonis Prologo explicat contrariam dicendi formam, cum inquit: 'Et ut res rationesque vestrorum omnium Bene expedire voltis.' Turneb. lib. 4. cap. 15. *Vilius esurio*] Minoris constat fames mea, viliori cibo contenta est; minore sumptu cœnam mihi constare velim.

Epig. xxviii. Ad Fuscum mittit librum Saturnalibus legendum et judicandum.

1 *Sic Tiburtinæ, &c.*] Sic tibi omnia feliciter cedant, precor; sic sylva, quam Tibure habes, cæsa revirescat. *Dianæ*] Nemorum præsidis ac Deæ.

3 *Nec Tartessiacis*] Nec olivetum tuum fertilitate olearum aut olivi copia cedat Hispanis olivis. Tartessus Straboni fluvius est, qui aliis Bœtis, unde Bœtica Hisp. *Pallas tua*] Olei inventrix, quæ, reliquis Diis sterilès ad speciem eligentibus arbores, oleam cum forma, tum fructu, insignem sumpsit. *Fusce*] Videtur hic esse, ad quem Plin. Sec. Ep. 9. lib. 7. *Trapetis*] Prælis oleariis. Gloss. 'Trapetum, ἐλαιῶν μύλωος, ἐλαιουργεῖον.' Varro lib. 4. de Ling. Lat. 'Trapetes molæ oleariæ vocantur.' Sidonius Panegyrico: 'Oleique liquores Isse per attonitas bacca pendente trapetas.' Bœtica autem oleo abundabat, eoque pretioso. Papin. lib. 2. Sylvarum: 'Quæ Tritonide fertiles Athenas Unctis, Bœtica, provocas trapetis.' Quanta fuerit Tartessi dignitas, norunt qui de Bœtica quidquam legerunt. *Heraldus.*

4 *Immodici lacus*] Pleni, immo redundantes musto lacus, qui excipiunt vinum trapetis expressum. Epigr. 44. lib. 4. vers. 2.

5 *Te Pallatia laudent*] Agentem causas.

6 *Palma fores*] Palma affigebatur januis caussidicorum, qui in causis vicissent, quam Ausonius vocat palmam forensem. Vide Sat. 7. Juven. vers. 117. 'Rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso Figantur virides scalarum gloria palmæ.' Scalas hic pro aditu domus, sive janua accipit, ut Oratorum pauperies indicetur, qui more omnium pauperum in cœnaculis habitabant. *Herald.*

7 *Otia dum medius, &c.*] A causis et foro. Justitium in his Saturnalibus.

8 *Certa quos, &c.*] Critica et censoria. *Jocos*] Epigr. hæc mea.

Epig. xxix. 1 *Tormentum Voconi*] Deliciæ et amor, qui risus lugubris, dolor suavis, timor generosus, mors viva, &c.

3 *Positis capillis*] Vide Epigr. 32. lib. 1. vers. 1.

4 *Placeat, &c.*] Præ te.

7 *Et Mæcenati, &c.*] Etsi capiebatur maxime Mæcenas Ecloga, quam scripserat Virgil. de formoso Alexi quem ardebat: non tamen dedignatus est et Carmen, quod Marsus, inferior poëta, scripserat de fusca Melænide. Ita nec Victor mea hæc aspernabitur, &c.

8 *Melænis erat*] A μέλαινα.

Epig. xxxi. Empta foro, non inempta rurive nata, Regulo a se missa munera ait.

1 *Raucæ*] Ab avium domesticarum rauco cantu. *Cortis*] Pluribus tectis sive muris septæ, instar mapalii. Festus. *A court or barton.* *Aves, et ova*] Gallinæ, anseres, anates, columbæ, &c. *Matrum*] Gallinarum, anatum.

2 *Flavas medio, &c.*] Moderato calore siccatas ficus Chias: supra Epigramm. 24. vers. 8. et lib. 13. Epigr. 23. vel hibernas et gelatas: Epigr. 44. lib. 4.

3 *Fœtum*] Hædum. *Querulæ, &c.*]

De fœtu abrepto quiritantis.

4 *Nec jam, &c.*] Gelatas et corrugatas frigore, cui non sunt ferendo.

5 *Canum olus*] Ex horto rigente modo lectum, et pruinis obsitum.

7 *Quam, Regule, &c.*] Quam dedita opera erras et dissimulas te nescire sterilitatem agelli mei.

8 *Nisi me, ferunt*] Nihil ferunt, nisi me tantum, et vix me alunt agelli mei.

9 *Quidquid villicus Umber*] Quicquid tibi tuus villicus vel ex Umbria, vel coloni ex Tusculanis agris mittunt, id mihi emendum in foro Suburano. *Rader.*

10 *Rus marmore, &c.*] Suburbanum tuum, ad tertium ab Urbe lapidem.

12 *Id tota mihi, &c.*] Id ego emo in foro olitorio in Urbe, quod tamen in Subura non erat: de Subura vide Epigr. 35. lib. 1. vers. 5. et Epigr. 57. lib. 3.

Epig. xxxii. Laudat currendi exercitationem in Attico.

1 *Facundæ renovas, &c.*] Qui doctissimi ac disertissimi viri, T. Pompeii, mores et doctrinam exprimis.

2 *Nec sinis ingentem, &c.*] Nec degener pateris, ut conticescat familiæ tuæ et ortus gloria.

3 *Te pia Cecropiæ, &c.*] Tu habes semper comitatum Græcorum philosophorum.

4 *Te secreta quies*] Secessus ab ambitu, magistratu, et turba. *Sophos*] Sapiens.

5 *At juvenes, &c.*] At alii juvenes vacant pugillatui, quem docet Gymnastes, cujus aures, ut et aliorum athletarum, contusæ plerumque sunt a plagis concertatorum. Vide Turnebum lib. 24. cap. 28. et Mercurialem lib. 5. de Re Gymnast. cap. 5.

6 *Et rapit, &c.*] Et aliptes, non necessario ungendi ministerio præstito, emungit juvenum marsupia.

7 *Thermis*] Ante cœnam lavabant Prisci; ante lavationem corpus exercebant.

8 *Præparat*] Ad thermas, ad balneas. *Stipitis ictus*] Exercitatio ad palum, contra quem in terra defixum tanquam adversarium tirones se exercebant. Vide quæ nos ad vers. 248. Sat. 6. Juvenalis. Vide et Vegetium, Stewechium, Mercurialem, et Lipsium. *Ictus hebes*] Hebetes ergo ictus, non acuti, quia lignei gladii. Ictus ergo a sudibus vel rudibus, ligneis gladiis, et clavis.

11 *Sed curris*] Sed exerces tantum te cursu ad aquam Virginem, vel ad porticum Europæ. Vide Epigr. 21. lib. 5. vers. 9.

12 *Ubi taurus, &c.*] Taurus Jupiter, qui Europen, Agenoris Tyri et Sidonis conditoris filiam, per mare in Cretam vexit. Ad porticum Europæ; Epigr. 14. lib. 2. vers. 3.

13 *Per varias, &c.*] Literato viro conveniunt magis exercitationes faciles et breves, quæ corpus sine mora laxent et tempori parcant, quarum præcipua est cursus, quam pigri isti ludi, quibus Campus et gymnasium servit.

Epig. xxxiii. Scopticum in Cinnam, quod mundis et candidis calceis utatur; sordida vero et inquinata toga.

1 *Sordidior caeno, &c.*] Vituperat Cinnam, vel quia sordidus erat, luteque albos ferebat calceos: vel quia cum fœminis communes gerebat, hoc est, albos. *Dempsterus.*

2 *Candidior, &c.*] Calcei albi Romanis elegantioribus in usu. Vel, ut Heraldus censet, mulieribus. Ovid. 'Pes malus in nivea semper celetur aluta.'

4 *Collige, &c.*] Tolle, ne inquinet album calceum, cui male convenit cum sordida toga. Docet enim Poëta, insanum esse Cinnam, qui majorem calcei, quam togæ rationem habeat: contrarium faciendum fuisse; togam colligendam esse, ne calceis sordidis inquinetur: non ut calcei,

qui sæpe necessario collutulantur a toga, et contaminantur. *Rad.*

Epig. xxxiv. Duorum impurissimorum beneficia in P. R. inter se confert, quasi dicat: Miraris, qui potuerit a malo homine aliquid boni fieri? etiam Nero pessimus optimas exstruxit thermas. *Raderus.*

4 *Quid Nerone pejus*] Ut Nero pessimus exstruxit optimas thermas; ita cinædus hic Charinus balneas excitavit nobiles.

6 *Non deest protinus, &c.*] Quod si quis malignus mihi hic obstrepat, perinde ac si præferam Neronis thermas aut Charini balneas publicis Domitiani ædificiis: respondeo me id non facere, sed conferre tantum inter se Neronis et Charini opera.

7 *Rancidulo*] Maligno, infecto detrectationibus et adulationibus. Metaphora sumpta a vitiato jam et prope corrupto cibo.

Epig. xxxv. 2 *Tota foveris aquis*] Leg. *lota*. Rutgers. Tibi in publicis balneis lavanti promiscue, ubi nemo nostrum, non ipse quidem circumcisus Judæus tegit verenda, astat servus tuus subligaculo tectus et fibula ligatus: perinde quasi nos cæteri non essemus viri, et tu privatim lavares. Epigr. 75. lib. 11. Fœdissimum hunc morem virorum promiscue cum fœminis lavandi sustulit Trajanus. Xiphilin. in Adriano, et Spartianus.

6 *Mentula vera*] Guilielmius censet legendum *verba*, quod plus habet speciei, quam veritatis. Qui enim a Martiale alibi producuntur fibulati, quum interim essent verpi, hoc faciebant, ne penderent tributum, tanquam Judæi. *At vera mentula* hic dicitur, quemadmodum infra: 'Difficile est vero nubere, Galla, viro.' Quid quod Poëta sibi ipsi interpres lib. 11. Epigr. 75. 'Omnes an nos tibi sumus spadones?' &c. *Grut.*

Epig. xxxvi. 1 *Cum pluvias, &c.*] Cum perplueret villa, misisti mihi tegulas; ecce horreo frigore; cur non mittis mihi togam?

Epig. xxxvii. 1 *Nosti mortiferum, &c.*] Alii leg. *Nostri.* Sensus est: Pro veteri illa condemnationis et mortis Θανάτου litera, Quæstor noster novam habet notam; emuncto scilicet naso dat carnifici signum occidendi hominis. Huic aliquando opus erat distillantem nasum emungere; manum naso admoturum impedierunt quæstores, collegæ ipsius, quasi daturum hinc cædis signum. Jocatur Poëta misere cum illo agi, cui, modo alios populariter occidenti, jam non liceat suum nasum abstergere.

2 *Theta novum*] Novum enim mortis signum invenit, ut, quempiam interfecturus, nasum emungeret: hinc vocat 'novum,' aliis inusitatum. 'Mortiferum' vocat, quod mortis nuntium adferat: nam Θάνατος Græcis mors; prima littera pro voce tota usurpetur. Romani prius A. cum absolverent, C. cum condemnarent, N. L. cum non liqueret, usurpabant. Lege Alexandrum ab Alexandro lib. 3. cap. 5. et Tiraquel. ibid.

5 *Stiria naso*] *A drop:* stilla gelata; gutta congelati nasi, vi frigoris et cœlo pluvio expressa. Epigr. 98. lib. 11.

7 *Collegis*] Plures enim fuere quæstores; primum duo, mox quatuor, tum plures.

Epig. xxxviii. 1 *Tantus es, et talis nostri, &c.*] Polyphemus iste et Scylla, fueruntne servi Severi; an forte statuæ adeo immanes et ingentes, ut vel Siculo illi Cyclopi et marino monstro possent esse terrori?

3 *Sed nec Scylla minus*] Sed nec ipsa Scylla possit minus mirari tuum Scyllam. *Quod si fera, &c.*] Imo et sibi invicem terriculamento esse possint: unde videtur illos fuisse servos deformes.

Epig. xxxix. Cælii fraudes et podagram irridet.

1 *Discursus varios, &c.*] Officiosas clientis discursitationes in salutandis patronis superbis.

2 *Potentiorum*] Divitum.

6 *Et sanas, &c.*] Quales impostorum quorundam sunt artes et mendicorum.

8 *Quantum, &c.*] Ironice: ut lib. 5. Epigr. 21. vers. 3.

9 *Desit fingere, &c.*] Verum enim habet podag.

Epig. xl. 1 *Ille senex, &c.*] Etruscus. Vide Epigr. 83. lib. 6.

2 *Non humili passus*] Forti animo. *Utrumque Deum*] Domitiani Domini ac Dei gratiam et iram: dicto Epig. 83. lib. 6. Domit. iratum et placatum.

3 *Natorum*] Geminorum, qui eodem cum matre, quæ flore ætatis extincta est, sepulchro patrem condiderunt. Tum filius Etruscum patrem damnatum et in exilium ejectum sponte comitatus est, nec antea destitit fatigare precibus Domitianum, quam pacem illi reditumque impetraret. *Conjugis*] Etruscæ; a qua, summo loco nata, Etruscus maritus et filii nomen accepere.

6 *Ter senas, &c.*] Nonaginta annos, si poëtice Olympiada pro lustro sumamus.

7 *Sed festinatis, &c.*] Quem jam nonagenarium, fato maturo defunctum, deflevit prius filius, perinde ac immaturo fato præreptum.

Epig. xli. Sempronium tam malum videri posse, quam bonum dicit. Mundanusne Socraticus? an ornatus, nitidus, seu comis? an forte unguentis delibutus? namque et hæc omnia media et ἀδιάφορα sunt. Vide Turneb. lib. 26. c. 24.

Epig. xlii. Ab opibus, liberalitate, eruditione laudat Castricum; se extenuat, accusat, excusat.

1 *Muneribus cupiat, &c.*] Cum æque nobilis sis Poëta, ac munificus dives.

3 *Nos*] Ego. *Vincique parati*] Opibus et carminibus.

6 *Alcinoo, &c.*] Ut Phæacum illi regi, cui suppetebant poma nobilissima, aliquis forte muneri obtulit minus nobilia: ita ego tibi mala mea carmina.

Epig. xliii. Aut dandum, aut cito negandum.

2 *Ut cito, &c.*] Vide Epig. 20. et 30. lib. 6.

Epig. xliv. Maximus Cæsonius, vir consularis, a Nerone damnatus in conjuratione Pisoniana in exilium missus, comitem voluntarium habuit Q. Ovidium, qui expressam Cæsonii postea mortui imaginem servabat; ad quam hoc Epigramma scripsit Poëta. *Rad.*

1 *Maximus, &c.*] Hæc est, effigies in cera ad vivum expressa Max. Cæsonii, quem a Nerone damnatum in conjuratione Pisoniana, Tacit. 15. Annal. tu, Ovidi, in exilium comitatus es per mare Siculum in Siciliam vel Africam, cui modo præfuerat. Proconsuli te comitem negabas, exuli offerebas.

2 *Vivida cera*] Quæ ad unguem refert Cæsonium. Ita enim mortuos solebant quasi in vitam revocare.

3 *Sed tu, &c.*] Iniquum fuisse Neronis judicium arguebas, sponte exulem ejus sequutus.

5 *Æquora per Scyllæ*] In Sardiniam aut Siciliam ejecti.

7 *Si victura, &c.*] Si vitale fuerit hoc carmen meum, scient inde præsentes et posteri, Ovidium id præstitisse Cæsonio, quod Cæsonius prius Annæo Sen. a Claudio in Corsicam relegato.

Epig. xlv. Ovidii fidem et charitatem in Cæsonium anteponit Pyladis officio, Orestem comitantis.

1 *Facundi, &c.*] Ejusdem argumenti cum præcedenti Epigram.

2 *Caro....Sereno*] Carus, Serenus, Cæsonius Maximus, ut Epigr. præcedenti, et Seneca Epist. 87. Senecæ amicissimi erant.

3 *Quem frequenti, &c.*] Ad quem toties scripsit Seneca.

7 *Domini*] Neronis.

9 *Exuli parentis*] Oresti, non quidem a matre in exilium misso, sed ab

Electra sorore subducto, et a pædagogo in Phocidem sublato; unde reversus, matris cæde patris sui necem ultus, rursum exulavit. Electra Eurip. et Sophoclis.

10 *Duorum*] Orestis et Cæsonii: Ovidii et Pyladis. Majus tu discrimen adiisti, o Ovidi, quam Pylades: ille se Oresti sine periculo prope adjunxit comitem: tu damnatum a Cæsare crudelissimo non dubitasti sequi. *Rad.*

11 *Neronis*] Crudelissimi tyranni, et cujus in manu erat te repetiisse, quod Clytemnæstra non potuit.

Epig. xlvi. 1 *Commendare, &c.*] Priscus pollicitus fuerat Martiali munus; trahebat autem moram ut Carmine suo, quod Poëtæ approbari voluit, munus exornaret: Poëta, quem premebat egestas, petit id sibi mitti muneris, vel sine Carmine; quod utrique minori foret molestiæ.

4 *Tua de nostro, Prisce*] De nostro incommodo, et non sine damno meo, tibi places in tuo Carmine; quod dum meditaris, ego munus desidero. Turnebus lib. 24. cap. 28. legit, *tacet*. Quod enim versus scribere se accuratos simularet, vel etiam meditaretur et tanquam ruminaret, nec interea dona remitteret; silentium ejus merito sibi conqueritur damnosum Martialis. *Thalia placet*] Epigr. 16. vers. 4. supra, et lib. 4. Epigr. 8. vers. 12.

6 *Munera pexa dato*] Vestem pexam. Alii legunt *plena:* id est, quorum gratia non diminuitur mora. Alii *plana:* id est, absque Carminibus.

Epig. xlvii. Gratulatur Licinio reditum in vitam, quæ jam ab omnibus deplorata et conclamata fuerat, hortaturque ut reliquam vitæ partem genio indulgeat. *Rad.*

1 *Sura virorum*] Sic Plinius Sec. 30. Epist. 4. lib. 'Altissima ista eruditione tua dignissimam quæst.' &c.

2 *Cujus prisca, &c.*] Cujus sincera oratio, et antiquitatem sapiens, exprimit gravitatem et mores veterum illorum Romanor.

3 *Redderis, &c.*] Quanto nos bearint munere Parcæ, quæ te prope mortuum vitæ restituerunt.

6 *Tristitia, et lacrymis jamque peractus eras*] Tanquam incerta morte deposueramus spem, et cum votis metum curamque pro te, qui jam pro mortuo deploratus eras et conclamatus.

7 *Non tulit, &c.*] Vidit sensitque Pluto, se non fore ferendo invidiam et querelas hominum, te lugentium, ipsiusque rapacitatem detestantium; itaque eripuit Parcis colos fusosque, et te vitæ restituit.

9 *Falsa querelas*] Te faucibus suis erepto decepta; vel, quam nos veram putabamus; teque vere mortuum.

10 *Frueris posteritate tua*] Et quasi redivivus sentis quam charus fueris nobis, tanquam posteris tuis futuris. Plin. Epist. 1. lib. 2. 'Triginta annis gloriæ suæ supervixit. Legit scripta de se Carmina: legit Historias; et posteritati suæ interfuit.'

11 *Vive velut rapto, &c.*] Mortis itaque, quam evasisti, memor, rape vitæ restitutæ gaudia. Et quasi utraque manu amplectere vitam fugitivam, et te totum da commodis præsentis vitæ, (vide Epigr. 16. lib. 1. vers. 9.) tibi superstes.

12 *Perdiderit nullum diem*] Qui metuebant et cavebant ne dies ita perderent, vitam se rapere dicebant. Eleganter Plinius lib. 14. cap. 22. de iis qui hesterna crapula mentem opprimebant: 'Rapere se ita vitam prædicant, quum priorem diem quotidie perdant, imo vero et venientem.' Sic lethum non perdere dicunt eos, qui non inulti moriuntur. Lucanus libro 2. 'Non perdere lethum Maxima cura fuit.' Perdere se diem illum putabant, quem non indulgebant genio, voluptatibus, &c.

Epig. xlviii. Annio non desunt mensæ, imo dives et lautus habet

ducentas. Cur itaque ministri ejus subeunt mensarum vices, et nihil apponitur? scilicet ut dapibus suis parcat, quas ministri circumferentes prætereant alios; aliis, priusquam quid ad satietatem decerpserint, præripiant. Placeant sibi lauti his epulis; nos tenuiores non juvant cœnæ istæ ambulantes (*running banquets*), quæ et nostris parcipromis inoleverunt in silicerniis et repotiis.

2 *Pro mensis ministros*] Ipsi ministri subeunt vices mensarum, quia ipsi gerunt cibos in gabatis et paropsidibus. Moris autem erat prioribus, ut singulis missibus singulas mensas inferrent, jam suis epulis dapibusque onustas, easque postea simul auferrent: Annius unam haud dubie mensam apposuerat, sed eam vacuam; deinde ministri ordine circumferebant obsonia, ut, quod cuique placeret, inde carperet. *Rader*.

3 *Gabata*, *&c.*] Lances escariæ.

5 *Nos offendimur*] Pauperes amant appositam cœnam, qua famem et ventrem, non oculos pascant.

Epig. xlix. 2 *Faucibus ova tuis*] Raucis forte vel exulceratis mollia. *Gulæ*] Palato grata.

Epig. l. 1 *Fons dominæ*, *&c.*] Vide Ep. 47. l. 6.

4 *Ganymedæo*, *&c.*] Pueris delicatis, instar Ganymedis.

5 *Quid facit*, *&c.*] Vide Epigrammate 14. supra, quod huic concinit, vers. 3.

Epig. li. Pompeium Auctum celebrat, qui Poëtæ versus, ut suum nomen tenebat, poteratque carentibus libro, ipse liber esse. Hunc ut adeat, monet Urbicum, si velit inemptum possidere Martialem.

3 *Pompeium quæras*, *&c.*] Adeas Pompeium Auctum, quem et tute fortasse nosti.

4 *Æde sedet*] Quæ signis militaribus a Parthis remissis extructa est; ut alii, post victoriam Philippicam. Suetonius Augusti capite 29. Dio libro 44.

5 *Jure madens*] Jurisprudentia tinctus, imbutus: sic infr. Epigr. 69. et Epigr. 40. lib. 1. vers. 3. *Calderin*. Jusculo madens. *Variusque*, *&c.*] Studiis pacis et variis causis exercitatus. *Calderin*. Attrita indutus toga, qua in variis officiis utitur.

6 *Sed liber est*] Adeo ad unguem tenet et memoriter recitat.

7 *Absentis*] Hic enim nolo, *absentis* pro *absentes*.

9 *Poterat*, *&c.*] Se authorem profiteri, nisi meæ faveret famæ, poterat. Vide Senec. Proleg. Declam.

11 *Decimâ, nec enim*, *&c.*] Quæ statuta cœnæ hora aliquanto tardior propter occupationes Aucti, vel tenuitatem ejus.

Epig. lii. 1 *Aucte libellos*] Epigr. præced.

2 *Si tamen*, *&c.*] Nisi molestum sit Celeri audire hujusmodi nugas.

3 *Ille meas*, *&c.*] Celer fuit præfectus Celtiberiæ, patriæ meæ.

4 *Nec fuit*, *&c.*] Nec alius quisquam majori fide, et abstinentia administravit nostram Celtiberiam.

5 *Major*, *&c.*] Terreor viri majestate; nec minus sanctum expecto judicem Carminis mei, quam olim gentis meæ.

Epig. liii. Umbri munera, Saturnalibus sibi missa, ironice elevat.

2 *Contulerant*, *&c.*] Quæ ab aliis tibi missa sunt per Saturnalia, quæ ad 5. dies protraxit Caligula. Vide Ep. 46. lib. 4.

3 *Triplices*] Pugillares. Dicuntur autem 'triplices,' a tribus foliis; 'quincuplices,' quinque foliorum: fiebant ex citro, ebore, aliisque generibus materiarum; ut hodie ex membrana, lapide, lignis. Epigr. 6. lib. 14. *Dentiscalpia septem*, *&c.*] De his lib. 13. et 14.

5 *Faba*] Epigram. 46. lib. 4. vers. 6. *Vimine Picenarum*] Fiscella olivarum Picenarum. lib. 13. Epigr. 36.

6 *Laletanæ, &c.*] Lagena ignobilis, fœculenti et turbidi vini ex Laletania in Hisp. Tarraconensi. Gloss. 'Sapa, ἕψημα.' 'Sapa Laletana' hoc loco, quia hoc vinum crassius: unde et alibi 'fæx Laletana.' Tum dicit 'nigra lagena,' quod ad vinum refero, quod purpureum vocat Ovid.

7 *Parvaque cottana*] Ficus parvæ ex Syria. Epigram. 28. lib. 13. *Canis venerunt prunis*] Quæ Epigram. 18. lib. 5. senes dixit Damascenos. Vide Epigram. 29. lib. 13.

8 *Et Libycæ*] Et vas grave Africanis et hibernis ficis. Epigram. 46. lib. 4.

9 *Vix puto, &c.*] Puto vix valuisse 30. HS. nostræ monetæ 4. ss. 8. d.

10 *Syri*] Servi e Syria, Synecdoch.

12 *Pondera quinque*] Libras quinque.

Epig. liv. Artes captandi damnat in Nasidieno, qui prius Poëtæ adulabatur, ut aliquid ab eo muneris; deinde somniorum religione objecta, conabatur emungere. *Rader.*

3 *Jam prior, &c.*] Ad expianda infausta tua de me somnia, in sacrificiis absumpsi vinum omne meum superioris et hornæ vindemiæ. Tantum vini mei exhausisti ad peragendas expiationes tuas, ut neque ex priori, neque ex hac vindemia quidquam mihi superfuit. Martial. Epigr. 50. lib. 11. 'Amphora nunc petitur nigri cariosa Falerni, Expiet ut somnos garrula saga tuos.' Nam vini usus erat in sacrificiis, et post molam salsam sæpe fundebatur. Quum vinum non haberent, aqua utebantur.

4 *Exorat noctes*] Expiat, avertit omen. 'Exorare' heic ἐξιλάσκεσθαι, ut recte in Gloss. Oramus τὰ εὐκταῖα: Exoramus, hoc modo, τὰ ἀπευκταῖα. Sic 'Exsacrificare,' sacrificare ne quid accidat. *Herald.* *Saga*] Somniorum interpres et expiatrix. Epigr. 50. lib. 11.

5 *Salsasque molas*] Far sale mistum. Festus: 'Mola vocatur etiam far tostum, et sale sparsum, quod eo molito hostiæ aspergantur.' Recte glossarium, 'Molæ salsæ, κριθαὶ πεφρυγμέναι.' Recte, inquam, si ritum Græcanicum respexeris: nam in Græcia mola salsa hordeacea erat; ut farrea in Latio: nam post tristius aliquod somnium mola salsa et thure Jovi prodigiali comprecabantur.

6 *Decrevere, &c.*] Decrescunt mihi greges crebra immolatione.

7 *Cortis aves*] Epigr. 30. supra, vers. 1. &c. *Non ova supersunt*] Hæc dicit, quia ova adhibebantur ad expiationes. Vide Alexandr. ab Alexandro lib. 5. cap. 27.

8 *Aut vigila, &c.*] Aut nunquam dormias precor, aut de te somnies, tuo damno.

Epig. lvi. Architectum Domitiani Rabirium laudat, qui Domitiano nobile palatium extruxit.

1 *Astra polumque*] Ut Phidias, Jovis Olympici simulachrum effecturus, dicitur direxisse mentem suam ad vultum Jovis ab Homero expressum Il. A. 'H, καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων, &c. Valer. Max. lib. 3. cap. 7. Ita tu Rabiri Domitiano palatium exstructurus concepisti mente cœlestes domos, quibus magistris et exemplaribus utereris ad hanc fabricam. *Rabiri*] Architectus erat nobilis, Epigrammate 71. libri 10.

2 *Parrhasiam, &c.*] Palatinam, in monte Palatino, ubi Evander Arcas primus ædificavit. Parrhasia autem urbs Arcadiæ est: unde Evander Virgilio dictus Parrhasius 11. Æneid.

3 *Phidiaco si digna, &c.*] Si Pisa urbs illa Elidis instituerit ædificare templum dignum illo simulachro a Phidia fabrefacto, petat a nostro Deo Domitiano suum architectum Rabirium.

Epig. lvii. Alludit Poëta ad versum Homeri Iliad. Γ. Κάστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ πὺξ ἀγαθὸν Πολυδεύκεα:

jocum autem quærit in ambiguitate τοῦ πὺξ, quod significat 'pugnis,' atque idem pro πυγὴ usurpatur Aristoteli in Physiognom. Ita Achillas puer exoletus, (ut Epigrammate 90. libri 3.) et modo πὺξ strenuus, jam factus est ἱππόδαμος eques *per maneggiare et cavalcare la donna Gabinia:* hoc est, Castor de Polluce.

Epig. lix. 'Quanta est gula quæ sibi totos Ponit apros, animal propter convivia natum, &c. Vacuisque toris tantum ipse jacebis.' Juvenal. 1. Satyr. Hic noster 'convivam' vocat aprum soli Cæciliano appositum: alii hominem fuisse Aprum volunt.

Epig. lx. Fœda adulatio erga Domitianum.

1 *Tarpeiæ aulæ*] Capitolii in colle prius Saturnino, mox 'Tarpeio' a Virgine Tarpeia, quæ arcem Sabinis prodidit, dicto.

2 *Quem salvo duce*] Quem Deum credimus, dum salvus noster Deus est, qui te bello Capitolino servavit, et Capitolium incensum instauravit. Sic Epigr. 1. lib. 5. vers. 8.

7 *Te pro Cæsare, &c.*] Tu, mea et publica prece rogatus, serva Cæsarem, ille me servabit: tu illi donato, ille mihi donabit.

Epig. lxi. 1 *Abstulerat, &c.*] Institores, tonsores, caupones, coqui, &c. modo vicos omnes urbis occuparant tabernis suis et pergulis (quod apud nos in publicis nundinis factum videmus) fores et limina præstruxerant. 'Institor' ergo proprie dicitur is, qui tabernis, vinis vendendis, vel alicui alteri negotio est præpositus; sic dictus, quod negotio gerendo instet.

2 *Germanice*] Lib. 5. Ep. 2. vers. 7. *Crescere*] Remotis tabernis, ampliores et latiores fieri.

4 *Semita, facta, &c.*] Gloss. 'Semita, ἡμιόδιον.' Plaut. 'A semita in viam regredere.'

5 *Nulla catenatis, &c.*] Nullus caupo vendit vinum ad pilas in tabernis quæ lagenis sunt refertæ, et quæ catenis fixæ sunt. Juven. Sat. 3. vers. 304. nisi forte et ipsæ lagenæ pilis affixæ sunt catenis. De pilis vide quæ ad Epigr. 43. lib. 2. vers. 6.

6 *Medio luto*] Ad canalem, propter tabernas utrinque. Viis scil. utrinque ad ædes tabernis occupatis.

7 *Stringitur, &c.*] Hoc est, tonsores non tondent in media turba. Ergo domi, quia cellæ tonsoriæ publicæ dejectæ, uti et cauponum tabernæ. *Cæca*] Recondita theca sua; vel quæ non videatur in turba. *Novacula*] Novaculam hanc tonsorum fuisse arbitror, quum mox inter cæteros recenseat 'tonsorem,' non βαλαντιοτόμων neque sicariorum, quorum esse putant alii propter epitheton 'cæca.'

10 *Nunc Roma est, &c.*] Ita Ep. 2. lib. Spectac. 'Reddita Roma sibi est,' &c. Nuper Roma videbatur versa in popinam aut tabernam, nunc urbs a te restituta est.

Epig. lxii. 5 *Testatur, teste facit*] Ludit in *testatur* et *teste*, nec non in ambiguitate τοῦ *teste*. hic autem ὄρχεις intelligit, id est, λείχει ἢ φοινικίζει.

Epig. lxiii. 1 *Perpetui, &c.*] Latuere Silii opera per multa secula; jam vero eruta et vindicata vivunt. Epigr. 14. lib. 4.

2 *Latia carmina, &c.*] Digna poëta in Italia vel ipsa Roma nato. Italici enim cognomen habuit ab Italica urbe Pelignorum, alias Corfinio: vel potius digna majestate oratoris Romani, et consulis. Plinius Sec. 'scripsit carmina majore cura quam ingenio.' Epist. 7. l. 3.

3 *Pierios tantum, &c.*] Credisne eum tantum fuisse poëtam? imo non optimum attigit poëtam, priusquam optimum expressisset oratorem.

5 *Sacra, &c.*] Non ante Maronem attigit, quam Ciceronem expressisset. Tum sacri ipsi poëtæ, ut recte Turnebus notat lib. Adv. xxi. cap. 6. Poëtæ enim inter vates et prophetas

censentur, qui sacri habentur. Val. Flaccus lib. 1. Argonaut. 'Ecce sacer, totusque Dei, per littora Mopsus Immanis visu, vittamque comamque,' &c. Nota, 'Totusque Dei,' id est, Deo plenus, et furore divino afflatus. *Herald.* Epigr. 20. l. 3. vers. 7. et Epigr. 5. l. 5. vers. 8.

7 *Centum gravis, &c.*] Judicium c. virorum qui de testamentis et hæreditatibus in suo foro hasta posita judicabant, quemadmodum auctionarii in atrio auctionario hasta præconis posita. Vide Epigr. 38. lib. 6. vers. 5. et consule Cornelium Vitell. Annotat. in Merulam, cap. 21.

9 *Postquam bis senis*] Postquam consul fuerat eo anno quo Nero periit. Plin. Sec. lib. 3. Epist. 7. *Ingentem asserto, &c.*] Quo terrarum orbis in libertatem assertus est, tyranno Nerone ad vim sibi inferendam adacto et occiso.

11 *Emeritos Musis, &c.*] Foro emeritus secessit in Campaniam, ubi Musis vacavit scripsitque carmine heroico 17. libros de Punico bello secundo.

Epig. lxiv. Ex tonsore, beneficio fœminæ factus eques Cinnamus, et a nescioquo vocatus in jus, abiit in Siciliam exulatum. Poëta inscitiam illius irridens, ait illum rediturum ad artem assuetam, cum aliam non teneat; iterumque tonsorem fore. *Rad.*

1 *Qui tonsor fueras, &c.*] Hunc credo innuere Juvenalem, Satyr. 1. vers. 25.

3 *Sicanias urbes, &c.*] In jus vocatus mutavit solum, vel exulatum abiit in Siciliam.

5 *Inutilis annos*] Nulla honesta immo nec sordida arte instructus.

6 *Infelix*] In exilio.

7 *Ludive Magister*] Literator. Domitius de lanista intelligit: magis convenit præcedentibus, ut de liberatore intelligas.

8 *Non Cynicus, &c.*] Nullius sectæ philosophus.

9 *Vendere, &c.*] Præco, an potius caussidicus, qui 'voces prostituere foro.' Ovid. Eleg. 15. lib. 1. Amor. 'Clamosi rabiosa fori Jurgia vendere.' Seneca 171. vers. Herc. Fu. 'Solicitis vendere verba reis' dicitur nostro, Epigr. 16. lib. 5. *Plausumque theatris*] Histrio, aut citharœdus.

Epig. lxv. 2 *Tribus foris*] 1. Veteri Romano. 2. Caii Jul. Cæs. 3. Augusti. Ep. 38. lib. 3. vers. 4.

3 *Viginti litigat annis Quisquam*] Satius fuerat semel vinci, quam ducere litem et ferre impendia et molestias viginti annorum, etiam cum victoria.

Epig. lxvi. 1 *Ex asse reliquit*] Bonis universi patrimonii.

2 *Plus meruisse tamen se Labienus ait*] Labienus ait se plus meruisse, qui plura Fabio donarit quam ex testamento accepit: et ego (innuit Poëta) majori damno et dolo Labienum dignum censeo, qui per fraudem captavit hæreditatem. Ludit enim Poëta in ambiguo, 'meruisse' enim et ad pœnam, et ad præmium refertur. Labienus de præmio accipit, Poëta de pœna intelligit; quasi majori malo ille hæredipeta fuerit mulctandus, nec unus quidem as legandus. Vide Turnebum lib. 24. cap. 28.

Epig. lxviii. 1 *Instanti Rufe, &c.*] De hoc eodem Instantio Rufo, Epigr. 51. lib. 8. et Epigr. 97. lib. 12.

4 *Vel Curio, &c.*] Vel continentissimis, gravissimis, et severissimis viris: hoc est, si, o Instanti, socer tuus libellos meos legerit, nullum existimabo, quamtumvis gravem, rejecturum.

Epig. lxix. Sponsam Canii poëtæ Theophilam, ab exquisita doctrina et singulari castimonia laudat.

1 *Promissa Theophila*] Sponsa, conjux. *Cani*] Poëta, de quo Epigr. 62. et Epigr. 70. lib. 1. et Epigr. 20. l. 3.

2 *Cujus Cecropia, &c.*] Græce erudita.

3 *Hanc sibi jure petat*] Hanc sibi discipulam vendicet, utpote disciplinæ suæ æmulam, Epicurus magnus senex, horto quo gaudebat celebris. Alii leg. *magni senis altus*

in *hortis*, atque intelligunt Platonem in suburbano Athenis nemore, ab Academo in usum scholæ consecrato, profitentem. Sed, inquit Scriverius, ego neque Academiam 'hortum' vocari concesserim, neque alius philosophi 'hortum' agnosco, præterquam Epicuri. Statius: 'Mallet deserto senior Gargettius horto.' Quod autem Epicurum 'senem magnum' vocet, sciendum, magistrum illum otii et hortorum a sectatoribus suis pluris factum quam Platonem a suis.

4 *Nec minus, &c.*] Nec minus suæ disciplinæ æmulam hanc sibi vendicant Stoici.

5 *Quodcunque*] Quodcunque Theophila recensuerit et emendarit.

7 *Pantænis, &c.*] Doctam nescio quam innuit poëtriam. Ita Scriv. *Panthenis* ex Mss. omn. Gruterus. Vulg. *Parthenis.* Quasi diceret: Nec tu Cani Pantænin tuam familiarem anteposueris Theophilæ, quamvis doctam poëtriam. An Sulpitiam intelligit eo tempore florentem, an aliam aliquam?

9 *Carmina fingentem, &c.*] Theophilæ Carmina vel ipsa Sappho Phaonis amatrix laudarit: legitur namque et *laudarit.*

10 *Castior hæc, &c.*] Theophila vincit Sappho verecundia: ingenio et doctrina illi non cedit.

Epig. lxxi. 1 *Ficosa est uxor, &c.*] Tota familia laborat ulcere quam σύκωσιν Græci vocant, de qua Celsus lib. 6. cap. 3. nec tamen in agro fructificant ficus. Jocus ab ambiguo τοῦ 'ficus.' Vide Epigramma 66. lib. 1.

2 *Nepos*] Ita Gruterus. Alii *socer.*

Epig. lxxii. A Paulo asseri sua Carmina a malignis cupit. Eo sensu: Per gratissima Saturnalia te precor, quibus opto, ut tibi non pauperum, sed divitum munera larga mittantur, non inanes inquam pugillares tribus paginis, non mappæ, aut semilibra turis: sed lances, seu scutulæ et scyphi antiquo opere facti: aut precor lusores Novium et Publium ludo latrunculorum et vincas ludo trigonalis pilæ Polybum: per hæc inquam te precor, ut si quisquam infamia de aliis, et maledica sparserit, patrocinium mei suscipias. *Rader.*

1 *Gratus sic tibi, &c.*] Imprecandi formula. Sic tibi affluant precor larga a clientibus et amicis munera in Saturnalibus missa, ut Epigr. 46. lib. 4. vers. 1. vide Epigr. 52. supra.

2 *Vani*] Leves. *Triplices*] Pugillares. Lib. 14. Epigr. 6. *Mappæ*] Epigram. 46. lib. 4. vers. 17.

4 *Scyphos avorum, &c.*] Scyphos veteres et archetypos: vel graves auro, qualibus utebantur prisci, Nestor, &c.

5 *Grandis reus*] Cliens dives.

7 *Sic vincas, &c.*] Sic vincas latrunculorum ludo peritissimos tuos collusores Novium et Publium.

8 *Mandris*] Calculorum seu latrunculorum septis et regionibus, vel ipsis latronum gregibus clausos. Vide Epigr. 23. lib. 5. vers. 7. fortasse quadrigis eburneis, namque ejusmodi calculis lusisse Neronem autor est Suetonius. *Petr. Scriv. Mandris et vitreo latrone clausos*] Latini 'mandras,' 'septa,' 'vallos,' et 'capsos,' et 'carceres' vocabant, loca illa seu sedes in tabula, in quibus veluti clusi tenebantur latrunculi. Græci πόλεις, χώρας, et χαρακώματα. Calculus ergo qui in calculi discoloris sedem faciebat impetum, ut eum caperet et sede sua pelleret, mandram ejus sive vallum frangere dicebatur: hinc totum latrunculorum ludum, vel tabulam potius in qua latrunculis ludebatur, ζατρίκιον nominarunt. In hoc etiam ludo sunt calculi, qui ordine moventur; alii qui vage et oblique, 'inciti' autem dicuntur, qui eo sunt redacti, ut cieri moverique nequeant: inde proverbium 'ad incitas redigere,' pro, ad extremas metas compellere, et in summam desperationem aliquem adducere. Porro quem Veteres 'calculum incitum' vocabant, eum nos in hoc

eodem ludo sanctum mattum dicimus, id est, contritum et subactum: ' mattus' antiqua vox et Latina, quæ emollitum, subactum, et maceratum significat: inde verbum 'mattare,' pro domitare, subigere, et macerare: hinc 'via matta' Ciceroni, via lutosa et humecta: lib. Epist. ad Atticum XVI. Epist. 12. vulgo exeuditur, 'via inepta,' satis inepte: inde per Metaph. homo tristis, 'mattus' dicebatur. *Salmas.* *Vitreo latrone clausos*] Latrunculis e vitro discolori, ad distinguendas diversas partes, Epigram. 17. et 20. lib. 14.

9 *Sic palmam, &c.*] Sic tibi victoriam in ludo trigonalis pilæ adjudicent uncti gymnastæ. Vide Epigr. 19. lib. 4. *Nudo, &c.*] Quem ludum nudi unctique exercebant.

11 *Polybi*] Lusoris alicujus periti. *Magis*] Quam tuam. *Sinistras*] Agilitatem manus sinistræ, qua in jacienda excipiendaque pila non minus utebantur quam dextra. Epigram. 84. lib. 12.

12 *Si quisquam, &c.*] Ut, si quis famosa et maledica Carmina sub meo nomine ediderit mihique rescripseris, patrocineris mihi, meque asseras. Vide Epigr. 11. supra.

EPIG. LXXIII. In Maximum ludit pluribus in locis habitantem.

1 *Colle Dianæ*] In monte Aventino, cujus summitas habet templum Dianæ. Epigr. 64. lib. 6. vers. 13.

2 *Et tua patricius, &c.*] Suntque tibi ædes in vico sub Exquiliis, ubi Servius Tullius jussit patricios habitare.

4 *Hinc viduæ, &c.*] Ex domo tua in Exquiliis ab altera parte vides ædem Vestæ et Capitolium novum. Ex ædibus tuis in Aventino prospicis templum Cybeles et Capitolium vetus. *Cybeles*] Deum matris templum intelligo.

4 *Inde novum*] Ex Exquiliis. *Veterem inde*] Ex Aventino.

6 *Quisquis, &c.*] ' Nusquam est, qui ubique est.' Senec. 2. Epist.

EPIG. LXXIV. 1 *Cyllenes cœlique decus*] Montis Arcadiæ, in quo Maia a Jove compressa. *Facunde minister*] Nuncie, διάκτορε.

2 *Aurea, &c.*] Qui geris caduceum draconibus mari et fœmina involutum.

3 *Lascivi furti*] Callidus quidem fuit Merc. 'quicquid placuit, jocoso Condere furto:' hic tamen ' lasciva furta' intelligas 'adulteria,' propter versum sequentem.

5 *Maternæque, &c.*] Celebreturque natalis tuus Idib. Maiis, ornenturque postes frondibus ut in festis. Vide Epig. 68. lib. 12. vers. 1.

6 *Et senior, &c.*] Et cœlum (quod sustinere dicitur) urgeat avum tuum Atlanta, minore pondere.

8 *Primis, &c.*] Qui dies illis nuptialis.

9 *Hic prima, &c.*] Namque hic colit sapientiam et eloquentiam, cujus tu Deus es: et minister fidus est nostro Jovi Domitiano, ut tu cœlesti illi.

EPIG. LXXVI. Philomusum scurram ostendit, qui non viri, sed morionis locum occupet apud proceres Romanos.

1 *Te diripiunt, &c.*] Comitem habere certatim cupiunt.

6 *Delectas Philomuse*] Pro scurra et morione haberis, non pro amico: δι' ἡδονὴν ὡς εὐτράπελον, οὐ κατὰ σεαυτὸν καὶ ὡς φίλον σ' ἀγαπῶσι. Arist. 8. Nicom. Eth. cap. 3.

EPIG. LXXVII. Illiberalem et sordidum animum Tuccæ declarat.

EPIG. LXXVIII. Docet Papilum stultum, qui velit videri lautus foris, et domi egeat, bona sua aliis largiatur, ut ipse careat. *Rad.*

1 *Saxetani*] Vel *Sexitani*: a patria Bætica, ut inquit Plinius libro 32. capite 11. et Athenæus lib. 3. c. 23. *Lacerti*] Vilissimi piscis.

2 *Conchis, &c.*] Virides fabæ, neque eæ oleo perfusæ.

3 *Sumen*] Papillæ porcæ, a fœtu

edito statim resectæ. *Mullos*] Pisces. lib. 13.

4 *Cor Papilæ*] Cui fatuo et insulso viles cibi æque sapiunt ac pretiosi. *Genium*] Cui non indulges, quem fraudas, dum aliis lautus es, tibi sordidus.

Epig. lxxix. 1 *Consulare vinum*] Jocatur in verbo 'Consulare vinum:' nam videtur dicere 'vetus,' et κατ' ἐξοχὴν Opimianum (de quo Epigrammate 27. libro 1. versu 4.) vel Anitianum. Sed addit fuisse hornum, et ipso, qui Poëtam invitarat, consule diffusum, atque adeo appositum. Vide Turnebi Adversaria libro 25. capite 24.

2 *Quam vetus, &c.*] Quam generosum et nobile?

3 *Ipso consule conditum*] Pendebat e vasis vinariis tabella, in qua vini ætas scripta erat; id est, quo tempore, quibusque Consulibus conditum esset. Hinc jocus Martialis.

Epig lxxx. 1 *Quatenus*] Quoniam composita jam pace, Romani qui in Sarmatia et Dacia vacant studiis, &c. *Odrysios jam, &c.*] Epigr. 7. supra vers. 2. *Triones*] Ursam, polum, ἅμαξαν, Septentrionem. Vide Epigr. 58. lib. 6. Epigr. 11. lib. 4. vers. 3.

3 *Marcellino poteris, &c.*] Profecto ad bellum Sarmaticum: ut Epigram. 25. lib. 6. et Epigr. 46. lib. 9.

5 *Parva ferat, &c.*] Carmina a me illi donata ferat elegans a te puer.

7 *Non qualis, &c.*] Non barbarus e Getis vel Gelonis γαλακτοφάγοις. Vide Epigram. 3. lib. Spect. vers. 4.

8 *Rigido, &c.*] Glacie et frigore concreto amne. *Rota*] Currus rotis, vel trocho. Epigram. 168. lib. 14.

9 *Mitylenæi*] Græci. Græcia autem nequitiarum officina. Mitylene Lesbi insulæ oppidum. *Mangonis*] Mangones hominum genus improbissimum, qui pueros exsecabant, et frangebant in Venerem. Epigr. 59. lib. 1. vers. 1.

10 *Non cæsus adhuc matre jubente Lacon*] Apud Lacedæmonios pueri in ara Dianæ flagellis cæsi exercebantur ad tolerantiam. Adstabantque parentes et propinqui qui hortabantur διακέρσαι πρὸς τὸν πόνον, καὶ ἐγκαρτερῆσαι τοῖς δεινοῖς. Lucian. περὶ γυμνασίων.

11 *At tibi captivo, &c.*] Et Marcellinus mittet tibi e Dacia devicta, qui pascat oves in Tiburtina tua villa. Epigr. 57. lib. 4.

Epig. lxxxi. Vide lib. 1. Epigramma 17. et Epigramma 87. infra.

Epig. lxxxiii. 2 *Altera barba subit*] Tardus tonsor seu circumspectus tantam operi impendit moram ut vel radenti altera succrescat barba. Vide Epigr. 52. lib. 8.

Epig. lxxxiv. 1 *Dum mea, &c.*] Dum Cæcilius Secundus (Plinius, ut credo, Junior, namque is Bithyniam et Pontum obtinuit provincias) sibi effingi curat meam imaginem. Quod discessuri amici mutuo factitabant ad memoriam absentium revocandam.

2 *Spirat, &c.*] Ad vivum efficta.

3 *Peucen, Istrumque*] Insulam ad Istri ostium. *Tacentem*] Placidis et quasi stagnantibus aquis: vel gelu et frigore concretum.

4 *Hæc loca, &c.*] Supra vers. 1.

6 *Certior, &c.*] Epigrammata Cæcilio grata, et quæ ingenii mei imaginem certiorem expresserint et diuturniorem retinuerint, quam tabula quævis ab artifice peritissimo efficta.

Epig. lxxxv. Facile esse ait, unum alterumve Epigramma commodum condere: sed librum totum, hoc difficile, nec cujusvis; desideratur in tanto numero Epigrammatum, magna rerum varietas, et tot argumenta quot sunt Epigrammata; nec quælibet apta res Epigrammati. *Rader.*

1 *Quædam*] Pauca.

2 *Belle, Sabelle, facis*] Vide Epigr. 39. lib. 12.

4 *Sed librum, &c.*] Desideratur enim ad librum perficiendum varietas, acumen, et largus ingenii fons.

Epig. LXXXVI. Ait Sextum munera venari suis cœnis. Eamque ob caussam se præteritum, quod nihil donasset Sexto, in ipsius natali.

1 *Natalicias, &c.*] Festam celebritatem natalis tui.

2 *Non amicus*] Nondum valde familiaris.

4 *Pignora nostra, &c.*] Amicitiæ mutua pignora.

5 *Præteritus vetus sodalis*] Metaph. ab iis qui a Censoribus Senatu moti in recitatione Senatorum non nominabantur, et dicebantur 'præteriti.' Heraldus dicit esse verbum juris, ubi is, cujus testator non meminit, dicitur 'præteritus.' Nihil crebrius. Id παραλιπεῖν et παραλείπειν Græci dixerunt.

7 *Pustulati*] Puri puti, pustulis tumentis ab ignis excoquentis vi. Turnebus Adv. lib. 24. cap. 2. Al. *pusulati:* quod idem. Sed et Gruterus e Ms. *Hispani tibi libra pusulati:* id est, opt. argenti ex Hispania.

8 *Levis toga*] Impexa. Grut. e Ms. *tenuis*, sed contract. in dissyllabum, poscente versu. *Rudes lacernæ*] Novæ: injiciebantur togis, ut hodie pallia.

9 *Non est sportula, &c.*] Sportula qua me velut clientem donasti, si in lucrum et quæstum largitus eam fuisti, desiit esse sportula: auctio est, et negotiatio, καπηλεία. Non enim invitas nisi qui compensent. Non est ergo beneficium, sed auctio.

11 *Vapulet vocator*] Confers culpam in servum vocatorem, ut qui me præterierit imprudens. Al. leg. *Vah pudet, vocetur. Vapulet*] Det pœnas, quod te neglexerit.

Epig. LXXXVII. Alia aliis in delitiis esse, se delectari Labyca puero formosissimo.

1 *Si meus, &c.*] Cum alii delectentur deformibus monstris, cur non ego formoso puero Labyca? forte item monstroso, namque luxum tandem in distorta et prodigiosa corpora verterunt Romani. Quintil. Declam. 298. et Instit. lib. 11. cap. 5. Idem de mulieribus Rom. Clem. Alexandrinus, et Ammianus Marcel. lib. 14. *Glaucopide*] Bubone seu ulula.

2 *Tristi*] Atro, ingrato. Vel, infausti ominis si cui matutinis occurrisset. Juvenal. Sat. 6. vers. 601. Appian. 4. ἐμφυλίων. Infaustum enim videbatur, mane, aut in quolibet principio, Æthiopi occurrere; quemadmodum et simiæ, atque etiam Eunucho et claudo. Juvenal. Satyr. 6. 'Esses Æthiopis fortasse pater; mox decolor hæres Impleret tabulas, nunquam tibi mane videndus.' Duplex causa hujus rei: 'Deformitas' et 'imperfectio.' 'Deformitas,' ut in Æthiope, simia. 'Imperfectio,' ut in Eunucho et claudo. Quare et quocunque alio modo mutilati, male ominati. Sacerdotes quoque non integri corporis, eligi non poterant; quemadmodum neque victimæ. Idem ritus in Israëlitarum sacrificiis observatus. Cæterum omina illa, de quibus agimus, in principiis maxime observata: nam Ovidius 1. Fast. 'Omina principiis, inquit, inesse solent.' Unde horis matutinis, et cum aliquid aggrederentur, aut domo egrederentur, ea præcipue observabant. *Heraldus. Canius Æthiops*] Poëta Gaditanus de quo Epigr. 62. et 70. lib. 1. et Epigr. 20. lib. 3.

3 *Publius, &c.*] Ep. 110. lib. 1.

4 *Similem*] Æthiopine? An catellæ? An simiæ? An sibi similem? Ut Epigram. 202. lib. 14. *Cercopithecon*] Simio similis. Ex κέρκος, cauda, et πίθηκος, simia.

5 *Marium*] Priscum vel Celsum. *Perniciosus ichneumon*] Mus Indicus, magnitudine felis, perniciosus aspidi et crocodilo, quibus acerrimus est hostis. Plinius l. 8. c. 24. Ælian. l. 8. cap. 25. Athenæus libro 9. cap. 10.

6 *Pica salutatrix*] Humanam conata vocem. Vide Epigr. 76. libro 4. τῶν ὀρνίθων εὔγλωττα μιμεῖται τοὺς τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ὀρνίθων ἤχους.

7 *Draconem*] Pleræque muliercula Rom. in deliciis habebant serpentes, quibus se in æstivis mensibus refrigerarent. Senec. 3. de Ira. Lucian. in Alexandro. Sueton. Tiber. cap. 72. Plin. lib. 29. cap. 4.

8 *Lusinia, &c.*] Quam vivam in deliciis habuerat, mortuæ tumulum extruxit, ut murenæ Crassus.

9 *Cupidinei Labycæ*] Cupidini paris pueri. *Amet ora*] Quisquam, vel ipse amem?

Epig. LXXXVIII. In Gallia quoque se jam legi gloriatur.

2 *Vienna suas*] Allobrogum seu Galliæ Narbonensis urbs: non illa Austriæ.

6 *Qui Nilum, &c.*] Remotissimi Æthiopes, ad Lunæ montes, etsi fontes Nili tum latuerint.

7 *Quam Tagus, &c.*] Quam si me cantent Hispani conterranei mei, Siculi, et Græci: vel quam si abundarem auro Hispano, ac melle Siculo et Attico; est enim 'Tagus' fl. Hispaniæ seu Lusitaniæ, 'Hybla' mons Siciliæ, 'Hymettos' mons Atticæ.

10 *Credam jam puto, &c.*] Credam bona mea Carmina æquare numerum malorum, atque adeo bonum esse librum. Epigr. 80. supra.

Epig. LXXXIX. Apollinari amicissimo suo, Carminumque suorum emendatori, mittit sertum rosaceum, optatque ut comas eo cingat ad multam senectam.

2 *Apollinaris*] Epigr. 87. lib. 4. et Epigr. 25. lib. 7.

3 *Olim*] Longa florescentem juventute cingas, nec non sero canescentem, et usque ad multam senectutem. Vel, quas tu comas candidas rosa cinge, sed nondum, olim tamen futuras canas: quasi dicat: Quas opto ut possis in multos annos gestare, donec canescas.

4 *Venus*] Cui dicata es.

Epig. XC. 1 *Jactat, &c.*] Objicit Matho me scripsisse lib. inæqualem, cui vel me fatente Epigr. 17. lib. 1. et bona insunt et mala: habet præterea inæqualis liber laudem a rerum varietate.

3 *Æquales, Æqualis liber est*] Totus malus, cui nihil admiscetur boni: nullus autem liber totus bonus est. *Calvinus*] Poëta malus.

Epig. XCII. In vanum promissorem, et pollicitis divitem; aut potius in dissimulatorem. Veri enim amici est, etiam non roganti succurrere.

3 *Appellat, &c.*] Exigit a me fœnus creditor.

5 *Pensio, &c.*] Cellæ, ædium conductarum pretium. L. 3. Epigr. 30. vers. 3.

7 *Gelidasque, &c.*] Tenues, quæ frigus intromittunt.

9 *Subito, &c.*] Ut, instar arboris siderata, attoniti stupescant tibi sensus, sitque (ut ait Epigr. 86. l. 11.) sidere percussa tibi lingua, ne quenquam posthac vanis pollicitis lactes, et eum, ubi opus est promissa perfici, destituas.

Epig. XCIII. Rogat Narniam civitatem, ne diutius detineat Q. Ovidium, agro Nomentano vicinum agrum habentem; se ægre ipsius absentia carere. *Rad.*

1 *Narnia*] Civitas Umbriæ. *Amnis*] Nar fl. unde civitati nomen.

2 *Ancipiti, &c.*] Gemino monte.

3 *Quid tam sæpe, &c.*] Cur voluptate tua allicitum toties evocas, tamdiuque detines Q. Ovidium, vicinum meum, in agro Nomentano, et cujus unius causa placet mihi fundus meus Nomentanus?

7 *Quinoto*] Qui et ipse gaudet mea vicinia.

8 *Perpetuo, &c.*] Sic vobis incolumis maneat urbs, o Narnia, cum eximio illo ponte, qui duos prealtos et abruptos montes conjungit. Vide Schotti Itinerar. lib. 1. pag. 106.

Epig. XCIV. Tam gravem ait et olentem Papili animam, ex infami et impuro ore profectam, ut afflatu etiam nobilissima unguenta corrumpat, et

garum reddat. Garum autem est liquamen piscium salsum, quod Seneca pretiosam saniem præcordia rodentem appellat.

1 *Onyx*] Vas unguentarium ex onyche; lib. 6. Epigr. 42.

2 *Garum est*] Corruptum ab afflatu oris tui impuri. Vide Epigramma 17. lib. 3. vers. 6.

Epig. xcv. Linum monet, ne se basiet hyemali tempore; quum semper sit mucidus. Ille vero, quum vellet ambitiosus videri, amicos obvios omnes naribus fluentibus basiabat. *Calderin.*

2 *Osculo*] Osculis salutare obvios amicos Romanis moris erat, ut et Persis, Judæis, Græcis, &c. *Nivali*] Frigido et madido.

5 *Quid posses, &c.*] Non posses melius vindicare injuriam verberum tibi incussorum, quam fœdis hisce osculis, ut Epigr. 23. lib. 2.

7 *Hoc me frigore, &c.*] Brumali frigore.

9 *Dulcior, elegantiorque*] Videris tibi dulcior et elegantior; vel ironice.

10 *Livida glacies*] Mucosa stiria.

12 *Qualem*] Qualem habent barbam hirci Cinyphii a Cilice pastore tonsi. *Supinis*] Acie forficum depressa, manubrio sublato.

13 *Cinyphio marito*] Hirco, viroque patreque gregis, ad Cinyphem Africæ fl. pasto.

15 *Gallum times minus recentem*] An Gallum Cybeles, cui recens castrato graviter olet anima? an Boeticum illum Gallum, de quo Epigr. 80. lib. 3. *Min. rec.*] Nuper λείξαντα. Sed et vide Turnebum, qui significari putat malum odorem, quem corpore suo emittebant Galli, Romam venientes, recentesque, quum intemperantius viverent, et labore itineris virus intemperantiæ augerent; lib. 26. c. 24.

18 *In mensem, &c.*] Tum enim minus erit mucosus et frigidus.

Epig. xcvi. Elegans infantis bimuli tumulus.

1 *Bassi dolor, &c.*] Parenti causa doloris ex morte.

2 *Cui genus, &c.*] Natus in Urbe et ab Urbe dictus Urbicus, id est, Romanus.

3 *Sex mihi, &c.*] Triennio. erat itaque biennis et semestris. Epigr. 38. lib. 6. vers. 1.

4 *Ruperunt, &c.*] Ubi vitæ filum inciderunt Parcæ.

5 *Lingua mihi, &c.*] Blæsa, balbutiens, parentibus grata.

6 *Da lacrymas*] Exoptatas fuisse morientibus lacrymas, docet Herald. lib. 1. Advers. cap. 9.

7 *Sic ad Lethæas, &c.*] Sic, ut fles et optas mihi vitam tibi superstitem fuisse, vivas ultra annos Nestoreos. Vel; Sic, ut me fles, filius tuus, quem tibi superstitem optares, Nestoris annos superet.

Epig. xcvii. Mittit librum Cæsio Sabino ex Umbria oriundo, et Auli Pudentis municipi: quantum autem Cæsius amarit Martialem, vel ex hoc intelligas, quod omnibus negotiis anteposuerit Poëtæ nova Epigrammata, et ea unus omnibus legerit. *Raderus.*

1 *Cæsium, libelle*] Vide Baptist. Fonteium de gente Cæsia cap. 20. et 21. vide et Ep. 59. lib. 9.

3 *Auli Pudentis*] De quo Epigr. 32. lib. 1. et 49. lib. 5. et Ep. 13. lib. 4. &c.

5 *Curæ*] Negotia, studia.

8 *Turni, &c.*] Satyrographi ex Auruncа, Epigr. 11. lib. 11. et Sidonius Carm. 9. Rutilius in Itinerario et Juvenalis interpres vetus, ad Sat. 1.

13 *Uni mitteris*] Cæsio Sabino.

Epig. xcviii. Cum ultra facultates omnia vis habere lauta ac nitida, multaque emis, adigeris tandem urgente inopia ad omnia vendenda.

Epig. xcix. Commendat Crispino librum, eumque a Crispino vult Cæsari commendari. Crispinus autem hic erat Ægyptius, qui plurimum gratia et potentia potuit apud Domi-

tianum, quem acerbe Juvenalis momordit Sat. 1. et 4. quem et vernam Ægyptium appellat. *Rad.*

1 *Tonantem*] Jovem nostrum Domitianum.

2 *Tua Memphis amet*] Ægypti civitas. Crispinum autem fuisse Ægyptium juratus testabitur Juvenalis, cui Satyr. 1. dicitur, 'pars Niliacæ plebis' et 'verna Canopi.'

3 *Parrhasia, &c.*] Palatina. Supra Epigr. 55. vers. 2.

5 *Aude*] Aude, o Crispine, ut lectorem decet candidum, Cæsari legenti adspirare hoc eulogio; 'Certe et hic Martialis est ævi hujus ornamentum, O Cæsar.'

7 *Marso Catullo*] De his Epigrammate 71. et 77. libri 2. et 62. libri 1.

8 *Deo*] Domitiano, quasi dicat: Tu tantum illi suggere: ipse Imp. mihi Deus erit abunde beneficus. Vide Epigr. 8. lib. 5. vers. 1.

Epig. c. 1 *Per reges, &c.*] Patronos salutando.

2 *Magnus homo es*] Magnus videri vis. Vel es magnus, malus, mutus, piscis. Nequam magnus homo, ait Lucilius.

3 *Sine teste facis, &c.*] Epigr. 61. supra vers. 6.

4 *Cautus, pulcher, &c.*] Dum magnus, cautus, pulcher, dulcis esse vis, nullus es.

Epig. ci. Vide Epigr. 23. lib. 6.

EPIGRAMMATUM LIB. VIII.

Epist. *Propter, &c.*] Quod tibi dicati sunt, quod tu eos vita dignos censes.

Occasione, &c.] A bellis tuis et victoriis, Dacica et Sarmatica, argumenta sæpe petens.

Minus itaque, &c.] 'Facile est ventis dare vela secundis, Fœcundumque solum varias agitare per artes, Auroque atque ebori decus addere, cum rudis ipsa Materies niteat:' Manil. 3. Astr. et Callimach. de Apolline, Ἔστι γὰρ εὔυμνος· τίς ἂν οὐ ῥέα Φοῖβον ἀείδοι;

Omnis versus] Omne Epigramma.

Quamvis autem, &c.] Vide Epistol. 4. lib. 4. et 3. lib. 5. Plin. Sec. sua excusantis hendecasyllaba.

Meminerit] Liber.

Non nisi, &c.] Tu Deus es: lib. 5. Epigr. 8. Dii autem non adeundi, nisi a castis, puris, ab omni labe lustratis, et περιῤῥαινομένοις. Unde lustrationes illæ, de quibus plena manu tota antiquitas. Erant et περιῤῥαντήρια, quibus ἐῤῥαίνοντο καὶ ἐκαθαρεύοντο, antequam in templum introirent. Certi enim æditui τοὺς εἰσιόντας aqua adspergebant. Hujus purificationis meminit et Sozomenus. Ritus iste in Ecclesiam Christianam postea devolutus. Cæterum Diis Superis sacra facturi corpus sæpius abluebant: Inferis vero adspergebant tantum. Vide Macrob. lib. 3. Saturn. cap. 1. *Heraldus.*

Epig. i. Libro, Palatinam domum ingressuro, mandat verborum rerumque verecundiam et reverentiam.

1 *Laurigeros*] Palatium propter recentem victoriam Sarmaticam laureatum: quamvis et Augustas fores perpetua ornabat laurus. *Domini*] Domitiani.

3 *Nuda, recede, Venus*] Verborum lascivia, quæ Veneri vel nudæ conveniant. Ad picturam etiam Veneris

respicere videtur, quæ nuda pingebatur, cesto tantum præcincta. *Non est tuus*] Quia castus.

4 *Cæsariana, veni*] Cæs. Domitiani numen peculiare; quam Deam superstitiose coluit; seque ejus filium haberi voluit. Suet. Dom. cap. 4.

Epig. ii. Blanditur Domitiano ob reditum.

1 *Fastorum genitor, &c.*] Librorum, qui singulorum annorum gesta continebant, a Jano autem temporum rectore auspicium habent. Epigr. 8. infra.

2 *Victorem, &c.*] Cum Domitianum a Sarmatis reducem videret.

3 *Tot vultus, &c.*] Duos, vel quatuor. Bifrons enim fingitur Janus, ut qui annum elapsum respiciat, sequentem prospiciat. Immo et quadrifrons, propter quatuor elementa vel quatuor anni tempestates. Servius ad 8. Æneid. et Fab. Pictor.

4 *Optavitque oculos*] Desiderium vehemens videndi Cæsaris significat.

5 *Omni*] Binis vel quatuor linguis: ut modo vers. 3.

6 *Domino, &c.*] Domitiano lib. 5. Epigr. 8. vers. 1.

7 *Pyliam quater senectam*] Quatuor ætates Nestoris, ex ore quaterno: id est, 12. secula.

8 *Pater, tuam rogamus*] Immortalitatem. Janus enim Deus. Veteres bene suis Imperatoribus precabantur, sive natalitiis diebus, sive Calendis, sive in reditu, longosque annos optabant. Et, quos eximie diligebant, eis dicere solebant, paratos se partem annorum suorum dare.

Epig. iii. Fingit se a Musa incitatum ad prosequendum Epigrammatum scribendorum studium.

5 *Et cum Messalæ....Licini, &c.*] Atque ubi invidiosa vetustas in pulverem verterit marmoreas ædes vel potius sepulchra. Sic enim loquitur Juvenalis Satyra 10. vers. 143. et huic consonat Noster Epigr. 2. lib. 10. M. Val. Corvini Messalæ, oratoris clariss. et Licini, ditissimi liberti Cæs. Augusti. *Licini*] Palat. legit *Licinia* et *Licina*, quod ultimum si admittimus, illud 'cum' erit præpositio, non adverbium.

9 *Nona sororum*] Una e novem Musis, non tamen infima, Thalia, conviviis apta, uncta itaque pro more a balneis et ante convivia. Vide Epigr. 8. lib. 4. vers. 12.

11 *Nugas*] Epigrammata.

13 *Soccum transferre*] Versum humilem et levem instar comicorum, quorum proprie est soccus. *Cothurnos*] Epigram. 20. lib. 3. vers. 7.

14 *Paribus, &c.*] Versibus heroicis.

15 *Perlegat, &c.*] Melior lectio *Prælegat*: uti in scholis prælegunt et exponunt magistri Homerum, Virgilium, et alios autores epicos. *Rauca voce*] Qui ad ravim usque clamet.

16 *Oderit*] Tædio, vel propter pœnas irrogatas, ipsos execrentur autores discipuli.

18 *Quos media, &c.*] Quos elucubrationes reddunt miseros. *Miseros*] Miseret me istorum *miserorum* (quamvis interpretari queas, laboriosos), ut puto, non sua nec Martialis culpa; qui *seros* illos concinnasse videtur, non *miseros*: ut Virgilio, '*Æneas se matutinus agebat.*' *Gronovius.*

19 *Sale tinge libellos*] Jocoso acumine.

20 *Agnoscat mores*] Quos tamen ita describit, ut parcat personis, exponat vitia. Epist. lib. 1.

21 *Angusta avena*] Tenui carmine, sive versum sive argumentum respicias.

22 *Dum tua, &c.*] Dum plus laudis Epigrammate merearis, quam alii heroico versu; Ep. 49. lib. 4. vers. 7. 8.

Epig. iv. Deos et homines ait gratulari adventum Cæsari, et sacra, pro gratiarum actione, facere.

1 *Mundi, &c.*] Ab omni orbis loco frequens populus supplicationis et gratulationis causa.

2 *Suscipit*] Reus voti pro Imperatoris salute de anno præterito solvit vota, et nova vota nuncupat in annum proximum, quæ oppido fiebant redeunte Domitiano mense Januario. Commodum Januario mense redibat Domitianus, quo pro Imperatorum salute vota suscipiebant et solvebant. Suscipiebant in proximum annum; solvebant priori anno suscepta. Vide Plin. Epist. 44. l. 10. ad Trajanum. Cœpit autem mos temporibus Jul. Cæsaris, cui inter cæteros honores hic quoque decretus, ut vota pro eo quotannis conciperentur. Unde idem honos cæteris Imperatoribus postea habitus. Nuncupabantur vota ista a Magistratibus et Sacerdotibus præcipue. Celebrabant quoque diem suscepti imperii, et pro Imperatore vota suscipiebant. Neque pro Imperatoribus tantum, sed et pro eorum liberis et charis vota signabant. *Herald.* *Et solvit*] Est igitur voti reus. Vide Macrob. l. 3. Saturn. cap. 5.

3 *Germanice, &c.*] Epigr. 2. lib. 5. vers. 7.

4 *Ipsi Dei*] A te culti, servati, templis donati; Ep. 1. lib. 5. vers. 8. et Ep. 4. lib. 9.

Epig. v. 2 *Desisti, Macer, &c.*] Privatus es equestri dignitate, cui insigne et jus annulorum. 'Post cuncta novissimus exit Annulus:' Juvenal. Satyr. 11. vers. 43.

Epig. vi. Ex vana Eucti vasorum ostentatione, captat occasionem laudandi pocula priscis celebrata: Laomedontis, Rhœci, Nestoris, &c. Euctum vero ait habere antiqui operis pocula, sed recentia vina. *Rad.*

1 *Archetypis, &c.*] Poculis primogeniis, originalibus, et quæ ab ipsis dominis per tot seculorum series habere se jactat. *Odiosius Eucti*] Propter garrulam jactantiam, mendacem vanitatem, vilitatem novi vini in his appositi.

2 *Saguntino*] Fictiles cyathos ex argilla Saguntina anteposuerim poculis Eucti, quamvis illa jactet. Epigr. 46. lib. 4. vers. 15. et 108. lib. 14. *Cymbia malo luto*] Pocula in cymbæ formam efficta; Macrob. Saturn. lib. 5. cap. 21.

3 *Furiosa, &c.*] Insana quadam et insensata prædicatione pocula ab ætate et dominis jactans. Al. leg. *fumosa*, id est, caligine neglectæ vetustatis obducta. Ut exponit Boëthius l. 1. de Consol. Philosoph. Ita Cicero et Seneca 'fumosas imagines' dixere: et Juvenalis, 'fumosos equitum magistros.'

4 *Verbis mucida, &c.*] Dum, per verbosam Eucti ostentationem poculorum, vinum effusum mucescit et vappa fit. Hoc est, Ipsa cœnæ gratia, vinique suavitas garrulitate Eucti corrumpitur.

5 *Laomedontea, &c.*] Hæc (inquit) fuerant Laomedontis pocula: vel ex auro illo, quo pacti et conducti Neptunus et Apollo mœnia Trojana ædificarunt.

6 *Ferret ut hæc*] Præmii et pretii loco acciperet.

8 *Pugna debile, &c.*] Magis placet hæc distinctio quam vulgata ista, *pugna: debile cernis opus:* ut sit, poculum pugna et rixa collisum (*battered*): 'dum prima pocula pugna Missa volant.'

9 *Hi duo longævo*] Hic est geminus ille crater et ἀμφικύπελλα Nestoris, duos habens fundos, ansas quatuor et earum singulis insidentes 2. columbas; celebratus Homero Il. Athenæo l. 11. cap. 12. et 13. *Censentur, &c.*] In pretio habentur.

10 *Pollice de Pylio, &c.*] Quæ ansis sedebant columbæ aureæ, usu tritæ fulgebant.

11 *In quo misceri, &c.*] Quem Ulyssi, Phœnici, legatis Agamemnonis, Iliad. ι. propinavit Achilles.

12 *Vividiusque merum*] J. Gruterus feliciter e Mss. revocavit, cum prius legeretur *et bibit ipse merum*. Achilles enim Iliad. ι. poscit majus poculum vinumque vividius; Μείζονα δὴ

κρητῆρα, Μενοιτίου υἱὲ, καθίστα, Ζωρότερον δὲ κέραιρε.

14 *Phrygio viro*] Æneæ.

16 *In Priami, &c.*] In vetustissimis poculis apponit novum vinum. Torrentius, de poculis novis, quorum antiquitatem Euctus ementitus est, intelligit. Noti sunt Priamus senex, et Astyanax, filius Hectoris, puer. *Bibes*] Gruter. ex Mss. *calathis Astyanacta bibes*. Calathum genus poculi esse, ait Glossarium P. Danielis: in quo præterea: 'Calathi; scyphi, cyathi.'

Epig. vii. 2 *Decem dicere, &c.*] Synecdoche finita.

3 *Clepsydras, &c.*] De his vide Epigr. 35. lib. 6. vers. 1.

4 *O quantum, &c.*] Petiisti, credo, tantum spatii, quo taceres, non diceres.

Epig. viii. Quamvis felix prædicari possis, quod abs te anni principium et auspicium ducatur; tuique mensis initio consules purpuram et fasces sumant; tamen multo es felicior, quod mense tuo Domitianus victor et sospes a Sarmatis est reversus.

1 *Principium*] Veteres enim Janum præfecerunt reducendis annis et sæculis.

2 *Et revoces vultu*] Biformis enim et bifrons fingitur, quod præterita et futura videat et jungat; et finis præcedentis, et principium sequentis anni. *Raderus*. Supra Epigrammate 2. versu 1. &c.

3 *Primum pia*] Ut tu, qui limina servas, supplicibus aditum ad Deos patefacias: Ovidius 1. Fast. Vel, ut rerum omnium potentem et principium; Epigr. 28. lib. 10.

4 *Purpura, &c.*] Consules novi, quibus nova purpura fulget, ut ait Ovid. 1. Fast. Vel Senatus. *Omnis honos*] Omnis magistratus. Sic Statius 4. Sylv. 'Turmæque, tribusque, Purpureique patres, lucemque a consule ducit Omnis honos.'

5 *Tu tamen hoc mavis, &c.*] Nec tam tibi places, o Jane, quod tuo mense ineat annus, inaugurentur consules, vota quilibet nuncupet: quam quod redeat jam Domitianus.

Epig. ix. Mora trahet damnum. Hylas, qui, modo lippus, novem de libra uncias tibi, o Quincte, vel fœneratori vel ophthalmico volebat solvere, jam, altero captus oculo, 6. tantum uncias tibi prius 9. recusanti se ait soluturum. Cave sis ne, cæcus omnino factus, tibi nihil reddat.

Epig. x. 3 *Adeo bene emit, &c.*] Tantuli, (*so very cheap*). Id est: Tamne vili pretio lacernas hasce sibi comparavit? *Non solvit*] Alii, *non solvet*. Immo, quod majus est, *non solvit:* vel non est solvendo: vel furatus est.

Epig. xi. Faustas populi et inusitatas acclamationes, Cæsare redeunte, Poëta describit; quas affirmat ipsis Sarmatis auditas, unde profectus erat: indeque Cæsaris adventum in Urbem, etiam a remotissimis gentibus, cognitum esse; adeoque omnium occupatos in Cæsare spectando oculos fuisse, ut nemo, quid in Circo ageretur, animadverteret. *Rad.*

1 *Tuam jam te scit*] A te magnifice extructam passim et ornatam, vel, simpliciter, Romam. *Rhenus*] Germani, Rheni fluv. accolæ.

2 *Voces audit, &c.*] Clamores et applausus in Circo. Hyperbole satis vocalis et clamosa.

5 *Longa gaudia circo*] Applausus et acclamationes longæ, geminatæ et reboantes.

6 *Nemo quater, &c.*] E 25. spaciis a carceribus et septem flexibus circa metas ad victoriæ palmam, populus dum tibi studet, in te oculos et mentem convertunt omnes, non advertit quatuor; quamvis alibi nihil amplius optet quam 'Panem et Circenses,' ut ait Juvenalis. Vide Epigramm. 7. libro 7. vers. 9.

7 *Nec te sic, &c.*] Nec teipsum, priusquam tui sensit desiderium, quod tibi reduci læti omnes testantur. *Gru-*

ter. *Nisi te*] Raderus tamen censet servandam receptam lectionem *nec te*, hoc sensu: Quamvis populus Romanus multos principes vehementer amavit; tamen hactenus nullum tam ardenter amavit ac te; nec te prius tantopere, ut nunc amat, amavit; modo vero ita amat, ut, si velit magis amare, non possit.

8 *Ut velit, &c.*] Etiamsi velit.

Epig. xii. Imparia connubia infausta.

2 *Uxori nubere, &c.*] Nolo subjici uxori, quæ proprie viro 'nubere' dicitur. Nolo dote libertatem vendere; *γυναῖκ', οὐ δέσποιναν θέλω, ἧς ἐστι δοῦλος ὁ πένης*, Anaxandrides apud Stobæum; Epigr. 69. lib. 10.

3 *Matrona*] Matronam dicit *γυναῖκα γαμετήν*. Sic enim Græci vertere. Unde effatum illud Fortunæ muliebris, quod apud Val. Max. libro 1. cap. 9. Rite me, matronæ, vidistis, riteque dedicastis.

Epig. xiii. 1 *Viginti millibus emi*] Fatui isti et moriones in pretio et deliciis erant apud divites, ad hilaritatem: vel, ut hodie apud nostros fatuos divites, ut sit in ædibus aliquis domino ipso stultior.

2 *Sapit*] Plus justo sapit; id est: Plus quam fatuum et morionem vellem. Vide Epigr. 110. lib. 14.

Epig. xiv. Martialis queritur, melius arbores tegi ab amico, quam amicum.

1 *Pallida ne*] Ab injuria ventorum et frigoris: Epigr. 68. infra. *Cilicum timeant, &c.*] Referas 'Cilicum' ad arbores potius e Cilicia translatas, quam ad brumam.

2 *Mordeat et tenerum, &c.*] Stirpium teneriorum succrescentem sylvam.

3 *Specularia puros*] Lapides pellucidi, in tenues crustas fissi, quibus Romani in fenestris utebantur, ut nos vitro. Seneca Epist. 91. et lib. de Provid. Divina cap. 4. Plin. libro 15. capite 16. Columell. lib. 11. cap. 3. Pancirol.

4 *Sine fæce diem*] Purum, absque pulveris, venti, aut atomorum turbine, sine pluvia et tempestate.

6 *Nec Boreas, &c.*] Non ipse horrens Septentrionis incola Boreas. Emphasis hyperbolica.

7 *Sic habitare, &c.*] In hoc versu quodque verbum est emphaticum.

Epig. xv. Epigramma est de laurea Domitiani, quam Jovi Capitolino ex bello Sarmatico intulit; de quibus triumphare noluit.

1 *Pannonici numeratur*] Sarmatici. *Numeratur*] Narratur.

2 *Jovem*] Domitianum.

3 *Dat Populus, &c.*] Ab enumeratione partium ostendit totam Urbem et Rempub. effusam in vota, ob principis adventum et victoriam. Supra Epigr. 8. vers. 3. 4. 5. *Dat thura*] Signate. Alias, 'aris thura imponere:' ut 'aris imponere honorem' dictum Virgilio. Sic 'thura jacere' dixerunt scriptores Ecclesiastici. *Herald.*

4 *Et ditant Latias, &c.*] Et a Domitiano datum plebi pauperique populo congiarium, et tributim epulum, infra Epigr. 50. propter relatam e bello Sarmatico lauream tertiam: bis enim ante de Cattis et Dacis triumphaverat. Alii *Et litant.* Theod. Marcilius legend. censet: *Et dicant Latiai, &c.* Antique, inquit, scriptum *Latiai* pro, Latiæ, unde factum *Latias.* Causa vero triumphis secretis fuit, ut si ex cive parta victoria, qualis laurea C. Antonii ex bello Catilinario; aut ex bello, non acie, sed pace et pactione, qualis hæc Domitiani laurea de Sarmatis. *Et ditant Latias tertia dona*] Dorleans legend. censet: *Et dicant Latiæ tres tria dona tribus.* id est, dedicant. Ut sensus sit: Pro reditu Domitiani omnes dant dona et thura, Senatus, Eques, et Populus: et illæ tres partes tribus vocabantur, quo tria dicarunt dona; id est, voverunt Diis tria dona, et speciatim Populus, Eques, et Senatus thura dede-

runt. Reposui autem *dicant*, quod votorum verbum esset solenne, 'Do, dedico.' Et reposui, *tres tria dona tribus:* ut unaquæque tribus suum donum dedicarit. *Dorleans.*

6 *Nec minor, &c.*] Quod cum licuisset justum agere triumphum, lauream tantum Jovi Capitolino maluit inferre. Vel, ut Raderus exponit: Nec minus celebris hæc tua erit laurea, qua pacem populo Romano attulisti, ac si magnificentissimum triumphum egisses.

7 *Quod tibi de, &c.*] Quam bene sentis de civibus tuis, quum credis te non minore admiratione fore apud tuos, laurea tantum relata, ac si plenum triumphum egisses? sciebas enim quid de te Roma sentiret.

8 *Nosse suos*] Benevolos animos et amorem subditorum suorum erga se propter bene merita agnoscere.

Epig. xvi. 2 *Nunc causas agis, &c.*] Nam facis panem, dum causas agis, et ducenta quæris, quæ tibi contra legem Ciniam, licet immerito, solvuntur. Facis etiam farinam, dum consumis quod male quæsivisti. Nam farina, dum saccatur, defluit et per foramina labitur: ita, quod male quæsivit, deperditur et evanescit. *Dorleans.* Opulescere vis et rem facere ex causis: sed nihil tibi felicius nunc cedit forum, quam modo pistrinum: namque, ut ibi farinam pinsebas, deinde panem conficiebas, e cujus pretio rursus farinam comparasti, atque adeo in circulum laborans vivebas in diem; ita hic quæris, deinde consumis, rursus mutuaris, &c.

Epig. xvii. Plus sibi deberi ait Martialis ob amissam caussam, quam obtentam: quia, inquit, tua caussa erubui, quod gravius est, quam si vicissem, et fuissem laudibus mactatus. *Rad.*

3 *Narrasti nihil, &c.*] Dicis me male egisse et caussam prodidisse.

4 *Tanto plus debes, &c.*] In solatium dedecoris mei et jacturæ famæ, quam ex caussa tua sustinui.

Epig. xviii. 1 *Sic tua*] Gruterus e Mss. ubi et nos invenimus, *Si tua:* et seq. vs. *Vel mecum*, et sexto versu legit *nosset*, hoc sensu: Si tu, inquit, publicares Epigrammata tua, vel æque magnum nomen in eo genere atque ego consecutus sum, vel majus etiam comparares. Sed tu me sic amas, ut tibi ipsi sis iniquus, ut premas tua, et mihi soli eam famam relinquas; ita major sum, quia te parem esse ignoratur. 'Nosset superare' etiam exquisitum est: Virgil. in Culice: 'Dignus amor venia, parvum si Tartara nossent Peccatum ignovisse.' *Gronov.*

2 *Vel mecum, &c.*] Bonane hæc fide? an ironice? videtur sane et ex animo, propter exemplum Virgilii. *Prior ipse legi*] Majori laude quam ego.

3 *Sed tibi tantus, &c.*] Hac modestia et amicitia inductus Virgilius cessit Horatio lyrici carminis laudem, et Vario epici carminis, vel tragœdiæ gloriam: cum illum Pindaricæ lyræ modis, hunc Sophoclei cothurni sublimitate vicisse potuit. Varium siquidem ut epicum et Mæonii alitis æmulum canit Horatius Ode 6. lib. 1. ita Varii tragœdiam Thyesten cuilibet Græcorum comparat Quintil. lib. 10. cap. 1.

9 *Aurum, &c.*] Censu se aliis haberi inferiores ferunt non pauci: sed nemo fere est qui se altero minus ingeniosum fateri velit.

Epig. xix. Cinna hic vere pauper, quasi dissimularet opes, ostentabat pannos, et paupertatem usque jactabat, ut stulti et ebrii simulare volunt non raro stultitiam et ebrietatem, cum nil opus sit simulatione. Vide Epigr. 33. lib. 11.

Epig. xx. Varum schediasten simul ait sapere et desipere: desipere, quod frustra laboret, et quotidie ef-

fundat ducentos versus: sapere, quod eosdem non recitet, quos si recitaret, ineptus haberetur: nihil enim dignum auditu memoriaque scribi potest tam brevi tempore tanto numero.

2 *Non sapis, atque*] Qui, stans pede in uno, in hora ducentos præcipitas versus, vitiosos scilicet et ineptos, qui tibi lutulento fluenti e bucca excidunt. *Sapis*] Qui non recitas malos illos versus, unde tibi plus esset dedecoris quam laudis.

Epig. xxi. Pridie quam Cæsar Urbem ingrederetur, Martialis meditatus alloquitur sidera, ut noctem præcipitent: tantum enim esse desiderium et exspectationem populi, ut longissima ei nox videatur. Tandem acute et venuste concludit, nil opus fore die; sub mediam etiam noctem fore lucem meridianam Cæsare ingrediente; nam ipsum esse solem. *Rad.*

1 *Phosphore, &c.*] Veneris stella, quæ, Solis orientis prænuntia, Lucifer dicitur; solem occidentem subsequens, Vesperus. *Gaudia nostra moraris*] Desiderium Cæsaris expectati, et cum die Urbem ingressuri.

3 *Rogat*] Ut diem properes. *Placidi numquid, &c.*] Cur tarde orireris ac si votereris plaustro; quod insequi videtur Arctophylax, signum tardum, quia polo vicinum? Epigr. 3. lib. 4. vers. 5. *Bootæ*] Qui Bubulcus Latine, et Græce Arctophylax dicitur, quod quasi servet et custodiat arcton: seu pastor sit boum, unde Bootes. Septem enim stellæ triones, quasi teriones, id est, boves, dicebantur.

4 *Plaustra*] Major arctos Græce vocatur ἅμαξα, Lat. plaustrum. *Lento*] Tardo. *Igne venis*] Stella, luce.

5 *Ledæo poteras*] Sumas licet Castoris equum, illi a Mercurio donatum, et jam astris additum. *Ledæo*] Ledes natis, geminis. *Adducere*] Alii et recte *abducere*. Hoc est: Posses abducere seu eripere equum Castori, ut hoc vehens citius diem reduceres. Cyllarus enim equus a Mercurio Dioscuris donatus.

6 *Ipse suo*] Ipse Castor Cyllarum suum equum tibi interim dabit mutuum, ut citius exoriaris.

7 *Cupidum, &c.*] Exoriri cupientem solem. *Jam Xanthus, &c.*] Jam Solis equi cursum gestiunt.

8 *Memnonis parens*] Aurora.

9 *Tarda tamen, &c.*] Stant stellæ, nec movetur luna, desiderio (credo) videndi Imperatorem Rom. redeuntem.

11 *Stent astra licebit*] Ipse Cæsar sibi Sol erit, gloriæque suæ fulgore lustrabit cœlum, vel manente noctis facie.

12 *Non deerit*] Conclusio plena adulationis. Ubicunque Cæsar, ibi dies; nam Cæsar noster Sol est.

Epig. xxii. 2 *Hybrida sum, &c.*] Hybridam me esse innuis, dum apponis porcum hybridam, id est, ex fero et mansueta natum: vel lege *sim*: quasi dicat: Utinam ego hybrida sim, nisi intelligam fucum mihi factum. Sic Chærea Terent. 'Tum pol ego is essem qui assimulabar, nisi,' &c. De hybrida vide Epigr. 39. l. 6, vers. 20.

Epig. xxiii. An quæso iniquum est, si quis pendat pœnas ejus, quod deliquerit in sua arte? Tum sane iniquus esse viderer, si delictum alieni artificii in illo punirem.

Epig. xxiv. 2 *Improba, &c.*] Impudenter petax.

6 *Qui rogat, ille facit*] Qui supplicat, qui adorat, qui rogat, ille numen inesse rogato fatetur: ita ego te Deum facio, dum rogo. Adulatorie et parasitice.

Epig. xxv. Ne mihi insultes, quod me semel ægrum vidisti; ego te sæpe et usque videbo morbo pallidum: ut Epigr. 4. lib. 7.

Epig. xxvi. Tigrides plures in

spectaculum adduxerat Domitianus; a qua re Martialis illum laudandi occasionem arripit; ipsique Baccho, qui duabus tigribus triumphavit, anteponendi.

1 *Eois arvis*] Periphrasis Indiæ Orientalis. *Gangeticus*] Asiaticus dictus, a Gange nobilissimo flumine Asiæ. *Gangeticus Raptor*] Venator Indus non timet tot tigres in Orientalibus regionibus, quot, &c.

2 *Hyrcano qui fugit*] Ex Hyrcania. Vel, non segniori quam sunt equi Hyrcani: vel, in Hyrcania, ubi venantur tigres non secus ac in India: unde legi potest, *et Hyrcano*. Vide Epigr. 18. lib. Spectac. *Albus equo*] Metu pallidus.

3 *Tua Roma, &c.*] Supra Epigrammate 11. vers. 1. *Germanice, tigres*] Epigramm. 2. lib. 5. vers. 7.

4 *Delicias, &c.*] Spectaculi.

5 *Vincit Erythræos, &c.*] Tuum amphitheatrum, o Cæsar, superat triumphum Bacchi reducis ex India, Persia, et litoribus Rubri Maris devictis: (vide Epigramm. 37. lib. 5. vers. 4.) namque ille triumphavit, gemina tantum invectus tigride, tu pluribus.

Epig. xxvii. Captatores testamentorum insidiabantur divitibus ægris et senibus; illisque munera mittebant, ut hæredes scriberentur. De hac fraude monet Gaurum Poëta, ut sibi ab hujusmodi vulturum insidiis caveat.

2 *Morere*] Ut in bona tua succedat hæredipeta ille: Epigr. 63. lib. 6.

Epig. xxviii. *De Partheniana toga*] Donatus a Parthenio, præfecto cubiculi Domitiani, nobili toga, Martialis petit tecte meliorem etiam lacernam; alioqui se ludibrio fore populo, si nobilissima candidissimaque toga incedat, et vilem tritamque lacernam togæ novæ injiciat. *Raderus*. Toga donata Martiali a Parthenio, qui Cæsari a cubiculis; Epigr. 6. lib. 5.

1 *Dic toga*] Per prosopopeiam, togam alloquitur. *Facundi gratum, &c.*] Docti scilicet atque poëtæ, ut Ep. 50. lib. 9. et Ep. 5. lib. 5. vers. 1. et Ep. 1. lib. 11.

2 *Esse velis, &c.*] E cujati vellere es? De laudatissimis lanæ generibus Epigr. 155. lib. 14.

3 *Apula*]. Enumerat præstantissima genera vellerum, inter quæ primum Tarentinum, de quo lib. 14. Epigr. 155. Apula? An a gregibus in pascuis Tarenti in Apulia, quam condidit Phalantus Lacedæmonius? Epigr. 38. l. 5. vers. 2. *Ledæi tibi*] E Lacedæmone, clara concubitu Jovis et Ledæ, Ledæque natis. *Floruit herba*] Quam oves Tarentinæ depastæ sunt. *Phalanti*] Tarentinæ urbis conditoris.

4 *Qua saturat, &c.*] Qua Galesus a Calabris ortus irrigat culta. Epigr. 38. lib. 5. vers. 2.

5 *An Tartessiacus*] An ex Hispania, ubi Tartessi fluv. quæ et Bætis, aqua epota vestit oves nobili lana? Juvenal. Satyr. 12. vers. 41. *Stabuli nutritor*] Fluvius, qui bibitur Hispanis ovibus.

7 *An tua multifidum*] An ab Altino, nobili ovibus et lana, prope Timavum multis ostiis in Mare Adriaticum influentem? ut Epigr. 25. lib. 4. vers. 5. *Numeravit, &c.*] Pathos: quasi lana aut ovis nosset numerum ostiorum Timavi, sintne septem an novem.

8 *Quem prius, &c.*] Cyllarus quidam vexit Castora, qui cum Argonautis Timavum prætervexit: ut Epigr. 25. lib. 4. atque ipse Castor in sidus relatus est. Cum vero dicat 'astrifero ore,' malim de ipso Cyllaro in astrum verso intelligere. Supra Epigr. 21. vers. 5.

9 *Te nec Amyclæo decuit*] Adeo eximie candida es, ut non esses inficienda purpura Lacedæmonia nec Milesia. Amycle autem Laconiæ civitas est: Miletus Ioniæ in Asia. *Livere*] Succo imbui. Metaph.

10 *Miletus*] Oppidum Asiæ, in quo

periit Pompeii filius; tingebantur ibidem lanæ.

11 *Lilia tu vincis*] Candore. *Ligustra*] Arbor; florem gignit candidum. Vide 2. Eclog. Virgilii: 'Alba ligustra cadunt,' &c.

12 *Tiburtino*] Vide Epigramm. 62. lib. 4.

13 *Spartanus, &c.*] Cygnus, cujus speciem indutus Jup. compressit Ledam Spartanam. *Paphiæque columbæ*] Veneri, quæ in Papho colitur, dicatæ.

14 *Gemma vadis*] Margarita, &c. Epigr. 37. lib. 5. vers. 4.

15 *Primis nivibus, &c.*] Intactis. *Dona*] Vestis, toga.

16 *Parthenio, &c.*] Parthenii, qui misit, animo.

17 *Babylonica picta superbe*] Babylonica acu fieri solita. Non minori tamen varietate, nec paucioribus, aut minus expressis, minusque mirandis figurarum imitationibus in vestibus contexendis luserunt antiqui artifices sola texturæ ratione, et connexione staminis ad subtemen, quam qui acu pingerent. Hinc alicubi dixit Martial. l. xiv. Epigr. 150. 'Victa est Pectine Niliaco jam Babylonis acus.' Et addit 'Texta.' Nam Plumarii, textores dicti, non solum qui clavos seu plumas vestibus insuerent et intexerent; sed et qui quocunque genere picturæ, quibuscumque coloribus et figuris variatas vestes acu pingerent; hinc plumare, τὸ ποικίλλειν, et plumatum opus, τὸ ποικίλον seu πεποικιλμένον. Qui Babylonica ergo peristromata variis coloribus intextis pingebant, plumarii vocati; quod et Babylonem maxime celebravisse, et nomen imposuisse refert Plin. Hinc ῥαπτὰ Græcis tapetia Babylonico opere picta. *Salmas. Picta superbe*] Coloribus variis, radio intextis, distincta.

18 *Semiramia, &c.*] Babylonica, a Semiramide regina Babylonis. In summo vero pretio erant tapetia et aulæa Babylonica.

19 *Non Athamanteo, &c.*] Non mihi magis placeret vestis ex aureo vellere Phryxi, cui Athamas pater, quam tua toga, Partheni.

20 *Pecus*] Vellus, πόκος: alii leg. *decus*. Farnab. Non male de ariete, aureum vellus habente.

21 *O quantos risus, &c.*] O quantum tollent omnes cachinnum, ubi viderint novæ huic togæ, mihi a Parthenio, qui in Palatio servit Cæsari, missæ, injectam vilem meam et tritam lacernam? Hinc apparet lacernas togis injici solitas.

Epig. xxix. Habet quidem Epigr. laudem suam a brevitate, et sunt qui distichon vel tetrastichon excedere oportere Epigramma negant. Et tamen liber e distichis æque liber est, ac si ex longioribus Epigr. compingeretur.

Epig. xxx. Vide Epigramm. 7. lib. Spectacul. Hic damnatus quispiam, ut videtur ex Epigramm. 25. lib. 10. Scævolam (de quo lib. 1. Epigr. 22.) agens, dextram foco immissam in Amphitheatro exurere sustinuit.

1 *Qui nunc*] Quod apud primos Romanos admirandæ erat et celebrandæ fortitudinis opus, nos jam per lusum fieri videmus. *Cæsareæ arenæ*] In amphitheatro Cæsaris, quod συνεκδοχικῶς 'arena' vocatur.

3 *Fruatur*] In laudem suam et quasi voluptatem vertat, et sic patiendo illustrior fiat.

4 *Et attonito regnet, &c.*] Contemptrix ignis, et quam ipse ignis attonitus stupuerit.

5 *Ipse sui spectator, &c.*] Eleganter et emphatice. Ipse per ocium, quasi illæsus et a manu sua alienus, spectavit dextram suam exuri.

6 *Funus amat*] Metaphora elegans: quasi vivam dextram rogo inferret. *Totis, &c.*] Tanquam victima exuritur. In ara enim fecerat hoc Scævola.

7 *Quod nisi rapta, &c.*] Namque

amovendus erat fictitius hic Scævola ab igne, jussu Imperatoris; ut ille verus, regis.

8 *Lassos ire, &c.*] Victos et fortitudini cedentes. Vel lassus ignis dicitur, qui non viget, sed jam minuitur.

9 *Scire piget, &c.*] Non quærimus quænam scelera commiserit ante; illum fortem esse virum vel ex hoc apparet.

EPIG. XXXI. 1 *Nescio quid, &c.*] Te parum esse virum, nec Veneri habilem.

2 *Jura paterna petis*] Jus trium liberorum. Vide Epigr. 91. et Epigr. 92. l. 2.

3 *Supplicibus libellis*] Supplicationibus: *with petitions or requests. Dominum*] Imperatorem.

4 *Et in patriam*] Poëta, ut ex Urbe maturius in patriam redeat (nec enim erat Romanus) monet, non impetrato jure trium liberorum; quatuor domi repertorum ex adulterio uxoris susceptos. Concludit ergo argute, domi inventurum et amplius, quod quærit foris. *Rad.*

6 *Quattuor invenies*] Ex adulterio uxoris, Milone peregre profecto: Epigramm. 101. lib. 7.

EPIG. XXXII. 1 *Aëra per tacitum, &c.*] Ominatur Aretullæ, fratris ab exilio reditum.

3 *Luserat hoc casus, &c.*] Casu aliquo velut ab accipitre acta videretur, nisi et in gremio Aretullæ mansisset.

5 *Si meliora, &c.*] Si Aretullæ liceat ex hoc omine spem aliquam concipere.

6 *Dominum, &c.*] Domitianum.

7 *A Sardois*] E Sardinia, ubi frater tuus, o Aretulla, exulat. Sardinia autem gravis insula, in quam exules, ut et in Gyaros, mittebantur. *Tibi forsitan, &c.*] Felix augurium revocatum iri fratrem tuum: vel nuncia est a fratre reversuro. Atque alludit ad columbas ab Hirtio cum literis missas, ad Brutum Mutinæ obsessum. Frontinus lib. 3. Stratagem.

EPIG. XXXIII. Extenuat Paulli munus, sibi missum.

1 *De, &c.*] Phialam tenuis laminæ seu bracteæ, comparatam levissimis quibuscumque rebus, extenuat. Misisti mihi, (inquiens,) o Paulle, folium coroillæ argenteæ pro phiala. *Prætoricia*] A prætore vel alio ludorum præfecto donata victori. *Folium mihi, &c.*] Coronæ effingebantur ex auro argentoque, in tenuissimas bracteas diducto, vel folia, vel flores, vel florum cauliculos exprimente. Plin. lib. 22. cap. 2.

3 *Nebula pegma perunctum*] Tenui et subtili auri argentive folio, *gold foil, or silver foil,* quo inducta ornabantur pegmata, de quibus Epigr. 2. libro Spectac. vers. 2.

4 *Unda croci*] Adspersio e croco misto dulci vino. Epigr. 3. lib. Spectacul. vers. 8. Dilutis autem pegmatis evanescebat folium aureum seu argenteum instar nebulæ.

5 *An magis, &c.*] An potius est hæc phiala e bractea argenti, quam servus aliquis furax derasit a pede lecti tui? Hujusmodi vero bracteis e ligno, ebore, auro, argento, testudine, lectos ornare moris erat. Suet. Calig. 2. 32.

7 *Illa potest, &c.*] Ita levis est, ut vel a papilionis culicisve prætervolantis aëre impulso etiam a longe agitetur. Hyperbole.

9 *Volitat, &c.*] Ob levitatem, vel lucernæ suspensa avolat, a vapore lucernæ agitata.

10 *Leviter, &c.*] Cedit fatiscit, si vel levi manu infuderis merum.

11 *Sputo*] Tenui corio, crusta, vel tectorio. An forte in deaurando sputo utebantur vice gummi? *Jani Calendis*] Januariis Calend. ubi xenia mittuntur patronis. *Caryota*] Hunc locum illustravit summus Scaliger ad Tibullum. Cum caryota igitur simul et assem porrigebant pauperes. Nam ineunte anno stips Jano offerebatur. Sic et Diis suis peculiaribus, singulis

Calendis, pecuniolam aliquam porrigebant. Ratio hujus superstitionis est, quia Calendas et annorum principia religiose observabant. Et non Ethnici solum, verum et ex Dei præcepto Israëlitæ initia mensium observabant, et sacrificiis celebrabant. *Heraldus.* *Caryota*] Palmæ fructus; Epigr. 27. l. 13.

13 *Colocasia filo*] Fabæ Ægyptiacæ, quæ coctæ vel manducatæ tenduntur ut fila: Epigr. 57. lib. 13.

14 *Plena magis, &c.*] Folia liliorum, ab ardore Solis decidentium, sunt crassiora quam tua phiala.

15 *Nec vaga, &c.*] Aranearum et bombycum telæ non sunt adeo subtiles.

17 *Crassior, &c.*] Fucus seu incrustamentum faciei supertectum e creta Chia vel Selinusia.

18 *Offensæ, &c.*] Percussæ, agitatæ, unde oritur bulla.

19 *Vesica capillos*] Reticulum tenue instar vesicæ: *a caul.*

20 *Et mutat, &c.*] Nec crassior est phiala, quam spuma smegmatis seu lixivii, quo Germani ruffabant crines, et ab his idem doctæ Romanæ fœminæ.

21 *Hac cute, &c.*] Ova cygnea habent cutim æque densam.

22 *Tulia lunata, &c.*] Splenia, emplastra, quæ ad splenis formam adhibentur fronti, sunt æque spissa. Epig. 29. lib. 2. vers. 9. *Lunata*] Lunata frons dicitur, quod hemicyclon a geminis temporibus efficiat.

23 *Ligulam, &c.*] Gladiolum, spathulam, vel parvam quandam mensuram ex argento. Epigrammate 120. libro 14.

24 *Cochleare..cochleam..nihil*] Gradatim descendendo extenuat Paulli munus.

Epig. xxxiv. 1 *Archetypum*] Epigr. 6. supra, vers. 1. *Myos, &c.*] Sculptoris et artificis nobilis.

2 *Quod sine, &c.*] Si tu molestus ostentator absis, inquit Turneb. lib. 21. cap. 24. vel, quod factum est ante te natum, vel a quovis alio, et non a te, quod soles, adulteratum.

Epig. xxxv. Cum plurimum ad amorem valeat morum similitudo, vel inter malos.

Epig. xxxvi. Domus hæc Palatina Cæsaris digna erat spectatu; ut quæ inter nobiliores orbis fabricas referri posset; quam Poëta Pyramidibus aulisque Ægypti anteponit, atque altitudine etiam altissimis Thessaliæ montibus præfert. Postremo argute concludit; quamquam tam vasta, ampla, et excelsa est domus, tamen est minor Domino Cæsare. *Rad.*

1 *Regia pyramidum*] Quod reges Ægypti pyramidas condiderint. Epigramm. 1. libro Spectac. vers. 1. *Ride*] Præ tuis contemne.

2 *Eoum barbara*] In Ægypto, quæ Orientem a Meridie spectat. *Memphis opus*] Nobilissima Ægypti civitas, pyramidibus clara: Epigr. 1. lib. Spect.

3 *Pars quota*] Quasi dicat, Nihil, aut minima pars, si ad tuum palatium conferatur. *Parrhasiæ labor est*] Palatinæ: lib. 7. Epigr. 55. vers. 2. *Mareoticus aulæ*] Ægyptiacus, a palude Mareotide.

5 *Septenos, &c.*] Septem turres palatii evectas, instar montium illorum, quos congestos feruntur gigantes in cœlum struxisse.

7 *Æthera, &c.*] Ita aula summum caput inter nubila condit, et sub se videt Jovem tonantem et meteora mediæ regionis aëris. *Intrat*] Id est: Ad cœlum usque ejus apex pertinet; ita ut nubes et tonitrua inferiora habeat. Sic dictum ut illud, 'Sub pedibusque videt nubes et sidera Daphnis.' Sed heic ὑπερβολή. Cum igitur omnia infra quandoque turbentur et fulminibus terreantur, fastigium tamen domus tam excelsæ immotum manet, et extra tempestatis impetum. *Herald.*

9 *Et prius*] Et fastigium aulæ il-

lustretur totum sole prius, quam cacumen montis Circes. *Arcana, &c.*] Quod aliis ubique latet.

10 *Nascentis patris*] Orientis Solis, cujus filia Circe.

11 *Hæc, Auguste, tamen*] Conclusio et epiphonema. Hæc, o Cæsar, tua domus, quamvis culmine sidera tangat, et cœlum æquet amplitudine, tamen te non capit, nec est satis ampla pro dignitate nominis et numinis tui.

12 *Minor est domino*] Adulatorie. Sic Papinius Sylv. 4.

Epig. xxxvii. Nihil donas Caietano, qui reddis illi chirographum, quo agnoscit se tibi debere M. C. (vel ut alii, *Millia ter centum*) cui quidem æri non est solvendo: imo serva syngrapham, et da illi II. M. Hoc si feceris, te aliquid donasse dicemus. Vide Epigramma 105. libro 9.

Epig. xxxviii. Celebrat pietatem Melioris erga Blæsum scribam, cujus defuncti natalem quotannis revocabat, et festum Blæsianum appellat.

1 *Qui præstat pietate, &c.*] E media Philosophorum schola depromptum est, præcipue vero ex primo Ethicorum Aristotelis; ubi, de felicitate agens humana, videri ait homini quoque mortuo bonum quiddam esse et malum, sicuti et viventi nec sentienti contingit: ut honores, et infamiæ liberorum et posterorum, et prosperitates, adversitatesque. Huc respiciens Martialis non sibi ait contingere, quod nonnullis viventibus, quibus non sentientibus prosperitates obveniunt; sed et viventi sibi et sentienti delatos esse tales honores, quales paucis post mortem et non sentientibus contingunt. Illorum tamen aliquando placuit esse sententiæ; qui Carmen hoc sic accipiunt, sibi viventi sentientique contingere, quod aliis tantum post mortem contingere datum est: ut ait Justinus: ‘Sufficit enim mihi in hoc tempore judicium tuum: apud posteros, cum obtrectationis invidia decesserit, industriæ testimonium habituro.’ Item Ovid. lib. 1. Eroticon: ‘Pascitur in vivis livor, post fata quiescit.’ Item Martialis lib. 5. Epigr. 10. ‘Esse quid hoc dicam, quod vivis fama negatur?’ Etenim sententiæ priori libens accedo. *Schott.* *Qui præstat, &c.*] Qui munera vivis donat, majora munera vel hæreditatem captare videatur.

4 *Nomini, &c.*] Mortuo.

6 *Quærit quid, &c.*] Quid quærit nisi dolorem suum consolari et mitigare largitione pia?

7 *Refert sis bonus*] Hic versus legendus absque interrogationis nota. ‘Refert’ autem, id est, plurimum interest. Gloss. ‘Refert, διαλλάττει, διαφέρει.’ Sensus ergo est: Qui mortuum beneficiis prosequitur, revera beneficus est: qui vivum, beneficus fortasse videri vult. Atqui magnum est discrimen inter τὸ ὂν, et τὸ φαινόμενον. Cato enim ‘esse, quam videri bonus malebat.’ *Herald.* *Refert*] Plurimum interest inter eum qui bonus est, et tantum bonus vult videri.

9 *Qui solennibus, &c.*] Qui in memoriam Blæsi, pueri tui defuncti, celebras natalem illius quotannis, largitus scribis munera, e quorum numero et ipse Blæsus erat.

12 *Ad natalitium*] Antiquissima consuetudo diei natalis colendi, cujus etiam mentio Genes. cap. 40. comm. 20. Persis etiam summa religione observata. Vide Herodot. Celebrabant et amicorum atque Imperatorum natales: tum et defunctorum. Plin. Epist. 7. lib. 3. Juvenal. Sat. 5. ‘Quale coronati Thrasea Helvidiusque bibebant, Brutorum et Cassi natalibus.’ *Diem colendum*] Sic omnino ἡμέραν θεραπεύειν Græci dicunt. *Herald.*

14 *Blæsianum*] Festum nomine Blæsi et in illius gratiam: unde tibi præsens gloria, nec minus superstes. De Atedio Meliore, Epigr. 28. lib. 6. et Papin. Sylv. 2. Vide et Epist. 17. lib. 1. Plin. Sec. et Epist. 9. lib. 9.

Epig. xxxix. Laudat regiam Domitiani a Rabirio exstructam. Nam, ante ædificatum hoc palatium, non poterant in aula celebrari solemnia populi convivia; nunc accumbimus omnes, et divina Domitiani munera bibimus. *Rad.*

1 *Pallatinæ, &c.*] De aula hac Palatina, supra Epigr. 36.

2 *Ambrosiasque dapes, &c.*] Imperatoris Domit. Dei et immortalis.

4 *Ganymedea pocula, &c.*] Ministrata convivis, ab ephebis Domitiani, similibus pulchritudine Ganymedi.

5 *Esse velis, &c.*] Serus cœlum adeas, diuque nobis intersis.

6 *At tu si, &c.*] At, si properas, o Jupiter, habere Domitianum convivam, tu potius veni ad eum, quam ille ad te.

Epig. xl. Minatur Priapo, hortorum et silvarum custodi, flammas; nisi custodiat silvam suam, flammarum alimenta.

1 *Palmitis beati*] Vitis, vineæ.

6 *Si defecerit hæc, &c.*] Namque e ligno es; et, nisi sylvam custodias, deficiente in focum ligno, ipse tu combureris.

Epig. xli. Athenagoras excusat se, inquiens: Mihi quidem dolet me nullum munus tibi misisse hoc Decembri et his Saturnalibus. Angl. *I am sorry that, &c.* Nescio sane, respondet Poëta, an ille doluerit: ego certe doleo me nihil accepisse.

2 *Quæ medio brumæ*] Id est, Saturnalibus, quæ mense Decembri celebrabantur. Sed et ipso brumæ, id est, solstitii hyberni die, munera commeabant: quia tum annuus Solis cursus quasi redintegratur. Nam a puncto solstitiali hyberno ad nos regreditur, et est veluti principium novi anni solaris. *Herald.*

Epig. xlii. 1 *Sportula, &c.*] Epigr. 7. libro 3. vers. 1. 5.

2 *Non corruperit, &c.*] Non transtulerit corruptum nidore majoris culinæ ad cœnas divitum. Vel, si te sportula major non corruperit, et ad beatos ac divites transtulerit, desertis tenuioribus. Sic dicunt Græci σάξεσθαι εἰς πόλιν, id est, φεύγειν ἢ ἀπιέναι εἰς πόλιν τινὰ καὶ ἐκεῖ σάξεσθαι. *Herald.*

3 *De nostro, Matho, centies*] Interpretantur, de mea sportula, quæ est centum quadrantum. Sed non videtur Scriverio et ejus assecle Farnabio constare ratio, quia 'centies' in re nummaria non centum, sed tot centena millia significet. Itaque aut ludere Poëtam vult Scriverius dicendo, 'De nostro centies,' aut aliud quid cogitandum: se enim opem ferre non posse. Tentat Farnabius: Vel centies lavari, id est, a balneis cœnare apud se invitat Mathonem. Ego sic censeo: Cogitandum venisse Martialem sero circa balnei tempus ad ædes Mathonis, ut peteret sportulam. Ille domi negabatur esse: et videbatur aut ipse alibi sportulam petitum (ut iste, quem mane salutatum veniens audiebat eadem fini profectum priorem) aut quadrante in publicas balneas lavatum isse. Ergo, inquit, nisi tu spe majoris sportulæ, utpote honoratior (vide lib. 10. Epigr. 10.) alicubi detineris, meo damno vel de mihi abs te debita sportula, quam lucratus es, potes lavari centies: erat enim illa centum quadrantum: et quadrante constabat lavatio. 'De nostro,' ut lib. 7. Ep. 47. 'Et tua de nostro, Prisce, Thalia placet.' Lib. 10. Ep. 29. 'De nostra prasina est synthesis empta toga.' Adde libro 10. Epigrammate 70. *Gronovius.* *De nostro, &c.*] De mea sportula, ut volunt, quæ c. quadrantum: quamvis non constat ratio, cum Adverbia ista in *es* Numeralia designent totidem centena Millia. Itaque vel ludit Poëta, vel centies lavari, id est, a balneis cœnare apud se invitat Mathonem.

Epig. xliii. Fabius uxores mactabat, Chrestilla maritos: Poëta hos

matrimonio jungendos ait; sic enim futurum, ut se mutuo interimant, et una efferantur. *Rad.*

1 *Effert, &c.*] Ad rogum et sepulchrum.

2 *Funereamque facem*] Facibus accensis elatos fuisse mortuos notissimum est. Eas gestabant, qui funus prosequebantur, quæ consuetudo non omnino sublata. Quo plures funus exsequebantur, eo et plures faces. Unde, hoc signo, exsequiarum celebritas notatur. 'Funeream facem' dixit Mart. ut distinguat a nuptiali. *Herald.*

3 *Committe, Venus*] Metaph. ab arena. Congrediantur tandem victor hic uxorum, victrix illa maritorum, matrimonio juncti, ut videamus uter vicerit, vel an uterque fortiter quasi mutuis vulneribus occubuerit.

4 *Libitina ferat*] Feretrum. Libitina autem Romanis Dea præses mortis, in cujus æde quæ ad sepulturam pertinent vendebantur: estque eadem cum Venere; Plutarch. probl.

Epig. xliv. Titullum jubet vivere genialiter, nec hæredibus ingratis multa relinquere.

1 *Vive semper*] Genialiter. Epigramm. 16. lib. 1. *Hoc serum est*] Hac ætate.

2 *Sub Pædagogo, &c.*] Etiamsi cœpisses a puero.

4 *Omne limen*] Ep. 79. lib. 4. vers. 3.

6 *Triplici sparsus ante*] Epigr. 38. lib. 3. vers. 4. *Equos omnes*] Equites, inquiunt, et judices equestris ordinis: sed quid si designet tria fora? 1. Vetus, in quo equi, id est, statuæ equestres. 2. C. Julii Cæs. ad ædem Martis. 3 Augusti, ubi Colossus et bibliotheca Augusti.

8 *Tertiasque, quinctasque*] Horas, non tabernas decuriasve. Vide Epigr. 67. infra.

11 *Calendarum*] Debitorum, a quibus usuræ singulis Calendis exigebantur.

13 *Jacente*] Exporrecto, composito.

14 *Fartus, &c.*] Dum apparatur tibi torus funereus, in quo efferaris ad rogum: qui papyro, vel (ut Jos. Scalig. ad Guilandinum vult) fari Tusco farciebatur. Epigr. 97. lib. 10.

15 *Flentes...tristis*] In medio funeris tui luctu.

Epig. xlv. Celebrat reditum e Sicilia P. Terentii, Martialis familiarissimi: et precatur, ut tam læte mox etiam Flacci redeuntis e Cypro diem agat.

1 *Ætnæis mihi, &c.*] Sicilia, in qua Ætna.

2 *Lactea gemma notet*] Albus calculus: sumpt. a Thracum more, qui faustos dies albis lapillis, infaustos nigris computarunt. Ipsa margarita vice albi calculi. Sic Epigr. 38. lib. 10. vers. 5. et Epigr. 34. lib. 12.

3 *Splendescat turbida*] Lente transmittente vinum, quod paullatim per colum distillat. *Lino*] Vinum vetustum et annoso situ crassum transmittatur per saccum vel colum quo defecetur. Vide Epigr. 40. lib. 2. Epigr. 61. lib. 12. item lib. 14. Epigr. 103. et 104.

4 *Amphora*] Annosum vinum et seculare. *Centeno consule*] Longo tempore, multis annis. Vide Epigram. 27. lib. 1. vers. 7. *Facta minor*] Ætate imminuta, senio exsiccata: assidue enim quid deperit.

5 *Continget ...Cum te, &c.*] Ecquando iterum erit mihi æque justa convivii caussa? certe ubi idem Flaccus redierit ex Cypro; Veneri, quæ in Cytheris, quo mari nata appellebat, colitur, sacrata.

8 *Luxuriæ*] Festæ accubationi.

Epig. xlvii. 2 *Unum quis, &c.*] Quod vulsura fœminam, tonsura juvenem, rasura virum præ se fert.

Epig. xlviii. Furem hortatur, ut ablatam Crispino abollam reddat; et togam potius subducat; alioqui deprehensum iri.

1 *Dederit*] Tenendam. *Tyriam*] Purpura e Tyro imbutam. *Abollam*] Pallium duplicatum: Epigrammate 53. l. 4.

2 *Cultus*] Vestem, abollam.

4 *Abolla rogat*] Quæ tibi non convenit, furemque prodet.

6 *Deliciis, &c.*] Lautioribus et delicatis.

8 *Melius fallere*] Latere, furtum celare, λανθάνειν. *Togam*] Hac melius latebis; omnes enim togati incedunt.

Epig. xlix. 1 Quam tamen non videt. 'Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ:' Juvenal. de Catullo Messalino.

Epig. l. Epulum dedit populo Domitianus, post lauream a Sarmatis Jovi illatam, quod hoc Carmine celebrat Martialis, et confert cum epulo Jovis.

1 *Quanta, &c.*] Quantum convivium Jupiter præbuit Diis, relata de gigantibus victoria, &c.

3 *Plebe Deorum*] 'Est quoque plebs Superum, Fauni, Satyrique, Laresque, Fluminaque, et Nymphæ, semideumque genus:' Ovid. in Ibin.

5 *Tanta tuas, Cæsar, &c.*] Tanta est lautitia ejus convivii, quod tu, o Domitiane, dedisti Senatui, equitibus, plebi, post lauream a Sarmatis Jovi illatam. Supra Epigr. 15. vers. 4.

8 *Ambrosias, &c.*] Ab Imp. Domitiano Deo datas: Epigr. 8. lib. 5.

10 *Sportula, recta data est*] Epigr. 7. lib. 3.

Epig. li. Laudat munus sibi ab Instantio Rufo missum.

1 *Quis labor, &c.*] Cujus artificis opus est hæc phiala mihi a Rufo missa? Myosne, Myronis, Mentoris, an Polycleti? cælatorum, de quibus Plinius l. 33. Epigr. 12. *Labor*] Proprie de cælatura 'labor.' Hinc 'laboriosi' cælatores vulgo dicti.

3 *Livescit, &c.*] Pura nitet, neque habet maculam aut situm contractum, unde quis suspicetur eam non esse puri metalli: imo nec metuit in igne explorari.

5 *Vera minus, &c.*] Phiala hæc ex electro fictitio, mista scilicet auro quinta argenti portione, superat colore verum succinum, vel electrum illud metallicum in ipsis venis et fodinis mistum.

6 *Felix pustula*] Feliciter et ingeniose facta: vel quæ me facit felicem: vel quia aurea seu argentea. Argentum purum putum, pustulatum; Epigr. 85. lib. 7. vers. 7.

7 *Materiæ non cedit opus*] 'Materiam superabat opus:' Ovid. 2. Met. *Sic alligat orbem*] Forma et nitore refert plenam lunam. Vel claudit orbem phialæ circulo elegantique emblemate: an implet et circinat? *Rad.*

9 *Stat caper*] Prominet cælatus in phiala caper, quo mallet vehi Helle, quam illo qui Phryxum, filium Athamantis, regis Thebanorum, cui Æolus pater, pontum transfretavit. *Æolio vellere*] Caper aureo vellere ornatus, qui Phryxum et Hellen per pontum, dejecta tamen Helle, transvexit.

10 *Soror*] Helle, Phryxi soror: ab hoc enim capro si vecta fuisset, in mare non fuisset excussa.

11 *Cinyphius, &c.*] Epigrammate 95. lib. 7. vers. 13.

12 *Ipse tua, &c.*] Capri cælabantur in calicibus, et victimæ statuebantur Baccho, quod vineis nocebant, huic tamen tam affabre formato ipse Bacchus parceret, eumque pasceret sua vite. Epigr. 93. lib. 13.

13 *Amor aureus alis*] Cupido.

14 *Lotos ab ore sonat*] Tibiæ genus e loto arbore, quæ nascitur in Libya juxta Palladis lacum. Ad tibiarum cantus expetitur. Plinius lib. 13.

cap. 17. Athenæus libro 4. cap. 24. Φάντγγες Alexandrinis dictæ. Vide Brodæi Miscell. 25. lib. 2.

15 *Methymnæo*] In Methymna, quæ urbs Lesbi est, nato. *Arione delphin*] Vide Strab. lib. 16. c. ult. A. Gell. lib. 16. cap. 19. Herod. 1. &c.

16 *Non tacitum, &c.*] Vocalem, lyra canentem Ariona.

17 *Imbuat, &c.*] Non quivis e vilibus servis mihi imbuat (Angl. *season*) hanc phialam pretioso vino et tam nobili phiala digno.

19 *Setina*] Vina e Setia, urbe Campaniæ.

20 *Puer nobis*] Cupido, qui effingitur in phiala capro vectus. *Caper*] Cupidinem gestans; supra vers. 9. et 11.

21 *Numerum cyathis*] De hoc more bibendi ad numerum literarum nominis, vide Ep. 72. lib. 1. et Opsopœum ad Ep. 'Εγχεῖ Λυσιδίκης κυάθους δέκα, lib. 7. Anthol.

22 *Auctor, &c.*] Ille enim mihi muneri misit hanc phialam.

23 *Si Telethusa venit, &c.*] Si expectanda sit amica, parcius bibendum, ut Ep. 107. lib. 1. contentus itaque ero quincunce: Epig. 28. lib. 1. vers. 2. quinque cyathis, qui triens est tuus, hoc est, numerus tertiæ partis nominis tui, 'Instantius Rufus,' quod literarum est xv.

25 *Septunce trahar*] Dimidium præter propter literarum nominis tui.

26 *Ut jugulem curas*] Elegans Metaph. Ut conficiam curas, affectus, et amores, quæ sæpe cruciant, strangulant, et jugulant homines: et hoc ex præcepto Ovidii de Remed. Am. 809. 'Ebrietas tanta sit, ut tibi curas Eripiat.' Vide Ep. Βάκχου μέτρον ἄριστον, ὃ μὴ πολὺ, μηδ' ἐλάχιστον, &c. Anthol. cap. 47. *Nomen utrumque bibam*] Numerum utriusque nominis; tot nimirum calices, quot habet literas utrumque nomen 'Instantius Rufus:' quindecim scilicet cyathos. Ingenua hæc, ut arbitror, atque ingeniosa numeri incerti, nominis ambigui, rationisque apud alios impeditissimæ explicatio accepta feratur sagacissimo Viro, Petro Scriverio.

Epig. lii. 2 *Thalamus fuit Neronis*] Tonsor Neronis ex lapide Romæ in æde Mariæ, Lips. l. 1. Epist. Quæst. 5.

3 *Drusorum*] Familiæ Neronis, cui cognomen addebatur Ænobarbi a Domitio. Vide rationem apud Plutarchum in Æmylio: Dion. 6. *Contigere barbæ*] Tondendæ, radendæ, æquandæ.

6 *Dum jussus, &c.*] Dum immodico elegantiæ studio curaque ad speculi censuram omnem pilum iterum atque iterum castigari vult, &c.

9 *Epaphæresim*] Non simul, sed lenta detonsione, ab ἐπαφαιρέω, insuper detraho.

10 *Barbatus mihi, &c.*] Detentus est tamdiu in opere, Epigramm. 82. lib. 7. ut jocetur Poëta rediisse barbatum? An forte longam passus est Hyli noctem? de qua vide Epigramm. 7. lib. 4.

Epig. liii. Rara est concordia formæ atque pudicitiæ: hinc Poëta Catullam optat vel minus formosam, vel magis pudicam: hoc, ne tam vilis habeatur: illud, ne tam turpis ob formam omnibus prostitutam existat. *Raderus.*

1 *Formosissima, &c.*] Fœminarum.

2 *Vilissima, &c.*] Quia prostituta omnibus.

Epig. liv. Laudat congiarium Domitiani, quod populo ter dedit. Poëta enim argute, quum Imperatores largiendis donis studuerint sibi populum conciliare, ait, munera amari propter Domitianum; non Domitianum propter munera. *Raderus.*

2 *Dona*] Spectacula, epulas, munera, congiaria, &c. Sueton. Domit. *Ducum victor*] Regum Sarmatarum, Dacorum, &c. *Victor et ipse tui*] Et qui teipsum indies virtute et benignitate superas.

Epig. LV. Numidicum et immanem leonem a Cæsare in arenam missum et occisum laudat.

1 *Massyla, &c.*] Per deserta Africæ. Massylia autem Libyæ pars est.

2 *Furit*] Fremit, rugitu reboat.

3 *Pallidus*] Metu. *Attonitos*] Metu stupidos atque ἐκφόρους ob rugitum leonum. *Pœna*] Id est, Punica.

5 *Tantus in Ausonia, &c.*] Non minore rugitu fremuit nuper leo terribilis in Rom. Amphitheatro.

7 *Sed cujus tremerent, &c.*] Sed talis, cui regnum et summum jus cederent cæteri leones, ut leoni feræ cæteræ.

8 *Marmore picta*] Marmore clara Numidia. Numidæ prius Nomades dicti a νέμω: Salust. et Plin. lib. 5. *Nomas*] Græca vox Latine Numidiam valet, quæ maculoso marmore abundat.

9 *O quantum decus*] Jubam insignem vocat 'decus:' sunt autem jubati leones præstantissimi.

10 *Aurea lunatæ, &c.*] Cum fulva juba horreret erecta undique in orbem, ad modum plenæ lunæ, ejusque extremitas aureo fulgore splenderet. Quidam Mss. præferunt, *cum stetit umbra jubæ:* quam veram esse scripturam, et umbram sæpenumero dici capillos et crines demonstrat Gronovius lib. 4. Obs. cap. 17. *Stetit*] Inhorruit. Leo enim, sibi certandum videns, jubam erexit, ut homines per timorem erigunt comam.

11 *Grandia quam, &c.*] Quam par fuit grandi venabulo!

12 *De magna gaudia, &c.*] Ab ipso Imperatore, Carpophoro, Glabrione, vel alio nobili bestiario cæsus. Vel magnam mortem de fera magna et immani, et in publico cum bestiario valido pugnante, interpretari possis.

13 *Unde tuis, Libye*] Apostrophe ad Libyam, leonum feracem, quam beatam prædicat ob tam eximiam feram.

14 *A Cybeles, &c.*] Ab Ida, vel alio Phrygiæ monte, cui præest Cybele, a quatuor leonibus curru vecta.

15 *Herculeo, &c.*] Epigr. 57. lib. 4. vers. 5.

16 *Frater, vel pater, &c.*] Titus vel Vespasianus in Deos relati.

Epig. LVI. 1 *Temporibus nostris, &c.*] Nullos ait suo tempore Virgilios, quod nulli sint Mæcenates. Videtur Flaccus de Martiale questus, quod nunquam ita se laudasset, ut Parthenium, Paulum, et Rufum, qui dona miserant Poëtæ, et Poëta vicissim Carmen. Si vis, inquit, a me laudari, da munera Mæcenatis, et ero tuus, si non Virgilius, certe Marsus. *Rad.* *Cum cedat*] Qui fit, ut nostro ævo, quo maxime floret Roma, nulli floreant vates?

2 *Duce Roma suo*] Imp. Domitiano. Epigr. 19. lib. 5.

5 *Mæcenates, &c.*] Qui foveant poëtas; quod fecit C. Cilnius Mæçenas.

7 *Jugera perdiderat, &c.*] Vide Virgilii Vitam et Eclog. 1. et 9. unde hoc hemistich. 'miseræ vicina Cremonæ.'

8 *Tityrus æger oves*] Virgilius sub persona Tityri, Eclog. 1.

9 *Tuscus eques*] Mæcenas regibus Etruscis oriundus.

12 *Nostrum, dixit*] Pollionis tamen fuisse hunc puerum adstruit Apuleius Apol. 1. et Donatus. *Alexin amas*] Notum ex Ecloga 2. Virg.

13 *Domini*] Mæcenatis. *Pulcherrimus*] Puer Mæcenatis, vati dilectus. At Apuleius, in Apologia, puerum amici sui Pollionis fuisse dicit. Turneb. libro 29. capite 13. *Ille*] Alexis vel Alexander.

14 *Marmorea fundens, &c.*] Candenti purius Pario marmore: et ἀντιθέτως τῷ 'nigra Falerna.'

17 *Excidit attonito, &c.*] Exciderunt illi Bucolica; non amplius scripsit humilia Carmina de Galatea et Thestyli sole perusta.

18 *Thestylis*] Excidit et hæc agrestis puella in agris et ruri versata.

19 *Italiam concepit*] Historiam Ita-

liæ et Romani nominis ducti ab Ænea. *Arma virumque*] Libros Æneidos, cujus initium 'Arma virumque cano,' &c.

20 *Culicem, &c.*] Poëmation de Culice parvum et rude, collatum cum Æneide, sed per se tamen nobile.

21 *Quid Varos, &c.*] Lucius Varus cum Plotio et Tucca Æneidem emendavit; forte hunc intelligit. Marsus epigrammatarius fuit, quem imitatus est Martialis; lib. 3. Epigr. 5.

24 *Virgilius non ero*] Non ero clarissimus epicus; ero clarus, ut spero, epigrammatographus. *Marsus ero*] Poëta epigrammatarius: lib. 2. Epigramm. 71. vers. 3. et Epigramm. 98. lib. 7. Heraldus legit *Marcus*, quasi dicat: Marcus ero Martialis, et huic nomini non minus celebritatis conciliabo, quam Virgilius olim conciliavit suo. Simul invidiam declinat, quæ veritatem et simplicitatem sequi solet.

Epig. lvii. 3 *Collegitque, &c.*] Alludit ad Veterum morem colligendi ossa: de quo vide quæ Farnab. ad vers. 797. Troadis Senecæ: nec non ad id quod lib. 8. c. 5. Quintil. 'Infelicissima fœmina, nondum extulisti filium, et jam ossa legisti,' &c.

Epig. lviii. Ludit in ambigua voce 'Sagari.' Artemidorus tam crassam enim gestabat lacernam, ut sagum videri posset. Quod si 'sagaris' sit genus scuti, quasi Artemidorus tam crassam gestaret lacernam, uti loco scuti esse potuerit. *Rad.*

1 *Artemidore, lacernæ*] Qui nomen habes ἀπὸ τῆς τῶν Ἀρτέμιδος δώρων, ac si tenuissima Minervæ tela indueveris: (Fallitur Farnabius: non enim Minerva est Ἄρτεμις, sed Diana) cum tamen lacernis vestiaris non minus crassis quam sunt saga, Sagarim ego te pro Artemidoro vocabo.

2 *Meo*] Editio Calderini, Junius in margine, et alii præferunt *meum*; familiaritas quædam Nostro familiaris: 'Codrus meus,' 'Publius meus,' &c.

Epig. lix. Nobilem et exercitatum furem monophthalmum seu unoculum celebrat, qui plus uno, quam alii duobus videant oculis.

1 *Uno contentum, &c.*] Cui unus sufficit ad furta oculus. Alii, *contemptum*.

2 *Lippa sub lacuna*] Cavea oculi stillans. *Attrita fronte*] Impudenti, effricta fronte.

3 *Caput, &c.*] Hominem, ut Græci κεφαλὴν, vel simpliciter, caput unoculum noli credere inutile aut innocuum.

4 *Autolyci tam*] Mercurii filii, patri furtis simillimi. Iliad. κ. *Tam piceata manus*] Barbarum hoc et non ferendum. 'Picare' enim, non 'piccare' dicimus. Verum est quod e Mss. eruit et probavit Scriverius: *tam piperata manus*. Id est, calida. Fures autem calidas manus habere dicuntur, ut e Plauto et Macrobio probavit Scriverius. *Gronov.* *Piccata manus*] Cui adhæreant tacta. Viscata manus, Angl. *every finger a lime-twig.*

5 *Servare memento*] Observare.

7 *Solliciti perdunt*] Qui quam sollicite custodiunt. *Ligulas*] Quæ priscis loco cochlearis. Epigr. 33. supra, vers. 23. et infra Epigr. 71. vers. 9.

10 *Lænis*] Læna genus vestis militaris, quam et chlamydem vocant. Virg. 4. Æneid. 'Tyrioque ardebat murice læna.'

13 *Si nihil invasit, &c.*] Si nihil aliud est quod furetur, puero suo, qui ad pedes custodit, depositas soleas suas surripit, ne desuetæ manus artem dediscant; *to keep his hands in use.*

14 *Circuit*] Quod fures solent, furti faciendi occasionem captantes. Sic quicunque fraudem aliquam moliuntur.

Epig. lx. *In Claudiam*] Longoliam aliquam fœminam, quam Poëta per Hyperbolen jocatur excedere statura altissimum Romæ Colossum, Epigrammate 2. lib. Spectac. vers. 4.

EPIG. LXI. 1 *Livet Carinus, &c.*] Invidia. Vide Epigr. 77. lib. 4. et lib. 6. Epigr. 61.

4 *Umbilicis, &c.*] Epigr. 67. lib. 1. vers. 12. *Cedro*] Epigr. 2. lib. 3. vers. 8.

7 *Non ut ante*] Sed meis.

9 *Mulas habeat, &c.*] Redigatur ad rem olitoriam; quæritet sibi victum ex horto unico suburbano; agatque mulas, olere venali onustas, per urbem. Vel: Opto ut sit tam pauper ac ego, nihilque habeat præter meas mulas, quas alere vix possit, et meum suburbanum sterile et male extructum: ut lib. 5. Epigramm. 68.

EPIG. LXII. Picens Epigrammata ad nauseam longa scripserat, etiam in aversa charta (*on the other side*), quod Juven. dixit 'a tergo,' cum Veteres una tantum chartæ facie scribebant, quod bibula illorum charta transmitteret atramentum. Jocatur Poëta, non mirum esse, si, averso Deo, hoc est, invita Minerva, Musis invitis et Apolline, nulla componat Carmina, qui in aversa charta et opisthographio scribat: luditque in variatione 'aversa' et 'averso.'

EPIG. LXIII. 1 *Thestylon, &c.*] Delicatos pueros, poëtarum amasia.

EPIG. LXIV. Clytus, sæpius ut ab amicis natalitia munera reciperet, fere quot calendis celebrabat natalem suum. Poëta impudentiam hominis arguit, et monet ut semel agat genethliaca; alioqui se nihil missurum, sed neglecturum perinde ac si natus non fuisset unquam. *Rad.*

1 *Ut posses, &c.*] Ut amicis et clientibus frequens detur occasio munerum natalitiorum tibi mittendi.

2 *Uno nasceris, &c.*] Celebras memoriam natalis tui octies per annum, noviesve.

3 *Solas puto, &c.*] Singulis mensibus, exceptis tantum tribus aut quatuor, habes fictitium natalem.

5 *Sit vultus, &c.*] Sis licet imberbis, crine niger, tener, et mollis; Priamum tamen et Nestora annis superare videris, qui toties celebraris natalem.

7 *Caduco*] Maturo scilicet et nigro: Epigr. 73. lib. 1. vers. 5.

9 *Massam modo, &c.*] Metam lactis coagulati. Vide Epigr. 44. lib. 1. vers. 7.

11 *Cruda, &c.*] Innupta.

13 *Natum te, &c.*] Ne unum quidem diem esse tuum natalem putabimus, nec in eo tibi munera mittemus. An tecte spurium notat, de cujus natali non constet?

EPIG. LXV. Post victoriam Sarmaticam, arcum maximum triumphalem sibi poni jussit Domitianus, quem præter alia illius opera celebrat hoc Epigr. Martialis. Arcus statim a morte ejus sunt disturbati. Tam multi erant per urbem conditi, ut cuidam Græce fuerit inscriptum, Ἀρκεῖ, *Sufficit.*

1 *Reducis fulgentia late*] Augusto ob reditum ara Fortunæ Reducis consecrata: Dio lib. 54. Domitiano, a bello Sarmatico reduci, templum Fortunæ Reducis ædificatum. Τύχην ἐπανάγουσαν appellat Dio loco citato. Meminit hujus Fortunæ et Claudianus: 'Aurea Fortunæ Reduci si templa priores Ob reditum vovere ducum.'

2 *Felix area nuper erat*] Viso primum et salutato ibi principe: ut seq. versu.

3 *Arctoi*] Sarmatici. Epigramm. 5. lib. 7. vers. 1. *Formosus, &c.*] Pulverulenta belli gloria insignis.

4 *Purpureum jubar*] Purp. radios, ruborem.

5 *Lauro redimita, &c.*] Principi e bello reduci processerunt obviam cives laureati: Epigr. 7. lib. 7. vers. 8. Et quoslibet læta nuntiantes ad hoc exemplum excipiebant, et eo modo lætitiam suam testabantur. Unde et domos lauro et cæteris frondibus ornabant in lætitia publica, et ejusmodi solemnibus ὑποδοχαῖς. Sed et in pri-

vatis celebritatibus, ut in nuptiis, ornamenta ejusmodi. Hujus rei exempla sunt πρόχειρα apud Juvenal. Sat. 6. 'Ornentur postes et grandi janua lauro,' &c. Sed et ἡ αὐλητρὶς per compita circumcursabat, et vicum canore suo implebat. Sic solebant etiam, cum sibi infans nasceretur. Juvenal. Sat. 9. 'Foribus suspende coronas: Jam pater es.' Ad summam, festivitatis insigne laurus januis appensa. *Herald.* *Cultu*] Niveis vestibus induta.

6 *Manuque ducem*] Adoratione, admota ori manu, ut in salutationibus Deorum, inquit Lips. Doctiss. Heraldus ad piausum, quo excipiunt Imperatores, refert. *Ducem*] Dicit enim hoc accipiendum de salutatione, quæ ἐν εὐφημίᾳ καὶ κρότῳ. Nam voce et plausu exceptos fuisse Imperatores probari potest facillime. Et, ne te multis morer, in promptu est, quod antea apud Martialem nostrum exposuimus: 'Quæque sonant pleno vocesque manusque theatro, Cum populus subiti Cæsaris ora videt.'

7 *Grande loci meritum*] Quod ibi Cæsar Pop. Rom. salutantem humaniter exceperit, Martialis pro grandi merito accipit; eoque nomine ibi Fortunæ Reduci templum et arcum triumphalem ait Domitiano excitatum. *Altera dona*] Arcus triumphalis. Primum donum, templum Fortunæ intellige.

8 *Arcus ovans*] 'Αψὶς τροπαιοφόρος, arcus triumphalis, arcuata porta, cui e lapide in altum extructæ pictam inscribi victoriam ejusque seriem moris erat. De variis arcubus Domitiani vide Sueton. Domit. cap. 13. *Ovans*] Ovantem arcum dicit, quia 'Hic gemini currus numerant elephanta frequentem.' In eo arcu Domitiani victoriam et triumphum depinxerant. De more. Juvenal. Sat. 9. 'Et summo tristis captivus in arcu.' Rationem adfert Plin. lib. 34. cap. 6. 'Columnarum ratio erat, attolli supra cæteros mortales, quod et arcus significat novitio invento.' Hosce arcus ἀψῖδας τροπαιοφόρους Græci scriptores appellarunt, ut Dio sæpissime. Cæterum arcubus hisce delectatum fuisse Domitianum constat ex Suetonio et aliis. *Heraldus.*

9 *Hic gemini, &c.*] Supra arcum positæ erant geminæ quadrigæ, propter geminam e Dacis victoriam, ad quas elephanti juncti, quos Domitianus victor regebat.

10 *Sufficit immensis*] Aureus enim et argenteus in istis arcubus stabat Domitianus. *Aureus ipse jugis*] Statuas sibi non nisi aureas et argenteas poni permisit, ac ponderis certi. Domit. Sueton. cap. 13. et Xiphilin. Domit.

12 *Hos aditus*] Has portas arcuatas et triumphales. *Urbem Martis, &c.*] Romam, a Martis progenie conditam.

Epig. LXVI. Consulatum filii, non patris Silii ornat Carmine Martialis; et optat, ut quondam et alter filius consul creetur; sicque consulares fasces ter ad domum Silii redeant. *Rad.*

1 *Augusto*] Imperatori Domitiano.

3 *Bis senos jubet, &c.*] Silio delatum consulatum: vide Epigr. 62. lib. 7. vers. 2. et 4.

4 *Nato consule*] Filio Silii poëtæ; alii legunt *Noto*, et eundem Silium bis Cos. designari volunt, cui optet Poëta tertium consulatum. Sed Silius uno consulatu contentus recessit a Republica: Epigr. 62. lib. 7. Martialis itaque hortatur Musas, gratias et sacra dare Cæsari propter consulatum Silii filio delatum, optatque alteri Silii filio tertium consulatum: ita ut triplex ejusdem familiæ consulatus exprimat triplicem illum Pompeii et Agrippæ. *Nobilique virga*] Magistratu domum suam aut alienam accedente, lictor ejus præcedens vir-

ga fores pulsabat. Liv. lib. 6. Plin. lib. 7.

10 *Genero sacros honores*] Pompeio, cui nupsit Julia, Cæsaris filia. Sed cur bis idem dicit Poëta? Intellige, si placet, M. Vipsanium Agrippam, cui nupta est Augusti Julia, quem usque in tertium consulatum amicitia principis evexit, (Velleius,) et hunc esse sensum Poëtæ patet ex sequentib.

11 *Pacificus, &c.*] Templum Jani bis claudebatur ante Octavium, quod erat signum pacis: tertio claudebatur, imo ter, sub ipso Augusto, semel quidem cum M. Agrippa secundum consule: unde nomina eorum illustrata. Vel, Quorum tertium consulum nomina referebantur in Fastos, qui in tutela et auspicio Jani: Epigr. 2. supra.

12 *Sic numerare consulatus*] In se et duobus filiis, quam in se uno tres consulatus, ut Pompeius et Agrippa.

Epig. lxvii. Cæcilianum convivam, præmature ad cœnam ventitantem, jubet aut maturius aut serius adesse, hoc est, omnino abesse.

1 *Horas quinque*] Nondum quintam, præproperam nimis cœnæ horam. Vide Epigramm. 8. libro 4. vers. 7. *Puer nondum, &c.*] Servorum erat nunciare horas. Juvenal. Sat. 10. 'Clamore opus est, ut sentiat auris, Quem dicat venisse puer, quot nunciet horas.' Nunciabant igitur horas pueri, et monebant quando lavare, gestare, cœnare oporteret.

3 *Distulerint*] In alterum diem, quod fiebat hora tertia, quæ exercebat caussidicos: Epigr. 8. lib. 4. idque propter ludos Florales. *Raucæ*] Sic Ep. 8. lib. 4. 'raucos caussidicos.' *Vadimonia*] Synecdochice pro judiciis. Vadimonium enim est sponsio sistendi in judicio. *Quartæ*] Horæ scilicet litium forensium differendi.

4 *Floralicias feras*] Lepores, capreas, &c. ab Ædilibus exhibitas in Floralibus: de quibus Epigramm. 3. lib. 1.

5 *Illotos revoca, &c.*] Ante octavam, quæ hora est balnearum.

6 *Lecti*] Triclinares, quibus accumbitur.

7 *Caldam poscis, &c.*] Aquam calidam, ad vomitum vel ad vinum diluendum.

8 *Nudo clausa, &c.*] Sine igne et lignis.

9 *Mane veni potius, &c.*] Importune et intempestive venisti, perinde ac primo mane: opportunius et humanius venisses tarde et post cœnæ horam.

10 *Aut cur non sero*] Josias Mercerus ex vestigiis antiquæ scripturæ, *Ut jam te sero*, rescribit ingeniosissime, *Ut jentes sero, &c.* Scriptum fuerat, *Ut jantes*. Hora jentaculi tertia aut quarta erat: unde Martialis eum, qui ad quintam venerat pransurus, sero venire dixit, ut jentaret: nimis tempori, ut pranderet. 'Gustare' etiam pro, jentare, dicebant. 'Gustum' etiam et 'gustationem' pro jentaculo dicebant. Glossarium Vetus: 'Gustus, γεῦμα, γαρίσμη. Gustare, βουκκίσαι.' Scio gustum et gustationem etiam primam partem cœnæ dictam. Veteres Glossæ γαρίσμην exponunt, quod garum vel oxygarum et alia salsamenta in illa cœnæ initiatione adponerentur. Martialis: 'Adfertur protinus ingens Inter lactucas oxygarumque liber.' Nam lactucæ et oxygarum in gustu apponebantur. Gustarium etiam hodie dicimus ante cœnam vel merendam, hoc est, cibum illum quem sumimus inter cœnam et prandium. Raro autem prandebant Veteres, et jentaculum cum prandio multi confundebant. *Salmasius*.

Epig. lxviii. Vindemiam Entelli, etiam hyeme florentem, miroque artificio conservatam, laudat.

1 *Corcyræi, &c.*] Alcinoi, regis Phæacum. Corcyra enim Maris Ionii insula, ubi laudatissimos hortos coluit Alcinous. Vide Epigramm. 64. lib. 4. vers. 29.

2 *Rus, Entelle, &c.*] Præferat tuum hortum illius horto.

3 *Urat ne bruma, &c.*] Mordeat: supra Epigr. 14. vers. 2. 'Boreæ penetrabile frigus adurit.' Virgil. Καίει τὸ ψυχρὸν διὰ τὸ συνάγειν, ἢ ἀντιπεριΐστάναι τὸ θερμὸν, Arist.

4 *Bacchi, &c.*] Vites.

5 *Condita perspicua, &c.*] Lapide speculari tegitur ab injuria frigoris. Epigr. 14. supra vers. 3.

6 *Felix*] Quia tempore etiam alieno ferax; aut quia tecta et munita contra hyemes.

7 *Bombycina corpus*] Multitia, e bombyce vel serico intexta, tenuia et pellucida: Senec. Benef. lib. 7. cap. 9. et Juvenal. Sat. 2. vers. 66. Hujusmodi vestes vitreæ, nebulæ lineæ, vela serica, carbasei venti, texta pellucida matronis Romanis in usu erant, ut nostris hodie dominis *lawn and tiffany.*

8 *Sic numeratur aqua*] Ita perlucent et apparent calculi, ut numerari possint.

9 *Quid non, &c.*] Claudit Epigramma cum exclamatione per admirationem humanæ industriæ et solertiæ ingenii, quod nil non possit arte efficere.

10 *Autumnum, &c.*] Ita muniti specularibus, horti ipsa bruma fructus ferunt, perinde ac in autumno.

Epig. lxix. Mortuos tantum laudabat poëtas Vacerra. Martialis argute: Non tanti facio tuas laudes, ut tua caussa velim ante diem mori, quo abs te laudari possim.

1 *Miraris veteres, &c.*] Vide Epigramm. 10. lib. 5. vers. 4.

3 *Tanti*] Ut tua mihi post fata contingat laus, non propero mori: dict. Epigr. vers. 9.

Epig. lxx. Laudat Nervam Imperatorem ab ingenio poëtico, qui etiam puer, a carminis dulcedine, Tibullus appellabatur.

1 *Quanta quies, &c.*] Æque facundus et carmine dulcis est Nerva, ac mitis et lenis. De lenitate Nervæ, Aurel. Victor, Dio, Eutropius: de poësi Noster Epigr. 27. lib. 9. Plin. Jun. lib. 5. Epist. 3. Gyrald. Dial. 5. Nero, qui Nervam appellavit suum Tibullum: Ep. 27. lib. 9. vers. 9

2 *Sed cohibet, &c.*] Modum, pudorem, et decorum adhibet in poësi; non proluit se fonte Caballino, cui vel exhauriendo sufficeret; non laxas ingenio habenas indulget; sed sibi temperat, et modice bibit fontem Musarum Permessida; advertens quid deceat virum magnum, et minorum studiorum gloriam ad viros inferioris sortis relegans.

5 *Pieriam*] Poëticam. *Tenui frontem redimire, &c.*] Hederacea, quæ elegiographiis et epigrammatariis datur, cum posset heroicus quernam mereri.

6 *Famæ nec vela dare*] Non colligere omnem, quam possit, nominis celebritatem.

7 *Sed tamen hunc, &c.*] Ut supra, vers. 1.

Epig. lxxi. Postumianus quotannis ad Saturnalia Poëtam donis coluit; sic ut, quo magis crescerent anni, eo minus donaret; jamque post decimum annum adeo minuerat munera. Monet ergo hunc Martialis, ut incipiat a primo rursus anno, rursumque mittat quatuor argenti libras, atque ita deinceps pergat. *Rad.*

1 *Tempore brumæ*] Saturnalibus, in mense Decembri.

3 *Nam stare, &c.*] 'Beneficia subvertis antiquiora, nisi illa posterioribus cumules:' Epist. 4. lib. 3. et Seneca 2. de Benef. cap. 11. 'Parum est dedisse; fovenda sunt beneficia,' &c.

6 *Libra fuit quinto Septiciana quidem*] Id est, libra argenti Septiciani,

quod appellat lib. 4. Epigr. 88. Ut mox, 'in cotyla rasa selibra' est argenti rasilis. Nec vero tam frigidum est, quam volunt τὸ *quidem*. Dicit enim: Quinto anno venit mihi libra argenti: sane Septiciani, vel, fateor, Septiciani; relinquens intelligendum, sed tamen tantum libra, quum stare aut crescere debeant munera; tu autem olim quatuor libras miseris. Vide Gronovium de Pecunia Vetere lib. 4. cap. 13. Quod si mavis Scriverii *quid est?* ut hoc lib. Ep. 17. Intellige: Quid est causa? Quid hoc sibi vult? *Gronov.*

7 *Bessalem, &c.*] Ad vasculum octo unciarum. Bessalis ergo a besse: bes octo constat unciis. Scutula ergo erat vas cavum et rotundum, a scuto dictum; unde et 'scutella' apud Ciceronem.

8 *In cotula, &c.*] Cotyla seu calix politus vel cælatus sex unciarum datus est.

9 *Ligulam misit, &c.*] Vasculum, mensuram, quæ quartam partem cyathi continet. Alias significat spathulam, gladiolum: ut supra. Epigr. 33. vers. 23.

11 *Quod mittat, &c.*] Non invenit quod minus mittat.

12 *Quattuor, &c.*] Incipe rursus a primo anno, et perage, si placet, annua munera in circulum.

Epig. lxxii. Artano Narbonem redeunti comitem donat libellum, vices Auctoris obeuntem, qui vellet ipse esse libellus, id est, comes Artani.

1 *Nondum murice*] Libros purpureis ornatos coloribus, titulos minio scriptos, umbilicis cultos, frontes pumice rasas, ex Ovid. l. 1. Trist. Eleg. 1. disces. Vide Epigr. 2. lib. 3. vers. 11. et Epigr. 67. lib. 1. vers. 11.

3 *Artanum, &c.*] Amicum Poëtæ redeuntem Roma Narbonem, celeberrimam Galliæ Braccatæ civitatem.

5 *Votieni*] Poëtæ nobilis.

6 *Ad leges jubet, &c.*] Ad jus dicendum et magistratum. Narbo fuit colonia Romana, unde Martius dictus est, et ad Romæ formam administrabatur.

7 *Paribus, &c.*] Ut contingat tibi locus bonus: ut amicus bonus.

9 *Quam vellem, &c.*] Ut utroque fruerer; Narbone, loco amœnissimo; Artano, amico sincerissimo.

Epig. lxxiii. 3 *Thaliæ*] Epigr. 8. lib. 4. vers. 12. et Epigr. 16. lib. 7. vers. 4.

4 *Da, quod amem*] *Μουσικὴν ἔρως διδάσκει*, inquit Plutarch. Certe feliciter cessit amor non paucis poëtis, quibus amicæ materiam felicem in Carmina præbuerunt, unde juncta nomina toto cantantur in orbe: ut canit Ovidius Eleg. 3. lib. 1. Amorum.

5 *Cynthia te vatem, &c.*] Latinos recenset poëtas, quorum ingenia amor excitavit, quorum amores et amicas nemo propemodum non audivit, qui de ipsis poëtis, quamvis sub aliis nominibus. Vide Gyrald. de Vitis Poëtarum.

Epig. lxxiv. Imperitum medicum irridet, ex vicina vocum cognatione capto joco.

1 *Hoplomachus, &c.*] Gladiator armatus: ex ὅπλα et μάχη. *Ophthalmicus ante*] Medicus ocularis (*an oculist*). Et ludit a vicinia nominum simul et artium. Sic Epigrammate 31. et 48. lib. 1.

2 *Fecisti medicus, &c.*] Excæcas homines. Videturque Samnitum et gravis armaturæ gladiatorum pugna fuisse punctim ferire. Vide Lipsii Saturnal.

Epig. lxxv. Historicum Epigramma de sacerdote Cybeles, qui offenso pede eliserat talum; quem jacentem vespillones, a servulo unico et macro rogati, retulerunt domum in sandapila. Hunc Gallum æque mortuum potuisse dici affirmat Poëta, quam illud cadaver; quod illud esset exanime, hic eviratus. *Raderus.*

1 *Conductos penates*] Conductam ære cellam: paupertinum fuisse docet, qui ædibus caruerit, ut fuerit opus conducere pretio; et cellam tantum, non domum, sed domus partem.

2 *Lingonus*] Ex urbe Galliæ Celticæ, *Langres*. *Tecta, &c.*] Via Tecta seu Fornicata, quæ ad Campum, prope Flaminiam.

3 *Expulit, &c.*] Elisit talum, læso pollice pedis.

6 *Ingenti domino, &c.*] Grandi et obeso.

7 *Ferre lacernam*] In usum domini, adversum ingruentem subito pluviam vel tempestatem. Alii, *ferre lucernam:* quia 'sera nocte.' Recte.

8 *Succurrit misero*] Servo misero, qui dominum portare non poterat, casu occurrerunt vespillones, qui cadaver efferebant.

9 *Inscripti, &c.*] Servi stigmatiæ, literis inusti, literati vespillones. *Inscripti*] Erant enim publica mancipia huic operi attributa. Inscripti autem, ut 'literati' Plauto et Apuleio. Juvenalis Satyr. 14. 'Quem mire afficiunt inscripta ergastula, carcer Rusticus.' Seneca lib. 3. de Ira, cap. 3. 'Varia vinculorum genera, varia pœnarum, lacerationes membrorum, inscriptiones frontis, et bestiarum immanium caveæ.' *Herald*. *Vile cadaver*] Et idcirco ab inscriptis servis et vespillonibus bajulabatur.

10 *Accipit infelix, &c.*] E pauperibus enim plures in unum rogum conjiciebantur. At contra divitum et clarorum virorum rogi elati et superbi erant. Ipsum etiam sepulchrum majus quandoque et altius exstruebant honoratioribus. *Herald*.

11 *Comes, &c.*] Servus Galli.

12 *Inane ferant*] Sterile, et impotens ad generandum sui simile; expers procreatricis facultatis, quæ vegetantis animæ est. Aristotel. de Anima. cap. 4. tex. 48. Vide vers. 16. infra. Raderus mavult hoc referri ad cadaver. Rogat enim servus, ut cadaver in quemcunque angulum deponant et tollant dominum suum, domumque ferant, et deinde cadaver porro efferant. *Inane*] Mortuum, ψυχῆς ἐστερημένον. Ovid. in Epicedio Tibulli: 'Ille tui vates operis, tua fama Tibullus, Ardet in exstructo corpus inane rogo.' Sic 'inane solum,' pro inferis. Erravit, unde quis hoc deprompserit. Allusit enim ad locum Statii l. 1. Thebaidos: 'Pulsat inane solum.' Quod, ad eum locum diximus, de vacuis Œdipi oculorum locis accipiendum esse. *Gronov*.

13 *Permutatur onus*] Gallus cadavere. *Stipataque, &c.*] A quatuor stigmate inustis libitinariis: vel 'stipata,' id est, intrusa et inserta in angustam sandapilam, quæ præpinguem Gallum vix caperet.

14 *Sarcina*] Gallus. *Sandapila*] Sandapila enim vilia cadavera efferebantur, ut notat Fulgentius.

15 *Hic mihi de multis*] Adagium protritum, εἷς ἐκ πολλῶν, pro vili, ignoto.

16 *Cui merito dici, &c.*] In quem competit dicterium illud in Gallos, Cybeles ministros, jactum, quibus eviratis mortua erat Venus; vers. 8. modo.

EPIG. LXXVI. Argutissime tangit Gallicum de suo ingenio scriptisque sententiam Poëtæ requirentem, et aliquid laudis aucupantem. Vide Epigramm. 64. lib. 5. et Epigr. 26. lib. 7. vers. 9. et Persii Satyr. 1. vers. 55.

EPIG. LXXVII. 2 *Liber*] Ad eundem Liberum Epigramm. 74. l. 4.

2 *In rosa*] In perpetua floruleutia ætatis, voluptatis, deliciarum.

3 *Assyrio amomo, &c.*] Unguentis delibuti et floreis sertis coronati convivabantur Veteres. Vide quæ ad Senecæ Thyesten adnot. Farnab. v. 942. et 945.

5 *Crystalla Falerno*] Pocula crystallina.

7 *Qui sic, &c.*] Pauci anni genialiter acti (quæ Epicureis vera vita est. Epigr. 16. lib. 1. vers. 4.) æquant, imo superant longissimam vitam, quæ voluptate caret. Contra vero Cicero et egregie: 'Unus dies, bene et ex præceptis tuis, o Philosophia, actus, peccanti immortalitati est anteponendus,' 5. Tusculan. Quæst.

Epig. lxxviii. Laudat Stellam, a quo præter triumphum Domitiani, Carmine celebratum, etiam ludi ad honorem Principis et victoriæ memoriam sunt dati: quem tamen honorem præsentia Cæsaris superavit; quod his Stellæ ludis interesse non sit dedignatus. *Rad.*

1 *Quos cuperet, &c.*] Stella non Carmine tantum celebravit victoriam Sarmaticam Domitiani, sed et ludis, qualibus tuum de gigantibus a te in Phlegræis campis, o Hercules, devictis; vel tuum, o Bacche, devicta India triumphum, celebrari velis. De Phlegræa vero Herculis potius quam Jovis victoria intelligendum censeo, quod et Silius lib. 1. eas conjungit: 'Qualis odoratis descendens Liber ab Indis,' &c. Mox, 'Aut cum Phlegræis confecta mole gigantes Incessit campis tangens Tyrinthius astra.'

2 *Indica pompa*] Indicus triumphus. Lyæus, Bacchus, ἀπὸ τοῦ λύειν, quod curas solvat vinum: unde Liber a Latinis est appellatus, quod animum a curis liberet.

3 *Fecit Hyperborei, &c.*] Fecit ludos Sarmatici triumphi, quem et Carmine descripsit Stella.

5 *Non illi satis est, &c.*] Stellæ ad liberalitatem non satis est quicquid habent auri Hermus et Tagus in populum sparsisse. Virgil. 2. Georg. 'Nec pulcher Ganges, atque auro turbidus Hermes.' Et Noster 'sordidus' dixit.

7 *Omnis habet sua dona dies*] Plures dies agebantur ludi, in quibus instaurabantur dona, eaque varia. *Nec lineæ dives*] O quantum negotii et sudoris indagatoribus Criticis facessit hæc linea! Bulengerus exponit, ordinem dierum, quibus missilia dabantur. Turnebus contextam e gemmis lineam. Calderinus, caveam divitum et cuneos. Lipsius, pro ordine subselliorum, interpretatur 'divitem lineam' Orchestram, in qua Senatus. Cælius Rhod. lineam albam in carceribus Circi, lib. 5. cap. 14. Raderus, perpetuam seriem donorum. Post hos, si quis conjecturæ meæ locus, dicerem continuata fuisse missilia ferarum et volucrum, quæ capiebantur linea, quod retis genus est. Vide quæ ad Senecæ Hippolytum vers. 46. et Pierii Hieroglyph. 7. *Dives, &c.*] Missilia ludorum Stellæ commendat illo Epigrammate Martialis, quorum magnificentiam et opulentiam describens ait, non illi satis fuisse aurea dona in populum spargere; sed etiam margaritas misisse, quæ auro pretiosiores. Quis ergo hic non videt lineam divitem ex genere missilium fuisse, quæ in ludis Stellæ populo sparsa sunt? Gemmas et margaritas in illis missilibus spargi solitas ostendit Suetonius. Ergo per lineam divitem intelligi debere certum est margaritarum lineam. 'Lineæ margaritarum,' et 'margaritarum in linea' mentio apud Jurisconsultos. 'Filum margaritarum' alii dixere; alii 'linum.' Tertullianus de Habitu Muliebri: 'Uno lino decies sestertium inseritur:' id est, uni filo, vel uni lineæ: nam linea est σειρά. Hinc monolinum simplex margaritarum linea: ut dilinum duplex: trilinum triplex, &c. vel triplici linea margaritæ insertæ. *Salmas.*

8 *Rapina cadit*] Direptio missilium per tesseras et sine tesseris.

9 *Numismata nimbis*] HS. sparsi e loco superiore.

10 *Nunc dat spectatas, &c.*] In sphærulis seu tesseris ligneis, quæ spargebantur in populum, inscripta sunt munera vulgo cessura, vel visarum et præsentium vel absentium ferarum

aviumque. Tesseras ergo et sphærulas seu globulos populus rapiebat, quum jactarentur; et, quod quisque in tessera signum habebat, illud accipiebat ab Imperatore, ut, si tesseræ esset inscriptus cervus, equus, domus, domum, equum, vel cervum a Cæsare vel munerario accipiebat. Missilia ergo rem ipsam spargunt et mittunt: tesseræ promittunt: ita non laceratur rapientium manibus absens avis, et implet sinus securos: qui enim in sinum condidit tesseram, non metuit ne evolet avis, sed securus est. Turneb. lib. 29. cap. 9.

11 *Securos gaudet, &c.*] Viritim divisa: vel non cogitantium aut captantium: vel quibus forte per symbolum contigit.

12 *Sortitur dominos*] Qui symbolum jactum occuparunt.

13 *Quid numerem currus*] Aurigarum factiones. *Ter denaque, &c.*] Ingentia victoriarum præmia. Palma enim multis præmium. Gladiatores victores cum palma discurrebant.

14 *Quæ dare, &c.*] Plura quam quæ vel duo consules in ludis suis et spectaculis dant. An consul erat Stella? an votivi hi ludi?

16 *Quod spectatorem, &c.*] Quod dignaris tua præsentia ludos hos, quibus Stella celebrat lauream tuam Sarmaticam.

Epig. LXXIX. 5 *Sic formosa, Fabulla, &c.*] Inter has vetulas et turpes: his aniculis et silicerniis collata, vis formosa et puella videri.

Epig. LXXX. Pugillatum exercuere Lacedæmonii, ejusque pugnæ auctorem Pollucem tradunt. Domitianus jam desitum pugillatum revocavit; a quo facto Poëta laudat Cæsarem, et affirmat illi in acceptis referenda et antiqua et recentia spectacula, templa, &c. *Raderus.*

1 *Sanctorum nobis*] Pugilatum revocas. *Miracula*] Quæ mirabatur antiqua simplicitas, illa revocasti. Nec enim gladiatorum cruenta spectacula priores Romani edidere; nec venationes tam feras, ut cum feris cogerentur pugnare homines. *Rad.*

2 *Cana mori*] Antiqua, prisca.

3 *Cum veteres*] Olim pugiles in Circensibus committebantur; tu revocas illam consuetudinem. *Arenæ*] Qui majoribus nostris Troja profectis inter spectacula. Petr. Scriverius de gladiatoribus intelligit. Quod et de pugilatu dicitur. Sic Dares 'Buten fulva moribundum extendit arena:' atque Entellus 'ingens media consistit arena,' Æneidos 5.

4 *Simpliciore manu*] Pugnis nudis vel cæstibus.

5 *Sic priscis servatur, &c.*] Ut ludos veteres instauras, ita templa quamvis humilia colis, magnaque ob sanctam vetustatem in veneratione habes.

6 *Et casa, &c.*] Nec Jupiter, donariis utcunque dives et magnificis templis cultus, fastidit humilem suam in Capitolio casam: nec Domitianus Jupiter noster, in tanta gladiatorum copia, dedignatur spectare pugiles. *Culto Jove*] Tam divite et magnifico templis.

7 *Nova dum condis, &c.*] Templa: Epigramm. 4. lib. 9. vers. 8. et Spectacula.

Epig. LXXXI. Gellia vita sua chariores habebat gemmas, sine quibus negabat se posse vivere. Poëta precatur, ut a fure Sereno gemmæ clepantur, Gelliaque moriatur. *Rad.*

1 *Mystica sacra*] Initia et mysteria Deæ Dindymenes Catullus crotalum et tympanum fuisse canit. Forte possunt hic mystica sacra accipi pro sacris Bonæ Deæ, quæ solæ fœminæ curabant. *Dindymenes*] Cybeles, a Dindymo, monte Phrygiæ; vel bonæ Deæ.

2 *Nec per Niliacos, &c.*] Nec per Apim bovem, sub cujus specie Ægyptii colebant Osirim, cui nupsit Isis, Ægyptiorum ex Io vacca dea.

4 *Uniones*] Margaritas, gemmas. Per ea vero, quæ sibi charissima fuerunt, jurabant Veteres.

10 *Eheu quam, &c.*] O utinam uniones hos subduceret piceata furis alicujus, qualis fuit An. Serenus, manus, ut statim moreretur Gellia usu vitæ indigna, vel ob hoc, quod nesciat quid in vita sit amandum. Argute ergo ait Poëta eam dignam morte, quæ gemmas plus Diis, plus suis liberis, plus sua vita et se ipsa diligat.

Epig. lxxxii. Laudat Domitianum, quod faveat poëtis; nec summis et epicis tantum, sed epigrammatariis etiam.

1 *Querulos libellos*] Libellos supplices.

2 *Nos quoque, qui*] Alii, *quod.* Ut scil. populo licet preces fundere, et libellos supplices tibi offerre; ita nobis poëtis, o Cæsar, licet Carmina porrigere et dedicare. *Carmina parva*] Epigrammata. Vel quæ materiam non illustrem complectuntur.

3 *Deum*] Te, Domit. Epigramm. 8. lib. 5. vers. 1. *Rebus pariter*] Administrationi Reip. et orbis terrarum. *Musisque, &c.*] Studiis, literis, Carminibus.

5 *Tuos, &c.*] Sic Quintil. lib. 10. cap. 1. 'Amas poëticam, Cæsar,' &c.

7 *Non quercus, &c.*] Non quercus sola te, o Imperator, decet, non laurus, ob servatos cives devictosque hostes; sed et hederæ, doctarum præmia frontium, tibi poëtæ poëtisque faventi debentur; sic affatur Augustum Virgil. Eclog. 8. 'Hanc sine tempora circum Inter victrices ederam tibi serpere lauros.' Ponebatur enim querna corona, civica dicta, in vestibulo palatii: laurus ante limina. Quod primum in honorem Augusti factum: deinde et cæteris Imperatoribus datum. *Herald.*

8 *Fiat et ex edera*] Et coronam poëticam mereris, vel quia ipse poëta, vel quia faves poëtis. Virgil. Eclog. 7. 'Pastores, hedera crescentem ornate poëtam.' Servius poëtas hedera coronari dicit, quod sacri Baccho, cui hedera sacra; unde et ipsi velut Bacchæ insanire dicuntur: vel quia semper virent hederæ; quemadmodum Carmina æternitatem et merentur, et aliis pariunt. *Civica nostra*] Quæ nobis civibus tuis datur, illa etiam te decet. Aut fiat corona tibi, Imperator, ex edera, quia poëtas minorum gentium, seu minores etiam amas, servas, et ornas. *Rad.*

EPIGRAMMATUM LIB. IX.

Epig. i. 1 *Note, licet nolis*] Utcunque sciam quantum Carmine valeas, quantoque sublimiorem ipse potuisses imagini nostræ adjecisse inscriptionem; subscribe tamen, si placet, hoc tetrastichon imagini meæ, quam in bibliothecam tuam admittere digneris. Alii, *Non te celabis. Nolis*] Pro *nobis*, cum Grutero legendum *nos vis*, id est, Quamvis ipse tuam famam premas.

3 *Breve carmen, &c.*] Tetrastichon quod seq. 'Ille ego sum,' &c.

4 *Non viris*] Clariss. autorum imaginibus in bibliotheca tua.

6 *Quem non miraris, &c.*] Vide Epigram. 49. lib. 4. 'Illa tamen laud.' &c.

Martialis Turanio] Auctoritate Mss. freti neque consilio minus P. Scriverii, epistolio post Epigramma ad Avitum dedimus secundum locum: qui tamen nullum habet in Bodleiano aliisque quibusdam Mss.

Extra ordinem, &c.] Separatum a reliquis Epigramma; unde in quibusdam Mss. desideratur.

Imaginem, &c.] Pro more exornandi, tum publicas, tum privatas bibliothecas scriptis et imaginibus veterum et optimorum autorum.

Ne ignorares] Poëta, volente (ut puto) ipso per modestiam Stertinio, cum Aviti nomine insigniret Stertinium, noluit tamen hoc latere Turanium.

Epig. ii. De hoc templo Sueton. in Domit. cap. 1. 5. et 17.

1 *Dum Janus hyemes*] Quandiu erunt hyemes, quarum medio mensi Janus dedit nomen. *Domitianus autumnos*] Quandiu erit autumnus, cujus mensem Octobrem Domitianus a se appellari voluit Domitianum.

2 *Augustus, &c.*] Quamdiu erunt æstates, in quibus mensis Sextilis ab Augusto denominatus est.

3 *Dum grande, &c.*] Dum magna et prima dies Septembris redit, qui a Domitiano nomen habet Germanici, ob Germanos Rheni fluv. accolas subactos.

5 *Tarpeia, &c.*] Dum stabit Capitolium Jovis a Tarpeia olim Sabinis proditum.

6 *Dum voce supplex, &c.*] Dum matronæ Rom. thure et precibus colent Juliam Titi filiam, quam perdite amatam, et ex conceptu abacto mortuam Domitianus consecravit relatam in Deam.

8 *Altum Flaviæ, &c.*] Templum Flaviæ gentis a Domitiano conditum. Suet. Domit. cap. 1. 5. et 17. noster infra 4. et 35. Concludit per inductionem: Quamdiu Sextilis vocabitur Augustus, Germanicus September, Domitianus October: et quamdiu Dea coletur Julia; tam diu durabit templum illustre et magnif. regale gentis Flaviæ. Et velut ipse Sol et sidera et imperium Romanum semper durabunt: ita cum Sole, &c. etiam hoc templum Cæsaris Flaviæ gentis. *Rad.*

9 *Cum sole, &c.*] Quandiu fulgebunt Sol, astra, et gloria imperii Rom. locutio Ovidiana: 'Cum sole et luna semper Aratus erit.' Eleg. 15. lib. 1. Amorum.

10 *Cælum est*] Æternum, ut cœlum. ex scholæ Peripateticæ sententia.

Epig. iv. Mirifice tollit opera Domitiani, dicitque nec Jovem, nec superos omnes solvendo futuros, si nomina ab illis Cæsar exigat. An ulla adulatio huic par uspiam legitur?

2 *Si repetas, &c.*] Si tibi rependi velles, nec donares.

3 *Grandis, &c.*] Etiamsi hasta posita (*sale by out-cry*) opes suas Dii Deæque vendere velint. *Auctio*] Cum quis seu obæratus, seu non, sed sponte, præconi seu hastæ bona subjicit, aut a creditore subjiciuntur ea lege, ut ei, qui adjecto pretio licitatione vincit, res empta addicatur. De formulis auctionum lege Brisson. lib. 6. *Rad.*

5 *Conturbabit*] *Will prove bankrupt:* cedet foro. *Atlas*] Qui cœlum humeris sustinere fingitur: vel, cœlicolæ quotquot sustinet Atlas. *Et non erit, &c.*] Nec ipse Jupiter si velit tecum decidere, (*compound and take order with thee,*) poterit solvere unciam de asse, (*five groats in the pound.*) O miserum decoctorem Jovem!

7 *Capitolinis, &c.*] Capitolium incendio absumptum restituisti, et novam ædem in Capitolio excitavisti Jovi custodi. Domit. Suet. cap. 5. 'Plurima et amplissima opera incendio absumpta restituit, in queis erat et Capitolium, quod rursus arserat: sed omnia sub titulo tantum suo, ac sine ulla pristini auctoris memoria.' Unde Eutropius lib. 7. Capitolium

factum a Domitiano dicit, non refectum.

8 *Tarpeiæ, &c.*] Coronæ quernæ, ut et laureæ, Capitolinæ. Vide Epigr. 1. vers. 6. et Epigr. 54. vers. 1. lib. 4.

9 *Quid pro culminibus, &c.*] Quid pro geminis delubris tibi solvere potest Juno?

10 *Pallada prætereo*] Cui Chalcicæcæ templum erexisti. Cassiod. l. 6. cap. 11. cui statuam in cubiculo consecrasti et quinquatria. Quin et Palladis filius dici volebat: cujus sacra ideo ab eo religiosissime culta. *Res agit illa tuas*] Illa a te stat; res tuas, rationes et consilia disponit; tibi familiare numen est, imo mater: ubi enim Domitianus audivisset ex lib. Sibyllinis, fore, ut virgo pareret æternum Imperatorem, nihil amplius voluit quam se esse filium perpetuæ virginis Dianæ.

11 *Alciden, &c.*] Herculi templum in via Appia positum et statuam, ut et Apollini, et ex pietate Pollucis erga fratrem alternatim immortalibus Castori et Polluci filiis Ledæ Lacenæ.

12 *Addita quid, &c.*] Templum Flaviæ gentis, quod cœlum vertice tangit. Excelsissima enim hæc templa. Alibi: 'Dum videt Augusti Flavia templa poli.' Et de his intelligendus hic locus Epig. 51. lib. 10. 'Nec Capitolini summum penetrale Tonantis, Quæque nitent cœlo proxima templa suo.' Solebant templa ista exstruere elata et excelsa: quod et Christiani fecerunt, præeunte Constantino. *Herald.* Tum, ut Torrentius vult, 'Latium polum' appellat eam veluti poli partem, cui Latinorum Romanorumque Dii transcripti fuerant, eosque inter Vespasianus. *Latio Flavia templa polo*] De quo supra Epigr. 2. et infra Epigr. 35. et lib. 10. Epigr. 51.

Epig. v. 1 *Aureolis, &c.*] Nummis aureis. *Æreolis* legendum putat Janus Rutgers. quum vulgari acerto nimium sit illud.

2 *Plus quam fului, &c.*] Epigrammate 52. libri 2. et Epigrammate 35. infra.

4 *Tacet*] Ore morigeratur. Epigram. 95. lib. 3. vers. 2.

Epig. vi. 1 *Nubere*] Diviti et nobili Paulla infamis mulier cupiebat nubere. Priscus impuram rejecit. Tu, inquit, Paulla, haud stulte agis, dum affectas nuptias divitis; sed æque sapienter ille, qui te contemnit. *Rader. Prisco*] Diviti.

2 *Te*] Infamem.

Epig. vii. 1 *Rheni domitor, &c.*] Germanice. Lib. 5. Epigr. 2. vers. 7.

2 *Pudice princeps, &c.*] Epigr. 4. lib. 6. vers. 5.

3 *Populos habebunt*] Postquam castrari mares edicto prohibuisti. Vide Epigram. 2. lib. 6. vers. 3. et infra Epigr. 9. *Parere, &c.*] Vide Epigr. 67. lib. 6.

6 *Nec quam, &c.*] Nec a paupercula matre leno conducit vel emit puerum prostituendum. Infra Epigrammate 9.

8 *Qui nec cubili, &c.*] Vide Epigramma 2. lib. 6.

Epig. viii. Afer superbus, ex Africa redux, non admittebat Poëtam ad gratulandum adventum. Indignabundus Poëta, vel potius jocabundus, Si non vis, inquit, salvere, vale. Et τὸ 'vale,' simul amicitiæ solutum fœdus notat: quo pacto eos valere jubemus, quos a nobis abigimus, aut potius a quibus nos discedimus. *Raderus.*

1 *Dicere, &c.*] Volui te ex Africa reversum salutare: sed non admittebar.

4 *Non vis, &c.*] Si non vis salvere et vivere, abi in malam rem et morere. Vide Epigramma 17. libri 5.

Epig. ix. 3 *Jam cunæ, &c.*] Supra Epigr. 7. vers. 6.

5 *Immatura corpora*] Infantium.

6 *Non tulit, &c.*] Edicto prohibuit

Domitianus pueros intra septimum annum prostitui, et Scatiniam revocavit. Suet. Dom. cap. 8.

7 *Succurrit ephebis*] Ne castrarentur. Supra Epigr. 7. vers. 3. et lib. 6. Epigr. 2. vers. 3.

Epig. x. Bithynicus quotannis Fabio sex millia HS. donavit, ut tandem hæres scriberetur a Fabio. Sed Fabius artem captandi notans, illa sena millia consumpsit, et Bithynico moriens nil legavit. Querentem Bithynicum solatur Poëta irridendo captatorem. Noli, inquit, queri tibi nil legatum: quotannis enim tibi legavit sex millia, quæ solebas antea dare Fabio, et posthac non dabis. *Rad.*

1 *Tibi legavit Fabius, &c.*] Quem hæredipetam notarat.

4 *Annua, &c.*] Tibi jam manent 6000. HS. quæ Fabio vivo conferre annua solebas, ut hæres scribereris.

Epig. xi. Parasitus instruatur necesse est octava arte ingenua, hoc est, Adulatoria. Gulosus cœnipeta loquatur placentia, ut qui libertatem dapibus vendiderit. Epigram. 53. lib. 2. Liberi enim libere de aliorum vitiis loquuntur, nemini blandiuntur: hinc a nemine invitantur: gulosi nisi adulentur et riserint cum ridentibus, non vocantur. *Raderus.*

Epig. xii. *De Earino Domitiani*] Puero Domitiani.

Ludit in nomine Earini, Domitiani Eunuchi: et nomen quidem dulce esse, quod a vere sit deductum. Græcis enim ἔαρ 'ver' sonat: sed contumacibus syllabis constare, syllabasque repugnare.

1 *Nomen, &c.*] Ἐαρινὸς, vernus, viridis, ab ἔαρ ver, quod floribus abundat.

2 *Pars optima anni*] Ver. Omnia tunc florent.

3 *Hyblam quod sapit*] Mel ex Hybla Siciliæ monte. *Atticosque flores*] Apibus depastos in Hymetto monte Atticæ.

4 *Nidos, &c.*] Phœnicis. Epigr. 55. lib. 6. vers. 2.

6 *Cybeles puer*] Atys. Epigr. 86. l. 2.

7 *Qui pocula, &c.*] Ganymedes, Jovis pocillator.

8 *Parrhasia, &c.*] Palatina. Epigram. 55. lib. 7. vers. 2. *Sones*] Loquaris.

9 *Respondent, &c.*] Omnis gratia, venustas, elegantia, et suavitas respondent, et insunt ori tuo.

11 *Non rudi volebam*] Versu eleganti, tereti et rotundo.

12 *Tu syllaba, &c.*] Prima brevis cum reliquis paribus officit, quo minus versu eleganti dicatur. Hinc 'Equotutium' Horatius, 'Sigillaria' Lucilius circumlocuti sunt, seu potius conjicienda dedere, 'Quæ versu hexametro non plane dicere possis.'

13 *Dicunt, &c.*] Ἔνθ' ἔνθεσιν εἰαρινοῖσιν. Homer. Il. B.

14 *Sed Græci, &c.*] Homer. Il. E. Ἆρες ἄρες βροτολοιγὲ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα: ubi prima in Ἄρες communiter usurpatur, sed variato accentu. Hinc et Lucilius lusit, ΑΡΕC ΑΡΕC Græci ut faciunt.

16 *Nobis non, &c.*] Nobis Latinis poëtis non permittitur eadem licentia.

Epig. xiii. 1 Ὀπώρινος] Id est, Autumnalis.

2 Χειμέρινος] Id est, Hibernus.

3 Θέρινος] Id est, Æstivus.

4 *Verna*] Ἐαρινὸς, id est, Vernus.

Epig. xiv. 1 *Teneri anni*] Veris.

2 *Breve, &c.*] Flores vernos, veris honores in Hymetto.

3 *Acidalia arundine pingi*] Cnidio calamo: an columbæ penna, quæ Veneris avis? An penna seu sagitta Cupidinis, Veneris filii? Vide Epig. 13. l. 6. vers. 5.

4 *Cytherea, &c.*] Qua Venus præses veris pingit varios flores.

5 *Nomen, Erythræis*] Nomen dignum, quod notet littera facta seu scripta, Erythræis lapillis; id est,

nomen gemmeam gemmis scribendum, Epigram. 38. lib. 5. vers. 4.

6 *Gemma, &c.*] Succinum, electrum. Vide Epigrammate 25. libro 4. vers. 2. et Epigrammate 38. libro 5. vers. 11.

7 *Penna scribente, &c.*] Volando exprimentes literam Y, cui respondet Latina V, quæ 'veris' prima est. Alii legunt, *stridente penna*: quasi dicat, adventu suo veris adventum nuncient. Alii ad literam Δ, quam ex volatu illarum avium observatam invenisse dicitur Palamedes, referunt.

8 *Domo*] In qua vernare omnia et florere decet.

EPIG. XV. Cœnipetam ait esse πάμφιλον, id est, omnium assentatorem, et nulli vere et sancte amicum. 'Errat,' inquit Seneca, 'qui amicum in atrio quærit, in convivio probat.'

1 *Quem cœna*] Horum amicorum duo sunt genera, quorum alios τὸ σχῆμα honestiores amicitia dignos judicamus; cum tamen nidore culinæ potius, quam amicitiæ honestate aut voluptate ducantur, περὶ τάγηνον, καὶ μετ' ἄριστον φίλοι, ut dicebat Eupolis: Alios minus periculosos et apertos, Parasitos nuncupamus. *Herald.*

2 *Esse putas fidæ*] Magna vero amicitia, et prodigiosa, si amici ejusmodi φίλου σκιὰν tantummodo habent.

EPIG. XVI. 1 *Celebrata*] Intelligit famosum et nobile scortum.

2 *Se fecisse Chloë*] Inscripsit tumulo CHLOE FECIT, scilicet tumulum vel monumentum septem maritis. *Quid pote simplicius*] Fatetur se fecisse: intimat Poëta, insidias struxisse, aut vim vitæ maritorum suorum intulisse. Trifariam itaque accipi potest ambiguitas hujus verbi: 'Se fecisse,' hoc est, se tumulum posuisse: vel 'se fecisse,' se necasse septem viros: vel denique referri potest ad res Venereas, et pulchre conveniet Chloë meretrici. *Rigalt.*

EPIG. XVII. Comam suam detonsam, Earinus Domitiani Eunuchus, paulo ante quam lex vetaret, sectus, misit cum speculo Pergamum Æsculapio, Deo patrio, nam et Earinus erat Pergamenus. Hanc comam venusto Carmine Papinius, et hic Martialis immortalem reddunt. *Rad.*

1 *Consilium formæ speculum*] Quod consulere solebat de forma sua. Eodem ritu, quo virgines pupas Veneri; milites emeriti, arma Herculi donabant. Tertullian. lib. de Velandis Virginib. cap. 12. 'Jam et consilium formæ a speculo petunt, et faciem morosiorem, a lavacro macerant, forsitan et aliquo eam medicamine interpolant.' *Herald.* *Dulcesque capillos*] Vide Papinii Sylv. l. 3. de Coma Earini, et Præfationem ejusdem libri ad Pollionem.

2 *Pergameo, &c.*] Æsculapio, cui nobile fanum Pergami, patrio suo Deo. Vide Epigram. 32. lib. 1. vers. 1. Pergamus, est Ptolomæo Troadis urbs in Asia minore, Galeni patria, et chartarum, quæ pergamenæ dicuntur, inventrix. In hac nobile fanum Æsculapii visebatur, qui inde Pergameus est dictus. *Raderus.*

3 *Ille puer, &c.*] Earinus, de quo præcedentibus Epigramm.

4 *Signat tempora*] Earinus enim 'vernum' significat.

5 *Felix, quæ tali, &c.*] Pergama tellus beata tanto munere.

EPIG. XVIII. Rogat Pergameum Deum, uti Earinum tonsum tam formosum servet, quam fuerat intonsus.

1 *Latonæ venerande nepos*] Æsculapi filii Apollinis, cui mater Latona, medicinæ inventor. *Qui mitibus herbis*] Propter Hippolytum vitæ ab Æsculapio restitutum.

2 *Parcarum pensa*] Parcæ præsides humanæ vitæ, cujusque ævum et fata moderantur stamine, quod de colo detrahunt: ad quam fabulam respicit Poëta, et affirmat Æsculapii arte pensa brevia tendi.

4 *Tuus*] Pergami natus. Epigr. præcedenti vs. 2. *Latia urbe*] Roma.

5 *Nitidum orbem*] Speculum. Epigram. superiore.

6 *Judice tota*] Gruterus ex Palat. legendum contendit *tuta*: adeo sc. confisam speculo faciem, ut si ab eo solum laudaretur; nullius toto orbe reformidaret judicium censuramve: cui et Petronius suffragatur, dicens: 'Quod ad me attinet, non timeo ne quis inveniatur cui minus placeam, nec speculum mihi, nec fama mentitur.'

7 *Tu*] Æsculapi, da, ut tam sit elegans tonsus, quam pulcher erat intonsus.

Epig. xix. Ait se rusculum habere suburbanum, et urbanam domum; utrumque sitire, et rus et domum: sed agellum ait se irrigare, hausta de vicina valle aqua; domum non posse: petit veniam aquæ Martiæ non procul inde salientis.

1 *Longam*, &c.] Te diu præside.

2 *Rus minimum*, &c.] De quo Epigrammate 61. lib. 8. et infra Epigrammate 99.

3 *Brevi*, &c.] Sed de valle subjecta, aqua horto irrigando hauritur.

4 *Laboratas*] Labore multo petitas. *Antlia tollit aquas*] Haustrum, machina ad hauriendum: ab ἀντλέω.

6 *Martia fonte sonet*] Epigr. 42. l. 6.

7 *Quam dederis nostris*, &c.] E qua Martia si mihi permiseris, o Domitiane, diducere venulam aquæ in ædium mearum usum.

8 *Castalis hæc nobis*, &c.] Æque grata erit atque aqua e fonte Musarum, aut ab ipso Jove.

Epig. xx. Poëta cœnipeta, cui venter artis magister.

Epig. xxi. 1 *Hæc quæ tota*] Area hæc in qua steterat domus Domitiani natalis, jam vero Flaviæ gentis templum marmore et auro magnifice extructum est. *Patet*, &c.] Extenditur: vel ubi templum publicum et omnibus patens.

2 *Conscia terra*] Quæ Domitianum natum excepit, nascentem vidit.

3 *Quæ tantis*, &c.] Quæ suscepit Domitianum, ut Rhodos Neptunum; ut Creta Jovem. Vel, quæ non minus præstitit orbi, suscepto Domitiano, quam Rhodos et Creta cœlo, Jove suscepto. Rhodii enim Telchines iidem qui Curetes. Epigr. 1. lib. 4. vers. 2.

7 *Curetes*, &c.] Qui Jovem Saturno subductum cymbala pulsantes vel ἐνόπλιον saltantes educandum in Cretam deportarunt.

8 *Semiviri Phryges*] Evirati Corybantes, sacerdotes Cybeles.

9 *At te protexit*, &c.] Videntur hæc confuse intelligi de Jove custode, cui templum condidit Domitianus eo loco quo delituisset bello Vitelliano.

10 *Jaculo*, &c.] Ense et scuto, quæ Corybantum arma sunt. *Ægis erat*] Epigr. 1. lib. 7. vers. 1. et 4.

Epig. xxii. Ludit in Paronomasia versus ultimi, et antitheta nominum significatione: cum Artemidorus, cui a Minerva Dea casta nomen, amet; Calliodorus, cui a formæ dono nomen, aret.

Epig. xxiii. Liberalis animi argumenta prodit. An hic Julius Pastor, de quo Plinius Junior lib. 1. Epist. 18. An ejus frater, quem impius Caligula interfecit, ut est apud Senecam lib. 2. de Ira, cap. 33.

2 *Propter quod*] Qui divitias in luxum et voluptates effundit, aut in fastum absumit.

3 *Ut Setina*, &c.] Ut colam vineas in Setia civitate Latii, ubi vites nobiles.

4 *Et sonet*, &c.] Et innumeri servi in ergastula Thusca mittantur, opus in compedibus facturi. Epigr. 29. l. 3. vers. 1. Vinciebantur servi in agris. Tibullus, lib. 2. 'Sæpe etiam valida solatur compede vinctum, Crura sonant ferro: sed canit inter opus.' Lucanus lib. 7. 'Vincto fossore coluntur Hesperiæ segetes.' Ablegabantur autem ad hæc opera sæpius servi noxii; et hunc laborem contu-

macia, aut alio peccato merebantur. *Herald.*

5 *Ut Mauri, &c.*] Mensas ingenti pretio factas, et ex Atlante Mauritaniæ monte allatas, quas citreas vocabant, eburneis pedibus impositas. *Dentibus Libycis*] Eburneis, ex elephanti dentibus. *Orbes*] Mensæ. Epigr. 43. l. 2. vers. 9.

6 *Aurea lamna*] Bracteis aureis argenteisque triclinia fuisse cooperta, dictum supra, Epigr. 33. lib. 8. vers. 6.

7 *Crystalla terantur*] Vasa crystallina, quæ Romanis in luxu.

8 *Faciant, &c.*] Dum nives, quibus diluitur vinum Falernum, nigrescunt a vino. Epigr. 65. lib. 5.

9 *Ut Canusinatus, &c.*] Et quia is color militibus usurpatus, ideo Seneca dixit, ' lecticarios in militarem cultum subornatos :' ut et luxus non vulgaris argumentum fuerit, servorum penulas ex nobilissima lana, scilicet Canusina, confectas : quales ab ingenuis vulgo gerebantur ; præterea rufo colore ; ut militari cultu mancipia incederent. *Ferrar.* *Ut Canusinatus, &c.*] Ut servi mei e Syria (Synecdochice) vestiti nobili et rufa lana e Canusio, gestent lecticam meam. Vides stultissimorum hominum fastum. Non solum conspici se volunt, sed et servos suos. Unde cannusinatus ille, et rutilus in lecticariis color, et in mulionibus. *Herald.* Pretiosiores et lectiores Asiatici erant. Juvenal. Sat. 5. ' Flos Asiæ ante ipsum pretio majore paratur, Quam fuit et Tulli census pugnacis, et Anci.' *Assere sudet*] Amite lecticæ prominente.

10 *Frequens*] Stipata. Nec ideo peto divitias, ut habeam multos anteambulones, comites, clientes togatos.

11 *Æstuet ut nostro*] Amore. Infra Epigr. 26. *Madidus*] Vino.

13 *Mihi mula lacernas*] Purpurato, mulis vecto.

14 *Massyleum, &c.*] Massyli seu Numidæ virga regunt equos, non frænis, unde Virgilio et Ausonio ' infræni ' dicti. 'Sonipes ignarus habenæ, Virga regit.' Claud. bell. Gildon.

16 *Ut donem, et ædificem*] Honeste et magnifice.

Epig. xxiv. 1 *O cui virgineo, &c.*] Quid factum est, o Care, de corona illa aurea in similitudinem foliorum olivæ Palladiæ expressa (Epigr. 33. lib. 8. vers. 1.) tibi victori in Quinquatriis Minervæ virginis a Domitiano donatæ? Epigr. 54. lib. 4. vers. 1.

2 *Palladium decus*] Id est, Palladia corona, sive in certamine Palladi sacro reportata. Sic ' Regium decus,' diadema et corona regia.

3 *Adspicis, &c.*] Respondet Carus. Illa coronavi statuam marmoream Domitiani, quam domi meæ, ut vides, colo.

4 *Comas*] Cæsareas.

5 *Albanæ livere potest, &c.*] Querna sane, refert Martialis, qua coronari solet Imperator, habet quod oleaginæ huic invideat hunc honorem.

Epig. xxv. Idem argumentum de statua Domitiani, quam in ædibus suis factam colebat Carus: hujus elegantiam artemque prædicat.

1 *Quis Pallatinos, &c.*] Quis tibi (o Care) tam affabre effinxit statuam hanc Imperatoris?

2 *Phidiacum, &c.*] Epigram. 13. lib. 6. vers. 1.

3 *Hæc mundi facies*] Sole illustrata, sic nitet et fulget hoc marmor. Talis fingitur Jovis facies, sed placidi, sed sereni. Ita Theseus de Plutone apud Senecam in Herc. Fur. vers. 723. ' Vultus est illi Jovis, sed Fulminantis.'

4 *Sine nube*] Sine ira, quæ frontis serenitatem turbat.

5 *Non solam, &c.*] Epigr. præced. vers. 1.

6 *Effigiem domini, &c.*] Certe tam artificiose efficta statua non est tibi, nisi a Pallade. Epigr. 13. lib. 6. vers. 1.

Epig. xxvi. 1 *Dentem, &c.*] Mi-

nistrantem convivis pocula puerum tuum.

2 *Lumine turbidiore notas*] Vultu subirato et torvo. Vide Epigram. 98. lib. 10.

4 *Adspicimus, &c.*] Cum liceat adspicere res tuo ministro multo pulchriores, solem scilicet, sidera, &c.

5 *Gorgon*] Medusa, quæ visu homines in saxa convertebat.

7 *Hylam spectare licebat*] Epigr. 49. lib. 5. vers. 5.

8 *Ludere, &c.*] Epigrammate 73. lib. 7.

10 *Phineas invites, &c.*] Invites cæcos, quales erant Phineas et Œdipus: Fabulæ notæ. 'Phineas' hic est Accusativus pluralis a Phineus, eos.

Epig. xxvii. 1 *Audet facundo, &c.*] Vide ejusdem ingenii Epigr. 41. l. 7.

2 *Pallida, &c.*] Non minus inepte facit, quam qui Cosmo seplasiario atque myropolæ optimo mittit vilem pallentis Meminthes seu papaveris corniculati succum, qui glaucium vocatur. Sunt qui legant, *Pallia donabit glaucina:* Hoc est: Inepte mittit vestes coloris glauci, tibi, cui purpurearum vestium copia.

3 *Pæstano violas, &c.*] Pæstum Lucaniæ opp. floribus abundat, etiam bis in anno. Epigr. 38. lib. 5. vers. 9.

4 *Hyblæis, &c.*] Ipsis apibus: vel, iis, qui habent apes Hyblæas, mittit amari saporis mella Corsica.

6 *Appetitur, &c.*] Neque enim appositis in lautissimo convivio delicatis piscibus, fastidimus viles olivas.

8 *Thalia tuum*] Epigr. 8. lib. 4. vers. 12. et Epigr. 16. lib. 7. vers. 4.

9 *Ipse tuas, &c.*] Epigr. 70. lib. 8. vers. 1.

Epig. xxix. Latinum arte mimica nobilem emortualem laudat a morum innocentia, et vita procul a scenicis ludis distante. Vide et lib. 1. Epigr. 5.

1 *Dulce decus scenæ, &c.*] 'Ego sum dulce decus,' &c. ex persona Latini sepulti, quod fit in Epitaphiis. *Latinus*] Celebris mimus, Domitiano charus.

3 *Spectatorem Catonem*] Epigr. 3. lib. 1. intrantem ut exeat tantum.

4 *Solvere qui Curios, &c.*] In risum solvere gravissimos illos et continentissimos viros Curium et Fabricium.

5 *Nihil a nostro, &c.*] Non contraxit sibi lasciviam et improbitatem in theatris exprimi solita. Sic alibi dixit: 'Lasciva est nobis pagina, vita proba:' et: 'Lascivus versu, mente pudicus erat.'

6 *Sola tantum, &c.*] Non animo, non moribus.

7 *Domino..Deus..Jovis*] Domitian.

9 *Parasitum dicite Phœbi*] Mimi et histriones, qui poëtarum Carmina recitabant, appellabantur parasiti Apollinis.

Epig. xxx. Epitaphium Philænis, sagæ, lenæ, et lupæ; cui terram tam levem precatur, ut illius corpus a canibus effossum devoretur.

1 *Secula, &c.*] Tria secul. 300. annos, ut quidam volunt: ut alii 90. cum γενεὰ pariendi ac generandi perfectius spacium annorum 30. periodum conficiat. Cæl. Rhod. lib. 19. cap. 22.

2 *Rapta es, &c.*] Quasi immatura. Ironice: cum trisæclem fuisse dicat.

3 *Euboicæ, &c.*] Cumanæ. Eubœa enim insula Ægæi maris, in qua Chalcis civitas. Chalcidici coloniam Cumas deduxere, unde et ipsæ Cumæ Euboicæ dictæ. Virg. 6. 'Et tandem Euboicis Cumarum allabimur oris.' *Longa Sibyllæ*] Ætatem M. annorum ex voto suo, ut tot annos viveret, quot manu complecteretur arenæ corpora, &c. Ovid. Metam. lib. 14.

4 *Major erat, &c.*] Fingit Hyperbolice Poëta defuisse Philænidi 3. tantum menses de ætate Sibyllæ. Scriver. conceptum hariolatur 'messibus.'

5 *Quæ lingua silet*] Quam vocalis et Stentorea! *Catastæ*] Servi in catastis, id est, pegmatis ligneis venales expositi. Epigrammate 29. libro 6. vers. 1.

6 *Quæ turba, &c.*] Isidis sacerdotes invento Osiri. Juvenalis Satyr. 8. vers. 28. vel impura turba quæ in Serapidis sacris solennibus ad Canopum per fossam ex Alexandria descendunt in naviculis cantantes, frementes, &c. Strab. lib. 17.

7 *Cirrata caterva magistri*] Pueri cirrati in scholis. Pers. Satyr. 1. vers. 29.

8 *Strymonio, &c.*] Gruibus, imminente tempestate, vel hyeme, magno cum clangore e Thracia, cujus Strymon est fluv. advolantibus.

9 *Quæ nunc*] Quæ jam saga post mortem Philænidis turbine, vertigine magica, seu girgillo, cui involvebant filum quo lunam torqueri credebant, deducere? Id est, quæ jam maga excantabit lunam? De qua re et opinione vide quæ Farnab. ad Senecæ Hippolyt. vers. 420. *Thessalico, &c.*] Thessalia olim incantationibus et veneficiis famosa. *Lunam deducere*] Quod tum credebant fieri, quum objectis umbris eam videbant deficere: quod cum fieret, pulsabant æra, quod antidotum habuere contra artes sagarum. *Rhombo*] Rhombus est vertigo magica, quam turbinem Horatius in Epodis appellat. Rotam ferream seu æream dicunt, cui fila et stamina, quibus se viros illigare credebant, sagæ torquebant, uti Propertius, Theocritus, et Virgil. docent.

10 *Vendere lena*] Lena, conciliatrix amorum, quæ turpi ex re, quæstum alieno etiam corpore facit.

11 *Sit tibi terra levis*] Vide Epigram. 89. lib. 1. vers. 2. cujus precationis formulam invertit Poëta versu seq. dicens, Sit tibi terra tam levis, ut ossa tua a canibus effossa rodantur. Sic Ammianus, Εἴη σοι κατὰ γῆς, &c. Antholog.

Epig. xxxi. Antistii Rustici tumulus, et pietas Nigrinæ describitur.

1 *Cappadocum, &c.*] Epigram. 85. lib. 6. vers. 3.

3 *Retulit, &c.*] Ex Armeniæ Cappadocia Romam. De more ossa defunctorum componendi, qui talis: Primo bustum vino exstinguebant, manes vocabant, lotis deinde manibus ossa legebant, lecta vino perfundebant et lacte; mox vento siccanda exponebant; siccata aromatibus et odoribus mista in urnam reponebant, reliquiis lacrymas superfundebant. Ita solebant ossa amicorum et charorum, e terra peregrina ad patrium solum referre. Quod ut fieret, multi etiam testamento cavebant, ut patet ex Inscriptionibus. Mulieres autem ossa sinu legebant, ut Heraldus hoc docet lib. 1. Adversarior. Duæ autem hic quæstiones difficillimæ nascuntur. Prima: Quomodo ossa discerni potuerint ab ossibus animalium, quæ sæpe simul cum cadavere cremabantur. Secunda: Quomodo cinis, qui servabatur, distingui potuerit, a cineribus ex ligno confectis. Priorem quæstionem dissolvit Casaubonus ad Suetonii Augustum: secundam nemo, quod sciam. Existimo igitur μετὰ τὴν τοῦ πυρὸς μάρανσιν, igne jam exstincto, ossa quæ supererant seminstulata collecta fuisse; et ex iis detersum ac decussum cinerem. Tibullus Eleg. 2. libro 3. 'Pars quæ sola mei superabit corporis, ossa Incinctæ nigra candida veste legant.' Nota, 'pars quæ sola mei superabit corporis.' Ergo ossa sola supererant, et sola legebantur, ac cinis inde detersus servabatur. *Herald.*

4 *Non satis esse vias*] Quo diutius amplecteretur conjugis sibi chari reliquias.

5 *Quibus invidet, &c.*] Erepturis illi et servaturis ossa mariti.

6 *Bis viduata viro*] Olim cum moreretur vir, et jam denuo cum ossa tumulo mandet.

Epig. xxxii. Velius Crispus (non Vibius ut alii) in expeditione Sarmatica, comes Domitiani, vovit Marti anserem, velut custodem Cæsaris: hunc laudat Poëta, et simul auctorem pacis esse Cæsarem ex numismatum symbolo ostendit. *Raderus.*

1 *Arctois, &c.*] Sarmaticis. Epigr. 6. lib. 7. vers. 1.

2 *Velius*] Velius Crispus, Suetonius Domit. cap. 3. *Marti pro duce vovit*] Ut servaret Domitianum. *Avem*] Anserem Rom. Imperii custodem. Ep. 75. lib. 13.

3 *Luna quater, &c.*] Octo mensium spacio peractum est bellum Sarm.

4 *Deus*] Mars. Redeunte Cæsare, parta ex Sarmatis laurea.

5 *Ipse suas, &c.*] Non reluctans aut fugiens, quod piaculare fuisset.

6 *Et cecidit*] Solenne verbum in sacris. Vide Brisson. lib. 1. Form.

7 *Octo vides, &c.*] Diis argentum non raro litarunt: suspensa itaque videtur ad Martis statuam argentea anseris effigies, nummos octo rostro porrigens, quæ menses octo denotarent belli Sarmat.

8 *Hæc extis condita*] Singulari prodigio, quo tempus belli continebatur. Capiebantur auspicia ex victimarum extis potissimum.

9 *Quæ litat, &c.*] Rediisse argenteam, immo auream sub Domitiano ætatem, palpat Poëta. Citra adulationem Domitianus pacem non ferro, sed auro redemit a barbaris, ut patet ex Theodosii fragmento. Sensus est: Jam non ferro, id est, cæde et sanguine opus esse portendit victima, quæ pro sanguine argentum fundit. *Litat*] Non temere argentum ab anseris rostro pendet. Diis enim argento quandoque faciebant. Et in amicorum gratiam feriis solennibus, Diis, quibus illi dies sacrati erant, pecuniam meram offerebant. *Herald.*

Epig. xxxv. 1 *Idæi*] Cretensis sepulchri. Jovis enim sepulchrum in Gnoso Cretæ oppido ostenditur: si qua fide digni Cretes. Sed vide Callimachum Hymn. de Jove, et quæ doctiss. Seldenus in Titulis Honorum lib. 1. cap. 7. *Risit mendacia busti*] Contempsit præ Flaviæ gentis templo, quod Vespasiano patri Domitianus condiderat. Supra Epigr. 2. et 4.

2 *Poli*] Cælo æmulum templum.

6 *Pius*] Quia Mercurius cultus et sacra instituit, hominesque ad humaniorem vitam revocavit. Vide Horat. lib. 1. Carm. Od. 10. *Arcas erat*] Mercurius in Cyllene monte Arcadiæ natus.

7 *Cnossia*] Tumulum mihi vos in Creta condidistis mortuo, sed non augustum et magnificum.

8 *Cernite quam plus, &c.*] Videte quam nobile templum patri suo Domitianus ædificaverit, quod superat illud monumentum a vobis mihi extructum: præstitit fuisse me Cæsaris patrem, quam vestrum.

Epig. xxxvi. Vide mihi Theophrasti characterem περὶ λογοποιίας.

3 *Scis*] Quod universe dixerat more suo, speciatim per partes exponit. *Arsacia*] Parthica. Parthorum reges ab Arsace, deinde Arsaces dicti: ut Pontici, Mithridates; Ægyptii, Ptolemæi; Armenii, Tigranes; Romani Imp. Cæsares, &c. *Pacorus*] Parthorum rex.

4 *Rhenanam numeras, &c.*] Fingis te referre posse copiarum Germanicarum et Sarmat. numerum.

5 *Daci chartis*] Gruterus legendum censet, *Daci Cattis mandata*: ut nimirum Dacus Cattusque litteris internuntiis fingantur consulere de rebus spectantibus ad bellum contra Romanos: an loci intervallum tale quid admiserit, dijudicabunt illi, quibus otium est inquirere. *Resignas*] Aperis, ac si tu nosses secreta regum, acceptis resignatisque literis ab illis.

6 *Victricem, &c.*] A Sarmatis relatam. Epigr. 15. lib. 8. vers. 6.

7 *Scis, &c.*] Tu scis quoties pluat in Ægypto, quod perraro. *Pharia madeat*] Ægyptia, a Pharo insula. Infra Epigr. 41. vers. 2. *Jove*] Pluvia, imbre. Jupiter enim media aëris regio, ima Luna, summa Minerva, qui magni hinc Dii. *Fusca Syene*] Cujus incolæ a Sole colorantur. Syene

enim in confinibus Ægypti sub Tropico Cancri directe locatur: 'atque umbras, nusquam flectente Syene.' Lucan.

8 *Scis, quota, &c.*] Lynceo vel Strabone perspicacior, potes numerum referre navium Carthaginis portu solventium. Plin. lib. 7. cap. 21.

9 *Cujus Iuleæ, &c.*] Tu nosti quibus Cæsar coronas in quinquatriis sit daturus. *Iuleæ*] Cæsareæ, a Julio, qui ab Iulo.

10 *Æthereus pater*] Jupiter Capitolinus.

11 *Tolle tuas artes, &c.*] Ego invito te, sub lege silentii.

EPIG. XXXVII. 1 *Ausonium ministrum*] Earinum Imperatoris Rom. pocillatorem, coma deposita. Epigrammate 17. et 18. supra.

2 *Phryx alterius, &c.*] Ganymedes. Jovis pocillator, vel, appositive eum 'ministrum,' delicias Domitiani, qui Martiali alter Jupiter: nisi forte (quæ Poëtæ impia est adulatio) Domitiano Jovem secundum velit.

3 *Suo ephebo*] Earino.

10 *Vix capit, &c.*] Tantus eorum numerus est.

12 *Qui nectar misceat*] Antiqua φράσις, et ex more antiquo. 'Miscere' simpliciter χέειν, sæpe apud Martialem. Juvenal. Sat. 5. 'Nescit tot millibus emptus Pauperibus miscere puer.'

EPIG. XXXIX. 1 *Summa, &c.*] Agathin. hic ex numero Ventilatorum ac Pilariorum erat, cujus artem et agilitatem eam esse dicit Poëta, ut illi opus sit arte, si quando peccare et errare velit: difficilius illi est errare, quam non errare. *Pericula ludas*] Erroris, vel etiam vulneris ab hasta, gladio, seu clypeo, quæ isti Ventilatores in altum jacta recipiebant. Lips. Saturnal. 2. cap. 19. 'Ludo periculum,' idem quod ludo cum periculo. Vel dicas Agathinum 'ludere pericula,' contemnere et perinde ludere parma, ac si nullum esset casus periculum.

5 *Lubrica*] Nec scena sparsionibus theatralibus e croco dulci vino misto. Epigr. 3. lib. Spect. vers. 8. facta lubrica: nec vento agitata vela, quæ theatro obtenduntur ad arcendum solem et ventos; officiunt tibi aut impediunt, quo minus artem præstes. *Corycio*] Corycus est portus, oppidum, et antrum eodem nomine in Cilicia, et si verus Plinius, copia croci in eadem regione. Martial. Spect. Epigram. 3. vers. 8. 'Et Cilices nimbis hic maduere suis.'

6 *Et rapiant*] Quamvis magna vis ventorum vela hinc inde rapiat, aperiatque theatrum velis undequaque tectum, tamen non sic abripit parmulam, ut non incidat vel insideat vel tergo, vel manibus pedibusve Agathini.

7 *Pueri*] Agathin. *Neglecta*] Parma non cum cura excepta.

8 *Ventus, et unda nihil*] Quamvis parmam in aëre lubricam sparsionibus, et agitatam turbine in diversas rapiant partes; ille tamen ita feliciter excipit, ac si summa cælo tranquillitas foret.

EPIG. XL. 1 *Prima*] IX. Kalend. Novembris natus est Domitianus, qui et Cæsoniæ natalis, quem maritus ejus Rufus geminum jure coluit. *Palatino Tonanti*] Domitiano, qui Cæsareum palatium occuparat.

2 *Cybele*] Seu Rhea, mater Jovis.

3 *Sancta, &c.*] Vulg. *Santonici*. Santones Galli inter Aquitanos. Cæsar lib. 1. de Bello Gallico.

4 *Plus, &c.*] Quod ab ea edita sit natali cum Domitiano illi communi.

5 *Gemina....Contigit, &c.*] Quod unum eundemque celebret natalem Cæsaris et uxoris.

EPIG. XLI. 1 *Tarpeias Diodorus ad coronas*] Notatur hic: In Quinquatribus Minervæ. Immo in agone Capitolino: nam Quinquatribus Albanæ coronæ dabantur, non Tarpeiæ. *Gronov.* *Tarpeias Diodorus, &c.*] In

Quinquatriis Minervæ. Epigrammate 54. libri 4. vers. 1.

2 *Pharo relicta*] Ægypto. Pharos Ægypti insula erat ex adverso Alexandriæ, hodie continenti contigua: *Farion*.

5 *Sabinæ*] Sabinæ fœminæ ab omnibus autoribus audiunt castæ, simplices.

Epig. xliii. Vovet Stellæ consulatum: implorat Apollinem, ut votis suis annuat.

1 *Campis dives, &c.*] Martialis κατ' ἐξοχὴν 'Campas marinas' vocat Delphinos Apollini sacros: nam 'Campas' Veteres Latini omnia κητώδη et ingentes pisces vocabant. Joseph. Scalig. in 1. Manil. et in conjectan. ad Varronem de LL. Turneb. lib. 21. cap. 24. legit *Semuriis:* dicit enim 'Semurium' campum fuisse Romæ propinquum, in quo templum Apollinis fuisse credit. Raderus legit, *sic Myrinis*, dicitque 'campos Myrinos,' Grynæos fuisse campos; dictos Martiali a Grynis seu Grynæo oppido Myrinorum: unde Myrinus Apollo et Grynæus, idem.

2 *Senibus cycnis*] Tibi consecratis: in morte vel ante mortem, quam præsciunt, canentibus. Epigr. 77. lib. 13.

3 *Sorores*] Musæ, quarum præses Apollo. Domitius refert ad sorores fatidicas Fortunæ Prænestinæ, vel Dodonæas. Vide quæ ad Medeam Senecæ vers. 349.

4 *Nec Delphis, &c.*] Et vera det responsa sacerdos tua Pythia, Phœbas Delphica, Delphis, idos.

5 *Pallatia*] Cæsares in Palatio.

6 *Bis senos, &c.*] Ut consulatum Stellæ meo deferat Cæsar. Duodecim enim fasces præferebantur consulibus.

8 *Debitorque voti*] Reus voti, si impetraro.

9 *Rusticas ad aras*] In villa et prædio meo suburbano.

10 *Aureis juvencum*] De more exornandi majores victimas; inaurando iis cornua. Sic Virg. lib. 9. 'Et statuam ante aras aurata fronte juvencum.'

11 *Nata est*] In agro meo suburbano. *Quid moraris*] Conferre consulatum Stellæ.

Epig. xliv. *De statua Herculis*] Ut publice in conviviis excipiebantur Deorum simulachra pulvinaribus, ita et privatim in mensa collocabantur statuæ, velut tutela geniusque mensæ. Inter cæteras imagines quas Nonius Vindex in cœna ostenderat, erat Hercules epitrapezius: cujus signi artificium ad verbum cum nostro, Statius Papinius quarto Sylvarum exprimit, admiratur, laudat.

1 *Dura sedens, &c.*] Saxo insidens mitigat duritiem ejus instrata leonis pelle, quæ Herculi pro armatura et lecto erat. Senec. Hercul. Fu. vers. 1150. *Porrecto leone*] Synecdochicωs, totum pro parte, porrecta scil. pelle, mitigat saxum, durius enim est nudum insidere.

2 *Magnus in ære Deus*] Imago magni Dei Herculis ære expressa.

3 *Quæque tulit, &c.*] Suspicit cœlum quod Atlantis loco humeris quondam sustinuit.

4 *Cujus læva, &c.*] Sinistra clavam, dextra poculum gerens. Sic et Statius 'clavam,' robur appellat: 'hæc exitiale ferebat Robur,' &c.

5 *Non est fama recens, &c.*] Archetypum est, et veteris famæ opus, a Lysippo scilicet optimo statuario effictum. Alii legunt: *Non est forma recens*. Docet enim sequenti versu ab artificis ætate antiquam esse statuam. 'Cælum' hic accipe pro noto instrumento. *Cæli*] Instrumenti, stili sculptorii.

6 *Lysippi munus*] Qui statuarius temporibus Alexandri Magni fuit, illudque Alexandro dedicavit.

7 *Hoc habuit, &c.*] Alexander natus in Pella Macedoniæ urbe, primus habuit hunc Herculem cum scypho, a Lysippo. *Tyranni*] Regis. Vox τύ-

παννος olim etiam in bonam partem capiebatur. Virg. *Dextram tetigisse tyranni.*

8 *Qui sito, &c.*] Annis duodecim devicto ab Alexandro, qui et ipse juvenis extinctus est.

9 *Hunc puer, &c.*] Possessam hanc statuam Annibali Papinius canit: noster 'juratam:' Poëtice magis quam historice. Annibal novem annorum puer juravit se cum primum et quandiu posset, Romanos bello persecuturum.

10 *Jusserat, &c.*] Hoc signum et Sylla possedit; cujus jussu dictaturam posuisse Syllam fingit Poëta. *Regna*] Dictaturam. *Trucem*] Ob crudelitatem quam in victos cives et Marianas partes exercuit.

11 *Offensus, &c.*] Epitrapezius tandem iste Herc. indigne ferens tyrannicam principum dominorum potestatem, quam in vivis ubique vindicarat, nunc privatas Vindicis ædes colit: et quasi voluit in privatis mensis coli.

13 *Molorchi*] Qui pastor Nemææs, cujus indicio Hercules ab eo hospitio exceptus, feram Nemeæam interfecit. Epigr. 64. lib. 4. vers. 30.

Epig. xlv. Elegantiam et artificium ejusdem statuæ laudat artifex Poëta.

1 *Alciden modo, &c.*] Herculis imaginem, de qua Epigr. præced. Lips. lib. 1. Quæst. Epist. 5. legit, *Alcides:* quia non ipsum Herculem Martialis interrogabat (inquit) sed alium, &c. Sed posset esse phrasis Græca, quæ Latinis etiam trita. Terent. 'Postquam ejus animum perspexi, quomodo sese haberet ad nuptias.' Et, 'Fratrem male metuo, ne intus siet.' Sed nescio quomodo hæc explicatio locum habere queat: Addit enim, 'Risit, nam solet hoc.' His verbis clarum est, aliquem designari a Martiale nominatim.

5 *Inscripta est basis*] Basis substernebatur statuis; cui aut artificis, aut dedicatoris, aut ejus cujus esset statua, aut hæc omnia simul inscribebantur, et ea sæpius e marmore. Plinius Epist. 6. lib. 3. *Herald.*

6 *Λυσίππου lego*] Inscriptum est βάσει, ΛΥΣΙΠΠΟΥ, ἔργον scil. Non autem omnibus operibus, sed præstantioribus, nomen suum inscribebant artifices. *Phidiæ putavi*] Itane, inquit Poëta, hoccine est opus Lysippi qui finxit Alexandrum? Credideram ego fuisse Phidiæ potius, qui finxit Jovem, et nobilior statuarius fuit Lysippo.

Epig. xlvi. Ad Sarmatas et Scythas iturum Marcellinum filium, admonet fabulæ Prometheæ.

1 *Miles, &c.*] Quando, vel postquam tuleris diu cœlum illud Boreale, libeat etiam Caucasum invisere, &c. Vide Epigr. 25. lib. 6. vers. 2. et Epigr. 11. lib. 4. vers. 3.

2 *Getici*] Scythiæ. *Sidera pigra poli*] Ursas tarde moventes, quia polo vicinas.

3 *Promethea, &c.*] Caucasus Scythiæ mons, cui alligatus fingitur Prometheus præbere aliti jecur in pœnas renascens, propter subductum Jovi ignem, &c. Epigr. 7. lib. Spect.

5 *Conclamata querelis*] Clamoribus Promethei cœlum et terram contestantis conscia, se pati indigna. Æschyli Prometh.

6 *Durior*] Qui talia perpessus est.

7 *Potuit qui talia ferre*] Prometheus duris cautibus affixus, ipse saxis durior dura perpessus, documenta dat duram esse hominis progeniem ab illo autore, atque in ærumnas et pœnas natam.

Epig. xlvii. Sordidum et illiberalem taxat Gellium.

1 *Ædificat semper*] Minutula nescio quæ semper reficit, ut ædificandi prætextu illiberalem tegat animum, ne quid in amicos eroget.

Epig. xlviii. 1 *Democritos, &c.*] Crepat usque Stoicos et Academicos reconditioris scientiæ philosophos, quorum imagines visuntur hirsutæ et incultæ, ipse hispidus et barba pro-

missa gravis: sed, &c. De hujusmodi hypocritis vide Epigr. 28. supra. et Epigr. 25. lib. 1. et Juvenal. Satyr. 2.

5 *Hircosis, &c.*] Quibus valle sub alarum graveolentia: 'fertur Valle sub alarum trux habitare caper.' Catull.

7 *Pondera nosti*] Argumenta, rationes.

8 *Percidi, Pannice*] Epigr. 72. lib. 2. *Dogma quod est*] Gruterus e Mss. *dogma facit?*

Epig. xlix. In ingratum Gallicum hoc Epigramma scriptum, qui per fraudem spoliaverat Poëtam apro, quum ei promisisset ex quadrante hæreditatem.

1 *Partis quartæ*] Hæredem ex quadrante, id est, quartam partem bonorum omnium: 'quadrans' enim quarta pars libræ. *Rad.*

2 *Per caputque tuum*] Formula priscorum jurandi, per caput: de qua Brisson. lib. 8.

3 *Quis enim, &c.*] Quis enim non libenter credat, quod optat et fieri vult?

4 *Muneribus*] Mittendo tibi aprum.

5 *Laurentem*] Laurente saltu captum.

6 *Ætola*] Palat. *Ætolum.* Epigr. 15. lib. Spect. vers. 1. et Epigr. 27. lib. 7. vers. 2. *De Calydone*] Calydon civitas Ætoliæ, unde aper Meleagro cæsus 'Calydonius' dictus.

7 *Vocasti*] Invitasti.

8 *Ructat adhuc aprum*] Præ ingluvie, ut quæ avide apro vesceretur. *Callida Roma meum*] An propter Gallicum et alios divites qui hæredipetas falsa spe lactatos fallebant? An propter cœnipetas Romanos palato sapientes? Alii leg. *pallida*: id est, luxu et gula alba?

9 *Ipse ego*] Dolenter sane dicit hoc infelix Poëta; qui, velut canis Æsopicus, dum captaret umbram, carnes amisit. *Quis credat*] Tantum nefas, tantum crimen, in ingratos cadere mortales. *Nec ultimus hæsi*] Nec ima sede admissus, immo præteritus, non vocatus.

10 *Costa caudave*] Apri.

11 *Quadrante, &c.*] Quarta hæreditatis tuæ parte, tribus unciis.

12 *Uncia venit apro*] Particula, et respicit 'hæreditatis assem,' et quem dixerat 'quadrantem.'

Epig. l. Togam a Parthenio missam sibi, detritam ait, taciteque petit novam. Vide Epigr. 28. lib. 8.

3 *Vatis*] Epigram. 6. lib. 5. et Epigram. 1. lib. 11. et Epigr. 11. lib. 12.

4 *Eques*] Honorarius, munere principis, non censu.

6 *Auctoris nomine, &c.*] Parthenii. Tunc quidem toga παρθένος, virgo: nunc anus et vetula.

7 *Tribuli*] Algenti et horrenti frigore pauperi, tributim et capite censo, uni e turba sine nomine.

8 *Niveam, &c.*] Epigr. 34. lib. 4.

10 *Jam non est, &c.*] Degenerat ab autoris Parth. benignitate, et meæ convenit paupertati.

Epig. li. 4 *Es*] Tibi videris.

5 *Nos facimus*] Ego quidem parva facio Carmina, sed viva et vegeta: tu magna, sed stupida et mortua. *Bruti puerum*] Epigr. 171. lib. 14. *Lagona vivum*] Puerum elegantem, subdolæ ac fucatæ vernilitatis, Lucisci opus. Plin. lib. 35. cap. 8.

6 *Magnus*] Mole, non arte et ingenio certans. *Luteum, &c.*] Πηλογόνον et γηγενῆ· hoc est, magnum, malum, lutulentum opus condis. 'At populus tumido gaudeat Antimacho.' Catull.

Epig. lii. 3 *Stygias, &c.*] Namque ille quamvis natu minor optarat prior mori. Vide Epigr. 37. lib. 1. quod huic concinit.

8 *Ne redeat*] Ne velit vitæ vicissitudinem cum fratre Polluce habere, sed quod tu facis, fratri suo integram nec alterna morte interruptam vitam cedere.

Epig. liii. Natalem Q. Ovidii ce-

lebrat, eumque suo præfert.

5 *Signandi*] Epigr. 45. lib. 8. vers. 2.

6 *Hic vitam tribuit*] Natalis meus Cal. Martiis. *Hic*] Tuus natalis Cal. Aprilis. *Amicum*] Te.

7 *Plus dant, &c.*] Amicitia nempe tua mihi charior est vita mea.

Epig. liv. 1 *Natali tibi, &c.*] Epigr. 64. lib. 8.

4 *Et quod, &c.*] Ex inverso officio elegans mendicatio.

Epig. lv. Χαρίστια Amici celebrat, et agrestia munera excusat. 'Charistia' dicebantur, quum propinqui solenne adornarent convivium, cui tantum cognati aderant, litium ponendarum, et amoris instaurandi gratia institutum, de quo Valer. Maxim. libro 2. capite 1. Celebrabantur hæc 11. Calend. Martias. Ovidius 2. Fast. 'Proxima cognati dixere Charistia chari, Et venit ad socios turba propinqua Deos.'

1 *Si mihi, &c.*] Si mihi essent turdi, qui Picena oliva pasti pinguescerent ἐλαιοφυλλοφάγοι seu ἐλαιοφάγοι κιχῆλαι, Athenæo lib. 2. cap. 24. aut ex sylvis Sabinis feræ.

3 *Crescente*] Lenta, flexili arundine piscatoria, vel quæ præda gravis est, vel quæ etiam crescit in longitudinem, aliis atque aliis insitis arundinibus. Epigr. 218. lib. 14. *Levis traheretur, &c.*] Ita Gruterus: ut omnino de avibus intelligatur, ut Epigrammate insequente et 218. libro 14. rejecta lectione vulg. *vadis.* Vel, ut Raderus exponit: 'Præda' scilicet turdorum, traheretur arundine, nempe viscata; 'arundine crescente' vadis, quæ provenit locis uliginosis; unde 'fluvialis arundo.' Et Gruterus dicit, 'trahere' hic notare, attrahere, seu detrahere. Silius lib. 14. vers. 263. 'cælo traxisse volucrem.' Tum sequitur *Implicitas*] Periphrasis aucupii; viscosis enim virgis capitur avis.

4 *Pinguis, &c.*] Viscata arundo.

5 *Cara daret, &c.*] In his Charistiis vel Charis cognatorum (convivio scilicet solenni cui adsunt cognati tantum, symbola conjicientes. Ovidius 2. Fast. et Valer. Maxim. lib. 2. cap. 1.) mitterem tibi munus. Epigrammate sequenti.

8 *Vernat ager*] Calend. enim Martiis celebrabantur hæc Charistia.

11 *Munuscula cortis*] Epigram. 31. lib. 7. vers. 1. 1. &c.

12 *Sæpe propinquus eris*] Pluribus annuis festis: vel pluries in anno mecum cœnabis; aut sæpe tibi, velut propinquo, talia mittam.

Epig. lvi. *Ad Flaccum*] Poëtam, qui scripsit Argonautica.

Facete excusat in Charistiis, nulla Flacco aut Stellæ mitti munera; caussam adfert, ne offendat plures, dum paucis tantum parat munera. Igitur nulla, inquit, dabo, ut nullus ægre ferat; credo Poëtam nulla habuisse, imo desiderasse ab aliis. *Rad.*

1 *Luce propinquorum, &c.*] Epigr. proxime præcedent. vers. 5.

2 *Stellæ turdos, &c.*] Poëtæ, de quo Epigr. 8. lib. 1. &c.

3 *Onerosaque turba*] Amicorum turba, quibus omnibus munera mittere mihi foret onerosum.

5 *Demeruisse duos*] Beneficio mihi conciliare te et Stellam volebam.

7 *Merebor*] Respicit ad quod prius dixerat 'Demeruisse.'

8 *Nec Stellæ turdos, &c.*] Ita nec vos sibi prælatos querentur cæteri.

Epig. lvii. 1 *Spendophorus*] Domitiani tyro in Africam profecturus.

2 *Tela, Cupido, para*] Tua arma. 'Altera tela arcus, altera tela faces.'

6 *Tutus, &c.*] Illæsum et a vulneribus immunem præstabit eum, inermis undique, forma sua et pulchritudo.

7 *Non jaculo, &c.*] Meleagri filius, quem forma a vulnere defendebat: 'qualis belli jam casside missa Parthenopæus erat.' Papin. Sylv. 4.

Vide Epigram. 77. lib. 6. vers. 2.

9 *Hoc fuerit fixus, &c.*] Altero Cupidine, et Amoris telis instructo: ut modo vers. 2.

11 *Dum vultus lubricus*] Nondum plane virilis, discrimine sexus obscuro 'ambiguoque vultu:' vel, ut idem Horat. 'Vultus nimium lubricus aspici:' vel in ætatis lubrico, nondum adultus.

Epig. lviii. 2 *Corinthiorum*] Vasorum ex ære Corinthio. Vide quæ ad vers. 795. Medeæ Senecæ.

3 *Compede, &c.*] Servorum in ergastulis. Supra Epigr. 23. vers. 4.

4 *Recutita colla mulæ*] Nova cute revestita.

5 *Secant*] Interrumpunt, asperam reddunt. *Salebræ*] Saxa in via eminentiora et levia. An intelligit lapides quibus milliaria terminantur et distinguuntur?

7 *Tusca ligo, &c.*] Ergastulis Etruscis.

8 *Nec pallens toga*] Togæ autem involvendis mortuis commodæ, quia albæ. Unde et mulieres albis vestibus utebantur in luctu et vittis albis. Non autem Romæ solum, sed et Lacedæmone, honestiores ἐν πορφύρᾳ elati fuerunt. Distinguit tamen expresse Ælianus lib. 6. Var. Hist. cap. 6. et vult eos solos, quorum virtus inter cæteros enituerat, τοὺς τελέως ἀριστεύσαντας, ἐν φοινικίδι ταφῆναι: mediocris fortitudinis homines ramis oleæ, et aliis frondibus decoratos. Hinc et Marcus Antonius, cum M. Bruti corpus liberto suo sepeliendum tradidisset, quo honoratius cremaretur, injici ei suum paludamentum (τὴν φοινικίδα) jussit. Vide Val. Max. lib. 5. cap. 5. Atque idcirco vestiebant cadavera, ne in inferis algerent. *Herald. Pallens, &c.*] Defloccata toga, qua amictus, effertur pauper. Romanorum autem cadavera efferebantur togata, pro sua cujusque conditione: Censorum purpurea; magistratuum, prætexta; civium honestiorum, candida; viliorum quoque cadavera, toga alba, sed viliori et tritiori. Juven. Sat. 3. vers. 170.

10 *Ramum cavea, &c.*] Latus bovis sylvestris cavea qua coërcetur tritum.

13 *Hedyli*] Cinædi.

Epig. lix. Mittit librum ad censorium tribunal Cæsii Sabini Umbri, Auli Pudentis municipis; cui librum quoque septimum transmisit, ut est lib. 7. Epigr. 97.

1 *Nympha, &c.*] Fons, seu Nympha fontis, cui Cæsius Sab. de quo Epigrammate 97. lib. 7. templum consecravit.

2 *Templa*] Fontem enim egregio opere ædificavit in ædibus suis.

4 *Nec tua Baianas*] Nec minori sis in pretio et æstimatione apud Sarsinates Umbriæ, quam sunt Baiæ. *Sarsina*] Civitas Umbriæ.

5 *Sollicitos placide, &c.*] Judicium Cæsii subveritos. Epigrammate 97. libro 7.

6 *Tu fueris, &c.*] Mihi eris instar fontis, Pegasi ungula aperti, poëtis culti et decantati.

7 *Nympharum*] Aquarum.

8 *Quid fieri, &c.*] Mergendos scilicet et aqua delendos: sic Epigram. 98. lib. 3. et Epigr. 10. lib. 4.

Epig. lx. Epigramma elegans, quo facete describitur homo ἀλαζών. Et in Mamurra paupertatis dissimulatores irridet; qui in nundinis licebant perinde quasi omnia empturi, quum vix haberent quod domi cœnarent. Id etiam hodie nimium quam frequenter experiuntur mercatores. *Rad.*

1 *Septis Mamurra, &c.*] Epigr. 14. lib. 2. vers. 5. *Vagatus*] 'Empturus pueros, argentum, myrrhina, villas.' Juven. Sat. 7. vers. 132.

2 *Ubi Roma, &c.*] Ubi venales exponuntur, ostentantur, licitantur, emuntur ingentis pretii merces. Epigrammate 80. lib. 10. *Vexat*] Emendo, licitando, litigando, ostentando.

3 *Inspexit molles pueros*] Venales

diligenter inspexit. Epigr. 82. l. 6. vers. 1. *Oculisque comedit*] Sic Epigram. 97. lib. 1. vers. 12.

4 *Casæ*] Tabernæ viliores et expositæ. Ubi scil. viliora mancipia et rejicula.

5 *Arcanæ catastæ*] Reconditiores et remotæ: uti mox vers. 7. Per hypallagen leg. pro arcana catastæ tabulata. *Catastæ*] Supra Epigr. 30. vers. 5. et lib. 6. Epigr. 29. vers. 1.

6 *Nec mea turba videt*] Nec meæ farinæ et conditionis pauperes.

7 *Satur*] Oculus satiatus. *Opertos exuit orbes*] Retegi postulavit et efferri opertas et interius reconditas magni pretii mensas citreas et eburneas rotundas. Epigr. 43. lib. 2. vers. 9.

9 *Et testudineum, &c.*] Et postquam sæpius emensus est conclave discubitorium sex lectis instructum, testudineis putaminibus dissectis exornatum. Vide quæ lib. 14. Epigr. 87. dicta sunt in 'sigma:' et quæ ad vers. 94. Sat. 2. Juven.

10 *Citro, &c.*] Quod non satis ampla esset mensæ suæ citreæ.

11 *Consuluit nares, &c.*] An statuæ essent ex ære Corinthio, quod erat pretiosissimum. *Corinthos*] In Corinthi enim incendio confluxere, æris, auri, argentique venæ: unde æs Corinthium mistum, laudabilius.

12 *Statuas*] Quæ erant ex ære Deliaco.

13 *Turbata crystallina*] Vitiata admisto fragili vitro. *Crystallina, Myrrhina*] Vasa. Epigr. 111. et 113. lib. 14. Gruterus ex Palat. legendum censet *nitro:* nec repugnat huic lectioni Plinius lib. 37. cap. 2. imo pro ea pugnat Tacitus lib. 5. Historiar. 'Conlectæ arenæ admixto nitro in vitrum excoquuntur:' imo ipse Noster lib. 1. Epigr. 53. hinc interpretandus: 'Sic Aretinæ violant crystallina testæ.'

14 *Signavit seposuitque decem*] Quasi empturus.

15 *Veteres calathos*] Vasa viminea. Vel, calices vinarios archetypos.

16 *Mentorea, &c.*] Epigram. 41. lib. 3. vers. 1.

17 *Virides gemmas, &c.*] Smaragdos aureo calici insertos. Epigr. 109. lib. 14. Virides enim gemmas auro decorando maxime convenire persuasum Veteribus, quapropter eas præcipue poculis aureis includebant, quæ λιθοκόλλητα et Διάλιθα Græcis, 'aurum gemmatum' Latinis. *Salm.* *Picto auro*] Vario, elaborato, fulgente: vel quod auro per artem alii colores inducti erant.

18 *Quidquid, &c.*] Gemmas et elenchos ab auribus suspendi solitos.

19 *Veros menso, &c.*] Non adulterinos.

20 *Pretium fecit iaspidibus*] Licitatus est.

21 *Undecima lassus, &c.*] Planetaria sc. id est, sub noctem.

22 *Duos calices*] Vitreos calices intelligit. *Ipse tulit*] Emphatice, quod servo careret. Sic Epigr. 35. lib. 5. vers. 8.

Epig. lxi. Quo gratior sit Cæsio Sabino, putet roseam hanc coronam, quam illi mitto, natam fuisse in horto meo Nomentano: etsi forte sit e bifero Pæsto, Tibure, Tusculano, Præneste, seu Campania: namque mihi empta est: sic Epigram. 94. lib. 10.

1 *Seu tu*] Nominat agros rosarum fertilissimos, Pæstanum, Tiburtinum, Tusculanum, Campanum.

Epig. lxii. Explicat platanum Cæsaris manu satam Cordubæ, de qua nihil alii scriptores, quum passim celebrentur platani Socratis apud Platonem in Phædro, Ciceronis primo de Oratore, Xerxis regis Persarum in Lydia, apud Ælianum lib. 2. cap. 14.

1 *Tartessiacis, &c.*] Bætica Hispaniæ. Tartessus enim idem qui Bætis fl. Strabo.

2 *Corduba*] Senecarum et Lucani patria.

3 *Vellera, &c.*] Ubi greges ovium aureum seu rutilum habent vellus.

Epigr. 48. lib. 2. vers. 3. et Epigr. 37. lib. 5. vers. 7. et Epigr. 133. lib. 14. et Epigr. 100. lib. 12.

4 *Bractea viva pecus*] Rutilus, aureus color nativus.

6 *Cæsariana comis*] Cæsaris manu sata.

7 *Hospitis*] Cæsaris victoris.

9 *Nemus sentire videtur*] Arbor opaca ingens.

12 *Tacitam*] Somno sopitam excitavit fistula Panis et Dryadis. *Fistula sera domum*] Syrinx in arundines palustres conversa.

14 *Dryas*] Nympha querquetulana. Singulis enim arboribus Nympham præesse credebant antiqui: quam, quod una cum arbore nasceretur morereturque, Hamadryadem appellabant; cum 'Dryas' sit quæ toti nemori silvæque præsit, a δρῦς.

15 *Comissatore Lyæo*] Baccho convivia celebrante.

16 *Effuso latior, &c.*] Ita Scriverius: hac mente: Postquam cerebrum mero sancium incaluit, accedit numerus lucernis, et umbra fit latior, atque omnia videntur justo majora: cum vulgo legatur *lætior*. Aluntur enim vino irrigatæ platani: quod de Hortensii luxu refert Macrob. Sat. 3. lib. 13.

17 *Dejecta, &c.*] Grut. *detecta:* eo sensu: Deprehensa, inquit, terra rubens coronis, &c.

20 *Ne metuas ferrum*] Est enim sacra Cæsari.

22 *Non Pompeianæ, &c.*] Non Pompeianæ, id est, victæ, sed Cæsareæ, victrices.

Epig. lxiii. Purpuratam ait incedere Philænidem, non ob fastum; sed ut odore vehementi purpuræ fætorem impuri corporis obruat: nam Philænis Epigr. 67. lib. 7. eodem laborabat morbo, quo Bæticus Epigr. 77. lib. 3. purpuræ itaque odore delectabatur, qui vitii sui saniem referret. Vide Epigr. 4. lib. 4. vers. 6.

Epig. lxv. 1 *Herculis, &c.*] Domitianus se ad imaginem Herculis, cui templum in Appia via octavo ab urbe lapide condiderat, fingi et coli voluit. Epigr. 104. infra. *In vultus*] Cur id factitarint, ex Dione et Lampridio docet Heraldus: in illius enim specie se fingi pingique volebant, cui se similes videri cupiebant.

3 *Triviæ*] Dianæ Aricinæ lucum et templum: cur autem Diana dicatur Trivia, vide quæ Farnab. adnotavit ad Hippolytum Senecæ, vers. 411. *Nemorosa*] Quia templum in nemore. 'Regna Dianæ,' quia sacerdos rex appellabatur. De Rege Nemaurensi, vide Strabonem lib. 5. Ovid. 3. Fastor. *Viator*] Pedes, neque enim in gratiam Hippolyti ab equis discerpti, qui templum illud Dianæ dicavit, nemus illud aditur equis. Ovid. 3. Fastor.

4 *Octavum marmor*] Octavum lapidem, id est, milliarium a Roma. *Legit*] Petit, adit.

6 *Nunc minor*] Sed nunc ipse Hercules inferior nostro factus, Domitianum colit. Infra Epigr. 104. vers. 11.

7 *Hunc*] Domitianum, Herc. majorem.

8 *Illi securius, &c.*] Ab illo Herc. minore supplices minores petant minora.

Epig. lxvi. Nullum facit adulandi finem Poëta, Herculemque a Cæsaris facie tantam dignitatem capere dicit, ut si illum vultus honorem et elegantiam mortalis habuisset olim, nullum omnino periculum aditurum fuisse dicat.

1 *Nunc agnoscende Tonanti*] Nunc tandem probas te Jovis Capitolini filium, postquam indutus es formam Domitiani, modo Epigr. 65. vers. 1.

3 *Si tibi, &c.*] Si gessisses ora et vultum Cæsaris, cum feras domares.

5 *Argolico tyranno*] Eurystheo, Mycenarum regi, qui, dictante Junone, Herculem ad difficillima quæque obeunda adegit. Vide quæ ad Herc.

Fu. Senec. vers. 35. et vers. 829.

6 *Sævaque regna*] Quum toties mortis adire discrimen cogeretur, quoties certamen iniret.

7 *Sed tu jussisses Eurysthea*] Unicum hoc exemplum est verbi 'jubere' cum accusativo personæ sine intellectu infinitivi positi. An placet ex præcedenti versu intelligere, 'regna pati?' *Gronovius. Sed tu jussisses Eurysthea*] Tu illi imperasses, si ora et vultum gessisses Cæsaris.

8 *Nessi*] Vestem sanguine Nessi Centauri et veneno a sagittis Hydræ felle tinctis infectam, muneri a Deianira missam Herculi per Lycham. Vide Senecæ Herc. Œtæi argumentum. *Perfida dona*] Nessi, qui suum sanguinem, seu venenum potius, Deianiræ muneris loco reliquerat, quo decepta ipsa, decepit Herculem, dum interfecit.

9 *Œtæi, &c.*] Non tibi fuisset opus, per ignem mortali parte expurgata, conscendisse cœlum: sed citra rogum relatus fuisses in Deos; si, qua nunc coleris forma, indutus esses.

11 *Lydia, &c.*] Neque tractasses colum sub Omphale. Vide Mythologos.

12 *Nec Styga, &c.*] Nec adivisses inferos vidissesque Cerberum.

13 *Nunc tibi Juno favet, &c.*] Recepto in cœlum Herculi, Juno conciliata, Heben filiam in uxorem dedit.

14 *Nunc te si, &c.*] Amphydacia Nympha, quæ tuum rapuit Hylam, nunc eum reddet, Epigram. 48. lib. 5. vers. 5.

Epig. lxvii. 2 *Natorum jura, &c.*] De jure trium liberorum, vide quæ ad Ep. 91. lib. 2.

3 *Supplex*] Per libellos supplices. *Dominoque Deoque*] Domitiano. Epigram. 8. lib. 5. vers. 1.

4 *Tu dabis, &c.*] Epigram. 31. lib. 8.

Epig. lxviii. 3 *Illud puerile poposci*] Δύσφημον ἐκεῖνο, ὅτι πάσχουσιν οἱ παῖδες. Sic sæpe hoc pronomen ponitur relato subintellecto. Catullus: 'Et quærendum unde, unde foret nervosius illud.' Sic: 'Res illas' dixit Arnobius τὸ ἀνδρεῖον. Dicebant aliquando: 'Multa illa,' id est, lascivas illas et obscænas voluptates. Catullus: 'Ubi illa multa tam jocosa fiebant.' Græci ταῦτα vel ἐκεῖνα eodem modo. *Herald.*

5 *Improbius, &c.*] Ore morigerari.

7 *Sed mihi, &c.*] Nec tamen feci: pretio deterritus, seu rei turpitudine.

8 *Conditione mala*] Magno pretio, caro emptum.

Epig. lxix. Irascitur clamoso ludi moderatori, somnum Poëtæ matutinum interrumpenti: ait se didactron soluturum, non si doceat, sed taceat.

3 *Nondum cristati, &c.*] Nondum est gallicinium. Misera hominum istorum conditio, qui media pene nocte scholam aperire incipiebant, id est, primo diluculo, vel ante, et pene priusquam galli Solem advenientem salutarent. Juvenal. Sat. 7. 'Dum modo non pereat mediæ quod noctis ab hora Sedisti,' &c.

5 *Tam grave, &c.*] Non intonas minore verberum verborumque strepitu, quam fabri incus, dum fingitur equestris statua caussidico. Vide Juven. Sat. 7. vers. 123. et autorem dialogi de Oratorib.

8 *Vincenti parmæ cum sua turba*] Non temere dixit 'sua turba.' Erant enim in Theatro, Amphitheatro, et Circo factiones, et inde diversus favor. De populi acclamationibus in Circo et Amphitheatro, variisque factionibus, vide Bullengerum cap. 46. lib. de Circo. *Vincenti*] Cum parmularii, qui Thracibus gladiatoribus parma armatis favent, suæ factioni victrici applaudunt.

10 *Pervigilare grave*] Totam noctem ducere insomnem.

Epig. lxxi. Adulatur Cæsari, dum reprehendit Mæcilianum; vel ut alii leg. Cæcilianum, sua tempora vituperantem.

1 *Dixerat, &c.*] In Catilinam dixit Cicero, 'O tempora! o mores! senatus hoc intelligit, consul videt, hic tamen vivit.'

2 *Nefas*] Patriæ excidium notum ex Salustio et Cicer.

3 *Gener atque, &c.*] Pompeius et Cæsar: cujus filia Julia nupta est Pompeio: neque tamen constat Ciceronem alicubi his verbis exclamasse contra bella civilia.

7 *Ducum feritas, &c.*] Nunc, ut quondam Pompeii et Cæsaris. *Ferri*] Patriæ ruinam molientis, ut Catilinæ olim.

10 *Mores tui*] Sceleratis omnia tempora metuenda; tuta omnia et secura innocenti. Omnibus temporibus fuere, sunt et erunt plures improbi quam probi; nec est, cur tempora quisquam sua accuset, sed se.

Epig. lxxii. Laudat et stupet concordiam leonis et arietis, simul innoxie habitantium; ideoque dignum utrumque cælo judicat, æque ac Leonem Nemeæum, et Arietem Phryxi vectorem et Helles.

1 *Massyli, &c.*] Magnitudine corporis nobilissimus in omnibus Libyæ, cujus Massylia pars est, montibus. *Pecorisque maritus*] Aries.

2 *Mirum, &c.*] Mirum est, quam unanimiter et placide inter se convenerint. Al. *posuere*, absolute, seu feritatem posuere.

4 *Pariter socias, &c.*] Uno eodemque cibo vescuntur leo et aries.'

5 *Nec fœtu nemorum, &c.*] Nec leo desiderat cervos, tauros, et alias feras, nec aries herbas, sed et aries vescitur agna, cibo insolito.

7 *Quid meruit, &c.*] Quid meruit leo Herculis, Epigr. 65. lib. 5. vers. 2. quid Phryxi aries, de quo Epigram. 51. lib. 8. vers. 8. ut referrentur in astra?

10 *Hic*] Noster.

Epig. lxxiii. Martialis a Libero pugile esculentis donatus, petit etiam Liberum, seu poculenta.

1 *Liber*] Ad quem Epigr. 77. lib. 8. *Amyclæa corona, &c.*] Coronate victor in pugilatu, cujus inventor Pollux Spartanus. Amycle autem Laconiæ civitas est.

2 *Qui quatis, &c.*] Qui Græca exerces certamina, ipse Latinus pugil vel auriga.

3 *Clausa mihi texto, &c.*] Cum mihi misisses esculenta in sporta; cur non et poculenta adjecisti in lagena?

5 *Tuo nomine, &c.*] Libero, quod tibi cum vini inventore Baccho nomen est commune.

Epig. lxxiv. Dolet sutorem clientem in possessionem domini sui venisse per artem tam vilem; se autem nobilissima disciplina eruditum esurire.

1 *Dentibus antiquas, &c.*] Quod videmus cerdones et sutores facere, dum mordicus extendentes corium adaptant calceis.

2 *Solum*] Soleam rupti, quem reficit, calcei.

3 *Prænestina regna*] Legata tibi a Domino tuo. Clientes 'dominos' Veterum more patronos appellabant: et sæpe factum, uti, quum patronus sine liberis decederet, cliens aut libertus in bona patroni succederet: ut contra in liberti patronus. *Rad.*

4 *In quibus, &c.*] In quibus indignum est tibi esse vel cellam servi, quasi dicat, indignus eras cella, ne dicam tota domo, et omnibus bonis. Epigram. 48. lib. 3.

5 *Ardenti*] Epigr. 13. lib. 10. vers. 5. *Madidus*] Ebrius.

6 *Pruris domini*] Lascivis φιλόκοιτος. *Ganymede tui*] Puero delicato. Epigr. 55. lib. 5.

7 *At me literulas*] Ego infelix tracto nobiliores artes, et tamen non invenio tales patronos: et cur non didici etiam cerdonicam? *Stulti docuere parentes*] Non videntes quanto majus vel ex cerdonica, quam ingenuis artibus sit emolumentum.

9 *Frange calamos*] Abjice studia et

litteras, nuntium mitte Musis, quando plus prodest calceus, quam calamus. Sic Juvenalis Sat. 7. vers. 27. ‘Frange miser calamos.’ Ὄργανα μουσάων, τὰ πολύστονα βίβλια πωλῶ, &c. Πιερίδες σώζεσθε. Anthol. lib. 1. cap. 17.

Epig. lxxv. Defunctorum imagines charitatis et memoriæ ergo sibi fieri curabant servabantque Veteres. Pater Camoni adolescentis vicennis emortui imaginem expressit, non quidem in illo ætatis flore, ne tantæ spei juvenis aspectus immodico dolore patrem afficeret, sed infantis forma effinxit, quo recordatio foret minus ingrata. Vide Epigram. 77. Subsequens lege Epigr. Αὐτὴν θειοδότην ὁ ζωγράφος, &c. lib. 3. Anthologiæ, cap. 12.

3 *Florentes*] Viginti annorum.

4 *Muta*] Pictura enim muta; vel quia infantes non loquuntur.

Epig. lxxvi. Irridet balneum Tuccæ ligneum, et thermas marmoreas; cum ordo materiæ vertendus esset. ‘Balneum’ enim hoc loco accepit pro receptaculo aquarum frigidarum, seu cella frigidaria; ‘thermas’ pro caldaria, in qua erant calefaciendæ aquæ: conveniebat, ut thermæ fierent ligneæ, aquis calefaciendis multo aptiores, et marmora frigidæ excipiendæ pararentur. Habebant prisci Romani, juxta thermas, etiam cellas frigidas, ut ex Papinio, Plinio Juniore, doceri posset. *Rad.*

1 *Structilive cæmento*] Nec lapide cæso ad fundamentum jaciendum, cui ædificium superstruatur.

2 *Longam*] Ambitus mœnium Babylonis erat milliariorum nostrorum xi. altitudo pedum cc. latitudo l. pedum: quo nomine Antipater dixit, ἐπίδρομον ἅρμασι τεῖχος.

4 *Strage nemorum, &c.*] Lignis, materia navibus magis, quam frigidariis balneis conveniente.

6 *Beatas thermas*] Magnificas, sumptuosas.

7 *Marmore omni*] Materia frigidiori quam thermis et caldariis conveniebat. *Carystos invenit*] Insula maris Ægæi, ferax marmoris optimi.

8 *Quod Phrygia Synnas, &c.*] Marmor Synnadicum. Vel ‘Synnas’ pro territorio Synnadensi: sic ‘Nomas’ pro Numidia. ‘Carystium’ marmor viride et fluctibus concolor. Statius: ‘Et Chios, et gaudens fluctus æquare Carystos.’ *Salm.*

9 *Eurotas*] Numidicum Laconicum. Vide Epigr. 42. lib. 6. vers. 12. et 13.

10 *Sabinos, &c.*] Ad calfaciendas thermas, ab absurdo.

Epig. lxxvii. Defunctorum autem sibi charorum imagines servabant. ‘Nam omnino’ (ut ait Lactant.) ‘fingendarum similitudinum ratio idcirco ab hominibus inventa est, ut possit eorum memoria retineri, qui vel morte subtracti, vel absentia fuerant separati.’

1 *Hæc sunt, &c.*] Vide Epigr. 75. superius.

2 *Pueri facies*] Infantis.

5 *Et libata semel, &c.*] Et lanugo ejus subrufa semel resecta sparserat summos cultus, id est, vestes, vel *vultus*; vel ut alii legunt *cultros*, id est, novaculas, recte: dicit enim semel tantum lanuginem detonsam. Cultros (inquit Jos. Scalig. in Catullum) intelligit ‘sicilices,’ id est, cultros tonsorios.

6 *Tribus una soror*] Parcis. Sic Epigram. 54. lib. 4. ‘et semper de tribus una necat.’

9 *Sed ne sola, &c.*] Pictura infantem ostendit, ipsa infans et interitura: Carmen hoc meum fuisse vicennem testatur, monumentum pictura certius et perennius. Sic Epigr. 84. l. 7. vers. 6.

Epig. lxxviii. Adhibebantur olim ad convivia omnis generis fere instrumenta musica: cantabatur, saltabatur, &c. Poëta igitur ait, illud esse convivium suavissimum, in quod nullus veniat choraules, hoc est, a quo

absit omnis tumultus clamantium, saltantium, ebriosorum: simulque irridet occulte Priscum, tam multis chartis de hac re disputantem, cum verbo dici possit.

6 *In quod, &c.*] Ut ille chorus musicus optimus est, qui ex se dulcis, sublimis, doctus non indiget Choraule qui tibia choro adspiret. 'Bellis homunculis, ut suaviter inter se sint, nihil opus est calice, nihil tibicine.' Plut. Sympos.

Epig. lxxix. Sensus est: Galla venefica post occisos septem viros, tibi Picentino venefico et parricidæ nupsit. Ergo videtur decrevisse mori, quod tibi nupserit: qui perinde tollis e medio uxores, ut Galla viros. *Rad.*

2 *Sequi vult, &c.*] A te venefico extincta, ut illa prius septem maritos sustulerat. Vide Epigrammate 44. libro 8.

Epig. lxxx. Blanditur Cæsari et Cæsarianis. Priorum Imperatorum familia tam arrogans et superba fuit, ut intoleranda videretur civibus: tua tam est comis et humana, ut plus illam, quam se diligant cives.

1 *Ducum famulos, &c.*] Famulos priorum Imp. et fastum aulicum. Gruterus ex Palat. legit, *turbamque priorem*, recte. Nam dicit, 'turba prior,' sunt liberti, qui servis utique priores, et præ servis odiosissimi, tanquam qui procuratores provinciarum, exactores tributorum, vectigalium, &c. *Turbamque priorem*] Sic recte e Ms. Gruterus, cum vulgo legeretur, *turbamque minorem*: sed male intellexit, notatus ob hoc a Scriverio, qui subjicit *priorum*. Sed et ipse fallitur: nam 'turba prior ducum' est, quæ prius erat circa duces, per hypallagen Martiali frequentissimam. Præterea malle hos scriptores sic loqui, et 'turba melior, Atheniensis, familiaris,' &c. quam 'meliorum, Atheniensium, familiarium,' docuimus ad Senecam lib. 2. de Ira cap. 8. *Gronovius.*

2 *Pallatinum supercilium*] Aulicum fastum.

3 *At nunc tantus, &c.*] Falso hoc et adulatorie, reclamante omnium historicorum fide.

4 *Ut sit cuique, &c.*] Ut pluris faciant Cæsarianos quam suos.

8 *Cæsarianus habet*] Qui in aula Cæsaris versatur. 'Regis' enim 'ad exemplum totus componitur orbis.'

Epig. lxxxii. Carmina probari sua passim ab omnibus; ab uno tamen aliquo vituperari, velut non satis limata et emendata dicit. Respondet Poëta se convivis, non cocis scribere, Poëtam illum æmulum esse cocum, non Poëtam. *Rader.*

3 *Nam, &c.*] Volo carmina mea magis placere benevolis et simplicibus lectoribus, auditoribusque, quam æmulis et curiosæ strictæque censuræ poëtis.

Epig. lxxxiii. Astrologus Munnam (vel ut alii leg. Cinnam) divitem, brevi moriturum prædixerat; Munna decoxit subito omne patrimonium, nec mortuus est. Poëta veridicum fuisse, ait, astrologum, vere enim perisse Munnam, cum ad incitas redactus sit. *Rad.*

1 *Dixerat, &c.*] Jocus est in ambiguitate τοῦ 'perire:' quod Astrologus referebat ad vitam, Poëta ad bona et fortunas, quæ Munna perdiderat, fretus Astrologi prædicto.

5 *Bisque, &c.*] Vicies centena millia HS. sive 50. millia Philippeorum.

6 *Perire cito*] Elegans sane Epigramma, et e Græcorum myrotheciis sumptum. Nam ἄσωτον appellant, hominem luxuriosum, et cujus salus est deplorata ac plane exhausta, facultatibus scil. exhaustis. *Herald.*

Epig. lxxxiv. Histrionibus Domitianus scenam interdixit, edictum laudat Poëta. Verum si altius cum Lipsio inspicias, intelliges, hic de

equitibus sermonem esse, quos priores Principes ad operas scenicas adegerant, Domitianus minime, ne clarissimus ordo sordesceret. *Rader.*

3 *Multum oculi*] Propter spectacula magnificentissima. *Sed plus, &c.*] Propter edictum, quo interdixisti histrionibus scenam, neque enim equites (ut sub Nerone aliisque Impp.) histrioniam exercent, sed ex recitatoribus facti sunt auditores. Suet. cap. 7. Domit.

Epig. lxxxv. Lectos olim Norbano seorsim singulos libellos, nunc uno volumine digestos mittit in Vindeliciam.

1 *Sacrileges contra, &c.*] Contra sacram Cæsaris majestatem motos. Cum L. Antonius Saturninus, superioris Germaniæ præses, contra Domitianum bellum suscepisset. Vide Epigr. 11. lib. 4.

3 *Pieria umbra*] Secessu suburbano, vel alio, ad studia.

5 *Me tibi Vindelicis, &c.*] Fama in Vindeliciam, quæ ad Septentrionem jacet, sparsa, tibi narrabat me defunctum esse ex morbo, quo laborabam. Epigr. 47. lib. 6. et Epigr. 26. lib. 8. Nihil minus, inquit Jan. Rutgersius. Neque enim mortis suæ, sed Carminum suorum famam eo pervenisse dicit.

6 *Arctos*] Pro Septentrione, cui subjecta Vindelicia, uti et tota Germania, accipitur.

9 *Omne tibi nostrum, &c.*] Nunc tibi ego autor, mitto libros una digestos: quos a me sexennio scriptos, tibi singulos, alii afferebant. 'Trieteris' enim triennium continet.

Epig. lxxxvi. Ægrum se Atilius simulabat, ne cogeretur amicis impertiri sportulam: hunc morbum non Atilio, sed suæ sportulæ ait lethalem. *Raderus.*

1 *Languidior nostri, &c.*] Et sic hunc versum cum Lipsio lege: *Languidior noster si quando est Paulus, Atili.* Frustra Scriverius repugnat. Quid enim est: 'Paullus Atilii?' Affert ex lib. 7. Ep. 38. 'nostri Polypheme Severi.' Quid simile? Polyphemus iste, signum erat vel imago, quam possidebat Severus: numquid et Paullus erat imago, quam habebat Atilius? *Gronov. Languidior nostri, &c.*] Paullus vel morbo languens convivas vocat: tu ne invites et alios conviviis excipias, morbum simulas: nescio quidem an tu ægrotes, mihi certe moritur peritque sportula et cœnæ tuæ spes.

4 *Porrexit pedes, &c.*] Translatum a more componendi mortuos, extensis porrectisque in januam pedibus.

Epig. lxxxvii. Funebre Carmen, quo defiet minorem natu filium Silii. De quo Plinius lib. 3. Ep. 7.

1 *Festinata, &c.*] Præproperam et immaturam filii sui Severi mortem.

2 *Non semel ore potens*] Non uno genere: erat enim et orator et poëta. Epigr. 63. lib. 7.

3 *Cum grege, &c.*] Ego Silio condolui, et mecum Apollo atque Musæ: vel, apud Apollinem et Musas questus sum de fato Severi.

4 *Ipse meum flevi, &c.*] Respondet Apollo: Et nobis Diis periere filii; mihi Linus, Calliope, Orpheus; Jovi Sarpedon; Domitiano filius suus Domit. de quo lib. 6. Epigr. 3.

6 *Vulnus habes*] 'Habes,' simpliciter. Tractum a gladiatoribus. Videndus Donatus ad hunc Andriæ locum: 'Certo captus est, Habet.' Metaph. ab arena. Vide et Senec. Agamem. vers. 895.

7 *Adspice, &c.*] Si fata immortalium Deorum natos tollunt, quid querimur mortales?

8 *Jovem*] Jovem et Domitianum.

10 *Invidia possis*] Non est quod superis irascaris; cum ipsimet non possint a suis natis fata arcere.

Epig. lxxxviii. In testamentorum suppositorem est hoc Epigram-

ma, qui tum testes jubebat obsignare, quum judicare de testamento ebrii non possent, recte an perperam scriptum esset. Martialis ergo sobriis testamenta signanda docet. *Rad.*

1 *Opimiani*] Epigr. 27. lib. 1. vers. 7.

2 *Denso triente*] Crebris poculis. Triens continet 4. cyathos. Epigr. 28. lib. 1. vers. 2. *Blæsus*] Τραυλὸς, qui litteras non potest omnes rite exprimere. Ebrii enim ut mentis, sic et linguæ compotes non sunt. Nam caput sensuum omnium arcem occupat gravedo, sopor, *κάρος ἐξ οἴνου, καρηβαρία. Rigalt.*

3 *Nescio, &c.*] Suppositirias et adulterinas testamentarias vel alias, quas mihi bene poto dicis esse manumissorias tabellas.

5 *Paternus, &c.*] Bonus, fidus, et frugi, ut qui diu servierit in eadem familia. Ut contra, qui dominos sæpe permutarant.

6 *Signa*] Nam in manumissione, quæ fit inter amicos, qualis hæc est, quinque testes erant adhibendi. l. 1. §. Sed etsi, C. de Latin. lib. toll. *Cras melius*] Εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα, 'in crastinum seria,' inquit Archias. Plut. Pelopidas, cras sobrius melius signabo tabellas, nunc lagenas signo et resigno: vasa vero signabant Veteres, servorum λίχνων furta caventes.

Epig. lxxxix. Amicitiam donis partam, donis alendam et conservandam docet.

1 *Me capteres, &c.*] Amicitiam meam, vel hæreditatem.

3 *Ut captum, &c.*] Eadem enim arte servantur res, qua acquiruntur.

4 *De cavea, &c.*] A simili: nam ut aper, aut fera esuriens fugit: sic ego, nullo abs te cultus munere, subducam me a tua amicitia.

Epig. xc. Neque enim ex tempore, neque inter pocula scribuntur boni versus, Euripide et Virgilio digni. Aul. Gell. lib. 17. Valer. Max. lib. 10.

Epig. xci. Flaccum amicum monet, qui in Cypro degebat, ut per ardores æstivos tueatur valetudinem, quo salvus et incolumis possit redire in urbem. *Rad.*

2 *Qua gemmantibus, &c.*] Ad lene murmur limpidi rivi lapillos lapsu molliter excitantis.

5 *Perfundas, &c.*] Supra Epigr. 23. vers. 8. et Epigr. 65. lib. 5. vers. 2. 'Videbis in calicibus repente perfusis nivalium maculas et frusta nebularum,' &c. Sidonius Apol. Epist. 2. lib. 2. Alii, *Pertundas*, id est, frangas: recte: Eodem scil. modo quo guttæ saxa pertundunt. Sciendum aliquando delicatiores vino superaddidisse nives, de quo more supra Epigr. 64. lib. 5. aliquando vero implesse calicem nive, eamque vino sensim superfuso solvisse, quem morem hic tangi puto. Fiebatque hoc ex alto, ac stillatim, adeo ut primo quasi cavaretur nix glaciesve. *Grut. Triente*] Triens quatuor capit cyathos.

6 *Frontem, &c.*] Coronati potabant Veteres, quod sæpe dictum. Eodem Epigr. 65. lib. 5. vers. 4.

9 *Infamem, &c.*] Ut curam habeas valetudinis tuæ in Cypro insula, calore æstivo infami. Epigram. 45. lib. 8. vers. 7.

11 *Crepantes*] Aridas scilicet et siccas, id est, messis tempore.

12 *Et fulvi juba*] Seneca Herc. Fur. 'Cœli refulget parte non minima leo, Itaque totus fervet.' Thyeste: 'Leo flammiferis æstibus ardens.' Hercule Œtæo: 'At ille jactans fervidam cœlo jubam.' Lib. 10. Ep. 62. 'Albæ Leone flammeo calent luces, Tostamque fervens Julius coquit messem.' *Gronov. Et fulvi, &c.*] Augusto mense, quo Sol sub Leone ortus ardet, Epigram. 57. lib. 4. vers. 5. et Epigr. 72. lib. 5. vers. 2.

13 *Diva Paphi*] Venus.

14 *Juvenem remitte votis*] Flaccum degentem in Cypro. Epigr. 45. lib. 8. vers. 7.

15 *Martis Kalendæ*] In quibus celebratur natalis Veneris, et mittuntur

mulieribus a maritis et amatoribus munera. Epigr. 85. lib. 5. vers. 11.

16 *Et cum thure*] Explicat ritum et genus sacrificii quo colebant Venerem Kalendis Martiis fœminæ.

17 *Candidas ad aras*] Supero scilicet numini: cum Manibus nigræ ponantur aræ.

18 *Secta plurima, &c.*] Frusta. Libum seu placenta in plurimas partes divisa. Vide Epigr. 76. lib. 3. vers. 3.

Epig. xcii. 1 *Astra*] Videtur palatium Cæsaris hic cælum et astra vocare.

5 *Tonantis*] Jovis.

6 *Jupiter, ecce, tenet*] Domitianus Epigr. 8. lib. 5. vers. 1. Videtur huic Epigr. præbuisse materiam, epulum illud Domitiani, quod celebrat Papinius 1. Sylv. Kalend. Decembr. Saturn.

Epig. xciii. Dominum sæpe infeliciorem servo, docet in personis Condyli servi, et Caii domini.

3 *Tegeticula*] Teges enim storea seu matta est, unde diminutivum. Alii leg. *lecticula* (*a mattress*): inepte.

4 *Pervigil in pluma*] Exsomnis nocte tota, cui curæ somnum negant. *Caius*] Dominus tuus.

6 *Tot dominos*] Multos, quot habet patronos et potentes amicos. *Tu, Condyle*] O serve. *Nec dominum*] Nullum patronum, imo vix dominum tuum. Vel accipe 'dominum' eo intellectu, quo Caius habebat dominos: sic enim nullum habebat, quem Condylus salutaret; nec enim hoc servorum, sed liberorum et clientium erat munus.

7 *Phœbus*] Fœnerator.

8 *Cinnamus*] Lorarius, qui te jussu heri misere excarnificet.

9 *Podagra, cheragraque, &c.*] Sic Catullus: 'quem merito tarda podagra secat.'

10 *Mallet verbera mille pati*] Quam continuum hunc cruciatum podagræ vel cheiragræ.

11 *Quod nec*] Quod non facis turpissima illa, quibus delectatur dominus tuus, tua certe conditio ter illius superat. *Mane vomis, &c.*] Ab hesterna crapula: vel epoto vino vili ad purgandum stomachum.

Epig. xciv. Adulatur Domitiano, et veneratur ut Deum, in cujus gratiam se primum sex cyathos hausturum; postea decem, ad nomen Cæsaris Germanici vel Domitiani exprimendum.

1 *Addere, &c.*] Fundere, miscere. *Immortale Falernum*] Multos ferens annos. Vel, nectari, quod confert immortalitatem, non postponendum.

2 *Quadrantem, &c.*] Funde duos quadrantes, id est, sex cyathos: quadrans enim tres continet, Epigr. 28. lib. 1. vers. 2. *Seniore cado*] Veteris tituli, interioris notæ vini optimi et vetusti.

3 *Nunc mihi dic*] Solebant enim prisci in amicorum gratiam tot haurire cyathos, quot litteras illorum nomen continebat. Cæsar autem, soluta diphthongo, sex habet. *Calecisse*] Puer, minister.

4 *Sex jubeo, &c.*] Vide sis Epigr. 72. lib. 1. vers. 1. *Cæsar erit*] Respondet puer.

5 *Sutilis aptetur*] Bibituri veteres sumebant coronas, ac toties reponebant, quoties potaturi. Epigram. 65. lib. 5. vers. 4. *Decies rosa, &c.*] Ut significet 'Domitianum,' quod nomen decem habet literas. Vide Epigr. 51. supra, et Epigr. 72. lib. 1.

6 *Nobile, &c.*] Templum Flaviæ gentis, de quo supra Epigr. 24. et 35.

7 *Bis quina, &c.*] Ad significandum 'Germanicum,' quod nomen bis quinis constat literis, modo vers. 5.

8 *Othrysio, &c.*] Epig. 2. lib. 5. vers. 7. et lib. 7. Epigr. 7. vers. 2.

Epig. xcv. 1 *Santonica, &c.*] Hippocrates misit mihi absinthiten, petitque a me tantundem mulsi. Itane stupidus illi videor, qui mulsum absinthite permutem? Dabo tamen, sed ea lege ut sumat in illo elleborum, purgaturus hanc cerebri sui insaniam. Pro *San-*

tonica, Scriverius legit *Sardoa*. Turn. lib. XVII. Advers. cap. 16. dicit 'virgam Santonicam,' esse absinthium Santonicum, ut et apud Scribonium Largum, cap. 141. *Virga*] Virga Santonica, id est, absinthio, cujus tria genera; Ponticum; Seriphium seu marinum; et Santonicum, a Galliæ civitate.

2 *Os hominis, &c.*] Vide impudentiam hominis.

3 *Glauce, fuisti*] Qui Diomedi dedisti aurea arma pro æreis. Ὃς πρὸς Τυδεΐδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβε Χρύσεα χαλκείων. Il. Z.

6 *Elleboro*] Quod insaniam ex melancholia ortam purgat: modo vers. 1.

EPIG. XCVI. Athenagoras (inquit Calderinus) prius fuit Alphicus, id est, medicus curans vitiliginem, quæ Græcis ἄλφος: ducta jam uxore factus est Olficus, id est, olfacit, &c. Acutior mihi subolet Poëtæ sensus, quem tamen non plane assequor, neque ut per omnia conveniat concinnare possum. Atque ut ingenue fatear, qui in hoc Poëta sexcenties alibi commentatorum destitutus auxilio, mihi vel exitum invenerim vel fecerim, hic hæreo in vado, hic mihi nox multa, quam ingenii radio tollat Œdipus aliquis, seu qui Sphingem acceperit Hortensius. Si quis interim indignum existimet in his Cinciunniæ Deæ venationibus videri naris obesæ, legat quæ de 'Olfaciendo' Ausonius Epigrammate 113. 116. 120. et de nomine suppositilio Epist. ad librum 1. vers. 4. et Epigram. 23. libro primo.

EPIG. XCVII. In medicum furem. 'Clinicus,' qui ægros curat, sic dictus, ἀπὸ τῆς κλίνης, a lecto.

1 *Clinicus Herodes*] Epigr. 31. l. 1. *Trullam, &c.*] Vas potorium, diminutive a trua, vase aquario.

2 *Deprensus dixit, &c.*] 'O quantum est subitis casibus ingenium!' excusat furtum prætextu curæ, quasi amovisset trullam, ne æger præter imperium medici biberet.

EPIG. XCVIII. Ad Julium Martialem, de cujus hortis et bibliotheca lib. 4. et 7. dictum. Contra invidum, qui ut magis invideret doleretque omnia sua prædicavit Martialis.

2 *Quod me Roma legit, &c.*] Epig. 61. lib. 6. et Epigr. 61. lib. 8.

4 *Monstramur digito*] Ut nobilis poëta. Monstrari enim digito, τῆς εὐδοξίας τεκμήριον. Sic δείκνυσθαι τῷ δακτύλῳ, apud Græcos: unde 'monstrabilis,' ὁ ἀριδείκετος. *Herald.* Epigr. 1. lib. 1. vers. 1. καταδακτυλίζομαι.

5 *Cæsar uterque*] Titus et Domitianus.

6 *Jus mihi, &c.*] Epigr. 91. et 92. lib. 2.

7 *Rus mihi, &c.*] Lib. 8. Epigrammate 61.

12 *Rumpatur, &c.*] Videtur in animo habuisse illud Virgilii: 'rumpantur ut ilia Codro.' Eclog. 7. vers. 26.

EPIG. XCIX. 3 *Coranus, &c.*] Paterfamilias frugi nimium, vel caupo perfidus, qui in vini caritate, vinum reddit vilius et copiosius, infusa aqua. Vide Epigr. 57. lib. 1.

EPIG. C. 1 *Marcus Antonius, &c.*] Amicum suum M. Antonium Tolosanum Gallum laudat, cui placebat Poëta. Hic est ille de quo Tacitus lib. 2. Hist. 3. et Sueton. Vitel. cap. 18. De hujus imagine lib. 10. Epigr. 23. et 32.

2 *Charta, &c.*] Epistola salutatoria lib. 14. Epigr. 11. Augusta epistolis laudata. Plin. lib. 13. cap. 12. *Vera refert*] Si non blanditur, aut invidet laudando.

3 *Palladiæ, &c.*] Colentis litteras bonas, quarum præses Minerva. *Tolosæ*] Oppidi Galliæ Narbon.

4 *Quem genuit, &c.*] Non e familia, aut studiis Antonii III. viri hostis Reip. aut Antonii Saturnini hom. seditiosi. Epigr. 11. lib. 4.

6 *I liber absentis, &c.*] In Galliam, ad Antonium, credo, ad quem Epigr. superius.

8 *Grande, &c.*] Quod a me autore venit.

9 *Multum, crede mihi, &c.*] 'Quamquam sapor est oblata dulcis in unda; Gratius ex ipso fonte bibuntur aquæ.'

Epig. ci. 1 *Denariis tribus, &c.*] Nostræ monetæ 22. d. ob. Denarius Romanus argenteus erat nummus, et decem assibus (unde denarius dictus) primum æstimabatur, quatuorve HS. seu 8. cruciferis, qui Græcis drachmam efficiunt: deinde per bella civilia aucto auri et argenti pretio, denarius cepit 16. assibus æstimari, seu 12. cruciferis et 4. quadrantibus: itemque HS. 4. assibus, seu tribus cruciferis et quadrante. Tandem 12. assibus æstimatus denarius tempore Augusti, stetit aliquamdiu hoc pretio et sequentibus Imperatoribus. Ita sestertius tribus assibus valebat. Et denarius 9. cruciferis et dodrante, sive tribus quadrantibus: quinque autem quadrantes accipio pro crucifero nostrate. *Rader.* Ita ergo dictus, quod denos æris valebat, hoc est, decem asses: quapropter et decusse x. signabatur. Denarius itaque legitimus pendebat drachmam Atticam et septimam ejus partem. Belg. *Vier stuyvers, Crabbekier.* *Togatum*] Me clientem observantem atria, ut te patronum salutem.

3 *Hærere tuo lateri*] Comitis vice. *Præcedere sellam*] Anteambulonis vice.

4 *Vetulus tecum, &c.*] Divites viduas et orbas, quarum hæreditates tu officiosa salutatione ambis. Juvenal. Satyr. 3. vers. 127.

5 *Denariis, &c.*] Sic Epigr. 26. lib. 4.

Epig. cii. Domitiani facta cum gestis Herculis contendit, et Domitianum majorem Hercule facit, et Herculem majorem appellat. *Rad.*

1 *Appia, &c.*] O Appia, viarum Latinarum celeberrima, quam sacram facit Cæsar, sub Herculis imagine adorandus: ut Epigr. 65. vers. 1. supra. et vide Statium lib. 4. Sylv.

2 *Ausoniæ viæ*] Quæ maxima es seu regina, ut Papinius loquitur, viarum Latinarum. Tum 'Appia via' vocatur, quod eam Appius cæcus straverit.

3 *Alcidæ prioris*] Herculis Alcmenæ filii labores: de quibus vide Mythologos, et quæ Farnab. ad Senecæ Herc. Fu. 214. et Herc. Œt. 15.

4 *Libyn domuit*] Antæum gigantem Afric. *Aurea poma*] Interfecto dracone, qui aurea mala custodiebat.

5 *Peltatam Scythico*] Scuto brevi, cujus extrema in cornua lunantur, usam. *Scythico nodo*] Periphrasis balthei, zonæ, seu cinguli. *Discinxit Amazona nodo*] Detraxit Amazonum reginæ Menalippæ baltheum.

7 *Æripedem cervam*] Quæ aurea cornua habebat, Dianæ sacra. *Stymphalidas*] Aves tantæ magnitudinis, ut volantes radios solares intercipere scribantur, quas Hercules repulit. *Gruter.*

8 *Cum cane*] Cerberum intelligit.

9 *Vetuit reparari*] Hercules enim non dedit spatium hydræ renovandorum capitum, sed igne adussit.

10 *Hesperias Tusco, &c.*] Boves Geryonis regis Hispaniæ in Italiam actas, lavit Tyberi.

11 *Minor..major, &c.*] Ille prior, Alcmenæ filius: namque Domitianus se majorem Herculem dici colique voluit. Epigr. 16. lib. Spect. vers. 4. Epigramm. 65. et 66. sup.

12 *Sextus ab Albana, &c.*] Qui colitur sexto ab Albana arce lapide; ab urbe, octavo. Epigram. 65. vers. 1. supra.

13 *Asseruit possessa, &c.*] Vindicavit sibi Imperium occupatum a Vitellio.

14 *Prima suo gessit, &c.*] In bello Vitelliano confugit in Capitolium quod defendit, &c. vide Sueton. c. 1. Domit. et Xiphil. Vitell.

15 *Solus Juleas, &c.*] Mucianus quidam Vespasiani dux, Vitellio occiso, Domitianum extraxit, cumque eo administrabat omnia summa potestate, donec Vespasianus in urbem venisset.

Xiphilin. Vesp. nec dubitavit Domitianus imperium adeptus in senatu jactare, 'et patri se et fratri imperium dedisse: illos sibi reddidisse:' Suetonius cap. 13. Domitian. *Solus*] Adulatorie: sed hæc adulatio Domitiano gratissima. *Juleas habenas*] Cæsareas, Imperatorias, sic dictas a Julio Cæsare Imperatore. Absente enim patre, se pro Imperatore gerebat.

16 *Inque suo tertius orbe*] 'Tertius,' postremus in administrando: nam pater imperabat, Titus adjuvabat, Domitianus correptus ob ambitionem cum patre habitabat, poëticæque studium simulabat.

17 *Cornua Sarmatici ter, &c.*] De Cattis et Dacis Istri accolis triumphos duos, de Sarmatis lauream tulit. Epigramm. 15. lib. 8. vers. 4. cur autem 'cornutus' dicatur Ister, vide Epigr. 7. lib. 10. vers. 6. *Perfida*] Perfidis gentibus, quæ ad Istrum colunt, Dacis et Sarmatis.

18 *Sudantem, &c.*] Labore bellico adversus Getas, id est, Dacos.

19 *Sæpe recusato, &c.*] Cum sæpe negatum illi fuisset a patre proficisci contra Parthos, et inde triumphum ducere. Germanici cognomen reportavit a Germanis devictis.

20 *Victor Hyperboreo, &c.*] A Sarmatis, Dacis, Cattis, Germanis, unde 'Germanicus' dictus, et hi omnes populi ad Boream et Septentrionem habitant.

21 *Templa Deo*] Supra Epigram. 4. *Mores populis, &c.*] Lib. 6. Epigrammate 4. et 7. et Epigram. 7. supra. *Otia ferro*] Pacem, confecto bello Germanico.

22 *Astra, cœlo sidera*] Patri, fratri, uxori, filio ἀποθέωσιν, de qua vide Herodianum in Commodo. *Serta Jovi*] Laurum Sarmaticam. modo versu 17.

24 *Tarpeio Deus, &c.*] Colatur potius Jupiter Capitolinus sub imagine Domitiani, quam Hercules in via Appia. supra vers. 1. *Tarpeio patri*] Jovi Capitolino, qui Tarpeius, a monte.

Epig. ciii. Phœbus fœnerator et creditor Martialis, exigebat fœnus et sortem. Poëta vero mutuo petit, seque nihil debere sit, quod nihil habeat unde solvat.

1 *Quadringentorum*] Tabulas quadringentorum millium HS. id est, decem millia Philippeorum. *Rad.* Vide ejusdem ingenii Epigr. 37. lib. 8.

4 *Quod tibi non possum, &c.*] 'Debet enim, si quis solvere, Sexte, potest.' Ep. 3. lib. 2.

Epig. civ. 1 *Quæ nova tam, &c.*] Quænam altera Leda a Jove cycno compressa peperit Hierum et Asillum Castore et Polluce forma non inferiores, imo nec Helena?

5 *Therapnæis Amyclis*] Castori et Polluci, qui nati Amyclis, quæ urbs Laconiæ, ut et Therapnæ, vel ut Stephano et Plinio placet, Θέραμναι.

6 *Cum vicere, &c.*] Cum a Venere promissa Helena plus valuit apud Paridem de aureo pomo judicem, quam promissa a Junone imperium, a Pallade sapientia.

7 *Mansisses Helene, &c.*] Castora et Pollucem potius rapuisset Paris, quam Helenam, si æque formosi fuissent ac Hierus et Asillus.

EPIGRAMMATUM LIB. X.

Epig. i. Omne tulit punctum hic liber, paucissimis inductis: castus, dulcis, eruditus est, morum præcepta continet; descriptionibus variis abundat; nullæ aut rarissimæ adulationes, quia mortuus ille Dominus Deusque, hoc est, impius tyrannus, servorum suorum ferro cæsus; cui

successit Nerva, et Nervæ mox Trajanus, ad quem sunt lecta quædam hujus libri Epigrammata. *Raderus.*

1 *Coronide, &c.*] Fine. Signo absoluti operis in calce libri posito, hac figura V. vel 7. alæ scilicet cornicis: translatione ab ædificio, cujus jam absoluti fastigio apponitur cornix. Sed vide Cœl. Rhodig. libro 15. cap. 20.

3 *Terque quaterque, &c.*] Poteris singulo Epigrammate præfinire tibi finem libri, et facere me tam brevem paucarumque paginarum, ac volueris.

Epig. ii. 1 *Festinata*] Decimus hic Epigrammaton libellus, præpropere editus, revocatur ad incudem, et secundam curam, quæ emendavit, quæ addidit plurima. *Prior cura*] Primi fœtus non satis maturi, δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι, curæ secundæ meliores.

3 *Nota, &c.*] Prima illa editione.

4 *Utrique fave*] Posterioribus illis, et novis his curis.

5 *Opes nostræ*] Appositive: quo majores opes non posset mihi Roma dare.

6 *Nil tibi, &c.*] Namque a lectoris candore et gratia librorum immortalitas; ut seq. vers.

7 *Pigra, &c.*] Vives vindicatus ab hominum oblivione et fato. Lethe fl. infernum oblivionis.

9 *Marmora*] Monumenta vel nobilissima caprificus e muris et saxis erumpens discutere valet. Plin. lib. 16. cap. 19. Vide Ep. 3. lib. 8. *Messalæ, &c.*] 'Monumenta fatiscunt, Mors etiam saxis nominibusque venit;' Ausonius. Ψήχει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος, &c. lib. 3. Antholog. cap. 14. *Et audax*] Et vilissimæ quisque conditionis audet deridere vanitatem divitum, quibus statuuntur imagines equestres, quas vetustas exedit frangitque. Sic Juvenal. Satyr. 8. vers. 4.

10 *Crispi*] Crispus fuit Neronis vitricus, ditissimus Romanorum: Epigrammate 54. lib. 4. vers. 7.

11 *Nec secula præsunt*] Dies non habet jus abolendi Carmina. Nam, si tempus edax præesset, consumeret auctores. Alii leg. *prosunt;* ut videatur ludere in verbis *nocent* et *prosunt:* Sed, si sæcula non prosunt, nocent perdendis et obliterandis libris, quod haud paucis accidit. Præfero tamen τὸ *præsunt*, quod libri, si generatim loquamur, sint supra sæcula et omnem vetustatem. *Rad.*

12 *Monumenta mori*] 'Carmina quam donant, fama perennis erit.' Οὐ γὰρ ἀοιδὰς Ἀμβλύνειν αἰὼν (κὴν δέλῃ) δύναται, lib. 3. Epigr. Græc. cap. 14.

Epig. iii. In clancularium poëtam et impostorem, qui famosa Carmina nomine Martialis spargebat, ut Poëtæ periculum crearet; quem multis modis mendacii et imposturæ arguit.

1 *Vernaculorum dicta, &c.*] Scurrilia dicteria, qualia sunt vernarum. Epigr. 42. lib. 1. vers. 1. Vernaculos ergo hic vocat εὐτραπέλους, dicaces et scurriles nempe homines et inimicos: hinc 'vernacula urbanitas' Tacit. libro 2. *Salmas.* Congregabantur certis locis hi vernaculi, et scurræ conscripti, atque quasi gregem efficiebant. *Dentem*] Mordacitatem, fœdam dicacitatem.

2 *Circulatricis*] Ut quisque abjectissimus, ita solutissimæ linguæ est, cujus impuritate maxime strenui sunt vagi, errones, circumforanei, circulatores, γόητες.

3 *Quæ sulphurato, &c.*] Quæ vilissimos quosque homines proloqui pudeat. Quæ nolit, qui vitrea fracta sulphuratis permutat; Epigr. 42. lib. 1. vers. 4.

4 *Vatiniorum*] Vitreorum calicum, a Vatinio, Beneventano artifice; lib. 14. Epigr. 96. *Proxeneta*] Proxenetæ, Apuleio interprete, sunt mediatores, ut ipse loquitur, hoc est, conciliatores, intercessoresque inter emptorem et venditorem. Hoc loco accipio pro eo, qui inter sulphuratorum

et vitreorum fractorum emptores velut sequester et arbiter est; permutabant enim vitrea fracta sulphuratis: lib. 1. Epigr. 42.

5 *Clancularius*] Occultus impostor suum suis versibus nomen præfigere non audet. Supra Epigramm. 11. libri 7.

7 *Voce ut loquatur, &c.*] Ut ego solers Poëta loquar rauca voce indocilis illius et obstreperi poëtastri. Psittacus enim supra alias aves docilis, coturnix indocilis exprimere humanas voces.

8 *Et concupiscat, &c.*] Et velim esse talis poëta, non magis quam celebris choraules Canus (Epigr. 5. lib. 4. vers. 8.) cupiat esse ascaules, id est, utricularius, (*a bag-piper*) ex ἀσκὸς et αὐλός.

9 *Nigra sit meis fama*] Male quæsita et ex aliorum infamia.

10 *Quos rumor alba*] Qui ex candore quærunt famam bonam et laudem. *Rumor gemmeus, &c.*] Candidus, felix, secundus: optima enim optimis notabantur, lapillisve nobilioribus.

11 *Cur ego, &c.*] Sic Epist. ad lib. 1. 'At mihi fama,' &c.

12 *Constare gratis, &c.*] Cur obloquendo aliis peribo, quum tacendo salvus esse possim? 'Stare' enim est, probari, laudari. *Gratis*] Impune, quum alioqui famosorum libellorum auctores lege puniantur. *Cum silentium*] Satis etiam multa egregia scripsi, quibus famam secundam merui; quid opus est mihi ad comparandam famam rubiginosis versibus et conviciis, cum jam tacendo constem et ubique lauder? *Rad.*

Epig. iv. Poëta hic dicit Epigrammata sua utiliora omnibus fabulis: doceri hic mores, et vitia dedoceri: et eo Mamurras fugere Epigrammata, ne suas labes agnoscant. *Rad.*

1 *Œdipodem*] Fabulas et tragœdias de Œdipo, Thyeste, &c. Vide Mythologos. Œdipum scripsit Æschylus, Sophocles, Seneca. *Caligantemque Thyesten*] Quem, filios sibi a fratre Atreo appositos edentem, refugit sol ne videret. Vide Senecæ Thyesten. Ad fabulam respexit; solem enim, execratum tantum facinus, refugisse significant poëtæ: ergo 'caligantem,' in umbra, sole fugiente.

2 *Colchidas*] Tragœdias de Medea. *Scyllas*] Hanc Nisi, illam Phorci filiam.

3 *Hylas*] Theodamantis filius, ab Hercule, patre cæso, abductus: postea a Naidibus nymphis raptus est. Epigrammate 49. lib. 5. vers. 5. *Parthenopæus*] Filius Meleagri et Atalantæ, juvenis ad bellum Thebanum profectus est et occisus: lib. 6. Epigr. 77. vers. 2. et libro 9. Epigrammate 57. vers. 8. *Atys*] Puer Cybelæ dilectus. Legunt *Atys*, quod ferre non potest versus, prima in *Atys* brevi: scribendum ergo est, *Attis*. Ἄτυς nomen Lydum est, quo nomine aliquot Lydiæ reges vocati sunt. Pater Lydi, a quo Lydia denominata est, vocabatur Ἄτυς: *Attis* vero nomen Phrygii Ephebi, quem dilexit mater Deum Cybele. *Salmas.*

4 *Dormitor Endymion*] Lunæ amasius, ab illa in Latio sopitus.

5 *Puer pennis labentibus*] Icarus.

6 *Amatrices, &c.*] Salmacidas. Ovidius Metamorph. 4. Auson. Epigramm. 99. et 68. Vide et infra Epigramm. 30. vers. 10.

7 *Quid te vana juvant*] Quid legis fabulas alienas, nihil ad mores facientes?

8 *Quod possit dicere vita*] 'Vita,' id est, præsentes homines. Frequens Plinio. Lib. 2. cap. 53. 'Varia in hoc vitæ sententia, et pro cujusque animo:' lib. 25. cap. 18. 'Postea tot subiere nomina et genera, ut vel hoc solum æstimantibus appareat mutatam esse vitam:' lib. 28. 4. 'Sed et alios efficaces ejus usus recognoscat vita.' *Gronovius.* *Meum est*] Lege, quæ tua sunt: lege tuos mores, vitam, vitia; ut inde melior evadas; hoc tuum, hoc

ad te pertinet. *Meum est*] Vitam meam spectat, mores meos format.

9 *Non hic Centauros, &c.*] Meus hic liber non fabulas nubilas et monstrosas garrit: sed vitam humanam corrigit et instituit.

12 *Legas αἴτια Callimachi*] Ironice. Callimachus autem scripsit librum de Originibus, Causis, et Ritibus Sacrorum, quem inscripsit Τὰ Αἴτια. Vide Cœl. Rhodig. lib. 12. cap. 1. Gyrald. Dialog. 3. Hist. Jani Parrhas. Variar. Annot. Obscurum illud et morosum opus historias ab omni cognitione remotas continens, quod Propertius lib. 2. vocat 'somnia Callimachi,' quia scripturo sibi finxit per somnum adfuisse Musas. Vide Antholog. lib. 1. cap. 67. et lib. 3. cap. 25. εἰς ποιητάς. Turneb. lib. 30. Advers. cap. 30.

Epig. v. Diras omnes imprecatur impostori et sycophantæ, qui Martialis nomine vulgabat maledicos versus, in claros viros matronasque.

1 *Stolæve*] Matronarum, quarum est stola. *Purpuræve contemptor*] Senatorum, patrum purpuratorum.

2 *Læsit impio versu*] Supra Epigr. 3. vs. 5. et Epigr. 11. libro 7.

3 *Erret*] Redigatur ad extremam mendicitatem: ultra infraque vilissimam mendicabulorum conditionem, cui nec sedes nec stipis spes in pontibus.

4 *Rogatores*] Mendicos.

5 *Caninas panis, &c.*] Canibus projiciendas, ut quæ genuinum agitent. *Improbi*] Multis miseris precibus a viatoribus extorti. *Buccas*] Buccas, buccellas.

6 *Illi December longus*] Longam experiatur hyemem in cella frigida.

7 *Claususque fornix*] Per diem lateat domi sub frigido fornice, foco sine Vulcano. Cellam ergo intelligit, quam sibi pauperes certa pensione conducebant.

8 *Vocet beatos, &c.*] Mortuos præ se beatos prædicet.

9 *Orciniana, &c.*] Sandapila, feretro: ab Orco vel ὅρκος. Vide Cœl. Rhod. lib. 10. cap. 18.

11 *Diesque tardus*] Mortis, quam jam dudum votis expetebat. *Sentiat canum litem*] Dilanietur a canibus. Vel, jam morti vicinus, audiat de ossibus suis et cadavere distrahendo litigantes canes, quorum ventres pro sepulchro sortiatur.

12 *Abigatque, &c.*] Fiat præda avibus. Credo ejectis maleficorum corporibus, quo diutius putrescerent insepulta, affixos et appensos fuisse pannos ad terrorem avium: quod apud nos factum videmus in hortis et agris a semente.

13 *Nec finiantur, &c.*] Nec mortis pœnas mors ultima finiat, &c. Ovid. in Ibin: unde multæ Nostri hic imprecationes.

14 *Severi, &c.*] Ex sententia Æaci, ex inferni judicibus unius, in pœnas ingeniosi. Sic Ovid. 'Noxia mille modis lacerabit membra, tuasque Æacus in pœnas ingeniosus erit.' *Sectus loris*] Sic Horat. 'Sectus flagellis hic triumviralibus.'

15 *Monte Sisyphi pressus*] Saxo quod volvit Sisyphus.

16 *Garruli, &c.*] Tantali, cui sitis famisque pœnas garrula lingua dedit.

17 *Delasset, &c.*] Exerceatur pœnis omnium, quos poëtæ fingunt apud inferos torqueri.

18 *Fateri, &c.*] Ita Ovid. in Ibin: 'Sic tibi de Furiis scindet latus una flagello, Ut sceleris memores confiteare tui.' Et Virgil. 6. Æneid.

19 *Scripsi*] Ego edidi hæc famosa Carmina sub nomine Martialis.

Epig. vi. 1 *Quibus urna*] Raderus hic 'urnam' vitam exponit; sic ut dicat felices eos, qui, nondum urna clausi et mortui, videre poterunt venturum in urbem Trajanum. Vel 'urna' pro sorte: Felices scil. quibus sorte quadam bona continget, ut Trajanum videre possent, quod neque vivis omnibus licet, ut oculis suis Imperatorem spectent. Vel, Urna vitæ

diuturnioris, seu mortis, prout serius aut ocyus sors exierit. Vel, electionis urna, qua lecti mittebantur ad principem legati. *Coruscum*] E Germania, quæ ad Arctum, et cui præerat Trajanus, redeuntem.

2 *Ducem*] Trajanum.

3 *Quo campus, &c.*] In ὑποδοχαῖς Imperatorum procedebant ordines obviam: per campos et ex arboribus spectabat populus, fœminæ ex ædibus et fenestris: tabernæ, fenestræ, fores ornabantur lauro, fronde, floribus, lucernis appensis.

4 *Lucebit*] Fenestræ enim, januæ, &c. lucernis ornabantur, et ignis ubique excitabatur in solennitatibus illis. Et non solum fores lucernis ornabant; sed et ipsi cum lucernis occurrebant. *Latia nurus*] Fœminæ enim honestiores ex ædibus prospectabant, quas hic vel Latias nurus appellat.

5 *Moræ dulces, &c.*] Ingredientis in urbem Imperatoris incessus lentus et cum pompa, omnibus gratus. *Pulvis*] In via excitatus.

6 *Totaque Flaminia, &c.*] Multitudo egressa gratulatum Cæs. in via Flam. quæ Germaniam spectat.

7 *Picti tunica, &c.*] Luxus gratia nonnulli equites more Mazacum, qui Libyæ pop. sunt, præcurrebant, tunica acu ab Ægyptiis elaborata induti. Infra Epig. 13. lib. 6. Utebantur ergo Romani luxus causa Mauro equite. Raderus vero alam prætorianam fuisse credit.

Epig. vii. 1 *Rhene*] Fl. Germaniæ, unde Trajanus Epigr. supra vers. 2.

2 *Odrysias bibunt pruinas*] Epigr. 7. lib. 7. vers. 2.

3 *Liquidis fruaris undis*] Non hiberno gelu constrictis.

4 *Nec te barbara, &c.*] Neque unquam gelu duratus pontem præstes transitumque barbarorum Germanorum incursibus. Hic locus ingeniose explicatus est ab Elia Vineto, in Comment. Ausonianis ad Mosellam.

6 *Cornibus*] Finguntur Dii fluminum præsides cornuti, propter riparum alveorumque curvitatem. Magis proprie tamen cornuti dicuntur illi fluvii, qui se deducunt in geminos pluresve alveos; unde nata fabulæ occasio de Acheloi cornu ab Hercule avulso. Rhenum Virgil. 9. Æneid. dixit bicornem propter duo ostia, quibus Drusus tertium addidit, ducta fossa adversus incursum barbarorum. *Aureus*] An propter auri fodinas Germaniæ? an propter ipsos Germanos auricomos? *Receptis*] In unum alveum.

7 *Romanus, &c.*] Subjecta Romanis sit Germania cis transque Rhenum.

9 *Tibris, &c.*] Dominus orbis fluvius, Romæ scilicet capitis et reginæ triumphati orbis fluvius te rogat, cui tamen imperii jus est. *Remittas*] Rogat, ut remittas Trajanum, neque nove aliquo motu detineas.

Epig. viii. 2 *Magis esset anus*] Capulo vicina et brevi moritura: et sic cito fieri heres possem.

Epig. ix. Affirmat Martialis sibi famam ingenii et carminis non invidendam; quod eandem adepti sint multo se inferiores et indigniores. *Rad.*

1 *Undenis, &c.*] Hendecasyllabis: Phaleucio carmine.

5 *Non sum Andræmone notior Caballo*] Nolite mihi ingenii invidere famam, cum minori sim in pretio et fama apud scurrilis hujus ævi cultores, quam Sextius Andræmon Caballus scurra. Epigramm. 41. lib. 1. vers. 17. Alii Andræmona volunt esse nomen nobilis equi Circensis.

Epig. x. Divites et claros æque serviles esse atque pauperes, imo jam patronos ipsos clientium obire partes queritur.

1 *Cum tu*] Ejusdem ingenii Epigramma vide 18. lib. 2. et lib. 5. Epigramm. 22. et Juven. Sat. 1. vers. 117. *Laurigeris, &c.*] Qui geris consulatum, quem tibi ineunti et annum aperienti præferuntur fasces laureati. *Intras*] Aperis, inchoas. Claudian. 'Jamque

novum Fastis aperit felicibus annum,' &c.

4 *Plebe Numæ, &c.*] Plebe tenui et paupere, cujusmodi ipse fuit Numa.

5 *Respiciat*] Alii, *respiciet*. Juven. Satyr. 3. vers. 184. *Dominum, regemque*] Patronum, quos reges et dominos vocabat, ut supra sæpe.

6 *Hoc tu, &c.*] Egone te patronum salutabo, qui ipse alios salutas multo blandius quam ego te?

8 *Per medium, &c.*] Sed et ipse alios præcedis, anteambulo comesque; Epigrammate 36. lib. 3. vers. 4.

9 *Sæpius, &c.*] Quod attendentis, faventis, applaudentisque signum est.

10 *Pariter, &c.*] Applaudis: vel, a facie jactas manus, quasi per admirationem. Juven. Sat. 3. vers. 106.

12 *Divisit nostras, &c.*] Æque sumus clientes; vos purpurati tantum distincti estis a nobis togatis. Vel, vos purpurati clientes exclusistis nos togatos ab officio clientum. Turneb. 30. lib. 30. Purpura enim insigne Romanorum magistratuum. *Dimisit* Gruterus eo modo interpretatur: Jussit esse feriatas, inutiles reddidit: tanquam si dimitterentur tali facto, non secus quam symbolo quodam dimittebatur aut Concio, aut Senatus. Sic et Noster lib. 1. Epigr. 78. 'Dimisitque animam nobiliore rogo:' lib. 2. Epigr. 16. 'Dimitte Machaonas omnes.'

Epig. xi. In parcum amicum; sese tamen Pyladem et Theseum jactare ausum. Poëta veros ait amicos, non qui aliquid donent, sed qui πάντα κοινὰ habeant.

1 *Thesea, Perithoumque*] Nobile amicorum par.

3 *Pyladi, &c.*] Vel infimo servitii munere defungi, ut præstare matulam, vel porcos pascere.

4 *Porcos pascere Perithoi*] Forte, quod in glandiferis Pindi sylvis degebat Perithoüs.

6 *Et lotam, ut multum*] Quærit Gruterus, utrum apud fullonem, an vero tinctorem? Respondet Scriverius: 'Lotam togam' dixit, ut alibi: 'Et lotam niveó togam Galeso:' quia sæpius lana flumine lavatur. Hoc nihil est dicere. Etenim aliter toga niveo Galeso lota, aliter dicitur terque quaterque lota. Illa lib. 2. Epigr. 43. et lib. 4. Epigr. 28. est facta e lana Tarentina: ut lib. 8. Ep. 27. 'Bætis in Hesperia te quoque lavit ove.' Alloquitur togam Partheniánam. Galesus ad Tarentum, ut Bætis in Hispania, oves, et sic in ovibus lanam, in lànis futuram togam laverunt. At 'lota terque quaterque' est, apud fullonem sordibus purgata et interpolata, quod viliorem facit. Ut apud Petronium: 'Vestimenta Tyria sine dubio, sed jam semel lota.' *Gronovius*. *Et lotam*] Et togam non usque adeo tritam, non ultra ter quaterve lotam. Salmasius legit *Et lotam, ut minimum, &c.* Obsoletam et diu habitam intelligit, utpote quæ ter ad fullonem sit missa maculis eluendis. Tria nempe fullonis propria sunt in poliendis vestimentis: primum τὸ πλύνειν, lavare, tergere nitro, creta cimolia, et similibus. *Ut multum, &c.*] Ex persona Poëtæ interpositum, indignantis togam imputatam, quasi magna illa res siet.

7 *Nil unquam, &c.*] Quippe qui omnia cum Pylade communicavit. Quod quia tu non facis, sed multa negas, non es verus amicus.

Epig. xii. Vovet secessum Domitio felicem, et reditum. Æmiliæ urbs dicitur Apollinea, vel a liberalioribus disciplinis, vel ob templum Apollinis. *Rad.*

1 *Æmiliæ gentes*] De hoc loco vide Not. ad Liv. lib. xxix. 2. ubi, quod operæ peccaverunt, corriges ex erratis. *Gron.* *Æmiliæ gentes*] Epigr. 4. lib. 3. vers. 2. *Apollineas Vercellas*] Oppidum Insubrium, ubi Apollo colitur. Vide Ph. Cluverium lib. 1. Ital. Antiq. cap. 23.

2 *Phaëtontei Padi*] Padus, Erida-

nus Græcis; in quem Phaëton curru Solis excussus cecidit. Epigr. 25. lib. 4. vers. 2. *Qui petis*] Videtur legendum, *quæ petis.* Non enim placet: *Domiti, qui petis Æmiliæ gentes et Vercellas et Circumpadana, ne vivam, nisi te libenter permitto:* quam: *Ne vivam, Domiti, nisi te libenter permitto regionem Æmiliæ et Vercellas et in Pado circumjecta, quæ petis.* Omittit autem præpositionem, ut Virgilius: 'Devenere locos.' Vide quæ ad Livii l. 29. c. 2. diximus. *Gronovius.*

3 *Ne vivam*] Formula jurandi, priscis usitata.

5 *Sed desiderium, &c.*] Sed desiderio nostri tu præfers unius æstatis rusticationem, qua tui colorandi et animi relaxandi causa ab urbanis curis secedis.

7 *I precor, &c.*] Vade itaque, insolationi vaca: qua utebantur Veteres ad figendam valetudinis causa, et colorandam nitoris gratia cutim.

8 *Quam formosus eris, &c.*] Quam pulchre coloratus peregre redibis!

9 *Albis, &c.*] Σκιατρόφοις, ab umbra urbana pallidis: sole non coloratis. Vide Epigramma 56. libro 1. vers. 14.

10 *Libabitque tuas, &c.*] Osculo excipiet. Sic Virg. 'Oscula libavit natæ, dehinc talia fatur.' *Pallida turba*] Ob vigilias, officia, et servitutem urbanam.

11 *Rapiet colorem*] Candidum reddet.

12 *Niliaco, &c.*] Ægyptii vero fusci.

Epig. xiii. Tuccam, opulentum et felicem, eo infelicem prædicat, quod suam felicitatem ignoret: quod multis usu venit; ut tum primum se beatos agnoscant, quum beatitudinis jacturam fecere.

1 *Cum cathedralicios, &c.*] Cum habeas tecum in rheda vel curru, quoties iter facis, pueros delicatos, teneros, effœminatos, mollitie non cedentes fœminis, quarum proprie est cathedra; Turnebus libro 20. cap. 3. et 30. Symphoniacos, forte.

2 *Et Libys, &c.*] Et tibi, pro more lautiorum, præcurrant equites Numidæ. Reges enim et potentiores præcursores illos habebant, cum iter aliquod ingrederentur. Cursores simpliciter dicuntur, cum præcursores revera sint. Senec. Epist. 114. 'Omnes sic jam peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitatus, ut agmen cursorum antecedat.' Turneb. lib. 24. cap. 6.

3 *Strataque, &c.*] Et tibi, ad multas tuas thermas et balneas, multa extruantur triclinia, diætæ, cœnationes. *Baias*] Balneas, quibus celebres sunt Baiæ.

4 *Et Thetis, &c.*] Et ampla balnea, quæ et maria dicebantur et piscinæ, unguentis infusis (qui Veterum luxus) palleant.

5 *Setini rumpant, &c.*] Optima vina e Setia frangant, dum miscentur; vel calore rumpant pocula tua crystallina. *Trientes*] Calices 4. cyathorum. Epigram. 28. lib. 1. vers. 2.

6 *Venus*] Quæ in olorina cubat: nam olores illi sacri.

7 *Ad nocturna jaces, &c.*] Vide 5. Satyræ Persii versum 165. et quæ nos ad illum.

9 *Urere nec miserum*] Cum sis tam beatus et felix, cruciaris tamen quod nequeas esse adulter.

10 *Bene est*] Ex rerum affluentia nascitur tibi vitiosa miseria. Et sane tibi male est, quia nimis bene est, quod non intelligis. Nam ἔρως est τῶν σχολαζόντων ἀσχολία: adde καὶ τῶν ἐχόντων. 'Bene est,' elegantissime; ἔχεις εὐδαιμόνως. Sed et locutio convivalis honestissima. Horat. Sat. 2. lib. 2. 'Bene erat, non piscibus Urbe petitis, Sed pullo atque hædo.'

Epig. xiv. 6 *Cum tua Niliacus, &c.*] Cum colonus tuus in Ægypto multos tibi aret fundos.

8 *Argenti, &c.*] Sic Palatinus. Vulg. *Argenti quando missa selibra mihi est?*

10 *Quam quod, &c.*] Animam impendere, sive, ut ait ille, aliquid ani-

mæ amittere in honorem amici: honeste parum, at satis familiariter, et pro comitate suilla: ubi arctioris amicitiæ argumentum habetur, mutuis se officiis comitari ac deducere ad sellas Patroclianas, et dulcissimos conferre sermones in Cloacinæ sacello.

Epig. xv. 1 *Dotatæ, &c.*] In ludo sagittario, quasi per errorem: vel, sauciat uxoris cor acuta amoris seu doloris sagitta, dum ipse ludit in aliis.

2 *Sed dum, &c.*] Sed dum se ludere nescire simulat. Quis neget eum scire ludere, qui sic ludit?

Epig. xvi. In vanum promissorem.

3 *Callaicis, &c.*] Quicquid auri foditur in Hispania. Gallæcia autem et Asturia Hispaniæ regiones sunt, aurifodinis quondam celebres.

5 *Divitis unda Tagi*] Auri ramentis fluens Tagus, fl. Hispaniæ.

5 *Erythræa, &c.*] Epig. 38. l. 5. vers. 4.

6 *Unica servat avis*] Phœnix. Vide Epigr. 7. lib. 5. vers. 1. et Epigr. 55. lib. 6. vers. 2.

7 *Agenoreo Tyros*] Tyrio, purpureo. Tyros enim et Sidon Agenori regna erant. *Improba cogit aëno*] Inventrix purpuræ, qua iterantur lanæ. Vestes purpureas appellat Senec. Epist. 115. 'lacernas coloris improbi.' Improbum laborem appellavit Virgilius, assiduum et iteratum: ita et vestes 'improbi coloris' dibaphas et iteratas aheno purpureo: et hoc facit Plin. lib. 9. cap. 41. 'Non est satis abstulisse gemmæ nomen amethystum; rursus absolutus inebriatur Tyrio, ut sit ex utroque nomen improbum, simulque luxuria duplex.' Lib. 14. Epigr. 154.

8 *Quomodo das*] Promissis sc.

Epig. xvii. Macer, occupatus in via Appia sternenda, legebat Geometras, et subinde Martialis Epigrammata, quæ ad Saturnalia exspectabat, intermissa vero petebat. Respondet Poëta: Si legeris mea, negliges tua, viam sc. Appiam. *Raderus.*

1 *Saturnalitio, &c.*] Carmina mea, quæ per Macri in via Appia sternenda, cui præficiebatur ab Imperatore, occupationes intermissa sunt a me in Saturnalibus, exigit Macer tanquam tributum statum et annuum.

5 *Mensorum, &c.*] Geometrarum libris Geometricis, ut rationem viæ sternendæ et muniendæ percipiat.

6 *Quid facies, &c.*] Negligeris scilicet meis nugis posthabita.

Epig. xviii. Coli volunt a clientibus patroni, et nolunt colere domis clientes. Talem patronum esse ait Maximum.

2 *Spondet, &c.*] Pro clientibus. *Credere*] Mutuum dare.

3 *Turba*] Clientum. *Sterilem*] Unde nihil fructus.

4 *Fatuæ togæ*] Insipientes, qui gratis serviant, Togati clientes! Metonymice.

Epig. xix. Alloquitur Musam; mandat, ut domum Plinii in Exquiliis quærat, adeatque reverenter. Tum et Plinium laudat ab eloquentia, quam cum Cicerone contendit.

1 *Nec dictum satis, &c.*] Super rumore defuncti Martialis, in Epistola ult. lib. 3. ad Priscum, gratatur Plinius, laudat et bene precatur Poëtæ de hoc Epigr. cujus partem ibi referens, 'Alloquitur Musam,' inquit de Martiali, 'mandat, ut domum meam Exquiliis quærat, adeatque reverenter,' &c.

2 *Sed non, &c.*] Non tamen omnino inelegantem.

3 *Thalia*] Musa carminis mei jocosi præses. Epigramm. 8. lib. 4. vers. 12. et Epigr. 16. lib. 7. vers. 4.

4 *Brevis est labor, &c.*] Non est, inquit, longa ad domum Plinii via, quæ statim est post superatam Suburam.

5 *Altum vincere, &c.*] Ascendere per declivem collem e Suburra (de quo vico Epigr. 85. lib. 1. vers. 6.) Esquilias.

6 *Orphea, &c.*] In domus Plinii fastigio effictum. Plin. Histor. lib. 35. cap. 8.

7 *Lubricum theatri*] Stillicidio, vel aspersionibus theatri.

8 *Avemque regis*] Aquilam, illam forte de qua Epigr. 56. lib. 5. In templorum atque ædium nobiliorum fastigiis apponebatur aquila, minorum vero, coronis. Epigr. 1. hujus libri.

9 *Phryga pertulit Tonanti*] Ganymeden: dicto Epigr. 65. lib. 5.

10 *Pedonis*] Albinovani, poëtæ, cujus domus fastigio insidet aquila minor priore illa Ganymedem rapiente.

12 *Non tuo*] Alio quam quod jocosis Carminibus convenit. Vide Ep. 8. lib. 4. vers. 11. *Disertum*] Plinii Sec. oratoris diserti.

13 *Ebria janeam, &c.*] Lasciva, petulans, intempestiva.

14 *Tetricæ Minervæ*] Studiis severis et gravioribus.

15 *Centum studet, &c.*] Foro et causis c. viralibus. Epigr. 88. lib. 6. vers. 5. et Epigr. 62. lib. 7. vers. 7. et Plinii Epist. passim.

17 *Arpinis quoque, &c.*] M. Tullii Cic. Arpinatis: quem sibi ubique imitandum proposuisse Plinius confitetur.

19 *Hæc hora est tua, &c.*] Nona hora aut decima, Epigr. 8. lib. 4. vers. 11. et 12. inter pocula, rosas, unguenta.

20 *Cum regnat rosa*] Coronati enim potabant. *Cum madent*] Delibuti unguentis.

21 *Tunc me vel, &c.*] Namque hac hora vel rigidi Catones deposita gravitate calent mero.

Epig. xx. Paulatim de patria cogitat poëta, quod Trajano parum gratus esset, ob adulationes, credo, Domitiani: vel quia, ut Dio scribit, bonarum artium esset prorsus ignarus. Hic tamen Poëta se in gratiam Manii reversurum ait. *Rad.*

1 *Ducit ad auriferam, &c.*] Cur redire velim in patriam meam, visurus Hispaniam aurifodinis celebrem, et Salonem, Epigr. 50. lib. 1. vers. 12. tu mihi causa es, o Mani, &c.

2 *Pendula, &c.*] Bilbilim in edito sitam.

3 *Simplicibus annis*] Simplices anni primæ ætatis.

4 *Et prætextata, &c.*] Usque a pueris, qui prætextam gerunt, amicitia culta.

5 *Tu facis*] Ut redire cupiam.

7 *Tecum ego vel, &c.*] Tecum vel in arenosis Africæ desertis, vel inhospitali Scythia degerem. *Mapalia*] Agrestium casæ culmo tectæ. *Pœni*] Agri Carthaginensis: hic pro tota Africa.

10 *In quocunque loco, &c.*] Omnis nobis locus pro Roma erit.

Epig. xxi. Sextum, aut, ut alii scribunt, Crispum, obscuritatem affectantem irridet, quod sane vitium multi hodie in laude ponunt, qui κακόζηλοι et antiquarii videri volunt. *Rad.*

1 *Modestus*] Grammaticus, cujus meminit Tranquillus et A. Gell. et Macrobius.

2 *Claranus, &c.*] Grammaticus, cujus meminerunt Seneca Epist. 66. et Ausonius Epist. ad Ursul.

3 *Sed Apolline libris*] Sed divinatore Œdipo aliquo, Sibylla, imo ipso Apolline, qui, velut Deus, possit animi tui cogitata dispicere. Sic Adag. 'Ne Apollo quidem intelligit:' de re vehementer obscura.

4 *Cinna Marone fuit*] Poëta, autor egregii quidem laudatique operis, sed obscuri; et, quo nec se scribere satis digna, per modestiam profitetur Virgilius, Ecloga 9.

5 *Sic tua laudentur, &c.*] Propter obscuritatem et intricatas tenebras.

6 *Et sine Grammaticis*] Absque ope Grammaticorum interpretum. Quotus tamen quisque Grammati-

corum, immo Criticorum, aut (quos M. Cato dixit Mortuaria Glossaria) Philosophorum hæc intelligit?

EPIG. XXII. 3 *Basiare te nolo*] Epigr. 33. lib. 2. et lib. 7. Epigr. 66. Ne te salutem.

EPIG. XXIII. De hoc eodem dictum libro 9. Epigramm. 101. ubi patriam et studia ejus intelliges: hic jam agit de ætate et felicitate Antonii.

2 *Quindecies actas, &c.*] Annos LX. ex computatione Chronologorum, quibus Olympias est quatuor annorum spatium; annos LXXV. ex ratione poëtarum, qui Olympiada pro quinquennio seu lustro usurpant. *Primus*] Cognomen Antonii, ut infra Epigr. 32. et 101. lib. 9.

3 *Tutos respicit annos*] Extra fortunæ aleam positos: in quos fortuna jus perdidit.

4 *Nec metuit*] Nec metuit mortem.

6 *Nulla subit*] Succurrit, id est, in mentem venit. Tacitus lib. 3. Histor. 'Subit recordatio, illos esse, qui nuper Bedriaci victoriæ temperassent.' *Gronov.*

7 *Ampliat, &c.*] Bis vixit, qui ad senectam bene vixit; præteritæ enim vitæ grata recordatio præsentem vitam alit, et facit jucundiorem.

8 *Vita priore frui*] Jucunda bene actæ vitæ recordatione.

EPIG. XXIV. In celebrando suo natali, annos præteritos numerat 57. et futuros optat 18.

1 *Martiæ Calendæ*] In quibus et ab ipsis puellis mittuntur mihi munera. Epigr. 92. lib. 9. vers. 15. et Epigr. 85. lib. 5. vers. 11. Natalis item celebrari solebat missis muneribus: Epigramm. 64. lib. 8. et Epigr. 87. lib. 10.

4 *Quinquagesima liba, &c.*] Jam quinquagesimum septimum natalem meum celebro libis et thuris acerra. Vel, o Martiæ Calendæ, vestris aris jam quinquagesima liba et septimam acerram addimus: sive jam agitavi natalem meum, genioque natali meo sacrificavi quinquagies septies.

5 *Focis*] Aris. *Acerram*] Vas thuriferum.

9 *Tribus areis*] Tribus vitæ curriculis, pueritia, juventa, et senecta: nam decrepitam ætatem sibi non exoptat. Area in Circo spacium est curriculi: 25. missuum est unius diei area. Missus trium arearum conficiunt numerum annorum, quos sibi vovet Poëta. Pet. Scriver. explosa lectione *tribus aureis*, cum recepta expositione aurei Rom. æstimati 25. denariis, Jo. Meursii Mantissa, cap. 19. Raderus legendum censet *aureis*. Petit enim Poëta, ut ad annos septem supra quinquaginta sibi adjiciantur decem et octo, qui, prioribus adjecti, recte efficiunt tres aureos Romanos, hoc est, septuaginta quinque denarios. Triplica enim vicenos quinos denarios, septuagenos quinos colliges: hanc sibi auream ætatem optat Poëta. Vide et Turneb. lib. 30. cap. 30.

10 *Elysiæ puellæ*] Proserpinæ. *Petam*] Moriar.

11 *Post hæc tempora*] Nos quoque invenimus in scripto: *Post hunc nec horas*. Unde Gruterus elegantissime et verissime, *Post hunc Nestora*. Quod miror Scriverio spretum. Significat, Post hoc ævi Nestorei spatium. Sic Juv. Sat. 12. 'Vivat Pacuvius vel Nestora totum:' id est, eam ætatem, quam Nestor. Martialis lib. 11. Epigr. 12. 'Qui Mentora frangis,' id est, Mentoreum toreuma. Post istas tres areas, tria quasi secula Nestorea, nec diem, inquit, rogabo. Eodem pertinet, quod est Epigramm. 48. 'Immodico sexta Nerone calet:' pro thermis Neronianis. *Gronovius.* *Post hæc tempora, &c.*] Palat. opt. *Post hunc nec horam nec diem rogabo*. Hinc Gruterus colligit legendum: *Post hunc Nestora nec diem rogabo;* hoc

est: Ubi tribus illis aureis, non secus ac tribus ætatibus, quasi Nestor factus fuero, ne dieculam quidem amplius desiderarim vel voto.

Epig. xxv. Lib. 8. Epigr. 30. descripsit spectaculum Scævolæ in arena datum; hoc loco, quod ibi laudavit, hic elevat; fortioremque fuisse affirmat, si imperanti dixisset, 'Non facio:' tum enim non manus, sed totum corpus fuisset ustulatum et concrematum. *Rad.*

1 *Matutina super, &c.*] Mane pugnabant damnati cum bestiis; post meridiem qui ex bestiariis supererant, inter se. Lips. 3. Saturn. c. 15. Senec. Epist. 7. *Spectatus arena*] Vide hoc spectaculum, Epigr. 30. lib. 8.

4 *Abderitanæ, &c.*] Stolidus es, 'Vervecum in patria crassoque sub aëre natus,' ut ait Juvenal. Sat. 10. vers. 52. ad quem vide quæ nos.

5 *Nam cum dicatur, &c.*] Nam, si damnato huic daretur conditio, ut repræsentando Mucii manum exustam (de quo Epigr. 22. lib. 1. et lib. 8. Epigr. 30.) redimeret supplicium tunicæ molestæ, in qua pice, resina, bitumine, cæterisque ignium alimentis illita ardendum illi fuerat: minus fortiter facit (saltem audacter minus) parte, quam toto corpore exusto. Majoris ergo est fortitudinis dicere, Nolo, quam urere dextram. Uris enim manum, ne totus vivens vidensque comburaris.

Epig. xxvi. Deflet mortem Vari centurionis in Ægypto defuncti.

1 *Vare, Parætonias, &c.*] Vare, qui modo in Ægypto (Parætonium autem Ægypti urbs) gessisti Rom. tribunatum: cujus insigne est vitis, quam gestabat tribunus ad castigandos milites.

2 *Centum, &c.*] Centurio. Romuli instituto, legio, quæ constabat 3. millibus, distributa est in 30. centurias, quibus singulis singuli præerant centuriones; postea tamen mutato numero militum, manipulorum, et centuriarum in legione, 60. militibus præerat centurio, qui primitus 100.

3 *Ausonio Quirino*] Romæ in Italia, quam condidit Quirinus, id est, Romulus: vel, Romanis frustra prom. *Frustra*] Namque mortuus es in Ægypto. *Promisse*] Umbra prom. id est, tu promiseras, nos expectabamus reditum.

4 *Hospita*] Peregrina et exul umbra. *Lagei litoris*] Ægyptii: a Lago, patre Ptolomæi Maced.

5 *Spargere non licuit, &c.*] Sic Epigramm. 35. lib. 6. vers. 12.

8 *Fallax Nile, &c.*] Ægypte, quæ negabas Varo reditum, mihi funeris curam. *Farnab.* Non negabit saltem, nec potest, quo minus æterno te carmine fleam. Et munus hoc erit nobilius larymis, quia æternas continet lacrymas lacrymabile hoc carmen.

Epig. xxvii. Diodorum aut obscurum aut spurium dicit; qui tamen arte sua ad magnas opes venerat, gratus quondam Vespasiano. *Rader.*

2 *Rarus non, &c.*] Non rarus, id est, frequens.

3 *Tricenos largitur, &c.*] Triplicem sportulam.

4 *Nemo tamen, &c.*] Hoc faciunt allecti tua sportula, vel in gratiam Imperatoris, cui tu gratus, ut quondam Vespasiano: nemo tamen eorum est qui non te pro ignobili habeat, obscuro, terræque filio. Seneca in Apocolocyinthosi: 'Nemo enim illum unquam natum putavit.'

Epig. xxviii. Laudat Janum et forum transitorium Nervæ; Jani enim templum quatuor portarum in transitorio foro fuisse Servius ostendit, et Jani olim Transitiones dictæ, quod passim transeuntibus paterent. *Rad.*

2 *Publica quem, &c.*] Epigram. 2. vers. 1. et Epigr. 8. vers. 1. lib. 8. Sic Ovid. 1. Fast. 'Me penes est unum vasti custodia mundi, Et jus vertendi cardinis omne meum est.'

Publica quem] Causam addit Festus; Jano primum fuisse supplicatum, quasi parenti, a quo rerum omnium factum putabant principium. Quod et Ovid. 1. Fast. testatur: ‘Ut possis aditum per me qui limina servo Ad quoscunque voles, inquit, habere Deos.’

3 *Pervius exiguos, &c.*] Prius habuisti sacellum in foro Transitorio dicto; vel, quod per id in alia esset transitus, utpote situm inter Capitolium et collem Quirinalem; vel, a quatuor transitionibus ad 4. portas Jani templi. Servius testatur, Numam Janum geminum ædificasse, circa imum Argiletum, juxta theatrum Marcelli; cujus portæ duæ, quas legitimum erat aperire, cum bellum esset; in pace vero claudi: ut apertis, in armis esse civitatem: clausis vero, pacatos circum omnes significarent.

5 *Cæsareis cinguntur, &c.*] Quibus ornatur templum tuum a Domitiano, Nerva, Trajano. *Donis*] Statuis, colossis, pedestribus vel equestribus, DD. Imperatoribus locatis mirifice fuit illustratum. Vide Lipsium in Admirandis suis lib. 3. cap. 7.

6 *Tot numeras, &c.*] Nempe, quatuor; vetus Romanum, Julium, Augustum, Transitorium. *Quot ora geris*] Epigr. 2. lib. 8. vers. 3.

8 *Ferrea perpetua, &c.*] Præsta pacem æternam: cujus signum Janus clausus; ut apertus, belli: Epigram. 66. lib. 8. vers. 11.

Epig. xxix. 1 *Saturni, &c.*] In Saturnalibus. Epigr. 46. l. 4. vers. 1. et Epig. 84. l. 5. vers. 11.

3 *Dictis a Marte Calendis*] Qui Veneris natalis, quo munera mittuntur fœminis ab amatoribus. Epigr. 91. lib. 9. vers. 15. et Epigr. 84. lib. 5. vers. 11. Qui idem mihi natalis, quo mihi mitti solent munera; Epigr. 24. supra.

4 *De nostra prasina, &c.*] De toga, quam mihi mittere solebas, emisti amicæ tuæ viridem vestem cœnatoriam. Epigr. 46. lib. 2. vers. 4.

6 *Muneribus fulvis, &c.*] Ita alis dominam meis sumptibus; meo certe damno; dum, quæ me capere oportuit, illa intercipit.

Epig. xxx. Laudat Apollinaris prætorium Formianum, illudque tam graphice describit, ut nec Formiæ sint tam formosæ et amænæ, quam hoc Epigramma: quod ut capias facilius, ipsas Formias adumbrabimus, ex melioris notæ scriptoribus. Formiæ, Latii oppidum, prius Hormiæ dictum, a Laconibus conditum, nomen a commoditate portus, ut auctor est Strabo, accepit. Fuit ad viam Appiam, loco Molæ propinquo, si verus Leander in descriptione Latii. Læstrigonum sedem fuisse Cic. lib. 2. ad Attic. Epistol. 13. et Solinus affirmant; ubi olim Antiphates, rex Læstrigonum, imperitavit. *Rad.*

1 *Formiæ litus*] Maritima Campaniæ urbs, ubi villam seu prætorium habuit Apollinaris: ad quem Epigr. 87. lib. 4. et Epigr. 26. lib. 7. Quasi dicat: O Formiæ, temperato cæli loco sitæ, Apollinari rusticanti estis gratissimæ.

2 *Cum severi, &c.*] Cum se recipit ex urbis Romanæ occupationibus et negotiis.

5 *Non ille, &c.*] Temperato cœlo et amœnitati Formiarum non præfert Tibur, pudicæ suæ uxoris solum natale seu villam: non Tusc. Algidos recessus, Præneste nec Anxur. *Sanctæ uxoris*] Pudicæ. Dicamne uxorem Tiburtinam, an agrum habuisse Tiburtinum, an utrumque? Uxoris, credo, villa Tibure fuit. *Rad.*

7 *Præneste*] Latii oppidum, in prospectu urbis; ut et Tusculum et Tibur. *Antium*] Urbs etiam Latii, centum octoginta octo stadiis ab Urbe: nobilis fuit oraculo Fortunæ, de quo Horat. lib. 1. Od. 35. ‘O Diva, gratum quæ regis Antium.’

8 *Non blanda Circe, &c.*] Præ Formiis non desiderat Circæum promon-

torium, Caietam Trojanis conditam, Virgil. 7. et Mart. 13. Epigr. 82. Maricam, Lirin: de quibus vide Geographos et Leandrum in primis.

10 *Nec in Lucrina, &c.*] Nec lacum Lucrinum in Campania, cujus aqua, ut et Baiarum, æque delicata et mollis, ac Salmacis in Caria, cujus fons effœminare viros dicitur a poëtis. Ovid. 5. Metam. Auson. Epigr. 68. et 92. Anthol. lib. 1. cap. 17.

11 *Hic summa*] Hactenus Formianum contulit cum aliis locorum amœnitatibus, prætulitque cunctis: nunc ipsum locum describit. *Thetis*] Æquor.

12 *Nec languet æquor, &c.*] Nec tamen stagnat, sed leni aura portat naviculas.

13 *Pictam phaselon*] Gyraldus, doctore Nonio, phaselum ait navigium esse Campanum. Sunt qui putent sic dici a leguminis specie. Sunt qui a Phaselide loco deduci opinentur. Virg. 'Et circum pictis vehitur sua rura phaselis.'

15 *Mota salubre, &c.*] Æque lenis est Formiani sinus aura, atque illa quam sibi faciunt puellæ per æstatem agitantes aëra, mota veste vel flabello: Epistol. 23. Brodæus flabellum ex pavoninis pinnis purpureis confectum intelligit: Miscel. lib. 10. cap. 22.

16 *Seta*] Linea piscatoria. *Longo*] Longe.

18 *Spectatus, &c.*] Per aquam pellucidam. *Alte*] Alte sublatus lineam curvabat pondere, quo magnitudo piscis ostenditur.

19 *Si quando, &c.*] Si quando mare ventis tollatur, mensa minime solicita est de piscibus, ut quæ suo penu e suo regno, suis piscinis satis sit instructa. *Æoli regnum*] Ventos, procellas.

21 *Piscina*] Piscinas passim habebant in villis suis suburbanis. *Vernas*] In suis natos piscinis, seu domesticos.

22 *Natat ad, &c.*] Sic Epigr. 30. lib. 4. vers. 6.

23 *Nomenculator, &c.*] Qui pisces nominatim citet evocetque: non secus ac nomenclatores solebant in foro et campo Martio citare reos convivasque, et suggerere nomina civium dominis suis in ambitu et petitione magistratus salutandorum. 'Nomenculator;' sic scripserunt antiqui: ut et 'tempulum,' pro, templum, &c. 'Mugil,' seu capito, Gr. γόμφος. All. *Grosskoff*. Belg. *Harder*. Gall. *Mulet*.

24 *Senes multi*] In piscinis consenescentes; tales enim animi potius, quam mensæ gratia alebant. Belg. *Barbeel.*

25 *Permittit*] Per occupationes et curas urbanas.

26 *Quot Formianos imputat dies*] Farnabius explicat: Quot dies, quos jucunde agere liceret Formiis, possunt imputari quasi perditi urbanis curis? Non hic sensus Martialis. Dicit enim: Quam paucos dies Formiis, vel ut Formiis, agendos concedit? 'Imputare nobis' apud Senecam, Suetonium, et horum temporum auctores dicitur, quod quisquam beneficii nobis tribuit et concessit, quasi expensum ferre, in rationibus adscribere: et inde venditare: 'Fructus amicitiæ magnæ cibus: imputat hunc rex.' Noster lib. 12. 48. 'Imputet ipse Deus nectar mihi.' Pro beneficio venditet. Sic 'annus imputat nobis dies jucundos,' quos, tempore anni ita ferente et concedente, jucunde egimus. *Gronov.* Formiani ergo dies, jucundi et soluti cura urbana.

28 *O janitores*] Si sane omnes in hoc Mss. conspirant, vicerit. Alioqui non facile spernerem, quod antehac edebatur, *vinitores*. Nam, quod ait Gruterus, se nescire quid hic faciat 'vinitores,' ubi nulla mentio vinearum, nulla vindemiæ; possum idem dicere adversus alterum: nulla hic mentio januæ. Sed, aiunt, *janitores* in villis et prætoriis fuisse, nulla

dubitatio est. Nec minus credibile Formianum non fuisse sine vinea. Horatius: 'Mea nec Falernæ Temperant vites, neque Formiani Pocula colles.' Et alibi: 'Nec Læstrygonia Bacchus in amphora Languescit mihi.' *Gronov. Janitores*] Aliis, *vinitores:* sed nulla hic mentio vineæ. *Janitores* autem etiam in villis et prætoriis fuisse, nulla dubitatio est; ut servi atrienses.

29 *Dominis parantur ista, &c.*] Domini raro, furtim, et per otium, civicis quasi emissi vinculis, has voluptates carpunt: vos, o villici, semper, libere, et ad satietatem iis fruimini.

Epig. xxxi. In gulosum et ganeonem hoc scriptum, quo notat in Calliodoro luxum et gulam Romanorum.

1 *Addixti, &c.*] Vendidisti. Suet. in Cæs. 'Nummo addixit,' id est, venum dedit. Et addicti vocabantur homines obærati, qui et nexi dicuntur, qui L. 12. tabularum ob æs alienum creditoribus in temporariam servitutem addicebantur, quos Græci ἀγωγίμους, id est καταδεδικασμένους dixerunt, quos creditori ducere domum a prætore permittebatur. *Raderus. Here*] Heri. Epigramm. 44. lib. 1. vers. 1. *Trecentis*] Alii *ducentis*, quadraginta scil. florenis.

2 *Semel*] Ex pretio servi venundati.

4 *Cœnæ pompa, &c.*] Cœnæ 3. sunt partes; antecœna, cœnæ caput seu pompa, et secundæ mensæ seu bellaria.

5 *Exclamare libet*] Epiphonema a rei indignitate. *Non est hic*] Hoc in eos convenit, qui tributa populi vectigaliaque in luxum et pompam absumunt. *Rad.*

Epig. xxxii. Nobilitavit hoc Epigrammate Antonium illum Tolosanum; et corporis effigiem et animi virtutes expressit.

4 *Primus*] Cognomen; M. Antonius Primus. Supra Epigr. 23.

5 *Ars utinam mores, &c.*] 'Quod si oculis facies honesti cerneretur, mirificos sui amores excitaret:' Plato. Spectabile hoc et imitabile picturam laudandi exemplar.

Epig. xxxiii. Ut suorum Carminum patronum invocat Paulum lib. 7. Epigr. 72. sic rogat hic Munatium, vel, ut alii legunt, Numacium, ut infames versus, suo nomine vulgatos, suos esse neget. *Rad.*

1 *Simplicior*] Sabinos vocat simplices, id est, rectos, candidos. *Sabinis*] A quibus per ludorum speciem circumventis, Romani fœminas rapuerunt.

2 *Cecropium senem*] Socratem, qui Juvenali 'senex vicinus Hymetto.' Alii Epicurum intelligunt.

3 *Sic tibi consoceri, &c.*] Haud dubie *consoceri* recte restituit Gruterus. Alterum, quicquid explicetur, ineptum est. Sed nec illud, in ædibus generi et soceri, &c. Nihil hic de ædibus utriusve. 'Consoceri claros retinere Penates' est, consoceri tui, nobilis viri, retinere affinitatem et necessitudinem, matrimonio natæ tuæ cum filio ejus, nec alterius aut utrorumque morte, dum tu vives, nec unquam inter ipsos per divortium dirempto. Suetonius de Julio post mortem filiæ ejus: 'Ad retinendam autem Pompeii necessitudinem ac voluntatem, Octaviam sororis suæ neptem, quæ C. Marcello nupta erat, conditione ei detulit, sibique filiam ejus in matrimonium petit.' *Gronovius. Sic tibi cum soceri, &c.*] Sic tibi casta Venus det retinere claros Penates soceri cum perpetua face natæ, uxoris scilicet tuæ. Alii leg. *consoceri claros:* recte. Hoc est: Venus tibi connubium natæ tuæ, cum consoceri filio initum, in ædibus generi et soceri, æternum firmet, ut concordes gener et nurus, consocerique simul vivatis. Consocer est, quorum alter filium alterius filiæ in matrimonium dedit. *Rad.*

5 *Ut tu, &c.*] Ut tu, &c. a nobis

abligas, id est, me asseras: ut Epigr. 72. et 12. lib. 7. *Æruginæ verœ*] Maledicentia, livore, quem Epigr. 72. lib. 7. dixerat, 'atrum venenum.' Vide Turneb. lib. 20. cap. 20. qui notat, invidiam animi vitium esse, quale rubigo est ferri et ærugo: ut enim illa ferrum et æs exedit, ita invidia cor exedit, et se ipsam corrodit. Horat. illam æruginem 'nigræ loliginis succum' appellavit.

8 *Qui legitur*] Cui fama favet et lector, hoc est, qui legitur.

9 *Hunc servare, &c.*] Epigr. ad lib. 1. Epist. et Epigramm. 2. lib. 8. vers. 20.

Epig. xxxiv. Jus patronorum a Trajano Romanis redditum laudat Martialis.

1 *Di tibi dent*] Solennis formula bene precandi.

2 *Et rata*] Ratum imperium, quod Dii contulere, firment.

3 *Qui sua restituis, &c.*] Qui restituis patronis jus patronatus in libertos suos, quos Domitianus militibus æquarat. Vide Plin. jun. lib. 10. Epist. 11.

4 *Exul non erit ille suis*] Jure suo spoliatus tanquam proscriptus et exul. Proscribebantur vero patroni, cum illis jus patronatus eriperetur, ut ex libertorum bonis semissem ne acciperent: ita improprie vocat hic exulem. De clientibus et patronis hic non ago; alia enim sunt jura patronorum in clientes, alia in libertos: non omnis cliens libertus, omnis tamen libertus cliens. *Rad.*

5 *Dignus es, &c.*] Certe dignus es integram inire laudem ex integro cive Romano pristinæ suæ dignitati restituto. Legend. hic censet Scaliger *tortum:* nam de torquendis ex accusatione libertorum aut servorum dominis intelligit; quod quum liceret tempore Domitiani, Nerva Imperator sustulit. *Clientem*] Civem Roman.

6 *Ut liceat tantum, &c.*] Scriverius: *Et* (*liceat tantum vera probare*) *potes.* Hoc est: Dignus es ut possis; et potes: dummodo liceat seu possit probare exul se esse patronum. *Rad.*

Epig. xxxv. Poëtriam laudat Sulpitiam, quæ, Martiali æqualis, scripsit Poëmata de amore conjugum, et temporibus Domitiani, aliaque nonnulla. Est infra ad Galenum ejusdem mentio. *Rad.*

1 *Sulpiciam, &c.*] Poëtriam, Martiali coævam: cujus meminit Sidonius Carm. 9.

5 *Non hæc*] Non scribit insanos Medeæ amores: vel non excusat Medeæ scelera: sic Juven. 'Perituræ ignoscit Elisæ,' Satyr. 6. vers. 436. *Colchides, &c.*] Vide Mythologos et Epigr. supra.

7 *Nec fuisse credit*] Nec ipsa credit, nec aliis credendas ingerit has fab.

8 *Castos, &c.*] De amore conjugum.

11 *Nullam nequiorem*] Si mores Sulpitiæ spectes, nullam dices pudiciorem: si versus, nullam nequiorem; scripsit enim amores, sed conjugum.

12 *Egeriæ jocos fuisse*] Nymphæ, cujus colloquio et institutis se usum finxit Numa, rex Rom. II. Vide Ep. 47. lib. 6. vers. 2.

14 *Udo*] Aricino, fontibus atque aquæductibus madenti; vide Juvenal. Satyr. 3. vers. 11.

15 *Hac condiscipula, &c.*] Si Sulpitia usa fuisses magistra vel condiscipula, o Sappho.

16 *Sappho*] Poëtria, celebrata decima Musa.

18 *Durus Sulpiciam, &c.*] Qui neglexit contempsitque alias mulieres, ad amores durus, Sulpiciam tamen æque aut potius amaret.

19 *Frustra*] Heraldus post 'Frustra' punctum ponit, hoc sensu: Frustra eam amaret Phaon durus, et quem Sappho sibi conciliare non potuit. Frustra, inquam, quia Calenum virum suum, nec Jovis, nec Bacchi, nec Apollinis connubio aut societate commutare vellet. *Namque, &c.*] Neque enim Bacchi, Apollinis, ipsiusve Jo-

vis thalamos præferret thalamis conjugis sui Caleni, ad quem mox Epigramm. 38.

Epig. xxxvi. Munnæ vinum Massiliense Romam missum vituperat. Massiliense vinum fumatum lib. 13. exponitur.

1 *Improba, &c.*] Adulterantia vinum. *Fumaria cogunt*] Epigr. 82. l. 3. vers. 23. et lib. 13. Epigr. 123.

2 *Accipit ætatem, &c.*] Vina apothecis condita superponebantur fumariis, ut præcocem maturitatem a fumi tenore traherent. Horat. Od. 8. lib. 3. Columella cap. 6. l. 1. et Galen. περὶ ἀντιδοτ. Sed insaluberrima esse hæc vina testatur Plinius lib. 23. cap. 1.

4 *Toxica sæva*] Vina insaluberrima: ut jam vers. 2. Vide et Ep. 19. lib. 1. vers. 6.

6 *Setia cara suis*] Vina Setina nobilia, e Setia Campaniæ.

Epig. xxxvii. Poëta, patriam cogitans, rogat Maternum Jurisperitum et municipem, an aliquid velit mandati dare ad suos.

1 *Juris, &c.*] Jurisperite sanctissime atque disertissime.

2 *Qui regis*] Qui jus respondes advocatis et reis.

3 *Municipi, &c.*] Mihi concivi tuo et συμπατριώτῃ, meditanti patriam, et Bilbilim meam visuro (ut supra Epigr. 20.) Si quid est quod mandatum velis, mandabis nuncio.

4 *Callaicum, &c.*] Hispanum: Epigramm. 16. supra, vers. 3.

5 *An*] An forte Hispaniæ copiam præfers Italiæ inopiam? *Laurentino, &c.*] Quod distat a Roma 17. m. passuum.

6 *Ducere*] Capere. *Acos*] Pisciculos quosdam vilissimos. Græce βελόνας. Belg. *geepe.*

7 *Ad, &c.*] Quam in Hispania captos mullos, nisi trilibres sint, in mare rejicere. *Sua capticum, &c.*] Quibus vivunt, unde extrahuntur. Pisces vero saxatiles fluviatilibus meliores. Paulo ante, Epigr. 30. vers. 24. de magnitudine et pretio mulli dictum.

9 *Fatuam*] Insipidam, nullius saporis. *Summa cœnare*] Lautissima mensa. *Pelorida*] Concha flaccida et sine callo, a Peloro, Siciliæ promontorio sic dicta: vel, ut alii volunt, ἀπὸ τοῦ πηλοῦ, a cœno. Vide Horat. lib. 2. Serm. Sat. 4. vers. 32. 'Lucrina peloris.' Epigr. 11. lib. 6. vers. 4.

10 *Quosque*] Mitulos.

11 *Baianis quam, &c.*] Potius quam in Hispania cœnare ostrea nobilia, quæ non habent quod invideant, id est, non cedentia ostreis in Lucrino lacu prope Baias natis.

12 *Quæ pueri, &c.*] Tanta eorum in Hispania copia.

13 *Olidam*] Quæ urinam in fuga incredibili fœtore mittit. Epigram. 4. lib. 4. vers. 11. *Clamosus, &c.*] Canes hortatus.

14 *Sordida præda*] Vulpes.

15 *Illic*] In Hispania.

16 *Humida lina meos*] Retia modo extracta e piscoso mari et in terra capient lepores.

17 *Dum loquor, &c.*] Steriles amnes Italiæ dicit, et sine pingui fera sylvas. Piscator, missus ad ducendos pisces, nihil extraxit. Venator, quia martem vel, ut alii legunt, mælen cepit, putat se opimam prædam adeptum, quam superbus ostentat.

18 *Capta mele superbus*] Non, *macte.* Gronov. *Mele*] Palat. *male:* unde Rutgersius et Scriverius *mele*, animali mordaci et pernicioso, quod vulgo Taxus sive Dasius appellatur. Legebatur antea *marte.* Libri veteres habent *male* pro *mæle*, quæ est cattus silvestris. Et Gratianus 'lucifugam melen' vocat, quæ, ovorum maxime appetens, noctu fere tantum grassari solita. Qui etiam tradit galeros ex ea fieri venatoribus, 'lucifugaque ex mæle galeros:' eamque viverræ vel mustellæ rusticæ similem esse aiunt. *Salmas. Superbus*] Perinde ac opima præda esset onustus.

19 *Omnis ab urbano, &c.*] Ad villas in Italia maritimas, pisces ex urbe feruntur ad mensas instruendas. Sic Epigr. 47. vers. 15. et Epigr. 57. vers. ult. l. 3.

20 *Callaicum*] Supra, vers. 4.

Epig. xxxviii. Felix conjugium Sulpitiæ et Caleni prædicat, et ad omnia ad Sulpitiæ refert gratiam.

1 *Molles*] Jucundos, felices, lætos. *Calene*] Supra, Epigr. 45.

5 *Caris litoris, &c.*] Epigr. 45. lib. 8. vers. 2.

6 *Pugnas*] Τῆς κλινοπάλης.

7 *Lucerna vidit*] Epigram. 39. lib. 13.

8 *Nimbis ebria Nicerotianis*] Quippe in lucernis unguenta quo suavius olerent et arderent sumptuosius. *Nimbis ebria, &c.*] Madens adspersionibus et unguentis a Nicerote aromatopola confectis. Epigr. 55. lib. 6. vers. 3.

9 *Vixisti tribus, &c.*] Veram egisti vitam solos hosce 15. annos, quibus fuisti uxoratus.

12 *Ex illis tibi, &c.*] Unum ejusmodi diem tibi a fatis redditum præferres 4. ætatibus Nestoris, id est, 12. seculis. Vide Epigrammate 30. lib. 9. vers. 1.

Epig. xxxix. Lesbiam tam turpem et annosam ait, ut videatur omnium fœminarum prima, ex ipso luto a Prometheo ficta.

2 *Mentiris, &c.*] Immo antiquior es omnibus Consulibus. *Numa*] Secundo rege Roman.

4 *Ficta Prometheo, &c.*] Ita annosa es et simul adeo squallida et turpis, ut videaris e luto facta a Prometheo; respicitque figmentum Poëticum: vide Epigr. 77. infra.

Epig. xl. 3 *Non erat cinædus*] Alius erat a cinædo. Quod autem fuerit hoc scelus, videtur innuere Paronomasia τοῦ 'Irrupi:' Epigr. 47. lib. 2. vers. 3.

Epig. xli. Avaritiæ caussa, avara Proculeia a viro divertit.

1 *Mense novo, &c.*] Januario, et τὸ 'Mense novo' ἀντιτίθεται τῷ 'veterem maritum.'

4 *Prætor erat*] Ne itaque uxor dotata et dives marito pauperi designato Prætori cogeretur suppeditare impensas purpuræ (namque purpurati seu prætextati curabant Megalesia Prætores) et ludorum in honorem Magnæ matris Deum et ad conciliandam gratiam et salutem populi; fecit Proculeia divortium.

5 *Constatura fuit Megalensis, &c.*] Megalensem purpuram vocat togam triumphalem, qua indutus Prætor Megaleslacæ mappæ spectacula editurus erat. Videntur etiam Prætores non modo in Ludorum editione, sed inter sacrificandum vestem pictam et triumphalem gestasse. *Ferrar.*

7 *Populare sacrum, &c.*] Merula refert ad Floralia. Raderus ad Fornacalia, Palilia, seu Laralia. Ego hæc eadem Megalesia maxime populare sacrum fuisse censeo, ut quæ ad religionem et lætitiam populi celebrata sunt. Popularia ergo sacra sunt, quæ omnes cives faciunt: quæque non sunt attributa certis familiis. Ex his Floralia erant, quæ Magistratibus et Prætoribus fiebant: sed et alia, quorum quædam fortasse Prætoris impensis fiebant. Turneb. lib. 20. Advers. cap. 30.

8 *Discidium*] Quod est divortium, quum discedit a conjuge conjux.

Epig. xlii. *Ad Dindymum*] Ad eundem. Epigram. 41. et 83. lib. 5.

3 *Ventura, &c.*] Nondum decerpta, intacta adhuc.

Epig. xliii. 1 *Agro*] Sepulchris consecrari agellum moris fuit, ut dictum Epigr. 115. et 117. lib. 1.

2 *Plus nulli, &c.*] Manent enim tibi dotes sepultarum, vacatque thalamus novo conjugio.

Epig. xliv. Magnus et clarus vir fuit hic Ovidius, Cæsonii comes voluntarius exilii, Neronis temporibus natus Cal. Aprilibus: lib. 9. Epigr. 53. Juxta Nomentum prædia habuit. Hoc loco ait, amici caussa profectum in Britanniam; vovet illi re-

ditum, et quietam tandem vitam.

1 *Quincte*] De hoc Epigramma 44. et 45. lib. 7. et Epigr. 53. lib. 9. *Caledonios, &c.*] Scotos. Ep. 7. lib. Spect. vers. 3.

2 *Viridem Tethyn, &c.*] Cœruleum seu viride mare. *Patrem*] Patremne fluminum, physice? An quia Deus? Dii autem omnes dicti patres. An ex opinione Thaletis qui omnia ex aqua generari sensit? Vide quæ Farnab. ad vers. 266. Œdipi Senecæ.

3 *Numæ colles*] Sabinorum regionem montanam: unde oriundus Numa; Curibus scilicet, et in qua prædium Ovidii Nomentanum. Cluver. Ital. lib. 2. cap. 8. Alii exp. Romam a Numa secundo rege auctam. *Nomentana relinquis*] Prædium tuum Nomentanum: de quo Epigr. 106. lib. 1. et Epigr. 93. lib. 7. Nomentum ergo Umbriæ oppidum, Albanorum colonia Tarquinio expugnata. [*Relinquis* dant edd. Maittair. et Barbouii.]

5 *Gaudia tu differs, &c.*] Vide Epigram. 64. lib. 4. et Epigr. 16. lib. 1.

6 *Atropos*] Parcarum ultima.

7 *Amico*] Cæsonio, ut Epigr. 44. et 45. lib. 7. vel alteri cuivis amico.

9 *Tuis Sabinis*] Unde oriundus es.

10 *Teque tuas, &c.*] Virum probum maxime se amare decet, &c. Arist. Magn. Mor. lib. 2. cap. 13. et 14. 'Qui sibi amicus est, hunc scito amicum omnibus esse.' Senec. Epist. 6. Tibi ergo carus sis, te quoque respicias: nam, ut Terentius recte: 'Proximus sum egomet mihi.'

Epig. xlv. Encomiastica, nuptialia, natalitia, amatoria, et similia; quæ, ut materia blanda et lenis, ita numeros quoque lenes et blanda verba desiderant. Si tibi hæc velut minus acria displicent, abi hinc et rodas essa, bibas acetum, leges maledica, &c. Mihi placet, subinde etiam lenia et dulcia miscere amaria.

1 *Lene et dulce libelli*] Amatorium, nuptiale, salutatorium, &c.

2 *Honorificum, &c.*] Encomiasticum.

3 *Pingue putas*] Crassum, rude. *Castam, &c.*] Ossa mavis rodere, quam gustare ilia apri: hoc est, maledica probas Carmina, et acria dulcibus præfers. Bibe itaque vina venenosa (ut Epigr. 19. lib. 1. vers. 6. et Epigr. 92. lib. 6.) et acetum, hoc est, Carmina maledica.

6 *Nostra lagena tuum*] Dulce et mite vinum, id est, Carmen lene, dulce, honorificum.

Epig. xlvi. Hic Mathonis causidici studium dicendi videtur carpere, quod eo Matho referebat, non ut bene, sed ut belle diceret.

1 *Belle, Matho, &c.*] Placenter, et ad voluntatem audientium, vel ex regulis Rhetorices et artis lenociniis. Sic Pers. Sat. 1. vers. 86.

2 *Bene*] Ad rem propositam, omissis artis præceptis, ex rei veritate. *Male*] Missis lenociniis et blanditiis: atque, ubi opus erit, maledicas, neque in obsequium malefico vel potentissimo parcas. Vel negligendo artis fucos et præcepta; nonnunquam hoc est bene dicere, cum tali ratione male dicis. Sicut in ipso neglectu quidam cultus est, et in contemptu artis artificium. *Rad.*

Epig. xlvii. Hoc est illud πολυθρύλλητον Epigramma, lippis, ut aiunt, et tonsoribus decantatum: quod pueri norunt antequam discant; tenent antequam intelligant. Totum est ad beatæ vitæ tranquillitatem compositum. *Rad.*

3 *Non parta labore*] Parce enim, duriter, et anxie quæsita anxie et non sine curis tenentur. *Relicta*] A patre seu majoribus. Πατρῷ' ἔχειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. 'Paterna rura bobus exercet suis.' Vide et Senec. de Beata Vita, c. 23.

4 *Non ingratus ager*] Qui semina reddit cum largo fœnore; qui spem non ementitur. *Focus perennis*] Per Metonym. focum pro victu posuit.

5 *Lis*] Contentiones forenses intellige. Horat. 'Forumque vitat, et superba,' &c. *Toga rara*] Officia toga-

ta, urbana, clientum ambitus, &c. Epigr. 51. infra, vers. 6. 'O tunicata quies.' *Mens quieta*] Animi concordiam Seneca putat summum bonum.

6 *Vires ingenuæ*] Ex his, quæ omnia notant significare τὸ 'ingenuum,' nihil ad hunc rhombum. Nativum dicunt, simplex, incorruptum, præstans, elegans. Immo 'ingenuæ vires' sunt, temperatæ, non nimiæ, quæ deceant hominem animo magis quam membris æstimandum. Sic supra: 'Invalidum est nobis ingenuumque latus.' Et Ovidio, 'Invalidæ vires ingenuæque mihi.' Cui propterea indignum, 'Ingenuum dura ponere corpus humo.' Sic Ammianus lib. 19. 'Cum ire protinus pergeremus, et incedendi nimietate superarer, ut insuetus ingenuus.' Eodem pertinet Nostri lib. 12. Epigr. 4. 'Tu das ingenuæ jus mihi pigritiæ.' Socrates dicebat, ὅτι ἡ ἀργία ἀδελφὴ τῆς ἐλευθερίας ἐστὶ, et quæ in hanc rem Ælianus lib. 10. Var. cap. 14. Cicero lib. 2. de Orat. 'Mihi enim liber esse non videtur, qui non aliquando nihil agit.' *Gronov.* *Vires ingenuæ*] Εὐφυεῖς, quas et sapiens optat: hinc ingenuæ artes, tanquam liberæ et nobiles, opponuntur servilibus et ignobilibus. 'Ingenuus' ergo proprie nativus. *Salubre corpus*] Mens sana in corpore sano.

7 *Prudens simplicitas*] 'Estote prudentes sicut serpentes, simplices sicut columbæ.' *Pares amici*] Convictores faciles et jucundi. Impares enim genere, fortuna, opibus, raro pares gerunt animos, dum major minorem facile contemnit, &c.

8 *Convictus facilis*] Convivæ, vel ipse cibus parabilis, nec mari, terra, et aëre exquisitus, gula non irritata: τὰ μὴ πείθοντα τοὺς μὴ πεινῶντας ἐσθίειν, καὶ τοὺς μὴ διψῶντας πίνειν, Xenoph. Ἀπομν. ά.

9 *Soluta curis*] 'O quid solutis est beatius curis!' Catull.

10 *Torus*] Tori socia, uxor.

11 *Somnus, &c.*] Somnus facilis, suavis, brevis.

12 *Quod sis, esse velis*] Contentus tua sorte, conditione, fortuna: nec præ te alios judices beatos. Δεῖ γὰρ τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν.

13 *Summum, &c.*] Mortis non libido, non fuga. Senec. Epist. 24. 70. 78. et Beata Vita cap. 5. &c.

EPIG. XLVIII. Inscriptio continet argumentum.

1 *Nunciat, &c.*] Isidis sacerdotes reversi ab indagatione filii amissi (quam quotidie repræsentabant) indicant testanturque esse horam octavam, id est, secundam a meridie.

2 *Et pilata redit*] Locus mire vexatus, quem sic interpretor. 'Pilatam cohortem' accipio cohortem prætorianorum militum pilis armatorum, quæ ad palatium illo die excubias egerat. Suetonius Othone cap. 6. 'Tulerat animus post adoptionem statim castra occupare, cœnantemque in palatio Galbam aggredi: sed obstitit respectus cohortis, quæ tunc excubabat; ne oneraretur invidia, quod ejusdem statione et Caius fuerat occisus et desertus Nero.' Ita enim legendum cum antiquis, non, *Erat animus*, ut subjecerunt. Sallustius Catil. 'Diutius in his locis esse, etiamsi maxime animus ferat, frumenti atque aliarum rerum egestas prohibet.' Ovidius: 'In nova fert animus.' Lucanus lib. 1. 'Fert animus causas tantarum expromere rerum.' Illa igitur pilata cohors jamque rediit, nempe in castra prætoriana, et subiit nempe altera illius vices excipiens. Non quidem confirmare possum circa octavam diei horam, ut illis computabatur, fuisse stationes mutatas: satis tamen verisimile est, cum vel occupatissimis nona esset hora cœnæ: et tum dies operosus pro exacto haberetur. Et pilata cohors jam et rediit et subiit; ut appareat hoc sensu nec in repetitis particulis copulativis aliquid duri hæ-

rere. Distinctio tantum mutanda: *Et pilata redit jamque, subitque, cohors.* Gronov. *Atque pilata*] Ita restituit Scriverius a Jos. Scaligero monitus: depilata, volsa, calva. Sic Martialis lib. 12. Epigr. 29. 'Linigeri fugiunt calvi sistrataque turba.' H. Salmuth. ad Panciroli cap. de Bysso, *Ecce pilata*, cum antea legeretur, *Et pilata*, exponereturque pilis, gladiis, cultris armata. Alii, *Et pileata*, contra legem pediam metri. Vide Epigramm. 56. lib. 6. *Redit, &c.*] Ad templum Deæ Isidis in campo Martio. Tum et observandum, Isidi bis in die laudes ab Isiacis dictas. Prima nempe hora, qua sacerdotes Isidis templum aperiebant (idque Apertio vocabatur) et Deum salutabant, quod Salutationem et Excitationem appellabant. Post, totum diem stipem emendicabant. Inde ad octavam redibant, et Deam componebant, et templum claudebant. Has geminas Isidis laudes Tibullus intelligit, quum ita lib. 1. canit: 'Bisque die resoluta comas tibi dicere laudes Insignis turba debeat in Pharia.' *Jamque subitque*] An scribendum, *statque subitque cohors?* Nam reversi Isiaci ex mendicatione Deam stantes adorabant. Martial. lib. 12. Epigr. 20. Deinde componebant, opinor, Deam, templumque claudebant. *Rad.*

3 *Temperat hæc*] Hora sc. octava. *Prior hora, &c.*] Septima, id est, prima pomeridiana, octava prior.

4 *Nerone calet*] Neronianis thermis. Epigr. 33. lib. 7.

5 *Stella, &c.*] Amici et convivæ Poëtæ.

6 *Sigma capit*] Lectus ad mensam accommodatus, qui referebat imaginem Græcorum Σ, quod olim formabatur ut Latinum C. Vide Epig. 87. lib. 14. Brodæus mensam interpretatur, cui contra Lipsium astipulatur Savato ad Sidonium, lib. 2. vers. 5, Ep. 2. Vide et Stuckium Antiquitatum Conviv. lib. 2. cap. 34. et Rosinum, cap. 38. lib. 5. Rom. Antiquit. *Sumus, adde Lupum*] 'Sex enim, convivium Cum rege justum; si super, convicium est:' Auson. Ephemer. et A. Gellius libro 13. cap. 11. Vide et Rosinum Antiquit. Roman. libro 5. capite 28.

7 *Exoneraturas, &c.*] Epigramm. 88. libro 3.

9 *Sedens*] Sessilis: Epigr. 47. lib. 3. de qua Athenæus lib. 2. cap. 27. *Sectile porrum*] Epigramm. 47. lib. 3. vers. 9. Mss. *tonsile:* vers. 15. Quo loco vir eruditissimns, bene de poëta illo meritus, negat se scire quid sit *porrum tonsile.* Hinc discat. Est enim quod Græci *καρτὸν* vocant, Latini sectile et sectivum; distinguuntque a capitato. *Salmasius.*

10 *Ructatrix mentha*] Quæ ructus ciet. Al. *stupratrix mentha.* Al. *nec destupratrix mentha, sed h.* id est, *σιτι-δαρὴ*, frugiperda, quæ semen destruit. *Herba salax*] Eruca, qua salaci appellata, ut et bulbis, interdicit Ovidius 2. Remediorum.

11 *Secta ova lacertos*] Epigramm. 79. lib. 5. vers. 5. Lacertus, Belg. *een Hagedisse.* Lacertus enim reptilis genus, vocatus ita, quod brachia habeat. Genera lacertorum plura, ut botrax, salamandra, saura, stellio. Est et lacertus piscis. *Rutatos*] Ruta conditos.

12 *Et madidum, &c.*] Papillæ suis primiparæ, salso thynni liquore imbutæ. Ep. 56. lib. 13.

13 *Gustus in his*] Gruteri Palatinus agnoscit scripturam *Gastus*, unde Scriverius optimo sensu atque huic loco aptissimo conjecit *Gustus:* quasi dicat: Priora illa dabuntur in promulside et gustu: sequitur caput cœnæ, hœdus, ofellæ, &c. Vide quæ ad Epigramm. 79. lib. 5. vers. 3.

14 *Inhumani, &c.*] Quem, lupo raptori obnoxium, nos nostrum faciemus, experturi teneriorem. Rationem vide apud Plutarch. libro 1. Sympos. 9. Quæst.

15 *Structoris*] Carptoris. Vide quæ ad Sat. 11. Juven. vers. 136. *Structoris ofellæ*] Gloss. ‘Structor, οἰκοδόμος.’ At hic alius structoris usus. Nam structorem appellat Martialis, quem cibicidam Veteres. Notum enim antiquis fuisse servos, qui obsonium scinderent; quin et magistros, qui obsonii carpendi artem docerent ac profiterentur. Juvenal. Satyra 11. Ubi etiam structorem nostrum cibicidam appellat, quemadmodum et Martialis, ut et Sat. 5. ‘Structorem interea, ne qua indignatio desit, Saltantem spectes, et chironomonta volanti Cultello,’ &c. Cognoscis ex hoc loco, certis gestibus solitos structores illos obsonia scindere. *Herald. Et quæ, &c.*] Partes carnium assatæ vel elixæ.

16 *Faba fabrorum*] Herba, qua faba condita, fabrilis dicebatur. Columel. ‘Quique fabis habilis fabrilia miscet.’ *Prototomique rudes*] Caules, qui primi succiduntur.

17 *Canisque, &c.*] Quartæ huic cœnæ inserviens.

19 *De Nomentana, &c.*] Nomentanum vinum, quo recentius, hoc deterius; quo vetustius, hoc generosius. Epigr. 106. lib. 1. vers. 1.

20 *Quæ bis Frontino, &c.*] Qua vinum conditum erat priore consulatu Frontini iterum Cos.

21 *Nec mane, &c.*] Libertas loquendi, cujus nos non pœniteat proximo mane, vel propter difficilem aliquem convivam, vel qui dicta foris eliminet, reumque faciat.

22 *De Prasino, &c.*] De factionibus aurigatorum, et studiis Principis et Populi. Periculosum autem erat sub Nerone, Vitellio, et Domitiano iis favere, a quibus alieni principes. Prasinæ autem et Venetæ maxime favebant. A colore ergo ita appellati sunt Veneti, Prasini, Rosei, Albi. Prasini enim habebant viridem cultum: Veneti, cæruleum. Et Palat. hic legit: *De Prasino scutoque meus conviva loquatur:* ut forte fuerit: *De Prasino Scorpoque meus conviva loquatur:* ac non tam factiones designet aurigarum, quam illos aurigas imperatori caros. *Grut.*

EPIG. XLIX. Convivatorem sordidum carpit, qui bibebat Falernum, et conviviis in auro propinabat Sabinum, vinum deterrimum.

1 *Cum potes, &c.*] Vide geminum huic Epigramma 86. lib. 4. *Potes*] Bibas vinum nobile. *Amethystinos*] Scyphos gemmis ornatos, vel vitreos pellucidos instar amethysti: vel respicit ad colorem vini. Legendum *amethystino*, id est, poculo ex amethysto gemma facto. *Trientes*] Triens est tertia sextarii pars, quatuor cyathos seu uncias continens. Epigrammate 107. libro 1. vers. 8.

2 *Opimiano*] Epigr. 27. lib. 1. vers. 7.

3 *Modo conditum Sabinum*] Quod tamen ante annum sextum non est potabile.

5 *Plumbea, &c.*] Pessima et vilissima, ut inter metalla plumbum, aureo poculo indigna.

EPIG. L. Deplorat fatum Scorpi aurigatoris, populo principibusque gratissimi.

1 *Frangat*] Respicit ad publicum luctum, quo ‘Consul init fractis mœrentem fascibus urbem.’ Ovid. ad Liviam. Victor enim Scorpus fato victus est: itaque frustra gerit palmam, signum victoriæ. *Idumæas*] Idume, extrema Judææ pars, palmæ ferax. ‘Arbusto palmarum dives Idume,’ Lucan. *Tristis*] Ob mortem Scorpi, qui sæpe in aurigatione ludis Circensibus vicerat. *Victoria*] Incitat ad luctus numina quondam Scorpo nobilissimo aurigatori faventia, Victoriam, Favorem, Honorem, Gloriam. *Palmas*] Signum victoriæ in certaminibus donabatur palma, quod depressa ea arbor non cedat, sed adver-

sus pondus renitatur ac resurgat. Aristot. Probl. Plutarch. Sympos.

2 *Plange*] Qui solebas plaudere, plausum in planctum converte. *Favor*] 'Favor' hic proprie: ut et 'favere.' De factionibus modo dicebamus. Inde 'favere' et 'favor' in circo et theatris. *Herald.*

3 *Mutet Honor cultus*] Respicit morem publici luctus, quo patres Rom. depositis quæ ad ornatum et *ὑπεροχὰς* insignia pertinebant, atrati, sordidati, pullatique incedebant. *Mutet Honor cultus*] Quod fieri solitum in luctu; annulos et cætera ejusmodi ponebant. Vestem etiam Senatoriam equestri veste quandoque mutabant. Matronæ etiam cultum suum deposuerunt. *Herald.* *Munera flammis*] Quæ munera rogo imponantur. Vide Suetonium Jul. cap. 84. Dion. August. Et, de more laniandi crines in funere, vide quæ Farnab. ad Senecæ Hippolyt. vers. 1176. *Munera flammis*] Proprie 'munera.' Sic et 'feralia munera' dicit Ovid. Cæterum præter thus et cæteros odores, quæcumque poterant conjiciebant in eorum rogum, quos honoratos volebant. Vestes quandoque injiciebant, et certe defunctorum vestes simul cremabant. Existimabant enim mortuos absque vestibus rigere et frigore confici, et idcirco vestes non solum simul sepeliri, sed et comburi debere. *Herald.*

5 *Prima fraudatus, &c.*] Anno ætatis 27. Infra Epigr. 53.

6 *Nigros, &c.*] Pro albis, quibus victor vehebaris, jam veheris Plutonis equis, infernis, nigris: siquidem affectus et studia in morte et apud inferos manere fingunt poëtæ.

7 *Curribus, &c.*] Ut semper victoriæ, ita et vitæ metam attingere properabas.

Epig. LI. Faustinus in Campania amœnos quosdam locos et villas circa Tarracinam habebat. Martialis recte carpit amicum, quod, verno tempore, rure suo nec otio fruatur; sed Romæ patiatur se honoribus et magistratibus implicari. *Rad.*

1 *Sidera, &c.*] Signa verna fugarunt hyemem; Taurus, cui adsignatur Aprilis, respicit Arietem præeuntem mense Martio, Geminis insecutis mense Maio. Agnus autem Phryxæus appellatur, propter Phryxum Athamantis filium, quem aries per Hellespontum in Colchos vexit cum sorore Helle, quæque decidit in pontum. De Jove tauro Europam e Tyro in Cretam vehente, de Phryxi ariete et Geminis, vide Mythol. et quæ Farnab. ad Senec. Hip. vers. 302. Troad. vers. 1022. et Thyesten 851.

2 *Alternum Castora*] Quia Equiculus Castoris et Geminus nunquam simul in Græcia videantur, quemadmodum astrologi docent. An, occidente altero, alter oriatur, disputat Biaciola lib. 4. cap. 6.

3 *Ridet ager*] Descriptio veris, qualis apud Ovid. 1. Fast. 'Omnia tunc florent,' &c.

4 *Ismarium, &c.*] Philomela ver nunciat. Fabulam vide apud Ovid. Metamorph. libro 6. Ismaros mons est Thraciæ: hinc 'Ismarium,' Thracium. *Ityn*] Filium Terei et Procnes, occisum a matre et matertera.

5 *Quos, Faustine, &c.*] Quas delicias, quibus Ravennæ rusticatus frui poteras, tibi auferunt curæ et negotia urbana! Bodleianus Ms. *Quos, Faustine, dies, quales tibi Roma Ravennæ Abstulit?* Ravenna autem hæc Faustini erat villa in agro Tarracinensi, 20. ab Urbe lapide; non urbs Italiæ.

6 *Soles*] Dies clari, jucundi, liberi. 'Fulsere quondam candidi tibi soles,' Catullus. *Tunicata quies*] Ab officiis et servitiis togatorum libera: rusticati quippe et in municipiis agentes togam raro induebant. *Farnab.* De vita municipali hoc dicitur: quia, in municipiis, tunicis potius quam togis

utebantur, ut et Lipsius notat, Epist. 5. lib. 1. Epistol. Quæst. Epigr. 50. lib. 1. vers. 3. Epigr. 47. supra, vers. 5. Juv. Sat. 3. vers. 71. Cicer. in Rull. Plin. lib. 7. Ep. 3.

7 *O nemus*] A Ravenna transit ad Tarracinam. Tarracinensis ager silvas, lacus, et littora habet amœnissima. Anxur urbs Volscorum, quondam caput gentis. *Solidumque*] Non quia altum propter vicinos montes, ut interpretantur; sed quia ambulantibus gestantibusque commodum, aliqua duritie, ut in eo luctandum non sit, quemadmodum in arenis. Plinius libro 1. Epist. 3. 'Quid illa mollis et tamen solida gestatio?' Lib. 9. Ep. 7. 'Illic recta gestatio longo limite super littus extenditur.' *Gron. Madentis arenæ*] Alluvione maris.

8 *Æquoreis, &c.*] Epigramm. 1. lib. 5. vers. 6.

9 *Non unius, &c.*] Ex ipso lectulo prospicere licet hinc paludem, illinc mare. Urbi circumfusa et propinqua: tam quod villa littori immineret.

11 *Sed neque*] Sed objiciet quispiam fortasse, non esse hic, ut Romæ, theatra, balnea, templa. *Marcelli*] Theatrum Marcelli, filii Octaviæ, sororis Augusti, ab Augusto extructum. *Pompeianumque*] Theatrum Pompeii.

12 *Triplices thermæ*] Thermæ Agrippinæ, Titianæ, Neronianæ, Epigr. 36. lib. 3. et lib. 2. Epigr. 48. Radero videntur triplices cellæ in balneis a Poëta signari, caldariæ, tepidariæ, frigidariæ; quas uno et communi nomine thermas vocat: et triplices, propter trina labra et cellas in quibus natabant, lavabant, corpora adstringebant. Vide Plin. Epistola 6. lib. 5. *Fora*] Vetus Romanum, Julium, Augustum, Transitorium: supra, Epigr. 28. vers. 6.

13 *Capitolini*] Capitolinum.

14 *Quæque, &c.*] Templum Flaviæ genti excitatum a Domitiano. Epigramm. 2. et 4.

15 *Quirino*] Romulo ac Romæ. Conditor enim hic pro Urbe ponitur et Romanis.

16 *Quæ tua sunt*] Honores tuos cum curis; e formula divortii. Epigr. 41. vers. 2. supra. *Quæ mea, &c.*] Villam meam, rusticum otium.

Epig. lii. 1 *Spadonem*] Mollem et effœminatum.

2 *Damnatam, &c.*] Adulterii enim damnatæ non nisi togatæ in publicum prodibant: Epigrammate 39. lib. 2.

Epig. liii. Hujus modo deploraverat immaturum fatum.

1 *Ille ego, &c.*] Epigr. 50. supra.

2 *Breves*] Præreptæ morte immatura.

3 *Invida, &c.*] Annos natum 27. *Trieteride*] Trieteris spatium trium annorum: et festum Baccho propter expeditionem ad Indos triennio exactam. Vide Epigramma 38. libro 6. vers. 1.

4 *Dum numerat palmas, &c.*] Propter victoriarum Circensium numerum posset Scorpus videri senex. Quippe alii senes, ad summam ætatem provecti, tot palmas non rapuere, quot juvenis Scorpus: ita victoriis multis paucos ævi annos compensavit.

Epig. liv. 1 *Opertus*] E quibus tamen aperiebat Olus quas vellet.

2 *Sic ego, &c.*] Apponendo opertas, sed vacuas, quas aperire non licet.

Epig. lv. 3 *Scriptula*] Vide Epigr. 89. lib. 4. vers. 3. *Sextulasque dicit*] Sextas unciæ partes; Budæus de Asse, lib. 1.

4 *Palæstras*] Τὴν κλωστάλην.

7 *Statera*] Quæ tam accurate pensat ponderatque.

Epig. lvi. De patronorum avaritia queritur, qui officia clientum nullis beneficiis compensent.

1 *Me servire diebus*] Functum munere clientis, salutando, deducendo, comitando, sequendo, &c.

2 *Aventinum tuum*] Collem Aventinum, in quo ædes tuæ.

3 *Eximit, &c.*] Suetonius Vespasiano cap. 5. 'At in Achaia somniavit, initium sibi suisque felicitatis futurum, simul ac dens Neronis exemptus esset: evenitque ut sequenti die progressus in atrium medicus dentem ei ostenderet tantum quod exemptum.' *Gronovius.* *Eximit, &c.*] Morbis cæteris statuuntur medici et remedia: sed sterili huic officio meo nullus medicus, remedium nullum, uti dentium dolori, &c. Medicina autem erat Poëtæ pecunia, cujus difficultate laborabat semper.

4 *Infestos, &c.*] Ubi palpebrarum pili oculos lædunt. Celsus lib. 7. cap. 7.

5 *Non secat, &c.*] Absque sectione Fannius curat dejectam uvam, tuberculum in faucibus. Cels. lib. 5. cap. 14.

6 *Servorum, &c.*] Ita de Cinnami arte delendorum stigmatum, Epigr. 64. lib. 6. vers. 26.

7 *Enterocelarum fertur*] Herniarum, ubi intestina in scrotum delabuntur. *Podalirius Hermes*] Chirurgus, medicus. Podalirius autem et Machaon filii fuerunt Æsculapii medici. Ut sensus sit: Hermes est Podalirius seu medicus enterocelarum.

8 *Qui sanet ruptos, &c.*] Ab herniæ curatore descendit ad quærendum de cura rupturæ, non ramicis, sed togæ, calceorum, corporis detriti officiis, quæ nemo patronorum resarciat compensetve.

Epig. lvii. 1 *Argenti, &c.*] Vide Epigramm. 71. lib. 1.

2 *Tanti non emo, &c.*] Libra argenti mihi mitti solita.

Epig. lviii. Excusat neglectum salutandi officium. Anxur et Tarracina eadem civitas: de qua paulo ante Epigramm. 51. vers. 8. Anxur a Poëta nonnumquam pro flumine capitur. *Rad.*

1 *Anxuris*] Ordo est: Dum colui Anxur, Baias, Rheg. &c. *Æquorei placidos, &c.*] Epigr. 51. supra, vers. 8. et Epigr. 1. lib. 5. vers. 6.

2 *Et propius Baias*] Baias propiores Urbi: Tarracina enim ultra Baias. *Littoreamque domum*] Centum cellas vel palatia Baiis ad mare extructa.

3 *Et quod inhumanæ*] Et nemus quod cicadæ non novere, id est, Rheginum, in quo (teste Plinio lib. 11. cap. 27.) silent cicadæ sub solstitio, alias vocalissimæ: unde inhumanas vocat, id est, streperas, importunas, nisi præplaceat lectio, *inhumano*. *Cancro, &c.*] Mense Julio, ubi Sol in Cancro fervet.

4 *Flumineosque lacus*] Alicem amnem in Locris, ultra quem canunt cicadæ. Rhegium autem et Alex est in magna Græcia, quam eandem Calabriam nominant.

5 *Dum colui*] Hæc jam jungenda cum primis: Dum ego colui Anxuris recessus, &c. *Doctas, &c.*] Musis et carminibus vacabam.

6 *Terit*] Officiis urbanis. Epigr. 56. supra, vers. 1. et 8.

7 *Hic*] Romæ. *Quando dies meus est*] Quum liber ab officiis patronorum mihi servio. *Alto, &c.*] Metaph. in altis Urbis fluctibus, officiorum scilicet, curarum, turbarum, &c. Raderus 'in alto,' exponit, in alta semita, monte nempe Quirinali, ubi Martialis lares suos habuit, haud procul a Quirini templo.

8 *Sterili labore*] Comitandi, deducendi patronos, &c. Vel labore, ut Raderus exponit, quem in hortum suum suburbanum frustra collocat, quum fructus nullos prope reddat. Videtur simul poëticum studium notare, quod idem ut alibi queritur sterile et inane.

9 *Dura jugera*] Scrupulosa, sicca. *Pascimus*] Stercoratione, cultura, repastinatione. Epigrammate 96. infra, vers. 7.

10 *Vicinosque tibi, &c.*] Ergo in Quirinali, ut modo, vers. 8.

11 *Sed non solus amat*] Excusat hic

officium suum intermissum; et affirmat, a se non minus amari Frontinum, quamvis non toties revisum, salutatum, et comitatum, quam ab officiosis aliis clientibus, qui dies noctesque illius limina terunt: amicitiam enim et amorem non in extremo, sed intimo penetrali consistere. *Rad.*

12 *Nec vatem, &c.*] Ep. 71. l. 1. vers. 15.

14 *Et non officiosus amo*] Amo te, etiamsi non cæremoniis amorem usque præ me feram.

Epig. lix. Excusat longiora Epigrammata.

1 *Consumpta, &c.*] Si unum Epigramma tam longum sit, ut paginam totam impleat. Lemma autem est titulus et inscriptio Epigrammatis.

3 *Dives, et ex omni, &c.*] Comparat Epigr. sua apparatissimo convivio, in quo non unius generis cupediæ, sed omnes lautitiæ et gulæ irritamenta sunt. *Macello*] Macellum generale primum. Sed postea in macello et delicatiora, quemadmodum pisces, vendebantur. Et sane macellum ἰχθυοπωλεῖον potius, quam κρεωπωλεῖον. Et pisces peculiariter ὄψα. *Herald.*

4 *Mactea sola juvant*] Cupediæ et dulciaria: Athenæo libro 14. cap. 23. maza. *Farnab.* Mattea, quæ Græcis ματτύα vel ματτύη, lautitiæ, cupediæ. Athenæus libro 14. ματτύην exponit πᾶν τὸ πολυτελὲς ἔδεσμα, sive sint pisces opipare parati, sive aves, sive olera aut alia, quæ minutatim concisa aromatis condiuntur: et ea quæ λιχνεύματα appellantur.

5 *Non opus, &c.*] Nolo lectorem qui jocorum et acuminum cupediis saturari velit, sed qui solida expectat carmina et gravia, quasi caput convivii. Alii legunt, *pene*, et intelligunt caudam seu finem: placet. [In mirum modum Notas Farnabii cum suis Notisque aliorum confundit Schrevelius. Hic suam Notam finit Farnabius; qui pro 'placet' habet 'non placet.'] Alii leg. *penne*, genus cibi, nec vulgaris admodum, nec delicati. *Grut.*

Epig. lx. In miserum literatorem, qui, cum non haberet 3. discipulos, petiit a Cæsare jus trium discipulorum. Jocus petitus a jure trium liberorum, de quo Epigrammate 91. et Epigrammate 92. lib. 2.

Epig. lxi. Discessurus in patriam Martialis commendat futuro agelli domino tumulum Erotii, puellæ vernulæ.

1 *Hic, &c.*] Vide Epig. 35. et 38. l. 5. unde huic lux. *Festinata, &c.*] Immatura, præpropera.

2 *Sexta hyems*] Nondum absolverat sextum annum. Epigr. 35. lib. 5. vers. 5.

3 *Regnator agelli*] Dominus agri hujus, post discessum meum in patriam, seu mortem.

4 *Manibus exiguis*] Umbræ Erotii. *Annua justa dato*] Anniversaria sacra, feralia, parentalia, ad sepulchrum. Pythag. Τοὺς τε καταχθονίους σέβε δαίμονας, ἔννομα ῥέζων. Nam φθαρτοῖς καὶ Ἥρωσιν ἐναγίζειν ἔθει, τοῖς δὲ Θεοῖς θύειν, ut notat Herodot. In his nugis libationes quædam effundebantur, χοαὶ ἐχέοντο, ad quas manes defuncti invitabantur. Vinum, mulsum, et cæteras libationes defodiebant, et quosdam cibos cremabant. Existimabant enim defunctorum animas ad has libationes excitari, easque avide sorbere, et cibos vorare.

5 *Sic Lare perpetuo, &c.*] Sic facienti precor tibi domum cum familia incolumem, nec habeas alium quempiam e tuis quem fleas. Sic Epig. 28. l. 6. vers. 10.

Epig. lxii. Æstivas vacationes Poëta proclamat, monetque ludi moderatores, ut desinant sævire. Nam a Julio ad Octobrem usque scholæ cessabant, uti et Saturnalibus Minervalibus, et aliis per annum feriis. *Rad.*

2 *Sic te frequentes, &c.*] Sic multos habeas discipulos ingenuos, nobiles,

cirratos. Vide Epigr. 57. lib. 3. vers. 31.

3 *Et delicatæ, &c.*] Et ameris a discipulis tuis, qui, corona cingentes mensam, tibi assident.

4 *Calculator*] Qui rationes computandi per calculos et Arithmeticam docet. *Notarius, &c.*] Qui docet literis seu notis excipere dicta alterius. Epigramm. 208. lib. 14.

5 *Circulo coronetur*] Corona discipulorum. Vel plures numeret discipulos mensam coronantes.

6 *Albæ leone, &c.*] Describit tempora æstiva, quibus maximi calores, extremo Julio, et primo Augusto, quum Leo sidus nobile Soli jungitur, geminatque æstus, eodemque tempore Canis urit omnia. *Albæ*] Dies scilicet longi et sole perpetuo clari. *Raderus. Leone flammeo*] Epigr. 57. lib. 4. vers. 5. et Epigr. 72. lib. 5. vers. 2.

7 *Coquit messem*] Maturat segetem.

8 *Scuticaque loris horridis*] Mss. *Cirrata loris.* Sed asperiora illa lora aluta quandoque obtegebantur. Auson. Protreptico ad Nepotem: 'Quod fallax scuticam prætexit aluta.' *Cirrata pellis, &c.*] Ipsa est scutica multorum lororum. Ea dicitur pellis Scytha, quia multum illis utebantur, ut ex Herodoto et Justino annotatum. *Cirrata*, quia pars ejus, qua manu tenetur, omnia lora habet implicata et constricta in ansam: pars altera, qua ferit, eadem habent soluta, pendentia, et fluctuantia, instar cirrorum. *Gron.*

9 *Celenæus*] Ad Celenas, oppidum Phrygiæ, ubi certavit Marsyas cum Apolline.

11 *Cessent*] Usque dum deferbuerit æstatis calor, deferbeat scuticæ ferulæque sævitia. *Idus in Octobres*] Quibus jam fractus calor, et temperatum cælum.

Epig. lxiii. Elegans epitaphium, quo Poëta uxorem cujusdam, felicem a liberis, tempore conjugii, μονογαμίᾳ, morte, celebrat.

1 *Marmora, &c.*] Tumulum marmoreum.

2 *Mausoli saxis*] Lib. Spectacul. Epigramm. 1. vers. 5. *Pyramidumque legis*] Lib. Spectacul. Epigramm. 1. vers. 1.

3 *Bis mea Romano, &c.*] Ludi seculares, pestilitatis avertendæ gratia instituti, ut creditur, a Valer. Publicola, celebrabantur centesimo quoque anno; cæsis atro bove Diti, concolori juvenca Proserpinæ, ad aram Ditis in Tarento in campo Martio. Spectabatur itaque hæc matrona secundis secularibus. Neque enim Carminis hujus laude et miraculo digna fuisset matrona hæc secularibus Claudii et Domitiani, inter quos interfuerunt anni 41. (vide Sueton. Claud. cap. 21.) ut hunc locum exponunt Ang. Politianus, Beroaldus, Heraldus, et Raderus. *Bis*] Quia bis potuerat videre ludos seculares, celebratos scil. a Claudio et Domitiano. Nam D. Claudius ludos seculares celebravit, non exspectato tempore legitimo. Duplicem igitur vitam vixit hæc matrona. Siquidem una hominis ætas hos ludos semel tantum spectare poterat. Unde Præco, quum ad eos populum invitaret, ludos esse dicebat, 'quos nec spectasset quisquam, nec spectaturus esset.' *Herald. Romano Terento*] Non temere adjecit 'Romano:' est enim Tarentum alias in extrema Iapygia nobilis civitas. Hic autem locus in Campo Martio, ubi ara Ditis erat, Tarentum vel Terentum nominabatur, quod ara Ditis patris in terra occultaretur, aut quod ad ripam Tiberis fl. terram eo loco tereret. *Vita*] Lipsius legit *vitta*, 26. Ep. 3. Centur. et refert ad conjugium. Binos sæculares, inquit, vidi nupta, et pueros peperi. Matronæ enim vittas gerebant.

4 *Et nihil, &c.*] Et vita mihi permansit sincere felix ad exitum usque.

5 *Juno*] Quæ præsidet puerperiis, Lucina.

6 *Clauserunt, &c.*] Omnes illi mihi morienti superstites clauserunt oculos: quod erat maxime propinquorum officium. Plin. lib. 11. cap. 37.

7 *Fuitque*] Unici mariti sui conjunx.

Epig. lxiv. 1 *Regina*] Dives, nobilis, patrona. *Polla libellos*] Uxor Lucani; vide Epigramm. 21. et 23. lib. 7.

3 *Ille tuus vates*] Lucanus. *Heliconis gloria nostri*] Poëseos Latinæ decus.

4 *Fera bella tuba*] Civilia, inter Cæsarem et Pompeium.

5 *Non tamen, &c.*] Scripsit etiam lasciva Carmina et Epigrammata.

Epig. lxv. In Carmenionem effœminatum scribit, quem saxe vocat suam sororem; quum ille se Poëtæ fratrem diceret.

1 *Municipem, &c.*] Civem Corinthium. Præceps enim Corinthus in luxuriam erat, plurimæque voluptatum illecebræ ibidem. Hinc Carmenion effœminatus fingitur ex officina Corinthiorum prodisse. De jure municipum vide A. Gell. lib. 16. cap. 13. et Rosinum, lib. 10. cap. 23.

2 *Negante nullo*] Molles enim et improbi mores tui hoc loquuntur.

3 *Cur frater, &c.*] Cur me Bilbilitanum ex Celtiberia appellas fratrem tuum?

6 *Tu flexa, &c.*] Tu arte calamistratos habes capillos: ego neglecta coma et inculta horridus.

7 *Hispanis, &c.*] Horridus, incultus. 'Nunc de capillatis cuniculosæ Celtiberiæ,' &c. Catul.

8 *Dropace tu quotidiano*] Epigr. 29. lib. 3. vers. 6.

10 *Os blæsum*] Quod vitium sæpe delicatioribus et pinguioribus est. *Debilisque*] Infracta, parum virilis.

11 *Nobis filia, &c.*] Filia mea habet vocem magis virilem quam tu.

13 *Dorcas*] Inter sylvestres capreas numeratur; magis tamen accedit ad cervum. A Græco δέρκω, video.

15 *Sororem*] Mollem et effœminatum. Vel amasium; sororum enim nomine amicas designabant antiqui. Vid. Epigr. 4. lib. 2. et lib. 12. Epigr. 20. et Petronius passim.

Epig. lxvi. 2 *Te, Theopompe, cocum*] Emphatice. Te tam eximie formosum.

4 *Uncta polluit ungue comas*] Manu uncta: *grasse.* Alii leg. *uncto pollicine*, id est, nidore. Gruterus ex Palatin. legit, *polluit igne;* et commentatores capiunt de nidore culinæ, ut et Gruterus, ita tamen ut addat foculum flammantem, ideoque una et fumum ejus et fuliginem.

5 *Quis potius cyathos, &c.*] Quis esset magis idoneus minister miscendis poculis?

7 *Sidereos manet*] Pulchros, et cœlitum convivio dignos. *Exitus iste*] Culina.

Epig. lxvii. 1 *Pyrrhæ filia, &c.*] Vide Epigr. 39. supra. Hyperbolice omnia.

5 *Cornicibus, &c.*] Quæ longævæ sunt. 'Cornici novem ætates nostras tribuit Hesiodus,' Plinius libro 7. capite 48.

6 *Sita prurit, &c.*] Libidinosam anum fingit etiam sepultam prurire.

Epig. lxviii. [Annotationes editoris Delphinii, id quod et plerumque fit cum Interpretatio deest, a Schreveliana Ed. ad verbum hic assumtæ sunt.]

Epig. lxix. 1 *Custodes, &c.*] Epigr. 45. lib. 2. *Ipsa*] Quæ tamen versaris cum cinædis, &c. Supra Epigr. 40.

2 *Ducere, Polla, virum*] Exercere imperium in virum, perinde est ac si uxor duxisset maritum, quum tamen proprie dicitur nubere marito. Epigr. 12. l. 8. Hoc ergo modo uxores ducant viros, non viri uxores; et viri nubant uxoribus, non uxores viris: atque inverso ordine pareant viri, mulieres contra imperant. *Herald.*

Epig. lxx. Excusat scriptorum tarditatem, causamque in urbicas occupationes confert.

5 *Nunc resalutantes, &c.*] Vesperi resalutant discedentem patroni, mihique 'Vale' dicunt, quibus ego mane, 'Ave.'

6 *Gratulor et multis*] Nuptias, liberos natos, hæreditates, honores, &c. *Mihi*] Nihil ejusmodi adepto.

7 *Ad luciferam, &c.*] Rogatus annuli mei gemma signo testamenta seu tabellas alias in monte Aventino, ubi Lucina parturientium præses colitur.

8 *Prima sibi, nunc sibi*] Salutationum hora: Epigr. 8. lib. 4. vers. 1. *Quinta rapit*] Occupationes, quarum quinta est hora, undecima apud nos. Epigr. 8, lib. 4. vers. 3.

9 *Consul, prætorve tenet*] Judicia et caussæ forenses, quibus præsunt Coss. et Prætor. *Reducesque choreæ*] Reducentiumne patronos? An sacerdotum Isidis, ut supra, Epigr. 48. An histrionum vel saltatricularum?

10 *Poëta die*] Recitans novum suum carmen.

11 *Caussidico, rhetor, grammaticusve rogent*] Namque et oratores recitabant: Plin. lib. 5. Epist. ut et Rhetores et Grammatici.

13 *Balnea, &c.*] Cum itaque per has occupationes sero et post horam statutam lavem cœnemque accepta sportula, quis quæso locus libro componendo?

Epig. lxxi. Rabirius hic architectus erat Domitiani. Hic parentum ejus funus describit, et Rabirii seu veras seu fictas lacrymas.

1 *Quisquis, &c.*] Poëta viatorem alloquitur: Quisquis optas, ut tui parentes diu vivant, et feliciter diem suum obeant, ut parentes hujus Rabirii, lege hoc Epitaphium. *Raderus.*

3 *Rabirius*] Epigr. 56. lib. 7. *Umbras*] Utriusque parentis sui.

4 *Candidiore senes*] Feliciore.

5 *Bis, &c.*] Annos 60. *Mitis, &c.*] Qua uterque miti et maturo fato defunctus est.

7 *Ut primis, &c.*] Quos tamen Rabirius deflevit, perinde ac immaturo fato præreptos. Sic Epigramm. 40. lib. 7. vers. 7. quod vide.

8 *His fletibus, &c.*] Quibus prosequitur parentes longa felicique vita functos, jamque maturo letho defunctos, non itaque tantum flendos. Vel qui ipsam felicitatem videtur deplorare, quum et senes et bono fato defunctos amiserit.

Epig. lxxii. Blanditur Trajano, dum nullum blanditiis apud eum sit esse locum; simul, ex vituperatione prioris, præsentem Imperatorem laudat; quod et Plinius in Panegyrico fecit.

2 *Attritis, &c.*] Blanditiisne, an adoratione? His ergo verbis diuturnam hominum adulationem temporibus Domitiani declarat; quasi homines attriverint labra, illius pedes solumque basiando.

3 *Dicturus dominum, &c.*] Non blanditurus Trajano, ut Domitiano quondam. Vide Epigramma 8. lib. 5. vs. 1.

5 *Ad Parthos*] Nam ejusmodi appellationes apud eos solennes. Parthi enim serviliter regem adorant, pedes illius osculati. *Pileatos*] Cum cæteræ gentes pileis raro uterentur. Parthi et Persæ gestabant mitras, tiaras, cydares, seu pileos turbinatos, ut hodie Turcæ.

7 *Pictorum*] Picta veste seu soccis pictis utentium. *Sola*] Soleas, calceos, soccos. Epigr. 74. lib. 9. vers. 2. Hæc etiam consuetudo notatur a Seneca lib. 2. de Benef. cap. 12. Quædam exemplaria habent [sc. in loco qui sub finem extat capitis jam citati,] *pictos soccos*, et fortasse bene. Unde 'picti reges' hoc loco. His enim verbis innuit Martialis serviles istas venerationes a Parthis ad Romanos manasse. *Herald.* *Sola*] Lucret. 'Avia Pieridum peragro loca, nullius ante Trita solo.'

11 *Siccis capillis*] Inunctis et delibutis.

13 *Prioribus loquaris*] Servilibus, adulatoriis, quibus nuper sibi place-

bat Domitianus, quæ tamen non feret Trajanus.

Epig. lxxiii. Marco Antonio Primo Tolosano gratias agit de litteris et toga missa.

1 *Literæ facundi, &c.*] M. Antonius Tolosanus, de quo Epigr. 100. libro 9. et Epigramm. 32. lib. 10. &c. misit mihi literas et togam elegantiorem quam qua uti vellet Fabricius, continens ille paupertatis cultor; imo qualem gestare voluisset luxuriosus Apicius, et ipse tener ac mollis Mæcenas. Sic Juven. Satyr. 12. 'Vestem Purpuream, teneris quoque Mæcenatibus aptum.'

2 *Ausoniæ*] Ipse tamen non Ausonius.

4 *Mæcenas Cæsarianus*] Partes Cæsaris secutus.

6 *Non litat*] Non sacrificat, non impetrat: non cujusvis hostia Deo grata. 'Litare' enim est, rite sacrificare et impetrare; ita donum ab omni missum æque non placet.

8 *Nomen amare meum*] Marci, quod mihi tecum commune. Quasi dicat: Gratum fuit mihi tuum munus; gratius ob commune utrique nomen; gratissimum officium et judicium tuum de meis Carminibus.

Epig. lxxiv. Damnat inofficiosa officia salutandi, quæ clienti præter sterilem sportulam nihil adferant; quum aurigatores auri saccos ingentes auferant.

4 *Centum plumbeos*] Sive quadrantes ærei: sunt xxv. asses Romani; argento sex sestertii et as æreus, vel denarius et victoriatus et as: nostri novem oboli sive stuferi et chalci sive dentæ tres. *Gronovius. Centum merebor, &c.*] Sportulam, centum quadrantes, nostræ monetæ 18. d. ob. q. sed de plumbeis, vide Epigr. 100. l. 1. vers. 13. *Farnab.* Plumbeos nummos per contemptum Martialis appellat æream monetam, cui plurimum plumbi admixtum. Quadrantes ergo æreos intelligit; sic alibi nigram monetam dixit: 'Nigræ sordibus explices monetæ:' et, in fine ejusdem Epigrammatis, plumbeam selibram vocat sex sestertios nummos æreos. *Salmas.*

5 *Scorpus*] Auriga, de quo supra, Epigr. 50. 53. et sæpe alias. *Una quindecim, &c.*] Victoribus aurigis postulabantur aurei per circum. Buleng. de Circo cap. 34. et vide quæ nos ad Sat. 7. Juvenal. vers. ult. *Una hora*] Qua aurigatur in Circo.

6 *Ferventis, &c.*] Radiantis colore rutilo.

8 *Apulos velim campos*] Non posco armenta gregesque in campis Apuliæ, non Hyblæ Siculæ mellificia, non fruges fertilis Ægypti, non vineas Setiæ quæ monte sita despectat paludem Pomptinam.

12 *Dormire*] Sortem tenuem et modicam, unde quietus agam et vacem tandem ab his officiis atque molestiis urbanis.

Epig. lxxvi. Queritur poëtas negligi, muliones locupletari: artes enim nobiles jacebant; viles colebantur. Se ipsum et suam infelicitatem sub persona Mævii poëtæ describit. *Rad.*

2 *Civis non, &c.*] Non e servo, Syro, Partho, aut Cappadoce civis Rom. factus et in equestrem ordinem relatus, sed ingenuus, et vere Romæ natus.

3 *Catastis*] Catasta, pegma ligneum, quo venales exponebantur servi, a καταστῆναι. Vide Epigr. 29. lib. 6. vers. 1.

4 *Numquæ verna*] Per 'vernam' non servum intelligit, sed hominem Romæ natum, ingenuum, liberum.

6 *Utraque, &c.*] Græca et Latina.

7 *Magnum vitium, &c.*] Paupertatis scilicet alumna poësis.

8 *Pullo Mævius, &c.*] Querela hæc et indignatio ipsius Martialis videtur, sed per modestiam sibi adsciscit nomen Mævii, mali scilicet poëtæ. *Pullo*] 'Pullus' color paupertinus. 'Cucullus,' quo tegitur caput: hodie

cappam vulgo vocant.

9 *Cocco mulio, &c.*] Purpureus splendet agaso, ad summum mulio Incitatus: quem tamen tanquam aurigam Scorpo conjungit, lib. 11. Epig. 1. Potest etiam legi, *Cocco mulio fulget Incitati*, equi scilicet Caligulæ: de quo Dio in Calig. (Cum inquit: 'Unum vero ex equis suis, quem Incitatum nominabat, invitabat ad cœnam, ita ut ei hordeum ex auro apponeret, funderetque vinum,' &c. 'ac per salutem ejus et fortunam juraret; seque eum consulem facturum polliceretur,' &c. Sed hic 'Incitatus' pro auriga, non equo ponitur,) et Sueton. Cal. cap. 55.

Epig. lxxvii. Dolet Carum medicum subitâ febri, quem diu cruciatum cupiebat, extinctum.

1 *Caro*] Medico.

2 *Illa nefas*] Male fecit febris, quæ leniter et sine cruce sustulit tortorem medicum, cui excruciando non satis fuisset unius quartanæ (quæ medicorum opprobrium est, et cujus medelam imperitus hic medicus professus videtur) eculeus.

4 *Illa*] Gruterus e Mss. *ille*. Carus nempe, sibi ipsi. Recte.

Epig. lxxviii. Macrum Hispaniæ et Dalmatiæ diversis annis rectorem laudat, et hic Salonas coloniam felicem prædicat, quæ Macrum esset habitura præfectum.

1 *Macer, Salonas*] Macrum hunc Hispaniæ et Dalmatiæ diversis annis præfuisse volunt, propter Salonas, quæ Dalmatiæ oppidum est. De præfectura ejus Dalmatiæ non constat, neque omnia hic conveniunt: præfuisse illum Hispaniæ summa cum integritate apparet, Epigr. 99. lib. 12. Poteris itaque legere, *Ibis litorum*, [Sic quidem expressum habet Ed. Schreveliana: unde nos in VV. LL. ita repræsentavimus. Hæc Nota non Schrevelio, sed Farnabio debetur, qui scribit *litoreum*, rectissime sane ob metrum. Tu ergo mendam corriges, benevole Lector.] *Macer, Salona.* Fluvius Hispaniæ juxta Bilbilim. Epigramm. 50. lib. 1. vers. 12. et infra, vers. 8. lege: *Hunc udo, Celta, gaudio sequeris.*

4 *Pauperior potestas*] Magistratus continens et abstinens.

5 *Aurifera terra*] Dalmatiæ, teste Plinio lib. 33. cap. 4. Quod si de Hispania intelligere malis, quis non audivit de illius aurifodinis?

6 *Vacuo sinu remittes*] Nihil prædatum e provincia, imo suarum rerum inaniorem reversum.

8 *Udo Dalmata, &c.*] Lacrymis præ desiderio Macri abeuntis effusis prosequeris. Supra, vers. 2.

9 *Nos... Cum desiderio, &c.*] Et ego revisam Celtiberiam meam in tuam gratiam: vel, non sine desiderio tui quem habuimus prætorem.

11 *Sed quæcunque, &c.*] Sed, quæcunque Carmina scribam ad Tagum, id est, in Hispania, sonabunt tuum nomen. *Illic*] Alii, *illinc*, recte.

16 *Uno sed tibi, &c.*] Sic Epigr. 5. lib. 5. vers. 6. Vide Epigr. 71. lib. 2.

Epig. lxxix. Irridetur a Poëta Otacilius pauper, qui Torquatum, divitem et magnificum, nequicquam æmulabatur. Perstringit interim eos, qui, cum sint longe inferiores, tamen potentiores student æquare.

1 *Prætoria quartum*] Villas magnificas, ad quartum ab Urbe milliarium.

3 *Vario, &c.*] Epigramm. 42. lib. 6. vers. 11. 12.

4 *Cucumam, &c.*] Balneolum. Cucuma autem vas est ad calefaciendam aquam.

5 *Daphnona, &c.*] Lauretum, locus lauro arbore consitus: δάφνη enim laurus est.

7 *Consul Torquatus*] Gruterus ex Palat. legit *Consule Torquato, &c.* recte. *Vici fuit, &c.*] Vici singuli, qui in Urbe 424. habuerunt magistros, quos appellabant Vicocuros et Vicomagistros.

9 *Grandis ut exiguam, &c.*] Ex apo-

logo noto. Vide Horat. Satyr. 3. libro 2. vers. 308. unde hoc Epigr. sumptum videtur.

Epig. lxxx. Notat hic Erotem, qui aperte flebat, quum venales thesauros inani marsupio, frustra, dolentibusque oculis spectaret; nec inopiam, nec affectum dissimularet: cum quo alios æque egentes ac Eros erat, sed ridentes in speciem et mendicitatem risu tegentes, componit.

1 *Plorat Eros, &c.*] Quod non habet, unde hæc omnia emat, quæ licitari gestiebat Mamurra: Epigr. 60. lib. 9. *Myrrha*] De poculis murrhinis, vide quæ ad Epigr. 113. lib. 14.

2 *Citrum*] Mensam citream. Epigramm. 60. lib. 9. vers. 10.

3 *Imo premit*] Anglic. Junii *ducit*; recte.

4 *Tota Septa, &c.*] Omnia quæ venalia exponuntur in Septis: Epigr. 14. lib. 2. vers. 5. et Epigr. 60. lib. 9. vers. 1. et 2. *Coëmat*] Quidam hic legunt *cenat*, quod hic absurdum.

5 *Lumine sicco*] Sed tacite, oculis non lacrymantibus, absque lacrymis.

6 *Lacrymas ridet*] Risu ficto coërcet dissimulatque lacrymas, quas intus concepit. Gr. γναθμοῖς γελᾷν ἀλλοτρίοις, id est, alienis buccis ridere: non ex animo; qui sc. spem vultu simulant, et premunt altum corde dolorem.

Epig. lxxxii. Deprecatur officium anteambulonis, quod ait sibi nocere, amico nil prodesse.

1 *Si quid nostra, &c.*] Si cui tibi usui et emolumento esse possint officia a me cliente, cui submolesta hæc servitus.

2 *Togatus ero*] Officiosus cliens, qui patronum togatus comitatur. Alii, *togatus eo.*

3 *Stridentesque*] Juv. Sat. 5. vs. 75.

6 *Ingenuasque cruces*] Id est, tormenta ingenuorum, seu liberorum hominum. Sic appellat officia et concursationes, quæ liberi homines tenuiores opulentioribus præstabant. *Gronovius. Ingenuasque cruces*] Servilia officia, quæ non æquo animo fert ingenuus.

8 *Mihi, Galle, nocent*] Sic Epigr. 71. lib. 1. vers. 17.

Epig. lxxxiii. Calvum irridet Marinum, ut l. 5. Epigr. 49. Labienum.

1 *Raros colligis*] Comas a fronte et temporibus utrinque rejicis, et disponis ad tegendam calvam.

3 *Campum, &c.*] Calvam, quam Epigrammate 49. lib. 5. vers. 7. dixerat 'aream.'

4 *Redeunt, &c.*] In suum locum defluunt.

5 *Redduntur que sibi*] Idem quod ante dixit, 'redeunt.'

6 *Cirris grandibus*] Cirri, capillamenta velut in nodum collecta, Belg. *Hayr-locke.*

7 *Inter Spendophorum, &c.*] Ita calva tua utrinque cirrata videtur esse caput calvi Hermerotæ, inter capita cirrata duorum puerorum Spendophori et Telesphori. Vide calvam Labieni, Epigr. 49. lib. 5.

8 *Cydæ stare putabis, &c.*] Cydæ nescio cujus filius, Hermerotes vel Telesphorus. *Farnab.* Quid si legas cum Heraldo, *Sic adstare putabis, &c.* Et sequenti versu, *Vis tu simplicius? senem fatere.* Respondeo: male fecerim. Nam *Cydæ* vocabulum non esse mutandum satis probat Scriverius: illud autem, *vis tu fateri*, eleganter dictum ostendimus ad Senecam de Ira 3. 38. et Epistol. 58. *Gronovius.*

12 *Comato*] Calvitiem dissimulante, ut comatus videatur.

Epig. lxxxiv. 2 *Qua, Cæditiane, vides*] Quam vetula et deformi uxore.

Epig. lxxxv. Elegans et venustum Epigramma ab eventu natum; quum demersa nave servatus est nauta, qui salva periisset.

2 *Proxima dilectis, &c.*] Juxta Tiberim, sibi assuetum dilectumque, rus emit.

3 *Vagus*] Inundans.

5 *Emeritam puppim, &c.*] Quæ cessabat, postquam Ladon, a duro nautæ labore emeritus, rus hoc emisset. Vel fatiscentem jam et cariosam.

6 *Opposuitque vadis*] Molem ad cohibendum inundationis impetum.

8 *Mersa carina tulit*] Quæ alias mergit vectorem.

Epig. lxxxvi. 3 *Qui primus erat lusor*] Qui juventutem pilæ ludo elusit, senex jam pannosus est instar pilæ compitalis: et eleganter jocatur, inquiens: Qui 'primus erat lusor pilæ,' jam factus est 'prima pila.' Alludit ergo in pilæ lusorem, qui, cum florente ætate primus esset in arte pilæ, postquam desiit per senectutem ludere, factus est 'prima pila,' id est, contemptui habetur, ut illa pila, quæ prima objicitur tauris iratis, quam discerpunt et lacerant cornibus. Sic Mart. lib. 2. Epigr. 43. 'At me quæ passa est furiati cornua tauri, Noluerit dici quam pila prima suam.' Pilæ taurariæ vocantur in veteribus Glossis, et exponuntur ταυροκαθάπται. *Salmas.*

Epig. lxxxvii. Multa clientum et ampla munera Restituto precatur in natali die: se pro muneribus Carmen, quod munus est poëtæ, mittere.

1 *Octobres Calendas*] Qui Restituti dies natalis. Ad hunc Rest. Plin. Epistol. 17. lib. 6. et lib. 7. Epistol. 1. *Sentiat*] Advertat, observet, celebret missis muneribus. Epigramm. 64. l. 8.

3. 4 *Linguis omnibus*] Silentio et votis favete sacris. Formula in sacris solennis. Brisson. l. 1. Form. *Tacete lites*] Rituale verbum. Rebus divinis, ut faverent linguis, imperabatur, utque litibus et jurgiis abstinerent. Cic. 1. de Divinat.

5 *Absit cereus, &c.*] Non mittantur Restituto vilia pauperculorum clientum munera, cerei, pugillares, mappæ; mittantur hæc in Saturnalibus Decembr.

6 *Vani triplices*] Pugillares trium paginarum. *Vani*] Nulli, contempti, viles.

8 *Certent, &c.*] Ditiores amici et clientes mittant certatim munera pretiosa.

9 *Agrippæ, &c.*] Qui in Agrippæ porticu et septis campi Martii superbas et pretiosas merces vendebat.

10 *Cadmi municipes, &c.*] Tyrias, purpureas: Epigr. 43. lib. 2. vers. 7.

11 *Pugnorum ebriæque noctis*] Petulantiæ et vis per ebrietatem noctu cuipiam illatæ, cujusmodi describit Juvenal. Sat. 3. vers. 278.

12 *Cœnatoria mittat*] Lænas, vestes, quibus in cœna antiqui utebantur: δειπνητίδας. Sic et 'forensia' dixerunt vestes quibus utebantur foris. 'Lugubria' quoque dixit Seneca vestes lugubres. *Advocato*] Tibi.

13 *Infamata, &c.*] Adulterii rea, quæ, te patrono absoluta, accusatorem vicit, mittat tibi gemmas, sed non fictitias. Sic Epigr. 60. lib. 9. vers. 19.

15 *Mirator veterum senex avorum*] Non video, quid hic avi isti faciant: et suspicor scribendum, *laborum*: ut Epigramm. 89. 'Juno, labor, Polyclete, tuus:' et lib. 14. 'Nam Myos iste labor.' Qui miratur, inquit, operis antiqui vasa, donet toreuma Phidiacum. *Mirator, &c.*] Qualem se profitebatur Euctus Ep. 6. l. 8.

16 *Phidiaci, &c.*] Crateras et statuas a Phidia nobili toreute torno ac cœlo affabre factas. Epigr. 13. lib. 6. vers. 1.

20 *Credis*] Carmina.

Epig. lxxxviii. 2 *Officiosus homo es*] Omnia armaria et loculos, nec non tabellas, vulgo *records*, excutis, quo liticulam aliquam nanciscaris. Officiosus, Cotta, es. Ironice.

Epig. lxxxix. Laudat statuam Junonis a Polycleto statuario factam.

1 *Labor, &c.*] Opus Polycleti, insignis statuarii.

2 *Phidiacæ, &c.*] Epigrammate 13. lib. 6. vers. 1.

3 *Ore nitet tanto, &c.*] Si hac forma fuisset Juno ipsa in contentione cum Pallade et Venere de pulchritudine, ipsi adjudicasset litem arbiter Paris. *In Ida*] Monte Phrygiæ, ubi Paris de Junonis, Minervæ, et Veneris venustate arbiter factus est.

5 *Junonem, Polyclete, suam*] Sororem uxoremque suam. *Frater*] Jupiter.

6 *Junonem tuam*] Statuam hanc tuam.

Epig. xc. [Ad Variorum in hoc Epigr. Notas consulendas in VV. LL. Lectorem incitavimus. At eas hic suas fecit editor Delphinensis.]

Epig. xcii. Relictum Mario rusculum suum Poëta rediturus in patriam commendat.

1 *Quietæ, &c.*] Privatum hunc et rebus rusticis deditum fuisse ostendit.

2 *Atina*] Italiæ urbs antiqua, ex iis una, quæ Turno adversus Æneam arma fabricavit. Virgil. 7. Æneid. 'Atina potens, Tiburque superbum,' &c.

3 *Has tibi*] Rediturus in patriam meam commendo tibi rusculum meum Nomentanum cum Diis et sacris. *Gemellas, &c.*] Duas pinus atque ilices, Fauno et Diis agrestibus sacras.

6 *Tonantis aras*] Jovis. *Horridique Silvani*] Hirsuti, capripedis, cornuti, cui et pinus consecrata.

7 *Tinxit agni, &c.*] Rite. Horat. Od. 4. lib. 1. idem.

8 *Dominamque, &c.*] Dianam, cui dicatur templum cum luco, uti nemorum reginæ.

9 *Quem sororis, &c.*] Dianæ frater erat Mars.

10 *Mearum, &c.*] Cujus Calendis mihi prima affulsit lux, natalis scil. meus, Epigr. 24. supra, et lib. 9. Epigramm. 53.

15 *Ubicunque noster, &c.*] Dices, Martialis noster ubicunque est, absens tamen mea hac dextra vobis hæc sacra facit. *Noster*] Alii leg. *vester*.

18 *Date duobus, &c.*] Omnia utrique fausta bonaque.

Epig. xciii. Librum novum Sabinæ, Clementis uxori, mittit; quem a novitate commendat.

1 *Si prior*] Ut primum adveneris oras et arva Patavii vineis consita. *Euganeas, Clemens*] Patavini dicti sunt Euganei, quasi εὐγενεῖς, Henetis scillicet et Trojanis oriundi. *Helicaonis oras*] Filii Antenoris qui Patavium condidit.

3 *Atestinæ nondum, &c.*] Ateste civitas Venetorum, unde Sabina, uxor Clementis hujus.

4 *Purpurea sed modo culta toga*] Olim hic legebatur, *suta*: sed illud melius sibi videri testatur Grüterus. At Scriverius: Non probo *carmina suta toga*, nisi placeat homo sutus toga. Sic tamen et optimi libri, et dispar ratio est: nam homo induit togam, non ei insuitur: at liber proprie non induit integumentum suum, sed ei insuitur. Quare omnino retineo veterem scripturam. *Gruter*. *Purpurea, &c.*] Tecta purpura. Epigr. 2. lib. 3. vers. 10. Sic Epigr. 1. lib. 11. 'Cultus Sidone.' Vulg. leg. *suta toga*.

6 *Nec mento, &c.*] Non villosa et barbata, assiduo usu trita. Epigramm. 67. lib. 1. vers. 8.

Epig. xciv. Amico empta mittit poma.

1 *Non mea, &c.*] Non mihi sunt aurea et nobilia mala, quæ custodiat draco vigil Ladon, ut in hortis Hesperidum in Libya, cujus pars Massylia.

2 *Regius Alcinoi, &c.*] Nec nobilis hortus Alcinoi. Epig. 64. l. 4. vs. 28.

3 *Sed Nomentana*] Prædiolum suum in Nomentano agro Poëta frequenter canit. *Securus*] Causam adjungit; quod plumbeos lapidososque fœtus edant, quos appetebat nemo. Non timens fures.

4 *Plumbea, &c.*] Non aurea, non nobilia.

5 *Media quæ, &c.*] Empta Romæ in medio vico, ubi forum pomarium. Sic Epigr. 61. lib. 9.

6 *Autumni, &c.*] Horti et autumni mei matura poma.

Epig. xcvi. Causas hic reddit, cur patriam cogitet; solum Hispanum cum Romano confert.

1 *Remotas*] Hispanas, ad quas anhelare videar, cum eas usque loquar, et tamen Romæ consenescam. Romæ enim supra quatuor et triginta annos vixerat.

3 *Auriferumque, &c.*] Patriæ appetam fluvios et agros. Epigr. 50. lib. 1. vss. 15. et 12.

7 *Pascitur hic, &c.*] Epigr. 58. supra, vers. 9. *Igne maligno*] Lignis multo emptis.

9 *Pretiosa fames*] Arida cœna et famelica, magno empta pretio. *Conturbatorque macellus*] In quo decoctis opibus conturbantur rationes. Epigr. 27. lib. 7. vers. 10.

13 *I, cole, &c.*] Dominos Romanos et patronos assiduis nequicquam officiis prosequere. *Amicus*] Patronus cultus.

14 *Locus*] Patria.

Epig. xcvii. Suam infelicitatem Numæ dolet saluti fuisse: quod, scriptus hæres, hero revalescente proscriptus sit.

1 *Dum levis, &c.*] Dum tibi, deplorata jam salutis et vitæ spe, parantur quæ ad funera spectant et rogum. *Struitur Libitina*] Dum paratur rogus. Libitina Dea sepulchralis et funerum præses. Epigr. 43. lib. 8. vers. 4. *Papyro*] Lectulus feralis priscis altus fuit et sublimis, præsertim lautioribus; itaque pulvini papyro et tomento farti turgebant. Alii censent papyrum ligni esse speciem. Vide Epigramm. 34. lib. 8. vers. 14.

2 *Myrrheum, &c.*] Aromata rogo injicienda, et ossibus cineribusque urnæ datis miscenda. Epigr. 26. supra.

3 *Scrobe*] Sepulchro, tumulo. *Lecto*] Ferali, quo efferendus erat. Declarat ergo Poëta, Numam jam conclamatum et depositum fuisse. *Pollinctore parato*] Νεκροκλείστῃ, qui cadaver lavat et ungit.

Epig. xcviii. 1 *Addat Cæcubum*] Temperet, effundat.

2 *Idæo, &c.*] Ganymede; Epigr. 43. lib. 2. vers. 13.

5 *Spectem, &c.*] Vide Epig. 28. lib. 9.

6 *Citrum, &c.*] Citream mensam, quam eburnei sustinent pedes: Epigr. 43. lib. 2. vers. 9.

8 *Præsta de grege, &c.*] Præsta ministros incultos.

11 *Pudor hic, &c.*] Quo videri vis atque haberi pudicus.

12 *Hos, &c.*] Pudicos et castos, quales fingis.

Epig. xcix. Si hæc Socratis imago Romano cultu effingeretur, certe ad vivum exprimeret gravitatem Julii Rufi, qualis deridetur a Satyricis; vel, qui refert Satyrum: namque et Socrates fuit naso simo et oculis emissitiis, Sileno haud absimilis, uti describitur a Platone et Xenophonte: vel: Si hæc Socratis imago cultu Romano expressa esset, posset quidem haberi pro effigie Julii Rufi, quæ posita est in Satyris, loco quodam in viii. Regione Urbis, ubi spectantur 4. Satyrorum imagines. *Pet. Scriverius.*

Epig. c. 2 *Litigante, &c.*] Qui tibi litem intendit, et contra te dicit, 'Fur es:' ut Epigr. 54. lib. 1. vers. 11.

3 *Quid congregere, &c.*] Quid nobilibus, claris, altisque Carminibus inseris ignobiles, tenebrosos, et claudicantes versus tuos? Hujusmodi comparationes in eodem argumento vide Epigr. 55. et 73. lib. 1.

5 *Habeas licebit, &c.*] Non magis convenit Carminibus meis cum tuis, quam si quis haberet alterum pedem pernicissimi cursoris Ladæ, alterum ligneum. Ladæ velocitatem celebrant Pausanias in Corinth. et Arcad. Ep. 4. Antholog. Juvenal. Sat. 13. &c.

Epig. ci. Si reviviscat Galba, nobilis ille Cæs. Augusti scurra, Ep. 42. lib. 1. vers. 12. et jocis salibusque cum Capitolino contendat, rusticus

videretur et insulsus præ Capitolino.

Epig. cii. Aliena opera hic poëta est, ille pater. An Canius sit hic Gaditanus, de quo Epigramm. 62. lib. 1. vers. 9. N. L.

Epig. ciii. Reditum in patriam suis civibus denuntiat.

1 *Municipes*] Cives. *Augusta, &c.*] Colonia scil. Bilbilis, et in æreo Tiberii nummo inscripta 'Augusta,' teste Adelpho Occone in Tiberio. Alii leg. *angusta*. Et, ut Gruterus inquit, *angusta agri* vocabitur Bilbilis, cui fere nihil additum agri, ob montem in quo ponitur. Et pro *agri* alii legunt *alto*: alibi enim Bilbilim pendulam appellat, ut alto monte sitam fuisse intelligas: ut Epigr. insequenti: et Epigr. 50. lib. 1. et Sidon. Apollinar. cap. 21.

2 *Salo*] Quo ferrum duratur quod cæteris antefertur; ipsique urbi claritatem peperit. Epigr. 50. l. 1. vers. 11.

3 *Ecquid læta, &c.*] A claris enim ingeniis illustrantur plurimum civitates.

5 *Tenui*] Nitido, culto. *Verona*] Sic Epigr. 63. lib. 1.

7 *Quatuor accessit, &c.*] Jam per 34. autumnos, quibus vos sacra facitis Cereri, abfui a vobis, vixique Romæ: Epigr. sequent. vers. 9.

9 *Dominæ, &c.*] Epigr. 4. lib. 1. vers. 2.

10 *Mutavere, &c.*] Nigras canis mutavere.

12 *Aspera, &c.*] Ut postea cum stomacho expertus est; si verus ipse lib. 12. Epistola. Ultimum distichon abjudicant Martiali.

Epig. civ. Mittit librum ad Flaccum amicum, quem in Hispaniam iturum monet, uti veteres amicos salutet.

1 *Flacco*] In Hispaniam ituro.

2 *Faventis undæ*] Sed placidum mare.

4 *Tarraconis arces*] Urbis, unde illa Hispaniæ regio, in qua Bilbilis.

5 *Rota*] Vehiculum.

7 *Quinto, &c.*] Quinti diei itinere ipse vehiculo vectus.

9 *Brumas*] Epigr. proxime præced. vers. 7.

11 *Protinus, &c.*] Mox ut adveneris Bilbilin.

14 *Secessus spatio paret salubri*] Immo *pretio*, ut omnes Mss. nec præterea mutandum quicquam: nam *salubre pretium* est modicum, quod facias salva re familiari. Sic Plinius lib. 1. Epist. 24. 'Si prædiolum istud, quod commendatur his dotibus, tam salubriter emerit, ut pœnitentiæ locum non relinquat.' Observavit hoc Salmasius ad Solinum. *Gronovius.* *Spatio salubri*] Loco studiis apto.

15 *Qui pigrum, &c.*] Ubi in ocio consenescat parens tuus, id est, autor libri, ego: Epigr. 48. lib. 6. vers. 10.

16 *Hæc sunt*] Quæ tibi in Hispaniam meam proficiscenti mandata velim. *Tumidus, &c.*] Quem vocant tumidi venti: vel ipse tumidus et imperiosus vectores jurgio cogit.

18 *Laxavit melior, &c.*] Vento secundo solventibus portu, jam laxiore facto, navibus.

19 *Navem, &c.*] Non licet navi expectare unum, qui moram trahit, vectorem. Adagii species: 'Unum non exspectat navis:' nam unus vir, nullus vir.

EPIGRAMMATUM LIB. XI.

EPIG. I. Librum undecimum exire gestientem, et palatia aulamque affectantem coërcet, satisque feliciter cum eo actum iri dicit, si in porticibus et circulis ab otiosis legatur. *Rad.*

1 *Otiose*] Absolutum ergo et domi otiosum, foras mittit ad otiosos.

2 *Cultus*] Eleganter cultus pumice, minio, cedro, velamine purpureo, &c. ut Epigr. 2. lib. 3. et lib. 5. Epigram. 9. Vide Epigram. 16. lib. 2. *Sindon*] Proprie amictus est vel torale: vel vestis ex tenui linteo: hic pro velamine libri.

3 *Parthenium, &c.*] De quo vide Epigr. 6. lib. 5. et lib. 4. Epigr. 45. Cum vero Parthenius interfectus sit sub initio Nervæ Imper. et prodierit hic liber Trajano Imp. videtur Poëta vel rationem temporum in Epigrammatum libris non observasse, vel inceptum jam vivo Parthenio librum, absolvisse atque edidisse mortuo, vel non audivisse de morte Parthenii.

4 *Inevolutus*] Non lectus, non explicatus.

5 *Libellos*] Supplicum libellos, quos Imperatori a cubiculis exhibet.

6 *Nec Musis vacat, &c.*] Quod si vacaret Carminibus, certe vacaret suis pangendis, namque et ipse doctus et poëta : ut Epigr. 6. lib. 5. vers. 2. et lib. 12. Epigr. 11.

8 *Minores*] Plebeiæ, vulgi : nisi et Palatinorum manibus teri affectes.

9 *Vicini pete, &c.*] In monte Quirinali habitavit Martialis, Epigram. 58. lib. 10. vers. 10. In Quirini autem porticu (quæ in valle Quirini, Sat. 2. Juvenal. vers. 133.) magnus erat hominum conventus, componendi negotiorum gratia.

11 *Pompeius*] Porticus Pompeiana, Epigr. 14. lib. 2. vers. 10. *Agenoris puella*] Porticus Europæ, dict. Epigram. vers. 3. et 15.

12 *Vel primæ dominus levis carinæ*] 'Levis,' aiunt, alludit Epitheton Argus, ab ἀργὸς 'levis.' Ineptissime. Immo 'levis,' quia desultor amorum: ab Hypsipyla transiit ad Medeam, ab hac ad Creusam, ab Creusa rursus ad Medeam. Sic apud Ovidium: 'Mobilis Æsonide, vernaque incertior aura, Cur tua polliciti pondere verba carent?' Statius lib. 6. Thebaid. 'At levis et nondum miseræ mihi notus Iason.' *Gronovius. Primæ dominus*] Porticus Argonautarum; Epigr. dict. vers. 6. et Epigr. 20. lib. 3. vers. 1. Janus autem primus navigasse fertur a Poëtis. *Levis carinæ*] Alludit Etymon Argus, ab ἀργὸς levis.

14 *Nostrarum, &c.*] Nugas has meas, Carmina hæc mea alias tineis et blattis relinquendas escas: per modestiam sua extenuat.

15 *Sed cum sponsio, &c.*] Et tamen legent hæc nonnisi a Circi spectaculis ociosi et lassi, ubi cessarint sponsiones et sermones de factionibus et aurigis. Quum ergo dicit 'sponsiones populi,' depositis pignoribus aut pecunia, de alicujus agitatoris victoria factas intelligit. 'Scorpus' autem nobilis agitator fuit; et 'Incitatus' equus nobilissimus et velocissimus, Circensibus curriculis et palmarum frequentia celebratissimus. Vide Sueton. in Caligula cap. 54. Turneb. Advers. lib. 8. cap. 4. et lib. 18. cap. 30. *Fabulæque lassæ*] Fabula et fabella illa ætate non pro ficto et composito ad arbitrium sermone, ut priscis Latinitatis temporibus; sed pro sermone quolibet, vel narratione, seu ficta, seu vera, quæ in ore populi ver-

sabatur, usurpata est. *Salmas.*

16 *Scorpo fuerint*] Epigr. 50. et 53. lib. 10. *Incitato*] Epigr. 76. lib. 10.

Epig. ii. 1 *Triste supercilium, &c.*] Procul, o procul este, facessite hinc, quotquot adestis tristis atque censorii supercilii, gravis tetricæque frontis, et compositi vultus.

2 *Filia Fabricii*] Pudica et dura, a patre duro.

3 *Regula morum*] Censura, censoria regula, præfectura morum.

4 *Quidquid, &c.*] Castitas, et luce gaudens pudicitia. Nox enim pudore vacat. Ovid. l. 1. Amor. Eleg. 6.

5 *Clamant ecce mei, &c.*] In quibus libertas et loquendi licentia. Macrob. Saturnal. lib. 1. cap. 10. 11. pueri autem plaudentes clamabant, ' Io Saturnalia.' Dioclet. lib. 58. ' Saturnalia optimi dierum.' Catull.

6 *Sub te præside, &c.*] Quo Imperatore vera fruimur libertate.

7 *Salebrosum, &c.*] Duris numeris philosophica scribentem consulta, nec molli fluentem Carmine.

8 *Meus est*] Mollis: immo lascivus, ne dicam impius. Infra Epigr. 16.

Epig. iii. Legi se quidem ubique gentium dicit; sed nihil se inde legere. Majorem se vatem futurum, ubi majores fuerint Mæcenates.

1 *Urbana, &c.*] Rom. cives ociosi. *Pimpleide gaudent*] Carminibus meis, Musa, a fonte Macedoniæ seu Pieriæ dicta.

3 *Geticis, &c.*] Duas in Dacos expeditiones suscepit Cæsar. Xiphilin. in Nerva.

6 *Nescit sacculus, &c.*] Illi quidem legunt Carmina mea, sed ego nihil inde lego nummi.

7 *Victuras ... prælia, &c.*] Grande epos et victurum, quo bella et gesta Cæsaris canerem.

9 *Cum pia, &c.*] Si mihi Roma alterum daret Mæcenatem, ut Dii dederunt Romæ alterum Augustum in Nerva.

Epig. iv. 1 *Sacra*] Vittæ, Vestæ ignis ἄσβεστε, æterne, &c. *Laresque, &c.*] Minerva, Jupiter, Juno: quos recenset disticho seq. qui tres aëris regiones referant, unde et ' penates ' dicti, per quos penitus spiramus. Vide Macr. Satur. lib. 3. cap. 4. *Trojæ hæres*] Æneas. Vide Ælian. lib. 3. Var. Hist. cap. 22. Alii legunt *heros*: heroës enim dicti sunt priscis, viri fortes et semidei.

2 *Laomedontis opes*] Trojanas, a Laomedonte Priami patre.

3 *Scriptus, &c.*] Effictus, inscriptus, insignitus aurea imagine.

4 *Soror*] ' Juno. *Filia tota patris*] Minerva, ἀμήτωρ, e Jovis cerebro nata, patrima virgo.

5 *Qui, &c.*] Jane custos Fastorum, in quos referuntur nomina consulum, adeoque Nervæ, qui Imperii anno gessit tertium consulatum cum Virgil. Rufo. Junius de tertio consulatu Ulpian. Nervæ Trajani intelligit. *Purpureis jam, &c.*] Epigr. 26. lib. 12. vers. 3.

8 *Hic*] Senatus. *Ille suis*] Nerva Imper.

Epig. v. 2 *Sed Numa, &c.*] Non itaque tam miranda atque ardua res in paupertate erat pietas et sanctitas.

3 *Opibus, &c.*] Non efferri et corrumpi a divitiis. Non tradunt mores opibus, qui adepti imperium et opes, non abutuntur iis ad fastum, aliorum oppressionem et injuriam: qui denique idem est dives, qui pauper erat.

4 *Crœsos viceris*] Divites reges, Decebalum Dacorum, et Armeniæ Parthiæque reges. Xiphilin. Trajan. *Numam*] Sanctum, æquum, continentem, qualis fuit Numa secundus Romanor. rex.

5 *Si redeant veteres, &c.*] Si reviviscant ab inferis reversi antiqui illi clarique Romani. Atque hinc novum ordiuntur aliqui Epigramma a præce-

denti tetrasticho divisum.

7 *Pro libertate*] Lips. lib. 1. Epist. Quæst. 5. legit *præ libertate*: quasi dicat: Camillus te principem malit, quam suam illam libertatem: vel adeo potior eris ipsa Libertate. *Camillus*] Qui Romam a Gallis occupatam Dictator absens creatus, liberavit.

8 *Fabricius, &c.*] Qui continentissime in paupertate vivens, munera sibi a Pyrrho, et aurum a Samnitibus missum repudiavit.

9 *Brutus*] Juniusne qui reges ejecit? An Marcus Brutus, unus e Julii Cæs. percussoribus? *Cruentus*] c. M. hominum deleverat, senatores 90. consulares 15. equites 260.

10 *Imperium tradet, &c.*] Quod non Julius Cæsar, non Augustus fecit: ille enim retinebit, et ob retentum Bruti manibus trucidatus peribit. Hic de reddendo cogitabit, aut potius redditurum simulabit: nam imperia cum lætitia induuntur, cum molestia exuuntur. *Dorleans. Imperium tradet*] Ut quondam dictaturam deposuit, secessitque Puteolos. Et quem Cæsar dixit, nescisse litteras, quod fasces abjecerit.

11 *Privato cum Cæsare*] Non rerum summam affectante, idque civili bello.

12 *Crassus*] Liciniusne Crassus, an Marcus, qui periit apud Parthos?

14 *Cato reddatur, &c.*] Qui sibi mortem conscivit Uticæ, ne videret Cæsarem: tua tamen æquitate adductus a Cæsare stabit. Quasi dicat; O princeps, tanta est æquitas tua, ut vindices libertatis tibi servire malint, quam libere vivere.

Epig. vi. 1 *Unctis falciferi, &c.*] Feriis Saturni falcem gerentis (quod Κρόνος, χρόνος, id est, tempus omnia metat) in quibus unctæ cœnæ. Tum et festis diebus unguenti plurimus usus. Et in ipsa castra hæc voluptatis lenocinia penetravere. Plin. lib. 13. cap. 3. Et quid Saturni feriis unctius? quando cœnæ unctiores et elegantiores? *Her.*

2 *Regnator, &c.*] In quibus impune regnat alea. 'Fritillus' ergo pyrgus seu turricula, ex qua tesseræ excutiuntur. Epigr. 14. lib. 4. vers. 8. 9. et Epigr. 84. lib. 5. vers. 3.

3 *Non laborioso*] Facili, jocoso.

4 *Pileata Roma*] In Saturnalibus servi incedebant pileos induti velut domini: nam et Romani aliis diebus nudo capite erant, aut caput veste velabant. Itaque veteres nullæ Romanorum statuæ cum pileo visuntur: eamque consuetudinem a prisca Græcia duxisse Eustachius asserit; quum apud Homerum, nec pilei nec causiæ ulla mentio sit. Turneb. lib. 8. cap. 4.

5 *Risisti*] Risu annuere et consentire videris.

9 *Trientes*] Dimidius triens est sextans, hoc est, duo cyathi. Epigr. 28. lib. 1. vers. 2.

10 *Pythagoras, &c.*] Puer e contaminatorum grege, cui nupsit Nero. Tacit. Annal. 15. quem Sueton. cap. 29. Neronis Doriphorum nominat.

11 *Dindyme, &c.*] Puer, minister, Epigr. 42. lib. 10. et Epigr. 84. lib. 6.

12 *Bibenti*] Calens mero (quod animi educit instrumenta) fundam Carmina et exprimam ingenia xv. simul poëtarum. Exprimit certe Æschylum, Aristophanem, Anacreontem, Ennium, Horatium, &c. quibus vinum erat Hippocrene. Lege Antipatri Epigram. Ὦ ἐλικὼν Βουττὲ, &c. lib. 2. Antholog. cap. 46.

14 *Catulliana*] 3300. Epigram. 34. lib. 6. vers. 7. vel infinita. 'Namque quum' inquit 'millia multa fecerimus, conturbabimus illa, ne sciamus, Aut ne quis,' &c. Catull. Epigr. 5.

16 *Passerem Catulli*] Carmen tibi non minus gratum quam Catullianum de passere Lesbiæ. Ang. Politianus

obscœnum aliquid per passerem intelligi vult: sed Fr. Floridus asserit simplicem sensum, lib. 1. subcis. cap. 5.

Epig. vii. 1 *Jam certe*] Mortuo Domitiano, cujus imperium prætexebas adulteriis tuis. *Stupido, &c.*] Dolos tuos non sentienti.

3 *Cæsar*] Domitianus.

4 *Circeios*] Alii, *Circæos*: jussit me modo venire in Circæos. *Stropha talis abit*] Dolus, fallacia: a στρέφω.

5 *Penelopæ*] Castæ.

6 *Scabies, &c.*] Inveterata libidinis prurigo.

8 *Hærebit, &c.*] Maritus tuus te comitabitur.

11 *Hystericam, &c.*] Sic Turnebus lib. 8. cap. 4. id est, uteri strangulatione laborantem: ab ὑστέρα: sic et Epigram. 71. infra. Sunt qui legant: *Hictericam*, quasi morbo regio laborantem: minus apte.

12 *Sinuessano, &c.*] Sinuessanæ autem aquæ in Campania fœminarum sterilitati aliisque morbis medebantur. Plin. lib. 31. cap. 2. Cluv. Ital. lib. 3. cap. 10.

Epig. ix. 1 *Clarus fronde Jovis*] Querna ornatus corona Jovis Capitolini. Ep. 54. lib. 4. vers. 1. Gruterus vult, quercu coronatos fuisse omnes, quibus honor datus imaginis. *Romani fama*] Tragicine Carminis Poëta, an heroici? Tragicum fuisse testatur Placiades Fulgentius. *Cothurni*] Epigr. 20. lib. 3. vers. 7.

2 *Spirat*] Ad vivum expressa statua. *Apellea redditus, &c.*] Memorià statua, Apellis opus. Alii leg. *Apollinea*, intelliguntque Memoris statuam in Apollinis bibliothècam receptam: ut Persii Prolog.

Epig. x. 1 *Turnus*] Epigr. 97. lib. 7. vers. 8.

2 *Carmina*] Heroicane, an tragica? Epigram. præced. vers. 1. *Frater erat*] Cessit illius Carminis gloriam fratri, neque voluit se illi æmulum ingerere, ut Unicus. Epigr. 44. lib. 12.

Epig. xi. Detestatur recte luxum Romanorum, et capit reduci priscorum parsimoniam.

1 *Tolle, puer, calices*] Amove elaboratos calices vitreos ex Ægypto Romam allatos. *Toreumata Nili*] Nili vitreos calices intelligit: de quibus l. 14. lemmate, Vitrei calices: 'Aspicis ingenium Nili: quibus addere plura, Dum cupit, ah quoties perdidit auctor opus!'

2 *Et mihi secura, &c.*] Et trade mihi pocula fagina vel Seguntina, de quibus non sis solicitus ne labantur. Epigram. 108. lib. 14. 'peccant securæ soliciteque manus.'

3 *Trita patrum labris*] Fictilia, cujusmodi a Numa instituta sunt in honorem Deorum, et ab antiquis Romanis in usu. *Tonso pura ministro*] Non comato et calamistrato, sed rudi et simplici.

4 *Antiquus honor*] Urnarum et calicum fictilium. Et revocentur prima sæcula, priscorum parsimonia et frugalitas.

5 *Gemma*] Calice e gemma, vel gemmato poculo. *Qui Mentora frangis*] 'Qui pocula Mentorea nobilitata manu' (ut dixit Epigr. 60. lib. 2. vers. 16.) diffringis, ut inde conficiatur mœchæ tuæ matula, dignum sane te homine molli et impuro poculum. Sed vide an placeat lectio, *Te potare decet gemma, qui Mentora frangis? In scaphio mœchæ Sardanapale tuæ*: quasi dicat: Magis convenit fictile scaphium, quam calix e gemma illi, qui Mentoris opera frangit.

Epig. xii. Zoilus, quamvis notus, nesciebatur tamen unde esset natus, quem jus trium liberorum petentem, irridet.

1 *Jus tibi natorum, &c.*] Vis jure natorum clarescere, cum tibi natales sint ortu Nili obscuriores. Petas licet jus liberorum, septem vel sexcentorum, si placet, ipse usque obscurus

eris et nullius filius, terra natus. Neque tamen jus petebatur liberorum ultra tres. Epigram. 91. lib. 2.

2 *Dum matrem, &c.*] Dummodo tibi nullus pater et mater sit; hoc est, nemo sciat, quo patre aut matre sis natus.

Epig. xiii. 1 *Flaminiam, &c.*] Epigram. 28. lib. 6. vers. 5.

3 *Nili*] Ægypti. Epigr. 42. lib. 4. vers. 35.

5 *Decus, et dolor theatri*] Decus dum viveret, dolor ex morte ejus.

6 *Omnes Veneres, &c.*] Vide Plauti Epitaph. apud A. Gell. lib. 1. cap. 24.

7 *Paris, sepulcro*] Histrio nobilis, quem interfici jussit Domitianus, quod eum deperiret Domitia Augusta. Sueton. cap. 3. Domit.

Epig. xiv. 2 *Nam terra, &c.*] Qui pusillus cum sit, vel levissimæ terræ ferendæ non sufficit. Ludit autem Poëta in formula S. T. T. L. Vide Epigr. 89. lib. 1. vers. 2.

Epig. xv. 1 *Sunt chartæ, &c.*] Sunt mihi libelli quos legant castissimæ et pudicissimæ matronæ: sed hunc librum volo totum lascivire vino dissolutum, unguentis delibutum, nequitias loquentem et amores.

6 *Cosmiano*] Unguento a Cosmo confecto. Epigr. 88. libro 1. vers. 2.

8 *Nec per, &c.*] Plane et aperte; verbis dominantibus et rem signantibus. Epigr. 67. libro 3. vers. 7.

10 *Quam sanctus, &c.*] Quam prisci illi probique majores nostri non erubescebant proprio nomine indigitare, et tanquam rudes Macedones, ligonem ligonis nomine appellare.

12 *Saturnalicios, &c.*] Libertate usos Decembri et licentia Saturnalibus permissa. Epigr. 2. supra, vers. 5.

Epig. xvi. 2 *Urbanæ togæ*] Plebi.

3 *Lampsacio versu, &c.*] Priapeio. Lampsacum oppidum est Hellesponti, in quo Priapus exquisite colebatur.

4 *Tartessiaca, &c.*] Gaditana. Vide Epigr. 71. lib. 6. vers. 2.

5 *Vena*] Inguine.

8 *Uda puella leget*] Vide Juvenal. Satyr. 9. vers. 65. *Patavina licet*] Patavinæ mulieres audiebant castæ et pudicæ. Plin. Epist. 14. lib. 1. Vide Ep. 42. lib. 6. vers. 4.

10 *Brute recede, leget*] Et ipsa Lucretia utut pudica legerit, absente marito.

Epig. xvii. 1 *Nocturna, &c.*] Ebria, petulans, impudica.

2 *Mane, &c.*] Sobrius, et salva verecundia.

Epig. xviii. Suburbanum prædiolum Poëtæ donarat fœnerator Lupus, ad quem sunt plura Epigrammata. Hoc Poëta mirifice μετὰ μείωσιν per varias comparationes extenuat; ac tandem paranomasia concludit; malle se prandium, quam tale prædium. *Raderus.*

1 *Donasti, Lupe*] Huic geminum vide 2. Antholog. Luciliani, Ἀγρὸν Μηνοφάνης, &c. *Rus sub, &c.*] Prædiolum urbanum.

2 *In fenestra*] Plebs Romana in fenestris alebat ad speciem hortorum flores et frutices: quod videmus in Hispania et Italia monachos facere, in fenestris ostendentes, arbuscula, malos citreas, hortulos pensiles, &c.

4 *In quo ruta, &c.*] Quem hortum ruta unica tegit obumbratque, non secus ac si esset nemus Dianæ Aricinæ. Hyperbolice, ut cætera quæ seq.

9 *Costi, &c.*] Quæ non nascitur in Italia, uti nec piper. Alii, *cosmi*. Recte.

11 *Tota*] Ita Ms. noster. Alii, *tuta*. Gruter.

12 *Erucam, &c.*] Vermiculum, qui olera depascitur. Belg. *Rupy.*

13 *Salicto*] Salictum idem quod salicetum, locus salice consitus.

15 *Boletus*] Fungus. *Mariscæ*] Ficus insipidæ.

18 *Sus Calydonius*] Aper Ætolus. Epigr. 15. lib. Spect. vers. 1.

19 *Et sublata, &c.*] Cujus segetem seu herbam uno impetu correptam, aufert hirundo ad nidum condendum.

21 *Et cum stet, &c.*] Nec dimidio Priapo vel inermi locus est. Epig. 36. lib. 1. vs. 5. et 15. et l. 3. Epig. 57.

24 *Picata*] Allusum ad dolia et testas quæ picabantur, ne vina expirarent animam.

25 *Litera sed una*] Litera *e* in *a* mutata: mallem *prandium* quam tale *prædium*.

Epig. xxiii. 1 *Nulla, &c.*] Qualibet conditione.

3 *Decies mihi dotis in auro*] Decies sunt viginti quinque millia Philippeum, in auro nummi Romani decem millia aureorum. *Gronov. Decies, &c.*] Decies centum millia sestertium, nostræ monetæ 7812. lib. 10. ss. eaque in auro appensa, nomine dotis.

10 *Meus*] Puer. *Tuus*] Eunuchus, spado.

14 *Nec quasi, &c.*] Non tota, non amoris: sed parca, sed casta, sed religionis. Epigram. 105. infra.

Epig. xxiv. 1 *Dum te prosequor, &c.*] Ejusdem ingenii vide Epig. 82. lib. 10. et 17. lib. 1. dum cliens te saluto, deduco, reduco, tibi obsequor, assentior et ejusmodi præsto officia, perit dies, pereunt studia Carminaque.

2 *Aurem, &c.*] Vide Epigram. 90. libro 1. et Theophrasti Charact. περὶ κολακείας: et quæ Casaubonus ibi, λέγοντος δὲ αὐτοῦ τι, τοὺς ἄλλους σιωπᾷν κελεῦσαι, καὶ ἐπαινέσαι.

8 *Poëta carpit*] Male explicant, vellicat et reprehendit. Cui enim hoc gratum? Immo 'carpit' est excerpit, imitatur. Hoc ipsum gloriatur Phædrus in fine lib. 4. 'Mihi parta laus est quod tu, quod similes tui, Vestras in chartas verba transfertis mea.' Horatius: 'ego apis Matinæ Grata carpentis thyma, &c. Carmina fingo.' *Gronov. Carpit*] Vellicat et reprehendit, pro more æmulantium artificum et invidentium: invidis [autem] displicere, felicitatis argumento est. Ep. 61. lib. 6. vers. 8. et 77. lib. 4.

9 *Hoc, Labulle, &c.*] Hoccine æquum est? 'Ah! idne verum est?' Terent.

10 *Tibi tuorum, &c.*] Me addito cæteris tuis clientibus.

14 *Sic fit*] Ita fit, ut, cum cœnam officiis demereor, dum foris cœnare volo, negligantur studia, pereant poëmata.

Epig. xxviii. 1 *Invasit medicum, &c.*] Al. *Invasit medicum Nasica Phreneticus Aucte.* et Al. rectius: *Invasit medici Nasica phreneticus Aucti*, et *percidit Hylan.* Nasica ut potiretur Hyla Aucti medici puero, finxit phrenesin: verum ut voti ita et mentis compos apparuit. *Sica*] Non pugione, sed mentula.

Epig. xxxi. Irridet sordide lautum Cæcilium, qui non asse comparabat centum fercula.

1 *Atreus, &c.*] Cucurbitas enim dissecat in frusta varieque apparat, ut Atreus quondam fratris Thyestæ filios. Senec. Thyest. vers. 758. Vide Ammiani Epigr. lib. 2. Antholog. cap. 40. Ὡς κῆπον τεθνακὼς, δεῖπνον παρέθηκεν Ἀπελλῆς Οἰόμενος βόσκειν ἀντὶ φίλων πρόβατα, &c. Apelles Pythagoræa cœna excepit amicos perinde ac hortum immolasset, vel pecora pasturus esset.

4 *Gustu protinus, &c.*] Cœnæ exordio, antecœna. Epig. 31. lib. 1. vers. 4.

5 *Prima feret*] Caput, pompa, flos cœnæ: dicto Epigr. 31. lib. 10. *Alterave cœna*] Secunda mensa, ibid. Vide et Rosin. lib. 5. Antiq. Rom. cap. 29.

7 *Hinc seres, &c.*] Ex his cucurbitis. *Epidipnidas parabit*] Dapes, bellaria, quæ ἐπὶ δεῖπνον post cœnam apponuntur distribuunturve.

8 *Fatuas facit placentas*] Insipidas sc. et insulsas, e cucurbitis.

9 *Tabellas*] Quadras de placenta.

Epigr. 76. lib. 3.

10 *Caryotidas theatris*] Palmulas. Epigr. 27. lib. 13.

11 *Minutal*] Cibus e variis minutim concisis.

12 *Lentem positam, &c.*] Pultem ex lente ac faba.

13 *Botellos*] Genus erat farciminis ex ovi vitellis coctis, nucleis pineis concisis, &c. Et botelli sanguine distendebantur, Belg. *Bloed-worst.* Vide Epigr. 78. lib. 5. vers. 9.

14 *Cybii*] Piscis genus. Vide Epig. 78. l. 5. vers. 5. *Manas*] Epigr. 32. l. 12. vers. 15.

15 *Hinc*] Pisciculos, de quibus Athenæus lib. 7. c. 18. et Plin. lib. 32. c. 7. *Cellarius*] Promus, promuscondus. Vide Beroaldum in Servium.

17 *Capelliana*] Rutæ fibris tanquam capillamentis multicomæ: vel rutæ caprariæ, quam capræ sectentur et pascant. Alii legunt: *In ruta folium Capelliana;* ut sit a Capella unguentario seu herbario nomen deductum: ut a Cosmo pigmentario, unguenta Cosmiana.

18 *Gabatas, paropsidasque*] 'Gabatæ' sunt lances escariæ. Epigr. 48. libro 7.

21 *Unum assem ponere*] Totum convivium asse comparare.

Epig. xxxii. 1 *Nec toga, nec focus est*] Describit hoc Epigrammate Martialis insignem, non paupertatem, sed extremam inopiam ac mendicitatem, nec dubito quin Aristophanem imitari voluerit in Pluto: ubi πενίαν a πτωχείᾳ eleganter distinguit. *Herald.* *Nec toga*] Sed vilis aliquis pannus: ἀντ' ἱματίου μὲν ἔχειν ῥάκος, ut Aristophan. inquit. Sic Catullus Epigr. 23. 'Furi, quoi neque servus est, neque arca,' &c. Vide et Nostrum, Epigr. 93. lib. 1. *Nec tritus cimice lectus*] Atqui lectum ejusmodi mendico non negat Aristophanes: ἀντὶ δὲ κλίνης στιβάδα σχοίνων κορέων μεστήν.

2 *Nec tibi de bibula sarta palude teges*] Sed nec tu tegetem habes pro peristromate et stragulo. Φορμὸν dicit Aristophan. Nec teges seu storea ex ulva, scirpo, seu canna palustri, *a sedge-mat.*

4 *Clavis*] Epig. 35. lib. 5. vers. 8.

5 *Dici atque, &c.*] Epigr. 19. lib. 8.

6 *In populo, &c.*] Plebeius esse et proletarius.

8 *Non est paupertas*] Sed mera mendicitas.

Epig. xxxiii. 1 *Sæpius ad palmam, &c.*] Prasinæ factioni (cui favebat Nero) obstrepebant aliarum factionum fautores, vicisse suos aurigas non propria virtute, sed gratia Imperatoris. Respondet iis Poëta falsum hoc esse, postquam Nerone mortuo et huic factioni frequens cedat palma. Incredibilis Veterum traditur ἱππομανία, quæ in quatuor divisa partes (nam quatuor erant colores agitatorum) sæpe ad manus, cædem, et insignem cladem pervenit. Favebat una pars et potissima Prasinæ factioni, quæ viridata aurigabatur: altera Venetæ, cerulæ: tertia russeæ, luteæ, croceæ, purpureæ, roseæ, qui colores omnes ad unam factionem 'russam' pertinent: quarta albæ. Quibus duas postea Domitianus adjunxit, argenteam et auream. *Rad.*

Epig. xxxiv. 4 *Cœnabit belle, &c.*] Fecit hoc optimo quidem consilio: quo invitaretur sæpius a nitido lautoque vicino. 'Aliquid boni propter vicinum bonum.'

Epig. xxxv. 4 *Solus esse, &c.*] Solus quippe videtur, qui inter ignotos nec suæ conditionis est, utcunque magnus sit illorum numerus. Plutarchus in septem sapientum convivio narrat, Chilonem non ante condixisse, quam de singulis convivis, qui essent, quæsisset: quod diceret σύμπλουν καὶ σύσκηνον, vectorem sc. et contubernalem esse ferendum, etiam ignotum, quibuscum navigare et militare esset necesse: at vero in convivio quibus-

libet se commiscere, non esse hominis prudentis. *Raderus.*

EPIG. XXXVI. Soteria Caii Proculi celebrat, præter spem vitæ restituti. Suspicor hunc ipsum Proculum fuisse, ad quem extat Epistola Plinii lib. 12. 15. ex qua discis poëtam fuisse.

1 *Gemmâ, &c.*] Epigr. 45. l. 8. vs. 2.

2 *Redditus, &c.*] Convalescens et restitutus ex morbo desperato.

3 *Desperasse juvat, &c.*] Multo mihi dulcior est, deplorati dudum ac depositi amici, recepta insperato salus.

4 *Minus gaudent, &c.*] Gnome: E summa tristitia sæpe nascitur maxima lætitia.

5 *Hypne, &c.*] Puer, minister. *Immortale*] Quia melius fit annis: et quo vetustius eo generosius. Epigr. 96. lib. 9. vers. 1.

6 *Senem poscunt*] Epig. 95. l. 9. vs. 2. *Talia vota cadunt*] Tam grata ex tam insperatis.

7 *Quincunces, &c.*] De hoc more ebibendi nomen amici, vide Epigram. 72. libro 1. hic autem quincunx respondet τῷ 'Caius:' τῷ 'Iulius' semis, id est, 6. cyathi: τῷ 'Proculus' bes, id est, 8. cyathi. Vide Epigr. 28. lib. 1. versum 2.

EPIG. XXXVII. Zoilum e servo equitem factum exagitat; ejusque superbiam et humilitatem exprimit.

1 *Quid tota, &c.*] Cur eques e servo factus annulum gestas libralem; Hyperbolice, magnum scilicet; prægravasque et occultas gemmam nimio auro? An credis idem pondus convenire digito et annulo, quod modo gestabas in compedibus? Epigrammate 29. libro 3.

2 *Annulus, &c.*] Compes. 'Frontem literati, capillum semirasi, et pedes annulati.' Apuleius.

EPIG. XXXVIII. 2 *Surdus erat*] Non adsequuntur hujus Epigrammatis salem interpretes. 'Surdus erat,' et sic non poterat esse delator, si forte liberi sermones excidissent illis, quorum vehentium mulos regebat: quippe quos audire non poterat. Facit hoc lib. 12. Epigr. 14. *Gronov.* *Surdus erat*] Ex ἀπροσδοκήτῳ auget. Vel, innuit flagitioso domino magis placere servos surdos, quos nemo roget de criminibus domini. Vide Sat. 9. Juvenal. vers. 104.

EPIG. XXXIX. *Charidemum*] Vide Plauti Linum, in Bacchid.

1 *Motor, &c.*] Alii, *monitor*: id est, infantiæ pueritiæque moderator: sed et τὸ *motor* placet.

3 *Sudaria*] Lintea, quæ demessam a tonsore barbam excipiunt.

4 *Labris puncta, &c.*] A rasura asperis durisque.

5 *Sed tibi non crevi, &c.*] Tibi tamen etiamdum puer videar, nec qui in virum transcriptus, liberius vivendi potestatem habeam.

11 *Tyrios sumpsi, &c.*] Vestes purpureas, cultus lasciviorum.

13 *Numeras nostros*] 'Αριθμεῖς πόσας κύλικας πέπωκε. Theophrast. Charact. περὶ μικρολογίας. De trientibus vide quæ ad Epigr. 28. lib. 1. vers. 2. *Adstricta*] Constricta fronte. Petron. 'Quid me spectatis constricta fronte Catones?'

15 *Catonem*] Censorium, castigatorem, qualis fuit Cato major.

EPIG. XL. 4 *Cum tristis, &c.*] Dum caussatus est dolorem dentium in causa fuisse, quo minus oris operam posset præstare, aperte fatebatur se capiti Glyceræ illudere.

EPIG. XLI. Allegoricum est Epigramma, quo deplorat casum Amyntæ pastoris, de arbore præcipitantis.

1 *Indulget, &c.*] Dum vehementi studio saginat porcos.

2 *Et gaudet, &c.*] Dum laudem quærit ex pinguibus factis suibus.

3 *Cedentes oneri, &c.*] Ascendit ilicem glande onustam et incurvatam excussurus glandes, sed pondere pueri fractis ramis qui vix suum sustinebant onus, decidit ipse excussas

secutus glandes. Sic Hylam secutum urnam dixit Juvenal. Satyra 1. vers. 164.

5 *Triste nemus, &c.*] Pater Amyntæ succisam arborem filii rogo damnavit.

7 *Pingues, Lygde, &c.*] 'Felix quem faciunt aliena pericula cautum.' Cave tibi, Lygde, a simili casu; nec nimium pecus et porcum, sed te ipsum cura.

8 *Annumerare pecus*] Non, quo Amyntas studio, saginam properare.

Epig. xlii. Egregium Carmen sine egregio argumento fieri posse negat.

1 *Vivida*] Illustria, insignia. *Mortua ponis*] Vilia, humilia, abjecta: vel, de mortuis, quale fuit præcedentis Epigr. de Amynta argumentum.

2 *Lemmata, &c.*] Epigram. 59. lib. 10. vers. 1.

3 *Mella jubes, &c.*] Neque enim dulcia mella, qualia ex thymo Hymetti Attici aut Hyblæ Siculæ fiunt, potest apis (vel optima) conficere ex amaris Corsicæ taxis: ita nec, &c.

Epig. xliv. Monet senes, ut sibi caveant a captatoribus testamentorum et fictis amicis.

1 *Bruto, &c.*] Senex. Hyperbolice.

4 *Mortem diligit, &c.*] Captator est et hæredipeta adulatorius, vultur assidens, qui mortem tuam cupit, cadaver expectat. Epig. 63. lib. 6. vers. 2.

Epig. xlviii. 1 *Silius hæc magni, &c.*] Silius Ciceronis atque Virgilii studiosissimus imitator: hujus aram religiosissime coluit. Epigram. 51. infra, illius villas comparavit. Plin. lib. 31. cap. 1.

3 *Tumulive*] Virgilii. *Larisve*] Ciceronis ædium.

4 *Non alium mallet, &c.*] Erat enim orator et Poëta. Epigram. 62. lib. 7.

Epig. xlix. 1 *Cineres, &c.*] Cenotaphium et memoriam: neque enim de tumuli loco constat.

3 *Optatæ succurrere, &c.*] Alii, *Andino tandem succurrit agello.* Andes autem vicus non procul a Mantua Virgilii patria.

4 *Et vatem, &c.*] Lips. l. 1. Epist. 5. Quæst. legit *et vatem, non minor ipse colit:* id est, Silius Poëta Virgilio non inferior colit Virgilium. Vide Epigr. 14. libro 4. versu 13. et Epigramma 49. supra. G. Barthius *ætatem* legit, lib. 1. cap. 4.

Epig. l. 1 *Furentem*] Amore tui.

3 *Plorat, &c.*] Lacrymis fictis. *Relicto*] Amisso, vel diminuto, attritove, ἀπολλυμένῳ: id est, simulans relictum, quo me pretio ejus emungat.

4 *Gemma, &c.*] Annulus cui gemma includitur. *Cadit aure lapis*] Hæc ars notata etiam Magistro Amandi lib. 1. 'Quid cum mendaci damno mœstissima plorat? Elapsusque cava fingitur aure lapis?' *Lapis*] Elenchus.

5 *Nunc furtiva lucri*] Non placet, quod interpretibus: nam bombycina (puta, quæ revera possedit dudum) fingit aliunde a fure rapta clanculum parvo pretio sibi deferri venalia, et orat, ne nunc utique se destituam in emtione tam lucrosa. *Gron.* *Nunc furtiva, &c.*] Nunc fingit surreptas vestes bombycinas, novasque a me sibi emi poscit.

6 *Profertur Cosmi, &c.*] Ut ego repleam unguento Cosmiano. Epigr. 81. lib. 3. vers. 28.

7 *Cariosa Falerni*] Propter vetustatem.

8 *Expiet ut*] Somniorum portenta mala, moris erat mola salsa, vivo flumine, vino et re divina expiare, procurare, avertere. *Somnos*] Somnia. 'Expiare' autem est, sacrificiis et religione, malum quod portentum est, deprecari; quemadmodum et 'Procurare' Tibullo. Cæterum non solum τὰ δεινὰ a se averti; sed et in alios derivari precabantur: quia existimabant τὸ θεῖον quocunque tandem modo placandum esse. Unde deprecationes ejusmodi: 'Hostibus eveniant convivia talia nostris.' Ita existimabant, Deorum minas vix posse esse irritas, et idcirco in alicujus caput

averruncandas. Unde Ægyptii in caput victimæ, mala omnia deprecabantur. *Herald.*

10 *Indixit cœnam, &c.*] Statuit se venturam cœnatum apud me, quod et 'condicere cœnam' dicitur.

12 *Nil mihi, &c.*] Epigr. 12. lib. 4.

Epig. lii. Invitat Cerealem ad cœnam.

3 *Octavam poteris servare*] Idcirco et solaria erant in balneis, quæ a convivaturis consulebantur. Unde solebant miselli et parasiti τρεχέδειπνοι, quibus venter pruriebat, σκιὰν καταμετρεῖν ἐπὶ δεῖπνον. Hinc exsecratio solariorum a parasito illo apud Aul. Gell. lib. 3. cap. 3. *Lavabimur una*] Ante cœnam lavabant, æstate, hora octava; hyeme, nona: divites cum cœna præbebant convivis balnea privata, pauperes publica conducebant: hinc Poëta Cerealem ad Stephani balnea invitat. Qui enim cœnam dabat, balneum quoque calfaciebat. Unde jubebantur convivæ, λουσάμενοι ἥκειν. Sane ante cœnam lavare solebant, miseris etiam et afflictis temporibus. *Herald.*

5 *Movendo*] Ciendo, lubricando.

7 *Cordylla*] De hoc genere piscis, Epigr. 2. lib. 3. vers. 4. et lib. 13. Epigr. 1. *Lacerto*] Epigr. 79. lib. 5. vers. 5.

8 *Quam cum, &c.*] Epigram. 48. lib. 10.

9 *Altera*] Ova alia. *Tenui, &c.*] Sic Ovid. 8. Metamorph. 'Ovaque non acri leviter versata favilla.'

10 *Velabrensi*] Caseus Velabrensis fumo focoque induratus. Epig. 32. l. 13.

11 *Quæ Picenum, &c.*] Epigr. 36. lib. 13.

12 *Gustu*] Antecœna. Epigr. 32. supra vers. 3.

13 *Mentiar, ut venias*] Promittam tibi lautiore apparatu caput cœnæ appositum, ut venire velis. *Mentiar, ut venias*] In lautioribus conviviis pisces locum præcipuum habebant. Unde ὄψον proprie ad pisces relatum: cæterum tanti fiebant obsonia ista, ut tintinnabulo monerentur insignes illæ gulæ, si qui pretiosiores pisces asportati erant. Verum ἰχθυοπῶλαι os illis sæpe sublinebant, pisces mortuos aut veteres pro recentibus vendentes. Unde vetitum quandoque Athenis, ne eos aqua irrigarent; quod facere solent, ut recentes videantur. Et non solum τὸ νεαρὸν, sed et magnitudo piscium notabatur a delicatis illis gurgitibus. Vide Juvenal. Satyr. 4. Horat. &c. Gula itaque τῶν φιλόψων pisces tam caros concinnavit, ut Cato dixerit: Romæ pluris venire piscem, quam bovem. Nec solum Romæ; sed et in Græcia carissimi et pretiosissimi pisces: unde Corinthi lege cautum erat, ne quis in macello pisces sæpe emeret, nisi qui aut censum suum, aut artem qua vitam tutabatur probare posset. Ratio est, quia non possunt pauperes laute simul et innocenter vivere. *Heraldus.* *Pisces*] Pisces vero in lautioribus conviviis primas habebant. *Conchylia*] Ostrea. *Sumen*] Epigr. 44. l. 13.

14 *Cortis saturas*] Gallinas. Epigramm. 30. lib. 7. vers. 1. *Paludis aves*] Anates.

15 *Nec Stella, &c.*] Non ipse lautus et nobilis Stella, de quo Epigr. 78. lib. 8. et alibi.

16 *Nil recitabo tibi*] Namque convivas suos importuna lectione sæpe enecabant istæ hirudines. Epigram. 79. lib. 5. vers. 25. et Lucian. 2. Antholog. cap. 47.

17 *Ipse tuos nobis, &c.*] Tu nobis legas Gigantomachiam a te scriptam, et Georgica tua, Virgilii Georgicis non cedentia.

18 *Rura, &c.*] Alii, *Rara.* Per 'rura' vero innuit, eum Georgica scripsisse.

Epig. liii. Claudiam Rufinam Britannam laudat a venustate, ingenio,

fœcunditate: precaturque tribus natis natabusque totidem generos et nurus. *Rad.*

1 *Claudia*] Eadem forte quæ Pudenti nupsit, Epigr. 13. lib. 4. *Cæruleis, &c.*] An quia Britanni se glasto colorabant? ut tradunt Cæsar 5. Com. Bell. Gal. Mela, Plinius lib. 22. cap. 11. Solon. cap. 35. atque hinc dictos autumat doctiss. Camdenus. *Brith* enim antiqua lingua patria depictum et coloratum significat: sic Epigr. 99. lib. 14.

2 *Cur Latiæ pectora, &c.*] Meliores libri: *Quam Latiæ pectora gentis habet!* Barbara quidem patria, sed ingenio Romana, inquit, est Claudia.

3 *Romanam, &c.*] Neque enim cedit Græcis dominis aut matronis Latinis. Imo tam elegans est Claudia, ut Romani possent credere esse Lucretiam, Græci Helenam.

5 *Di bene, quod*] Vide Brissonium lib. 1. Form. *Sancto peperit, &c.*] Pione? An defuncto? Namque et defuncti Veteribus 'sancti.'

6 *Generos*] Filiabus. *Nurus*] Filiis.

8 *Gaudeat illa tribus*] Ut jus trium liberorum habeat.

Epig. liv. Zoilum fugitivum servum et sepulchralem furem exagitat.

1 *Unguenta, et casias*] Quæ rogis inferri solent munera, quantaque, vide Epigr. 97. lib. 10. vers. 2.

3 *Stygio lecto*] Capulo, feretro. *Rapuisti cinnama*] Notat in bustuario fure servilem conditionem, non enim nisi viles et inhonesti homines e rogo quippiam diripuerunt. Tum graves olim extabant pœnæ in effossores sepulchrorum, et τυμβορύχους, ut Græci eos appellant.

5 *A pedibus didicere*] Pedes compedibus subduxere se, manus sunt exemplum pedum secutæ.

Epig. lv. Monet Urbicum, ut Lupum captatorem fallacem fallat.

1 *Hortatur fieri, &c.*] Quod Lupus te hortatur liberis operam dare: vel quod Lupus tibi vovet liberos ex uxore.

5 *Dicat prægnantem, &c.*] Fingat modo se concepisse.

7 *Amici*] Lupi, qui amice et fideliter hoc consuluisse videri vult.

8 *Sic morere, &c.*] Nihil illi ex testamento relinque.

Epig. lvi. Chæremonem, mortem ex sententia Stoicorum contemnendam dictitantem, sugillat; ostenditque eum non ex animi constantia vitam odisse, sed ob mendicitatem lucem fugere. Fortis ille est, qui προαιρέσει, non ἀνάγκῃ contemnit mortem. 'O vita misero longa, felici brevis:' inquit Publius. *Rad.*

3 *Hanc tibi virtutem, &c.*] Non hoc facis ex virtute et fortiter, sed ex inopia rerum et pusillanimitate.

5 *Et cimex, &c.*] 'Et tritus cimice lectus:' supra Epigr. 33.

7 *O quam, &c.*] Ironice.

9 *Leuconicis*] Nobiles lanæ fuere, a candoris præstantia sic dictæ. Alii, *Lingonicis*. Vide Epigr. 159. lib. 14. *Agedum tumeat, &c.*] Quod si tibi res suppeteret ampla et lauta.

10 *Texta toros*] Alii, *pexa*. Turneb. lib. 8. cap. 4.

13 *Nestoris*] Epigr. 30. lib. 9. vs. 2.

16 *Fortiter, &c.*] Vide Epigr. 30. lib. 1. et 80. lib. 2.

Epig. lvii. Caussam reddit, cur poëtam donet Carmine, saturum seu divitem pauper invitet: videor ergo γλαῦκ' εἰς 'Αθήνας, lignum in sylvas: aquas in mare ferre.

1 *Miraris, &c.*] Epigr. 27. lib. 9.

2 *Ad cœnam, &c.*] Ut Mæcenatem Horatius Ode 29. lib. 2.

4 *Thura, &c.*] *Cruda*, ex mente et Mss. Gruteri; ut 'exta cruda' opponantur ambrosiæ, 'merumque' nectari. Omnia Deorum sunt, inquit Seneca; tamen Diis posuimus donum, et stipem jecimus: 7. de Benefic. capite 4.

Epig. lviii. 4 *Permittunt, &c.*] Quæ faciunt ut multa in me licentia uti audeas.

7 *Nec enim rogat, &c.*] Non quatenus tonsor, sed quasi latro.

11 *Sed lota, &c.*] Alii: *sed mota mentula læva:* ut Epigr. 42. lib. 9. et 74. infra.

12 *Λειχάζειν*] Irrumationem innuit, quæ ori obstruso quidvis petendi facultatem intercludat. Othmar. Nactgal. in edit. Gryph. J. Scalig. aliique præferunt lectionem *Αἰάζειν*, hoc est, jubebit te avarum plorare, e formula testatorum, qui 'plorare jubebant' illos, quibus nihil legarant.

Epig. lix. 1 *Senos Charinus, &c.*] Charinum opes ostentantem, ut inopem cavillatur.

4 *Dactyliothecam, &c.*] Non habet repositorium annulorum, ut qui sui non sint, sed conducti.

Epig. lxv. Expostulat cum Justino, quod eum, ut olim, ad natalitias dapes non invitarit.

1 *Sexcenti, &c.*] Permulti. Synec.

2 *Lucis ad officium*] Quos invitaras ad celebrandum diem tuum natalem. Mane sacrificabant in ejusmodi solemnitatibus. 'Officium' autem heic proprie omnino. Plin. Epist. 5. lib. 1. 'Paucos post dies ipse me Regulus convenit in Prætoris officio.' In nuptiis hoc officium frequens. Petronius: 'Consurrexit ad officium nuptiale.' Juvenal. Sat. 2. 'Quæ caussa officii? quid quæris, Nubit amicus.' Hinc et 'officia' dicuntur a Juvenale Satyr. 10. clientes, hæc et ejusmodi officia patronis præstantes: 'Illinc cornicines, hinc præcedentia longi Agminis officia:' τὰ καθήκοντα eodem modo reperio apud Lucianum in somnio. *Heraldus.*

5 *Postera, &c.*] Jam vero me velut imi ordinis amicum invitas ad reliquias et analecta in crastino convivii.

6 *Sexcentis hodie, &c.*] Hodie itaque invitati celebrent natalem tuum muneribus, pro more, genethliacis: ego cras vel nunquam: neque enim veniam vocatus. Gruterus simpliciter accipit, quasi auctor maluerit se postero die invitari quam priore, ob turbam, &c.

Epig. lxvi. 4 *Quare non habeas, &c.*] Quod vulgo dicitur: *he hath too many occupations to thrive.* Qui ubique est, nunquam est. Seneca Epist. 2. 'Multa novit vulpes, echinus unum magnum.'

Epig. lxvii. 2 *Quid cupiam*] Mortem tuam: ut Epigrammate 63. libro 6. versu 2. Epigrammate 27. lib. 8. supra Epigrammate 45.

Epig. lxviii. 2 *Ut pudeat, &c.*] Levior quippe ignominia ex repulsa in magnis quam parvis: et adverte Polyptoton. in 'magnos,' 'magni,' 'magna.'

Epig. lxix. Nobile Epigramma in canem venatricem ab apro interfectam; quam cum Procyone et Sirio in cœlum relatis, cumque Homerico Ulyssis cane Argo confert. Percusserat Lydiam aper populo notam et charam, cujus hic ingenium in feras asperum, blandum in dominos, fatumque nobile describit. *Rader.*

1 *Amphitheatrales inter*] Inter Venatores qui curant venationes exhibendas in Amphitheatro nutrita. *Nutrita magistros, &c.*] Prosopopœia canis.

3 *Domino, &c.*] Domino meo æque fida ac dextra propria. Alii leg. *Dextro*, ut sit κύριον: recte.

4 *Canem*] Meram, Hymeram, seu Neæram, canem, quæ Erigoni monstravit, ubi pater Icarius a pastoribus Atticis occisus jaceret insepultus. Hygin. Fab. 130.

5 *Nec qui, &c.*] Nec Lælaps canis a Jove custos Europæ appositus, quem a Minoë acceptum Procris conjugi suo Cephalo reliquit. Hygin. lib. 2. et Ovid. 7. Metamorph.

6 *Luciferæ pariter, &c.*] Ad Lenam,

seu Dianam gaudentem venatione et canibus. Vel, inter astra relatus est a Jove.

7 *Non me longa dies*] Neque eram annosa ut ille Ulyssis canis Argus, qui reversum post viginti annos agnovit herum. Odyss. 17. et Aristoteles lib. 6. Histor. Animal.

8 *Dulichio cani*] Dulichium insula Ulyssi quondam subjecta cum Ithaco monte.

9 *Fulmineo spumantis, &c.*] Oblique ferienti instar fulminis, vel urenti.

10 *Calydon*] Inesse enim aprorum dentibus igneam vim testatur Xenophon in Κυνηγετ. et Oppian. 3. Κυνηγ. λευκὸν ὀδόντα λάθριον ἐντός: ἔχειν μαλερὴν πυρόεσσαν ἀυτμήν: ‘nec vires fulminis apro.’ Ovid. *Erymanthe, tuus*] Sus Erymanthius, quem interemit Hercules. Apostrophe.

12 *Nobiliore mori*] Quam venatione et pugna in Amphitheatro.

Epig. LXX. 1 *Potes*] Sustines.

2 *Plorantes dominos, &c.*] Pueros amasios, ut amicæ dictæ sunt ‘dominæ:’ vel pueros plorantes orantesque te ne veneant dominis aliis.

3 *Rudesque querelæ*] Pueriles, non fictæ.

4 *Dente tuo saucia, &c.*] Dum amore furens impressisti eorum cervicibus memorem dente notam.

8 *Myrrhina, &c.*] Epigram. 113. libro 14.

12 *Sed multo, &c.*] Sic Epig. 63. lib. 2. ‘hæc mage luxuria est.’

Epig. LXXI. 1 *Hystericam, &c.*] Uteri strangulatione laborantem, cui morbo præscribunt remedium medici validam congressus succussationem.

3 *Sed flens, &c.*] Sed tamen lacrymans, dissimulat mori se malle quam hujusmodi convalescere remedio.

5 *Virides, &c.*] Nec ætatis flore velit mori.

7 *Medici, &c.*] Supra Epigr. 61. vers. 6.

8 *Tolluntur que, &c.*] In Venerem. Epigr. 81. lib. 10. vers. 4. *Grassis*] Scoptice.

Epig. LXXIV. Quo amata frueretur sine rivali, Baccharam castravit medicus, ‘Chironica (ut ait Sidonius Apollinaris Ep. 12. l. 2.) magis institutus arte, quam Machaonica.’ Qualis et ille fuit Epigrammate 98. lib. 9. supra.

Epig. LXXVI. 3 *Tu qui*] A majori lepide jocatus rogat ut jacturam 10. HS. ferat in se, qui tulit 200. in alio.

Epig. LXXVII. 2 *Cenaturit Vacerra, &c.*] Non sedet compescendi alvi gratia, sed ut invitetur ab aliquo domino earum cœnationum seu conclavium in quibus sedet.

Epig. LXXIX. Pæti mulas tardissimas irridet; ut quæ decem horis vix potuerint mille passus conficere.

1 *Ad primum, &c.*] Ad suburbanum tuum quod mille passus ab urbe distat.

4 *Tuas*] Tam pigras et tardas.

Epig. LXXX. Laudarat Flaccus immodice Baias; et non negat Martialis dignas laude; neque pro dignitate unquam satis laudari posse: malle tamen se Martialem, quam Baias affirmat; hoc est, componere Epigrammata, et volumen edere, quod Martialis immortale nomen præferat, quam menses et annos, in Baiano sinu delitiis voluptatibusque deterere, unaque cum illis deteri et perire. *Rad.*

1 *Litus beatæ, &c.*] Locum gratum, venustum, blandum, delicatum, lasciviæ ime vitiorum diversorium.

5 *Sed Martialem malo, &c.*] Sed malo valetudini et voluptatibus meis indulgere, quam, dum salubres Baias mille versibus laudo, saluti meæ parum consuluisse videri.

6 *Optare utrumque*] Optare otium Baianum, et simul negotium litterarium: hoc est, delitias ac sapientiæ divitias.

8 *Quid gaudiorum, &c.*] Quantulum gaudii erit ex Baiis a Martiale laudatis.

EPIG. LXXXII. 1 *A Sinuessanis, &c.*] A balneis et cœna in quæ invitabatur Sinuessæ, quæ urbs est Campaniæ.

2 *Nocte jubente larem*] Sera jam nocte, quæ domum suam repetere monebat.

3 *Elpenora fatis*] Qui apud Homer. Od.K. ebrius e scalis devolutus interiit.

4 *Præceps, &c.*] Dum ebrius ruit e scalis per quas conscendit ad conducta cœnacula.

5 *Non esset, &c.*] Non hoc illi accidisset, O Nymphæ Sinuessanæ, si vestras bibisset aquas, quæ vel insaniam abolent. Plinius lib. 31. cap. 2. Vide Epigram. Antipatri libro 3. Anthol. cap. 20.

EPIG. LXXXIII. 1 *Nemo habitat*] Senes enim et orbos et simul pecuniosos excipiebat hospitio, ut scriberetur hæres.

2 *Nemo domum pluris, &c.*] Namque viscato hoc hamatoque munere orborum divitum hæreditates captas.

EPIG. LXXXIV. 1 *Qui nondum, &c.*] Huic geminum est Lucilii Epigr. εἰς κουρέας. 2. Antholog. c. 26. Ἄρες ἄρες βροτολοιγὲ, &c.

3 *Lacerantur, &c.*] Sacerdotes in sacris Isidis ut et Cybeles Phrygiæ Deæ (quam eandem cum Iside esse volunt) cultris sibi humeros, pectus et lacertos sauciabant.

4 *Phrygios modos*] Ad æra Corybantia, tympana, ululatus, &c. *Enthea turba*] Numine inflata, furore sacro correpta.

5 *Mitior implicitas, &c.*] Chirurgus Alcon leviori manu secat enterocelas. *Enterocelas*] Hernias ex intestinis in scrotum delapsis.

6 *Fabrili dedolat, &c.*] Dura et gravi, instar fabri, non molli et tonsoria.

7 *Cynicos, et Stoica menta*] Philosophi promissas alebant barbas, graves et venerandas, quas sæpe vellit Lucianus.

8 *Colloque, &c.*] Detondeatque equorum jubas.

9 *Scythica, &c.*] Epigram. 7. lib. Spect. et lib. 9. Epigr. 46.

10 *Poscet avem*] Prometheus libentiori animo præbebit jecur laniandum aquilæ, quam mentum radendum Antiocho.

11 *Ad matrem, &c.*] Ab hoc tonsore fugiet vel ad matrem suam Agaven a qua dilaniatus est: ab hoc fugiet Orpheus ad furentes Bacchas, a quibus discerptus est.

12 *Antiochi barbara, &c.*] *This Barber's barbarous tools.*

13 *Stigmata mento*] Rudis manus errantisque novaculæ incisuras et quasi puncturas. Epigram. 64. lib. 6. vers. 26. *scotches.*

14 *In vetuli pyctæ*] Nugatur Farnabius cum suo picto stigmatia. Verum est *pyctæ*, quod restituit Gruterus. Nec vult ille 'Pycten' nomen esse pugilis. Immo 'pyctes' vocabulum commune, et significat pugilem. Sic gallus gallinaceus pyctes. Sic Phædrus: 'Simonides idem ille, de quo retuli, Victori laudem cuidam pyctæ ut scriberet, Certo condixit pretio.' *Grohovius.* *Picta*] Rugosa, inquiunt, et sulcata. Alii leg. *Pyctæ* et nomen esse volunt pugilis cicatricibus deformis. Ego retinendum *picta* opinor, et de stigmatia intelligo, qualem habes Epigr. 29. lib. 2. vers. 9.

17 *Unus de cunctis, &c.*] Certe supra hominem adeoque omnia animalia hircus sapit, qui mavult prolixam pascere barbam, quam subire rudes manus et barbara tela tonsoris Antiochi. Καὶ τράγος εὐπώγων εὐστολής ἐστι Πλάτων, Anthol. lib. 2. cap. 52.

EPIG. LXXXVI. 3 *Mella dari*] Præscribunt enim medici dulcia ad sistendum moderandumque humorem acrem distillantem. *Nucleosque jubet*] Pineos. 'Pityida e pinastris, singulare remedium adversus tussim, in melle decocta,' &c. Plinius lib. 15. cap. 10.

4 *Et quicquid, &c.*] Et dulciaria,

quæcunque pueros flentes iracundosque placant.

6 *Non est hæc tussis, &c.*] Vide Epigram. 40. lib. 2. vers. 3. et 8.

Epig. LXXXVII. 3 *Sectaris anus, &c.*] Ut ex hoc opere victum quærites. Juven. Sat. 1. vers. 38.

Epig. LXXXVIII. 4 *Ventrem dixit, &c.*] Qua imprudenti excusatione fatebatur se pati solitum, non agere.

Epig. LXXXIX. 1 *Intactas quare, &c.*] Amatoribus quippe gratiores corollæ, quæ amicas quasi olerent et saperent, quam quæ recentem spirarent fragrantiam: unde istæ meretriculæ vexatas corollas et poma adrosa amatoribus mittere solebant. Lucian. Toxatis. Amatores vero corollas et rosas in limine amicarum dissipare solebant atque relinquere, quum ibi diu excubuissent. Ovid. lib. 3. ματαιοτεχνίας. 'Nec sua frangetur nocturna janua rixa, Sparso nec invenies limine mane rosa.' Sed et januam ornabant hisce rosis et corollis.

Epig. XC. 3 *Et tibi Mæonio, &c.*] Et tibi magis placet dissolutum, asperum, et humile Lucilii seu negligentis alterius cujuspiam et lutulenti poëtæ Carmen, quam altum, grande, sonorum Homeri. Vide Cerealii Epigr. 2. lib. Anthologiæ, cap. 46. et Antipatri Ep. cap. 47.

4 *Luceilei columella, &c.*] 'Hic situs est Metrophanes columen familiæ:' versus partem citat Donatus ad Terentium.

5 *Attonitusque, &c.*] Nec sine admiratione legis Veterum Poëtarum duriora verba et hiantia, qualia hæc 'terrai frugiferai' ex resolutione diphthongi.

8 *Si*] Alii, *ni*. Alii, *nisi*: quasi dicat: Et tamen qui affectas antiquorum verba, uteris præsentibus moribus. Qui probas durum Carmen, molliter vivis, ut versus iste meus, *Dispeream, &c.* compositione durus est, sensu mollis.

Epig. XCI. Puellæ septennis immaturum deplorat fatum, et fato tristius morbi genus.

1 *Æolidos Canace, &c.*] Æolidarum familiæ ac generis: vultque hanc ducere originem ab illa Canace Æoli filia, de qua Ovid. in Epist.

2 *Ultima*] Septennis.

6 *Lues*] Aphtha, cancer, mentagra. Epigram. 79. lib. 1.

7 *Ipsaque crudeles, &c.*] Crudelis morbus serpit exeditque os Canaces.

10 *Alia via*] Ne vocem intercluderent.

11 *Sed mors vocis, &c.*] Quæ, nisi vocis organa morbo fuissent interclusa, vel ipsas inexorabiles Parcas dulci voce flectere voluisset.

Epig. XCII. 2 *Vitium*] In abstracto, et eminenter.

Epig. XCIII. 1 *Vatis, &c.*] Poëtæ scilicet, sed mali: cui dum incendium domus condolere videtur, per imprecationem queritur quod non et ipse dominus una cum ædibus perierit.

Epig. XCIV. 2 *Verpe poëta sapis*] Judæe, recutite. Verpus, λειπόδερμος, in Gloss. Epigram. 81. lib. 7. et quæ ad Juvenalem Sat. 14. vers. 105.

3 *Quod tu mea carmina carpas*] Audiendus hic Gruterus. *Compilas* restituit is ex tribus codd. Priora sic ait extare in Pal. optimo: *quod cum carmina carpas:* versu debili, quem conjicit suppleri: *quod cum mea carmina carpas.* Ita autem, ut ille conjecit, omnino legimus in Ms. Pircheimeri: *quod, cum mea carmina carpas, Compilas:* id est, quum publice illa reprehendas, clanculum compilas, et integros ex illis versus suffuraris. *Gronov.* *Quod tu mea, &c.*] *Quod dum mea carmina carpis, Compilas.* J. Rutgers.

5 *Solymis, &c.*] Urbe Judææ celeberrima. Hierosolyma, Salem, Jebus.

7 *Ecce negas, &c.*] Erit itaque hic Poëtæ sensus: Scio ego vos Judæos

projectissimam esse ad libidinem gentem, utut religione, commercio, officiis, et concubitu alienorum abstinere professam: Scio itidem apud vos profana esse omnia, quæ apud nos sacra: Scio apud vos ipsos fidem esse obstinatam, adversus alios levem: Scio nihilo vos prius imbui, quam contemnere Deos alienos, vestrum solum colere, vereri, respicere, &c. Tacit. 5. Histor. Quoniam itaque te suspectum habeo pro scarabæo, καυθάρῳ τοιαῦτα κυλίνδοντι, non credo tibi neganti per Templum jurato, ut qui nulla te hic religione aut perjurii pœna teneri putes: verum adigo te ad juramentum per Deum vestrum, per quem jurato tibi credam. Clariss. Seldenus in Prolegomenis ad penitissimæ eruditionis opusculum, 'De Successionibus, seu Jure hæreditario Ebræorum,' etiam tendit ulterius, conceptum scriptumque a Poëta versum hunc autumans ad hunc modum: *Non credo; jura verpe iperam chiolam:* ut integra sit juramenti formula: יפרע חי עולם 'vindictam sumat is qui vivit in æternum.' *Ecce negas, jurasque mihi, &c.*] Nemo enim lege tenebatur perjurii aut juramenti temerarii vel vani, qui juraverat per rem aliquam creatam; excepto juramento per aurum Templi, itemque juramento בקרבן. Qui vero per Deum juraverat, sive in judicio, sive extra judicium, tenebatur lege perjurii, aut juramenti temerarii sive vani, si pejeraverat, quodcumque curasset jusjurandum temerarium aut vanum. Videntur autem Gentiles in aliquam hujus moris Judæorum cognitionem venisse: nam Martialis non satis habebat quod Judæus per Templum jurarit; noverat enim, si jurantes per Templum pejerassent, οὐδὲν εἶναι, ut loquitur Christus, sed vult jurari per Deum ipsum, per quem qui juraverat, si pejeraret, certum erat ὀφείλειν. Est itaque hoc jusjurandum abnutivum tribus distinctis vocibus, 'An,' quod est אי, sive אן, confunduntur enim hæ duæ voces, id est, non: חי 'vivit:' עליון '. Alon,' ut e Plauto pronuntiatum fuisse constat, Dei nomen: est ergo jusjurandum hominis negantis et inficiantis crimen, cujus accusabatur. Unde ergo patet, omnino his verbis 'per Anchialon' denotari juramentum per Deum. *Petitus.*

8 *Jura, verpe, per Anchialum*] Omnino legendum est: *Non credo; jura verpe per ancharium.* Ancharius vel ancarius est asinus. Ἀχθοφόρον Græci interpretantur Ἀγγάριον, accipiuntque istud vocabulum æque de jumento atque homine ἀχθοφόρῳ. Similiter sagmarius vel saumarius de utroque accipitur. Utitur hac voce Lucilius: 'Hic, inquam, rudet e rostris, atque ejulitabit, Concursans veluti ancarius, clareque quiritans.' Hinc Ancharia familia, quemadmodum Asellia. *Vossius. Per Anchialum*] Omissis quæ hic Domitius Calderinus de statua et numine Sardanapali in Anchiala urbe Ciliciæ culto, et quæ Hermolaus ad Plinium lib. 5. cap. 27. quæ etiam N. Rigaltius de Anchialo, quem Martialis puerum fuisse autumat: attende clarius (τόγ' ἐμοὶ δοκοῦν) lumen et acumen Jos. Scaligeri in Prolegom. ad libros de Emendatione temporum; ubi de Tyriorum et Sidoniorum dialecto disserens; 'Et sane,' inquit, 'mirum est illis sanctissimum fuisse jusjurandum Korban: ut Judæis חי אלה vel חי יהוה Chajala vel Chajadonai. Sed tempore Martialis pronunciabant Chialia: Jura verpe per Anchialum. Quia Judæos audiebat Chiala jurare; propterea putabat esse Anchialum, quod vox Anchialus notior illi fuerat quam Chiala.' Cujus ingeniosissimi viri expositioni subscribo, nisi quod Poëtam posuisse Anchialum pro notiori vocabulo (fueritne illud magi, herois, numinisve ficti nomen?) inficias eam. Quinimo totum hoc et integram fuisse

Judæorum juramentum contendo. אם enim Hebræis sonat 'Si' in juramentis usitatum, ut cap. 5. Jer. vers. 2. ואם חי יהוה 'et si vivit Dominus,' atque alibi pluries in S. Script. Quin et אם absolute positum in jurando negat, Psal. 89. vers. 36. et 1. Reg. cap. 17. vers. 1. Quum itaque Poëta ex pronuntiatione τοῦ אם חי אלה 'Si vivit Deus' advertisset Judæos jurasse, Hebræa non intelligens, esse has distinctas voces unius Dei nomen credidit, atque ita usurpavit *m* ante *ch* in *n* verso ad Græcas et Romanas literarum dispositionis leges.

Epig. xcv. 2 *Solio*] Epigr. 42. lib. 2. vers. 1. *Puto te mergere, &c.*] Vide Epigr. 50. lib. 8.

Epig. xcvi. 1 *Martia, &c.*] Hæc, o Germane, est e nostra Martia (de qua Epigr. 42. lib. 6. vers. 18.) non ex tuo Rheno deducta aqua; ut ejus potu interdicas ingenuo civi.

4 *Captivam*] Tui captivi. *Victrix unda levare sitim*] Martia, ducta in urbem Romam Germaniæ victricem.

Epig. xcvii. Epigr. 33. et 75. lib. 3.

Epig. xcviii. 1 *Effugere non est*] Non licet effugere, nulla ratione, consilio nullo poteris effugere. *Basiatores*] Epigr. 24. lib. 7. vers. 2. et Epigr. 10. lib. 2.

4 *Non ulcus acre, &c.*] Nullum genus morbi, ulceris, aut contagii.

5 *Triste mentum*] Mentagra. Supra Epigr. 98. vers. 5. et Epigr. 79. lib. 1. *Lichenes*] Qui e genere cancri.

6 *Labra pingui, &c.*] Delibuta unguento e cera seu cerussa ad fissuras et ulcera.

7 *Congelati, &c.*] Epigr. 36. lib. 7. vers. 5.

9 *Nuptiale, &c.*] Quod clauso ore reservat sponsus sponsæ suæ acceptum.

11 *Tuta pelle, veloque*] Lecticæ autem pellibus velisque muniebantur. Lips. Elect. lib. 1. cap. 19.

15 *Fasces, &c.*] Prælati prætori a lictoribus.

23 *Basiare quem nolis*] Cui absque offensa negare possis. Epigram. 23. lib. 2.

Epig. xcix. 2 *Pædicant miseram, &c.*] Hærent tibi imæ tunicæ.

6 *Et Minyas intrant, &c.*] Tunicæ tuæ constringuntur, non secus ac columba vel clavus navis Argus in collisione Cyanearum seu Symplegadum insularum, quas transmisere Minyiæ Thessali, cæterique Argonautæ. Vide quæ ad Senecæ Herc. Fu. vers. 1212. et Medeam, vers. 238. et supra lib. 7. Epigram. 18. vers. 3.

Epig. ci. 2 *Tu puto, &c.*] Summa sane es oculorum perspicacia qui tam exilem deprendere posses. Vide Epigram. superius.

Epig. cii. 3 *Est ita, &c.*] Commendat te tacentem cutis pulchra: sed ea est oris tui, quoties loqueris, inelegantia et invenustas, quæ corporis formam deturpet.

7 *Audiat, &c.*] Ædilis quippe erat curare portenta (quale est si audet loquaturve imago) expianda et tollenda.

8 *Portentum est, &c.*] Corpus habes marmoreis Dearum imaginibus non cedens; loquentis vero gestum portentosum.

Epig. ciii. 2 *Ut mirer, &c.*] Ut mirer te vel cum uxore rem habuisse.

Epig. cv. 2 *Saltem senissem, &c.*] Saltem gradatim et per media descendisses ad hoc imum: ut Epigr. 71. libro 8.

Epig. cvi. 1 *Si vacabit hora*] Optimi codd. *si vacas habere*: proba lectio: 'habere' enim notat 'avere:' aitque si potes ferre, ut te inter postve alios salutem. Sic lib. 1. Ep. 54. 'Si quid, Fuste, vacas adhuc amari.' *Gruterus.* Ego vero censeo scribendum, *haberi.* Habetur qui ab aliquo detinetur, qui alicui dat operam. Sic Terentius: 'Quis heri habuit Chrysidem.' *Gronov.*

4 *Sapisti*] Qui et hoc tibi laboris parcis, fastidioso lectori.

Epig. cvii. 1 *Explicitum, &c.*] Evolutum ad umbilicum usque, perinde ac legisses, Epigr. 67. l. 1. vers. 10. Turn. l. 22. c. 10.

4 *Sic ego quinque tuos*] Explicitos scilicet oculis lustratos, ac rursum involutos, ut tu meos.

Epig. cviii. 2 *Lupus usuram*] Fœnerator. *Diaria poscunt*] Demensa et cibaria servis distribuenda in diem.

4 *Tuces, &c.*] Epigr. 16. vers. 14. et Epigr. 26. vers. 11. lib. 5.

EPIGRAMMATUM LIB. XII.

Epist. *Scio me patrocinium, &c.*] Sat scio mihi opus esse validissima defensione, qua excusem silentium meum et scribendi intermissionem, cui contumaciter tres jam annos vacavi: crimen veniæ haud quaquam dignum vel per occupationes urbis, multo minus in hoc provinciali otio et secessu.

Civitatis, &c.] Elegantes et acutos auditores, quales mihi Romæ contigerunt, desidero: hic parum idoneos comperio.

Auditor, &c.] A cujus ingenio, judicio, virtutibus, vitiis, nec non ab urbis magnificis ædificiis ludisque mihi erat seges et materia Epigrammaton: idque citra tædium, imo cum Venere quadam et delectatione studii.

Municipalium] Municipum meorum Bilbilitanorum invidia et malevolentia, qui quidem pauci, sed pro loci exilitate multi, me carpunt, obtrectant, mordent.

Ne mireris igitur, &c.] Ne sit igitur mirum si per indignationem deposuerim et abjecerim studia illa, quæ mihi antea cordi fuerunt.

Cui non refero, &c.] Rotunde expressit illud Ciceronis Epist. 8. lib. 4. Fam. Epist. 'Reliquum est, ut ad omnia quæ tui velint ita sim præsto, ut me non solum omnia debere tua causa, quæ possum, sed ea quoque quæ non possum, putent.' 'Proni studii,' inquit Val. Max. lib. 4. cap. 8. 'certius est indicium supra vires niti, quam viribus ex facili uti: alter enim quod potest, præstat: alter etiam plus quam potest.' Εἰ καί τι τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ μεῖζον. Phalaris Epist. 31.

Imperavi mihi, &c.] Ego itaque excitabo ingenium meum et studium, quæ olim me. Alii, *impetravi:* quasi dicat: Extorsi a me nolente volente.

Statui] Alii, *studui.*

Adventoria sua, &c.] Libro hoc, tanquam adventoria cœna, qua excipere amicos peregre advenas moris est. Turn. lib. 30. cap. 26.

Tantum apud, &c.] Non solum apud te cui hæc scribo, sed et apud alios quibus propter te innotescent. Vel, non tantum judicii et censuræ periculum apud te, cujus candore fretus sum, inibunt, quantum apud alios non æque æquos et candidos.

Quod tibi difficillimum, &c.] Solita benevolentia et innata humanitate, quibus me pertinaciter prosequeris, ad tempus depositis, quo rigidiorem agas censorem, dijudicesque an Romam mitti mereatur liber hic in Hispania scriptus.

Si ita decreveris, &c.] Si tu censueris lib. hunc dignum qui Romam videat.

Non Hispaniensem, &c.] Non tantum a solita urbanitate et Romano cultu degenerem, qui in Hispania scriptus Hispanum aliquid sapiat; sed prorsus barbarum ac rudem. Ita locutus Paterculus Histor. lib. 2. 'Illis incre-

mentis fecit viam, quibus non Hispaniæ suæ natus, sed Hispanus in triumphum et pontificatum assurgeret.' Cum dicimus Hispanus, inquit Sosipater, nomen nationis ostendimus; cum autem Hispaniensis, cognomen eorum qui provinciam Hispaniam incolunt, etsi non Hispani.

EPIG. I. Librum Prisco offert opportune legendum.

1 *Retia dum, &c.*] Dum cessat venandi studium per anni tempus: videtur fuisse ver vel autumnus, horæ enim neque æstivæ, et aprorum venationi inservit hyems. *Latratoresque Molossi*] Canes e Molossorum genere, qui acres.

4 *Nec æstiva est, &c.*] Non longissima, quales sunt horæ æstivæ, ex divisione diei, pro anni tempore inæqualis, in 12. partes.

EPIG. II. 1 *Quæ modo littoreos, &c.*] Carmina, qualia prius ex urbe misi Pyrgos Tusciæ oppidum maritimum, dispergenda inde per alias orbis partes, nunc ego mitto ex alia orbis parte in urbem. Epigr. seq.

3 *Jam non, &c.*] Humida scilicet, vere vel autumno, ut priore Epigr. vers. 1.

EPIG. III. 3 *Auriferi, &c.*] Ex Hispania metallis celebri, ubi aurifex Tagus et Salo, cujus aquis ferrum temperatur. Epigram. 50. l. 1. vers. 15. et 12. *Tetricique Salonis*] Propter montes, vel accolas.

4 *Dat patrios, &c.*] Ubi parentum cineres.

6 *Cujus habet fratres*] Cujus pater autorque vixerit Romæ 34. annos. *Tot*] Libros Epigr. undecim, duos distichorum, spectaculorum unum. *Domus alta*] Roma. alii, *Domus una.*

7 *Jure tuo veneranda, &c.*] Namque templum est Apollinis et Musarum, ab Augusto in Palatio excitatum; in quo Poëtarum opera recitabantur et probata reponebantur cum imaginibus.

8 *Reddita*] A Nerva restituta. *Pierio choro*] Musis et poëtis.

9 *Prima Subura*] Ad Consulem Stellam in prima Subura, hoc est, aditu Suburæ habitantem. Incipiebat a foro Romano; desinebat ad initium viæ Prænestinæ. Vide Epigr. 35. l. 1. vers. 6.

10 *Consulis mei*] Stellæ, cui ego consulatum vovi. Epigr. 43. lib. 9. Vel mihi faventis.

12 *Clarus Hyantea*] Toties totiesque monui, ut scribatur *Ianthea*, 'Ιάνθιος, inquit Scriverius. At ille fallitur. Nihil huc facit Violantilla, nihil fons Ianthidos. *Hyantea* scripsit Martialis. Et 'Hyantea aqua' est unda Castalis. Ausonius: 'et Hyantea Aganippe.' Ovidio Actæon 'juvenis Hyantius.' Statio 'Hyantiæ sorores' Musæ. Rursus Ovidius lib. 8. 'et Hyanteo Iolao.' *Gronovius.* *Petitor*] Alii, *sititor.* Stella diu ambivit Violantillam. Statius in Epithalamio Sylv. 1. in cujus ædibus limpidissimus fuit fons; de quo vide Epigr. 49. lib. 7. et lib. 6. Epigr. 47.

13 *Castalius* . . . *Unde, &c.*] Propter Stellam Poëtam

15 *Ille*] Stella.

16 *Nec nimium, &c.*] Præ desiderio mei effusis lacrymis.

17 *Titulum poscis*] Autoris nomine insignitum.

EPIG. IV. Priscum Mæcenatem suum, ait, dignum æterno præconio immortalitatis, ejus simul virtutes prædicat.

1 *Flacco*] Horatio. *Varioque, &c.*] Nobili poëtæ. Epigrammate 18. lib. 8. vers. 7.

2 *Mæcenas atavis, &c.*] Alludit ad primum Horatii versum: 'Mæcenas atavis edite regibus.'

4 *Anus*] Longæva. Vide Epigr. 40. lib. 2. vers. 2.

6 *Ingenuæ*] Literato otio. *Munera pigritiæ*] Gruterus ex melioribus: *Jus mihi pigritiæ.* Hexastichon illud *Macte animi, &c.* demigrasse hinc in sextum Epig. suspicatur Turn. l. 30. c.

26. et hoc rescribendum, sed non video cur non et illud Nervæ ascribatur, ut suo loco.

Epig. v. 1 *Longior undecimi, &c.*] Decimus, undecimusque liber Epigram. a me emendati contractique sunt.

2 *Rasit opus*] Castigando erasit. Aldus legit *vasit*, id est, evasit.

3 *Otia tuta dedisti*] Nemo enim, imperante tyranno Domitiano, tutus erat.

Epig. vi. Roma, inquit, caput mundi, quum Trajani Imperatoris futuros, eosque plurimos annos evolveret, dixit, omnes bellicosos populos virtutem Imperatoris formidaturos, ejusque armis cessuros.

2 *Toto nunc, &c.*] Libere vacare Musis, sub Imperatore qui Musis Poëtisque favet.

5 *Hoc populi, &c.*] Quod habet versus insequens, *Dux tibi, &c.*

7 *Macte animi, &c.*] Dividendum hoc Epigramma in duo ad 'Macte animi' vult Jan. Rutgers. Magis auctus sis animo, qualem pauci habent. Hortandi formula re bene gesta, sumpta a sacris. Quoties enim victimæ infundebatur thus aut vinum, dicebant, 'Mactus est taurus,' hoc est, cumulata est hostia et magis aucta. Isidor. lib. 10. cap. 10.

8 *Quos Numa*] Epigr. 6. lib. 11. versu 4. *Quos hilaris, &c.*] Quos mores posset habere Cato; nisi quod magis tetricus fuit quam Nerva: supra 'hilaris clementiæ.'

9 *Breves, &c.*] Civium paupertatem opibus sublevare.

11 *Nunc...sed, &c.*] Sub principe tam pio, clementi, æquo: quandoquidem: Tu ipse o Nerva sub Nerone et temporibus illis malis non dubitabas esse bonus.

Epig. vii. 1 *Quot gerit capillos*] Est itaque tripilis seu trifilis. Epigr. 74. lib. 6. vers. 2.

2 *Trima*] Triennis.

Epig. viii. 2 *Nihil secundum*] Vel si quid, longo certe intervallo, proximum.

6 *In tanto duos, &c.*] 'Sic Imperatorem, commilitonemque miscueras,' &c. Plin. in Panegyrico Trajan. ita locutus est de Cæsare Sylla, referente Sueton. cap. 1. 'Cæsari multos Marios inesse.'

7 *Dixit præside, &c.*] Vos (inquit Roma) nominis Romani hostes, nolite ulterius insolescere, jam enim nacti sumus verum Cæsarem injuriarum vestrarum futurum vindicem: venite igitur pacem orantes.

Epig. ix. Hispaniam pacatam Cæsaris virtuti et moribus adscribit.

1 *Palma regit nostros, &c.*] A. Cornelius Palma vir Consularis, illustris, et Trajano gratissimus, qui, teste Dione, præfuit Syriæ. Idem (credo) jam præficiebatur Hispaniæ: nam quod de palma, symbolo Victoriæ et Justitiæ, quæ propter Trajani de Dacis et Scythis triumphum in nummis Trajani est expressa, non usquequaque convenit.

2 *Peregrina*] Extra Italiam in Celtiberia.

4 *Misisti mores in loca nostra*] Ubi ridicule nonnulli ex interpretibus, 'mores,' id est, præfectum, æmulum tuorum morum. Sed peculiari ratione 'mores' in Domitiano prædicat, qui 'morum correctionem suscepit,' ut loquitur Sueton. cap. 8. Censorque fuit, prout a Martiali salutatur. *Gronov.*

Epig. x. Africani avaritiam carpit.

2 *Satis nulli*] 'Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.'

Epig. xi. 1 *Parthenio dic Musa*] Vide Epigram. 1. lib. 11. vers. 3. judicium de hoc Epigr. ad Parthenium. *Tuo, &c.*] Dict. Epigr. 1. lib. 11. vers. 6.

3 *Pimplæo*] Epigram. 4. lib. 11. vers. 1. *Lyra clarior, &c.*] Forte et Lyricis vacabat Parthenius.

4 *Pierio de grege*] E Poëtis.

6 *Tradat ut ipse, &c.*] Eandem pos-

cit ab illo operam. Epigram. 6. libro 5.

7 *Quattuor verbis, &c.*] Quæ subsequuntur: nempe; 'Hunc tua Roma legit.'

Epig. xii. 2 *Mane bibe*] Ut eodem die præstes, neque excidant tibi quæ promisisti sobrio post somnum.

Epig. xiii. 1 *Gemma, &c.*] Vide huic geminum, Epigr. 37. l. 3. Ne donarent fingebant iras.

Epig. xiv. Monet Priscum venatione plurimum se oblectantem, vel caute, nec toto equi impetu feras persequatur, si obvia pericula casusque declinare velit.

1 *Rapiente*] Celeri, volante. *Veredo*] Opinio est (inquit Turnebus l. 18. cap. 1.) veredum equum esse qui vehat, id est, trahat rhedam, sic enim Isidor. lib. 12. cap. 1. sed ego (inquit) veredum equum simplicem esse puto qui non trahat rhedam aut cisium, neque enim verisimile est, qui venabatur, rheda vectari; sed vice tamen rhedæ esse. Ausonius Epigr. xx. 'Non cisium, aut pigrum cautus conscende veredum; Nec tibi sit rheda, non amor acris equi.'

2 *Satisfecit, &c.*] Ipse, dum prædam captaret, præda factus.

5 *Insidias, &c.*] Vel in plano locus est ruinæ et morti.

8 *Invidia fati, &c.*] Levior invidia in Deos: levior querela et jactura alterius quam tui. Ep. 13. lib. 1. vers. 10.

9 *Tuscis*] Synecdochice pro 'grandibus' et 'ferocioribus,' quales habet Thuscia.

11 *Sæpius illis*] Sæpius equitem venatorem occidere quam leporem solent, provolantes laxis frenis equi. Epigr. 50. lib. 1. vers. 25.

Epig. xv. Raderus hoc Epigramma ad Trajanum refert; nec adulatorium esse dicit, sed historicum et verum.

1 *Parrhasia, &c.*] Palatina. Epigr. 55. lib. 7. vers. 2.

2 *Donatum, &c.*] Consecrabatur Diis et templis, spectandum, non utendum.

3 *Miratur...stupet*] Non sine admiratione et stupore videt se auro effictum gemmisque radiantem Jup. Ep. 5. l. 11. vers. 3. Alii, *Superbi Regis. Scythicas*] Referas ad aurum, vel smaragdos: nam utroque clarent Riphei montes. *Virentis auri*] Repercussu smaragdorum aureis imaginibus et poculis insertorum. Intelligit ergo 'aurum gemmatum,' quod virebat Scythicis smaragdis, quibus textum erat. Aliud vero 'gemmeum,' poculum, aliud 'gemmatum;' nam 'gemmeum,' ex una gemma in poculum cavata; ut apud Poëtam, 'hic gemma bibat;' sed 'gemmatum,' περίλιθον, aureum totum et gemmis intextum. *Salmas.*

5 *Regis delicias*] Domitiani Imper. *Gravesque luxus*] Principis immoderatum in templis exornandis studium cum damno populi a quo exigebat aurum in hunc usum.

7 *Phrygium ministrum*] Ganymedem.

8 *Nunc sumus beati*] Trajano non exigente a nobis et corradente undique aurum in sacros illos luxus.

10 *Jove*] Nerone.

Epig. xvii. Insectatur luxum ægri et febrientis Lentini: qui questus de diuturna febri, febris caussam, ut sunt, vina et cupedias non abstinebat; non mirum ergo, febrem tam laute apud Lentinum delicateque habitantem non discedere.

1 *Quare tam multis, &c.*] Cum febris a te excipiatur molli gestatione, balnearum blanditiis, optimarum dapum vinorumque deliciis, omnium denique, quæ humoris sui fomitem et nutrimentum febris appetit, lautitie et luxu; inhumana certe et insulsa foret, si a tam felici et benigno hospite ad pauperem miserumque deficeret ac discederet. Lepidissimus est ejusdem ingenii apologus N. Ger-

bellii de Podagra et arena, et Epigr. Græc. lib. 2. cap. 43. Μισόπτωχε θεὰ, μούνα πλούτου δαμάτειρα, &c.

3 *Tecum sella, &c.*] [Sic edd. vett.] Alii, *Tecum pariter, pariterque lavatur.*

6 *Niveam aquam*] Epigr. 65. lib. 5. vers. 2.

7 *Nigra, &c.*] Uncta amomo, ut Epigr. 28. infra.

10 *Damam potius, &c.*] Proletarium nescio quem inopem et infelicem, Poëtis usurpatum nomen servi manumissi. Horat. et Persio.

Epig. xviii. Describit otium suum Bilbilitanum.

1 *Inquietus*] Officiis et curis urbicis distentus.

2 *Clamosa*] Strepenti clamoribus præconum et aliorum, qui res venales et promercales clamitant. *Clamosa in Subura*] Officio scil. tuo demeriturus Stellam, cujus ædes eo loci, ut patet ex libri hujus Epigram. 3. *Juvenalis*] Satyricus ille, ut vult Lipsius, quem Epist. 20. lib. 4. Epistolicarum Quæstionum arguit ab exilio reversum scripsisse mortuo Domitiano. *Subura*] Epigram. 35. lib. 1. vers. 6.

3 *Collem Dianæ*] Aventinum, in cujus vertice templum Dianæ. Salutaturus ibi Suram, cujus ædes ibi collocat noster: Epigrammate 64. lib. 6. versu 16.

5 *Sudatrix, &c.*] In qua tu salutatoris obiens officia sudas.

6 *Major Cœlius, &c.*] Mons Cœlius, unus e 7. collibus, dictus olim Querquetulanus, et in eo colliculus minor Cœliolus dictus.

7 *Multos post Decembres*] Post annos 34.

9 *Auro Bilbilis, &c.*] Supra Epigr. 3. vers. 3. et Epigr. 50. lib. 1.

11 *Boterdum*] Alii, *Bothrodum.* Epigr. 50. lib. I. vers. 7. *Plateamque*] Epigr. 55. lib. 4.

14 *Tertia sæpe, &c.*] Tertia diei hora, quæ nobis ferme nona vel octava antemeridiana, pro vario anni tempore.

15 *Totum mihi, &c.*] Compenso somno et edormio, quicquid Romæ vigilaveram.

17 *Ignota est toga*] Officia togata mihi nulla. Epigr. 51. lib. 10. vers. 6. 'Jani Numæque ninguidos menses in otio fuliginoso et tunicata quiete transmittere.' Sidonius Epist. 14. lib. 2. *Datur petenti*] Mihi mane surgenti petentique datur a servo.

18 *Rupta proxima, &c.*] Proxima, id est, quælibet obvia vestis e rupta cathedra repositoria. Vel rupta vestis e proxima cathedra: producta ultima in 'Rupta,' propter 'priores' insequentes. Vel neglecto Phaleucii modulo, in quo non admodum religiosus est Martialis.

19 *Surgentem*] Me. *Superba*] Alta.

20 *Vicini strue*] 'Vicina in ipsum sylva descendet focum.' Epigr. 30. lib. 1. *Cultus*] Focus dives ligni ex ilice arbore.

21 *Multa villica, &c.*] Quem villica cingit multis ollis: vel cui foco villica imponit ollas coquentes prandia et cœnas.

22 *Ille, quem tu*] Delicatus adeo et mollis, ut cupias, &c.

24 *Dispensat pueris*] Diaria, operumque labores. *Rogatque longos*] Villicus, novacula rasus, rogat dominum ut liceat pueris deponere capillos, quod signum erat emeritæ suæ militiæ, ut jam in viros transcripti rei rusticæ dent operam. Ramiresius ad Epigr. 57. lib. 3. intelligit ipsum villicum levem rogare dominum, ut hoc sibi liceat. Vide an huc faciat illud Catulli in Epithalamio: 'Sordebam tibi villice Concubine hodie atque heri. Nunc tuum cinerarius Tondet os.'

25 *Lævis villicus*] Cui nihil adhuc erat lanuginis, quemadmodum 'lævos pueros' posuit lib. 11. Epigr. 23.

Epig. xix. In balneis potabant non raro, sed et quandoque cibi aliquid sumebant. Lautiores una lavantibus distribuebant cibos gustandos: hos voravit Æmilius, ita ut sibi non

esset opus captare cœnam, quod cum sordidum esset, jactavit se non cœnare foris.

Epig. xxi. *Ad Marcellam*] Uxorem Martialis Epigr. 31. infra.

Marcellam uxorem habuit Poëta; laudat hic ejus comitatem, prudentiam, et morum suavitatem, ipsisque Romanis Junonibus comparat.

1 *Municipem*] Quis te crederet Hispanam e Bilbili quam alluit Salo? *Rigidi Salonis*] Fluvii ferrum durantis. libro 4. Epigr. 15. Vide et Epigram. 3. supra versu 3.

2 *Pallatia dicent*] Roma si te videat, dicet te natam Romæ, et educatam in ipsa principis aula. Sic Epigr. 54. lib. 11. 'Romanam credere matres Italides possunt.'

4 *Audierint*] Morum scil. ingenii et linguæ elegantiam.

5 *Nulla nec*] Duo hic negativa, more Græcorum, magis negant. *Certabit*] Emendatius leg. *certarit*. Neque ulla, medio Romæ vico vel monte Capitolino nata, tibi contenderit nedum vicerit moribus, lingua, ingenio.

7 *Nec cito*] Neque facile alia fœmina nobilis nascetur extra urbem, quam magis deceat esse Romanam, vel quæ magis referat matronam Romanam quam Marcella. Vel, Nec temere ullus alius partus peregrinus erit, quem Romanum existimari magis deceat. *Heraldus*. Distichon intricatum, et, ni fallor, mendosum, in quo emendando non pauci elaborarunt. Jos. Scal. in Catullum legit: *Te cito ridebit peregrinus Clodia partus*, &c. id est, Marcella cui nomen Claudia. *Ridebit*, &c.] Nata ridebit ad parentes. Allusum ad illud Virgil. 4. Ecl. 'Quos non risere parentes,' cujus rationem vide apud Servium et alios Virgilii interpretes, tum Quintilian. libro 9. cap. 3. et Turnebum libro 18. cap. 34. Catullum in Epithalamio.

9 *Dominæ urbis*] Romæ.

10 *Romam*, &c.] Etiam in Bilbili.

Epig. xxii. 3 *Cæca decentior*, &c.] Si utroque careret oculo: sed vide quæ ad Epigramma 33. lib. 2.

Epig. xxiii. Edentula eras, adscivisti dentes eburneos buxeosque: calva eras, sumpsisti comas factitias et emptitias: cæca facta es, qua arte reficies hoc damnum, cum oculi non perinde ac comæ atque dentes adulterati emantur?

2 *Quid facies oculo, Lælia? non emitur*] Scribe: *Quid facies? oculus, Lælia, non emitur*. Sensus elegantissimus est, crines adscititios potes emere, dentes eburneos loculo circumferre; at malam deterioris faciei formam, aut oculum comparare non potes. *Dempsterus*.

Epig. xxiv. Munus Æliani celebrat.

1 *Covine, solitudo*] Currus camerate. Mole, Libro 3. cap. 4. vehiculum falcibus armatum: unde 'Silio' libro 17. 'covinus falcifer' dictus.

2 *Carruca magis*] Curriculo bijugo. *Essedoque gratum*] Curru Britannico, petorito.

4 *Quidquid*] Quodlibet libere.

6 *Vector Lybici*] Vectus, ὁ ὀχούμενος ἐφ' ἵππῳ. Sic 'vehere equo' atque 'in equo,' frequens pro vehi; ὀχεῖσθαι ἵππῳ. *Niger caballi*] Maurus, Massylus eques expeditus. Epig. 23. lib. 9. vers. 13. et Epigr. 13. lib. 10. vers. 2.

8 *Nusquam mulio*, &c.] Mulionem non habet covinus qui regat equos, unde supra dixit 'solitudinem:' certe equulei covinum trahentes non deserent, non prodent sermones nostros. Ep. 11. lib. 13.

9 *Avitus*] Stertinius. Epigram. ad librum 9.

10 *Aurem non ego*, &c.] Neminem e tribus, etsi vulgo actum sit proverbium: 'Tacere posse duos, absente altero.'

Epig. xxv. Fœneratorem Thelesinum, qui nihil Poëtæ sine pignore credebat, exagitat: scribit quasi Romæ esset. *Raderus*.

5 *Carus te detulit*] Caussidicus et delator: de quo Plin. Epist. 5. lib. 1. et Juvenal. Satyra 1. vers. 36. *Adsit agellus*] Tibi in judicio, causam tuam agat agellus meus, cui magis credis quam mihi. Scoptice.

6 *Agellus est*] Non ego, vetus sodalis.

Epig. xxvi. Eosdem labores, non eadem præmia divitibus et pauperibus esse proposita Romæ, quasi adhuc degeret in urbe, ostendit. *Rad.*

1 *Sexaginta, &c.*] Cum tu ordinis Senatorii discurras officiosus salutator, me insimulas desidiæ, qui cum eques sim (idque honore non censu) idem non faciam.

4 *Basia mille domum*] Epigr. 95. lib. 7. vers. 2.

5 *Sed tu purpureis, &c.*] Sed tu hoc facis, ut fias Consul. Consulum autem nomina referebantur in Fastos, qui purpura illinebantur. Epigr. 4. lib. 11. vers. 5. et ipsi Coss. purpurati.

6 *Aut Numidum, &c.*] Vel ut obtineas provinciam in Africa vel Asia.

8 *Matutinum ferre, &c.*] Epigr. 36. lib. 2. vers. 4. et Epigram. 10. lib. 10. vers. 8.

9 *Quid petitur*] Id est, quid mihi est emolumenti? *Aluta*] Pelle, calceo.

11 *Nec venit*] Nec servus vocatus adest qui afferat lacernas, detrahat; venit tantum a patrono Lætorio qui me trita et gelida toga horrentem invitet ad cœnam.

14 *Viginti nummis, &c.*] Annon mihi satius esset domi tenuem parvo pretio emptam sumere cœnam, quam tot officiis et tanto labore fractum demereri rectam cœnam vel sportulam? Vide Epictet. lib. 3. cap. 26. et Antholog. lib. 5. cap. 12. εἰς αὐτάρκειαν.

Epig. xxviii. 1 *Sextantes, &c.*] Pocula duorum cyathorum. Epigram. 28. lib. 1. vers. 2. *Deunces*] Pocula undecim cyathorum.

2 *Et quereris, &c.*] Tu quereris me tibi apponere deterius vinum quam ego bibo. Imo ego queror quod tu bibis plus quam ego. Convenimus tamen et pares sumus; quod ego genere, tu numero, quod ego qualitate, tu quantitate bibis. Neque enim æquum est te bibonem haurire optimi vini amphoras.

Epig. xxix. Furem nobilem et ingeniosum sub persona Hermogenis depingit. Finxit etiam Poëta aptum furi nomen. Hermes enim seu Mercurius furum Deus.

1 *Hermogenes, &c.*] Nomen apte fictum, quasi natus Mercurio, qui callebat quicquid placuit doloso 'condere furto.' Vide Catulli Epigram. 'Marrucine Asini, manu sinistra non belle uteris et Tollis lintea negligentiorum.'

2 *Massa fuit*] Alius, credo, a Bæbio Massa Bæticæ provinciæ prætore et prædone. Plinius ultima Epistola libri 7.

5 *Cervinus gelidum, &c.*] Attrahit surripitque mappas nativa quadam furacitate, non secus ac cervus naturali antipathia serpentes e latebris spiritu extrahit, cornu elidit voratque: unde ἔλαφος Plutarcho lib. de Prud. Anim. dictus ἀπὸ τοῦ ἑλεῖν vel ἕλκειν τοὺς ὄφεις. sanius duxerim ab אולרן cerva ab אול cervus. Vide Plin. lib. 11. cap. 83. et Ælian. lib. 2. cap. 9.

6 *Casuras alte, &c.*] Et veluti Iris furtim tollit aquas rursus casuras: hoc ex opinione vulgi. Fit autem Iris ex reflexu radiorum Solis ad nubem resolutam Solique oppositam in adspectu nostro.

7 *Myrino peteretur*] Gladiatori. Epigr. 20. lib. Spect. *Missio læso*] Læso gladiatori, arma submittenti et ferrum accepturo, missio sæpe data a munerario, ne interficeretur, intercedente populo.

9 *Cretatam, &c.*] Candidam mappam in signum Circensium committendorum Prætor, qui plerunque edi-

tor, missum e sella suspendit: fluxitque mos hic a Nerone, qui, populo missus flagitante, mappam per fenestram jussit abjici. Cassiodor. lib. 3. Var. Sed et 'mappam' mitatum Circo nomen Pœrios sibi vendicasse testatur Fabius Quintil. lib. 1. cap. 9. *Mittere*] Mittere, quandoque simpliciter. Sed et equi 'mitti' dicuntur. Et ita quoque ἀφεῖναι Græci accipiunt: unde et 'Carceres' ἀφετήρια. Gloss. 'Missus, ἄφεσις.'

10 *Surripit*] Legendum videtur *surpuit*: et vero allusit Pal. in quo *surripuit*: quod versui officit. *Gruterus.* In Pircheimeri codice plane legebatur, *surpuit*.

11 *Attulerat mappam nemo, &c.*] Mappas suas ad convivia afferebant singuli, mantele convivator præbebat. Inter mappas enim et mantelia tunc temporis hoc discrimen statuebatur: ut 'mantelia' mensis operiendis, 'mappæ' manibus tergendis usum præberent: nam 'mappæ' erant brevia lintea, quas quisque secum ad convivium ferebat: inveniebant quidem apud dominum convivii mensam manteli instratam; sed unusquisque mappam suam afferebat: quod constat ex hoc Epigrammate Martialis in Hermogenem mapparum magnum furem: quodam ergo die, quum furis metu nemo ex convivis mappam attulisset ad id convivium, cui ille debebat interesse, cum nihil posset mapparum surripere, mantele ipsum furatus est, quo mensa erat instrata: Hinc 'mappæ breves,' eidem Martiali ἐπιδετικῶν appellantur: 'Et vani triplices, brevesque mappæ.' *Salmas.*

13 *Distringere lectos*] Bracteas argenti lectis deradere. Epigram. 33. lib. 8. vers. 5. Vel lectos stragulis nudare, plagisque (ut quidam legunt) *discingere*.

14 *Pedes non timet, &c.*] Eburneos. Epigr. 43. lib. 2. vers. 9. vel mensarum pedibus deradere bracteas argenti.

15 *Spectacula*] Spectatores in theatris.

16 *Vela*] Vela in theatris ad umbram faciendam adhibita, docuimus Epigr. 39. lib. 9. vers. 6. *Reducuntur, &c.*] Ne surripiantur ab Herm.

18 *Paruit Hermogenes*] Apparuit.

19 *Linigeri fugiunt calvi, &c.*] Isidis sacerdotes rasi, linteæ vestis candore puro amicti, et gestantes sistra, id est, crepitacula ex ære aut argento tinnula, a σείω.

21 *Ad cœnam Hermogenes*] Supra vers. 11.

Epig. xxx. 2 *Non amicum*] Qui amicum volo madidum et ebrium, servum siccum et sobrium.

Epig. xxxi. 1 *Hoc nemus*] Laudat hortos uxoris, sibi reduci donatos. *Textilis umbra*] Palmitum inter se consertorum foliis umbram jacientibus.

2 *Ductile, &c.*] Aquæductus.

3 *Bifero cessura, &c.*] Epigr. 42. lib. 4. vers. 10.

4 *Jani mense*] Januario.

6 *Similes aves*] Candidas columbas. *Candida turris*] Columbarium. 'Adspicis ut veniant ad candida tecta columbæ?' Ovidius Trist. 1. El. 8.

7 *Dominæ*] Uxoris meæ. *Septima lustra reverso*] Annos 35. lustrum autem hic capitur, ut Epigram. 38. lib. 10. pro 5. annis: ut patet ex Epigr. 103. lib. 10. vers. 7.

9 *Si mihi Nausicaë, &c.*] Si mihi Alcinoi filia concederet patris sui pulcherrimos hortos.

Epig. xxxii. Vacerram, divitias simulantem, mendicabulum omnibus ridendum ostendit.

1 *Juliarum, &c.*] Migrabant e conductis ædibus, Kalendis Juliis.

3 *Quas non retentas, &c.*] Quas ædium dominus haud dignatus est retinere pro mercede cellæ per biennium tibi locatæ. Neque enim nisi ex biennii cessatione retentio pignorum erat. Turneb. lib. 30. cap. 26. Cujacius ad Novell. 7.

6 *Nocte*] Erebo.

8 *Et non recenti, &c.*] Et pallidior marcente buxo.

9 *Irus tuorum, &c.*] Pauper mendicus. Epigr. 39. lib. 5. vers. 9.

10 *Clivum Aricinum*] Ubi sedent mendici. Epigr. 19. lib. 2. Quasi dicat, diceres mendicos omnes ex colle Aricino, ubi frequentissimi spectantur, alio discedere.

11 *Tripes grabatus*] Pede carens uno.

13 *Meiebat*] Et ipsa diffluebat.

14 *Focum ferentis, &c.*] Cervix tui ferentis focum suberat amphoræ quam capiti impositam gerebas. Sunt qui legendum contendunt *Foco virenti:* sed vide Sat. 3. Juv. vers. 250.

15 *Gerres*] Locustarum genus, et inde minuta salsamenta. Vide Epigr. 77. lib. 3. vers. 7. *Mænas*] Viles pisciculos. Vide Epigr. 31. lib. 11. vers. 14.

16 *Impudicus, &c.*] Teter, olens pudenda.

18 *Casei Tholosatis*] Casei e Tholosa Galliæ, qui mali est saporis.

19 *Quadrima nigri, &c.*] Fasciculus pulegii aridi, ut quod esset 4. annorum.

20 *Calvæque restes, &c.*] Colligata in restis formam allia, cepæque glabræ et quasi calvæ: *ropes of onions, &c.* An usu longo detritas vult?

21 *Resina*] Qua resina utebatur dropacis vice ad se levigandam mater Vacerræ.

22 *Summænianæ, &c.*] Meretrices. Epigr. 82. lib. 3. vers. 2.

23 *Quid quæris ædes, &c.*] Quid quæris villam ruri, quasi lautiorum more per æstatem rusticaturus sis?

24 *Habitare gratis*] Ipsemet exponit, ubi gratis habitare possit: in ponte scilicet cum grege mendicorum, qui nullam solvunt de ponte pensionem.

25 *Ponti*] Pontibus scilicet et crepidinibus, quæ mendicorum sunt stationes. Epigr. 3. lib. 10. vers. 3.

Epig. xxxiii. 2 *Nil nisi ficetum, &c.*] Jocus est in ambiguitate τοῦ 'ficus:' cum dicat, Labieno ex hortis superesse ficis consitum agrum; intelligit pueros ex nequitia ficosos, ut Epigr. 52. lib. 4. et Epigr. 71. lib. 7. et Epigr. 66. lib. 1.

Epig. xxxiv. Nimium usum familiarum, molestias creare, et perturbare vitæ beatæ tranquillitatem docet.

5 *Si calculus, &c.*] Si computemus felices nostros faustosque dies, quo more suos numerant Thraces nigris albisque lapillis. Vide Epigr. 45. lib. 8. vers. 2.

7 *Vincet candida, &c.*] Plures apparebunt fuisse boni dies quam mali.

10 *Nulli te facias, &c.*] Νεμεσσῶμαι δὲ καὶ ἄλλῳ Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν, Ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν· ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα. Menelaus ad Telemachum Odys. O.

Epig. xxxvi. Labullum sibi de liberalitate blandientem negat esse liberalem; quamvis omnes sui temporis avaros superet munificentia, imparem tamen esse eum priscis Mæcenatibus vere benignis et liberalibus. Malos vincere bonitate, negat esse præclarum; sed ipsis bonis esse meliorem, pulchrum dicit. *Rad.*

1 *Libras*] Argenti.

2 *Algentemque, &c.*] Tritam. *Lænam*] Græcis dicitur χλαῖνα, vestis quæ togæ injicitur.

3 *Aureolos*] Aureos, quorum unus denariis 25. valebat. Vide lib. 10. Epigram. 75. *Crepanteis*] Epigram. 20. lib. 5. vers. 4.

4 *Duas Kalendas*] Duorum mensium diætam et victum.

7 *Optimus malorum*] Cum avaris collatus, videris munificus; inter avaros quidem es liberalissimus, 'Neque enim bonitas est,' inquit Seneca, 'pessimis esse meliorem.' Epist. 79.

8 *Pisones, Senecasque, Memmiosque*

et Crispos] Nisi liberalitate excedas munificos illos viros Pison. Senec. Memmium, Crispum.

9 *Priores*] Non viventes, sed avos, proavos, et non sui ævi.

10 *Ultimus bonorum*] Quem æquat optimus malorum.

12 *Tigrim, Passerinum*] Equum celerem.

13 *Præterire asellos*] Vincere avaros, quos asellis comparat.

Epig. xxxvii. 2 *Nasutum volo, &c.*] Urbanum volo derisorem, non putidum et impudentem scurram, ut Ep. 49. lib. 1. Vel acrem et acutum volo censorem judicemque, non rancidum et nigrum, qui vitio suo meum corrumpat sensum. Est vero Polypus nasi morbus, de quo Celsus lib. 6. c. 8.

Epig. xxxviii. 1 *Fœmineis, &c.*] In quibus fœminæ sedentes varia et ad suam Rempubl. pertinentia miscent colloquia: sic Epigr. 62. lib. 3. γυναικείας hasce ἕδρας Juvenalis 'molles' dixit Sat. 6.

4 *Glaber*] Dropace depilatus. Epigram. 29. lib. 2. vers. 6.

6 *Non futuit*] Ipse est inter cinædos fossa pathica. Vel λείχων. Vel turpius aliquid.

Epig. xxxix. 1 *Sabelle*] Sabellum hunc perstrinxerat Epigr. 85. lib. 7. quod belle scripsisse Epigrammata sibi visus est: nunc illi sæpius in os regerens quod affectabat 'bellum,' Sabellum pronunciat odio dignum, putidum, et tantum bello minorem, quantum ipse bellus bono inferior est; illi denique exitium imprecatur.

2 *Res est putida, &c.*] Epigr. 10. lib. 1. 'Quare 'Bene' et 'Præclare' quamvis nobis sæpe dicatur: 'Belle' et 'Festive' nimium sæpe nolo,' &c. Cic. 3. de Oratore.

4 *Tabescas utinam, &c.*] Ut nomine tuo ex primæ syllabæ tabe diminuto 'Sabellus' fiat 'Bellus.'

Epig. xl. Omni genere officii prosecutus Poëta Pontilianum, seu ut alii leg. Pompilianum, nihil præter promissa recipiebat; promittebat autem hæreditatem, aut ejus partem post mortem. Poëta pro istis promissis illi mortem imprecatur: quo simul insinuat stulte fieri ab amico, qui sic amicum conciliet; ut conciliatus, mortem amico exoptet. *Rad.*

1 *Credo, &c.*] Subservio, supparasitor, secundas ago, cum Terentiano illo Gnathone, vel Græculo apud Satyricum Satyra 3. vers. 100. adulatore: item Plutarchi lib. de Discrimine Amici et Adulatoris, ut et Theophrasti Charact. 3. et 5.

3 *Pedis? dissimulo*] At egregii illi capitones et plagipatidæ, homines alienæ mentis, alieni arbitrii, id non dissimulassent: imo suffitum heic fragrantissimum patulis naribus hausissent. *Herald.* *Gemma*] Latrunculis vitreis. Epigr. 72. lib. 7. vers. 8. et lib. 14. Epigr. 20.

4 *Una est sine me*] Turpicula quæpiam.

6 *Accipiam bene te, &c.*] Hæreditate, vel hæreditatis parte officia tua compensabo. *Nil volo, &c.*] Epigrammate 63. lib. 6. et Epigr. 27. lib. 8.

Epig. xli. 2 *Et dici cupis, &c.*] Quod perditi hominis est et eximie dissoluti, velle morbum suum profiteri: neque caute agere, si non caste.

Epig. xliv. Unicum cognatum unice laudat; qui et ipse fratrem habebat poëtam heroum; sed ipse elegiam scribebat, ne starent sua Carmina æmula fratri. *Rad.*

1 *Junctum, &c.*] Mihi affinis.

2 *Propinqua meis*] Faventia.

3 *Soli cedentia fratri*] Elegiaca, quum ille heroica pangat.

4 *Pectore, &c.*] Scientia et arte. *Pietate prior*] Qua cedis fratri primas. Vide ejusdem ingenii Epigramma 10. lib. 11.

5 *Lesbia, &c.*] Te Elegiæ gloria vel Catullo et Ovidio possent æquiparare amicæ suæ Lesbia et Corinna.

7 *Nec deerant Zephyri, &c.*] Non desunt tibi genius et ingenium, si grandi stilo et heroico velis intonare; sed tu in fratris gratiam reprimis ingenii tui habenas, et elegias scribis.

8 *Hoc quoque fratris habes*] Hoc te fratrem ostendis, dum fratris caussa tuam venam coërces.

Epig. xlv. 1 *Hædina, &c.*] Galericulo ex hirsuta hœdi pelle ad dissimulandam calvitiem. Ep. 50. lib. 14.

4 *Calceatum*] Cum eadem tegeretur materia, qua pedes.

Epig. xlvi. Etsi Democritus Poëtas sanos, id est, mentis compotes, nec ἐνθουσιάσμῳ et sacro furore correptos, excludat Helicone; quis tamen audet negare Gallum et Lupercum sanos esse, qui mala sua Carmina pretio obtrudant hominibus proculdubio insanis, qui mala emunt Carmina?

Epig. xlvii. 2 *Nec tecum, &c.*] Sumptum ab Ovidio Eleg. 10. lib. 3. Amor. 'Aversor morum crimina, córpus amo: Sic ego nec sine te, nec tecum vivere possum,' &c.

Epig. xlviii. Lautitias divitum captatrices contemnit, frugalitatem laudat.

1 *Boletos, &c.*] Si vulgares, et quos ipse soles, apponis cibos, et non quales putas me cupere, hinc hæreditatem meam captans, volo. *Bolet.*] Fungorum genus opt. quod lib. 13. auro anteponit: 'Argentum atque aurum facile est, lænamque togamque Mittere: boletos mittere difficile est.'

4 *Lucrina*] Ostrea e lacu Lucrino. Epigr. 11. lib. 6. vers. 5. *Vale*] Nolo apud te cœnare.

6 *Immo hodie, &c.*] Imo statim a cœna nulla manet gulæ voluptas: namque lautissimæ hæ cupediæ vel (1) dejiciuntur per alvum; (2) vel rejiciuntur vomitu per guttur; vel (3) excernuntur per vesicam: neque earum saporem dignoscet sentietve spongia, canis, aut testa seu matula.

7 *Infelix, &c.*] Quod vel spongia, vel testa sciat, nihil superesse de vestris lautis cupediis, quam sordes et stercora: spongia ligno adhærens, damnata in vile ministerium, ad emundanda scilicet obscœna: ut de bestiario quodam refert Seneca, Epist. 70. Vide Corn. Vitellium cap. 9. in Merulam. *Virgæ*] Virgam appellat lignum, cui spongia adhærebat.

8 *Quicumque canis*] Qui ad vomitum accurrunt. *Junctaque testa viæ*] Testæ in angiportis parabantur iis qui urinam emittere volebant. Atque hinc illud Vespasiani e lotio vectigal. Suet. Vesp. cap. 23.

9 *Mullorum, leporumque*] Optimorum piscium et carnium. *Suminis*] Epig. 44. l. 13. *Exitus hic est*] In has sordes abeunt et mutantur vorati pisces, lepores, et suillæ pars optima, quæ 'sumen' est, h. e. papillæ modo enixæ porcæ.

10 *Sulphureusque color*] Ex cruditate pallor. *Carnificesque pedes*] Podagra. Λυσιμελοῦς Βάκχου καὶ λυσιμελοῦς Ἀφροδίτης Γεννᾶται θυγάτηρ λυσιμελὴς Ποδάγρα. Anthol. l. 2. c. 43.

11 *Albana, &c.*] Lautissimum epulum, quale exhibuit in Albano monte in Quinquatriis Minervæ suæ Domitianus. Quasi dicat: Si mihi apponeres epulum, ut olim Domitianus in Albano, hac conditione et exprobratione beneficii, nolim tecum cœnare. *Tanti*] Ut stomacho et pedibus laborem.

12 *Capitolinæ*] Jovis epulum in Capitolio a 7. Epulonibus instructum. *Pontificumque dapes*] Magnifica Pontificum cœna, qualem Metelli describit Macrob. cap. 13. l. 3. Saturn.

13 *Imputet, &c.*] Si mihi ipse Jup. largitus nectar in rationibus et meriti loco numeret, non mihi sapiet aliud quam acetum et vappam e vino vilissimo. Gloss. 'Imputare, λογίσασθαι:' et ita sæpe illius ætatis scriptores hoc verbum usurparunt.

14 *Vappa*] Vinum fugiens, aut fæx vini: et Metaphorice, homo nihili.

16 *Cœnarum magister*] Cœnæ pater, invitator, parochus. Ergo hoc loco 'Magister' cœnæ, non is qui 'Arbiter bibendi,' unde 'Magisteria' et 'regna vini:' nam idem et 'Rex:' sed potius 'Cœnæ pater,' mensæ rex. Macrob. lib. 2. cap. 1.

17 *Ofellas*] Epigrammate 221. libro 14.

Epig. xlix. 1 *Crinitæ, &c.*] Puerorum nobilium et cirratorum pædagoge. Pueri enim, ut formosiores viderentur, comam nutrire et colere studiose solebant, qui et 'cirrati' ideo dicuntur a Persio Sat. 1. 'Ten' cirratorum centum dictata fuisse Pro nihilo pendas?' Turneb. Advers. lib. 26. cap. 21. Epigrammate 67. lib. 2. vers. 8.

5 *Sic te, &c.*] Precantis Adverb.

7 *Furori*] Meo.

13 *Sed uniones*] 'Απροσδοκήτως. Expectabatur enim ut peteret pueros; petit ille uniones.

Epig. l. Sapientis esse architecti, non elegantes tantum, sed commodas ædes parare, docet.

1 *Daphnonas, &c.*] Laureta. l. 10. 79.

2 *Non unius, &c.*] Magis ampla quam pro privato homine.

4 *Calcatusque, &c.*] Pavimenta sternuntur Onychite lapide.

5 *Hippodromon ungula plaudit*] Spacium per quod currunt equi: ex ἵπποs, et δρόμοs. 'Hippodromus' namque apud Latinos pro Circo accipitur, in quo de equi pernicitate certabatur.

6 *Aquæ fluctus ubique sonat*] Fontium, scaturiginum in hortis diffluentium.

8 *Quam bene non habitas*] Cui inter hæc omnia cœnatio nulla, cubiculum nullum. Quid ergo absurdius, quam in amplissima domo nullum esse locum cœnandi, nullum dormiendi, quorum caussa potissimum ædes ædificantur. *Rad.*

Epig. li. 1 *Fabullum*] Gruterus e Ms. legit, *Fabullinum*. recte.

2 *Tiro est*] Simplex, nec satis exercitatus ad cavendum veteratos hos veteratores.

Epig. lii. Epitaphio mortem Rufi, et Semproniæ erga Rufum virum amorem et fidem celebrat: quæ rapta ab amatore rediit ad virum, ostenditque se invitam fuisse abductam, aut certe pœnituisse facti. *Rad.*

1 *Tempora, &c.*] Rufus tuus, Poëta insignis, nec minus celebris notæ Orator.

4 *Cujus et ipse tui, &c.*] Quod rapta ad Rufum sponte redierit.

5 *Narraris fabula campo*] A Rufo tuo jam in Elysiis.

6 *Stupet ad raptus*] Quod tu rapta Rufum tuum sponte repetiisti. *Tyndaris ipsa tuos, &c.*] Helena, Tyndari filia.

8 *Repetita sequi*] A conjuge Menelao et Græcis.

9 *Ridet, &c.*] Menelaus lætus audit te raptam rediisse ad maritum tuum, excusat crimen Helenæ suæ, ridetque amores Paridis et Deiphobi.

11 *Accipient, &c.*] Ubi tu defuncta migraris ad Elysios campos, nota eris et nobilitata ex hac Rufi tui fama.

13 *Non aliena videt, &c.*] Sed amica, et propter communem raptum favens raptis.

14 *Tibi dominam conciliabit amor*] Proserpinam tibi propitiam faciet. Non solum enim amatores amicam suam 'Dominam' vocare solebant; sed et eodem nomine Augustæ et Reginæ vocabantur. Maro 6. Æneid. 'Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.' Tum et in universum uxores omnes sic vocantur, ut e quodam Senecæ loco intelligi potest. Turneb. lib. 21. Advers. cap. 6.

Epig. liii. Paternum insectatur illiberalem et avarum, patremque appellat avaritiæ.

2 *Paterve, verus*] Aut qui habet li-

heres, ut continuet 'filius,' et 'pater fuisti:' et Epigr. 69. infra. Alii, *Paterne, κύριον.*

5 *Scythici fuisse luci*] Aurei velleris sago suspensi in luco ante templum Martis: de quo Apollonius et Val. Flaccus in Argonautibis. Ovid. 7. Metamorph. Seneca in Medea. Hyginus 14. Fab. Apollod. lib. 1. &c. Alii leg. *Libyci:* de quo Epigr. 37. lib. 8. Et vide Macrob. Sat. 1. cap. 20.

6 *Sed causea, &c.*] Sed arguis filium tanquam caussam tuæ rapacitatis.

8 *Et quid tu fatuos, &c.*] Quasi vero tam fatui simus, quibus hoc persuadeas.

10 *Huic semper, &c.*] Immo tute ipsius vitii pater es. Vel, illi autor ad hoc vitium.

Epig. liv. Vultus est index mentis, et lineamenta corporis, argumenta animi: liberalis et honesta facies, liberalem et honestum arguit animum; prava, pravum. Fronti magna fides, inquiunt Physiognomones, pronunciantque, cavendum ab iis quos signavit Deus.

1 *Læsus*] Sic Ms. Bodleianus. Vulg. *Luscus.*

Epig. lvi. Ut supra quosdam dixit sæpius in anno nasci et natalem celebrare, uti poscerent munera natalitia; ita Polycarmum ait sæpius fingere morbum, ut posceret *σωτήρια.*

1 *Ægrotas uno decies, &c.*] Convalescenti mittebant amici pro salute recepta munera, quæ *σωτήρια* vocabant. Polycarmus morbum simulabat sæpius, ut haberet occasionem exigendi hæc munera: non secus ac Clytus ille ex natalitiis fictis. Epigram. 64. lib. 8.

4 *Ægrota jam, &c.*] Morere, nec convalesce e morbo: sic Epigram. 39. lib. 5. vers. 5.

Epig. lvii. Exponit Sparso caussas recessus in villam Nomentanam, urbanos strepitus; qui nullam quietis partem concedunt Poëtæ, vel meditandi, vel connivendi. *Rad.*

1 *Cur sæpe sicci, &c.*] Quæris, cur toties secedam in sterilem meam et siccam villam Nomentanam? Vide Plinii Epist. 17. lib. 2.

2 *Sordidum*] Jan. Douza legendum censet *Sparse.*

4 *Negant vitam*] Eandem Sybaritæ querelam vide Epigrammate 69. libri 9.

5 *Pistores*] Qui et ipsi molam vertebant.

6 *Ærariorum, &c.*] Fabrorum æs cudentium et tractantium malleoli. 'Marculus' ergo a marco: 'marcus,' est malleus major; dictus 'marcus,' quod major sit ad cædendum et fortior: 'marcellus' mediocris malleus; 'marculus,' pusillus.

8 *Neroniana*] Pustulata, optima auri atque argenti nota, cujusmodi exegit Nero. Sueton. cap. 44. An forte massam innuit ex metallis, urbe sub Nerone incensa, conflatam, quale fuit æs Corinthium? Alii intelligunt, nummos et mensam Claudii fœneratoris, de quo Epigram. 57. lib. 2. vs. 7. *Nummularius*] Nummularii Trapezitæ dicuntur, seu mensarii, qui pecunias ad mensas tenent.

9 *Paludis, &c.*] Lini et setabi quod in paludosis Hispaniæ locis seritur. 'Nam sudaria Setaba ex Hiberis Miserunt,' &c. Catul. Quod enim Turnebus lib. 20. cap. 26. legendum conjicit *balucis*, et de auro rudi et erudo intelligit, nullatenus convenit aureæ operæ cum fuste; lineæ, optime. *Farnabius.* Attamen et sic Vir incomparabilis. Cl. Salmasius sic legendum censet, *Illinc balucis malleator Hispanæ:* nam *balux* minutus auri calculus. Intelligit ergo Martialis, auri monetarium ex baluca Hispana: idem enim ac si dixisset, Hispani auri malleatorem. 'Malleatores' erant, qui monetam feriebant, et malleis formas incudebant: inde illa: 'ære, argento, auro, flando, feriundo.'

10 *Tritum nitenti, &c.*] Linum olim

in saxo, fuste ligneo, seu malleo stupario tundebatur: nam ut Plin. lib. 19. cap. 1. inquit: 'Mox arefactæ [virgæ lini] in saxo tunduntur stupario malleo.' Alii de auro extenuato in laminas et bracteas interpretantur.

11 *Turba cessat, &c.*] Sacerdotes Bellonæ œstro perciti: 'quos sectis Bellona lacertis Sæva movet.' Lucan. lib. 1. 'Entheatam' hic vocat, quam supra 'entheam' appellavit. 'Lacerantur brachia cultris, Cum furit ad Phrygios enthea turba modos.' Hæc ergo turba nullam civitati quietem indulget.

12 *Nec fasciato, &c.*] Nec emendicans naufragus, suspensa ex humeris a pectore naufragii depicti tabula de fascia.

13 *A matre doctus, &c.*] Devictis enim Solymis, Judæorum multi Romam delati Ægeriæ nemus incolebant, et passim mendicabant miseri. Juvenal. Satyra 6. vers. 544.

14 *Nec sulfuratæ, &c.*] Nec cessat proclamare sulphurata ramenta lippus et vilis circulator. Epigr. 42. l. 1. vers. 4. *Lippus, &c.*] Ab opere sulfureo.

15 *Numerare pigri, &c.*] Ille numerabit somni damna, qui potest numerare pulsantes æra mulieres, quum devocatur luna sagis: Nullus autem manus illas numerabit, multo minus et somni damna.

16 *Æra verberent, &c.*] Quorum crepitu Lunæ delinquenti succurri posse credebant. Vide quæ Farnab. ad Senecæ Hippolyt. vss. 420. 787.

17 *Colcho Luna vapulat*] Magico: propter Medeam, quæ Colchis. *Rhombo*] Magico instrumento. Epigram. 30. lib. 9. vss. 9.

18 *Nescis ista, &c.*] Damna somni et urbis molestias.

19 *Petilianis, &c.*] Qui habes prætorium, id est, villam magnificam sub Janiculo, in agro quondam L. Petilii scribæ. *Regnis*] Regna autem vocat Poëta, ut Virgilius: 'Post aliquot mea regna videns mirabor aristas.'

20 *Cui plana, &c.*] Vide Epigr. 64. lib. 4. vers. 5.

21 *Vinitorque Romanus*] Namque vinea in urbe ipsa.

22 *Nec in Falerno, &c.*] Neque in Falerno Campaniæ monte uberior fructuum proventus aut lætiores vites quam tibi in villa suburbana, seu urbana potius. *Autumnus*] Pro vindemia.

23 *Intraque, &c.*] Et tibi intra ædium tuarum septa spatium est gestationi, imo cursui. *Essedo cursus*] Fr. Modius legit: *Intraque limen latus essedo cursus.* cap. 109. Novantiq. Lect. Nec aliter Pall. Gruteri et Arondell. sive Pircheimeri codex.

25 *Offensa linguis*] Transeuntium et clamantium. *Admissus*] Apertis fenestris.

27 *Et ad cubile, &c.*] Et mihi ante ipsum cubiculum omnis Roma obstrepit somnumque negat.

28 *Imus ad villam*] Quod tibi non est necesse, qui villam in urbe habes, et noctem in meridie.

Epig. lviii. 1 *Ancillariolum, &c.*] Quod ancillas sectaretur. Sed et matronæ Romæ eos dicebant ancillariolos, qui nulla nobili amica se fecerunt insignes. Seneca de Benefic. lib. 1. cap. 9.

2 *Lecticariola est, &c.*] Quæ se prostituit servis lecticam succollantibus. Vide Turneb. lib. 30. cap. 26. Nescio, an mulierem istam probri et dedecoris tacite arguat: nam in lecticis et sellis suis vehebantur quandoque bellæ illæ matronæ paulo incautius, aut potius consulto sese inspiciendas præbebant τοῖς τυχοῦσι. *Herald.*

Epig. lix. 1 *Tantum, &c.*] Vide huic geminum Epigr. 98. lib. 11.

3 *Quantum Lesbia*] Catulli de hac re versus lepidissimi omnibus ad manum sunt. Solitos autem peregre

redeuntes, basiis excipi, satis notum est. Hic mos antiquissimus, et Israëlitis quoque usitatus. Sed in hoc osculo notanda etiam honoris et observantiæ nota, Rabinis observata. Diu obtinuit hæc consuetudo. Sed et discedentes, aut longius aliquod iter suscipientes, amicos osculabantur. Plinius Panegyrico: 'Gratum erat cunctis, quod Senatum osculo exciperes, ut demissus osculo fueras.' Persarum etiam hæc consuetudo inter τοὺς συγγενεῖς. *Herald.* Epigram. 34. lib. 6. vers. 7.

5 *Hircoso premit, &c.*] Fœtido, male olenti hircum axillarum. 'Basiis olidissimis' dixit Petron. impuri scilicet oris.

7 *Basiata*] Dum morderet luto putrem soleam, ut Epigram. 74. lib. 9. vers. 2.

8 *Pediculosi*] Brodæus lib. 10. Miscel. cap. 34. legit, *periculosi*, et exponit laborantis lichenu seu mentagra.

9 *Defioculusque, &c.*] Luscus, cui deest oculus alter.

Epig. lx. Natali suo se genialiter victurum dicit ruri, quod in urbe non poterat.

1 *Martis alumne, &c.*] Martiæ Kalendæ, mihi natalis. Epigram. 53. lib. 9. *Lampada primum*] Solem.

2 *Magnaque ora*] Centies enim et sexagies magnitudine superat universæ terræ globum globus Solis, ut communis est Astrologorum ἀπόδειξις. *Siderei Dei*] Phœbi: ut Epigr. 2. lib. Spectac. vers. 1.

3 *Viridesque, &c.*] E vivo ac viridi cespite.

4 *Qui fueras, &c.*] Quem natalem hucusque in urbe Roma celebravi.

5 *Servire meis, &c.*] Quod supersedeam deferre hunc honorem urbi Martiæ, Kalendis Martiis.

6 *Vivere luce volo*] Valere et genialiter vivere, quod in urbe non datur.

7 *Natali*] Hoc vulgo faciunt novum Epigramma, et præfigunt ineptum lemma, cum 'Sabellus' pro aliquo e convivarum numero ponatur; sitque Epigramma in eum qui adeo solicite curet quæ ad celebrandum natalem spectent, ut genium suum, cui illo maxime die indulgendum fuerat, fraudet. Tum hoc Epigramma cum præcedenti conjungunt Gruterus et Scriverius. *Pallere suo, &c.*] Anxium esse. Et pro *suo*, Brodæus mallet *tuo*. Et pro *ne calda Sabello*, legit, *Sabelle:* id est, ne calda desit conviviis. Et *liquidum merum*, est sacco colatum. *Calda Sabello*] Epigr. 12. lib. 1. vers. 3.

8 *Alauda*] Conviva. Synecdoch. id est, convivæ.

9 *Turbida solicito, &c.*] Epigr. 40. lib. 2. vers. 5. et lib. 14. Epigr. 104.

10 *Ire, redire*] Famulorum ritu.

12 *Marmora, &c.*] Pavimentum marmoreum: idque nudis pedibus pro more discumbentium, nisi jam surgens soleas posceret.

13 *Quæ ratio est*] Quam serviliter, imo præpostere facis hoc convivator, rex, et dominus, quod non faceret conviva et cliens? *Sponte tua*] Palat. aliique legunt *sua*. Et pro *Quæ te*, Palat. legit *tibi*. Alii *tu*. [Hoc Epigramma ad lineam septimam dividitur in edd. vett. in quibus *De Sabello* ibi inscribitur, at *De Alauda* notat aliter inscriptum margo ed. Par. 1617. Has VV. LL. olim prætermissas jam notamus: Sc. in vs. 7. *Nec calda Sabelle* et in vs. 8. *Desinet* aliter legi notat idem marg. et in vs. 10. *sorte* pro *ire* suum cod. exhibere monet Beverlandus.]

Epig. lxi. Læserat quispiam ineptus et insulsus versificator Poëtam, eo tantum fine, ut irritaret in se Martialem, ab eoque nominatim refutaretur. Poëta negat se gry dicturum in eum, quem contemnerent omnes, sibi prorsus imparem ingenio et carmine: quod genus contumeliæ gravissimum est, non videri dignum, quem ultum eas. *Rad.*

1 *Vividumque carmen*] *Quick, sharp, witty:* acumen enim es te virtutibus Epigrammatis. Epig. 1. lib. 1. vers. 3.

2 *Times, Ligurra*] Dices subinde te timere.

5 *In tauros, &c.*] Ἀετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας οὔτε μῦν ἐλέφας.

8 *Nigri fornicis*] Obscuri loci, et vilis notæ versificatorem. *Ebrium*] Insanum, stolidum. *A poë-poet.*

9 *Qui carbone rudi, &c.*] Qui levi carbone cretave versus inscribit parieti e tergo ædium. Adjecit 'putri,' ut putida notaret Carmina.

10 *Quæ legunt cacantes*] Quæ mandentur Deæ Cloacinæ. Qualia 'Tanusii Annales' Senecæ: et Catullo, 'Annales Volusi cacata charta.'

11 *Frons hæc stigmate, &c.*] Servilis tua frons non digna est, cui ego inuram mansura Carminis mei puncta.

Epig. lxii. Prisco Terentio post annum sextum ipso Decembri in patriam Hispaniam reduci epulum exstruitur, ad quod Poëta Saturnum invitat; et rogat, ut Prisco sæpe revocet Saturnalia, diuque illi ævum propaget. *Rad.*

1 *Antiqui, &c.*] Saturne, sub quo aurea illa ætas, secura, innocens, quieta, &c. Et 'Antiqui poli regem' appellat Saturnum, quod Saturnus ante Jovem cœlo imperitaverit, a Jove filio postea exutus imperio, et deturbatus.

3 *Nec regale, &c.*] Imperiosum, tyrannicum. *Nec fulmine, digna*] Nec scelera fulmine digna.

4 *Scissa, &c.*] Ad eruendum ex visceribus terræ imaque Manium sede ferrum ferroque nocentius aurum.

6 *Sacris tuis*] Saturnalibus et Decembri, quo post 6. annos rediit Roma in patriam Hispaniam Priscus Terent. Aliis Marius Priscus.

8 *Pacifici Numæ*] Qui nulla bella gessit, sed totum se populumque religionibus dedit et adstrinxit.

9 *Cernis ut Ausonio, &c.*] Viden' ut apparatus Saturnaliórum hic in Hispania æmuletur Romam? *Pompa*] Carnium, pisciumque et obsoniorum.

11 *Quam non parca manu*] Vides quam larga tibi deferantur munera, quantaque pecunia in Saturnalibus absumatur. *Nomismata mensæ*] Munera.

12 *Utque sit his pretium, &c.*] Et quo gratior tibi sit hæc celebritas, O Saturne, Priscus et Pater et tenacior aliquanto, hæc tibi larga profundit manu: itaque si orbus esset, posset esse liberalior, nunc pater hoc facit, quid faceret *hæres*.

16 *Hos illi jubeas, &c.*] Ut Prisco plurima indulgeas Saturnalia, id est, diuturnum vitæ usum.

Epig. lxiii. In Cordubensem Poëtam, et malum, et furem Carminum suorum scribit; rogatque Cordubam, ut suum clientem moneat, ne aliena pro suis recitet. *Rad.*

1 *Uncto*] Unctum ergo appellat Venafrum ab oleo, quod in Venafrano agro nascitur. Olearum gloriæ facile principatum obtinuit Venafrum in Campania; secundas Histria.

2 *Histra*] Histria Italiæ peninsula. *Nec minus, &c.*] Nec cedens testis olei, seu olivarum Histriæ.

3 *Galesi*] Galesus flumen Italiæ ad Tarentum, ubi candidæ lanæ copia. Epigr. 43. lib. 2. vers. 3.

4 *Nullo murice, &c.*] Non muricis sanguine seu succo purpureo tincta lana, sed nativo rutilo imbuta. 'Nec varios discet mentiri lana colores; Ipse sed in pratis aries jam suave rubenti Murice,' &c. Virgil. Vide Epigr. 37. lib. 5. vers. 7.

6 *Dic*] Corduba, dic tuo civi et clienti, malo poëtæ.

7 *Gratis recitet, &c.*] Impune: cui nulla vel mala scribenti Carmina non possum ego referre gratiam, illius recitans cum honore, ut ille mea.

10 *Corrumpit sine talione cælebs*] Non translatio est sed comparatio:

nec 'Cælebs' nihil scribens, sed qui non habet uxorem. Is adulterat (hoc enim est 'Corrumpit') sine talione, ita ut par pro pari ei reddi non possit, caret enim uxore, quæ vicissim corrumpatur. *Gronov.* *Sine talione*] Vindicta parili. *Cælebs*] Metaph. nihil scribens.

11 *Cæcus perdere, &c.*] Non possis lege talionis agere cum cæco, qui alteri oculum eruerit.

12 *Nudo . . . malo poëta*] Cui nihil est quod vicissim auferas. Cordubensem furem cum cæco et latrone comparat ignominiosis similitudinibus, ut acrius mordeat.

Epig. lxiv. 2 *Gulosus homo est*] Qui vel in culina luxuriare formam vult. Vide Epigr. 66. lib. 1.

Epig. lxvi. Fraudulentum venditorem describit, qui deceptus, male materiatam domum, centum millibus HS. emerat, quam vel quinquaginta venditam cupiebat. Is ergo ut emptori fumum venderet, aurea argenteaque supellectili domum ornavit, illamque ducentis millibus æstimavit. Poëta ait, vili instructam domum vendi, sed vacuam caro nimis. Ædes autem non erat cum ornamentis venditurus Amœnus, sed vacuas: ornamenta apposuit, ut objiceret escam emptori. *Rad.*

4 *Et casa divitiis, &c.*] Et domum male materiatam instruis pretioso ornatu, quo sit venalior.

5 *Gemmantes, &c.*] An quia testudinum putaminibus ornati: Juv. Sat. 11. vers. 94. An lectum innuit pavoninum? De quo Epigr. 85. lib. 14. *Prima testudine*] Prima enim testudo sive nobilior est mascula et marina; terrestris minus utilis. 'Gemmantes' vero 'lecti;' quia et testudo inter gemmas. Et fulcra lectorum olim potentioribus e putaminibus testudinum. Plin. lib. 9. cap. 11.

6 *Et Maurusiaci, &c.*] Et mensæ citreæ magni pretii et luxus ex Mauritania. Epigrammate 43. libro 2. versu 9.

7 *Argentum atque, &c.*] Mensa marmorea e Delphis (6. Verr. in Cic.) obtegitur vel cingitur gravi lamina auri argentive.

8 *Dominos, &c.*] Amasios: ut amica dicitur domina.

9 *Sonas, &c.*] Poscis pretium.

10 *Instructam, &c.*] Sed si tollas hunc ornatum et supellectilem (quod divendita casa tibi facere certum est) cara nimis erat domus, quæ sic instructa, vili exposita pretio videtur.

Epig. lxvii. Celebrat natalem Virgilii, et eundem celebrantibus optat mille natales.

1 *Creastis Idus*] Edidistis in lucem, natalitiæ estis. Nusquam tamen legitur Idus Maias natalitias fuisse Mercurio. Sed quod eo die, Mercurio templum haud procul a Circo maximo dedicatum a veteribus Romanis, A. U. C. ccLIX. ipso Livio teste. Templi autem dedicatio natalis erat numinis. Vide Turn. Advers. lib. 2. cap. 11. et lib. 25. cap. 24.

2 *Diana*] Natalis Dianæ.

3 *Octobres Maro, &c.*] Natus est Virgilius Idibus Octobris. Donat. et Probus Gram.

4 *Idus sæpe colas, &c.*] Diu vivas precor, celebresque natalitias Mercurii et Dianæ Idus, O Sili, vel quicunque natalem celebras Virgilii. Epigr. 14. lib. 4. vers. 14.

Epig. lxviii. Poëta non desiderat officiosos, vel patrocinium implorantes clientes, quos ait se fugisse etiam Romæ, quam et ipsam clientum causa reliquerit. *Raderus.*

1 *Matutine cliens*] Salutationis vel patrocinii causa me summo mane visens. *Urbis mihi, &c.*] Cujus importunitatem ut fugerem, ipse ex urbe Roma huc profugi.

2 *Ambitiosa colas*] Divitum, quibus ad honorem gradus est clientum turba.

4 *Pieridumque comes*] Poëta.

6 *Si vigilatur et hic*] Si per clientes importunos non liceat mihi hic dormire.

Epig. lxix. Paullum avarum, ait, ornari ab amicis, sed amicos non a Paullo. Quemadmodum antiqua opera poculorum et tabularum ornant quidem dominum, sed a domino nihil accipiunt: ita amici a Paullo nihil beneficii accipiebant. *Rad.*

1 *Sic tamquam, &c.*] Quos tanquam ornamenta ostentet, non quibus utatur. De archetypis vide Epig. 6. l. 8. vers. 1.

Epig. lxx. Aper tenuis, in balneis reprehendebat luxum potantium: interim legati ei fuere testamento trecenti nummi, quos ille statim in dolium contulit; ebriusque e thermis ægre domum rediit. *Raderus.*

1 *Lintea*] Cum tenui ac pauperi Apro in balneis lavanti servulus vilis, pedibusque obtortis ferret lintea ad tergendum. *Ferret Apro*] Postquam enim in balneis laverant, oleo sese perfundebant, et quandoque unguento beatiores, ac linteis postea tergebant, quæ domo sibi adferenda curabant. Apul. lib. 1. Metam. Sed beatiores delicatioresque ac molliores mollius tergebantur. Petronius: 'Itaque intravimus balneum, et sudore calefacti, momento temporis ad frigidam eximus. Jam Trimalchio unguento perfusus tergebatur, non linteis; sed palliis ex mollissima lana factis.' *Herald.* *Vatius*] 'Vatius' ergo dicitur qui distortis est pedibus.

2 *Et supra togulam, &c.*] Et togæ Apri insideret lusca anus quæ custodiebat vestes lavantium repositas in apodyterio ne subducerentur.

3 *Atque olei stillam, &c.*] Et herniosus servulus uncturo Apro parce distillaret oleum.

4 *Udorum tetricus, &c.*] Aper lavantium luxum qui in balneis potabant, aspere reprehendebat, frangendos scilicet calices, id est, non admittendas potationes. 'Detestantur hæc in felicibus, eadem si potuerint, facturi.' Sen. Benef. lib. 1. cap. 9. 'Sic aliorum vitiis irascuntur, quasi invideant.' Plin. Ep. 22. lib. 8. Et pro *qui modo*, forte legend. *sic modo*: aut, *quod modo*. Sic 'biberet' dicit, nam in balneis etiam bibebant.

6 *Biberet qui modo lotus*] Τὸ 'biberet' accipiendum per intellectum particulæ 'Si;' ut in illo, 'Illa velit, poterit magnes non ducere ferrum,' id est, si illa velit. Sic dicit, si biberet, qui modo lotus erat, eques. Frustra igitur Gruterus, *biberet si modo*, aut *quod modo* Gronov.

7 *Sene sed, &c.*] Qui moriens Apro legaverat testamento 300. nummos. *Postquam venere*] 'Venire' hic significat, alicui obvenire, contingere: sic 'venire alicui' dicitur 'hæreditas.' Porro si legas *trecenti nummi*, non erunt nisi decem floreni: si *trecenta*, subaudi millia sestertium, hoc est, decem millia florenorum. Malui ergo *trecenta* legere: docet enim Poëta Aprum post acceptam hæreditatem a patruo, non amplius fuisse pauperem. *Salmas. Rad.* *Trecenta*] Omnino legendum, non *trecenti*. Sed tamen *trecenti* nummi non sunt decem floreni, nec *trecenta*, decem millia. *Trecenti* sunt tres aurei Romani. Aureus xxv. denarii sive schellingi nostri, duo Philippei et dimidiatus. Ergo, septem floreni et dimidiatus. *Trecenti* vero nummi sive aurei, xxii. floreni et unius dimidium. *Trecenta* sestertia septem millia quingenti Philippei, hoc est, viginti duo millia et quingenti floreni.

8 *Sobrius a thermis, &c.*] Aper modo in re tenui tam gravis censor damnatorque potationum in balneis, jam in re aliquanto lautiori mutavit animum, factus bibo ad ebrietatem. Multi sane ea reprehendunt et tristissime damnant, quæ, si possent, libentes facerent. Invident plerique beatis: et vitia in iis improbant, quæ ipsi si ad beatorum gregem transcriberentur ambitiosissime colerent. Vere Seneca lib. 1. de Benef. cap. 9. 'Colunt,' inquit, 'detestanturque felicem, et si

potuerint, eadem facturi, odere facientem.'

9 *O quantum diatreta*] Scriverius mavult *diatheca*. Non ego. Ridet hominem tanquam ostentatorem repentinarum divitiarum. Nunc bibit, non quod sitiat, sed quia potest bibere in diatretis, et quinque comatis ministris uti, qui et ebrium domum reducant: ut sciant homines se ista et hos habere. *Gron. Diatreta valent*] Calices diatreti, id est, tornati ac tessellati. Vide Turneb. Advers. 27. cap. 31. 'Diatreti' ergo calices erant vitrei, cavati perforatique, hoc est, sculpti. Διατρῆσαι enim est perforare vel cavare, quod Latini sculpere dicunt. Qui enim gemmas scalpunt, quasi quosdam sulcos in iis cavant et foramina cælo imprimunt; inde cavatores dicti gemmarum scalptores. *Salmas. Quinque comati*] Pueri 5. relicti testamento. Epigram. 73. lib. 1. et Epigram. 78. lib. 10.

Epig. lxxii. Pannicum caussidicum fructuosa dicendi arte deserta, agellos ementem steriles, irridet.

1 *Busta latentis agelli*] Busta Gallica, ubi Galli in jacenti et depressiori urbis loco castra habentes, pestilitate pereuntes, vel a Camillo cæsi sepeliebantur. Liv. 5.

2 *Deseris urbanas, &c.*] Deseris forum et officia urbana, unde tibi major proventus, donariorum scilicet tibi a clientibus missorum, quam ex sterili, quem mercatus es, agro.

6 *Vendere*] Ut quorum tibi abundaret copia, dum multa tibi mitterent monumenta clientes. *Pragmaticus*] Quando fuisti caussidicus: vel Pragmaticus, qui operam suam in verbis et formulis juris suggerendis subministrat oratoribus. A Græcis sumpserunt hanc dictionem, quam nos etiam Gallice, quanquam intersectam, retinemus: nam πραγματικοὶ Græcis appellantur, quos nos practicos appellamus, chartaceos et calamarios homines. Quintil. tamen lib. 2. cap. 6. πραγματικοὺς Græcis vocari 'Juris interpretes' dicit. *Herald. Nunc omnis agricola*] Propter agri sterilitatem.

Epig. lxxiii. 2 *Nisi legero, Catulle*] Nisi accepero hæreditatem. Vel, nisi lecto testamento (quod priusquam tu mortuus fueris non licebit) præstiteris fidem: morere itaque ut credam.

Epig. lxxiv. Anteponit usum calicum fictilium, calicibus vitreis et crystallinis ex Ægypto allatis, propter usum et pretium vilius; minusque incommodum si frangantur aut frangendi sint. *Rad.*

1 *Niliacus portet*] Ex Ægypto. *Crystalla*] Calices vitreos et crystallinos. *Cataplus*] Navigatio et navigia Ægyptiorum. Ex Ægypto vero merces istæ allatæ. Epigr. 115. lib. 14. Crystalla ista quæ adferebantur Alexandrino Cataplo, non fuere vera Crystalla, sed κρυσταλλοφανῆ, seu vitra, crystalli similitudine, quæ in Alexandria conficiebantur, et magno erant in pretio. At quæ Romæ fiebant κρυσταλλοφανῆ, asse vænibant: nam ὑαλουργοὺς Romanos, multa adinvenisse tradit Strabo ad facilitatem vitri conficiendi ac vilitatem. Pretiosa nihilominus habita semper, quæ in Ægypto fiebant, atque inde afferebantur. Ideo Poëta Crystalla Niliaci, hoc est catapli, κρυσταλλοφανῆ cum Romæ væneuntibus comparat, cara vilibus. Calices ejusmodi vitreos, qui Romæ conflabantur, eo nomine commendat idem Martialis, quod calidis aquis non vitiarentur: 'Nostra nec ardenti gemma feritur aqua.' At κρυσταλλοφανῆ Alexandrina, non patiebantur aquam calidam. *Salmas.* Turneb. lib. Adv. 30. c. 26. et l. 10. c. 23.

2 *De circo, &c.*] Fictilia seu vitrea quæ in Circo Flaminio venduntur.

3 *Magis audaces, &c.*] Alludit ad 'calices audaces.' Epigrammate 94. libro 14.

4 *Sed geminus*] Ita Gruterus: et sensus: Sed his vilibus calicibus usus duplex est, neque enim furem allici-

unt, nec calida aqua rumpuntur. Vulgo, *gemmis*: quasi possint fictilia ista ita fingi et tingi ut gemmas imitentur. Male.

7 *Securo potat, &c.*] Non observante, ne conviva frangeret crystalla, vel gemmas unguibus eraderet. Juvenal. Sat. 5. vers. 40.

8 *Et casum tremulæ*] Et tam solliciti erant famuli in tenendis et porrigendis crystallinis, ut ex ipsa sollicitudine et cura peccarent, poculaque frangerent: quod lib. 14. docet Poëta: lemmate 'Crystallina:' 'Frangere dum metuis, frangis crystallina: peccant Securæ nimium, sollicitæque manus.'

9 *Hoc quoque, &c.*] Nec grave erit damnum si ab impuro homine propinata vel incantata hæc pocula frangantur: ita a propinatione mulieris famæ haud probæ, jubet ille θραῦσαι τὰς κύλικας. Anthol. libro 2. capite 48.

Epig. lxxvi. Dicit tantam esse annonæ vilitatem ut agricolæ diu noctuque studeant compotationibus atque abligurriant rem familiarem.

1 *Amphora vigessis*] Si utrumque Latine dicitur, *vigessis datur*, et *vigessi datur*, ut fatetur Scriverius, quare mutat *vigessi?* Hic, inquit, *vigessi* legendum, quia sequitur *ære quaterno*. Immo sive sequatur, sive non sequatur, nihil interest: nam et, ubi non sequitur τὸ 'ære,' in tali sermone semper intelligitur. Ita enim loquebantur: 'emere centussis,' puta 'ære:' 'constare decussis,' nempe 'ære:' 'valere quinquessis,' scilicet 'æs' vel 'ære.' Vide de pecunia veteri l. 1. c. 8. *Gronov. Modius datur ære quaterno*] Æs quaternum pro quaternario vel sestertio posuit. 'Quaternarii' enim sestertii dicti sunt, postquam quaternis assibus valere cœperunt. Sic 'quinarii,' olim et 'denarii,' qui quinos asses et denos pendebant. *Salmas. Datur ære quaterno*] Ita vili venditur, ut malit agricola ingurgitare se ad crapulam usque et ebrietatem, quam tantulo pretio vinum et frumentum vendere. Sic Farnabius: et in eandem sententiam Scriverius. At Martialis miseratur sortem agricolarum, qui dum beati sunt, minime sunt beati: et abundantes frumento vinoque, adeo ut potare et cœnare ad cruditatem possint, egent: quia ex frumento ac vino vendito nihil nummorum reficere possunt in annonæ tanta vilitate. Non ille mavult absumere, ut nihil sibi reliquum faciat, quam vendere: sed quum vendere nequeat, quamvis ad ebrietatem potare, ad saturitatem vesci habeat nil habet, et æris indigus est. *Gronovius.*

Epig. lxxvii. 2 *Stans summos, &c.*] Pro ritu adorantium. Brisson. Form.

5 *Trinoctiali, &c.*] Quo castigaret ventrem alienis luxuriantem cœnis.

8 *In Capitolium*] Salutatum Jovem.

9 *Sellas, &c.*] Latrinas a conditore Patroclo dictas. Turneb. libro Advers. 30. capite 26.

12 *Compressis, &c.*] Ne quid animæ amittat.

Epig. lxxviii. 1 *Ante Jovis statuam*] Honorem statuis Deorum habitum liquet, quando pro ipsis Diis adorabantur. Unde Cicero contra Cæcilium dixit, a Verre sublatos Deos e Sicilia, quum Deorum simulachra abstulisset, de qua re Lactantius lib. 2. cap. 4. Nec Deorum tantum, sed Imperatorum quoque et Regum statuæ ita cultæ sunt, ut qui violaret, contaminaret, ullave contumelia afficeret majestatis reus fieret. *Rad.* Epigr. præcedent. vers. 12.

Epig. lxxix. 2 *Et jurare jubes, &c.*] De more fori, qui se jurejurando purgare recusavit oportebat damnatum solvere: Poëta dicit se malle satisfacere: sed et hoc ambigue: solverene? An deprecari? An scribere aliud Carmen? Lusit elegantissime in ancipiti significatu vocis 'satisfacere.' Amici offensa tollitur duobus modis: vel si fecisse negemus: vel si factum excusemus, et peccatum nobis condo-

nari supplici prece petamus. Bithynicus Martialem jurare voluit non esse factum a se quod ille arguebat. Recusat Poëta jurare, et ait 'malo satisfacere:' potest intelligi malle illum, ut hominem religiosum, deprecari culpam quam jurare: at ille sentit, paratum se potius fateri id cujus arguebatur. *Cus.*

Epig. lxxxi. Callistratus, ut neminem offenderet, laudabat omnes. Poëta negat verum esse judicium, quod nec omnes sint pares, nec omnes sint boni. Ita fieri ut improbi etiam laudentur; quod qui facit, ipse reprehendendum se docet. Neque enim esset malitia, si nulla in mundo bonitas; et contra. Cui omnia alba, qui malos æque ac bonos promiscue laudat, arguit se judicii infirmi et vel livore vel adulatione præpediti. Vide quæ Chrysippus referente Aul. Gellio, libro 6. capite 1.

Epig. lxxxii. Notat avaritiam Umbri, qui plus pauper donarat in Saturnalibus Poëtæ, quam dives: pauper aliculam; dives alicam donabat. Cum vero alica crassior sit et vilior quam alicula, Poëta, dum laudare Umbrum videtur, carpit, ut sordidiorem factum, quam olim ubi pauper fuit. Sed audi quid H. Salmuth. adferat ad Pancirol. cap. de vestibus Veterum. Taxat, inquit, Umbri avaritiam: qui olim pauper misit aliculam; nunc dives alicam mittat. Alicula, togæ vel chlamydis genus est; alica autem, potus ex Zea. Epigr. 6. lib. 13. infra. Cujus tamen cum alicula videretur diminutivum, credi posset hæc illa vilior.

Epig. lxxxiii. Cœnipetam ad unguem describit: unde discis, quibus artibus olim captarint adulatores, clientes, et parasiti potentiorum culinas. *Rad.*

1 *E thermis*] Gruterus e Mss. legit, *in thermis*. Menogenes enim istud negotium omne exercebat in ipsis thermis. *Non est, &c.*] Menogenes sc. dextra juxta ac læva pilam excipiet, et tibi adscribet exceptam, velut docto artis pilæ. Pilam ergo trigonalem, non a figura ipsius pilæ; sed ludentium, et in trigono stantium appellat. *Rad.* *Non est*] Non licet, non potest.

2 *Menogenen*] Cœnipetam.

3 *Tepidum*] Et 'tepidum' addit, scil. sudore ludentium madefactum. *Lævaque*] Epigr. 72. lib. 7. vers. 11. *Trigonem*] Pilam. Epigr. 19. lib. 4.

4 *Imputet, &c.*] Ut tibi exceptam referas pilam, initurus apud te gratiam.

6 *Et si jam lotus, &c.*] A balneis vero discumbebant, ante balnea se exercebant, discubituri soleas ponebant. Infra Epigr. 88. Menogenes vero cœnæ caussa tam erat officiosus; ut etiam lotus jam et soleatus; hoc est, jam accubiturus, non dubitarit inquinare pedes.

7 *Lintea*] Ad balneas, quibus corpus terges. Supra Epigram. 71. vers. 1. *Nive candidiora loquetur*] Dicet lintea tua esse nive candidiora, licet sint, &c.

9 *Exiguos*] Raros. *Secto dente*] Pectine.

10 *Dicet Achilleas, &c.*] Laudabit pulchras, densas, flavas, instar Achilleorum.

11 *Fumosæ, &c.*] Ipse tibi ministrabit vinum, quo utebantur in balneis ad sudorem seu vomitum; quod licet vapidum sit, et ex ima lagenæ parte (quæ Metaph. τρόπις dicitur,) laudabit tamen: τρόπις Hesychio est τὸ κατώτατον τῆς νηὸς, hoc est, infima navis pars: hic pro vino ex infima lagena deterrimo et vapido, adeoque ipsa fæce, accipitur Metaphorice. Gruterus ex tribus Mss. legit *propin*, quæ vox est nihili. *Scriverius.*

12 *Frontis et humorem colliget*] Et ipse vernaliter tibi sudorem deterget.

14 *Veni*] Ad cœnam, servitiis suis extorquebit tibi invitationem.

Epig. lxxxiv. 1 *Herniarum*] Scrotorum: est autem hernia seu ramex,

ubi intestina, omentum seu humor aliquis deciderit in scrotum, estque Enterocelas, Sarcocelas seu Hydrocelas.

2 *Quem modo colei*] Coleus, κολεὸς, Græcis est vagina. Latinis est testiculus, a cole ut apparet. Dicitur etiam 'Culeus.'

4 *Quantum, &c.*] Catullus autem in Venereis hisce extendendis Hyperbolicus est et immodicus.

Epig. LXXXV. 1 *Nolueram, &c.*] Invitus permisi te comas detondere: ut Epigr. 48. lib. 5. et Epigr. 32. lib. 1.

2 *Sed juvat, &c.*] Sed tonso tibi fulgent eburnea colla, haud cedentia Pelopi, cui humerum a Cerere excisum restituit Jupiter ex ebore. Hygin. Fab. 83. &c.

4. *Ut totum sponsa videret ebur*] Ut Hippodamia te totum videret eburneum.

Epig. LXXXVIII. Irridet Cottæ extremam inopiam dissimulanti.

2 *Negligentem ad pedes vernam*] Servum a pedibus, Turneb. lib. 3. cap. 23. Qui a tergo et ad pedes domini discumbentis stat ministrans, soleasque quas dominus accubiturus exuerat, servat. Epigr. 28. lib. 3. et Epigr. 49. lib. 8. vers. 3.

3 *Qui solus, &c.*] Qui pauperi Cottæ unicus est servus et pro toto comitatu est: *all is one*. *Facit turbam*] In toto comitatu suo nihil habet præter unicum servum.

5 *Ne facere posset, &c.*] Imo prætexit hanc caussam excalceatæ suæ inopiæ.

Epig. LXXXIX. 1 *Nasum*] Acumen joci, irrisionis, et dicacitatis. Epigr. 4. lib. 1. vers. 6. et Epigr. 42. lib. 1. vers. 18. et lib. 13. Epigr. 2.

2 *Nil præter, &c.*] Qui resupinet aliorum cœnas, dum famelici atque pauperis domini nasus, alienæ culinæ nidore trahitur.

Epig. XC. 2 *Non aures tibi, &c.*] Non adhibes focale ad muniendas aures, sed ad tegendum calvitium. Vide Epigr. 41. l. 4. et Epigr. 142. lib. 14.

Epig. XCI. Lepide et acerbe tangit Maronem testamenti captatorem deceptum.

1 *Sed clare*] Ita ut audiat senex, quem captat Maro. Sic Persius Satyra 2. vers. 8. 'Votum Maro fecit amico.' De more hujus voti, vide Sat. 12. Juv. vers. 98. Hac consuetudine usi peculiariter Galli; ut observat Cæsar l. de Bell. Gall. VI. Quin et erant qui se ipsos morti offerrent, aut inter se depugnarent, quia mortem morte redimi existimabant. Ceterum se ipsos etiam vovebant, aliquando iidem ipsi, qui ægrotabant, sodales Æsculapio. Tum hæc vota signabantur in signis Deorum aliquando in porticibus, aut portis templorum: Unde 'Signare votum,' et 'incerare genua Deorum,' quæ pridem Magno Turnebo explicata in Adversariis. *Heraldus.*

2 *Hemitritæus*] Semitertiana.

3 *Si Stygias, &c.*] Si convalesceret.

6 *Ne votum solvat, &c.*] Prius 'votum' fecerat; pro quo hæres scriptus, ne convalescente Cotta hæreditatem cum victima amitteret, jam facit 'vota' multasque spondet victimas.

Epig. XCIII. Fingit se interrogatum a Prisco, qualis futurus fuerit, si Dii fortunatum et beatum fecissent. Respondet id quidem certo neminem providere: si tamen licet ex vobis divitibus conjectare, leo essem, quia vos tales estis; tenues enim opprimitis et devoratis: argute et salse. *Raderus.* Multa vitia, quæ coërcet et supprimit tenuis fortuna, ampla, et sublimis manifestabit: 'magistratus indicabit virum.'

Epig. XCIV. 1 *Qua mœchum, &c.*] Eadem techna osculi apud Aristænetum. Epist. 8. libro 1.

7 *Quanto, &c.*] Qui hoc non animadvertit; vel, si animadvertat, qui patitur.

Epig. XCV. In æmulum Tuccam, omnia Poëtæ studia imitantem, quem

eleganter monet, ut sibi tantum ea relinquat, quæ ipse nolit: turpe esse omnia velle, quum in uno excellere vix possis. *Red.*

1 *Epos*] Carmen Epicum seu heroicum.

3 *Thalia*] Epigr. 8. libro 4. vers. 12. et Epigr. 17. lib. 7. vers. 4. *Cothurnos*] Epigr. 20. lib. 3. vers. 7.

4 *Aptasti, &c.*] Tu quoque contulisti te ad tragœdiam. Syrma autem tragicorum vestis est, ut Epigram. 49. lib. 4. vers. 8.

5 *Fila lyræ movi*] Scripsi lyrica. *Camœnis*] Quibus tandem doctis Camœnis? An quia præcedenti disticho Thaliam appellat; aliæ sunt doctæ Camœnæ, aliæ Musæ Pierides? Muti omnes aliis visi codices, omnes editores: sed præclare Thuanorum monumentum: *Fila lyræ movi Calabris exculta Camœnis:* quod explicabimus ex lib. 5. Epigr. 30. 'Varro Sophocleo non inficiande cothurno, Nec minus in Calabra suspiciende lyra.' Et luculentius lib. 8. Epigr. 18. quod et ipsum nuper a scriptis codicibus cœpit integrius haberi. *Gronov.*

7 *Lucilius, &c.*] Satyrographus.

9 *Quid minus esse potest*] Quam scribere Epigrammata?

Epig. xcix. Instantium Rufum Macro successurum in provincia, excipit Carmine.

1 *Bætis, &c.*] Fl. Hispan. unde nomen provinciæ Bæticæ, quam mediam interluit, cujus margines oleis florent. Quum alii poëtæ plerunque fluvios arundinibus cingant.

2 *Aurea qui tingis, &c.*] Sæpicule Poëta lanas Bæticas prædicavit. Vide Epigram. 28. lib. 8. vers. 6. et lib. 14. Epigr. 153.

3 *Bromius*] Bacchus, faciens ut Bætica abundet vino. *Pallas amat*] Faciens ut Bætica abundet oleo. *Cui rector aquarum*] Cui Neptunus aperit iter navigerum, (*navigable,*) ut exoneretur in cana freta Oceani, qui Bætim excipit.

5 *Vestras oras*] Hispaniam, cui præsidet. *Instantius*] Ad quem est Ep. 73. lib. 8. cujus hoc principium: 'Instanti, quo nec sincerior alter habetur,' &c.

6 *Hic populis, &c.*] Felix, ut prior sub administratione Macri. Epigr. 87. lib. 10.

7 *Onus quod sit, &c.*] Quam difficile sit, quid expectetur ab illo, qui sancto et integro successerit præsidi, qualem se gessit Macer.

8 *Qui sua metitur pondera, &c.*] Qui habita virium suarum ratione, videt quam grave subeat onus, ille ferre poterit.

Epig. c. 3 *Priscos*] Majores.

4 *Habes*] Nullius. Es itaque effrons, ut patet ex lemmate. Verum Epigramma hoc non sapit Martialis acumen: ut nec sequentia, quæ nec Scriverius suæ editioni inserere est dignatus.

Epig. ci. 2 *Dormio, Matte, tibi*] Tibi, non sum, non possum, non licet esse domi: vel, respicit ad Galbam qui dormiebat Mæcenati: vel Ennium respondentem Scipioni, 'se non esse domi.'

Epig. cii. 3 *Vendita sæpe*] Pretio prostituta.

4 *Vendentem, &c.*] Triopeis altera, quam famelicus pater Erisichthon in varias se mutantem figuras sæpius vendidit. Ovidius libro 8. Metamorphos.

EPIGRAMMATUM LIB. XIII. XENIA.

Xenia] 'Xenia' dicta, quod τοῖς ξένοις, id est, hospitibus, nec non amicis apponebantur mittebanturve. Hæc cum pictores tabellis, tum Poëta Carminibus imitatus est: infra Epigr. 3. et Vitruvius libro 6. capite 10. Tituli et lemmata quæ in elegantissimis Xeniorum et Apophoretorum libellis adscripta sunt distichis singulis, ea Martialis esse ut scias, ad dignitatem imprimis utilitatemque utriusque pertinet: cum cæteræ inscriptiones, quæ in Epigrammatum libris 12. atque in fragmento de Spectaculis occurrunt, librariorum sint et criticorum, pro arbitrio ac lubitu quidvis interpretantium ac interpolantium. Quod in Xeniis et Apophoretis factum, cave credas. In Epigrammatis, quod dico, clamat ipsa diversitas inscriptionum in diversis codicibus, qua scriptis, qua editis. Horum vero lemmatum auctorem se ipsum profitetur initio Apophoretorum; cum inquit: 'Lemmata, si quæres, cur sint adscripta, docebo: Ut, si malueris, lemmata sola legas.' Adde quod absque iis ne millesima pars distichorum recte intelligi possit. Quod vel solum arguat, ipsius Martialis ea esse; non librariorum, quibus Sphinx domi non erat. In Epigrammatis, tam operosis passim divinationibus non opus. *Scriver*.

Epig. i. Martialis, imparatus a pecunia, jocabundus ait, se Saturnaliorum diebus (quibus pueris fas, nucibus; adolescentioribus, alea ludere) cum Musis lusurum, et blattis prandia paraturum: eamque aleam parum quidem lucrosam, nec multum tamen esse damnosam. *Raderus*.

1 *Ne toga, &c.*] Ut habeant salsamentarii et aromatopolæ ineptas chartas, quibus involvant pisciculos, scombros, et olivas; Epigr. 2. lib. 3. vers. 4. et Epigr. 87. lib. 4. vers. 8. *Cordylis*] Cordylæ pisciculi sunt. Vid. lib. 3. Epigr. 2. Pænulam pro cucullo posuit. Molestam tunicam vocat alibi, quod involuti chartis, veluti tunica, cineribus assarentur.

2 *Aut inopem*] Ut habeant tineæ et blattæ cum quibus rixentur, et quam arrodant escam, chartas.

3 *Perdite*] O Musæ, quarum œstro ego percitus meo cum damno scribo Carmina, perdite et has chartas. *Niliacas papyros*] Chartæ usum præstitit olim papyrus, juncus in palustribus Ægypti locis natus, divisusque in tenuissimas philyras. *Mea damna*] Jocus est: quia mala Carmina perdunt bonas chartas.

4 *Ebria bruma*] Saturnalia mense brumali Decembri celebrata, in quibus genio indulgebatur. *Sales*] Jocos.

5 *Non mea*] Ego in his Saturnalibus non ludo talis, deiu tesseris: non nucibus nec fritillis; sed carminibus et chartis. Epigram. 66. lib. 4. vss. 15. 16. *Magnanimo, &c.*] An talum appellat magnanimum, quod talis et tesseris strenue operam dent, seu potius opes perdant luxuriosi et prodigi juvenes, quos Persius Sat. 6. appellat 'magnanimos pueros?' An forte alludit ad illud Philosophi, qui fortem et magnanimum comparat τῷ τετραγώνῳ? Et hic Nicomed. lib. 1. cap. 10.

6 *Senio nec nostrum*] Faustus jactus, qui, ternus in 3. talis si ciderit, faustissimus est et lucrosissimus. *Cane quassat*] Unione, jactu damnoso. *Ebur*] Fritillum ex ebore. Epigram. 14.

lib. 4. vers. 8. Alii talos, alii alveum intelligunt.

7 *Hæc mihi charta nuces*] Pro nucibus puerorum scribam jocosa et levia Epigrammata, quæ mihi erunt nuces. *Fritillus*] Est vasculum buxeum longum et teres, e quo mittuntur tesseræ vel tali in tabulam. Idem et pyrgus seu turricula. Epigram. 14. lib. 4. vers. 8.

8 *Alea ista*] Ludus hic meus epigrammatarius.

EPIG. II. Epigramma hoc est in Zoilum et sciolum, quo monet lectorem Theoninum, uti ne carpat, quod a se jam carptum et abjectum contemptumque sit satis.

1 *Nasutus, &c.*] Sis licet ingens irrisor: μυκτηρίζων. Vide Epigr. 4. lib. 1. vers. 6.

2 *Quantum noluerit ferre rogatus*] Totus ex irrisione compositus et conflatus. 'Deos rogabis totum ut te faciant, Fabulle, nasum,' dixit Catullus: sed sensu alio. *Atlas*] Hyperbolice. Qui Atlas cœlum tamen humeris sustinuisse dicitur. Epigrammate 4. libro 9. versu 5.

3 *Ipsum Latinum*] Emphatice. Mimum, qui et alios imitatione deridet. Epigrammate 5. lib. 1. vers. 5.

5 *Ipse ego quam dixi*] Nam superiori Carmine appellavi eas, togas cordylarum, ludibrium blattarum, nuces puerorum, et fritillos, &c. *Quid dentem, &c.*] Quid limam rodis, vipera? quid carmina mea reprehensoria, reprehensor?

6 *Carne opus est, &c.*] Quæ cedat denti tuo: mea reaget, ut loquuntur Physici: pete dente poëtas magna professos; illis vel frange genuinum, in illos virus invidiæ tuæ et maledicentiæ evome. Meæ istæ nugæ serpunt humi tutæ satis, et, si opus sit, sui vindices. Epigram. 61. lib. 5. vers. 10.

7 *Qui se mirantur*] Qui sibi placent. *In illos Virus habe*] Digni sunt qui rideantur et carpantur, qui majora viribus promittunt aut suscipiunt.

8 *Virus*] Mordacia, verba virulenta. *Esse nihil*] Esse nugas fatemur.

9 *Nec tamen, &c.*] Nec tamen plane nihil sunt mea hæc: excipientur candidis et festivis, si minus placeant sobriis, severis, et impransis.

EPIG. III. Pretium et argumentum libelli significat. Pretium est geminus nummus seu victoriatus: argumentum, Xenia distichis comprehensa.

1 *Xeniorum, &c.*] Vide Inscriptionem libri hujus, supra.

4 *Bibliopola Tryphon*] Epigr. 72. lib. 4. vers. 2.

6 *Rarus, &c.*] Poëtarum prope omnium fatale malum.

7 *Titulos, &c.*] Lemmata, inscriptiones.

8 *Non facit ad stomachum*] Metaphorice: cum Xenia, quæ carmine adumbrantur, sint plerumque esculenta et poculenta.

EPIG. IV. Quidam hinc initium Xeniorum faciunt, et IV. pro primo numerant epigrammate. Poëta usum thuris ostendit, et monet Deos rogandos pro diuturna Cæsaris vita.

1 *Serus ut æthereæ*] Sic Epigr. 39. lib. 8. vers. 5. *Germanicus imperet aulæ*] Domitianus: Epigr. 2. lib. 5. vers. 7. Constat itaque hæc scripta, vivo Domit. ante lib. 10. et 11.

2 *De pia thura*] Pia, quia destinata rebus piis; nempe religioni et Superis.

EPIG. V. *Cerea quæ patulo lucet*] Pinguis: ut Epigr. 58. lib. 3. vers. 19. *Ficedula lumbo*] Infra, Epigr. 49.

2 *Cum tibi forte*] Scribo: *Cum tibi sorte*] Sic in his libris: 'Sortitus thecam.' Item: 'Hæc illi sine sorte datur.' Et sæpe alias. *Scriverius.* Nec aliter Arondellianus codex. *Gronovius.* *Si sapis, adde piper*] Ut et avis una tecum sapiat, alioqui illa insipida futura, tu insipiens.

EPIG. VI. 1 *Nos*] Pauperes. *Alicam*] Potum e zea seu spelta, cere-

visiæ nostræ haud dissimilem. *Mulsum*] Potio ex aqua et melle confecta. Infra, Epig. 108.

Epig. vii. 1 *Spumet*] Inter coquendum. *Rubra*] Fictili vase rubro, vel ab igne rubente. *Conchis tibi pallida*] Faba cum cortice elixa; ad discrimen fabæ fressæ, quæ sine cortice coquitur. Epigr. 78. lib. 7. vers. 2.

2 *Lautorum*] Invitatus potes mensa divitum carere, domique cœnare.

Epig. viii. 1 *Imbue plebeias*] Condito. *Clusinis pultibus ollas*] Pulte e farre Clusino, quod optimum est; e Clusio, Tusciæ opp. 'Far' significat frumentum, quum omne fere, tum potissimum adoreum; deinde farinam ex eodem factam, et pultem. *Rad.*

2 *Ut satur, &c.*] Gratiora enim bibuntur e vasis pulte imbutis vina. Turneb. lib. 25. cap. 28. et Theophrast. lib. de Odoribus scribit, demissis in dolia farris offis, vinum domari, mollescere, et cum saporis gratia mitescere.

Epig. ix. 1 *Niliacam, &c.*] Lens enim optima nascitur circa Pelusium, opp. Ægypti, vulgo *Damiata*, aliis *Roseto*, ad extremum Nili ostium. 'Nec Pelusiacæ curam aspernabere lentis,' Belg. *Linsen*, Virgil. Georg. 1.

Epig. x. 1 *Dotes numerare, nec usus*] Munera et usus. Farina enim similaginea variis pistorum usibus servit.

Epig. xi. 1 *Mulio, &c.*] Quo mulio defraudat jumenta muta. Epigr. 28. lib. 12.

2 *Hæc ego cauponi, &c.*] Quod tu vendes cauponi, pabulum equis futurum, non panem tibi. Vide Turnebum lib. 25. cap. 28. Dabat dominus mulioni hordeum in pastum mularum. Ille, eas fœno saturare contentus, gnarusque mutas pecudes furtum non prodituras, mavult id vendere cauponi, et ejus pretio aut mercedulam augere, aut curare cutem. Loquitur ergo, tanquam minime dubitans de fraude servili: Accipe quidem hordeum, etsi nimis verear ut id mulis apponas: itaque, quia fraudator es, et fœno mulas pascis, videor hordeum tibi cum maxime dans, non tibi, sed cauponi dare. *Gronovius.*

Epig. xii. 1 *Tercentum modios*] Triticum ex Africa frumenti feracissima, quod seratur in agro suburbano ne sterilescat: vel quo alatur urbs alioqui peritura ob agri suburbani sterilitatem, seu continua cultura effœti. Numerus certus pro incerto, quod, more Poëtarum, pro magna copia ponitur. *Libyci de messe coloni*] De frumento, quod ab agricolis ex Libya adfertur.

Epig. xiii. 1 *Sapiant fatuæ*] Insipidæ nisi condiantur. *Fabrorum*] Pauperum.

Epig. xiv. 1 *Claudere, &c.*] Ut frigiditate sua retunderent vini calorem: et somni conciliandi ergo.

2 *Dapes*] Ad lubricandum ventrem; Epigram. 52. lib. 11. vers. 5. tollendum stomachi fastidium, et appetitum irritandum.

Epig. xv. 2 *Ad villam moneo, &c.*] Namque in agro Nomentano propter uliginem et paludes non sunt sicca ligna, aptaque foco materies. Acapna ergo ligna dicuntur, quod incensa nullum exhalant fumum: καπνὸς enim Græce dicitur fumus; ἄκαπνος, quod fumo caret.

Epig. xvi. 1 *Brumali, &c.*] Frigore dulciora fiunt et grandiora; calore spongiosa. Plinius lib. 18. cap. 13.

2 *In cœlo, &c.*] Frugaliter et aride victitans, ut quondam in vivis. Credidisse enim videntur prisci, non tantum nectare et ambrosia Deos pasci, verum etiam vilibus quibusdam cibis, ut Romulum rapis. Credo de paupertate illius sæculi quo Romulus vixerat; proinde quasi in cœlo iisdem cibis victitet, quibus in terra alebatur. Turneb. libro 18. capite 13.

Epig. xvii. Brassicæ vim, laudes, medicinam Cato de Re Rustica cap. 156. commemorat. Caules (unde co-

liculi, pro, caulicali) sunt brassicæ pars interior.

2 *Nitrata, &c.*] Nitro enim olera viridiora fiunt. Plinius lib. 31. cap. 10.

Epig. xviii. 1 *Fila*] In herbulas enim fruticescit, in tenuia quasi stamina crescens. *Tarentini*] Quod optimum nascitur Tarenti.

2 *Clausa dato*] Clausis labiis.

Epig. xix. 1 *Aricia porros*] 'Et mater Aricia porri,' Columel. Ut ergo sectile porrum Tarenti; sic Ariciæ capitatum nascitur optimum. Aricia, Latii civitas. Nemoralis dicitur, propter vicinum nemus.

2 *Stipite cerne*] Capite et stipite seu calamo. *Comas*] Folia et herbas, *blades*.

Epig. xx. 1 *Nos*] Alii, *Hos*: id est, napos, paulo minores rapis. *Amiternus, &c.*] Amiternum urbs Italiæ, Aquileiæ vicina. 'In qua palude' (inquit Sidonius Apollinaris Epist. 8. lib. 1.) 'muri cadunt, aquæ stant, turres fluunt,' &c. 'Mare autem Adriaticum Ravennæ paludibus immiscetur:' Vitruv. lib. 1. cap. 4.

2 *Nursinas pilas*] Rapa, quæ in orbem optima nascuntur in Nursia, Sabinorum civitate. *Esse pilas*] Edere.

Epig. xxi. 1 *Æquorea quæ crevit*] Epigr. 55. lib. 3. *Spina Ravenna*] 'In totum spina est asparagus,' nullum folium habet, Plin. lib. 21. cap. 15.

2 *Non erit, &c.*] Sylvestres et sponte sua nati per montes asparagi non cedunt altilibus et satis Ravennatibus. Athenæus lib. 2. cap. 22.

Epig. xxii. Quæ acinos duros, vel duro tectos corio habet. Plin. lib. 14. cap. 1. et 3. Gallice *Piquepoulle*.

1 *Non habilis cyathis, &c.*] Prelis et vino inutilis.

2 *Tibi, &c.*] Sed edenti, nectar ero.

Epig. xxiii. 1 *Chia*] In Chia insula nata, postea alio translata. *Seni similis Baccho*] Quæ vinum vetus sapit et salem. Epigram. 25. lib. 7. vers. 8. *Setia misit*] Campaniæ. [Cretæne? an Campaniæ? habet Farnab.]

Epig. xxiv. 1 *Cecropio*] Attico, a Cecrope rege. *Saturata*] Melle incocta. Plinius lib. 15. cap. 17. Cydonia a Cydone, urbe Cretæ, sic dicta.

2 *Melimela*] Mellita poma.

Epig. xxv. 1 *Poma sumus Cybeles, &c.*] Pinus Magnæ Matri consecrata est, propter Atyn mutatum in hanc arborem.

2 *Ne cadat, &c.*] Ne cadamus in tuum caput.

Epig. xxvi. 2 *Puero, quam tibi, poma dabis*] Qui molliore est alvo, et sæpe profluvio laborat. Videndum, ne subsit aliquid nequius, propter illud Gildæ in Querolo: 'Nam, si insuper nuces et sorba dederis, totum pupillum ceperis.'

Epig. xxvii. Termes ab arbore palma decerptus. Diosc. lib. 1. cap. 123. Salmasius censet legendum esse *Spalathion* vel *Palathion*. Παλάθη enim ficuum dicebatur globus vel massa. In massam conditæ similiter afferebantur caryotæ. Hesychius: Παλάθη, ἡ τῶν σύκων ἐπάλληλος θέσις. Inde σαλάθιον et σπαλάθιον. Cottana etiam ac pruna in massas sic componebantur. Hinc Martialis: 'Hæc, tibi quæ torta venerunt condita meta, Si majora forent cottana, ficus erant.' Statius: 'Nusquam turbine conditus ruenti Prunorum globus atque cottanorum.' Ad verbum globus prunorum est παλάθη. *Salmas.*

1 *Jani*] Calendis Januariis mittebantur a pauperibus palmulæ inauratæ, vel crusta illitæ, ut placet Jos. Scalig. in Tibull. lib. 1. Vide Epigram. 33. lib. 8. Martial. vers. 11. *Caryota Kalendis*] Palmularum fructus ita dicti, quod capiti graves sunt. Plin. l. 13. c. 4.

2 *Sed tamen, &c.*] Hæc munera si mittant pauperes, quanto majora divites?

Epig. xxviii. 1 *Torta venerunt, &c.*]

E tortis juncis texta sporta, vel testa turbinata in metæ formam: ut Epigr. 44. lib. 1. vs. 7. quam lib. 5. Epigr. 18. dixit 'acutam testam.'

2 *Coctana*] Κόττανα εἶδος συκῶν. Epigram. 89. lib. 4. vers. 6.

Epig. xxix. *Damascena*] Ex Damasco Syriæ.

1 *Rugosa senectæ*] Quæ siccata, vetustateque ipsa jam contracta in rugas.

Epig. xxx. 1 *Imagine lunæ*] An lunæ forma? Quod forte insigne erat Lunæ, oppidi Etruriæ, cujus portus et lunæ referebat imaginem.

Epig. xxxi. 2 *Vestino de grege*] Vestini populi Italiæ, Sabinis vicini. *Massa venit*] Caseus lacte presso et in massam coagulato.

Epig. xxxii. 2 *Velabrensem*] Velabrum locus Romæ prope Aventinum. 'Fumus [imbibitus] auget gratiam casei, qualis in ipsa Urbe conficitur cunctis præferendus:' Plin. lib. 11. cap. 42. *Qui bibit*] In Velabro enim multæ erant caseariæ, seu tabernæ, ubi Veteres caseos reponebant, et fumos bibere instituebant: recens enim ille caseus fistulosus erat, et facile hauriebat fumum. *Rad.*

Epig. xxxiii. 1 *Trebula nos genuit*] Vicus in Sabinis. Epigr. 71. lib. 5. vers. 1. *Commendat gratia duplex*] Usus duplex nobis est, et duobus modis cum suavitate in cibum paramur.

2 *Sive levi flamma*] Sive torremur: *toasted.* *Sive domamur aqua*] Sive descobinati maceramur jure.

Epig. xxxiv. 2 *Bulbis, &c.*] Qui Venerem inflant. Ex his vero cum nucleis pineis, eruca, pipere, in nuptiali cœna sponso ferculum parari solitum. Alex. ab. Alexandr. lib. 2. cap. 5. Citat adagium Athenæus lib. 2. cap. 23. Οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς, ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς.

Epig. xxxv. 1 *Filia Picenæ, &c.*] Farcimen e concisis carnibus porcæ in agro Picentino natæ. Vide Epigr. 46. lib. 4. vers. 8. et Epigr. 78. lib. 5.

2 *Pultibus, &c.*] Oras patinæ habentis pultem ex tritico circumdat: ut Epigr. 78. lib. 5. vers. 9. Sic et hodie ad brassicam apponuntur.

Epig. xxxvi. 4 *Picenis venit*] Olivæ optimæ ex agro Piceno in Italia. *Subducta*] Subtracta, oleo non expresso, integra. *Trapetis*] Trapes, etis, vel trapetum, est mola olivaria; vel prælum, quo oleum exprimitur: a τρέπω, verto, volvo. Epigr. 28. lib. 7. vers. 3.

2 *Inchoat, atque eadem*] Ad incitandum stomachum. *Finit oliva dapes*] Ad tollendum fastidium.

Epig. xxxvii. 1 *Corcyræi, &c.*] Ex horto Alcinoi, regis Phæacum, in insula Corcyra.

2 *Aut hæc Massyli, &c.*] Aut Hesperidum mala: Epigr. 94. lib. 10. vers. 1. Neque alia creduntur fuisse aurea illa poma, quam hæc Aurantia, citrea, Medica. Athenæus libro 3. cap. 4. 7. et 43.

Epig. xxxviii. *Colostrum*] Belg. *Riest.*

1 *Nondum stantibus hædis*] Priusquam hœdali recens nati erexissent se et admovissent uberibus ora. Plin.

Epig. xxxix. 1 *Viridi, &c.*] Rodens virentes palmites.

2 *Det pœnas, &c.*] 'Mactetur hostia Baccho, Quod teneras vites roserit ipse tener;' Ovid. Fastor. 1. 'Rode caper vitem,' &c. 'Ανθολογ. 4. Κἤν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, &c. κεφ. σν'. Hœdilli mensis grati: tenerrima eorum caro.

Epig. xl. 1 *Candida unda vitellos*] Lacteus liquor in albumine ovi.

2 *Hesperius scombri, &c.*] Condito ova garo Hispano. Epigram. 103. infra. Hesperius enim liquor est garum.

Epig. xli. 1 *Lacte mero, &c.*] Malo edere lactentem porcellum, quam aprum: ille mihi sapit; non invideo lautis aprum.

2 *Et Ætolo, &c.*] Et diviti apposa-

tur pro more lautorum aper, vel Arcadici illius æmulus. Epigr. 15. lib. Spect. vers. 1.

Epig. xlii. 1 *De Libycis tuberes, &c.*] In Africa primum nata, sed translata et alibi postea sata poma, quibus, quod iis lignosus abesset nucleus, nomen ex α et πυρήν. Plinius lib. 13. cap. 19. et l. 15. cap. 14. Malorum granatorum genera duo: alteri nucleus est lignosus: alteri aut nullus, aut certe minimus; ob id 'apyrenum' vocatum. *Brod.*

2 *De Nomentanis, &c.*] Ex villa mea in agro Nom. qui ad 10. ab Urbe lapidem.

Epig. xliii. 2 *Vernæ tuberes*] Domi nati; ut præcedenti Epigr. vs. 2.

Epig. xliv. 1 *Esse putes, &c.*] Non credas hoc farcimen esse e papillis suis a partu cæsæ resectis, sed etiamdum vivere in sue papillas, ita lacte exundant. Scriverius, *Esse putes nudum sumen:* nam alias, inquit, cum muria thynnive liquamine aut garo apponebatur. Haud scio quam bene.

Epig. xlv. 1 *Libycæ nobis volucres*] *Guineys, turkeys.* Angl. Id est: Si mihi copia esset peregrinarum avium, illas mitterem; quæ cum desint, boni consule domesticas. *Libycæ*] Numidicas gallinas dicit. *Phasides essent*] Phasiani: infra, Epigr. 72.

2 *Cortis aves*] Epigr. 40. l. 7. vers. 1.

Epig. xlvi. Lemma hoc corrigendum dicit Salmasius, legendumque *Præcoqua nucipersica.* Hæc sunt 'Armeniaca nucipruna' Plinii. 'Præcoqua' vel 'præcocia' Persica sunt; atque ita dicebantur 'Persica præcocia,' ut Persica duracina, Asiatica, &c.

2 *Nunc in adoptivis, &c.*] An quia in nativa stirpe vilia; pruno insita fiunt nobilia? ut habet Pallad. lib. 4. de ins. An quia in sua Perside noxia et venenosa; sed translata mutatoque cœlo et solo dulcia fiunt et salubria? ex opinione Columellæ. Vide Alciat. Emblem. 142. et Claud. Minoëm ad idem Emblema.

Epig. xlvii. 1 *Picentina Ceres*] Panis Picentinus ex alica seu tritico opt. macerato. *Niveo nectare crescit*] Lacte.

Epig. xlviii. 2 *Boletos mittere*] Fungorum genus nobilissimum. Epigr. 21. lib. 1. vers. 2. *Difficile est*] Ipsi malunt edere, quam amicis mittere. Vel, quia rari.

Epig. xlix. 2 *Cur potius*] Cur non ficedula potius quam ficedula? Belg. *Snippe.*

Epig. l. 1 *Rumpimus altricem tenero*] Negant tamen gigni extuberante terra aut rimas urgente, nec terræ cohærere tubera fibris aut capillamentis, Plinius l. 19. cap. 2. Dioscor. lib. 2. cap. 139. Vide et Athenæum l. 2.

2 *Poma secunda sumus*] 'Ακόρων fructus.

Epig. li. *Turdorum corona*] Observat Scriverius in membr. legi: *Turdorum decuria.* In Arondel. erat utrumque: *Turdorum decuria sive corona.* Gronov.

1 *Texta rosis, &c.*] In lautissimorum conviviis dabantur coronæ e nardi folio. Plin. lib. 21. cap. 3. Athen. lib. 15.

2 *De turdis, &c.*] Epigr. 47. lib. 3. vers. 11. Serta turdorum redimibant lancem. Vel accipe potius de vimine in orbem flexo, a quo pendebant turdi. Hinc mihi corollam, dicit, texe; quam et gestabo libens, et postea coctam devorabo. Sic hodie coronæ feruntur venum in forum, e viminis circulo seu ramo in orbem flexo factæ. Favet huic interpretationi ipsemet Auctor supra lib. 3. Epigr. 47. 'Illic coronam pinguibus gravem turdis.'

Epig. lii. 2 *Cætera redde coco*] Tanquam saporis non æque grati.

Epig. liii. Apposito pingui turture, abstinendum a lactucis dicit et cochleis, veluti vilioribus, stomachumque servandum delicatioribus.

1 *Lactuca valebis*] Puto scripsisse Auctorem: *lactuca valebit*. Alloquitur enim convivatorem, vel quicumque cœnam instruxit: quod apparet ex illo: 'Et cochleas tibi habe.' Neque enim hoc ad lactucam potest referri. *Gronov.* *Lactuca valebis*] Non attingam, nec gustabo.

2 *Perdere nolo famem*] Nolo acetaria quæ claudant stomachum. Vel quæ procurent appetitum, 'aliamque famem,' ut vocat Juvenal. Sat. 4. vers. 137. Mihi sapit turtur. Nolo conchylia, 'Quæ renovent per damna famem,' Petron.

Epig. liv. 1 *Cæretana mihi fiet*] A Cære, opp. Hetruriæ. Brodæus, ['Alii' est vox quam usurpat Farnabius, a quo hæc Nota assumitur. Et quid de 'intelligunt' fiet, si illud 'Alii' excluditur?] et credo melius, leg. *Cerretana*, et intelligunt pernam ex Cerretanis, Hispaniæ pop. quam commendat Athenæus lib. 14. *Massa licebit*] Pulpa; Epigr. 75. lib. 3. Sic vulgo: sed rectius Gruterus et Scriverius, *missa*.

2 *Menapis*] Rheni accolis, quos alii Juliacenses, alii Westphalos esse putant. Turneb. l. 16. c. 16. 'Ego,' inquit, 'putem petasonis partem pernam vocari.'

Epig. lv. 1 *Musteus, &c.*] Recens, succi et saporis plenus.

2 *Nam mihi, &c.*] Non placet fumo duratus et siccus.

Epig. lvi. 1 *De virgine porca*] Vulva virginis suis, sterilis, utpote castratæ, *spayed*. Plin. lib. 8. cap. 51.

2 *Materna, &c.*] Vulva porcaria: id est, suis ante editum partum enectæ. Vide Plin. l. 11. c. 37. et supra, Epigr. 44.

Epig. lvii. 1 *Niliacum ridebis olus*] Fabam Ægyptiam, Colocasiam: seu caulem fabæ. Olus ergo vocat Niliacum, quia caules ejus manderentur. Græci vocant λάχανα omnes herbas, quarum caules aut folia esui sunt: et λαχανεύεσθαι dicunt, quæ sic parantur ut edi possint. *Salmas.* *Sequaces*] Caulis enim Colocasiæ araneosus est et filis nervosus in mandendo. Plin. l. 21. c. 15. Epigr. 32. l. 8. vers. 13.

Epig. lviii. 1 *Tumeat*] Mulso, lacte, ficu, et carica fartum. *Magno, &c.*] 'Anseris ante ipsum magni jecur,' Juvenal. Sat. 5. vers. 113. Χηνὸς ἧπαρ περισπούδαστον κατὰ τὴν 'Ρώμην, Athenæus lib. 9. c. 8. Quin et ipsis anseribus saginandis adhibiti χηνοβοσκοὶ, ibid.

2 *Hoc, rogo, crevit ubi*] In culina nempe jecur ita crevit fartum: sed hospes imperitus, primum jecinoris magnitudine perspecta, putabit anseres alicubi esse tanto majores, et quæret ubi tanti nascantur, aut unde ferantur. *Rad.*

Epig. lix. 1 *Tota mihi, &c.*] Plin. lib. 8. cap. 52. et 29. cap. ult.

Epig. lx. 2 *Tacitas hostibus ille vias*] Subterraneas: ab hoc animali 'cuniculos' dictos: *underminings*. Vegetius libro 4. capite 24.

Epig. lxi. *Atagenæ*] Varie scribitur, tum apud Græcos, tum apud Latinos: Horatius dixit, 'Attagen Ionicus.' Martial. 'Attagena.'

Epig. lxii. 1 *Dulci facilis, &c.*] Mulso depsita.

2 *Tenebris*] Motus enim et lux pinguedini inimica, &c. Varro lib. 3. c. 9. Seneca Epist. 133. *Ingeniosa gula est*] Gulones isti ingeniosi sunt ad luxuriam. Sic Epigr. 117. l. 14. Sic et Petronius: 'Ingeniosa gula est; Siculo scarus æquore mersus Ad mensam vivus perducitur.'

Epig. lxiii. 1 *Exhausto, &c.*] Per coitum.

2 *Gallus erit*] Æque castratus ac Galli, sacerdotes Cybeles. Epigr. 45. lib. 2.

Epig. lxiv. 1 *Sterili, Hanc, &c.*] Caponi, ut præced. Epigram.

Epig. lxv. 1 *Ponitur, &c.*] Perdix lauta et nobilis ales, magnique pretii, potentium mensis ponebatur, ut et hodie etiam ponitur.

2 *Hanc in lauterum*] Divitum: nam 60. drachmis unicam ab Aristippo emptam legimus. De natura, vi, ingenio, &c. vide Gesnerum. Alii *Hanc in piscina ludere sæpe soles* legunt, et alludunt ad ludum in piscina, qui πέρδιξ seu περδικισμὸς dictus. *Mandere*] Palat. *condere*.

Epig. lxvi. 1 *Perjuro dente columbas*] Docet enim sequens versus interdictum fuisse columbinorum esum Mystis Veneris, qui initiati erant sacris Deæ Ven. Cnidiis religiose cultæ, et cui columba sacra. *Perjuro dente*] Quum Mysta Veneris contra jus sacrorum suorum violet ministram Veneris columbam.

2 *Tibi*] Sacerdoti scil. et Mystæ Veneris.

Epig. lxvii. *Palumbus torquatus*] Sic dictus a circulo seu torque circa collum. Avis casta ex moribus appellatur, quod comes sit castitatis. Dicitur enim amisso corporali consortio solitaria incedere, nec carnalem copulam ultra requirere.

1 *Inguina*] Venerem, salacitatem.

Epig. lxviii. 1 *Galbula*] Alii, *Galbina*. Recte. Galbinæ ergo, seu galbeæ atque etiam galbulæ, aves sunt viridis aut lutei coloris: Græcis χλωρίδες dicuntur. Baptista Pius asserit lectionem *Galbula*, quæ ἰκτερὸς. Annot. Post. cap. 29. *Calamis*] Viscatis.

2 *Turget, &c.*] Autumno primo.

Epig. lxix. 1 *Pannonicas, &c.*] E Pannonia missas Pudenti in Umbriam misit: ille Romam. Pannonicæ ergo Cattæ Martiali sunt, quas vulgo 'martas' vocitamus: quæ de genere felium sunt sylvestrium; seu mustelæ sylvestres.

2 *Domino*] Domitiano, vel diviti patrono.

Epig. lxx. 2 *Hunc savo tradere, &c.*] Spectaculum pulchrius quam ferculum, avem oculis quam gulæ gratiorem.

Epig. lxxi. 1 *Dat mihi penna, &c.*] Φοινικόπτερος, puniceus alas. Phœnicopterus ergo avis, circa lacus et paludes victitans, visu pulchra, et colore decora purpureo; magnitudine ciconiæ, &c. *Gulosis*] Apicio, Heliogabalo, Vitellio.

2 *Quid si garrulæ, &c.*] Quanto magis gulosis istis saperet, si vox accessisset, quibus tacita lingua tam in deliciis est? Respicitque Poëta patinam Æsopi tragœdi ex linguis avium canorarum. Plin. lib. 10. cap. 51.

Epig. lxxii. 1 *Argiva carina*] Argo.

2 *Phasis, erat*] Fl. Colchorum: unde phasianos ab Argonautis transportatos arguit, a nomine avis. Post hoc distichon interponit Arondel. aliud de avi eadem cum lemmate:

PHASIANI DUO.

Quas Argoa prius transvexit Phase carina,
Oris aves sapidi fœmina virque sumus.

Nec Martiale indignum videtur.

Epig. lxxiii. 1 *Romano quamvis, &c.*] Qui Romanis in deliciis? An quia servavit Capitolium Romæ? ut sequente Epigram.

2 *Suas nunquam, &c.*] Numidicas, quæ nondum gulæ barbaræ innotuerant. *Farnab.* Numidicæ ergo seu Africanæ, in ea parte Africæ, cui Numidia nomen.

Epig. lxxiv. 1 *Hæc servavit, &c.*] Manlius clangore anseris excitatus subeuntes nocte Gallos a summa rupe dejecit, &c. Liv. 5. L. Florus lib. 1. cap. 13. Plutarchus lib. de Fortuna Rom. &c.

2 *Nondum, &c.*] Postquam vero Domitianus Dominus ac Deus noster Capitolium conflagratum restituit, non opus est ansere, nedum alio custode.

Epig. lxxv. 1 *Turbabis versus, &c.*] Exempta una avis turbabit ordinem et formam literæ, quam ex gruum volatu adinvenit Palamedes. sit illa Y an A. an, ut aliis magis placet, Λ. Nisi potius ob Φ, a Palamede inventum, grues Palamedis aves dici malis: quia, etsi in volando referant

Y, sive, ut Hieronymus scripsit, trianguli formam in volando efficiant; tamen singulæ corpore suo Φ repræsentent. Unde Auson. in Eidylliis: 'Hæc gruis effigies Palamedica porrigitur Φ.' *Vossius.*

Epig. lxxvi. 2 *Sic sapit, &c.*] Propter pretium. 'Magis illa juvant, quæ pluris emuntur.'

Epig. lxxvii. 1 *Dulcia*] Poëtis et quibusdam philosophis receptum, cycnum mortis præscium cum voluptate et cantu mori. Sed negant Plinius, Ælianus, Jul. Scaliger, aliique sanioris judicii. *Defecta lingua*] Hoc est, jam deficiente lingua. Nam 'deficere' est λείπεσθαι: et 'defectus,' qui deficit: unde 'defectus annis,' de sene. Sic 'indefectus' ἄλειπτοι: ita vocabantur athletæ qui vinci non poterant. *Salmas.*

Epig. lxxviii. 1 *Gigantis*] Porphyrionis, cujus meminit Horat. libro 3. Ode 4. Claudian. in Gigantomach. Eustath. ad Iliad. ξ.

2 *Porphyrionis habet*] Purpurionis, qui auriga Neronis, factionis Prasinæ. Vide et aliam Lipsii expositionem hujus Epigramm. lib. 1. Quæstion. Epistolic. 5. Gigantem Pindarus Pyth. Eid. viii. Apollinis arcu domitum narrat. De avi vero, a colore sic dicta, præter Arist. Plin. mira quædam narrat Ælianus de Hist. Animalium, l. 3. c. 42. et lib. 5. cap. 28.

Epig. lxxix. 1 *Spirat*] Improprie, ex sententia scholæ Peripateticæ; spirare vero pisces contendit Plinius lib. 8. cap. 7. *Advecto æquore mullus*] Vase pleno aqua marina.

Epig. lxxx. 2 *Non valet exustam, &c.*] Præ pinguedine in summo æquore fluitat, ubi a sole torrefacta nequit se curvare neque immergere.

Epig. lxxxii. 1 *Ebria Baiana, &c.*] Satura: vel mersa. *Lucrino*] Ostreis Lucrinis optimum adjudicavit saporem Serg. Orat. Macrob. 2. Sat. cap. 11.

2 *Nobile, &c.*] Condior garo: infra, Epigr. 132. ut ante satur eram aquæ Lucrinæ.

Epig. lxxxiii. 1 *Liris amat, &c.*] Fl. Campaniæ, Minturnas præterfluens, cui præsidet Marica Nympha, Fauni uxor; vel, ut alii volunt, Venus, cui sacellum juxta Lirin consecratum.

Epig. lxxxiv. 2 *Visceribus, &c.*] Jecinore. Plinius lib. 32. cap. 6. *Cetera vile sapit*] Supp. κατά. Hellenism.

Epig. lxxxv. 2 *Pellææ prior, &c.*] Ægyptiacæ, Alexandrinæ, ab Alexandro Pellæ Macedoniæ urbe nato, qui condidit Alexandriam.

Epig. lxxxvi. 1 *Testudine, &c.*] Testa hirsuta et aculeata.

2 *Mollis, &c.*] Cibo gratus.

Epig. lxxxvii. 1 *Sanguine, &c.*] Queruntur Murices iniquam sortem suam, et crudelitatem hominum: ut, quod sanguinem suum hauriant aves, carnes vero homines absumant. Vide Epigr. 24. l. 5. vers. 5.

2 *Et, non est hoc satis, &c.*] Namque inter conchylia mensis inferuntur murices. Δύναται γὰρ βάπτειν, οὐκ ἐσθίεσθαι μόνον, τὸ τῆς πορφύρας κρέας. Lucian. Κυνικός.

Epig. lxxxviii. 1 *Venetis sint*] Italis Henetis, non Gallis.

2 *Principium, &c.*] Epigr. 31. lib. 10. vers. 4.

Epig. lxxxix. 1 *Laneus Euganei, &c.*] Colorene albus? an carne mollis? an mandendo araneosus? ut de colocasiis supra, Epigramm. 57. an alludit ad Euganeas et Altinates oves juxta Timavum, quæ lanarum mollitie laudantur, unde et poëtice piscibus ora ejusdem fl. excipientibus idem tribuit? *Farnab.* Addam quod Graterus refert: Qui, cum carpes et lucios immittit salientibus aquæ frigidioris, intra xx. diem fiunt supra cutem quasi lanei; villos certe exhibent toto dorso notabiles colore cineritio: ii præsertim, quos piscatores vendebant familiæ ejus pro Rhenanis, quum essent lacustres. Faciatne istud Martiali in-

terpretando, dijudicent quibus palatum sapit. *Timavi*] Epigr. 25. l. 4. vers. 5.

2 *Æquoreo dulces, &c.*] Namque illi lupi sunt laudatissimi, qui ad ostia fluviorum degunt dulci pariter ac salsa aqua pasti.

Epig. xc. 1 *Aurata meretur*] Ab auri colore in capite dicta: ut Græce χρύσοφρυς.

Epig. xci. [In nostris VV. LL. sciat Lector benignus, pro, Nostra Aldina, hic scribend. esse, Juntina.]

1 *Palatinas*] Cæsarum, Principum in Palatio.

2 *Ambrosias, &c.*] Divinas, dignas Diis superis et Cæsaribus.

Epig. xciii. 1 *Diomedeis metuendus*] Ætolis, Thraciis: nam Diomedes rex Thraciæ. *Setiger agris*] Epigram. 41. supra, et lib. Spectaculor. Epigram. 15. vers. 1.

2 *Ætola*] Meleagri.

Epig. xciv. 1 *Dente timentur apri, &c.*] Sic Anacreon ludit in ferarum armatura nativa, 2. Car.

Epig. xcv. 1 *Matutinarum, &c.*] Spectaculis enim matutinis plerumque venationes dabantur, ac feræ spectabantur. Turneb. lib. 25. cap. 28. Vide Epigr. 25. lib. 10. vers. 1.

2 *Oryx, constat*] De quo Oppian. 2. Κυνηγ. Plinius lib. 2. cap. 40. et 46. Ælian. lib. 14. cap. 14. *Quot mihi, &c.*] Sævus enim est, multosque occidit canes.

Epig. xcvi. 1 *Hic erat ille, &c.*] Hic cervus similis est illius, cui tu, Cyparisse, insidens 'Mollia purpureis frenabas ora capistris,' Ovid. Metamorph. 10. Vel illius, qui Silviæ filiæ Tyrrhi in deliciis, Virgil. 7. Æneid.

Epig. xcvii. 1 *Solaque, &c.*] Lacteus onager. Onagri enim pullus Lalisio vocatur. Plin. lib. 8. cap. 44.

2 *Hoc infans*] Quamdiu lacteus est; cito vero depulsus, in onagrum transit. Plin. lib. 8. cap. 44. Asini autem sylvestris pullus in deliciis ciborum erat. Luciani Λούκιος ἢ ὄνος. *Breve nomen*] Non est breve nomen, si spectes syllabas; sed tempus breve est, quo profertur hoc nomen.

Epig. xcviii. 1 *Delicium parvo, &c.*] Cicurantur enim Dorcades, mansuetæ et familiares fiunt, cum aliquamdiu inter homines fuere; ita ut se tractari a pueris sinant, et e manu illorum cibum capiant, quod in Germania, qua frequentes sunt, usitatum est, et nemini ignotum.

2 *Jactatis solet, &c.*] In arenam mitti solet, dato a Quiritibus signo togæ jactatæ. Sic Turneb. lib. 25. cap. 28. Vel, Hanc in arena missam agitare et venari solet turba jactatis togis. Mihi simplicior sensus videtur, Dorcadem sive damam animal timidum, in arenam missum, nullo canum terrore, sed sola togarum jactatione agitatum a spectatoribus. Vel, quod magis arridet, ludicri caussa Dorcadem, subjecta toga et jactata in sublime, missam. *Ferrar.*

Epig. xcix. 1 *Pendentem, &c.*] Respicit ad Virgilii versum, 'Dumosa pendere procul de rupe videbo.'

2 *Canes*] Inter venandum.

Epig. c. 1 *Pulcher adest onager, &c.*] Missam facite venationem elephanti: adest onager, cujus venatio arenæ et spectatoribus jucundior.

2 *Dentis Erythræi*] Elephanti Indici seu Æthiopici, juxta Mare Erythræum. *Sinus*] Retia, quæ ad coërcendos elephantes obtendebantur podio.

Epig. ci. 1 *Sudavit*] Trapeto seu prelo domita emisit. *Bacca*] Oliva. *Venafri*] Epigr. 64. lib. 12. vers. 1.

2 *Et istud olet*] Vult enim odorem ipsi etiam oleo, non his tantum, quæ oleo condiuntur, deberi. Vide Plinium lib. 15. cap. 11. *Torrent.*

Epig. cii. *G. sociorum*] Sic Gruterus e Mss. Vulgo male, *scombrorum*, quod garum hoc *Caviari* (quod tamen ex ovis acipenserum parari volunt) a sociis Romanorum, Græcis, Mauris, Foro-Juliensibus, Clazomeniis, His-

panis vero optimum, fieret, mitteretorque Romam. Supra, Epigr. 40.

1 *Expirantis, &c.*] Garum liquor erat ex intestinis Gari piscis sale maceratis, inventum Græcum. Hispani vero postea a scombris, *Anchovas*, liquorem hunc conficiebant, retento Gari nomine. 'Garo de succis piscis Iberi,' Horat. Satyra 8. lib. 2.

2 *Fæcosum*] Had. Junius et Gruterus e Mss. *fastosum*, id est, superbum et fastidiens pauperes, divitum mensis dignum: recte. Muria enim pauperum; garum divitum munus erat.

Epig. ciii. 1 *Antipolitani*] Antipolis, civitas provinciæ Narbonensis, unde thynnus adferebatur laudatissimus. *Filia thynni*] Liquamen sale thynni soluti. Tria namque liquaminum erant genera; primum quod e scombro garum appellabant: alterum ex thynno pisce factum, quod muriam: tertium quod ex quovis minutiore, halece nempe, deterrimum, idque alec dicebánt. Vide Horat. Sat. 4. Serm. 2. 'Ego fæcem primus et alec Inveni.'

2 *Essem, &c.*] Si essem garum, non tibi pauperi, sed diviti missa forem.

Epig. civ. 1 *Thesei*] Attici, a Theseo rege. *Populatrix, &c.*] Periphrasis apis. *Hymetti*] Montis Attici.

2 *Pallados, &c.*] Præsidis Atticæ.

Epig. cv. 1 *Hyblæ*] Montis Siciliæ.

2 *Cecropios*] Atticos, a Cecrope rege. Confert ergo mel Siculum cum Attico.

Epig. cvi. *Passum*] Liquor ex uva ad solem passa expressus.

1 *Cnossia vindemia*] Cretensis; Gnossus enim urbs Cretæ, Minois regis.

2 *Mulsum, &c.*] Mox, Epigr. 108.

Epig. cvii. Picatum hoc vinum, in ipsa urbe Roma factum arte ex picis fluxu, ita picis gratiam olet, ut dubites an nativum sit picatum a Vienna Allobrogum. De nobilitate Viennensis uvæ picem resipientis, Plin. lib. 14. cap. 1. et 23. cap. 1.

Epig. cviii. 1 *Attica nectareum*] Vos optima mella ex Attica, mista optimo vino Falerno, æquatis nectari Deorum. *Turbatis*] Turbari, hoc est, misceri.

2 *A Ganymede*] Dignum, inquit, mulsum quod a Jove libatur, tam dulce et gratum est: divitum erat potio. A mulsi dulcedine sunt ista Plautina: 'Mea mulsa,' id est, mea suavitas: 'mulsa dicta,' id est, dulcia et blandientia dicta.

Epig. cix. 1 *Cæsareis cellis*] Quæ in monte Albano, quo secedebant Cæsares: Domitianus inprimis. *Mitis vindemia*] Quia Albanum vinum prædulce.

2 *Iuleo, &c.*] In quo Iulus Longam Albam condidit.

Epig. cx. 1 *Surrentina bibis, &c.*] Vina ex Surrento, Picentinorum promontorio.

2 *Dabunt, &c.*] Una cum vino Surrentinos calices mittent Picentini: ita nec myrrhinis nec aureis poculis opus erit. De myrrhinis vide quæ ad Epigramma 113. lib. 14. infra.

Epig. cxi. 1 *Sinuessanis venerunt*] Campanis: namque Sinuessa urbs Campaniæ maritima. *Massica prelis*] Massicus et Falernus distincti erant montes, sed vitium laude pares.

2 *Nullus erat*] Hyperbolice. Etiam ante consules diffusum.

Epig. cxii. 1 *Pendula Setia*] Setina Campaniæ oppidum est: unde Setini, et vinum Setinum. Et, cum 'pendulam' dicit, in edito sitam loco docet. Plin. lib. 14. cap. 6. et lib. 3. cap. 5. Vide Epigr. 74. lib. 10. vers. 11.

Epig. cxiii. 1 *Fundana tulit*] E Fundis, opp. Campaniæ. *Felix autumnus*] Opimio enim Consule, ea cœli temperies fuit, qua optima et generosissima vina felicissime provenerint. Vide Epigram. 27. lib. 1. vers. 7.

2 *Et ipse bibit*] Quod ita austeri-

tatem decoxit, ut ipse consul, qui diffuderat, suo consulatu vinum hoc biberet.

Epig. cxiv. 2 *Inter vina, &c.*] Septimum (ut hic Noster) inter vina Italica locum dat Trifolino (Campaniæ loco prope Sinuessam) Galenus apud Athen. lib. 1. cap. 24. Vide et Plinium lib. 14. cap. 6.

Epig. cxv. 1 *Cæcuba*] Ex agris Cæcubis in Campania. Plin. libro 14. cap. 6. *Fundanis generosa*] Supra, Epigr. 113. Apponitur vero ad distinctionem harum Amyclarum in Italia ab alteris illis in Laconia. Epigram. 106. lib. 9. vers. 5. *Coquuntur Amyclis*] A sole. Scaliger, *coluntur*. Male, ut ostendit Scriverius.

Epig. cxvi. 1 *Signina*] E Signia, oppido Italiæ. *Morantia ventrem*] Sistentia alvum. Plin. lib. 14. cap. 6.

2 *Ne nimium sistant*] Gruterus subjecit e quibusdam suis: *Ne nimium sitias.* Prorsus illepide: qua ille nota figit alterum. Nam, si hoc accipias, superfluum erit omne quod sequitur. Absoluta enim foret sententia, ita ut intelligeretur: ne scilicet duritia alvi laborare incipias. Quod si dixisset Signina sitim accendere, aliquis sensus τῷ *sitias* posset dari: nempe, ne nimium sitias, parce bibas. Sed non hoc criminatur in illis Martialis. 'Morari ventrem' seu alvum sistere dixit: huic commodissime subjungitur: Ne nimium morentur vel sistant, siti fac temperes, et parce bibas. *Gronovius. Sit tibi parca sitis*] Parce bibe.

Epig. cxvii. 1 *Nestorea tibi*] Epigr. 30. l. 9. vers. 1. *Mamertina*] Ex agro Mamertino in Sicilia juxta Messanam.

2 *Quodvis nomen*] Seu Falernum, seu Setinum, tu ne cura de nomine, sed pota largiter; est enim et dulce et egregium. Et Julius Cæsar auctoritatem huic vino conciliavit. Sic de Nomentano, Epigr. 106. lib. 1. Vide et Plin. lib. 14. cap. 6.

Epig. cxviii. 1 *Tarraco*] Civitas Hispaniæ, quæ et provinciæ nomen dat. *Campano Hæc genuit, &c.*] Primis Italiæ vinis Tarraconense confertur a Plinio, l. 14. c. 6.

Epig. cxix. 1 *Nomentana, &c.*] Ex villa, quam habeo Nomenti, ad 10. lapidem.

2 *Si te Quinctus amat*] Si tibi quid familiaritatis cum Q. Ovidio, præbebit ille tibi meliora, qui diligentius agrum colit, quam ego. Ep. 92. l. 7. vers. 3.

Epig. cxx. 1 *Spoletinis*] E Spoletio, urbe Italiæ. *Cariosa*] Vetusta: quæ tum æque dulcia ac Falernum recens.

Epig. cxxi. 1 *Marsica, &c.*] De Marsico vino Athenæus: 'Marsicum valde austerum sed confert stomacho.' Vide Epigr. 116. lib. 14.

Epig. cxxii. 1 *Amphora Niliaci, &c.*] Ne contemnas acetum ex vino Ægyptio. Nobilius enim est acetum quam fuit vinum. Athen. lib. 2. cap. 26. et Juvenal. Sat. 13. vers. 85.

Epig. cxxiii. 1 *Cum tua centenos, &c.*] Cum tibi sportula devinctos alas 100. clientes, appone iis vinum Mass. Alii leg. interrogatorie, quasi dicat: Cur tam dives bibis ipse villum? est enim ut Plinius lib. 23. cap. 1. fumo inveteratum, insaluberrimum. Cum ergo in sportulis tam liberalis, cur in vino tam parcus?

2 *Fumea, &c.*] Epigr. 36. lib. 10. vers. 1. 2.

Epig. cxxiv. Laudat Cæretanum vinum, et cum Setino primæ notæ contendit: idque non turbæ, ut Massiliense, sed paucis, ob præstantiam, ponendum docet. Cære est urbs Tusciæ.

1 *Cæretana*] Epigr. 54. supra, vers. 8. *Nepos ponat, &c.*] Amicus Poëtæ; Epigramm. 48. lib. 10. vers. 7.

2 *Cum tribus illa bibit*] Cum paucis; est enim nobile vinum.

Epig. cxxv. 1 *Nobilis et lanis, &c.*] Poëta enim facetissimus diviti et cuicumque delicatulo lanas illas mollissi-

mas relinquit, sibi vinum poscit. Qui tamen locus erit illustrior, si Tarentum lanis non nativis tantum, sed et purpura tinctis laudari meminerimus, ut lib. 2. Epist. 1. Horat. 'Quid placet ergo? Lana Tarentino violas imitata veneno.' De nativa vero lanæ Tarentinæ mollitie Plinius lib. 8. cap. 48. *Torrentius. Aulon, &c.*] Mons Calabriæ, contra Tarentum.

Epig. cxxvi. 1 *Unguentum, &c.*] Præceptum hoc ex Epicuri disciplina, ut quisque suis bonis præsens præsentibus fruatur, præsertim quæ ad cutem curandam pertinent. In quo genere, vina, odores, unguenta, &c. Vide Epigr. 27. lib. 6. et Epigr. 77. lib. 8.

Epig. cxxvii. Extremo distiche adulatur Cæsari Domitiano, velut Deo, ad cujus nutum natura vertat vices, solita prius rosam vere tantum gignere, nunc autem et autumno, imo ipsa hyeme: quodque hominum solertia fiebat, id Cæsaris divinitati attribuit. *Rad.*

1 *Festinatas*] Præcoces, ante tempus provenientes. Et addit 'Dat bruma,' quia mense Decembri Saturnalia celebrabantur et Xenia mittebantur. Epigram. 80. lib. 6. *Cæsar, tibi bruma coronas*] Domitiane. Supra, Epig. 4. vers. 1. 2.

2 *Quondam veris erant, &c.*] Natura sua erant vernæ, in tuam gratiam hybernæ factæ sunt.

EPIGRAMM. LIB. XIV. APOPHORETA.

Cui Apophoreta inditum nomen] Dona, quæ in Saturnalibus dantur convivis domum ferenda, ab ἀποφέρω. mox Epigr. 1. 'Præmia convivæ det sua quisque suo.' 'Vespasianus dabat, sicut Saturnalibus apophoreta viris, ita et per Calendas Martias fœminis.' Suetonius Vesp. cap. 19. Turneb. lib. 28. cap. 32.

Epig. i. Ad lectorem hoc Epigramma scriptum quasi præfatiunculæ loco; quo describit carptim Saturnaliorum celebrationem, et libri materiam humiliorem excusat, opusque a brevitate distichorum commendat. *Rad.*

1 *Synthesibus, &c.*] Dum equites et Senatores pro licentia Saturnaliorum indulgent genio, et diurnis vacant conviviis, syntheses, id est, vestes cœnatorias induti. Epigr. 46. lib. 2. vers. 4. *Dominusque senatus*] Alciatus legit *dominique senatus:* quod domini tum servis ministrarent. Male: nam *dominus* est convivator.

2 *Pilea sumpta*] Epigr. 7. lib. 11. vers. 4. *Jovem*] Domitianum, ut supra sæpe; et vide Epigr. 4. lib. 12. vers. 2. Vel, Saturnalia a Jove data Saturno: ut mox: 'Quos tibi pro cælo filius ipse dedit.'

3 *Nec timet ædilem*] Ædiles animadvertebant in aleatores extra Saturnaliorum dies. Epigr. 58. lib. 5. *Fritillo*] Epigr. 14. lib. 4. vers. 8.

4 *Cum videat, &c.*] Cum servi videant adesse Decembrem, mensem hybernum. *Farnabius.* Puto explicandum: in quos alias, cum Saturnalia non sunt, deprehensus ab ædile soleret demergi. 'Lacus' interpretor cloacas. Et huc alludi puto lib. 5. Ep. 85. 'Arcana modo raptus e popina Ædilem rogat udus aleator.' Neque enim 'udus' mihi, vino madens, sed aqua, in qua pœnæ causa tenetur, et rogat, ut celerius ex pœna mittatur, et una mersione defungatur. Quamquam et perfundi aqua potuerint contumeliæ causa: ut ipsum

ædilem, 'succensens curam viis verrendis non adhibitam,' Caius 'luto jussit oppleri, congesto per milites in prætextæ sinum,' Sueton. Vespasian. cap. 5. Sic Bibulo *καταβαίνοντι κοπρίων ἐπεσκεδάσθη κόφινος* a factione Cæsaris, ut refert Plutarchus in Catone Uticensi. *Gronovius.*

5 *Divitis alternas, &c.*] Miscentur in his Apophoretis alternatim dona divitum, citrei pugillares et eburnei, chartæ majores, &c. cum donis pauperum, qualia sunt quincuplices, triplices, chartæ epistolares, &c. atque hæc per sortem. Infra, 40. 144. 170.

6 *Præmia, &c.*] Supra, tit.

7 *Sunt*] Objectio ex persona lectoris. *Apinæ*] Sunt nugæ, exiliaque Carmina. Vide Epigr. 114. lib. 1. vers. 2.

8 *Quis nescit, &c.*] Resp. Poëta.

9 *Madidis, Saturne, diebus*] Saturnalibus, quibus promiscue a servis et dominis indulgebatur genio, Baccho, et festis.

10 *Pro cælo, &c.*] Unde te ejecit: supra, vers. 2.

11 *Thebas, &c.*] Bella et fata magnarum illarum urbium, Theb. Trojæ, et Mycen. atque *ἀντιτίθενται* istæ Tricis et Apinis, quas volunt esse Apuliæ oppidula. Epigr. 114. lib. 1. vers. 2.

12 *Lude, &c.*] Epigr. 86. lib. 5. vers. 1.

13 *Quo vis cumque, &c.*] Distichon sequens in peculiare semovetur Epigr. a Pet. Scriver.

14 *Explicitum, &c.*] Finitum, absolutum: ut Epigr. 108. lib. 11.

Epig. ii. 1 *Lemmata, &c.*] Titulos seu inscriptiones, quæ Epigrammaton argumenta doceant.

Epig. iii. 1 *Secta nisi, &c.*] Nisi in tenues laminas dissectæ essemus tabellæ, fuissemus certe mensæ citreæ, ut Epigr. 43. lib. 2. vers. 9. Secabantur ligna in laminas tenuissimas, cera illinebantur, et stylo exarabantur, ut Gellius lib. 17. cap. 9. exponit Colore etiam diversi erant, lutei, virides, crocei, albi, &c.

Epig. iv. 1 *Cæde juvencorum*] Immolantur hostiæ in atrio Cæsaris, seu Jovis Capitolio, cum decretus Consulatus vel triumphus denunciatur hoc genere pugillarium, a forma et circumgestationis commoditate, quod manu pugnove teneantur: unde *ἐγχειρίδια* et manuales dict. A numero vero foliorum dicebantur duplices, triplices, quincuplices. Triumphantes enim Diis victimas mactabant. *Domini*] Domitiani. *Area*] Ubi cædebantur.

Epig. v. 1 *Languida, &c.*] Quibus per morbum vel ætatem obtusior est oculorum acies, ut non discernant quæ ceratis inscribuntur, atramento inscribant ebori.

Epig. vi. 1 *Tunc triplices, &c.*] Pauperum erant hæc dona, sed quibus lautiores amatoria et ad amicas scribebant, atque ad illos hæ invicem. De nomine vide Epigr. 4. supra.

Epig. vii. 1 *Esse puta ceras, &c.*] Gypso enim illitæ præstabant usum ceratarum tabellarum, æque deletiles ac illæ.

Epig. viii. 2 *Quid*] Noctem, vel nummos: ut Epigr. seq.

Epig. ix. 1 *Quod minimos cernis, &c.*] Nummos, quorum mentio in his pugillaribus, non mitto amicæ, sed posco ab illa.

Epig. x. 1 *Non est munera*] Sic Scriverius e Cujaciano et aliis. Beneficium dare Poëtam dicit dando vacuas chartas, quod nugis suis eas non oneraverit. Jocatur. Vulgo: *Non sunt munera, quæ putas puella.*

Epig. xi. 1 *Seu leviter noto*] Seu familiares sint, vel parum noti, quibus mittuntur epistolæ, inscriptio semper præfigit 'Suo' vel 'Suis.' Vide Epigr. 101. lib. 9.

Epig. xii. 1 *Flava moneta*] Aurei. Flava ergo moneta pro aurea ponitur. Et flavos absolute idem dixit, num-

mos aureos: 'Et de moneta Cæsaris decem flavos.' Fallitur Calderinus, qui flavos esse putat Flavios. Flavi enim sunt aurei nummi. Sic recentiores ὑπέῤῥυγον aurum appellarunt: inde ὑπέῤῥυγα, solidi aurei. *Salmas.* *Loculos*] Capsulam interpretor hoc loci; qualia hodie scriniola fiunt ex ebore, testudine, auro, argento, &c. ad pecuniam et κειμήλια custodienda.

2 *Ligna ferant*] Loculi lignei.

Epig. xiii. 1 *Fæce locelli*] Fundo, πυθμένι.

2 *Nihil est, &c.*] Si nihil reliqui sit, dabitur ipse locellus.

Epig. xiv. 1 *Cum steterit, &c.*] Ludebatur talis quatuor, quandoque tribus: talorum autem felicissimus jactus dicebatur Venus, ubi singuli tali diversam haberent faciem, comparentibus simul cane, ternario, quaternario, et senione. Luciani Ἔρωτες.

2 *Munera, &c.*] Grati erunt tibi tali isti quos tibi misi, per se quidem munus leve, sed propter ludi deposita magnum.

Epig. xv. 1 *Non sim talorum, &c.*] Talis enim ludebatur 4. tesseris vero duabus, ad summum tribus: et hinc est, quod se talo imparem fateatur, numero.

2 *Alea sæpe mihi*] Deposita et ludi pretia ampliora.

Epig. xvi. 1 *Quæ scit compositos*] Vulgo, *Quærit compositos.* Sed illud e Pal. eruit Gruterus. Ad fraudem ergo in ludo talorum vitandam, excogitata est turricula, cylindro Mathematico similis; cava tamen, et intus gradatim efficta, ut tali excutiendi impingerent: hanc Græci πύργον dicunt. *Rader.* Epigr. 14. lib. 4. vs. 9.

2 *Nil nisi vota facit*] Fortunæ, non arti locus est.

Epig. xvii. 1 *Bis seno, &c.*] In abaco (inquiunt) seu alveo luditur duabus tesseris, quarum numerus summus, duplex senio. Sed quid si dicamus abacum hunc fuisse distinctum 12. ab omni latere tesseris seu spaciis, quas regiones, urbes, seu mandras appellabant? ut Epigr. 71. l. 7. vers. 8. Vel, 'Heic,' id est, in tabula, duodecim punctis notata, luditur ad tesseram: et in eadem etiam tabula calculis, hoc est, latrunculis luditur. Hic est sensus illius distichi. Eadem igitur tabula et tesseris et latrunculis serviebat: sed alterum tabulæ latus, in quo tesseris ludebatur, lineis vel punctis duodecim descriptum distinctumque erat, in quibus calculi varie disponebantur, prout tesseræ cecidissent. Lineas illas, sive puncta, scripta etiam Latini vocabant, Græci γραμμὰς vel γράμματα. *Salmasius.* Primum ab initio legendum e Ms. *Hac mihi*: nempe tabula lusoria: ut Epigr. 85. et 47. Deinde duodecim puncta non sunt tabulæ, sed binarum tesserarum, quum singulæ non ultra sex habeant. Vide de Pec. Vet. 3. 15. *Gronovius.*

2 *Calculus hic gemino*] Calculus, deprehensus utrinque nudus, ab hoste circumventus capitur. 'Fac pereat vitreo miles ab hoste tuus,' Ovid. 2. de Arte, et 3. 'Unus cum gemino calculus hoste perit.' *Discolor hoste perit*] Epigr. 71. l. 7. vers. 8. et infra, Epigr. 20.

Epig. xviii. 1 *Alea parva*] Pro re deposita in ludo hic capitur, quæ parva est, et nec damnum facit, nec lucrum; pueris tamen sat grandis est, cum vapulant. Epigramm. 85. lib. 5. vers. 1.

2 *Abstulit illa nates*] Nudavit ad pœnas, si ultra diem permissum luserint. *Farnabius.* Videtur potius aliquid turpe ac nefandum significari. *Gronovius.*

Epig. xix. 1 *Armare memento*] Instruere.

2 *Cætera nos dedimus*] Thecam. *Leviora para*] Calamos, stilos, scalprum.

Epig. xx. 1 *Insidiosorum, &c.*] In insidiis enim latent subsessores quidam e latrunculis, qui hostem incau-

tum intercipiant. Calculorum ergo et latrunculorum ludus idem omnino fuit: nam et latrunculi calculi dicebantur. Ovid. 'Sæpe latrocinii sub imagine calculus ibit.' Calculi ergo et latrones iidem. Græci recentiores ζατρίκιον hunc latronum ludum vocarunt: quia totum Zatricii aut latronum ludi negotium bellum erat, vel belli simulacrum: hinc calculi ipsi, quibus ludebatur, et latrones et milites dicebantur. Poëta vetus: 'Et vitreo peraguntur milite bella.' *Salmas.*

2 *Gemmeus, &c.*] E vitro discolori facti latrunculi: ut Epigram. 72. lib. 7. vers. 8. quorum alii grassatores, insidiatores alii.

Epig. xxi. 1 *Ferro*] Graphiis, stilis ferreis, quibus in tabulis ceratis exarabatur.

Epig. xxii. 1 *Lentiscum melius, &c.*] Cuspis e lentisco.

Epig. xxiii. 1 *Verminat auris*] Prurit, vexatur.

2 *Libidinibus*] Titillationi, prurigini.

Epig. xxiv. 1 *Tenuia, &c.*] Alii, *Splendida.* Ut τὸ 'bombycina' pro ipso nomine ponatur; materia pro forma. Ne igitur reticula bombycina et subtilia et tenuia violent madidi capilli. Erat enim in reticulis, fasciis, vittisque luxus ingens.

2 *Figat acus*] Ista acu omnes annuli comarum in capite jam ornato fixi continebantur, ne fluerent laxius. Idem Martialis: 'Unus de toto peccaverat orbe comarum Annulus, incerta non bene fixus acu.' *Salmas.* *Figat acus tortas*] Gruterus, cum in Ms. reperisset *spartus* (nec aliter nos in Arond.) conjecit *sparsas.* Sed quomodo figuntur *sparsæ?* Hic explicandum erat: nam, qui hoc capere non poterant, subjecerunt *tortas.* Dicam. *Sparsæ* hic non sunt fusæ, sed adspersæ unguento: nec *sparsæ comæ* aliud quam 'madidi crines' in præcedenti versu, quam 'madidæ comæ' Epigr. 50. Sic 'saxa spargere tabo,' et 'humus sparsa cœlesti rore.' *Gron.*

Epig. xxv. Jocus in calvam, cui frustra donatur pecten, quum, quod pectat, non habeat.

2 *Buxus quæ, &c.*] Pecten buxeus.

Epig. xxvi. 1 *Caustica*] Sapo, cujus vis caustica capillos ustulat rufatque. *Teutonicos accendit*] Germanis in usu hic sapo ad capillos rutilandos; Plinius lib. 28. cap. 12. *Spuma capillos*] Germanorum scilicet, qui flava cæsarie pulchri. Quasi dicat: Si caustica utare, superabis Germanorum cæsariem.

Epig. xxvii. 1 *Mutare, &c.*] Tingere. Turneb. lib. 9. cap. 28.

2 *Mattiacas*] Trochiscos e sapone, ut Epigrammate præcedenti, a Mattiaco, opp. Germaniæ; *Badew.* *Quo tibi salva*] Non majori tibi usui futuras, quam pectinem: Epigram. 25. supra.

Epig. xxviii. 1 *Quæ nimios, &c.*] Quæ, sicubi publica defecerint in theatris vela, ventis revoluta, ut sequent. Epigr. privata arceant nimios solis ardores, ventique vim. Umbella dicta ab umbra quam facit: Græcis σκιάδιον: fœminis hodie nobilioribus usitata, frequens in Italia: caput velut cœlum quoddam tegit.

Epig. xxix. *Causia*] Alii, *Gausapa.* Pilei Thessalici contra solem.

1 *Tectus*] Pro *tectus* Gruterus e Mss. legit *tecum:* et observat, pro eo quod habemus, *Nam ventus,* in opt. codice esse *Mandatus.* Ex quo Salmasius, *Mantatus.* Posse tamen et *Mandatus* retineri: nam 'mandum' et 'mantum' dicebant. Qui, inquit, mantatus est in Pompeiano theatro, vela populo solet negare, quibus ipse non indiget: nam, qui manto tectus est, æquo animo fert vela negata populo. Vela autem negata dicebantur, quæ theatro non intenderentur. Idem Martialis alio loco, lib. 9. Epigr. 39.

'Et rapiant celeres vela negata Noti.' *Salmas.*

Epig. xxx. 2 *Sit modo firma manus*] Si non erret, si non cedat manus.

Epig. xxxi. 1 *Dejecta longo, &c.*] Declinata vel exuta a fera: sic aper ille Ovidianus Adonidis 'excussit pando venabula rostro,' in puerum ruens. Malo enim de rostro apri intelligere, quam de venabulo, cujus longam aciem Raderus dici rostrum putat.

2 *Brevis*] Scriv. *levis.* Sensus est: Si excusserit tibi venabulum aper, supplebit vicem venabuli culter.

Epig. xxxii. 2 *Arma tribunicium, &c.*] Gladiolus zonæ appensus, quo donatos honoris causa tribunos cingebant imperatores, ut Suram Trajanus apud Dionem.

Epig. xxxiii. 1 *Curvis signat, &c.*] An circuli isti et venæ in ipso ferro temperato apparent? ut volunt interpretes: an manubrii armamenta?

Epig. xxxiv. 1 *Curvavit in usus*] E directo ense in falcem. Sic galea in alveum ad apum mellificia, Alciat. Emblem. 177.

Epig. xxxv. 1 *Auctio nummis*] Bonorum proscriptorum subhastatio.

2 *Hæc*] Securis bellica, Amazonum inventum. *Quadringentis, &c.*] Unde hoc pretium? ab armorum penuria? an ab artifice? N. L.

Epig. xxxvi. 1 *Hæc arma*] Forfex.

2 *Hæc longis utilis*] Scalprum tonsorium. Namque et ungues resecare ad tonsores pertinebat, ut de Bruti Porcia refert Val. Max. lib. 3. cap. 2. et lib. 4. cap. 6. et de Vulteio, Horatius Epistola 7. libri 1. *Genis*] Novacula.

Epig. xxxvii. Componendos ait, et constringendos in scrinio libros, ne soluti corrumpantur, et tineis blattisque ludibrium fiant. *Rad.*

Epig. xxxviii. 2 *Texantur, &c.*] Reliquarum regionum arundines palustres serviunt solum operiendis tectis.

Epig. xxxix. 1 *Dulcis conscia, &c.*] 'Me ludere teste lucerna,' &c. Epigr. 104. lib. 11. Exigiturque testimonium a lucerna contra Megapentheo, Lucian. Κατάπλους.

Epig. xl. 1 *Ancillam, &c.*] Candela, quæ ancilla est lucernæ, præstat noctem tutam a tenebrionibus: vel, Candela quæ tibi sorte contigit, ut pote pauperis munus, præstabit tibi idem officium quod divitis lucerna; conscia scilicet erit dulcis lectuli, et luce minus clara præbebit ancillæ, consorti pauperis lecti, 'Quas timidus tenebras vellet habere pudor.'

Epig. xli. *Polym.*] Plura habens ellychnia seu funiculos, μύξας. Ex πολὺς et μύξα. Unde δίμυξος, τρίμυξος, πολύμυξος, hoc est, lucerna duorum ellychniorum, trium, et plurium. Μύξα vero hic idem quod ἐλλύχνιον: seu fomes lychni et lucernæ: ita ut in una lucerna plures lychnuchi, seu nasi, rostraque, quæ sustinent vel candelas, vel cereos; ut plerunque pensiles sunt lychnuchi, qui sex, septem, aut plura lumina in orbem ferant. *Rad.*

Epig. xlii. 2 *Subducta*] Furto sublata: ut Epigr. 59. lib. 9. &c.

Epig. xliii. *Corinth.*] Ex ære Corinthio, quod optimum. Vide quæ ad vers. 795. Medeæ Senecæ nostri.

1 *Nomina, &c.*] Lucernam a Græcis accepere frugales Romani, longe post candelabrum, in quo figebatur candela seu funiculus ardens.

Epig. xliv. 2 *Lucerna tibi*] Ardente pariter ligneo candelabro.

Epig. xlv. *Pila pag.*] Dicta paganica, vel ab hominibus paganis, vel pagis urbanis, quibus erat in usu. Pila paganica pluma farciebatur, mollior erat pila, durior et minor folle, major trigonali. *Rad.*

1 *Difficilis*] Quia ægre stipatur in pilam. *Paganica pluma, &c.*] Vide Epigram. 19. lib. 4.

Epig. xlvi. 1 *Nobilibus*] Scal. *mobilibus.* Scriv. conject. *Si me scis*

Polybi levis expuls. Vide Epigr. 72. l. 7. *Sinistris*] Epigr. 72. lib. 7. vers. 11.

2 *Rustice, redde pilam*] Qui tantum paganica ludere nosti: vel, rudis et indocte pilæ. Sic infra, Epigram. 58. Græcæ linguæ rudem vocat rusticum.

Epig. xlvii. 2 *Folle decet, &c.*] Vide Epigr. 19. lib. 4. et lib. 12. Ep. 83. sed minore, qui vento distentus agitatur facili manu.

Epig. xlviii. 1 *Antæi draucus*] Palæstrites, studiosus palæstræ, qua claruit Antæus. Epigr. 48. lib. 14. vers. 2. At Turnebus lib. 9. cap. 22. sensu minus verecundo intelligi vult, atque alterum distichi versum ad eundem draucum refert, qui, cum mollis sit, fortis videri cupit, vano labore Antæi cervices æquare conatus: ut Sat. 3. Juv. vers. 88. Sed poteris 'vanum' exponere, agro inutilem, ut sequent. Epigr. *Farn.* Mirum hic satagere viros doctos, et non videre, draucum velocem hæc rapere in pulvere Antæi, accipiendum. Pulvis Antæi, palæstra. Vide Diatriben ad Statium, cap. 24. *Gron.*

Epig. xlix. *Halteres*] Erant massæ e plumbo, ferro, vel lapide, quibus in saltu librabant, ab ἅλλομαι. Videtur et horum usus fuisse in balneis ad sudorem. Juvenal. Sat. 6. vers. 422. Tum Poëta stultum haltera vocat; quod sine operæ pretio fieret ea exercitatio, et plus noceret corpori quam prodesset.

Epig. l. 1 *Lutet immundum*] Luto inquinet. *Nitidos*] Unguento delibutos. *Ceroma capillos*] Epigr. 57. lib. 3. vers. 25.

1 *Hac pelle comas*] Galero e pelle, ut Epigram. 45. lib. 12. vs. 1.

Epig. li. 1 *Pergamus has misit*] Inventæ forte in Pergamo, Asiæ opp. vel inde allatæ sunt strigiles. *Distringere ferro*] Imperativum passivum. Strigiles enim a stringendo tergendove corpore dictæ.

2 *Non tam sæpe, &c.*] Minus indigebis opera fullonis ad eluenda lintea, quo magis sordes distrinxeris strigilibus in balneis.

Epig. lii. 1 *Gestavit, &c.*] E cornu bovis est hic guttus, qui videtur tamen e naso rhinocerotis factus, quo in balneis utuntur lautiores oleo superfundendi. 'Magno cum rhinocerote lavari Qui solet,' Juvenal. Sat. 7. vers. 129. Dictus est a guttis, quod vinum, aquam, seu oleum guttatim funderet.

Epig. liii. 1 *Nuper, &c.*] Guttus hic est e cornu seu naso rhinocerotis, qualem vidimus nuper in Amphitheatro jactantem tauros quasi pilas. Epigr. 9. lib. Spect.

Epig. liv. 1 *Plorator vernula pendet*] Puellus, cujus fletum sedare velis.

2 *Sistra*] Sistrum instrumentum erat Ægyptium e metallo arguto, quo in Isidis sacris utebantur, ab agitatione nomen habens. Græcis enim σείω valet idem quod, moveo, quatio: nam agitatum et concussum tinnitus argutos edebat. Epigramm. 29. lib. 12. vers. 19.

Epig. lv. 1 *Proficies nihil, &c.*] Segnes enim et tardipedes sunt, nec assiduo flagello provocantur equi purpureæ factionis; quod de Venetis dixit, Epigr. 46. l. 6.

Epig. lvi. 1 *Quid mecum est tibi, &c.*] Pulvis hic candefacit puellarum nativos dentes: non vetularum et edentularum adscititios ex ebore.

Epig. lvii. 1 *Quod nec Virgilius, &c.*] In voce 'myrobalano' tot concurrunt syllabæ breves, ut (quod de Equotutio dixit Horatius) 'versu dicere non sit:' imo (ad quod respicere videtur Poëta noster, et quod idem observat ad Iliad. ψ. Eustathius) nec in toto opere vocem μύρον usurpavit Homerus, uti nec 'unguentum' Virgilius. Est vero Myrobalanum unguentum e glande arboris Myrobalani.

Epig. lviii. 1 *Rusticus es, &c.*] Græcæ linguæ rudis. Supra, Epigr. 46.

2 *Spuma nitri*] Ἀφρὸς νίτρου.

Epig. lix. 1 *Balsama*] Balsamum, inquit Servius, est ipsa arbor; Opobalsamum succus collectus ex arbore: Xylobalsamum lignum ipsius arboris. *Hæc sunt unguenta virorum*] Ita sane Laronia apud Juvenalem, Sat. 2. vers. 41.

2 *Delicias, &c.*] Unguenta seu amomum Assyrium: ut lib. 8. Epigr. 77. Ninus vero rex fuit Assyriorum. Alii legunt *Nili*. Gruterus ex trib. Mss. *Cosmi*. Et consentit Arondel.

Epig. lx. 1 *Scisso nec inutile ventri*] Rugoso et sulcis scisso utero.

2 *Si clara*] Epigr. 22. lib. 11.

Epig. lxi. Vulcanus in cornu conclusus, ut loquitur Mercurius Plautinus. 'Laterna' dicta, quod ignis lateat intús clausus.

Epig. lxii. 1 *Aut me, &c.*] Neque potest obvius quispiam me a cornea discernere.

Epig. lxiii. 2 *Quæ primum, &c.*] Quæ fertur a Pane inventa, et 'disparibus septem compacta cicutis.'

Epig. lxiv. Differt a fistula tibia forma, non materia semper: nam et tibia fiebat e cicutis, calamis, buxo, uti et fistula; quamquam tibia etiam ex ære, cornu, osse, &c. Forma non eadem omnibus; aliæ linguatæ, aliæ elingues; alias μοναύλους, alias διαύλους, hoc est, simplices et geminas appellabant. Monaulos ergo dicebatur singularis tibia, ad differentiam τοῦ ζεύγους, quum binæ simul inflantur. *Rad. Salmas.*

1 *Ebria tibicina buccis*] Conviviis adhibita quæ tibiis caneret. Plutarchus Problem. 8. lib. 7. Sympos.

2 *Sæpe duas pariter, &c.*] Modo geminas pariter inflat, dextram et sinistram; modo simplicem et unicam.

Epig. lxv. 2 *Pro puero, &c.*] Ita legendum: *ipse pes sibi erit pro puero*. Si forte, inquit, puer defuerit, et soleas tibi libeat sumere, cum soleis lanatis poteris ipse e cubiculo exire et soleas petere: et sic vicem pueri pes in solea lana supplebit. Hinc videmus udones et soleas istas lanatas sæpe pro calceamentis vel soleis intra cubiculum gestari solitas. *Salmas. Pes erit ipse sibi*] Scriverius ex duobus Mss. *Pes erit ipse tibi*, id est, servus a pedibus.

Epig. lxvi. 1 *Taurino, &c.*] Habes enim mammas, 'Quas vix taurino poteris circundare tergo.' Ad quem Virgilii versum allusisse Poëta videtur.

2 *Pellis, &c.*] Mamillare e pelle: fascia seu strophium, quibus tumor papillarum coërcebatur. Catullus: 'Non tereti strophio lactentes vincta papillas.'

Epig. lxvii. *Muscaria pavonina*] Flabellum ad abigendas muscas, e pavonis cauda.

Epig. lxviii. 1 *Peccantis, &c.*] Copta fuit placenta ex siligine, amygdalis, nucleis, passulis, &c. Rhodiam tamen adeo duram esse jocatur Poëta, ut colaphi vice porrigatur servis mandenda, quo pugnis suis parcat dominus: simulque ludit in Paronomasia τοῦ κόπτω et 'coptæ.' Rhodia ergo copta adeo dura erat, ut buccellatus panis, ita ut dentes, nisi firmos, pæne elideret. Unde Poëtæ jocus in hanc coptam, quæ domino pugni loco erat, mulctare servum cupienti.

Epig. lxix. 1. 2 *Priapum, inguina*] Utriusque sexus αἰδοῖα ex siligine fiebant. Epigr. 3. l. 9. vers. 3. *Purus eris*] Ore non hinc impuriore: quod τοῖς μυζουροῦσιν accidit.

Epig. lxx. 1 *Bona Saturnalia porcus*] Solemnis acclamatio in Saturnalibus, 'Io Saturnalia,' 'Bona Saturnalia.' Epigr. 2. l. 11. vers. 5.

2 *Ilice*] Glande iligna.

Epig. lxxi. *Muscarium bubulum*] Cauda bovis ad tergendas et excutiendas vestes; uti pavonis, modo Epigrammate 67. ad muscas.

Epig. lxxii. 1 *Qui venit, &c.*] Qui missus est tibi in Saturnalibus, medio Decembri celebratis, mihi missus fuit ante Saturnalia: quorum legi-

timi erant dies 5. adscititii sigillares 2.

EPIG. LXXIII. 2 *Per me dicere, &c.*] Naturæ instinctu, quæ numina adoranda docet. Adulatorie. Quasi dicat: Alias voces sæpius inculcatas a magistris accepi; Cæsarem salutare sine magistro didici.

EPIG. LXXIV. 1 *Salutator*] Alludit ad corvum, qui Cæsarem Augustum ab Actiaca victoria reducem salutavit: 'Ave, Cæsar, victor, Imperator.' Macrob. Sat. lib. 2. c. 4. *Fellator haberis*] 'Corvos ore coire et concipere credit vulgus, fœminæ rostro maris inserto:' Plin. lib. 10. cap. 12. Sed Aristoteles negat et deridet hoc ab Anaxagora proditum, lib. de Animal. Quod ore coirent corvi, pervulgatum hoc, probat hic versiculus: nec enim simplicem merumque osculi coitum καὶ μίξιν τῶν ῥυγχῶν in corvis, ut in columbis fieri existimabant; sed semen etiam ex coitu per os immitti in fœminam, quo gravidaretur. Inde fellator corvus vulgo habitus. *Salmasius.*

EPIG. LXXV. 1 *Flet Philomela, &c.*] Fabula vel pueris nota ex Met. Ovid. lib. 6.

EPIG. LXXVI. 1 *Pica loquax, &c.*] Epigrammate 87. lib. 7. vers. 6. et lib. 9. Epigram. 55.

2 *Si me non videas, &c.*] Idem Oppianus de hac avi. Vide Jan. Dous. super Arbitr. lib. 1. cap. 14.

EPIG. LXXVII. 1 *Talis erit, &c.*] Passer, cujus mortem Lesbia Catulli amica flebat; et ipse Catullus 3. Carm.

2 *Hic habitare*] In hac cavea eborea.

EPIG. LXXVIII. 1 *Artis*] Philippus Beroaldus, quem vide Annot. cap. 6. legit: *Artis ebur medicæ narthecia cernis, habebis Munera, &c.* Alii legunt *cernis? habebis Munera, &c.* *Ebur narthecia, &c.*] Pyxidem eburneam, quæ et narthecium dicitur; id est, repositorium medicamentorum e ferula solitum fieri, Cic. de Fin. 2.

2 *Pactius esse sua*] Nescio quis lautus, vel medicus.

EPIG. LXXIX. 1 *Tantum ludite servi*] Nec scelera audete, pœnas alioqui daturi post Saturnalia.

2 *Signata*] Clausa et annulo signata. *Mihi*] Domino. *Quinque, &c.*] Saturnalibus; Epigr. 53. lib. 7. vss. 1. 2.

EPIG. LXXX. Ferulam ait igni servando utilem, et pueris verberandis.

2 *Clara Prometheo, &c.*] Cava enim in ferula Prometheum Jovi surreptum ignem detulisse canit Hesiodus, et ipse apud Æschylum.

EPIG. LXXXI. 1 *Ne mendica ferat*] Pera rogat, ut habeat honestiorem dominum quam Cynicum, cujus mendicata frusta cogatur ferre, et pulvini officium dormienti præstare. *Barbati prandia nudi*] Cynici, qui βαθὺν πώγωνα καὶ σεμνὸν pascit.

EPIG. LXXXII. 1 *In pretio, &c.*] Scopæ olim e palma factæ.

2 *Sed pretium, &c.*] Scriv. leg. censet: *Otia sed scopis nunc analecta dabit.* 'Analecta' hic est ὁ ἀναλέκτης, non τὰ ἀνάλεκτα. Nam analectæ servi sunt qui ossa, et micas, quæ de mensa cadunt, de pavimento colligebant, manu ea corradentes, non scopis verrentes. Hunc divitum luxum notat hic Martialis. *Scriver.* *Sed pretium, &c.*] Sed reliquiarum copia ex hodierno luxu augebunt pretium scopis. Sic vulgo: sed Brodæus et Gruterus ex triga Mss. *Otia sed scopis.* Scriverius etiam: *Ocia sed scopis nunc analecta dabit:* et exponit 'analecta,' ministrum, qui reliquias colligit. Epigr. 20. lib. 7. vers. 17.

EPIG. LXXXIII. 1 *Manus, &c.*] Instrumentum, quod, quo manus non pertingebat, manus vicem supplebat ad pruritum scapularum fricandum atque scalpendum.

2 *Si quid pulice*] Pediculus.

EPIG. LXXXIV. 1 *Ne toga, &c.*] Ne pilosi fiant, et (ut l. 1. Epigr. 67.) 'inhorreant mento' libri manu vel

veste lectoris attriti, tegantur tabula abiegna.

EPIG. LXXXV. 1 *Nomina, &c.*] Lectus habet nomen a pavonis plumis quibus ornatur. Sunt tamen qui citreum intelligunt. Tabulæ enim citreæ undatim crispæ erant, et majore in gratia, si pavonum caudæ oculos imitarentur. Plin. lib. 13. cap. 15.

2 *Nunc Junonis avis*] Fabula ex Ovidii Metam. 1. nota. *Argus*] Custos Ius conversus in pavonem.

EPIG. LXXXVI. 1 *Stragula, &c.*] Ephippium. Brodæus lib. 4. Misc. cap. 16. *Veredi*] Equi cursoris. Epigr. 14. lib. 12. vers. 1.

2 *Ficus equo*] Ulcus quam σύκωσιν vocant.

EPIG. LXXXVII. *Stibadia*] Στιβάδιον torulus est e gramine, herbis, frondibus, seu floribus stipatus, a στείβω.

1 *Lunata sigma, &c.*] Postquam triclinia ab usu recesserunt, et pro tricliniis accubita et stibadia dici cœpere, quorum figura semicircularis erat, atque inde sigma nomen invenit; totam mensam non circumdabant, sed spatium in ea parte relinquebant, qua circulus deficiebat, ad inferenda sc. fercula, &c. Triclinium ergo erant tres lecti divisi et separati: sigma vero unus perpetuus lectus, semirotundus, quod et stibadium et accubitum dixere. Triclinium omnibus mensis poterat convenire: sigma vel stibadium non item: nec enim minus sigma majori mensæ, nec majus minori coaptari poterat. Secundum ergo mensarum magnitudinem quærenda erant parva aut magna stibadia, quæ a numero convivarum, quos capiebant, dicebantur vel octaclina, cum octo caperent, vel hexaclina, cum sex; et ita de cæteris: hinc Martialis lib. 9. Epigr. 60. 'Et testudineum mensus quater hexaclinon,' &c. *Salmas. Lunata sigma*] Epigr. 48. lib. 10. vers. 6. *Scriptum testudine sigma*] Scriptum, id est, variatum, pictum. Idem: 'Scriptus et æterno nunc primum Jupiter auro.' *Gron.*

EPIG. LXXXVIII. *Gustat.*] Repositorium in quo gustus seu antecœna ponebatur. Est ergo species mensæ.

1 *Fœmineam, &c.*] Ex persona gustatoris. Non exornor vilioribus putaminibus testudinum fœminarum et χερσαίων, id est, terrestrium: Plinius lib. 9. cap. 10. sed masculorum et fulgentium ex Indico Mari: Plin. lib. 9. cap. 11.

EPIG. LXXXIX. 1 *Atlantica munera*] Citreas mensas ex Atlante, monte Mauritaniæ. Epigram. 43. l. 2. vers. 9. et Epigr. 66. l. 12.

2 *Aurea qui, &c.*] Si ex auro puro puto fieret mensa, minoris tamen esset pretii quam citrea.

EPIG. XC. 1 *Crispa quidem*] Ut citreæ mensæ ex Mauritania; modo, Epig. 58. *Nec sylvæ filia*] Non sum nata in Atlante monte et sylva Maurorum, ut citrea, &c.

2 *Et mea ligna*] Secundam a citro palmam obtinuit acer, arbor amplissima operum elegantia ac subtilitate. Plin. lib. 16. cap. 5. Unde sic dictam volunt, quod acria in ea artificum ingenia exerceantur. *Rad.*

EPIG. XCI. 1 *Grandia, &c.*] Dentes elephanti sustinebant mensas citreas, in omnes figuras effícti. Vide Epigr. 17. et 19. lib. Spectaculorum.

2 *Libycas, &c.*] Epigr. 43. lib. 2. vers. 9.

EPIG. XCII. 1 *Puncta notis*] Distincta pedibus, palmis, digitis, uti distingui videmus fabrorum regulas. *Ilex, &c.*] Amussis ex ilice.

2 *Redemptoris*] Cui locantur pretio ædificia extruenda. *Prodere furta solet*] Deprehendere fraudes.

EPIG. XCIII. 1 *Non est ista recens, &c.*] Ista pocula non sunt elaborata a nobili aliquo artifice nostri temporis, sed ab ipso Mentore. Epigrammate 41. lib. 3. et Epigr. 39. lib. 4. vers. 5. *Cæli*] Stili sculptorii.

EPIG. XCIV. Hoc dicit, quia crystal-

lina ardenti, id est, calida aqua vitiabantur, non item vitrea. Strabo lib. 16. scribit, Romæ vitrarios multa commentos esse, et ad vitreorum colores, et ad eorundem tornandorum facilitatem; tantamque ex eo vilitatem eorum fuisse, ut vulgo poculum vitreum asse venum daretur. Calices ejusmodi vitrei quos Strabo intellexit, quique Romæ tam vili pretio venum ibant, audaces vulgo dicebantur. Atqui vitrum non dicebatur audax, sed calices ex vitro audaces. Audaces ergo plebeii erant calices, et parvo venibant; torno formabantur: hinc toreumata Martiali dicta: at in sculpendis cælandisque periculum non parvum: nam sæpe inter sculpendum frangebantur. Hinc est, quod alibi Martialis ait: lib. 14. Epigr. 115. 'Aspicis ingenium Nili, quibus addere plura Dum cupit, ah quoties perdidit auctor opus!' Atque hi sunt omnino calices, qui diatreti dicebantur. Mart. lib. 12. Ep. 70. 'O quantum diatreta valent, et quinque comati!' Diatreti calices erant vitrei, cavati, perforatique, hoc est, sculpti. Διατρῆσαι enim est, perforare vel cavare, quod Latini 'sculpere' dicunt. Qui enim gemmas scalpunt, quasi quosdam sulcos in iis cavant, et foramina cælo imprimunt. Inde cavatores dicti gemmarum sculptores. *Salmas.*

1 *Non sumus audacis*] Nos, plebeia toreumata, non sumus ex eo vitro unde audaces fiunt calices, qui Crystallinorum æmuli se Ægyptiis illis conferre audent. Epigr. 74. lib. 12. Gruterus leg. *Nos sumus audaces. Plebeia toreumata vitri*] Clarius alibi etiam ostendit toreuma usurpasse de quolibet poculo, ubi fictiles calices sic appellavit: lib. 14. Epigr. 102. 'Accipe non vili calices de pulvere natos, sed Surrentinæ leve toreuma rotæ.' Nihil tamen tam contrarium τοῦ τορεύματος significationi, quam quod leve est, ac sine ulla inæqualitate, quam τορευτικὴ præstat. Fictilia quidem vasa etiam τορεύματα dicta, sed ea tantum quæ signis cælatis erant aspera. At levia et pura nullo modo τορεύματα dici possunt. *Salmas. Toreumata vitri*] Fictilia torno facta, sed et vitra torno etiam fiebant.

2 *Nostra, &c.*] Neque nos, ut crystallina illa, rumpimur calida aqua. Epigr. 74. lib. 12. vers. 6.

Epig. xcv. 1 *Callaico, &c.*] Hispano auro. Epigramm. lib. 10. vers. 3.

2 *Myos iste labor*] Nobilis artificis, ut lib. 8. Epigr. 15.

Epig. xcvi. 1 *Calicem, &c.*] Alii *calices*, nomen habentes a Vatinio, sutore Beneventano, cujus inventum fuere; vel, (ut alii volunt,) ad cujus prominentis nasi similitudinem effingebantur isti calices vitrei, quatuor nasos habentes. An itaque simpliciter dicit, Vatinium habuisse longiorem nasum? an ingenio fuisse acriori, quod hos invenerit? an derisorem deridet? An denique, quod sagax fuit inquisitor criminatorque, postquam ad tantas opes pervenisset, ut munus ederet? Xiphilin. in Nerone.

Epig. xcvii. 1 *Grandia, &c.*] Lautas lances seu patinas non nisi lauti decent pisces. Turneb. lib. 13. cap. 3.

Epig. xcviii. 3 *Porsena*] Rex Etruscorum, ut et reges Rom. erant æque lauti capedinibus et urnulis fictilibus, atque nostri hodie filicatis pateris.

Epig. xcix. 1 *Bascauda*] Vas escarium, primum e Britannia allatum, mox et Romæ factum.

Epig. c. *Panaca*] Testa scilicet a Panacis, pop. Rhætiæ.

1 *Si non ignota, &c.*] Si quando fuisti Veronæ. Epigr. 8. lib. 1. vers. 2.

2 *Rhætica*] Rhætia vero Veronam usque pertinebat.

Epig. ci. *Boletaria*] Genus lancis aut disci.

1 *Tam nobile nomen*] Quippe nomen habeo a boletis. Epigr. 48. lib. 13.

Queritur ergo hic Boletarium se cogi ad ferendos coliculos, qui erant viliores boletis.

2 *Prototomis, &c.*] Qui adhuc teneri succiduntur caulibus; Epigr. 48. lib. 10. vers. 16.

Epig. cii. 2 *Surrentinæ, &c.*] Fictile leve, et rota figuli politum, ex terra Surrentina. Vide Epigr. 110. lib. 13. Plin. lib. 35. cap. 12.

Epig. ciii. 1 *Setinos, &c.*] Calorem optimorum vinorum tempera, transmittendo per colum nivibus distentum. *Frange*] Transmitte per colum, quo nonnihil vini vis frangebatur.

2 *Pauperiore, &c.*] Villus vinum sacco linteo attenuabis, ut seq. Epigrammate.

Epig. civ. 1 *Attenuare, &c.*] Epigr. præcedenti, et Epigr. 60. lib. 12. vers. 9. et lib. 2. Epigram. 40. vers. 5. Vide Turn. lib. 17. cap. 18.

Epig. cv. 1 *Frigida non desit, &c.*] Si modo suppetat aqua arte frigefacta, Epigram. 117. et 118. infra, affatim erit calidæ ad temperandum vinum.

2 *Morosa ludere parce siti*] Difficili et delicata nimis.

Epig. cvi. 1 *Panda*] Magna, lato ambitu. *Ruber urceus ansa*] A terra, vel igni.

2 *Stoicus*] Et ipse Stoicus movebatur hujus colore, qui tamen se moveri negat.

Epig. cvii. 1 *Nos Satyri, &c.*] Calathos, calices vinarios. Vide Virgil. Ecl. 5. ubi in sacris Bacchi adhibebantur calathi. *Ebria tigris*] Vino, ut ferunt, cicurata, et Bacchi currum trahens.

2 *Domini*] Bacchi, vel magistri. *Lambere docta pedes*] Epigram. 18. lib. Spectaculorum.

Epig. cviii. *Calices Saguntini*] Fictiles e Sagunto Hispaniæ civitate. Epigrammate 46. libro 4. versu 15.

1 *Non sollicitus teneat, &c.*] Securus de damno: si cadant, franganturque: mox Epigr. 111.

Epig. cix. 1 *Gemmatum, &c.*] Argenteis poculis non gemmæ, sed aurea inserebantur emblemata; quæ et 'chrysendeta,' et 'chrysocolleta,' et 'chrysoclista' inde dicebantur: sic gemmæ aureis poculis, aurum argenteis includebatur: crystallina autem et myrrina nullis istiusmodi emblematis usquam incrustata, quæ pura et sincera per se magis placebant. *Salmasius. Scythicis ignibus*] Smaragdis. Epigr. 60. lib. 9. vers. 17. *Aurum*] Poculum aureum.

2 *Quot digitos, &c.*] 'Eo processit luxus, ut multi gemmas digitis detractas poculis inserant.' Plinius lib. 37. cap. 2. et Juvenal. Sat. 5. vers. 43.

Epig. cx. 1 *Gemma, &c.*] Ampulla ex onyche. Epigramm. 29. lib. 11. vers. 7. et Epigramm. 82. lib. 3. vers. 25.

2 *Si foliata sitis*] Invaluit luxuria, ut unguenta biberentur: *μύρῳ οἶνον μιγνύντες οὕτως ἔπινον.* Ælianus Var. Hist. l. 12. c. 31. Foliatum autem erat e foliis Nardi, costi, &c. Plin. lib. 13. cap. 1. et 2.

Epig. cxi. 1 *Peccant, &c.*] Alii, *Peccat Secura nimium, sollicitaque manu:* per diligentiam et curam, æque ac per negligentiam.

Epig. cxii. 1 *Miscenda ad pocula, &c.*] Quibus diluatur merum.

2 *Vina dabit*] Ut nimbi theatrales aspergunt crocum per latentes fistulas in immensam altitudinem expressum. Epig. 3. lib. Spect. vers. 8. ita hic vinum.

Epig. cxiii. *Murrina*] *China dishes.* Ita sane videntur ex descriptione Plinii lib. 37. c. 2. Oriens (inquit) murrhina mittit ex humore sub terra calore densata. In pretio sunt ob nitorem et coloris varietatem, purpurei, candidi, et tertii ignescentis. Aliqua et in odore commendatio est, &c. Jos. Scalig. ad versum illum Propertii lib. 4. 'Murreaque in Parthis pocula cocta focis,' adversatur Plinio, asseritque murrhina pocula ex Signino cocto apud Sinas facta esse, quæ

nos Porcellana vocamus. Vide Pancirolum, et ad eum, Salmas.

1 *Calidum potas, &c.*] Epigr. 74. lib. 9. vers. 5. *Burnt wine*, vel calda temperatum. Quos versus qui de vino Myrrato accipiunt, doctissimi viri magno in errore versantur. Nec minus falluntur, qui *myrrham* et *myrrhina* scribunt. At supra omnes turpissime labitur Baronius, qui myrrhina pocula a 'myrrha' aromate deducit, et de myrrha facta interpretatur: quod alii jam satis refutarunt. Μόῤῥα ergo lapis ipse, unde pocula 'murrea' et 'murrina.' Latini 'murram' appellant. Martialis: 'maculosæ pocula murræ.' *Salmas.*

Epig. cxiv. 2 *Municipem, &c.*] Factam Cumis Sibyllæ oraculo claris. Ita Juvenalis 'siluros' dixit Crispini municipes, et 'lagenam Cretensis vini,' municipem Jovis.

Epig. cxv. 1 *Adspicis ingenium Nili, &c.*] Vitreos hos calices fuisse in quibus Ægypti ingenium artificiumque ostentabatur, arguit lemma: sed qua in re spectabatur ars illa? An in colorum varietate? Minime: in sculptura igitur et cælatura visebatur: vitrum enim olim etiam argenti modo cælabatur. Plinius: 'aliud flatu figuratur: aliud torno teritur: aliud argenti modo cælatur, Sidone quondam iis officinis nobili:' in flatu figurandis vitris, ut nunc moris est, et in torno terendis, ut olim etiam solebant, nullum operis periculum: nam et 'audaces,' qui plebeii erant calices, et parvo venibant, torno formabantur: hinc 'toreumata' Martiali dicta: at in sculpendis cælandisque, periculum non parvum; nam sæpe inter sculpendum frangebantur: hoc est, quod ait Martialis: 'quibus addere plura Dum cupit, ah, quoties perdidit auctor opus!' atque hi sunt omnino calices, qui 'diatreti' dicebantur. Vide quæ dicta lib. 12. Epigr. 70. ad illam Notam 'diatheca' seu 'diatreta.' Et vide Notam in Epigr. 94. l. 14. *Salmas. Ingenium Nili, &c.*] Artificium Ægyptiorum in formandis vitreis calicibus diversicoloribus, quos Adrianus Imp. 'allasontes' dixit. Vide Scalig. ad Propert. lib. 4.

2 *Perdidit auctor opus*] Fregit in ipso opere.

Epig. cxvi. 2 *Quo tibi, &c.*] Neque enim nobili decoctæ (de qua Epigr. 64. lib. 5. vers. 2.) convenit cum vilioribus vinis. Epigr. 120. et 121. lib. 13. Aqua enim decocta ex nivibus, iterumque refrigerata, magno in pretio habebatur.

Epig. cxvii. 1 *Non potare nivem, &c.*] Non aquam nivium, sed decoctam, nive reconditam ac refrigeratam, ut Epigr. 64. lib. 5. vers. 2.

Epig. cxviii. 1 *Massiliæ, &c.*] Noli miscere decoctam Massiliano vino infumato. Epigr. 36. lib. 10. vers. 1. 2. ipsa enim aqua vino est pretiosior.

Epig. cxix. 1 *Poscor, &c.*] Epigr. 81. l. 3. vers. 15. *Et verna moratur*] Nec properat servus.

2 *O quoties, &c.*] Matellæ, dum culcitæ, loco matellæ, immeiitur.

Epig. cxx. *Ligula argentea*] Gladiolus in speciem linguæ: spathula.

2 *Indoctis grammaticis*] Qui pertinaciter insistentes quantitati, jure syllabæ non cedent.

Epig. cxxi. *Cochlearia*] Supple, *ligula*: ut sit cui congruant 'habilis' et 'utilis:' quibus non convenit 'cochleare.'

1 *Sum cochleis habilis*] Cum non minori usui sim ad ova et alios cibos quam ad cochleas: numquid nosti cur mihi potius a cochleis nomen quam ab illis? Imo scio; a forma scilicet et cochlëarum testis, primum in hunc usum adhibitis.

Epig. cxxiii. 2 *Gemma fide*] Annulus, cui includitur gemma, et ipse theca clausus.

Epig. cxxiv. 1 *Romanos, &c.*] Versus e Virgilii Æneidos 1. usurpatus.

2 *Ille facit, &c.*] Augustus publice in Deorum numerum retulit Julium

Cæs. qui illum adoptarat. 'Jam facit ipse Deos,' &c. Manilius, et Sueton. Jul. cap. 88. Poëta autem hic Domitianum intelligit, qui Vespasianum consecravit condito Flaviæ genti templo.

Epig. cxxv. 1 *Si matutinos, &c.*] Vide Epigr. 26. lib. 4.

2 *Attrita veniet, &c.*] Legendum: *A trita veniet sportula sæpe toga.* Vulgo *attrita*, perperam: loquitur enim de toga salutantium. Eorum enim toga conterebatur, qui potentiores colebant, eorumque limina matutinis salutationibus frequentabant, ut sportulam lucrarentur. *Salmas.*

Epig. cxxvi. 1 *Sed non est, &c.*] Namque hac induebantur opulentiores in gymnasiis, ut abunde dictum, Epigr. 19. lib. 4.

Epig. cxxvii. 1 *Hæc tibi turbato, &c.*] Hæc pænula e lana Canusina, quæ subrufi et mulso non absimilis est coloris: mox Ep. 129.

2 *Non cito fiet anus*] Non cito deteretur, durabit diu. Vide Epigr. 40. lib. 1. vers. 2.

Epig. cxxviii. 1 *Santonico, &c.*] Epigr. 54. lib. 1. vers. 5.

2 *Cercopithecorum, &c.*] Quod cum breve genus vestis sit, ut patet ex Epigrammate 93. lib. 1. vers. 8. præ se fert tunicam qua amicimus simias vel κερκοπιθήκους, simias caudatas (monkeys).

Epig. cxxix. *Canusinæ rufæ*] Modo Epigr. 127.

1 *Roma magis, &c.*] Quidam hoc intelligunt partim de tunicis russis Canusinis, quæ servis et militibus in usu fuerunt, partim de pænulis: quum nullo pacto de tunicis Martialis loquatur, sed tantum de pænulis rufis, ut titulus indicat. Cum præterea discrimen fuerit inter colorem rufum et russum. *Ferrar.* *Roma magis, &c.*] Intellige tunicas russas canusinas, quæ servis et militibus in usu fuere: vel certe pænulas russas: hinc pænulati servi, &c. 'Tunicæ russæ,' sunt φοινικοῖ χιτῶνες. Plutarchus illas φοινικοῦς ὑποδύτας vocat. Isidorus 'russatas' vocat: 'russata,' inquit, 'quam Græci phœniceam vocant, nos coccinam: reperta est a Lacedæmoniis ad celandum coloris similitudine sanguinem, quotiens quis in acie vulneraretur, ne contemplanti adversario animus augesceret.' Romana ergo plebs fuscis pænulis vel lacernis ibat induta vulgo: milites vero et famuli lautiores, russis. *Salmas.*

Epig. cxxx. 1 *Ingrediare, &c.*] Habeas tecum pænulam e pellibus seu corio ad arcendas pluvias.

2 *Ad subitas, &c.*] Præter has fuere et pænulæ hyemales, χαμάδας Græci dicunt: quæ quidem fiebant ex lana Appula miro candore, et villorum gratia commendatæ, et frigoris tantum causa habitæ: hæ quod in modum gausaparum textæ essent, gausapinæ dictæ: quod testatur Martialis lib. 6. Epigrammate 59. 'Et dolet et queritur sibi non contingere frigus Propter sexcentas Scævola gausapinas.' Idemque de pænula gausapina, lib. 14. Epigr. 145. 'Is mihi candor inest, villorum gratia tanta, Ut me vel media sumere messe velis.' Media ergo hyeme sumebantur. Erant etiam et pænulæ, quibus extra urbem tantum utebantur et in itinere, et etiam intra urbem. *Salmas.*

Epig. cxxxi. 1 *Si Veneto, &c.*] Testabantur consimili colore spectatores cui favebant factioni: tu vide ne coccino sumpto transfugam agas a tua factione, aliarum cuilibet quæ vicerit acclamans. 'Coccum' frutex est fullonius, Græcis κόκκος βαφική: frutici grana adhærent, e quibus fit color ille lanarum præcipuus; cujus copia summa in ea Hispaniæ parte, quæ Turdetania appellatur, ut auctor est Strabo lib. 3. *Raderus.*

Epig. cxxxii. 1 *Totas misisse lacernas*] Vocat 'totas lacernas,' quæ cum pileis sunt sive cucullis: hinc et lacerna ac birrus pro cucullo ac capi-

tio. Abbreviator Festi: 'lacerna, quod minus capitio est:' vocat autem 'capitium,' capitis tegumentum. *Salmas.*

2 *Nunc tantum, &c.*] Cum ad muneris, tum ad facultatis meæ tenuitatem excusandam facit tempus, Saturnalia scilicet, in quibus pileata incedit Roma. Porro ex attritis lacernis pilea fieri solita tradit Brodæus lib. 10. Miscellan. cap. 35.

Epig. cxxxiii. 1 *Non est lana, &c.*] Non tingor, non alios didici mentiri colores. Epig. 97. lib. 1. vers. 3. et Epigr. 28. lib. 8. vers. 6. et Epigr. 100. lib. 12. vers. 2.

Epig. cxxxiv. 1 *Crescentes dominæ, &c.*] Sororiantes enim, necdum consecutæ crescendi modum, sunt gratiores. Infra Epigr. 149.

Epig. cxxxv. 1 *Nec fora sunt nobis, &c.*] Cœnatoria pallia domi tantum sumebantur, non iis fas videre lucem fori, cui gravitas conveniebat togæ.

2 *Pictis accubuisse toris*] Acu pictis, pavoninis, citreis.

Epig. cxxxvi. 1 *Levia prosunt*] Qualia sunt serica, bombicina, linea. Itaque alii leg. *linea.*

2 *Calfaciunt, &c.*] Sed hyeme villosæ lænæ palliis superinductæ calorem stipant, arceantque frigus.

Epig. cxxxvii. 1 *Amphitheatrales, &c.*] Ludos spectabant omnes lacernis albis induti (ut Epigr. 2. lib. 4.) quæ togis superinducebantur, pulveris, pluviæ, vel frigoris arcendi causa. 'Lacernas Munimenta togæ' dixit Juvenal. Sat. 9.

Epig. cxxxviii. *Gausapa villosa, vel mantele*] Mantela est tela vel linteum quo manus extergentur: postea generis enallage, et mantelum dictum est, et mantele: sic hæc gausapa, qui Græcis ὁ γαυσάπης, et hoc gausapum, et hoc gausape. Sic accipienda sunt mantelia apud Virgilium: 'tonsisque ferunt mantelia villis.' Villosa ergo erant illa mantelia. Plin. lib. 7. cap. 11. Veteres ergo mantelia ante pectora ponere cœnantes consueverant, ut hodie solemus illa lintea, quæ servietæ nobis dicuntur, quibus manus et labra tergemus. Verum jam ætate Plinii mantelia non amplius in usu erant ἀντὶ χειρομάκτρων, sed integendis mensis serviebant: atque hoc tunc temporis discrimen statuebatur inter mappas et mantelia. Vide lib. xii. Epigr. 29. 'Attulerat mappam nemo,' &c. *Salmas.*

1 *Nobilius, &c.*] Mensæ tuæ citreæ opus est villosis mantilibus quæ vindicent eam a maculis, vilis mea et abiegna non formidat maculas.

2 *Orbibus in nostris*] Mensis rotundis. *Circulus esse potest*] Impressus mensæ ex lance, repositorio, seu paropside.

Epig. cxxxix. *Cuculli Liburnici*] Quos Bardaicos appellat Salmasius, fiebant ex lana crassa Liburnica. Est autem Illyridis regio Liburnia.

1 *Jungere nescisti nobis, &c.*] Cucullus capitis tegmen fuit, ut et partem humerorum velaret, quales a sacris hominibus hodie gestari videmus. Ii cum lacernis sumebantur; vel pluviæ arcendæ, cum nondum pænulæ in usu intra urbem essent; vel latendi causa, ita tamen, ut separari a lacernis possent atque amoveri. Unde ait Martialis: 'Si possem, totas cuperem misisse lacernas, Nunc tantum capiti munera mitto tuo.' Porro cuculli Liburnici dicti sunt, quod Liburnica lana conficerentur: de qua Plinius libro 8. Illos igitur non bene cum lacernis albis junctos tradit Martialis, quod colorem male retinentes eundem lacernis affricarent, ut pro albis callaicæ exuerentur. Callaicas autem ab auri colore rutilas dici, quidam existimant; alii *callainas*, id est, cæruleas a gemmæ colore instar sapphiri. *Ferrar.* *Jungere, &c.*] Male superinduuntur albæ lacernæ cucullis Liburnicis, qui tincturam non probe retinentes lacernas ex albis reddunt rutilas et coloris auri

Callaici, vel, ut Scriverius legit, *Callainas*, id est, cœruleas, a Callai gemma, Sapphiri æmula.

EPIG. CXL. *Udones Cilicii*] Calceamenta ex pilis hirciuis.

1 *Sed olentis, &c.*] Sed ex pilis barbati hirci seu capri, qui 'vir gregis.'

2 *Cinyphio poterit*] Epigr. 95. lib. 7. vers. 13. *Planta*] Pes.

EPIG. CXLI. 1 *Dum toga, &c.*] Vide Epigr. 1. supra vers. 1. et Epigr. 52. lib. 7. vers. 1. 2. *Quinas luces*] Quinque enim erant legitimi Saturnalium dies, ut sup. Ep. 79.

EPIG. CXLII. 1 *Si recitaturus, &c.*] Vide Epigr. 41. lib. 4.

2 *Focale*] Focalia a faucibus dicta sunt, quibus hærent; quorum usus ad arcendum frigus a collo et faucibus: poëtis etiam recitaturis, ne raucescerent. Dicit ergo Poëta si recitavero tibi libellum malum; moneo, ut focale (quod alioqui poëtæ adhibent ad fauces et collum, ne raucescant) tu auribus admoveas, easque obstruas, ne mala Carmina audias. *Rad.*

EPIG. CXLIII. 1 *Vellera, &c.*] Tun. Pat. ex multa lana confertæ triplici licio, non facile scinduntur forfice, immo serra opus erit, iis tanquam asseribus secandis.

EPIG. CXLIV. 1 *Hæc tibi sorte datur*] Epigr. 1. supra vers. 5. *Tergendis, &c.*] 'Usus spongiarum ad abstergenda, fovenda,' &c. Plinius lib. 31. cap. 11. et Lucil. Epigram. lib. 2. Anthol. cap. 31. σπόγγον καὶ σαρὸν εὐθὺς ἔχων.

EPIG. CXLV. 1 *Is mihi candor inest, &c.*] Vide Epigr. 59. lib. 6.

EPIG. CXLVI. 1 *Nardi folio, &c.*] Foliato: unguento nardino. Supra Epigr. 110.

EPIG. CXLVII. 1 *Stragula, &c.*] Plus facit uxor tua anus ad te gelandum, quam villi nostri ad te calfaciendum.

EPIG. CXLVIII. 1 *Nudo stragula, &c.*] Lodices geminæ et coëuntes adhibebantur ad operiendum lectum cum stragulis.

EPIG. CXLIX. 1 *Mammosas metuo*] Supra Epigram. 134.

2 *Lina frui*] Amictoria lintea.

EPIG. CL. *Cubicularia polymita*] Multis filis seu liciis contexta.

Polymitarii stragula multis liciis texebant, quæ polymita inde Græcis vocabantur. Non acu operabantur Alexandrini illi polymitarii, sed pectine; nam in tela et textoriis instrumentis artem suam exercebant, ac per hoc vere et proprie texebant: tantum tamen eorum artificium fuit et industria, ut majore ferme varietate eorum opera distinguerentur, quam quæ acu Babylonica aut Phrygia picta essent: hinc non dubitat Martialis pronuntiare, Babylonicam acum debere concedere Ægyptisco pectini. *Salmas.*

1 *Memphitis*] Ægyptiaca. *Victa est Pectine Niliaco, &c.*] Stragula ab Ægyptiis texta, vincunt tapetas vestesque Babylonias Phrygum acu pictas.

EPIG. CLI. 1 *Nunc sum*] Virgini, vel non gravidæ. *Dulci, &c.*] Fœtu, ut de fœminea zona exponamus: si de virili malis, dulce pondus erit gulæ ventrisque sarcina.

EPIG. CLII. 1 *Terra Catulli*] Verona. Epigr. 8. lib. 1. vers. 2.

2 *Helicaonia, &c.*] Patavina. Epigr. 93. lib. 10. vers. 1.

EPIG. CLIII. *Semicinctium*] Hominem cingens medium a lumbis demissum ad poplites: ut artificum ventrale, vel pistorum, tinctorum, cerevisiariorum, &c.

EPIG. CLIV. *Lanæ amethystinæ*] Tinctæ purpura lanæ dicuntur murice ebriæ: unde itaque vocentur ipsæ et Amethystinæ, id est, sobriæ? Ab Amethysto scilicet gemma, quæ leniter purpureum seu vineum colorem refert, nomenque habet quod temulentiam arcere vulgo crederetur. Vide Epigr. 13. lib. 10.

EPIG. CLV. 1 *Velleribus, &c.*] Idem de lanis judicat Plin. lib. 8. cap. 48.

EPIG. CLVI. 1 *Lacedæmoniæ amicæ*]

Helenæ. *Pastor*] Paris.

2 *Deterior, &c.*] Purpura Lacedæmonia deterior quam Tyria.

Epig. clvii. 1 *Pullo lugentes*] Qui luctus color.

2 *Hæc terra suas*] Pollentia, Italiæ oppid. quæ et alteram habet in Baleari majori sibi cognominem.

Epig. clviii. 1 *Tonsis ministris*] Servis villorum munerum, non pueris delicatis, comam alentibus, et de primo grege.

Epig. clix. 1 *Oppressæ, &c.*] Pluma cedit et facit ut fascia lecti (de qua Epigr. 63. lib. 5. vers. 6.) urat jacentem: melius sustinebit te tomentum, lana quæ pannis vestibusque detondetur atque abraditur: *flocks.*

2 *Leuconicis, &c.*] Lingones mittebant Romam cadurca, bardocucullos, et saga crassæ et pinguis lanæ Epigr. 54. lib. 1. vers. 5. Alii legunt: *Lingonicis sagis.* Per 'rasa vellera Lingonicis sagis' intelligit lanas novissimo sui purgamento detractas Lingonicis sagis pectine sive erinaceo fullonis: non igitur tunc tondebatur eminens lanugo pannorum, sed pectine tantum deradebatur: libri tamen Martialis omnibus locis scriptum habent *Leuconicis*, non *Lingonicis.* An Leucones dixit pro Lingonibus? *Salmas.*

Epig. clx. 1 *Palus*] Arundo, juncus, ulva palustris. Divitum ergo est Lingonico seu Leuconico tomento farcire culcitas: pauperum palea. *Circense vocatur*] Quale substernebant sibi spectatores in Circo, atque idem videtur esse cum stramento Orchomenio: de quo Plin. lib. 19. c. 1.

Epig. clxi. 1 *Amyclæa, &c.*] Cygnea: propter Ledam Lacænam. Epigr. 28. lib. 8. vers. 9. Amyclæ vero Laconiæ civitas fuit.

2 *Lana dedit*] Tenerior pluma: *down.*

Epig. clxii. 1 *Fraudata*] Accipimus ambabus manibus scripturam pervetustæ membranæ Thuanæ, ubi vulgo: *facilis tibi culcita pluma.* Hoc posterius quidem sine sensu. 'Mula frondata,' id est, fœno, quod mulæ subtractum est, quod alioqui mula esse debuisset, 'tumeat,' fartus sit, 'tibi torus fragilis,' qui statim frangitur et subsidit. 'Fraudata,' ut apud Horatium: 'ungor olivo, Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.' Et sic 'subducta,' lib. 13. Ep. 36. 'Hæc quæ Picenis venit subducta trapetis.' 'Fragilis' quoque (quod confirmant Gruteri codex et Arond.) non est ineptissimum, ut visum Scriverio, sed aptissimum, vel propter τὸ 'frangere toros.' Vide 4. Observ. 22. *Gronovius.*

Epig. clxiii. 1 *Redde pilam*] Redde pilam gymnasii seu sphæristerii moderatori. *Æs thermarum*] Campana, quæ ab exercitiis avocat ad balnea: quæ certo etiam tempore claudebantur. Hadrian. Junius lib. 3. Animadvers. cap. 11. ὁ κώδων ἤχησε, &c. Lucian. περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων.

2 *Virgine sola, &c.*] Cruda virgine. Epigr. 42. l. 6. vers. 18. et Epigr. 21. l. 5. vers. 9.

Epig. clxiv. 1 *Splendida cum volitent*] E ferro vel ære. Lusus ipse δισκοβολία: lusores δισκοβόλοι. *Spartani pondera disci*] Lacedæmonii inventi atque exercitii.

2 *Semel ille nocens*] In unico puero Hyacintho. Infra Epigr. 173.

Epig. clxv. 1 *Vati: sed perdidit*] Orpheo.

2 *Dum sibi, &c.*] Dum respexit, ut habet notissima vulgo Fabula.

Epig. clxvi. 2 *Quæ duxit, &c.*] Orpheum actum in Pompeiano theatro, cithara canentem, ferasque et sylvas trahentem descripsit Epigr. 21. lib. Spect.

Epig. clxvii. 1 *Pustula surgat*] Papula ex attritu pollicis et chordarum: *a push or blister.*

2 *Plectra lyram*] Pectines quibus cithara pulsatur: a πλήττω.

Epig. clxviii. 1 *Inducenda*] Sc.

in Saturnalia et ludum. *Rota est, &c.*] Trochus, cui et nomen et forma a rota seu circulo. Alius omnino a turbine. Erat enim rotula ex ære seu ferro, cujus axiculis appensi annuli intermittendum et currendum alte tinniebant.

2 *Cantus erit*] Tinnitus trochi missi: sanior lectio, *canthus*. Synecdoch. rota, vel ferro hoc muniam rotam plaustri, quo solent pueri ludere, erit itaque munus utile.

Epig. clxix. 1 *Garrulus, &c.*] Resonans, ut Epigram. præced.

Epig. clxx. 1 *Sine sorte, &c.*] Supra Epigr. 1. vers. 5. *Rhenus*] Germaniæ fluv. Synecdoch. ipsa Germania devicta, id est, Domitiano. Epigr. 2. lib. 5. vers. 7.

2 *Vera dedit*] Tanquam aliis Imperatoribus ante usurpata, Domitiano a victa Germania jure debita. *Decies adde, &c.*] Ut ebibatur 'Germanicus' decem cyathis, pro numero literarum. Vide Epigr. 72. lib. 1.

Epig. clxxi. Βρούτου παιδίον] Pusio Bruti: de quo Epigr. 77. l. 2. vers. 4. et Epigr. 51. l. 9. vers. 5. hic autem de imagine ipsius in ære aut alia materia expressa loquitur.

Epig. clxxii. *Sauroctones Corinthius*] 'Fecit Praxiteles ex ære Corinthio puberem subrepenti lacertæ cominus sagitta insidiantem, quem Sauroctonon vocant.' Plinius lib. 34. c. 8. ex σαῦρος et κτείνω.

Epig. clxxiii. *Hyacinthus in tabula pictus*] Opus Niceæ, quod secum deportavit Alexandria capta Cæsar August. Plin. lib. 35. cap. 11.

2 *Œbalius puer*] Hyacinthus Lacon, vel ab Œbalo nepote suo ex fratre Cynoria. Pausan. Laconic. *Culpa dolorque*] 'Tu dolor es, facinusque meum,' &c. Apollo Ad Hyacinthum: apud Ovid. 10. Metamorph.

Epig. clxxiv. *Hermaphroditus marmoreus*] Plin. lib. 7. cap. 3.

1 *Fontes*] Salmacidis. Vide Fab. 11. lib. 4. Met. Ovid. *Utrumque*] Utriusque sexus.

2 *Patris*] Τοῦ Ἑρμοῦ. *Matris habet*] Τῆς Ἀφροδίτης.

Epig. clxxv. *Danaë picta*] Plin. lib. 35. cap. 2.

1 *Cur a te pretium, &c.*] 'Jupiter admonitus nihil esse potentius auro, Corruptæ pretium virginis ipse fuit.' Ovid. Elegia 7. lib. 3. Amor.

2 *Leda dedit*] Epigr. 54. lib. 1. vs. 8.

Epig. clxxvi. 1 *Sum figuli, &c.*] Sum larva, persona, seu vultus fictilis Batavi rufi, hominis militaris et atrocis. Batavi enim feroces et bellicosi habiti. Pueris quippe terrori sunt larvati.

Epig. clxxvii. *Hercules Corinthius*] Ex ære Corinthio. Plin. l. 35. c. 9.

1 *Geminos infans, &c.*] Angues ab Herc. in cunis elisos, et Hydram devictam, vel infantes in fabulis audiverunt.

Epig. clxxviii. 1 *Sigillum*] Iconculam ex argilla. Plinius lib. 35. cap. 12.

Epig. clxxix. 1 *Dic mihi, virgo ferox, &c.*] Vide Epigr. 1. lib. 7. vers. 1.

2 *Cæsar habet*] Domitianus habet. Adulatorie, ut Epigr. 1. lib. 7. vers. 2.

Epig. clxxx. *Europa*] Plin. lib. 35. cap. 10.

2 *Tunc poteras, &c.*] Namque sub illa forma centenos Argi oculos fefellisset.

Epig. clxxxi. 1 *Clamabat, &c.*] Nota sunt Leandri amor, transfretatio, exitus; ex Musæo, Ovidii Epist. &c.

2 *Mergite me fluctus, &c.*] Parcite dum propero, mergite dum redeo.

Epig. clxxxii. 1 *Ebrius, &c.*] Certe erravit Prometheus ille prior in formando gibbere et monstroso Clesippo: de quo Plin. lib. 34. cap. 3. lusitque alter hic Prometheus, id est, figulus qui ex argilla in Saturnalitiis muneribus effinxit sigillum gibberis ejusmodi. Alii leg. *Sigerii.* Origo hujus sigilli hinc orta: Gegania prædives fœmina candelabrum emit no-

bile L. sestertiis, ea tamen lege ut simul etiam emere deberet Clesippum fullonem, monstrum hominis, gibbo fœdum. Postea tamen Gegania suo Clesippo nupsit, eumque mox ex asse scripsit hæredem: qui prædives jam candelabrum illud, cujus beneficio emptus erat, numinis loco coluit. Fœmina hinc summa laborabat infamia, ejusque virum ob deformitatem hoc Epigrammate deridet; et simul jocatur Poëta in Prometheum qui hominem e luto formavit pulchrum et venustum; quod idem ille ebrius et in Saturnalibus Clesippum gibberem fœdumque aspectu finxerit. *Rad.*

Epig. clxxxiii. *Homeri B.*] Opusculum de ranarum cum muribus pugna, quod plerique Homero abjudicant.

1 *Mæonio, &c.*] Mæonia oriundum. Vide Plutarch. lib. de Homero.

2 *Et frontem*] Et illo lecto, æquiore animo his meis veniam dabis. *Nugis solvere disce meis*] Lips. lib. 1. Epist. Quæst. 5. ex Anglicano libro emendat *feriis*, id est, quisquiliis.

Epig. clxxxiv. 1 *Et Priami, &c.*] Et Odyssea.

Epig. clxxxv. 1 *Culicem*] Virgilianum poëmatium esse, nemo sanus ibit negatum: sed Jos. Scaliger Culicem Virgilii non pueri, sed plane viri et maturi ἁδροῦ καὶ τελείου opus esse, ex Suetonio de vita Lucani nondum edito confirmat, rationesque addit tam certas, ut quemvis facile in sententiam trahat. *Rad.*

2 *Ne nugis positis*] Ne vaces gravioribus studiis per Saturnalia, quibus conveniunt nugæ istæ.

Epig. clxxxvi. 1 *Quam brevis immensum, &c.*] 'Prima tabella,' τὸ πρῶτον πτυχίον, primum folium: hinc Isidorus folia librorum dicta esse scribit, 'quod ex follibus fierent, id est, ex pellibus,' quæ de occisis animalibus detrahi solent: sic et pugillares componi solebant ex pluribus tabellis, quæ πτυχία dicunt Græci: hinc δίπτυχα vocabantur, quæ ex duplici tabella constabant. Latini etiam 'duplices' dixere; et 'triplices,' quæ ex tribus, &c. πολύπτυχα, quæ ex pluribus. Martialis de pugillaribus citreis, lib. 14. Epigram. 3. 'Secta nisi in tenues essemus ligna tabellas, Essemus Libyci nobile dentis opus.' Pugillares ergo illi citrei ex multis sectilibus tabellis, hoc est, foliis ligneis compacti erant, eadem plane forma, qua et pugillares deletitii nostri, quibus hodie utimur, et 'tabletas' vocamus, quasi parvas tabulas. *Salmas. Immensum, &c.*] An operis magnitudinem respicit? An Poëtæ divinam majestatem?

2 *Ipsius vultus, &c.*] Frontispicium habet imaginem Virgilii.

Epig. clxxxvii. 1 *Hæc, &c.*] Potest legi et *Hic*, id est, Menander. *Primum lusit*] Inter cæteras meretrices princeps Thais amantes suos delusit: 'primum lusit,' id est, τὰ πρῶτα, prima in arte meretricia obtinuit Thais, ita ut vere meretrix dici mereretur: non γλυκερὰ, id est, benigna, comis, non molesta, non procax, sed 'vere amica,' hoc est, meretrix, quæ amantes suos eludat, excludat, revocet, intercipiat. *Petitus.* Verum Gronovius eo modo exponit: *Hæc*, sc. non vera meretrix, nec sola persona comica Thaidos; sed illa, quæ in lemmate designata est, 'Menandri Thais,' seu tota fabula, Thais, inscripta: ut Andria Terentii. Ea igitur Thais, Menandri fabula celeberrima, 'primum lascivos amores juvenum lusit,' hoc est, primum in scena exhibuit et materiam comœdiæ fecit amantem adolescentem. Significat itaque Menandrum auctorem esse novæ Comœdiæ, a Thaide auspicatum. Jam quod sequitur: 'Nec Glycere,' sed 'vere Thais,' &c. Si roges iterum, quæ Thais? respondebo: non profecto alia, quam illa ipsa Comœdia; cujus

tanta virtus, ars tanta, tanta suavitas, ut dicere possis, hoc excellentissimum opus vere fuisse amicam Poëtæ, hoc est, noctes diesque ab eo cultam, curatam, exornatam: denique animam et delitias fuisse illius unicas; non illam Glyceren, quæ tam potens fuisse fertur.

2 *Nec Glycere, &c.*] Glycera amica erat Menandri, sed comœdiis suis familiariter introducta Thais facta est celebriori nomine. Sic exponit Turn. lib. 9. Advers. cap. 24.

Epig. clxxxviii. 1 *Si comes ista tibi, &c.*] Viæ vel longissimæ comites sufficient tibi Ciceronis libri, ut Epigrammate 2. libro 1. videturque Ciceronis stilum quasi Asianum et redundantem taxare.

Epig. clxxxix. 1 *Cynthia, &c.*] Vero nomine Hostilia, amica Propertii.

2 *Nec minus ipsa dedit*] Sic ille Achilles 'haud plus Debet Mæonidæ quam sibi Mæonides.'

Epig. cxc. 1 *Pellibus exiguis arctatur, &c.*] Antiqua illa charta, quæ ex papyro erat Nilotica, qua Veteres usi, scripturam ab una tantum parte recipiebat, nec in opistographis scribebant, nisi adversaria, &c. Quæ igitur ab una tantum parte scripta erant, ea in voluminis formam conglobabantur et multum spacii occupabant: non enim admodum latæ illæ chartæ fiebant. Hinc Martialis scribit bibliothecam suam vix cepisse Livii Historiam in charta scriptam: at in pellibus sive membranis scriptam facile quamvis angustus locus continere poterit. *Salmas.* *Ingens*] A styli insurgentis granditate, an ab operis magnitudine et libb. 140. multitudine? vide Juvenal. Satyra 7. vers. 98. et *ἀντιτίθεται τῷ* 'exiguis.'

Epig. cxci. 1 *Doctorum virorum*] Quintiliani lib. 2. c. 6. et l. 4. c. 2. Senecæ Rhet. l. 3. Decl. et Controvers. 25. lib. 5. Corn. Tacit. 3. Hist. Vell. Paterc. Hist. 2. &c.

Epig. cxcii. 1 *Hæc tibi multiplici, &c.*] Massam vocat integrum corpus membranaceum multiplici tabella structum. Græci *σωμάτιον* appellant. 'Tabellas' autem, ex quibus totum corpus constabat, singula folia membranea: 'membranam' etiam vocabant, totum corpus membranaceum: ut idem lib. 14. Epigr. 188. 'Si comes ista tibi fuerit membrana, putato Carpere te longas cum Cicerone vias.' Ubi 'membranam' appellat omnia Ciceronis opera in membranis descripta, et in unum corpus redacta. Sic et per 'Virgilii membranam' totam Virgilii Æneidem intelligit. *Salmas.*

2 *Carmina, &c.*] Libros 15. Metamorph.

Epig. cxciii. Amavit Tibullus Deliam, quam Apuleius Planiam fuisse dicit: Nemesin item, quam Glyceren sunt qui ab Horatio appellatam velint; item Neæram, et Sulpitiam, &c. Gyrald. de Poët. Hist. Dialog. 4. Tribuit autem Deliæ Martialis, quod Tibullus Nemesi, libro 1. Eleg. 5. 'Illa regat cunctos, illi sint omnia curæ, Et juvet in tota me nihil esse domo.'

Epig. cxciv. 1 *Sunt quidam, &c.*] Magis oratoribus quam poëtis adnumerat eum Fabius cap. 1. lib. 10. historicis alii.

2 *Putat*] Tum quia versu scriptus sum, tum quia vendibilis, et manibus hominum assidue versari putat.

Epig. cxcv. 1 *Tantum.. Quantum*] Elegantes Antitheseis: vide Epigr. 62. lib. 1.

Epig. cxcvi. 1 *Quæ fuerant caldarum*], Et hoc et inscriptionem (quæ fuerat *Calda et frigida aqua*) præclare emendavit ex opt. lib. 1. Gruterus, confessus tamen, nondum sic quoque omnia esse perpurgata. In eisdem libris legebatur: *Visa suis.* Scribimus igitur: *Visa suis melius charta notabit aquas:* id est: Tibi notandas et intelligendas dabit melius quam ipsæ

se, quam ipsæ, ingenuæ et naturales, quas liber continet ac describit. *Gron.*

Epig. cxcvii. 2 *Altius in terra, &c.*] Hyperbolice: quasi dicat, non multo altiores quam ubi in terra sedes.

Epig. cxcviii. 2 *Brevis est pagina*] Non sufficit. *Tota mihi*] Alii, *prima*, ut lib. 1. intelligatur Epigr. 110.

Epig. cxcix. 1 *Hic brevis, &c.*] Gradarius iste et tolutarius equus, qui gressus glomerat, est ab Asturia, regione Hispaniæ Callaicæ auriferæ, Epigram. 16. lib. 10. Vide Lud. Carrion. Emend. lib. 1. cap. 17.

Epig. cc. 1 *Vertagus acer*] *A tumbler*. De hac voce Turneb. laborat lib. 18. c. 1.

Epig. ccii. 1 *Emissas, &c.*] Evitare missas in se hastas.

2 *Cercopithecus eram*] Epigr. 128. supra.

Epig. cciv. 1 *Æra Celænæos, &c.*] Cymbala, instrumenta ærea, tinnula et sonora, quibus Galli in sacris Cybeles usi, lugebant Atyn puerum Cybeles amasium, cujus patria erat Celænæ, opp. Phrygiæ.

Epig. ccv. 1 *Ætate puer, &c.*] Impubes, non pumice aut dropace levigatus. Epigr. 29. lib. 2. vers. 6.

Epig. ccvi. 1 *Collo necte, &c.*] Epigr. 13. lib. 6. vers. 8.

Epig. ccvii. 1 *Cytheriaco, &c.*] Venereo. Vide commentatores Horatii ad Oden 13. lib. 1. 'oscula, quæ Venus Quinta parte sui nectaris imbuit.'

2 *Balteus iste Jovem*] Ep. 13. l. 6. v. 7.

Epig. ccviii. *Notarius*] Dicti sunt Notarii, qui excipientes verba dictantis, per notas et compendia scribebant, tam celeriter et expedite, ut linguam dicentis, vel dictantis etiam anteverterent. Dein et erant Notarii actuarii, quod in acta referrent, quæ dicebantur in senatu et ad populum.

1 *Currant verba licet, &c.*] Utut volubili fluat lingua, manus τοῦ εἰς ταχὺς διὰ σημείων γράφοντος (ut loquitur Galenus) loquentem prævenit. Vide Senec. Epist. 91. et Auson. Ep. 137.

Epig. ccix. 1 *Levis ab æquorea, &c.*] Papyrus e cortice junci Ægyptii levigetur concha æquorea, quo expeditior sternatur calamo cursus. *Mareotica*] Ægyptia.

Epig. ccx. 1 *Non mendax stupor est, &c.*] Non mentitur, non simulat stultitiam, simplex et a natura fatuus est. Vide Epigram. 13. lib. 8.

Epig. ccxi. 1 *Mollia Phryxei, &c.*] Caput vervecinum. Juv. Sat. 3. vers. 294. caput arietis qualis Phryxum transfretavit. Vide Ep. 51. l. 10. v. 1.

2 *Tunicam*] Ex vellere detonso.

Epig. ccxii. 1 *Hectora credas*] Virum: sunt enim bene capitati pumiliones.

2 *Astyanacta putes*] Puerum: sic Juvenalis de fœmina caput ædificante: 'Andromachen a fronte videbis, Post minor est Pygmæa virgine,' &c. Satyra 6.

Epig. ccxiii. 1 *Hæc quæ sæpe, &c.*] Hoc in gratiam Domitiani qui oderat parmularios factionis Thracum.

2 *Parma tibi, &c.*] Tibi grandi munimentum nimis angustum; pumilioni amplum satis.

Epig. ccxiv. Recte Turnebus censet ludere Poëtam in indicibus sive titulis duarum fabularum Menandri. Et Μισούμενον quidem appellat Pollux lib. 10. c. 31. καὶ ἐν τῷ Μισουμένῳ Μένανδρος· Ἀφανεῖς γεγόνασιν αἱ σπάθαι. Sed Δισεξάπαθος vox est nihili et contra omnem analogiam. Nec sic habetur apud Fulgentium, quem ejus auctorem dat Turnebus: sed hoc modo: 'Nam et Menander similiter in Disexapathon comœdia ita ait.' Fuit ergo: Δισεξαπατῶν. id est, 'Bis fallens' vel 'decipiens.' Et hoc convenit isti generi, spem sui facere, et postea eam fallere non semel, exemplo illius, de quo Ovidius lib. 7. Met. 'nam Phylleus illic Imperio pueri volucremque feramque leonem Tradiderat domitos: taurum quoque vincere jussus Vicerat, et spreto toties iratus amore,' &c. Vidimus etiam

scriptum in Ms. *discexapeton*. Vicissim Martialis hic locus tuetur locum Fulgentii, quem mire vexat Reinesius, *Dyscoxapto*, *Epeisacto*, *Episatomo*, *Discexapateto*, *Dysexapateto*, substituendo 3. Var. 3. Quæ omnia non sunt nauci: nec aliud fuit quam *Discexapaton*. Gronovius.

Epig. ccxv. 1 *Comœdis*, *&c.*] Epigram. 81. lib. 7.

2 *Fibula quid præstat*] 'Solvitur his magno comœdi fibula.' Juvenal. Sat. 6. vers. 73. Vide et Marsilii Cognati Var. Observ. lib. 2. cap. 8.

Epig. ccxvi. 1 *Prædo fuit*] Sibi prius quam mansuesceret, prædam captabat: cicuratus servit aucupi.

2 *Captas*, *&c.*] Dolet sibi prædam ab aucupe, cui servit, ereptam. Vide Lil. Gyraldi Dialog. 6. lib. 1.

Epig. ccxvii. *Opsonator*] *The caterer*, qui opsonia emit.

1 *Cœnare quanti*] Quam caro vis cœnare.

Epig. ccxviii. 1 *Cantu fallitur ales*] Fistulæ, (*the call*,) quæ aves invitat.

2 *Crescit arundo manu*] Dum latitans auceps sensim protrudit viscatos calamos. Arundinibus (inquit Brodæus ad Isidori Epigram. lib. 3. Antholog. cap. 29.) aliis atque aliis insitis, et ita crescentibus, summa in parte visco oblitis. V. Ep. 55. l. 9. v. 3.

Epig. ccxix. 1 *Accipe cor*, *quod habes*] Lips. Epistol. 5. Quæst. 1. lib. legit, *Accipe cor quod abest*. Sed præplacet Torrentii lectio, *Cor bubulum*, in Saturnalibus scilicet missum: quasi dicat; Accipe stupidum et tuo geminum cor, qui a lucroso foro te confers ad sterilia Carmina. Ep. 77. l. 1.

Epig. ccxx. *Cocus*] Coci officium esse dicit, non tantum ut sit peritus artis, sed serviat etiam tempori, et judicet palatum domini sui.

1 *Non satis*, *&c.*] Turnebus interpungit: *Non satis est ars sola coco servire palato*, *Atque cocus domini debet habere gulam*: lib. 9. c. 24. Alii alias. Ita cocus ex Posidippo, Καὶ τὰ στόμα γίνωσκε τῶν κεκλημένων. Athen. libro 9. cap. 5. Vera est optimorum Codd. scriptura: *Non satis est ars sola coco*. *servire palatum Nolo*. *cocus domini debet habere gulam*: quicquid repugnet Scriverius. 'Servire palatum nolo,' est, volo gulam esse ingenuam, ut ipse loquitur lib. 6. quem locum opportune addidit Graterus. Nam servile palatum, adsuetum demenso suo, varietates saporum male distinguit. 'Cocus domini debet habere gulam,' hoc est, licet conditione sit servus, tamen gula debet esse liber et talis qualis est vel domini ejus vel potius convivatoris cujuscumque: etenim si convivas ille delectare vult, ipse sit oris sapidi et lauticias intelligentis, necesse est. *Gron.*

Epig. ccxxi. 1 *Parva tibi*, *&c.*] In craticula torreantur ofellæ: vera assentur apri, &c. Vide Epigram. 48. lib. 10.

Epig. ccxxii. 1 *Mille tibi dulces*, *&c.*] Dulciarius pistor conficit dulcia, id est, panes mellitos, (unde alii legunt *Melle*,) in varias figuras formatos; placentas, scriblitas, spicas, globos, circulos, hamos, lacertulos, &c. Apuleii Metamorph.

Epig. ccxxiii. 1 *Pueris jentacula pistor*] Jentacula prope soli sumebant pueri, aliquando senes valetudinarii, ganeones, &c.

2 *Cristatæque aves*] Galli auroræ prænuncii.

FINIS NOTARUM VARIORUM.

RECENSUS EDITIONUM

M. VAL. MARTIALIS,

FABRICIANO AUCTIOR, ET IN V. ÆTATES DIGESTUS.

[EX ED. BIPONT. 1784.]

ÆTAS I. AUTOGRAPHARIA 1470—1501.

Orta a duabus principibus, altera Veneta, Georgio Merula correctore, altera Ferrariensi, a quibus proxima est Romana I. Tum statim accessere commentatores, Dom. Calderinus ab an. 1474. Georgius Merula ab an. 1482. quorum commentarij fere omnes dein edd. obsident: Petrus Marsus ab an. 1492. et Nic. Perottus, qui Spectaculorum librum eumque primum latis disputationibus illustratum edidit ab an. certe 1496. sæpius dein repetitum.

Princeps I. Veneta, fol. sine nota anni, per Vindelinum Spirensem, circa an. 1470. facta, Georgio Alexandrino correctore, cum epigrammate, cujus primus versus syllaba prima abundat sive procephalus est. 'Raphael Zovenzonius Ister Vindelino Spirensi ob ejus incredibilem imprimendi solertiam D. D.

Consummatissimus ille Martialis
Impressus digitis Vindelianis
Hic est: hic lepidus facetiarum
Princeps et salis Attici Latinique.
Hunc, hunc lector emas, tibi futurum
Praeclarum comitem domi forisque
Istri consilio tui Poetæ.'

Cf. Lengnich Beytræge part. II. pag. 122. et Maittarii Annal. typogr. T. I. pag. 291.

1471 Ferrariæ, 4. M. Val. Martialis epigrammata. In fine: Hic terminatur totum opus Martialis Valerii, quod continetur in quatuordecim libris partialibus, impressum Ferrariæ, die secunda Julii, M. LXXI' (centenariis omissis). Hæc editio non est repetitio præcedentis, sed ex alio libro, eoque valde diverso ducta, carens libro de spectaculis. Andreas Gallus, ante quem nemo Ferrariæ artem typogr. exercuit, hujus edit. impressor habetur. Vid. Maittar. Annal. typogr. T. I. p. 307.

1473 Romana I. fol.—Hanc Scriverius in cœlum laudibus tollit.

1474 Romana II. fol. per Jo. Gensberg. Prima hæc fuit recensio justa, quæ cum Domitii Calderini, quinque Mss. Codd. usi, commentariis ad Laurentium Medicem prodiit Romæ, nec Venetiis, ut quidam putant. Cf. Lengnich Beytr. part. II. p. 122.

—Venet. fol. Domitii Calderini Commentarius in Martialem, Venetiis, ap. Jacobum de Rubeis. Catal. Bibl. Hasæi Prof. Bremensis Class. IV. crit. p. 503. n. 85.

— Veneta II. fol. s. 4. maj. ' M. V. Martialis Epigrammatum opus cum commentario integro Domit. Calderini et defensione ejus. Venetiis, per Joh. de Colonia.' Sic legitur tit. in Cat. Bibl. Hasæi Class. IV. inter libros quartæ formæ p. 523. n. 35. et cf. Lengnichii Beytr. P. II. p. 122. Huic igitur editioni jam subjuncta est defensio adversus Nic. Perottum.

1475 Veneta III. fol. per Jo. de Colonia. Vid. Lengnich. l. c.

1478 Mediolan. I. fol. per Phil. de Lavagnia.

1480 Veneta IV. fol. c. Dom. Cald. def.

1482 Veneta V. fol. In hac Georgii Merulæ commentarii Domitianis adjuncti sunt.

1483 Mediolan. II. fol. per Baptistam de Tortis.

1491 Mediolan. III. fol. per Phil. Pincium de Canato.

1492 Veneta VI. fol. ap. Bonetum Locatellum cum commentariis Petri Marsi.

1493 Veneta VII. fol. Martialis cum duobus commentis (Domitii Calderini scil. et Georgii Merulæ). In fine: ' Hoc per Bartholomeum de Zanis de Portesio Venetiis impressum opus feliciter explicit. M. CCCC. XCIII. Die XIII. Novembris.' Perrara hæc edit. literis impressa est quadratis pernitidis, Maittario autem (ut videtur) ignota. Vid. Mait. Indic. s. Annal. T. V. part. II. pag. 56. et

586. Hanc notitiam debemus viro perill. Heideggero, Tribuno Reip. Turicensis, in cujus Bibliotheca hæc ed. servatur.

1495 Veneta VIII. fol. cum Merulæ et Calderini commentariis.

1496 Venet. fol. Nic. Perotti Cornucopiæ per Joannem de Tridino alias Tacuinum (cf. quæ ad edd. seqq. an. 1499. 1501. de hoc libro dicuntur). Extabat quondam inter libros Joach. Chph. Nemeiz, Consil. aul. Bipont. venales Argentor. 1745.

1498 Veneta IX. fol. c. Merulæ et Calderini commentariis.

1499 Venet. fol. Nic. Perotti Cornucopiæ in Ædibus Aldi mense Julio MID. Cf. cat. Bibl. C. G. Schwarzii, Prof. Altorf. P. I. p. 146. inter Aldinas fol.

1501 Lugd. fol. Nic. Perotti Cornucopiæ seu Commentariorum L. L. una cum commentariis s. expositionibus ipsius Nicolai in C. Plinii Sec. prooemium summa diligentia emendatum, Lugduni impressum per Jac. Mailleti, anno Gratiæ M. quingentesimo primo, die vero secunda mensis Junii. Sic legitur inter Incunab. typogr. Bibl. Uffenbach. T. II. App. II. p. 75.

— Venet. fol. Nicolai Perotti Cornucopiæ: sive commentariorum linguæ Latinæ ad illustriss. Principem Federicum Urbini Ducem; et ecclesiastici exercitus Imperatorem invictiss. liber primus: de Amphitheatro Epigramma primum. In fine: 'impressum Venetiis per Joannem de Tridino, alias Tacuinum, anno domini 1501. die XXVIII. Maji, Regnante inclyto duce Aug. Bar. invicto principe. Laus Deo. cum gratia et privilegio per decem annos.'—Nicol. Perottus, Archiepisc. Sipontinus libr. spectaculorum prolixis comment. illustravit, qui sæpius editi sunt sub invidiosa inscriptione Cornucopiæ, Venet. ap. Aldum 1513. fol. Tusculani 1522. 4. et Basileæ 1526. fol. et 1527. ap. Aldum.— Non autem ille tantum Martialis verba interpretatus est, sed de verbis singulis latas disputationes dedit, quales v. c. apud Eustathium in Homerum reperimus.

ÆTAS II. 1501—1566.

Quamvis nullius certæ recensionis significationem habeat, ornamenta tamen accepit ab Aldinis, quarum princeps est an. 1501. Juntina 1512. Parisinis Colinæi, quarum I. prodiit an. 1528. et Gryphianis ab an. 1535. Commentator novus ad priores accessit

Jac. Micyllus an. 1536. Verum etiam Martialis castus s. potius castratus prodire cœpit, cura Franc. Sylvii ab an. 1514. Conr. Gesneri ab an. 1544.

1501 Aldina I. 8. Martialis.—In fine: 'Venetiis in ædibus Aldi, mense Decembri 1501.' Edit. perrara præ ceteris Aldinis. Vid. Aldinas in C. G. Schwarzii Bibl. Altorf. Baueri Bibl. libr. rar. univers. et Engel. Bibl. selectiss. Possidet eam quoque perill. Heideggerus Turici, habuitque Hemmo Arnold Werumæus Jctus Groning. teste Catal. 1783. p. 74.

1503 Veneta X. fol. Martialis cum duobus (Calderini et Merulæ) commentis. In fine: 'Impressit volumen hoc Jacobus Pentius de Leuco Impressorum omnium accuratissimus. M. D. III. Die 23. Decembris: Anno Leonardi Lauretani S. Principis altero.' Edit. pernitida, Maittario ignota, servatur in Bibl. perill. Heideggeri.

1508 Erffurdiæ. 4. min. 'M. Val. Marcialis urbanis. Poete Xenia et Apophoreta.—Ad candidum lectorem hexastychon M. Joannis M. Herbipolitani.

Qui didicit vitam graveolenti ducere porro:
  Atque sedare sitis flumine doctus onus
Hinc procul abscedat: namque hic sybaritica mensa
  Instruitur: crapulam nostra talia docet.
Pone modum sophie puer: et jucunda popine
  Muria condiscas: non nocitura seni.
    Vale et salve.'

In fine legitur: 'M. Val. Marcialis poete Xenia et Apophoreta impressa Erffurdie per Johannem Knapp. Anno domini M. D. VIII. die vero vicesima nona mensis Octobris.' Notitiam hujus edit. elegantius impressæ benevole nobiscum communicavit vir. clar. Aug. Christ. Borheck, Rector Bielefeld.

1510 Aldina II. 8. in ædib. Aldi.

— Veneta XI. fol. cum Merulæ et Calderini commentariis.

1512 Juntina, 8. Florent. ap. Phil. Juntam: quam nullibi invenimus, nisi in Cat. Bibl. selectissimæ Hemm. Arn. Werumæi Jcti. Groning. p. 54. n. 979.

1514 Veneta XII. fol. M. Val. Martialis epigrammata cum Calderini commentariis ac figg.—Ex Catal. Bibl. S. J. Lovan.

— Paris. I. Sylvii. M. Val. Martialis epigrammatum lectoris castimonia dignorum liber, ubi omnia Veneris illius despuendæ

quasi irritamenta, quibus passim sordidatus lectorum nares corrugabat, accurata Francisci Sylvii Ambianatis diligentia deletili spongia detersa sunt et eluta.—Hic Sylvius primus fuit, qui ex Martiale loca nupta resecuit. Gesnerus hunc secutus est.

1515 Argentor. I. 4. M. Val. Martialis epigrammata, cum interpretamento dictionum grecanicarum, quæ passim in toto opere continentur, Othmari Nachtgall Argentini, &c. In fine: 'M. Val. Martialis finit. Impressus Argentinæ anno Domini M. D. XV. XXVIII. die mensis Augusti, in ædibus Joannis Knoblouch Chalcographii.' Edit. hæc rarior est penes perill. Heideggerum Turici.

1517 Aldina III. 8. Martialis—In fine: 'Venetiis, in ædibus Aldi et Andreæ Soceri mense Decembri 1517.' Edit. perrara, Maittario ignota, memoratur in Cat. Bibl. Schwarz. Altorf. P. I. n. 2804.

1522 Lugd. 8.

1528 Paris. II. Colinæi I. 8. ap. Sim. Colinæum. Edit. rara et nitida.

1530 Antv. 8. ex Catal. Bibl. S. J. Lovan. p. 399.

1535 Gryphia n I. Lugd. 8. ap. Seb. Gryphium.

— Paris. III. Sylvii II. 4. M. Val. Martialis epigrammaton lectoris castimonia dignorum liber, ubi omnia Veneris illius despuendæ quasi irritamenta, quibus passim sordidatus lectorum nares corrugabat, accurata Francisci Sylvii Ambianatis diligentia deletili spongia detersa sunt et eluta. Parisiis, Jac. Kerver.

1536 Basil. Micylli I. 8. M. Val. Martialis epigrammata cum scholiis Jac. Micylli, ap. Jo. Hervagium.

— Paris. IV. 8. M. Val. Martialis epigrammata. Ex Catal. Bibl. S. J. Ipræ. p. 71.

1538 Basil. II. 8. ap. Henr. Petri.

1539 Paris. 8.

1540 Paris. V. 16. Martialis——ap. Sim. Colinæum. Vid. Baueri Bibl. libr. rar. univers. et Engelii Bibl. selectiss. Est penes perill. Heideggerum Tiguri.

1542 Venet. fol. cum interpr. Dom. Calderini et Ge. Merulæ. Cf. Crenius Animadv. philol. Part. III. p. 17.

1544 Paris. VI. 16. ap. Sim. Colinæum.

—Turici. 8. M. Val. Martialis Poëtæ facetissimi epigrammata ad linguæ Latinæ copiam et varias rerum nomenclaturas utilissima, recens ab omni verborum obscœnitate in adolescentium præcipue scholarumque usum expurgata, et in locos circiter LXXX. digesta,

ac plerisque in locis emendata per Conradum Gesnerum, Medicum et naturalis philosophiæ in Tigurino Collegio professorem. His accesserunt dialogi tres, in quibus ratio hujus instituti redditur, et multa de puerilibus studiis egregie commemorantur. Jacobi Micylli Argentoratensis in M. Val. Martialis epigrammata annotationes. Tiguri, excudebat Froschoverus an. MDXLIV. Edit. rar. vid. Bauer. et Engel. ubi legendum 1544. ex Cat. Bibl. Bunav. et Schwarz. P. I. n. 2203. Est penes perill. Heideggerum Turici.

1546 Gryphiana II. 8. Lugd. ap. Seb. Gryphium.

— Basil. 12. M. Val. Martialis Epigrammaton libri XIV. summa diligentia castigati, per Nic. Brylingerum.

1550 Gryphiana III. 16. Lugd. ap. Seb. Gr.

1554 Paris. VII. Vascosani 4. ap. Vascosan. Martialis castus, ab omni obscœnitate repurgatus. Edit. rar. et nitida.

1559 Basil. III. 8. ap. Hervag. c. n. Micylli.

— Gryphiana IV. 12. Lugduni, ap. Seb. Gryphium. Engel. Bibl. selectiss.

1560 Lugd. 12. ap. Vincentium: e castigatione Jo. Boulierii ad fidem vetustissimorum librorum, ut est in titulo, cum notulis in margine.

1563 IV. 12. per Nicol. Brylingerum.

ÆTAS III. JUNIO-GRUTERIANA
1566—1618.

Inchoata ab Adr. Junio, cujus recensio statim a Plantino et Ant. Gryphio recepta fuit, an. 1596. a Theod. Pulmanno, cujus et Chph. Coleri notæ Junianis junctæ cum Indice a Jos. Langio docte confecto edit. Argentoratensem an. 1595. ornarunt; perfecta tandem Jani Gruteri curis ab an. 1596. Martialis resecti curatores novi extitere Edmundus Augerius an. 1568. Plantino inserviens, et Andr. Frusius Gallus an. 1588. Interea quoque commentatorum numerum auxerat Theod. Marcilius et Laur. Ramiresius de Prado, cet. Variorum has curas plerasque cum novis Desid. Heraldi et Nic. Rigaltii conjunxerunt Parisina Morelli an. 1601. et illa 1617. Superavit mox omnium interpretum curas egregia doctrina Matth. Raderi, qui Mar-

tialem castigatum illustravit an. 1602. Sed et juventuti consuluit Th. Farnabius cum notis superiorum excerpendis, tum textu ex Mss. corrigendo. Metaphrasin epigrammatum Graecam scripsit Jos. Scaliger, editam primum 1607.

1566 Plantiniana I. Junii. Antv. 8. ex Plantini officina, ex recensione Adr. Junii; qui quaedam Martialis antea inedita e Ms. Codice vulgavit lib. v. animadvers. cap. 17.

1567 Gryphiana v. 12. Lugd. ap. Anton. Gryphium. M. Val. Martialis epigrammata libri XIV. ex fide vetustissimorum exemplarium, quanta fieri potuit cura vigilantiaque nunc recens emendati: una cum annotationibus aliquot virorum doctorum perquam utilibus.

1568 Plantiniana II. Augerii, Antv. 8. ap. Plantin. M. V. Martialis epigrammata ab omni rerum obscœnitate vindicata, opera Edmundi Augerii (Jesuitæ).

— Plantiniana, nescio an eadem cum priori Antv. 8. M. Val. Martialis epigrammaton libri XII. Xeniorum lib. I. Apophoretorum lib. I. ap. Plantin. Ex Catal. Bibl. S. J. Lovan.

1570 Dilingæ. 8.

1579 Plantiniana III. Antv. 12. ex recensione Adr. Junii, ex offic. Plantin. quam ed. dein Jos. Langius in indice componendo secutus est. Collata quoque cum insigni Ms. et cum Aldina I. fuit in Bibl. Fabriciana.

1584 Gryphiana VI. 12. cum scholiis variorum, inprimis Hadr. Junii. Lugd. ap. Anton. Gryphium.

— Paris. VIII. Marcilii, 8, cum Theod. Marcilii notis, quas autem notas perstringit Scaliger Epist. LXIII. et LXVI. Idem, notante Nic. Antonio Bibl. Hisp. Marcilius est, qui sub Claudii Musamberti nomine commonitoria ad Ramiresii quatuor libros hypomnematum in Martialem edidit, quæ viderunt lucem Paris. 1607. 8. Sed Musambertus iste juvenem esse se innuit, Marcilius autem jam hoc a. 1584. commentarios in Martialem ediderat.

1587 Plantiniana IV. Antverp. 4. (s. prima repetita) opera Edm. Augerii.

1588 Colon. 8. M. Val. Martialis epigrammata ab omni obscœnitate vindicata per Andr. Frusium: ex Catal. Zech. p. 60.

1593 Plantiniana V. 16. M. Val. Martialis epigr. libb. XII. Xeniorum liber I. et Apophoretorum liber I. Lugd. Bat. ex off. Plant. ex Cat. Bibl. Ludewig. n 12842.

1595 Argentorati II. Palmanniana, 12. M. Val. Martialis Epigrammaton libri xv. hoc est, Spectaculorum liber I. Epigrammatum variorum libri XII. Xeniorum liber I. Apophoretorum liber I. Post Hadr. Junii emendationem recogniti: et lectionis varietate doctissimorumque virorum observationibus illustrati. Adjecto novo rerum ac verborum singulorum indice absolutissimo, studio et opera Josephi Langii Cæsaremontani, Argentinæ. Ære Lazari Zetzneri. Anno MDXCV.

1596 Gruteriana I. Francof. 12. ex Jani Gruteri jam accuratiori ad Mss. Palatinos et edd. vett. recensione. Quæ editio cum Ms. Viennensi ab eodem Grutero collata servatur in Bibl. Leidensi, in qua etiam obviæ, præter plures Mss. Martialis Codices, aliæ editiones hujus scriptoris cum castigationibus Mss. doctorum virorum, Is. Vossii, Francisci Junii, &c.

1597 Veronæ, 16. Epigrammata expurgata, Justi Lipsii aliorumque annotationibus illustrata: ex Bibl. Thuani.

1599 Ingolst. 8. M. Val. Martialis epigrammata: ex Catal. Bibl. Morgenbesserianæ part. II. p. 109.

1600 Paris. 4. Desiderii Heraldi in libros XII. Epigr.

1601 Paris. IX. Morelli. 4. m. ap. Morellum. Epigrammatum libri XIV. cum Comment. D. Calderini et Obss. G. Merulæ. Ejusd. Martialis Epigrammata selecta Græce expressa a Morello cum notis. Item Marcilii comment. auctus ad Amphitheatrum. Desid. Heraldi adnott. et Nic. Rigaltii, it. scholia Adr. Junii, Palmanni et Coleri. Sic in Bibl. Hasseanæ Cat. cl. IV. p. 527. n. 61.

1602 Gruteri II. Francof. 12. repet. præcedentis a. 1596.

— Raderi I. Ingolst. fol. M. Val. Martialis Epigrammat. libri omnes novis commentariis, multa cura studioque confectis, &c. rerumque et verborum, lemmatum item, et communium locorum variis et copiosis Indicibus aucti a Matthæo Radero, &c. cum gratia et privilegio Cæsareæ Majestatis. Ingolstadii. Ex typographia Adami Sartorii. An. Domini MDCII. Ita eam nobis descripsit perillustris possessor Heideggerus, Tribunus Reipubl. Turicensis. De prima Raderi edit. sic Joseph. Scaliger Epist. 159. ad M. Velserum: 'Valde laudo operam Raderi vestri in Martialem. Itaque me auctore multi emerunt librum illum, ut ego pretium illius excandefecerim. Laudo, inquam, eruditionem hominis et candorem Germanicum, qui sine ulla rubigine, et maledicentia tam bene de bono scriptore meritus sit.' Confer Velseri Epist. 21. Commen-

tarius Raderi, ait Ernesti, omnium est optimus, plenusque egregia doctrina, quem legisse neminem pœnituerit.

1603 Lugd. 8. Ex Catal. Bibl. S. J. Lovan. p. 339.

— Aureliæ Allobr. (Genevæ,) 4. in Corpore poët. Lat. exc. Sam. Crispinus. (Ed. I.)

1604 Antv. 8. ex recensione Matth. Raderi. Ex Cat. Bibl. S. J. Lovan. p. 339.

1607 Paris. 8. M. Val. Martialis Epigrammatum Metaphrasis Græca a Josepho Scaligero composita, cum Is. Casauboni præfat.

— Paris. 4. ap. Sonnium, c. Comm. Varr. et Indice Jos. Langii. Sic in Cat. Bibl. Thuan.

— Paris. 4. M. Val. Martialis Epigrammatum libb. xv. Laur. Ramiresii de Prado commentariis illustrati: cum Jos. Langii Indice omnium verborum. Vid. Cat. Bibl. Ludewig. n. 12637.

1608 Romæ 8. ex recensione Andreæ Frusii Galli.

1611 Raderi II. Ingolst. fol.

— Genevæ, 4. in corp. poët. Latin. Ed. II.

1612 Goslar. 12.

1613 Colon. 8.

1615 Farnabii I. Lond. 8. c. n. Thom. Farnabii, qui aliquot Mss. usus est ad textum corrigendum et superiorum optimorum notis.

1617 Lutet. Paris. fol. M. Val. Martialis Epigrammatum libri XV. cum variorum doctorum commentariis, notis, observationibus, emendationibus, et paraphrasibus, unum in corpus magno studio conjectis. Cum indice omnium verborum Josephi Langii Cæsari-Mont. (sed absque ejus præf. et dedic. quam habet ed. Argent. 1595.) et aliis indicibus locupletissimis. Lutetiæ Parisiorum, apud Michaëlem Sonnium, via Jacobæa sub scuto Basiliensi. Ex regio privilegio. Præcipua hæc editio instructa est commentariis virorum doctorum notisque Domitii Calderini, Georgii Merulæ Alexandrini, Theodori Pulmanni, Hadr. Junii, Nicolai Rigaltii, Christophori Coleri, Steph. Claverii, Fed. Morelli, et Ramiresii de Prado in librum Spectaculorum et quatuor primos Epigrammatum libros, atque adversus hunc commonitoriis Claudii Musamberti: Theodori item Martilii in librum Spectaculorum, et in libros XII. Epigramm. Desiderii Heraldi. Occurrit quoque in hac edit. Metaphrasis Græca selectorum Martialis Epigrammatum composita a Josepho Scaligero.

— Lugduni, 4. in choro poëtarum lustrato et illustrato ab Alex. Ficheto. Expuncti vero sunt versus obscœni.

s. a. Francof. 8. e recens. Jani Gruteri.

1618 Lugd. 12. ex Andreæ Frusii Galli recensione.

— Rothomagi. 12. opera et studio Andr. Frusii S. J. 12.

ÆTAS IV. RADERO-SCRIVERIANA
1619—1713.

A Petri Scriverii Batavi recensione, primum an. 1619. edita, ad criticam rationem exactior est. Sed una cum illo tamen regnarunt Raderiana recensio, quæ cum commentario etiam curis tertiis meliori an. 1627. Moguntiæ prodiit, et illa Th. Farnabii, quam posteriorem sibi excolendam sumsit Corn. Schrevelius, ab an. 1656. In usum Delphini quidem Vincentius Collesso Martialem castratum illustravit an. 1680. sed et idem nescio an nocentius omnem obscœnitatem ad calcem libri congessit. Inter Collessii asseclas præstat editio Amstelæd. Lud. Smids an. 1701.

1619 Scriverii I. Lugd. Bat. 16. s. 12. M. Val. Martialis nova editio; cum Petri Scriverii animadversionibus: accedunt Jani Gruteri notæ: Josephi Scaligeri diatribe critica ad libellum de spectaculis in T. Marcilium; Joannis Brodæi (ex libro X. Miscell.) Hadr. Turnebi notæ in Epigrammata: Angeli Politiani, Justi Lipsii, Jani Rutgersii et Isaaci Pontani notæ ad quædam loca. Lugd. Bat. ap. Jo. Maire. Vid. Cat. de la Bibl. du Roi, Bell. Lettres, T. I. 321.

1620 Luxemburgi, 12. cura M. Raderi S. J.

1621 Scriverii II. Amst. 12. M. Val. Martialis Epigrammata, ex emend. P. Scriverii. Ex Cat. Morgenbess. part. II. p. 146. et Bibl. Thuan. T. II. p. 280. et Bibl. Hasæi p. 639. n. 35.

1623 Duaci. 8. M. V. Martialis Epigrammata. Vid. Cat. Bibl. S. J.

— Farnabii II. Genevæ. 12. c. n. Th. Farnabii.

1624 Colon. Agrip. 12. ex Raderi recensione, sine notis, obscœnis rescissis.

— Farnabii III. Sedan. 8. M. V. Martialis Epigrammatum libri, animadversi, emendati, et commentariolis explicati; c. n. Thom. Farnabii.

1625 Farnabii IV. Francof. 12. M. V. Martialis cum commentar. Th. Farnabii. Ex Schmidii Cat. Lat. p. 82.

1626 Dilingæ, 12. ex recensione Raderi, obscœnis rescissis, sine notis.

1627 Mogunt. fol. Matthæi Raderi de Societate Jesu, ad M. Val. Martialis Epigrammaton libros omnes, plenis commentariis novo studio confectis, explicatos, emendatos, illustratos, rerumque et verborum, lemmatum item, et omnium locorum variis et copiosis indicibus auctos, curæ tertiæ, plurimis locis meliores. Moguntiæ, sumtibus Joannis Kinckii, Bibliop. Colon. Excudebat Hermannus Meresius. An. M.DC. XXVII. cum auctoritate Superiorum et privilegio S. Cæs. Majest. Editio hæc est penes nos ipsos.

— Genevæ, 4. in Corp. poët. Lat. Ed. III.

1628 Colon. Agrip. fol. Matth. Raderi Analecta tertiis commentariorum curis, ad Martialem jam editis addenda: ap. Jo. Kinckium, ad intersigne Monocerotis.

— 12. opera Andr. Frusii.

1629 Scriverii III. Amstel. 16. ap. Guil. Jansson. ex Museo P. Scriverii.

1630 Antverp. 24. m.

1643 Paris. fol. c. interpr. et not.

1644 Farnabii V. Amstel. ap. Blaeu. 12. c. n. Th. Farnabii.

1645 Farnabii VI. Amstel. 12. c. n. Thom. Farnabii.

1650 Scriverii IV. Amstel. 12. ap. Lud. Elzev. Repet. ed. Scriverianæ a. 1619. Lugd. B.

1654 Farnabii VII. Amstel. 12. c. n. Thom. Farnabii.

1656 Farnabio-Schreveliana I. Lugd. Bat. 8. c. n. Farnabii, additis selectis aliis, cura Corn. Schrevelii.

1657 Venet. 4. M. Val. Martialis Epigrammatum medicæ aut philosophicæ considerationis enarratio: sive de medica Martialis tractatione commentarius Cæs. Zarotti. Venetiis ap. Baba: 1657. Vid. Cat. de la Bibl. du Roi Bell. Lett. T. I. p. 321.

1661 Farnabio-Schreveliana II. Lugd. Bat. 8. ap. Franciscum Hackium. M. Val. Martialis Epigrammata cum notis Tho. Farnabii, et variorum, genuinoque indice tum rerum tum auctorum. Accurante Corn. Schrevelio. Etiam Jo. Frid. Gronovii notas alibi non inveniendas hæc editio habet.

1670 Farnabio-Schreveliana III. Lugd. Bat. 8. ex offic. Hackiana. Repet. edit. a. 1661.

— Farnabii VIII. Amstel. 12. ex offic. Janssonio-Wæsbergiana; c. n. Thom. Farnabii.

1673 Eadem, ibid. 12.

1680 Tolosæ. 8. Petrus Rondellus libros quinque Epigrammatum e Martiale selectorum cum notis suis vulgavit.

— Paris. 4. ap. Antonium Cellier, via Citharæa. M. Val. Martialis Epigrammatum libros xv. interpretatione et notis illustravit Vincentius Collesso J. C. jussu Christianissimi Regis, ad usum Serenissimi Delphini. Editio mutilata, sed (nescimus in quem usum) Epigrammata obscœna in calce adjecta sunt.

1701 Lond. 8. Repet. edit. Collesii a. 1680.

— Amstel. 8. ap. G. Gallet præf. typogr. Huguetanorum. M. Val. Martialis Epigrammata paraphrasi et notis variorum selectissimis, ad usum Ser. Delphini interpretatus est Vincentius Collesso. Numismatibus, historias atque ritus illustrantibus, exornavit Lud. Smids. Et huic editioni in calce obscœna subjiciuntur.

1704 Farnabii IX. Amst. 12. c. n. Th. Farnabii.

ÆTAS V. 1713—1782.

Quam a quarta distinguimus, ne hæc longior videatur, et quod novi curatores qualecumque nomen suum præponere maluerunt suis edd. quam sibi ab aliquo antiquiori conciliare auctoritatem; neque tamen sic melius de auctore promeriti videntur. In his numerandi sunt Mich. Maittaire, Londinensis, et Abr. le Mascrier, Parisinæ curatores.

1713 Londini, fol. in Corp. poët. Lat. Maittariano, vol. II. p. 1118—1246.

1716 Lond. 12. ex offic. J. Tonson et J. Watts. M. V. Martialis Epigrammata, ex recensione Mich. Maittarii. Edit. nitida.

1729 Aug. Vind. 12. M. Val. Martialis Epigr. Libb. XII. Xeniorum L. I. Apophor. L. I.

— Ingolst. c. n. Juvencii. 8.

1743 Lugd. B. c. n. Farnabii. 12.

1744 Lugd. B. 12. Eadem rep.

1754 Paris. 12. maj. Voll. II. M. V. Martialis Epigrammatum libri; ad optimos codices recensiti et castigati, editore Abr. le Mascrier. Paris. apud Carol. Robustel et Natalem le Loup, ad ripam Augustinianorum, typis vero Coustelierii. Vid. Diction. Hist. portatif. T. III. Caen. 1779. 8.

— Paris. 12. Voll. II. typis Josephi Barbou, c. figg.

1764 Ant. de Rooy Conjecturæ crit. in poëtas vet. et Martialem. Traj. ad Rh. 8.

1782 Manhemii, cura et sumtibus Societatis literatæ, 8. quæ sequitur edit. Parisinam ap. Barbou, et Martialem non resectum exhibet.

Nos textum Scriverii, a Schrevelio recognitum, recepimus, denuo collatum a nobis cum Raderiano et Farnabiano. Inter varias variorum auctorum vitas Martialis, cum potior nobis visa esset illa Matth. Raderi, ex ipso Martiale concinnata, priori eam volumini præmisimus. Secundo volumini adjecimus, eundem Schrevelium secuti, Appendicem Epigrammatum Martiali sive vere sive perperam suppositorum, (cf. cl. G. E. Lessingii Vermischte Schriften Berlin. 1771. T. I. de Martiale §. 4.) uno Epigrammate, nobis x. auctiorem; quod ex Codice Salmasii, qui nunc extat in bibliotheca regia Parisina, a Gudio descriptum primus in lucem protulit cl. Lessingius l. c. Subjunximus tandem, quo sibi responderet utriusque voluminis nostri plagularum numerus, Diversorum poëtarum in Priapum Lusus, ex novissima eorum editione, quæ prodiit an. 1781. sine loci et impressoris nota. De iis videsis Notitiam literariam in Virgilii nostri Vol. II. p. 255.

VERSIONES.

Gallicam versionem Epigrammatum omnium Martialis, et prosaicam et metricam, fecit Mich. de Marolles, Paris. 1655. 4. utramque haud magni pretii. Juvencii Gallicam metaphrasin, et Faillii in Martialem notas memorant auctores de l'Histoire des ouvrages des Savans 1693. Nov. p. 130. 'le P. Jouvenci Jesuite a publié une traduction des Epigrammes de Martial, demtis obscœnis.' Id. p. 131. 'M. de la Faille a publié quelques petits ouvrages, comme des notes sur Martial.'

Germanice singula Martialis Epigrammata s. verterunt, s. carmine vernaculo imitati sunt, Mart. Opitzius, Wernikius, Trillerus, Tscherningius, Weissius, Anonymus in Collectione carminum comicorum, lyricorum, et epigrammaticorum, Francof. et Lips. 1764. Hymmius, Wilkensius, et qui omnes facile post se relinquit cl. G.

E. Lessingius. Cf. eorum Opp. et Collectionem præcipuorum Epigrammatum Germ. Rigæ. 1766. 8.

Hispanice nonnulla Martialis Epigrammata interpretatus est Emanuel de Salines. Cf. Lorentii Graciani Arte de Ingenio.

Græcum fecit Martialem Jos. Scaliger in Florilegio Martialis, edito ab Is. Casaubono Paris. 1607. quo Libellus de Spectaculis, Lib. XIII. et XIV. ferme integri, et ex ceteris duodecim libris Epigrammatum satis magnus numerus comprehenditur. Quæ quidem opera Martiali locata a Scaligero, laudatur et in cœlum effertur a Casaubono, sed merito perstringitur a Monnoyo in Menagianis T. I. p. 325-336. ed. Paris. Inserta etiam reperiuntur hæc Epigrammata in majore editione Parisina Martialis, cum aliis ejusdem Epigrammatibus a Franc. Morello translatis. Nempe Morellus jam ante Scaligerum quædam Martialis Græce verterat, separatim ab ipso duabus plagulis edita circa an. 1600. Sed male omissa sunt auctorum nomina in editione Parisiensi. Pauciora Epigrammata itidem in sermonem Græcum transtulerunt Dousa major, Eman. Martinus, Menagius, alii.

Hadriani Beverlandi notæ ineditæ ad Martialem et Juvenalem Mss. memorantur in Novellis Reipubl. literariæ a. 1699. T. I. p. 468. Nescio quem Martialis interpretem ridet Barthius ad Statium T. I. p. 473. Marcilium an Scriverium? qui Scaligero in Epistolis dicitur Lentulus, et in quo nihil ornati, nihil culti reperiri ait Holstenius Epist. ad Elmenhorstium (post Gudianas) p. 920. Salmasii et Isaaci Vossii editionibus fata intercessere.

RECENSUI Editionum præcedenti pauca de more subjicimus, quæ vel a Bipontinis prætermissa sunt vel post Martialem ab iis editum prodiere.

M. V. Martialis, sine anno, loco, et nomine editoris aut typographi, 4to. Biblioth. Spenceriana, Vol. II. p. 175.

M. V. Martialis alia editio, sine anno, loco, et nomine editoris aut typographi. Ibid.

M. V. Martialis cum comment. Calderini, fol. Venet. 1485. Biblioth. Pinell.

M. V. Martialis Epigrammatum Libri XIV. cum commentariis Domitii Calderini Veronensis, Ven. 1491. fol. Biblioth. Advocatorum apud Edinb.

Editio Martialis prodiit 1492. per Bernardinum de Choris de Cremona. Vide Harlesii Suppl. ad Brev. Not. &c. Vol. II. p. 118.

Editiones Aldinas tres tantum memorant Bipontini et Fabricius: sed quatuor notat Harlesius, n. 1501. 1510. 1512. 1517. Adjicit vero, num omnes sint genuinæ, fidem se præstare non posse; et suspicari videtur ex iis unam (1501.) ex Guil. Huyon, aut ex alia quadam officina furtim exiisse.

M. V. Martialis Spectaculorum Liber, et Epigrammatum primus, cum Cornucopiæ sive commentario amplissimo Nic. Perotti Sipontini, Paris. 1507. fol.

M. V. Martialis Lugd. 1518. 8vo.

M. V. Martialis Epigrammatum Libri XIV. Venet. ap. Ald. 1534. 8vo. Biblioth. Bodl.

M. V. Martialis Epigrammatum octavus Liber, Paris. 1548. 4to.

M. V. Martialis Lugd. Bat. 1548. 8vo.

M. V. Martialis, &c. interpretantibus Calderino et Merula, Venet. 1552. 8vo.

M. V. Martialis Lugd. Batav. 1600. 16mo.

M. V. Martialis Lugd. Batav. 1612. 16mo.

M. V. Martialis cum commentariis Farnabii, Lond. 1633.

Martialis Epigrammata, edente Ricardo Busbeyio, in

usum Scholæ Westmonasteriensis. Lond. 1661. 1670. 1689. 12mo. 1721. 1755. 8vo. et 1773. magis aucta.

M. V. Martialis Epigrammata apud Elzev. Amst. 1664. 16mo.

M. V. Martialis Epigrammata selecta, cum notis Vorstii, Lips. 1675. 8vo.

M. V. Martialis trad. en vers François, avec des remarques. Paris. 1675. fol.

M. V. Martialis Lugd. Batav. 1695. 16mo.

M. V. Martialis Epigrammata, cura Thomæ Fitzgeraldi. Lond. 1721. 1740.

M. V. Martialis Epigrammata, Lond. 12mo. 1724.

M. V. Martialis Epigrammata, Glasguæ 1759. 12mo.

M. V. Martialis, Lond. 1783. 8vo.

M. V. Martialis Epigrammata in XII. Libros digesta; 'ut uni,' (hæc sunt verba editoris,) 'sic omnibus poëtis facem præferente Jacobo Elphinstone,' Lond. 1782. 8vo. Præfigitur Martialis effigies ex gemma ampliata, et copiosa introductio ad poëtas, præcipue ad Martialem spectans. Sine annotationibus.

Jacobus Elphinstone, qui Latine Martialem edidit, idem Anglice vertere eum conatus est. Tam editio quam versio satis nitida quoad typographiam; quoad alia, facta est versio astris satis malignis. Aliquid est, nisi Anglicam vocaveris. Linguam suam spernere videtur interpres, ideoque pro metaphrasi Anglicana vix legenda hæc versio. Et revera nulla videtur esse omnium Librorum Martialis Anglica versio de qua optime prædicandum sit.

Martiale, fedelmente tradotto in Italiano da Ginspanio Graglia. Lond. 1785. 2. Voll. 8vo.

Martialis Ramleri in v. Tom. Lips. 1787.-1791. 8vo. Accedat Anhang. zum Ersten Theil. ibid. 1793. 8vo.—Idem Ramlerus Germanicam Martialis versionem dedit. In hac vero non omnia Ramlero assignanda sunt. Varia epigrammata a variis interpretibus versa sunt, quæ omnia Ramlerus in unum corpus collegit, et dimidio plus ipse interpretatus est.

M. V. Martialis, Viennæ 1804. 8vo. 2. Voll.

Epigrammes de M. V. Martial, Lat. et Fr. nouvelle traduction. A Paphos. Paris, 3. Voll. 8vo. 1807.

M. V. Martialis Franc. ad Mœn. 1808. 8vo. Textus nitidus et emendatus, absque notis, in usum scholarum,

M. V. Martialis Epigrammata, ex optimarum editionum collatione concinnata. Lond. 1816. 18mo.

Epigrammes de M. V. Martial. Traduction nouvelle et complète, par E. T. Simon. Avec le texte Latin, et des notes, et les meilleurs imitations en vers Français. Paris. 1819. 3. voll. 8vo.

Inter ea quæ Martialis epigrammata quædam complectuntur, vel ejusdem sunt imitationes, hæc sequentia numerentur.

Flowres of Epigrammes out of sundrie the most singular authors, selected by Timothie Kendall, late of the Universitie of Oxford. Quædam in hac collectione sunt editoris et interpretis, alia aliorum, plurima vero Martialis. Lond. 1577. 16mo. Warton, Hist. Poët. Vol. III. p. 452.

Epigrams of Martial translated into English by R. Fletcher. Inter hæc inseruntur varia ipsius interpretis. Lond. 1650. 8vo.

Marcial Redivivo, Hispanice. Bilbilitani nostri poëtæ hic interpres est Don Antonio Gonzalez de Salas, Hispanus. Non vertit omnia Martialis, sed ea tantum quæ visa sunt præstantiora. Idem est cui tribuitur versio Persii in lingua Castellana, et qui publicavit Parnaso de Quevedo, Ensayo de una Bibliotheca de Traductores Espanoles, &c. p. 100.

In 'The Works of Mr. Thomas Brown, serious and comical,' 4. voll. Lond. 12mo. multa sunt Martialis.

Multa etiam Martialis epigrammata selecta et Anglice versa sunt a Gul. Hay, cum Appendice continente Abr. Couleii et aliorum Epigrammata ex Martiale Anglice versa. Duæ sunt editiones hujus operis: una Lond. 1755. 8vo. Angl. sine Lat. altera cum Lat. in pag. opposita, 12mo. Rursus etiam edita sunt in Hayii operibus,

Lond. 1794. 4to. Versiones in hac collectione bene audiunt.

Wrightii Angl. Versiones, una cum Catonis Distichorum versione, Lond. 1763.

Varia etiam sunt Epigrammata Anglice versa ex Martiale in Poëmatibus Samuelis Rogers, 2. Voll. 8vo. Lond. 1782.

Sinngedichte des Martialis, metrisch ubersetzt ab I. G. Zimmermann, Francof. ad M. 1783. Martialis epigrammata hic versa sunt CLXXVII. Alia sunt editoris lusus satis, ut fertur, felices.

Epigrammata Martialis, cum titulis ex Horatio sumtis, interpretata, imitata, et applicata viris nobilibus, ingenuis, et clericis, sub nomine viri Rev. Scott, Trin. Coll. Camb. sed, ut fertur, non ejus erant: cujuscumque vero fuerint, nihil insulsius aut audacius.

Excerpta ex variis Latinis poëtis qui in scholis non leguntur, notulis illustrata, quæ collegit, in usum studiosæ juventutis, J. Roger Pitman. Lond. 1808. 8vo. Inter hæc multa sunt ex Martiale bene selecta.

Feliciter etiam Germanice vertit LX. Martialis epigrammata I. A. Nasser, in, Satirische Anthologie, aus röm. Dichtern ubersetzt Kelon. 1810. 8vo.

Particularum Martialis Epigrammatum versiones abundant, tam ab exteris quam a nostratibus undequaque sparsæ, quas notare opus esset infinitum. Satis sit unam et alteram Anglicam indicare; nempe celeberrimi nostratis B. Jonson (Epigr. 77. Lib. VIII.) in 'Specimens of scarce Translations of the seventeenth century,' &c. Lond. 1805. 8vo. Joannis Oldham, inter poëmata ejus, 1710. cl. Isaaci Watts, S.T.P. inter poëmata ejus, et variorum interpretum in 'Gentleman's Magazine,' vol. V. VI. VII. 'Universal Magazine,' Aug. 1761. &c.

Inter *Observationes*, &c. in Martialem, ab operibus ejus sejunctas, numerentur, inter alia, quæ sequuntur.

Ad M. Val. Martialis Epigrammata Lectiones variantes et Notæ ineditæ Hadr. Beverlandi, memoratæ in Novellis

Reipubl. Lit. a. 1699. tom. I. p. 468. deinde editæ sunt in D. Ferdinandi Stosch Musei Critici vol. I. Lemgoviæ 1774. 12mo.

Vita Martialis a L. Crusio, in ejus 'Lives of the Roman Poets,' Lond. 1726. 2. Vol. 8vo. p. 305.

Observationes in charactera et scripta Martialis, ab Edm. Burton, nuper soc. Trin. Coll. Cantab. in ejus 'Ancient Characters deduced from classical Remains.' Lond. 1763. 8vo.

Ut magna lis orta est de *Anchialo* Martialis (Epigr. XI. 94.), hic memorentur P. Zornii Dissertatio de scholis publicis, Picenæ 1716. et comment. de Martialis *Anchialo* ab A. L. Zacharia, in Nov. Bib. Bremensi, class. V. fasc. II. p. 367. Bremæ 1765. 8vo.

Censura perstrinxit varia Martialis epigrammata cl. Tiraboschius, Hist. Literat. Ital. Vol. VII. et Serranus Hispanus contra illum scripserat. Secuta est Tiraboschii defensio, Ferraræ 1776. et deinde in utramque partem lis magna, de qua consulatur Giornale di Modena, tom. XII.

Epistola critica cl. Goensii memoratu dignissima est, ut quæ rara et plurimis incognita, multa tamen, ad Martialis epigrammata attinentia, pretiosa continens. Tota hæc epistola in Harlesii Suppl. ad brev. Not. Lit. Rom. vol. II. p. 126. exhibetur.

Observationes criticæ in Martialem a J. Jortin, S. T. P. in tractatibus ejus philologicis, criticis, et miscellaneis, pp. 274-280. Lond. 1790. 8vo.

RECENSUS CODICUM MSS.

M. VAL. MARTIALIS

QUI IN BIBLIOTHECIS BRITANNICIS ASSERVANTUR.

Codices in Museo Britannico.

Biblioth. Harl. num. 2700. Martialis Epigrammatum Libri XIV. Cod. membran.

In *Biblioth. Cotton.* tit. D XX. est cod. partim membran. partim chartac. continens, inter alia multa, Martialis XII. Librorum Epigrammatum *Coci* Epitomen. '*Cocus* dictus videtur (sic Ms.) eo quod, ut cocus per ignis decoctionem a carnibus humores noxios extrahit, et eas ad gustandum facit aptas, sic Martialis per calami artem vitia ex corde humano extrahit.' Paucas tantum paginas continet.

In *Biblioth. Lansdoun.* Martialis est codex qui continet Epigrammatum Libros XIV. eleganter scriptus et illuminatus, sine ullis notis interlinearibus aut marginalibus. Olim fuit Antonii Askeuii, M. D.

Inter libros impressos extat Martialis illustratus commentariis Laurentii Ramirez de Prado, &c. Paris. 1607. 4to. cum notis Mss. R. Bentleii.

Codices Oxonienses.

Auct. F 4. 33. Martialis Epigrammata. Cod. membran. pulcher, 8vo. saec. XV. cum capitalibus et titulis alternatim deauratis; sine notis et variis lectionibus.

In *Biblioth. Bodl. Canonici Lat.* 82. Cod. Martialis chartac. antiquus, forsan saec. XIII. lucide scriptus, cum paucis va-

riis lectionibus et notis, mutilatus quiddam sub initio, sed reparatus. Sub finem paulum deficit, desinens hoc vs. in XIV. 217.

Dic quotus et quanti cupias cœnare, nec unum.

Canonici Lat. 84. cod. Martialis chartac. sæc. XV.

— 85. cod. Martialis membran. sæc. XIV. fol. cum tab. præfixa. Est elegans, literis capitalibus pictis ; at sine notis et variis lectionibus.

In Biblioth. Bodl. etiam est editio Gryphiana Martialis 1535. 8vo. cum notis Mss.

Ibid. Martialis editio Paris. 1539. 8vo. ap. Sim. Colinæum cum notis Mss.

Ibid. Martialis editio Basil. 1559. 8vo. cum notis Mss.

Inter codices Mss. et impressos cum notis Mss. *Dorvillianis* X. 1. 5. 31. est Martialis cod. membran. et chartac. fol. 191. 4to.

X. 1. 5. 32. Martialis Epigrammata, cod. chartac. et membran. forma oblonga.

X. 1. 5. 20. Excerpta ex variis scriptoribus, inter quæ sunt quædam ex Martiale. Cod. forma minori. Deficit sub fin.

Codices Cantabrigienses.

Inter libros Mss. *Collegii Corp. Christi* asservatur cod. membran. (236.) sæc. XIII. continens Martialis Epigrammata. Ex dono Danielis Rogerii. Nasmythii Catal.

In *Biblioth. Publ.* nihil præter Excerpta ex Epigrammatibus Martialis, 2296. 15.

In Biblioth. *Trin. Coll.* Martialis Epigrammata; liber impressus, cum multis Mss. collatus.

Codex Edinensis.

Omnium Martialis codicum, qui in Bibliothecis Britannicis asservantur, unus in *Biblioth. Advocatorum* apud Edinburgum videtur esse antiquissimus ; fortasse X. vel XI. sæc.

INDEX

IN

MARTIALEM.

Numerus prior Librum, posterior Libri Epigramma denotat. Numero cum litera S præposita, Libri Spectaculorum Epigrammata designantur.

D.

G.

H.

I.

M.

Q.

V.

FINIS MARTIALIS OPERUM.

